

HENRY USSING

AFTALER

PAA FORMUERETTENS
OMRAADE

ANDEN UDGAVE

G. E. C. GADS FORLAG - MCMXLV

FR. BAGGES KGL. HOFBOGTRYKKERI
KØBENHAVN

FORORD

Bogens Hovedformaal er at fremstille Læren om Aftaler paa Formuerettens Omraade. Første Udgave, der udkom 1931, hvilede for en stor Del paa *Jul Lassens* Fremstilling. I denne Udgave har jeg omarbejdet talrige Partier, stærkt udvidet Fremstillingen af nogle Spørgsmaal og inddraget flere nye Emner, saaledes Gavetilsagn (§ 3), Gyldighedsspørgsmaalet ved Hasardkontrakter (§ 20), Prisaftaler og Prislovgivning (§ 21) samt de formueretlige Viljeserklæringer, der kaldes Paabud (§ 38). Iøvrigt har jeg overalt søgt at tage Hensyn til nyt Stof i Litteratur og Retspraksis. Bogens Omfang er vokset stærkt. Det er en Ulempe for Studenterne, men jeg tror, det har Værdi for dem ialfald paa eet Omraade at læse efter en virkelig Haandbog.

Lov- og Sagregister er udarbejdet af stud. jur. *Margot Satz*. Værdifuld Bistand ved Tilrettelæggelsen af en Del af Manuskriptet er givet mig af daværende stud. jur. *Esben Dragsted*.

Ordrup i Oktober 1945.

HENRY USSING

INDHOLD

Sidetallene er sat i Parentes.

- § 1. *Indledning. Aftaleloven.* (1—6)
 - I. Systemet i Privatretten. Formueret og Ejendomsret (1).
 - II. Aftaleloven (3—6). A. Lovens Genstand (3). 1. Retshandler (3).
 - 2. Kun formueretlige Retshandler (5). B. Aftalelovens almindelige Karakter (6).
- § 2. *De formueretlige Retshandler.* (6—12)
 - I. Hovedgrupper af formueretlige Retshandler (6).
 - II. Aftaler (9).
 - III. Forskellige Slags Løfter (10—12). A. Inddeling efter Arten af det, der loves (10). B. Forskellige Arter af Løfter iøvrigt (12).
 - IV. Plan for Fremstillingen (12).
- § 3. *Gavetilsagn.* (12—17)
 - I. De særlige Regler om Gaver (12).
 - II. Gavebegrebet (13—17). A. Begrebets Enhed opgives (13). B. Kravene til et Gavetilsagn (14).
- § 4. *Retsudviklingen. Grundlaget for Løftets forpligtende Evne. Begrebet god Tro.* (17—28)
 - I. Retsudviklingen (17).
 - II. Teorier om Grundlaget for Løfters forpligtende Evne (19).
 - III. Den legislative Grund til Reglen om, at Løfter forpligter (22).
 - IV. Viljes- og Forventningsprincip som Konstruktioner (25).
 - V. Hvad god og ond Tro betyder (27).

§§ 5—11. Krav, der maa opfyldes, for at Løfter og Aftaler kan skabe Ret.

- § 5. *Lovgrundlaget. Løftet og dets Afgivelse.* (29—45)
 - I. Indledning. Aftalelovens Kapitel 1 (29—31). A. Omraadet for Aftl Kap 1. Tilbud og Akcept (29). B. Reglernes Fravigelighed (31).
 - C. Oversigt over de Regler, der kan opstilles i Tilknytning til Aftl Kap 1 (31).

VI

- II. Hvad et Løfte er. Løfteerklæringens Indhold (31).
- III. Løftets Afgivelse (38—45). A. Hvad Afgivelse i Almindelighed er (38). B. Ugyldig Afgivelse (39). C. Manglende Afgivelse, hvor Løftemodtageren er i god Tro (40). 1. Falsk og lignende (41). 2. Forfalskning og anden Forvanskning af Løfter (42). 3. Skriftlig Løfteerklæring, som ikke er afgivet af Udstederen, modtages af Adressaten i god Tro (42). 4. Skal Afgivelsen være en Viljesakt? (44). D. Kan Kravet om Afgivelse fraviges? (45).
- IV. Løftets Form (45).

§ 6. *Løftets Modtagelse. Aftalens Indgaaelse.* (45—77)

- I. Hvornaar bliver Løftet uigenkaldeligt? (45—49). A. Tilbud (46). B. Andre Løfter (47). C. Forhold, der udelukker Adressatens Opfattelse af Løftet (48). D. Irregulær Befordring af Løftet (48).
- II. Tilfælde, hvor Løftet kan genkaldes i videre Omfang (49—52). 1. Grundsætningen i Aftl § 39 (49). 2. Forbehold om Tilbagekaldelse (50). 3. Genkaldelighed ifølge Sædvane o l (51). 4. Udlovelser og andre Løfter til ubestemte Personer (51). 5. Formbundne Aftaler (52).
- III. Læren om, at Løftet først bliver uigenkaldeligt ved Akcept (52).
- IV. Afslag af Løfter (56).
- V. Akcept af Løfter (57—70). A. I hvilke Tilfælde kræves der Akcept? (57). B. Akceptfristen (62). C. Forsinket Akcept (65). D. Uoverensstemmende Akcept (67). E. Akceptens Tilbagekaldelse (69).
- VI. Udtrykket »komme frem« i Aftl Kap 1 (70—73). A. Antagende Svar (71). 1. Svar af Brev (71). 2. Mundtligt Svar (72). B. Tilbagekaldelse af Tilbud eller andre Løfter (72).
- VII. Løftegiverens mellemkommende Død og Inhabilitet (73—75). A. Tab af Habilitet (73). B. Død (73).
- VIII. Kan Løftemodtagerens Arvinger eller Kreditorer tilegne sig uakcepterede Løfter? (75).
- IX. Bortfald af Bud (Tilbud) ved Auktion og Licitation (77).

§ 7. *Tilfælde hvor en Erklæring har Virkning som Løfte, skønt den ikke er kommet til Adressatens Kundskab.* (77—83)

- I. Problemet. Lovgivningens Stilling (77).
- II. Tilfælde hvor en Akcept bliver uigenkaldelig, før den kommer til Adressatens Kundskab (79).
- III. Opfyldelseshandlinger (80).
- IV. Selvindtræde i Aftale og anden Selvkontrahering (81).
- V. Er de almindelige Regler ufravigelige? (81).
- VI. Særregler til Værn for den gode Tro (83).

§ 8. *Fra hvilket Tidspunkt har Løfter Retsvirkning?* (83—92)

- I. Indledning (83).
- II. Virkninger imellem Løftegiver og Løftemodtager (84).
- III. Naar skabes den tilsagte Ret? (87).
- IV. Retsvirkninger overfor Trediemand (88—92). A. Virkninger til Fordel for Trediemand (89). B. Retsvirkninger imod Trediemand (90).
- V. Løfter, der bliver uigenkaldelige, før de kommer til Adressatens Bevidsthed (92).
- VI. Løfter, der forbeholder Genkaldelse (92).

§ 9. *Konstruktioner.* (93—95).

§ 10. *Staaende Løfter. Forkontrakt. Pligt til at slutte Aftale.* (95—99)

- I. Staaende Løfter og Aftaler, der skaber tilsvarende Ret (95).
- II. Forkontrakt (97).
- III. Retsvirkningen af Forkontrakter og staaende Løfter (97).
- IV. Pligt til at slutte Aftale ifølge Lovgivningen (98).

§ 11. *Løfters Form og Causa.* (100—115)

- I. Historisk Udvikling af Formregler (100).
- II. Legislative Hensyn (102).
- III. Hovedreglen. Stiltiende Løfter (103).
- IV. Særlige Formforskrifter i Lovgivningen. Aftalt Form (105—111). A. Form som Gyldighedsbetingelse (105). 1. Udtrykkelig Erklæring (105). 2. Skriftform (105). 3. Andre Krav (107). B. Form som Betingelse for visse Retsvirkninger (107). C. Form, der har Betydning for Bevis (108). D. Uskriftkyndiges Løfter (108).
- V. Almindelige Fortolkningsspørgsmaal (112—113). A. Hvilke Retsvirkninger har Formreglerne? (112). B. Omfatter Formregler forberedende Viljeserklæringer (Forkontrakter)? (112).
- VI. Stempellovgivningen (112).
- VII. Løftets Causa (113).

§§ 12—24. Løfters Ugyldighed.

§ 12. *Ugyldighedsbegrebet. Almindelige Grundsætninger.* (115—129)

- I. Indledning (115).
- II. Begrebet Ugyldighed (117).
- III. Ugyldighedsreglernes Udvikling (119).
- IV. Almindelige Spørgsmaal om Ugyldighedsbetingelserne (122—123). A. Det er den enkelte Viljeserklærings Ugyldighed, der undersøges, ikke Aftalens (122). B. Hvad er Fremkaldelse af Viljeserklæringen? (122). C. Hvornaar skal Ugyldighedsgrunden have været til Stede? (122). D. Bevisbyrden (123).

VIII

V. Stærke og svage Ugyldighedsgrunde (123).

VI. Særlige Regler om svage Ugyldighedsgrunde (125—127). A. Hvornaar foreligger relevant ond Tro? (125). B. Ringere Værn for god Tro ved Gaver m m (126).

VII. Om negativ Kontraktsinteresse skal udredes af den, der gør sit Løftes Ugyldighed gældende (127—129). A. Hvor Løftemodtageren var i god Tro (127). B. Andre Tilfælde (129).

§ 13. *Inhabilitet.* (130—133).

I. Oversigt over Inhabilitetstilfælde (130).

II. Inhabilitetens Indvirkning paa Løftet (131).

§ 14. *Tvang.* (133—139)

I. Mekanisk Tvang (133).

II. Kompulsiv Tvang (134—139). A. Historisk Udvikling (134). B. Voldelig Tvang (135). C. Anden Tvang (136). D. Almindelige Betingelser (137). 1. Hvad Tvang er (137). 2. Retstridighedskravet (137). 3. Andre Betingelser (138). 4. Særlig om Tvang, der kun paavirker en Del af Erklæringen, og Tvang til Opfyldelse af Forpligtelse (138).

§ 15. *Svig.* (139—145)

§ 16. *Udnyttelse eller Aager.* (146—150)

I. Retsudviklingen (146).

II. Aftl § 31 (147).

III. Videregaaende Særregler (149).

§ 17. *Uoverensstemmelse mellem Vilje og Erklæring.* (151—169)

I. Viljesteori og Tillidsteori (Erklæringsteori) (151—155). 1. Lovgivningernes Stilling (151). 2. Legislative Synspunkter (153). 3. Dansk Lovgivning (154).

II. Aftl § 32.1^o (156—163). A. Hvilke Tilfælde omfatter Reglen? (156). B. Stillingen, hvor Løftemodtageren er i god Tro (156). 1. Hovedreglen (156). 2. Aftl § 39 (158). 3. Gaver og andre Rets-handler, som ikke interesserer Samhandelen (158). 4. Erklæringer uden Retshandelsvilje (159). 5. Uskriftkyndiges skriftlige Løfter (159). C. Stillingen, hvor Fejltagelsen var synlig (159). 1. Hovedreglen. Udtrykket »burde indse« (159). 2. Undtagelser (161). a. Tilfælde, hvor en Del af Erklæringen bliver gyldig (161). b. Vildfarelse om et uvæsentligt Punkt (161). c. Kan Løftegiveren blive forpligtet til det, han vilde have lovet? (162). d. Kan Løftemodtageren kræve Erstatning? (162). 3. Stillingen, hvor den erklærendes Mening er synlig (162).

- III. Forsætlig Uoverensstemmelse mellem Vilje og Erklæring (163).
- IV. Særlig om gensidige Aftaler (164).
- V. Skinretshandel (Proformarethandel) (164).

- § 18. *Aftalelovens § 33. Ugyldighed udenfor Lovreglerne.* (169—186)
- I. Aftl § 33 (169—176). A. Indledning (169). B. Betingelser for Ugyldighed (170). C. Oversigt over Tilfælde, der rammes af § 33 (173). D. Retsvirkningen (175).
 - II. Bør Ugyldighed følge af enhver synlig Mangel ved Viljeserklæringen? (176—181). A. Aftalelovens Stilling (176). B. Fredrik Stangs Lære (176). C. Kan Uhæderlighedskravet opgives? (177). D. Er det nok, at Mangelen er synlig? (178). 1. Er synlig Vildfarelse Ugyldighedsgrund? (178). 2. Er Løftet ugyldigt, naar en Forudsætning synligt er bristet? (180). 3. Andre synlige Mangler ved Viljeserklæringen (180). 4. Retsvirkningen (181).
 - III. Vildfarelse fremkaldt uden Svig af Erklæringsmodtageren (181).
 - IV. Særregel om udførlige Kontraktsvilkaar, som dikteres af den ene Part (183).
 - V. Vildfarelse og svigtende Forudsætninger iøvrigt (185).
- § 19. *Ugyldighed af Løfter, der strider mod Lov eller Ærbarhed.* (186—209)
- I. Hovedreglen i DL 5—1—2 (186).
 - II. Særlove, der begrænser Aftalefriheden. Hvilke Love er ufravigelige? (188).
 - III. Løfter og Aftaler imod Ærbarhed (189).
 - IV. Løfter og Aftaler i Strid med Loven (193—198). A. Løftet eller Aftalen forbudt (194). B. Løfter, der fremmer lovstridig Adfærd (195). C. Løfter paa Omraader, hvor retligt Baand nægtes (197).
 - V. Særlig om Forføjninger og Ydelseshandlinger. Tilbagesøgning (198—202). A. Indledning (198). B. Ydelser i Strid med Ærbarhed (199). C. Ydelser i Strid med Loven (201). D. Bliver Retshandelen gyldig? (202).
 - VI. Oversigt over de vigtigste Begrænsninger af Kontraktfriheden indenfor Formueretten (202—208). A. Løfter, der fremmer Adfærd i Strid med Lov eller Ærbarhed (202). B. Løfter, der er ugyldige, fordi slige retlige Baand er i Strid med Lov eller Ærbarhed. Konkurrenceforbud (203).
 - VII. Skal Ydelsen have Pengeværdi eller Interesse for Løftemodtageren? (208).
- § 20. *Gyldighedsspørgsmaalet ved Spil, Spekulation og andre Hasardkontrakter.* (209—218)
- I. Dobbelt eller Spil (209).
 - II. Hasardspil (211).

X

- III. Spil i Lotteri og Totalisator. Køb af Præmieobligationer (213).
- IV. Hasardkontrakter iøvrigt (214—216). A. Hasardkontraktens Gyldighed i Almindelighed (214). B. Særlig om Væddemaal (215).
- V. Spekulationsaftaler (216).

§ 21. *Prisaftaler og andre kollektive Aftaler i Næringslivet. Prislovgivning.* (218—228)

- I. Indledning. Almindelige Retsgrundsætninger om Konkurrencebegrænsning (218).
- II. Værn for den enkeltes Erhvervsfrihed (220).
- III. Prisaftaler m v (220).
- IV. Den ekstraordinære Prislovgivning (223—228). A. Prislovens Regler (223). B. Andre prisregulerende Bestemmelser (224). 1. Maksimalprisernes Virkning (224). 2. Maksimalavance (227). 3. Kædehandel (228).

§ 22. *Løfter, der strider mod ældre Løfter og navnlig mod kollektive Aftaler.* (228—233)

- 1. Aftaler, der fastlægger Regler for Kontrakter med udenforstaaende Personer (229). 2. Kollektive Aftaler, der fastlægger Regler for Kontrakter imellem Aftalens Parter eller deres Medlemmer (230).

§ 23. *Løfter, der tjener til at omgaa Loven.* (233—236)

§ 24. *Ugyldighedens retlige Følger.* (237—261)

- I. Indledning. Fremmed Ret. Teorier (237).
- II. Dansk Ret. Retsplejeregler. Oversigt (239—240). A. Kræves der Omstødelse ved Dom? (239). B. Skal Domstolene tage Ugyldigheden i Betragtning ex officio? (239). C. Oversigt over det følgende (240).
- III. Ugyldighed, der udelukker Stadfæstelse af Løftet (240—242). A. I hvilke Tilfælde er Godkendelse ugyldig? (240). B. Virkningen af Ugyldighed, som Løftegiveren ikke kan give Afkald paa (241).
- IV. Ugyldighed i Tilfælde, hvor Stadfæstelse kan være gyldig (242—243). A. Stillingen, naar Ugyldigheden er fastslaaet (242). B. Stillingen iøvrigt. Plan for Undersøgelsen i V—IX (243).
- V. Tilfælde, hvor Løftegiveren hurtigt maa gøre Ugyldigheden gældende (244).
- VI. Stadfæstelse af Løftet (246—250). A. Hvad der kræves til Stadfæstelse (246). B. Stadfæstelsens Virkning (247).
- VII. Adgangen til at gøre Ugyldigheden gældende falder bort paa anden Maade (250—252). A. Rpl § 293.2^o (250). B. Løftegiverens Passivitet (251). C. Andet Forhold fra Løftegiverens Side (251).
- VIII. Kan Løftemodtageren paaberaabe sig, at Løftet ikke er bindende? Særlig om gensidige Aftaler (252).

IX. Trediemands Stilling i det Tidsrum, da det er uvist, om Ugyldigheden bliver gjort gældende (254—256). A. Trediemands Adgang til at paaberaabe sig Ugyldigheden (254). B. Trediemand kan ikke betragte Løftet som gyldigt (255).

X. Fremmed Teoris Inddelinger afvises (256).

XI. Ugyldighed af Overdragelser, navnlig naar de er fuldbyrdede (257).

XII. Adgangen til at kræve negativ Kontraktsinteresse (259).

XIII. Ugyldighed af en Del af Viljeseerklæringen (260).

§ 25. *Umulighed.* (261—263)

I. Retsvirkningen af Løfter om umulig Ydelse (261).

II. Særlig om Umulighed ved Forføjninger (262).

§ 26. *Raadighed som Betingelse for Løfters Retsvirkning.* (263—279)

I. Forføjningers Retsvirkning er afhængig af Raadighed (263).

II. Forføjning i Strid med Trediemands Ret. Inkompetence (264—269). A. Rettighed som Grundlag for Dispositionsbeføjelse (264). B. Stillingen, naar flere har Rettigheder over samme Formuegode (264). C. Inkompetence og Virkningen deraf (265). D. Nærmere om Retsstillingen, naar en Forføjning ikke faar Virkning efter sit Indhold (266). 1. De almindelige Tilfælde (266). a. Uvirk-somhedens Bortfald (267). b. Stillingen i Uvishedsperioden (268). 2. Særlige Tilfælde (269).

III. Forføjninger over Trediemands Ret foretaget med særlig Be-føjelse (269).

IV. Virksomme Forføjninger over Trediemands Ret uden Beføjelse (270).

V. Begrænsninger i Rethaverens Dispositionsbeføjelse (272).

VI. Begrebet Dispositionsmagt (276).

VII. Forføjningers Virkning overfor Trediemand (276).

VIII. Uraadigheds Betydning ved Løfter, der skaber Forpligtelser (277).

IX. Betydningen af Ordene Raadighed og Uraadighed (279).

**§§ 27—36. Løfter, der skaber Ret for eller imod
Trediemand.**

§ 27. *Indledning. Repræsentation.* (279—284)

I. Oversigt over de Spørgsmaal, der skal behandles i §§ 27—36 (279).

II. Repræsentation (280—283). A. Begreb (280). B. Hvornaar skal en Person antages at handle i Trediemands Navn? (281).

III. Paa hvilke Maader skabes Grundlaget for Repræsentation? (284).

IV. Plan for Fremstilling af Reglerne om Stedfortrædere (284).

XII

- § 28. *Fuldmagten og dens Baggrund. Hovedsynspunkter.* (285—295)
I. Begreber. Udviklingen i Lovgivning og Litteratur (285).
II. Det bag Fuldmagten liggende Forhold mellem Hovedmand og Fuldmægtig (288).
III. Hovedgrundsætninger om Fuldmagten og dens Forhold til Bemyndigelsen (290—295). A. To Slags Fuldmagter adskilles (290). B. Forklaring paa Reglerne (291). 1. § 18-Fuldmagten (291). 2. Fuldmagt med særlig Tilværelse overfor Trediemand (292). C. Begrænsninger i Hovedreglerne (293). D. Motivernes Opfattelse (293).
IV. Plan for §§ 29—31 (295).
- § 29. *Betingelserne for, at Hovedmanden bliver forpligtet overfor Trediemand ved Fuldmægtigens Løfte.* (296—326)
I. Grundlaget for Fuldmagten (Fuldmagtsgivelsen) (296—301). A. Hvilke Kendsgerninger kan skabe Fuldmagt? (296). B. Fuldmagtsgivelsens Ugyldighed (300).
II. Hvorvidt dækkes Fuldmægtigens Løfte af Fuldmagten? (301—308). A. Løfter, der falder udenfor Fuldmagtens Grænser (302). 1. § 18-Fuldmagt (302). 2. Andre Fuldmagter (303). 3. Særlige Spørgsmaal (306). a. Substitution (306). b. Selvkontrahering (306). B. Løfter, der ligger indenfor Fuldmagten, men udenfor Bemyndigelsen (307). C. Trediemands Kendskab til Mangler ved Bemyndigelsen (308).
III. Kendsgerninger, der medfører, at Fuldmægtigen ikke mere kan forpligte Fuldmagtsgiveren (Fuldmagtens Ophør) (308—321). A. Genkaldelse (309). 1. Kan enhver Fuldmagt genkaldes? (309). 2. Hvad kræves der til Genkaldelse? (311). B. Andre Ophørsgrunde (316). 1. Fuldmagtsgiverens Umyndiggørelse (317). 2. Hans Død (318). 3. Hans Konkurs (320). 4. Andre Ophørsgrunde (320).
IV. Særlige Betingelser vedrørende Fuldmægtigens Handling (321).
V. Retsvirkningen af Fuldmægtigens Løfter til Trediemand, hvor Fuldmagt foreligger (322—326). A. Almindelige Løfter (322). B. Særlig om Forføjninger (325).
VI. Løfter afgivet under fremmed Navn (326).
- § 30. *Fuldmægtigens Modtagelse af Løfter. Fuldmagtsteorierne.* (326—335)
I. Fuldmægtigens Modtagelse af Løfter i Fuldmagtsgiverens Navn (326).
II. Vurdering af Fuldmagtsteorierne (330).
- § 31. *Løfte fra eller til en Person, der ikke har fornøden Fuldmagt.* (336—342)
I. Løftemodtagerens Stilling overfor Hovedmanden (336—338). A. Hovedmandens Godkendelse (336). B. Hans Passivitet (Undladelse af Reklamation) (338). C. Kan Trediemand kræve negativ Kontraktsinteresse? (338).

II. Forholdet mellem Trediemand og den, der optraadte som Fuldmægtig (339).

III. Modtagelse af Løfter i fremmed Navn uden Fuldmagt (341).

§ 32. *Almindelige Regler om Stedfortræderes Retshandler (Repræsentation).* (342—344)

§ 33. *Telegrafiske Erklæringer. Brug af Bud, Agenter o l* (345—349).

I. Løfter fremført ved Telegram eller mundtligt ved Bud (345—348).

A. Forvanskning af Løftet (345). B. Andre Spørgsmaal. Bør Fuldmagtsreglerne anvendes? (347).

II. Erklæringer rettet til en Person igennem hans Bud (348).

III. Tilbud fremkaldt ved Mellemmand, der ikke er Fuldmægtig (349).

§ 34. *Retshandler, der binder Trediemand, skønt de ikke afgives i hans Navn.* (350—353)

I. Forføjninger over Trediemands Formuegenstande (350).

II. Løfter, der gaar ud paa at paadrage Trediemand en personlig Forpligtelse (353).

§ 35. *Retshandler, der foretages for Trediemands Regning. Kommissionærens Retshandler.* (353—364)

I. Indledning (353).

II. Bliver Kommittenten forpligtet overfor Trediemand? (354).

III. Erhverver Kommittenten Retten ifølge Trediemands Løfte? (356—364). A. Fremmed Ret. Dansk Rets Udvikling (356). B. Ejendomsretten til Gods, som købes af Indkøbskommissionæren (357). C. Ejendomsretten til den Købesum, Trediemand betaler til Salgskommissionæren (358). D. Fordringsrettigheder mod Trediemand (359). E. Erhverver Kommittenten Rettighederne direkte fra Trediemand? (361).

§ 36. *Trediemandsretshandler.* (364—388)

I. Hvad der forstaas ved Trediemandsretshandler. Hovedarter

(364—367). A. Trediemandsretshandel, -aftale og -løfte (364).

B. To Slags Trediemandsløfter (365).

II. Anerkendelsen af Trediemandsløfter af Hovedgruppen (367).

III. Hvilke Løfter er Trediemandsløfter? (371).

IV. Reglerne om Trediemandsløfter (373—382). A. Løftet og dets Ugyldighed (373). B. Hvilken Retsstilling faar Trediemand? (374).

1. Parterne kan ophæve Trediemands Ret (374). 2. Undtagelser (375). 3. Genkaldelsesrettens Karakter (378). 4. Trediemands Ret afhænger af Ydelsens Formaal. Løftemodtagerens Adgang til at søge Ydelsen tilbage fra Trediemand (380). 5. Trediemands Afslags-

XIV

ret. Forfaldstidens Betydning (380). 6. Faar Trediemand en Ret ved selve Løftet? (381). 7. Løftegiveren kan ikke søge erlagt Ydelse tilbage (381). C. Løftemodtagerens Ret (382).

V. Ensidede Dispositioner til Fordel for Trediemand (382).

VI. Konstruktioner af Trediemandsaftalen (382).

VII. Trediemandsløfter, der gaar ud paa at skaffe Trediemand en Ydelse, som ogsaa økonomisk hidrører fra Løftegiveren (384—388).

A. Dansk Ret anerkender slige Løfter (384). B. Hvornaar er Løftet et Trediemandsløfte? (385). C. Naar faar Trediemand Ret? (386).

D. Løftemodtagerens Beføjelser (387).

§ 37. *Kvasiløfter. Forpligtelse ved Passivitet.* (388—400)

I. Indledning (388).

II. Handlinger, der virker som Løfter (389—393). 1. Meddelelser (389). 2. Anmodninger (389). 3. Tilegnelse af ubestilte Ydelser (389). 4. Erlæggeshandling (392). 5. Virksomhed, der medfører Kontraheringspligt (393).

III. Forpligtende Passivitet. Undladelse af Reklamation (393—399).

A. Hvornaar virker Passiviteten forpligtende? (393). 1. Reklamation over for Tilbud (394). 2. Reklamation overfor Meddelelse om formentlig Aftale o l (395). 3. Andre Tilfælde (397). B. Retsvirkningen (399).

IV. Terminologien (399).

§ 38. *Formueretlige Paabud.* (400—420)

I. I hvilket Omfang kan der gives Paabud? (400).

II. Paabudenes Virkninger er vidt forskellige (405).

III. Nærmere om Betingelserne for Paabudets Retsvirkninger (406—417). A. Hvad skal der være foregaaet, for at en Erklæring kan faa Retsvirkning som Paabud? (406). 1. Erklæringen skal være afgivet (406) og 2. rettet til en Adressat, hvem Afgiveren kan give Paabud (406) og 3. kommet frem til Adressaten (407). 4. Undtagelser (409). 5. Særregler om Reklamationer og visse andre Meddelelser (410). 6. Om der kræves Former (413). B. Særlige Omstændigheder, der kan berøve Paabudet Retsvirkning (413). 1. Paabud, der tilige virker som Løfter (413). 2. Rene Paabud (414). 3. Fordringshaverens ensidede Disposition over Retten (416).

IV. Paabud afgivet af Fuldmægtig eller anden Stedfortræder (417).

V. Paabud rettet til en Stedfortræder (418).

§ 39. *Retshandlers Fortolkning og Udfyldning.* (421—444)

I. Tolkning af Løfter (421).

II. Forskellige Maader, hvorpaa Kontraktsbetingelser kan blive bindende, uden at de er vedtaget (429—431). 1. Parternes Skik (429). 2. Staaende almindelige Kontraktsbetingelser (429). 3.

Kollektive Aftaler (430). 4. Undladelse af Reklamation (431).
 5. Kontraktens Tavshed (431).
 III. Fortolkning af Paabud (431).
 IV. Udfyldning af Løfter og Aftaler (432—437). A. Udfyldning i
 Modsætning til Fortolkning (432). B. Nærmere om de udfyldende
 Retsregler, derunder om *naturalia negotii* (434).
 V. Sædvaner eller Kutymmer. Skik og Brug (437).
 VI. Hvorvidt Vederlag kan kræves uden Aftale herom (441—444).
 A. Almindelige Synspunkter (441). B. Særlig om der skal betales
 Renter af kontraktmæssig Pengeskyld (443).

§ 40. *Betingelser og Tidsbestemmelser.* (445—457)

I. Betingelser ved Retshandler i Almindelighed (445).
 II. Retsvirkningen af betingede Løfter og Aftaler (447—454). A.
 Forholdet mellem Parterne, naar Uvisheden er hævet (447). B.
 Virkningen overfor Trediemand (451). C. Forholdet, medens
 Betingelsen er svævende (453).
 III. Legale »Betingelser« (455).
 IV. Tidsbestemmelser (455).

§ 41. *Forudsætningers Svigten.* (457—481)

I. Problemet og dets Behandling (457).
 II. Betingelserne for Forudsætningers Relevans (461—472). A. Grund-
 betingelsen (461). B. Andre Betingelser. Teorierne (461). 1. Lassens
 Lære (462). 2. Ernst Møllers Lære (463). 3. Valget mellem subjektiv
 og objektiv Teori (463). 4. Vinding Kruses Mæglingsforsøg (465).
 C. Nærmere Udformning af Reglerne om Risikospørgsmaalet (467).
 D. Skal Forudsætningen have været bestemmende og synlig? (470).
 1. Forudsætningen skal have været bestemmende (470). 2. Indivi-
 duelle Forudsætninger skal have været synlige for Løftemodtageren
 (471). 3. Hvorvidt Synlighed og Tilkendegivelse bortset herfra har
 Betydning (471).
 III. Indvendinger mod den forsvarede Opfattelse (472—476). A.
 Bør der tages subjektive Hensyn i videre Omfang? (472). B. Ind-
 vendinger mod de Teorier, der opstiller en almindelig Forudsætnings-
 regel (473). C. Bør Forudsætningslæren begrænses til et snævrere
 Omraade? (475).
 IV. Specielle Forudsætningsregler (476—481). 1. Gaver o l (476).
 2. Gensidige Aftaler (477). 3. Betalingsretshandelen (479). 4. For-
 udsætninger om Forholdet til Trediemand (480).

§ 42. *Virkningen af, at en relevant Forudsætning svigter.* (481—493)

I. Løftegiveren løses helt eller delvis fra Løftet (481).
 II. Nærmere om Retsvirkningen og om Terminologien (483—485).
 A. Løftegiverens Adgang til at gøre sig fri og til at fastholde Kon-
 trakten (483). B. Terminologien (485).

XVI

III. Særlige Spørgsmaal vedrørende Overdragelser og andre Forføjninger (485—488). A. Er Forføjninger abstrakte? (485). B. Særlig om tinglyst Skøde (486). C. Kan Løsøre søges tilbage fra Tredie-mand? (486).

IV. Retsforholdet mellem Parterne, naar en eller begge har ydet (488—493). 1. Omfatter Tilbagesøgningen Frugter eller Erstatning derfor? (489). 2. Stillingen, naar indtrufne Begivenheder udelukker Tilbagegivelse (490). a. Har den ophævende Part noget Krav, hvis den af ham erlagte Ydelse er gaaet til Grunde hændeligt (490), b. eller hvis Modtageren har raadet over den (491)? c. Kan en Part hæve Aftalen uden at give Modydelsen tilbage? (492). 3. Stillingen, naar Ydelsens Beskaffenhed paa Forhaand udelukker Tilbagegivelse (493). 4. Stillingen, naar den erlagte Ydelse er forbedret (493).

§ 43. *Kan en Aftale binde den ene Part, naar den ikke binder den anden?* (494—497)

I. Gensidig bebyrdende Aftaler (494—497). A. Den ene Parts Løfte er ugyldigt (494). B. Han er ikke bundet paa Grund af svigtende Forudsætninger (496).

II. Aftaler, der ikke er gensidig bebyrdende (497).

Forkortelser. (499—506).

Sagregister. (507—525).

Lovregister. (526—533).

Rettelser og Tilføjelser. (534).

§ 1.

Indledning. Aftaleloven.

I. Systemet i Privatretten. Formueret og Ejendomsret.

Som den vigtigste Underafdeling af Privatretten opstiller flere af vore Retsforskere *Formueretten*,¹ der atter plejer at deles i Tingsret og Obligationsret, hvortil i nyere Tid slutter sig nogle mindre Fag, navnlig Selskabsretten (der i Hovedsagen er Obligationsret med nogen offentlig Ret) og Sørensen (der foruden lidt offentlig Ret omfatter saavel tings- som obligationsretlige Spørgsmaal).

Denne Inddeling har kun begrænset Værdi, og det er muligt, at andre Inddelinger vil fortrænge den. *Vinding Kruse* har som bekendt under Navnet Ejendomsretten givet en Fremstilling, der omfatter langt mere end den tidligere Tingsret, idet den behandler Problemer, der er fælles for Rettigheder over Ting, Fordringsrettigheder og Ophavsrettigheder. Og han bryder Staven over Formueretten, navnlig fordi Retsbeskyttelsen i vidt Omfang maa gives, hvad enten Retten har økonomisk Værdi eller ej.² Dette udelukker dog naturligvis ikke, at vigtige Retsregler fra forskellige Dele af Retssystemet kun angaar Formuen. Selv om *Vinding Kruse* med Grund tager Afstand fra en ældre Tidsalders Overbetoning af de økonomiske Hensyn, kræver hans Synspunkter heller ikke med Nødvendighed, at man forlader det gamle Navn Formueret, men kun en klar Fremhævelse af, at Faget omfatter noget mere end Regler om Formuen. Og for at bevare det gamle Navn taler, at de vigtigste Grundsætninger, der udvikles paa Ejendomsrettens Omraade, er dem, der gælder for typiske Formuerettigheder. *Vinding Kruses* egen Beskrivelse af Ejendomsretten peger i samme Retning. Af de »Beføjelser«, Ejendomsretten siges at indeholde, er de fleste

¹ Om Formuerettens Begreb se *Gram* Formueret I § 1, *Aagesen* §§ 1—2. *Torp* Hovedp § 1, *Stang* I §§ 10—12, hvor der gøres Rede for de i Tidens Løb anvendte Inddelinger af Privatretten, jfr ogsaa *Illum* AFR 9, 17 f.

² ER I 172 f, 104 f, V 1980 ff, Retslæren I 36 ff.

— Beføjelsen til at disponere over Godet, til at lade det være Kreditgrundlag og falde i Arv — netop typiske paa det egentlige Formueomraade, medens de gennemgaaende beskæres, hvor andre Hensyn end de rent økonomiske har væsentlig Betydning. Paa den anden Side er det efter min Mening uhensigtsmæssigt at bruge Ordet Ejendomsret, som Vinding Kruse gør det. Man bør ikke uden afgørende Grund bryde med en fast Sprogbrug i Privatretslitteraturen, og man kommer til at savne Ordet Ejendomsret for det traditionelle Begreb.

Hvad man nu end mener herom, er Udtrykket Formueret i alle Tilfælde brugt i en af vore vigtigste nyere Love indenfor Privatretten, nemlig »Aftaleloven«, hvis fuldstændige Navn er »Lov om Aftaler og andre Retshandler paa Formuerettens Omraade«. Aftaleloven gør det naturligt at give en særlig Fremstilling af de almindelige Regler om Aftaler og andre Retshandler paa Formuerettens Omraade, og det er Formaalet med denne Bog at give en saadan Fremstilling.³

Formuerettens centrale Spørgsmaal blev taget op til indgaaende Behandling af *Aagesen*. Allerede han kom til det Resultat, at Formueretten ikke burde begrænses til Formuegoder — Goder med Bytteværdi. Indenfor Formueretten begyndte Aagesen at udskille en Slags almindelig Del, men naaede ikke at fuldføre sit Værk. Efter hans tidlige Død (1879) udkom en Indledning til Formueretten, der efter Planen skulde have omfattet Læren om formueretlige Retshandler. Den naaede Aagesen ikke at faa med. Til Gengæld blev Undersøgelsen heraf Hovedgenstanden for *Fredrik Stangs* Indledning til Formueretten, som udkom i 1911, og som ved sit System blev en direkte Forløber for Aftaleloven.

Stangs Værk udkom i 1935 i 3. Udgave og er et Hovedværk i Aftalelæren. Dets to første Kapitler giver en værdifuld Skildring af Formuerettens og Retsvidenskabens Udvikling.

Herhjemme er en stor Del af Formuerettens centrale Problemer optaget til Behandling af *Vinding Kruse*, dels i Ejendomsretten, dels i Retslæren, hvor han ogsaa opstiller et helt nyt System S 42 ff.

Udtrykkene *Civilret* og *Borgerlig Ret* bruges nu her i Landet oftest i samme Betydning som Privatret. Efter en udbredt Sprogbrug i Udlandet omfatter de kun den almindelige Privatret, som gælder for alle uden Hensyn til Stand. Det er navnlig Handelsretten, der holdes udenfor. Derfor har Frankrig en *Code civil* og en *Code de commerce*, Tyskland en *Bürgerliches Gesetzbuch* og en *Handelsgesetzbuch*.⁴

³ Om Retshandellærens Plads udenfor Norden se ndfr II.A.2.

⁴ Herom *Stang* I § 10.VIII.

II. *Aftaleloven.*

Aftaleloven af 8 Maj 1917 (Nr 242) hører til de Love, der hviler paa Udkast af skandinaviske Kommissioner. Den stemmer næsten helt igennem med svensk Lov af 11 Juni 1915, norsk Lov af 31 Maj 1918, finsk Lov af 13 Juni 1929 og islandsk Lov af 1 Febr 1936⁵.

A. *Lovens Genstand* er Retshandler paa Formuerettens Omraade.

1. Ordet *Retshandler* maa antages her at være brugt i Overensstemmelse med nyere videnskabelig Sprogbrug.⁶ Man plejer kort at definere Retshandler som *de private retstiftende Viljeserklæringer*.

Retstiftende er her et kort Udtryk for at stifte, forandre eller ophæve en Rettighed eller et privat Retsforhold. Og Erklæringen skal efter sit Indhold — saaledes som det bestemmes efter Reglerne om Tolkning og Udfyldning af Viljeserklæringer — gaa ud paa at fremkalde den paagældende Retsvirkning. Derfor kan Retshandel med *Jul Lassen*⁷ bestemmes som »den private Viljeserklæring, som

⁵ Hvor norsk og svensk Tekst undtagelsesvis afviger fra dansk, vil dette blive bemærket ved Omtalen af de paagældende Bestemmelser. Om Forskellen mellem norsk og svensk Tekst se SvJT 1918.215 f. Island har ikke deltaget direkte i Udarbejdelsen af de fleste nordiske Love. Finland kom først med i det nordiske Samarbejde efter den første Verdenskrig. Den finske Lov har udeladt Ordet *Aftaler* i Titlen, men stemmer i Indhold næsten fuldstændig med den svenske, se SvJT 1929.465, jfr 1925.305 f.

Om Aftl i Almindelighed se *Lassen* i Det nordiske Studenter-Juriststævne 154 ff, *Stang* Nord Juriststämman 315 ff, jfr 296 ff. — Kommentarer og Lovudgaver: *Almén* Avtl; *Almén och Eklund* Lagen om avtal⁴; *Bugge* Aftl (gengiver væsentlig norske Mot); *Hvidt* Aftl; *Wrede* Lagen om rättshandlingar. — Fremdeles en Række Afhandlinger af *Hasselrot*, se JurS V, VIII, IX, X; *Stjernstedt* Våra avtalslager i deres praktiska tillämpning.

⁶ Som nyere Undersøgelser i nordisk Litteratur angaaende Retshandelens og Viljeserklæringens Begreb nævnes *Stang* I §§ 13 og 15, *Hagerup* i TfR 1912.190 ff, *Platou* § 13, *Almén* Avtl 142—45; *Federspiel* Bidrag til Viljeserklæringernes Systematik §§ 1—6, jfr *Björling* i TfR 1904.462, *Torp* Hovedp § 4, *Goos* I 211 ff, II 317 ff, *Bentzon* AR I §§ 39—43, *Grundtvig* Om Reklamation S IV—VIII og 243—50, *Vinding Kruse* ER III 769 ff, 861 i Noten, 1277, Tinglysning 62 Note 9, TfR 1919.192 ff, Retslæren I 183 ff; *Gjelsvik* Vildf § 2, *Trygger* Om fullmakt 11 Note 1, *Ekström* §§ 96 ff. *E af Hällström* i TJFF 1931, Villfarelse 19 f, 152 ff, *Karlgren* AvtSp 158 ff. Oversigter over tysk Litteratur findes hos *Windscheid* § 69, *Planck* I 211. Fra fransk Litteratur, der bruger Udtrykket *acte juridique*, nævnes *Demogue* I no 12 ff. For Schweiz v *Tuhr* SchwOR §§ 20 ff.

⁷ *Lassen* RR 166 (Læreb 118).

efter sit Indhold gaar ud paa at stifte, forandre eller ophæve Ret, og som derfor har den af Indholdet angivne Retsvirkning, forsaavidt ikke særlige Omstændigheder foreligge.«

Fr Stang I 210 giver følgende Definition: »Ved retshandel forstaar jeg de private viljeserklæringer, til hvilke retsordnen knytter den følge at det erklæringen går ud paa, skal efterleves.«

Forskellen mellem de to Definitioner er navnlig, at Viljeserklæringens Ugyldighed efter Stangs Definition medfører, at der ikke foreligger en Retshandel, medens Lassens Definition tillader at tale om ugyldige Retshandler. Naar Stang indsnævrer Begrebet saaledes, er det navnlig, fordi der ikke kan drages en klar Grænse mellem ugyldige Viljeserklæringer og andre Kendsgerninger, der ingen Retsvirkning har. Efter min Mening kan dette dog ikke være afgørende. Det er en Fordel at kunne bruge Udtrykket ugyldige Retshandler.

Af Hensyn til den af Stang anvendte Terminologi har Aftl imidlertid i Kap 3, der handler om ugyldige Viljeserklæringer, undgaet at bruge Ordet Retshandel, som derimod anvendes i Kap 2, der handler om Fuldmagt.

Naar man ikke følger Stangs Opfattelse, bliver Retshandel paa Formuerettens Omraade det samme som Viljeserklæring, idet enhver privat Viljeserklæring, der gaar ud paa at bestemme Retsforhold, er en Retshandel.

I tysk Litteratur forstaas *Rechtsgeschäft* ikke saaledes, men bruges som Betegnelse for Viljeserklæringen i Forbindelse med de andre Kendsgerninger, der er Grundlaget for Retsvirkningen. Som saadanne Kendsgerninger kan nævnes Erlæggesehandlingen ved Betaling, Registrering af Aktieselskabet, der stiftes, Tilsynsmyndighedens Godkendelse af en Læringlekontrakt med en Lærling under 18 Aar og endelig — som det mest praktiske Eksempel — en anden Viljeserklæring, saaledes som Forholdet er ved Aftaler. Efter tysk Opfattelse er Aftalen een Retshandel, der bestaar af to Viljeserklæringer, Tilbud og Svar. Efter den ovfr fulgte Opfattelse er saavel Tilbud som Svar Retshandler, jfr ndfr § 9 i Slutn. Den tyske Opfattelse er ialfald for en Del begrundet i Lovgivningens Brug af Ordet *Rechtsgeschäft*. Den medfører store Vanskeligheder ved Afgørelsen af, hvilke Kendsgerninger der skal opfattes som Bestanddele af Retshandelen.

Selv bortset fra de omtalte Punkter er det omtvistet, hvormeget der skal medtages under Begrebet Retshandel, men det har ikke stor Interesse for Aftalelovens Vedkommende at fastslaa Grænsen nøjagtigt. Kun faa af Lovens Bestemmelser tager Sigte paa alle Retshandler. — Det gælder § 10 og §§ 22—24 og 26, der handler om en hvilkensomhelst Retshandel, som foretages af, med eller overfor en Fuldmægtig. — De øvrige Bestemmelser, der taler om Retshandler eller Viljeserklæringer i Almindelighed, handler om Betingelserne for, at Viljeserklæringen skal blive bindende, enten for Afgiveren, som Ugyldighedsreglerne i §§ 28—33 samt §§ 34 og 39, eller for Fuldmagtsgiveren, som §§ 11, 19—21 og 25. De gælder derfor kun om

de formueretlige Viljeserklæringer, der efter deres Indhold kan blive bindende, d v s virke som Løfter, jfr ndfr § 2.I.

Retshandel er et juridisk Kunstudtryk og bør derfor helst undgaas i Lovgivningen, jfr *Vinding Kruse* Retslæren 189 f i Noten. Det er en Fordanskning af »Rechtsgeschäft«, men dannet med en vis Støtte i gammelt dansk Lovsprog, hvor Ordet »Handel« bruges, se f Eks DL 5—1—8. Derfor ser jeg ingen Grund til at bandlyse Udtrykket indenfor videnskabelig Litteratur. Af de Udtryk, Vinding Kruse foreslaar til Erstatning, er næppe noget vellykket. »Forføjning« kan bedre bruges i samme snævrere Betydning som »Verfügung«, se ndfr § 2.III.A.

2. Loven gælder kun om Retshandler *paa Formuerettens Omraade*.⁸ Herved bryder den nye Baner. Den tysk-romanistiske Retsvidenskab har søgt at opstille en almindelig Retshandelslære, ialfald for Privatretten, idet man behandlede den i Privatrettens almindelige Del, og denne Systematik blev optaget af den tyske borgerlige Lovbog af 1896 (BGB), hvor tredie Afsnit i den almindelige Del handler om Retshandler. Det er imidlertid betænkeligt at give Lovregler om saa forskelligartede Retshandler under eet. Man føres let til at overse Særegenheder ved enkelte Grupper. Andetsteds har man henlagt Hovedundersøgelsen af Retshandelslæren til Obligationsretten. Saaledes adskillige nordiske Forfattere og Lovgivningen i Schweiz. — De almindelige Kontraktsregler indleder nemlig den schweiziske Obligationsret af 1911 (OR). — Der er imidlertid ingen Tvivl om, at de Lovregler, der kan opstilles om Obligationsrettens Retshandler, for Størstedelen ogsaa gælder om Retshandler indenfor andre Grene af Formueretten. Derfor betegner Aftalelovens Løsning vistnok en heldig Mellemvej mellem de tidligere fulgte Fremgangsmaader.

Udenfor Aftalelovens Ramme falder de Retshandler, der beherskes af Grundsætninger, som følelig præges af ikke-økonomiske Hensyn. Derfor omfatter den hverken offentligretlige Retshandler eller dispositiones mortis causa (Testamenter) eller familieretlige Retshandler, selv om slige Retshandler angaar Formuegoder.

Da Formueretten af den Lære, der herskede ved Aftalelovens Udarbejdelse, blev begrænset til Retsforhold vedrørende Goder, der har Pengeværdi, kan Aftaleloven ikke med Sikkerhed antages at omfatte Retshandler angaaende Goder uden Pengeværdi. Praktisk

⁸ Den norske Lov fastslaar dette i § 41, ikke i Teksten.

Betydning har dette dog næppe, da alle Aftalelovens almindelige Regler vistnok kan anvendes analogt paa slige Retshandler.⁹

B. Aftalelovens almindelige Karakter.

Aftaleloven er for Størstedelen en Lovfæstelse af tidligere uskreven Ret. Den Retstilstand, Loven afløste, var i Hovedsagen skabt gennem Sædvane og Retspraksis under Paavirkning af Litteratur og fremmed Ret. DL indeholder kun meget faa almindelige Regler om Løfter og Aftaler, nemlig de første 8 Artikler i V Bog I Cap. De indeholder navnlig Regler om Løfters Ugyldighed. Men Reglerne herom er udviklet stærkt i senere Tid og er nu næsten helt fornyet ved Aftl.¹⁰ DL 5—1—1 og 2 fastslaar iøvrigt den vigtige almindelige Regel, at Løfter og Aftaler skal holdes.

De vigtigste nye Regler findes i §§ 31 og 36—38, der indfører nogle nye Ugyldighedsgrunde.

Aftl giver ikke udtømmende Regler for de Retsomraader, den behandler. Den giver kun Regler, hvis Lovfæstelse af en eller anden Grund fandtes særlig ønskelig. Man maa derfor være meget varsom med Modsætningsslutninger.

Bestemmelserne i Aftl kan ikke anvendes paa Aftaler og Retshandler, der er foretaget inden Lovens Ikrafttræden d 17 Maj 1917.¹¹

§ 2.

De formueretlige Retshandler.

I. Hovedgrupper af formueretlige Retshandler.

Blandt de formueretlige Retshandler er den vigtigste *Løftet* eller *Tilsagnet*, hvis Særkende er, at det gaar ud paa at lægge et Baand

⁹ Angaaende Spørgsmaalet om analog Anvendelse af Aftl's Regler se Aftl d Mot 15, n Mot 20 f, *Almén* Avtl 2 f, *Björlling* Nord Juriststämman 53 ff.

¹⁰ Om Ugyldighedsreglerne i DL 5—1—2 og 5—1—7 se ndfr § 19 og § 11.IV.D.

¹¹ U 1919.345 H, 1925.594 H, 1918.629, 810, *Lassen* I §76 Note 2 a, 5 e.

eller en Byrde paa den erklærende. Modstykket til Løfterne er de Viljeserklæringer, der gaar ud paa at lægge Baand eller Byrder paa Erklæringens Adressat. De kaldes her *Paabud*.¹ Som Eksempler kan nævnes Akcepten, Opsigelsen og Modregningsbegæringen. De fleste Paabud lægger imidlertid ogsaa Baand paa den erklærende og virker derfor paa en Gang som Løfter og Paabud. Dette gør f Eks Modregningsbegæringen, Akcepten af et Tilbud om en gensidig bebyrdende Aftale og Opsigelsen af et Lejeforhold, der kræver Opsigelse fra begge Sider. Det kan dog ske, at et Paabud kun binder Adressaten. Som Eksempel kan nævnes Fordringshaverens Opsigelse af et rentefrit Laan, som skal betales hos Kreditor og som Debitor havde Ret til at tilbagebetale uden Varsel.

Hvis Begreberne Løfte og Paabud skal bruges til en klar Inddeling af de formueretlige Viljeserklæringer, maa man herefter skelne mellem tre Grupper: 1) rene Løfter, 2) Erklæringer, der paa en Gang er Løfter og Paabud, 3) rene Paabud. Men en slig Tredeling egner sig ikke til at bruges som Hovedgrundlag for Fremstillingen.

Et Paabud, der tillige lægger Baand paa den erklærende, indeholder i Virkeligheden et Løfte, og om Betingelserne for, at Erklæringen kan binde den erklærende, gælder ialfald i Hovedsagen samme Regler som om Løfter. Bestemmelserne i Aftl §§ 28—33 er saaledes direkte anvendelige ved Afgørelsen af, om et »Paabud« er »bindende« for Afgiveren.² Man kan derfor gøre en Sondring mellem Betingelserne for, at en Erklæring skal *virke som Løfte* (binde Afgiveren), og for, at den skal *virke som Paabud* (binde Adressaten). Om det sidste Spørgsmaal indeholder Aftl ingen almindelige Regler, idet den kun giver spredte Regler om enkelte Arter af Erklæringer, der

¹ Paa tilsvarende Maade anvendes »Paabud« af *Stang* I § 20.1—II. Mod ham Grundtvig i NRt 1912.235. — »Paabud« bruges altsaa her i en anden Betydning end »Paalæg« hos *Goos*, der først opstillede Sondringen mellem Løfter og Paalæg, men opstillede den som en Inddeling af Retshandler overhovedet, se *Goos* I 225. Hos *Goos* omfattede Paalæg derfor ikke alene formueretlige Retshandler inter vivos, men ogsaa f Eks Testamenter. Saaledes bestemt havde Begrebet næppe systematisk Værdi, fordi det omfattede altfor uensartede Tilfælde, se *Bentzen* ARI 108 f, *Federspiel* Viljeserklæringes Systematik 45 ff. Paabud i Tekstens Forstand falder i Hovedsagen, men ikke helt sammen med, hvad *Vinding Kruse* har kaldt »sekundære Retshandler«, se TfR 1919.192 ff, ER III 769, Retslæren I 230 f.

² Sml Aftl d Mot 15, n Mot 20, *Almén* AvtI 142.

kan binde Adressaten.³ Ikke engang om Betingelserne for, at en Erklæring virker som Løfte, giver Aftaleloven fuldstændige Regler.

Der findes *Viljeserklæringer, der hverken kan regnes for Løfter eller Paabud*. Som Eksempel kan nævnes Fuldmagt til at bestyre en Mands Forretning. En Fuldmagtserklæring skaber i sig selv hverken Retsvirkninger som Løfte eller som Paabud, men den kan bevirke, at de Løfter eller Paabud, som Fuldmægtigen senere afgiver i Fuldmagtsgiverens Navn, faar Retsvirkning imod eller for Fuldmagtsgiveren. For at Fuldmagtsgiveren skal blive forpligtet ved Fuldmægtigens Løfter, maa Fuldmagtserklæringen i de fleste Retninger opfylde de almindelige Løfteregler. — Paa tilsvarende Maade forholder det sig med Fuldmægtigens Paabud. — Men de almindelige Løfteregler følges ikke paa alle Punkter. En Fuldmagtsgiver kan bl a som Regel tilbagekalde Fuldmagten til enhver Tid. Derfor ses der bort fra Fuldmagtserklæringer i den følgende Fremstilling af Løftereglerne.

Fuldmagtserklæringen er ikke en selvstændig Viljeserklæring, men den er nødvendig, for at en gyldig Viljeserklæring (fra Fuldmægtigen) kan faa Retsvirkning efter sit Indhold. Der findes mange andre Erklæringer af lignende Art. Som Eksempel kan nævnes A's Tilladelse til, at B i eget Navn raader over et af A's Formuegoder (ndfr § 34), og den Godkendelse, som ofte er nødvendig, for at en gyldig Viljeserklæring skal faa Virkning efter sit Indhold, f Eks Ejerens Godkendelse af Salg foretaget af en uberettiget Person, Godkendelse af Retshandler foretaget af en Person i en andens Navn uden Hjemmel. Fra slige Erklæringer ses der bort i den almindelige Fremstilling af Reglerne om Løfter.⁴

En Godkendelse af Trediemands Løfte medfører vel umiddelbart, at Godkenderen forpligtes som ved et Løfte. Men selv slige Godkendelser kan ikke helt undergives almindelige Løfteregler.

En blot Tilladelse til at afgive et Løfte maa vel antages at skabe den paagældende Beføjelse i det Øjeblik, da Tilladelsen kommer til Adressatens Bevidsthed. Men i Almindelighed bindes Tilladeren ikke. Han kan til enhver Tid tage Tilladelsen tilbage ved en Erklæring til den, der har faaet Tilladelsen, og Erklæringen bringer i Almindelighed Tilladelsen til Ophør fra det Øjeblik, da Erklæringen kom frem til ham. Herom gælder samme Grundsætninger som om Genkaldelse af Fuldmagt (ndfr § 29.III.A).

³ Saaledes om »antagende Svar« i §§ 2—3 og om Tilbagekaldelse af Tilbud eller Svar i § 7. I denne Sammenhæng kan ogsaa nævnes en Række Regler om Meddelelser og Erklæringer, der afskærer en Retserhvervelse for Adressaten. Saaledes Reglerne om Tilbagekaldelse af Fuldmagt (§§ 12 ff) og om Reklamation, derunder den almindelige Regel i § 40.

⁴ Flere Erklæringer af denne Art berøres lejlighedsvis, saaledes Godkendelse af Trediemands Løfte (§ 26.II.D, § 31.I.A), Fuldmagt (§§ 28—30) og dermed beslægtede Tilladelser (§ 34.I). — Om slige Erklæringer i Almindelighed v *Tuhr* BürgR II.1 § 50.II.1, II.2 § 78.

II. *Aftaler.*

Løfter forekommer hyppigst som Led i Aftaler. En Aftale bestaar af Viljeserklæringer, som to eller flere Personer afgiver indbyrdes. Mindst en af Parternes Erklæringer maa være et Løfte. Den eller de andres kan være en blot Tilegnelse af Løftet, en Erklæring om at tage imod Løftet. — Som Eksempel kan nævnes, at A lover B en Gave, som B erklærer, han vil tage imod. — Men som oftest vil den eller de andres Erklæring tillige være et Løfte om en Ydelse til Gengæld for den lovede Ydelse (et Genløfte). Saaledes hvis A tilbyder at sælge B noget og B antager Tilbudet.

Ordet Aftaler i Aftl omfatter ikke blot Aftaler, hvorved der loves en fremtidig Ydelse, men ogsaa Aftaler, der overfører Formuerettigheder til andre Personer eller ændrer dem eller bringer dem til Ophør.

Ordet *Kontrakt*, der stammer fra romersk Ret, blev i Retslitteraturen en Tid — navnlig i den sidste Menneskealder før 1900 — fortrinsvis brugt som Særbetegnelse for de Aftaler, det skaber obligatoriske Forpligtelser, svarende til fransk »contrat«. Nu bruges det oftest — ligesom i ældre Lovsprog — som enstydigt med Aftale og omfatter derfor Overdragelser og Opgivelser, jfr som Eks Arvefr 21 Maj 1845 § 30.

Baade Aftale og Kontrakt bruges iøvrigt ofte i Stedet for Løfte, altsaa i Tilfælde, hvor der ikke er indgaaet en Overenskomst, men kun afgivet en Erklæring af den ene Part. Eks TL §§ 1 og 27, Arvefr 1845 § 30.

Overenskomst er det samme som Aftale.⁵

Størst Betydning har de *gensidige* eller *gensidig bebyrdende Aftaler*, d v s Aftaler, hvor begge Parter erlægger eller forpligter sig til at erlægge Ydelser, der forholder sig til hinanden som Vederlag. Derunder falder først og fremmest Aftaler, der gaar ud paa en Ombytning af Ydelser, f Eks Køb, Bytte, Tingsleje og Arbejdsleje, men ogsaa Aftaler, hvor Vederlaget opnaas paa anden Maade, som det f Eks sker i Interessentskaber.

Gensidigheden har den Betydning, at de to Parter Ydelser eller Løfter bliver afhængige af hinanden. Hvis en af Parterne ikke faar det tilstræbte Vederlag, kan han i Almindelighed erklære sig løst fra Løftet. Se herom nærmere Alm Del § 11.

Af de Aftaler, der ikke er gensidig bebyrdende, er der nogle, der kun lægger Byrde paa en af Parterne, f Eks en ren Gaveaftale, se herom ndfr § 3. Disse Aftaler kaldes *ensidige*.

⁵ Om disse og andre Udtryk se *Stang* I 301 f, 206.

Udtrykket ensidige Retshandler blev tidligere brugt som Modsætning til tosidede Retshandler, d v s Retshandler, til hvis Retsvirkning der kræves Viljeserklæring fra begge Parter. Denne Inddeling er der ingen Plads for, naar Retshandel forstaas som nævnt S 4.⁶

Imellem de ensidige og de gensidige Aftaler ligger de Aftaler, hvor begge Parter yder eller lover at yde, uden at Ydelserne opfattes som Vederlag. Som Eks nævnes rentefrit Pengelaan, Laan til Brug eller Aftale om Forvaring uden Vederlag. I Tilfælde som disse kan der iøvrigt være en lignende Afhængighed mellem Ydelserne eller Løfterne som i gensidige Forhold. Se herom Antydninger i Alm Del § 11.V.

III. *Forskellige Slags Løfter.*

A. *Inddeling efter Arten af det, der loves.*

Den Byrde, Løftegiveren paalægger sig, kan være af forskellig Art. Man kan skelne mellem tre Hovedgrupper af Løfter, Overdragelser, Opgivelser og personlig forpligtende Løfter.

Ved *Overdragelser* forstaas her Løfter, som gaar ud paa at bevirke en Formueovergang ved at overføre en Formuerettighed, og som normalt har den Virkning at overføre Retten, enten straks eller naar visse andre Kendsgerninger kommer til. Herunder falder ikke blot Løfter, der overfører hele Løftegiverens Ret, f Eks den fulde Ejendomsret til en fast Ejendom eller hans Fordringsret, men ogsaa Løfter, der overfører en Del af Løftegiverens Ret ved at skabe en ny, snævrere Rettighed over Løftets Genstand, f Eks Indrømmelse af Brugsret eller Servitut over Løftegiverens faste Ejendom, Pantsætning af hans Fordring.

I svensk Retssprog bruges »upplåtelse« om disse sidste Retshandler og »överlåtelse« kun om dem, der overfører hele Overdragerens Ret. Se herom *Undén* Sak I 137.

Naar Overdragelser nævnes særskilt, er det, fordi der er flere Retsspørgsmaal, som kun opstaar ved Overdragelser. Derimod er det ikke Meningen at godkende den romanistiske Lære, hvorefter der for at gennemføre en Overdragelse af Ret over individuelt bestemte Ting regelmæssigt indgaas to forskellige Aftaler, en »obligatorisk«, der forpligter til Overdragelse, og en »tinglig«, hvorved selve Overdragelsen sker. Denne Lære bør næppe godkendes for dansk Rets Vedkommende. Den er med Styrke blevet bekæmpet af *Vinding Kruse*.⁷

⁶ *Torp* Hovedp 34 bruger Udtrykket ensidede Retshandler i den nævnte Betydning. Se fremdeles *Stang* I 221 f.

⁷ Om Sondringen mellem Overdragelsesretshandler og Kontrakter ved

Ved *Opgivelser* forstaas her Løfter, der gaar ud paa, at Løftegiveren bringer en ham tilkommende Formuerettighed til Ophør eller formindsker den. Som Eksempel kan nævnes hel eller delvis Eftergivelse af en Fordring, Tilladelse til at Skyldneren erlægger en anden Ydelse end den, han skyldte, Indrømmelse af Henstand. Fremdeles Opgivelse af en begrænset Ret over et Formuegode, f. Eks en Panteret.

Opgivelser af denne sidste Art nærmer sig til Overdragelser, men det har næppe Interesse at afgrænse dem nøjagtigt derfra.

Ved *personlig forpligtende Løfter* forstaas her Løfter, der ikke virker umiddelbart ind paa nogen bestemt Formuerettighed, men gaar ud paa at skabe en Fordring paa en Ydelse. Herhen hører Løfter om Arbejdsydelser, om Undladelse og om generisk bestemte Formueydelser, derunder Løfter om Betaling af Penge.

Løfter om individuelt bestemte Formueydelser vil ialfald som Regel høre til en af de to andre Grupper. Men et Løfte om at foretage en Overdragelse af en bestemt Formuegenstand kan vel nok udformes saaledes, at det ikke har videregaaende Retsvirkninger end et personlig forpligtende Løfte, og maa da henregnes til den sidste Gruppe. I Lande hvor man følger den tyske Lære om Overdragelsesretshandler, faar dette større Betydning.

Hvilke Retsvirkninger Løftet har i disse forskellige Tilfælde, maa undersøges andetsteds. Med Hensyn til forpligtende Løfter er det kort skildret i Alm Del § 1, især under II.A.

Overdragelser og Opgivelser kan i Modsætning til de personlig forpligtende Løfter kaldes *Forføjninger* eller *Formuedispositioner*. De gaar ud paa en umiddelbar retlig Raaden over en Formuerettighed, og derfor opstaar for deres Vedkommende det særlige Spørgsmaal, under hvilke Betingelser den Forandring i Rettighederne indtræder, som Løftet gaar ud paa at bevirke. Dette Spørgsmaal omtales ndfr i § 26.

Begrebet Forføjning (Formuedisposition) sigter her kun til formueretlige Forføjninger. Bortset herfra er det dannet i Tilslutning til det i tysk Litteratur opstillede Begreb »Verfügung«, der kan bestemmes som en Viljeserklæring, hvorved der umiddelbart forføjes over en Ret, idet Retten ophæves, begrænses, overdrages eller forandres i Indhold. I dansk Litteratur er der ikke dannet noget særligt Udtryk for dette Begreb.

Aftaler om Ydelse af individuelt bestemte Ting se *Lassen* i SpD I § 78 Note 37, *Lassen* I § 75.III.1.b samt ndfr § 42.III.A. Mod den traditionelle Sondring *Vinding Kruse* Ejdo 9 ff (TfR 1924.323 ff), ER III 1226 ff, 1276.

Den ovenfor givne Tredeling findes i Hovedsagen allerede hos *Jul Lassen* RR 168, jfr ogsaa *Torp* Hovedp 58. Om tysk Opfattelse kan f Eks henvises til *Enneccerus* I § 134, v *Tuhr* BürgR II.1 § 54.

B. *Forskellige Arter af Løfter iøvrigt.*

Løfter kan være ensidige i den Forstand, at Løftegiveren paalægger sig en Byrde, som han ikke faar noget til Gengæld for. Hovedeksemplet er Gaveløftet, der omtales i § 3. I Modsætning hertil staar dels Løfter, der gaar ud paa Afslutning af en gensidig bebyrdende Aftale, dels Løfter, der iøvrigt forudsætter en Ydelse fra den anden Side, jfr ovfr under II, dels endelig Løfter til Opfyldelse af en Fordring.

En vigtig Slags Løfter er Tilbud, der omtales ndfr i § 6.I.A.

IV. *Plan for Fremstillingen.*

Efter en kort Omtale af Gaver i § 3 fremstilles de almindelige Regler om Løfter og Aftaler i §§ 4—26, om Viljeserklæringer, der skaber Ret for eller imod Trediemand, i §§ 27—36, om visse Kendsgerninger, der har lignende Virkninger som Løfter, i § 37, om Paabud i § 38 samt Reglerne om Bestemmelsen af Løfters Indhold og om Betingelser og Forudsætninger i §§ 39—42.

I Afsnittet om Løfter og Aftaler omtales efter en Indledning de grundlæggende Kendsgerninger, der maa være til Stede, for at Løfter eller Aftaler skal have Retsvirkning (§§ 3—10), og i Tilslutning dertil Reglerne om Løfters Form (§ 11). Derefter de særlige Omstændigheder, der kan gøre Løfter ugyldige (§§ 12—24), samt andre Hindringer for Løfters Retsvirkning (§§ 25—26).

§ 3.

Gavetilsagn.

I. *De særlige Regler om Gaver.*

Fra gammel Tid har Retsforfatningerne opstillet særlige Regler om Gaver.¹ Dette er ogsaa velbegrundet. Paa den ene Side har Gaver langt ringere Betydning for Samfundets Tarv end de Aftaler,

¹ En udførligere Fremstilling har jeg givet i SpD I § 77. Se iøvrigt *Lassen* SpD 1897 § 77 og dertil *Grundtvig* i U 1898.857 f, *Ørsted* Hdbg V 380—96, *Larsen* §§ 68—72, *Gram* SpD §§ 89—95, *Aubert* SpD I §§ 1—5, *Stang-Solem* §§ 1—4, *Vogt* 134—44, *Eschelsson* Om begreppet gåfva enl. svensk rätt. BGB 516—534, OR 239—252, C C 893—966.

der er Erhvervsvirksomhedens naturlige Udslag. Paa den anden Side rummer Gaver særlige Farer saavel for Giveren selv som for andre, saaledes navnlig Giverens Kreditorer og Arvinger samt Personer, som Giveren har Pligt til at forsørge, eller over hvis Midler Giveren raader. Disse Hensyn har ført enkelte Retsforfatninger til som Hovedregel at frakende Gaveløfter Retskraft, saalænge de ikke fuldbyrdes.² De fleste Lovgivninger gaar dog ikke saa vidt, men kræver særlige Former iagttaget ved Gaveløfter.³ Ved Siden heraf indeholder Retsforfatningerne en Række Regler, der medfører, at Modtageren af et Gavetilsagn i forskellige Retninger indtager en mindre betrygget Stilling end andre Løftemodtagere. Den danske Lovgivning indeholder ogsaa Regler af denne sidste Art, men den gaar ikke saa vidt som de fleste fremmede Lovgivninger.

De fleste af Reglerne hører ikke hjemme i Formueretten. Derfor skal her kun lige nævnes de vigtigste af dem.

Regler til Værn for Giveren selv findes i Ægteskabslovgivningen, nemlig L 276 30 Juni 1922 § 46, 3 Pkt og L 56 18 Marts 1925 § 30, der kræver Ægtepagt til visse Gaver. Giverens Arvinger værnes ved Reglen om Dødsgaver i Fr 21 Maj 1845 § 30, de Arvinger, en længstlevende Ægtefælle sidder i uskiftet Bo med, ved L 120 20 April 1926 § 6.2°, Giverens Kreditorer ved KL §§ 26 og 35, Skiftel § 44.2°, FAL § 117 samt DL 5—4—8.

Dansk Rets Gaveregler er dog ikke udtømt med Lovbestemmelserne. Indenfor Formueretten kan der rejses Spørgsmaal om uden Støtte i Lovgivningen at opstille flere særlige Regler for Gavetilsagn. Disse Regler omtales paa forskellige Steder i det følgende og i Alm Del. Som Grundlag for dem skal der her siges lidt om, hvad der forstaas ved Gavetilsagn.

II. Gavebegrebet.

A. Begrebets Enhed opgives.

De fleste ældre Forfattere gik uden videre ud fra, at alle Gave-

² Saaledes m H t Løfter om Gaver svensk Ret før 1936, se *Marks von Würtemberg och Sterzel* Lagen om skuldebrev 153, SpD I § 77 Note 3, samt nærmest engelsk Ret, jfr *Halsbury Laws of England*, Gifts Nr. 852, jfr 811 ff.

³ For de i Note 2 omtalte Tilfælde er dette nu Reglen i Sverige efter L 83 27 Marts 1936.

regler fandt Anvendelse paa den samme Gruppe Retshandler. Dette var uberettiget.⁴

Ordet Gave er ikke defineret i vor Lovgivning. Derfor maa Gavebegrebet udformes af Videnskab og Retsanvendelse. Der er imidlertid næppe noget Retsbegreb, overfor hvilket Videnskaben har vist større Usikkerhed.

Hvor Lovgivningen indeholder Regler om Gaver, maa deres Omraade bestemmes ved Fortolkning. Herved maa Udgangspunktet tages i den almindelige Sprogbrug, men den er saa vag, at den nærmere Afgrænsning naturligt maa bygges paa, hvad praktiske, legislative Hensyn kræver, og disse Hensyn kan føre til, at Udtrykket *Gave ikke fortolkes ens overalt*.⁵

Ved Gaver tænkes som Regel kun paa Gavetilsagn, og det er ialfald kun dem, der kan behandles i Læren om Aftaler.

Vor Lovgivning har formentlig ialfald et Eksempel paa, at en Gaveregel omfatter mere end Gavetilsagn, idet KL § 26 maa anvendes paa Opfyldelse af Gavetilsagn, selv om den ikke sker ved et Tilsagn, men f. Eks ved Tvangsfuldbyrdelse eller Modregning fra Fordringshaverens Side.⁶

B. *Kraven til et Gavetilsagn.*

1. Til et Gavetilsagn kræves altid, at Tilsagnet gaar ud paa at tilføre en anden *en vederlagsfri Fordel paa Giverens Bekostning*. Udenfor Gavebegrebet falder derfor først og fremmest Tilsagn, der er Led i en gensidig bebyrdende Aftale. Men man maa gaa videre. Hvis en Person, som har faaet en Ydelse, der ikke krævede Vederlag, mener, at Ydelsen bør vederlægges og derfor erlægger en Ydelse med Tilkendegivelse af, at den skal være Vederlag, maa den ialfald efter Omstændighederne kunne opfattes saaledes.

Paa denne Maade maa man formentlig opfatte sædvanlige Drikkepenge saavel som den Løn, der betales en Arbejder, som har paataget sig Arbejde uden Løn, men som findes at have gjort saa god Fyldest, at en Løn er »fortjent».⁷

⁴ Se hertil SpD I 3 f. I Princippet var dette anerkendt af *Lassen* i SpD 1897.

⁵ Samme Opfattelse er hævdet for romersk Ret af *Burchardt* Zum Begriff der Schenkung, for svensk Ret af *Eschellson* I c, for norsk Ret af *Stang-Solem* 6, *Østrem* Ektefällers formuesforhold 193.

⁶ Se herved SpD I 36 f. Ogsaa L 120 20 April 1926 § 6.2^o omfatter vistnok mere end Gavetilsagn, paa lignende Maade som antaget om en ældre Regel i SpD I 23 øverst.

⁷ Se dog om »Vederlag« til Ægtefælle U 1940.139. Ogsaa »Gratiale« maa ofte opfattes saaledes.

Det sker ikke sjældent, at Tilsagn ikke er helt vederlagsfri, men dog heller ikke vederlægges fuldt fra den anden Side. I saa Fald kan der foreligge en delvis Gave (*negotium mixtum cum donatione*).⁸ Som Eksempel kan nævnes Salg til en Pris, der af Velvilje for Køberen sættes lavere end Salgsgenstandens Værdi. Om et Tilsagn giver fuldt Vederlag, beror ikke paa, om de to Ydelser har samme objektive Værdi. En mindre værdifuld Ydelse, ja selv en Ydelse, der ganske savner Bytteværdi, kan være »fuldt Vederlag«. Dertil kræves kun, at Parterne betragter de to Ydelser (eller Tilsagn) som fuldt Vederlag (Ækvivalent), eller at dog Tilsagnsgiveren kendeligt betragter Modpartens ringere Ydelse som fuldt Vederlag.

2. Opfyldelse af en Forpligtelse er heller ikke en Gave. — Ofte bringes dette ind under Kravet om Vederlagsfrihed, idet Opfyldelsen siges at tilsigte Frigørelse for Forpligtelsen som Vederlag. — Dog maa Opfyldelsen af et Gaveløfte ialfald i visse Retninger behandles som et Gavetilsagn.⁹

Forpligtelsen udelukker Gave, selv om dens Opfyldelse ikke kan fremtvinges med de sædvanlige Tvangsmidler, som Forholdet er med Kongens Forpligtelser, jfr Alm Del 8 f. Efter den almindelige Opfattelse er det, som en Person erlægger til Opfyldelse af en Fordring uden Retskraft (*obligatio naturalis*), heller ikke en Gave. Det kan dog ikke være afgørende, hvad man i andre Retninger vil betragte som en *obligatio naturalis*. Men der bør formentlig ikke antages at foreligge en Gave, naar en Person kun har opfyldt en af den almindelige Moralopfattelse paalagt Pligt, der har en lignende Bestemthed som den, der er Forudsætningen for en Retspligt.

En saadan Pligt kan navnlig foreligge, dels hvor en Aftale som Følge af visse Ugyldighedsgrunde ikke skaber nogen Retspligt — som Eksempel kan nævnes Spillegæld og til Dels Forpligtelser, der er ugyldige paa Grund af Umyndighed — dels hvor en retlig Forpligtelse er ophørt i Kraft af visse

⁸ Tvivl om der foreligger en delvis Gave, er ofte opstaaet ved Forsørgelseskontrakter, se U 1935.262 H, 1939.139, jfr ogsaa 1933.1062 H. Iøvrigt kan bl.a. henvises til U 1935.1068 H, 1925.767. Det er meget vanskeligt at afgøre, hvorledes de blandede Tilsagn skal behandles, jfr SpD I § 77.VI.

⁹ Det maa gælde alle de Gaveregler, der vilde gælde om en Gave, som ydes uden forudgaaende Løfte. Se iøvrigt SpD I § 77 Note 34. *Stang-Solem* 7 udtaler skarpt, at Opfyldelsen af et Gaveløfte ikke er en Gave.

positive Lovregler, f Eks ved Forældelse eller Prækclusion. Derimod begrundes en saadan Pligt ikke i den Skik og Brug, som kræver ydet Lejlighedsgaver ved festlige Lejligheder eller i Etikens almindelige Krav om Næstekærlighed.¹⁰ Iøvrigt er det muligt, at Gavebegrebet paa dette Punkt maa bestemmes noget forskelligt i forskellige Relationer. Visse smaa Opoffrelser til Fordel for en Person, med hvem man har faglig eller selskabelig Berøring, anses ikke for Gaver af den almindelige Opfattelse. Men KL § 35 maa vistnok anvendes paa Tilsagn derom.

3. I Almindelighed indsnævres Gavebegrebet yderligere, og ialfald i de fleste Relationer maa det ogsaa indsnævres. Her i Læren om Aftaler er det Opgaven at undersøge, i hvilke Tilfælde de almindelige Regler om formueretlige Tilsagn bør fraviges. Der kan navnlig være Tale om at gøre Gavemodtagerens Stilling svagere end almindelige Løftemodtageres ved at give Gavemodtagerens gode Tro en ringere Beskyttelse. Hvis saadanne Regler skal opstilles, kan de sikkert kun gælde om Tilsagn, som den almindelige Opfattelse vil betegne som Gaver, eller med et andet Udtryk *Tilsagn, som efter den almindelige Opfattelse er Gavnildhedsakter*. — Dette Ord er her taget i vid Betydning, ikke saa snævert som Godgørehed. — Det er langt fra ethvert Tilsagn om vederlagsfri Fordel, der opfattes saaledes. Som Gave vil man ikke opfatte det, at en Handlende i Reklameøjemed udsender Vareprøver gratis eller sælger Varer uden at tage sig normal Fortjeneste, at en Person sælger en Ting paa Prøve i en vis længere Tid uden Vederlag for Prøvetiden, at et Forsikringselskab betaler et Forsikringsbeløb af sædvanlig »Kulance«, eller at en Fordringshaver ved Forlig giver Afkald paa en Del af sin Fordring mod at faa Resten betalt straks. Afgørende for Tilsagnets Bedømmelse vil i Reglen være Arten af de Motiver, der har fremkaldt Tilsagnet. Dog kræver Hensynet til Løftemodtageren, at et Gavnildhedsmotiv ikke tages i Betragtning, naar det ikke var lagt for Dagen overfor ham.

Den ældre Lære krævede, at Gaven var baaret af en særlig donatorisk Hensigt. I Almindelighed krævedes det, at Handlingens Bestemmelsesgrund (den væsentligste Drivfjeder) var at berige Modtageren. Denne Lære giver dog praktisk urimelige Resultater. Der kan nævnes utallige Eksempler paa Løfter, som alle vil anse for Gaver, skønt deres afgørende Bevæggrund ikke har været Ønsket om at berige Modtageren. Saaledes naar det afgørende Motiv har været at blive betænkt i et Testamente, at opnaa Gengaver

¹⁰ Se fremdeles U 1929.670 H.

eller andre Fordele fra Modtageren, eller naar en Person udfolder Velgørenhed udelukkende under den offentlige Menings Tryk eller af sygelig Forfængelighed.

Jul Lassen opstillede heroverfor Kravet om, at Retshandelen for Modtageren tog sig ud som baaret af Viljen til at være gavmild. Han troede herved at undgaa at bygge paa Motivforholdet, hvilket var en Misforstaaelse.¹¹

Den her forsvarede Opfattelse afviger fra den ældre Opfattelse, dels ved at den ikke kræver et Motiv af en bestemt Art, dels ved at den ikke tager Hensyn til skjulte Motiver.

4. *Formueforskydning*. Den romanistisk prægede ældre Lære krævede yderligere, at Gaven medfører en Formindskelse af Giverens Formue og en Forøgelse af Gavemodtagerens, eller med andre Ord en Berigelse paa Giverens Bekostning. Dette skyldtes, at man havde udformet Gavebrevet med Henblik paa enkelte særlige Gave-regler, som naturligt forudsatte en Formueforskydning. I dansk Teori vandt Læren Indpas, fordi man særlig havde Konkurslovens Gaver regler for Øje, og her virkede Læren tilfredsstillende. Men de Særregler, der opstilles om Forholdet mellem Giver og Gavemodtager, maa gælde, selv om Tilsagnet ikke medfører en egentlig Formueformindskelse eller Formueforøgelse, men f Eks gaar ud paa at tillægge Gavemodtageren en Ting, som kun har Affektionsværdi, eller at indrømme ham en uskadelig Ret til personlig at færdes ad en Vej over Løftegiverens Grund.

§ 4.

Retsudviklingen. Grundlaget for Løftets forpligtende Evne.

I. Retsudviklingen.

Aftaler har været i Brug siden fjerne Tider. Allerede i Stenalderen fandt der Byttehandel Sted. Og da Handelen voksede og man begyndte at bruge Penge, fremkom Købet. I Tidens Løb kom flere

¹¹ Se nærmere SpD I 10 ff. *Stang-Solem* 6, 10 kræver, at Gaven fremtræder som foretaget i den Hensigt at berige Modtageren.

og flere Aftaler i Brug, efterhaanden som der føltes Trang til dem. I denne Udvikling fulgte Retsordenen efterhaanden med.

Følger vi Retsforfatningerne tilbage til deres ældste kendte Skikkelse, møder vi ikke der nogen almindelig Regel om, at Aftaler har Retsvirkning efter deres Indhold. Denne almindelige Regel hører et forholdsvis sent Stadium til. Da man begyndte at give Aftaler Retsvirkning, krævedes det for det første, at de var indgaaet i bestemte Former, hvortil ofte hørte symbolske Handlinger. For det andet kunde en vis Form kun bruges til Aftaler af et bestemt Indhold. Retsordenen anerkendte f Eks tidligt, at Ting kunde overdrages ved Bytte eller Køb under Iagttagelse af bestemte Former. Først langt senere blev det anerkendt, at en Aftale om en fremtidig Ydelse forpligtede til at opfylde, hvad der var lovet. I Reglen er dette vel først blevet anerkendt lidt efter lidt. Saaledes gik det navnlig i romersk Ret, der aldrig naaede til en almindelig Regel om, at formløse Aftaler var forpligtende. Derfor er det ogsaa først paa ret fremskredne Udviklingstrin, Lovgivningerne opstiller almindelige Regler om Aftaler. Hos os har DL 5—1—1 og 2 fastslaaet den store Hovedregel, at Kontrakter skal holdes. Men Lovbogen indeholder kun faa almindelige Regler om Kontrakter.¹

I forrige Aarhundrede kom der ny Fart i Udviklingen. De tekniske Fremskridt førte til en voldsom Forøgelse af Omsætningen, og Aftalerne fik en Betydning som ingensinde før. Under den herskende Liberalisme og Individualisme overlod Staterne i Hovedsagen Omsætningsmekanismen til Individerne i Tillid til, at Kræfternes frie Spil vilde frembringe de økonomisk bedste Resultater. Dermed fulgte, at Kontraktfriheden blev et Hovedprincip i Privatretten. Parterne kunde aftale omtrent alt, hvad de vilde, og Domstolenes Hovedopgave paa Kontrakternes Omraade blev at sørge for, at Parternes Aftaler blev gennemført.

Henimod Aarhundredets Slutning viste det sig dog, at Resultaterne af denne Politik ikke blev saa gode som ventet. Ethiske og sociale Synspunkter førte Lovgivningerne til at beskytte dem, der ikke kunde staa sig i den frie Kamp mellem Interesserne, dels ved at opstille ny Ugyldighedsregler, dels ved paa anden Maade at gøre Indgreb i Kontraktfriheden.

¹ Den ældre Retsudvikling skildrer *Vinding Kruse* ER IV 1483 ff. Om romersk Ret se *Stig Juul* Romersk Formueret 41 ff, 87 ff.

I det samme Tidsrum faar det økonomiske Livs Sammenslutninger en stærkt voksende Betydning, og disse Sammenslutninger bruger Aftalerne til at virke for deres Maal. Derved opstaaer der atter en Række ny Problemer for Retsordenen.

Der dannes et nyt Begreb, de kollektive Aftaler, og de forringer navnlig inden for Arbejdsforholdene de individuelle Kontrakters Betydning for Ordningen af Retsforholdet mellem Parterne.

Naar Sammenslutningerne bliver store og mægtige, kan de faa afgørende Indflydelse paa Produktion og Omsætning, og dette fører Staten til at gribe ind med Lovgivning, der søger at modvirke, at Sammenslutningerne bruger deres Magt paa en Maade, der ikke kan forenes med en sund Samfundspolitik. Dels af denne Grund og dels paa Grund af økonomiske Kriser, den politiske Udvikling i fremmede Lande og Verdenskrigen er Statsmagten i den nyeste Tid gaaet til endnu langt kraftigere Indgreb i Kontraktfriheden og Omsætningsmekanismen, og det Offentlige har selv taget Ledelsen af meget, der før var overladt til privat Initiativ. Hvis denne Udvikling fortsætter sig, vil Aftalerne faa langt ringere Betydning end i de sidste Slægtled. Endnu maa det dog kaldes Hovedgrundsætningen i dansk Ret, at Løfter og Aftaler skal holdes.²

II. *Teorier om Grundlaget for Løfters forpligtende Evne.*

Som en Indledning til Fremstillingen af Reglerne om Løfter og Aftaler kan man rejse det Spørgsmaal, hvad der egentlig er Grundlaget for den Regel, at Løfter er »forpligtende«. — Dette Udtryk bruges her og i det følgende som en kort Omskrivning for, at Løftet virker bestemmende ind paa Retsforhold ved at frembringe de Retsvirkninger, som er karakteristiske for (gyldige) Løfter. —

Med Hensyn til Løfter om fremtidig Ydelse er de karakteristiske Virkninger, at Løftegiveren kan dømmes enten til at opfylde Løftet eller til at betale Erstatning for Ikkeopfyldelsen (Opfyldelsesinteressen). Den normale Virkning af Overdragelser og Opgivelser er, at

² Til Supplering af disse Antydninger kan f. Eks. ses *Stang* I 4 ff, *Knoph* Udviklingslinjer i moderne formuerett 14 f, 35 ff.

³ Litteraturen angaar fortrinsvis Spørgsmaalet om Uoverensstemmelse mellem Vilje og Erklæring og citeres forsaavidt ndfr § 17. Den mest omfattende Behandling af Problemet i nordisk Litteratur er *Stang* Viljesdogmet (TfR 1905, Fra spredte retsfelter I); se endvidere *Platou* og *Stang*

den Ret, der overdrages, overføres til Erhververen, og at den Ret, der opgives, bringes til Ophør. Men det betragtes ogsaa som en karakteristisk Virkning af slige Forføjninger, at Løftegiveren kan dømmes til at betale Erstatning (Opfyldelsesinteresse), jfr ndfr § 12.I-II.

I forrige Aarhundrede var der navnlig indenfor den romanistiske Retsvidenskab en stærk Tilbøjelighed til i videst muligt Omfang at søge Retsvirkningerne udledet af Retssubjekternes Vilje, og denne Tendens var særlig udpræget indenfor Formueretten. Det blev da ogsaa den almindelige Lære, ialfald i romanistisk Retsvidenskab, at *Grunden til Retshandlers forpligtende Kraft ligger i den erklærendes Vilje til at forpligte sig.*

Udgangspunktet for denne Lære er, at Retsordenen faktisk til lægger den enkelte Borger en vis Beføjelse til at raade over sin Rets sfære og til ved Retshandler at stifte, ophæve eller forandre sine Retsforhold. Altsaa, siger man,⁴ tilkender Retsordenen indenfor visse Grænser den enkelte *Autonomi* (Beføjelse til »Selvlovgivning«). Og videre udvikler man, at »Retsordenen gjør dette, fordi den vil, at den enkelte Borger selv efter sin egen Villie skal ordne sine Forhold, at disse ikke skal blive afhængige af Tilfældigheder eller Andenmands Villie, eller Formening, han forpligter sig jo *i et bestemt Øjemed, han forpligtes derfor, fordi han har villet forpligte sig.*»

Dette er, hvad man har kaldt *Viljesdogmet* (Viljesprincippet, Viljesteorien i videre Forstand). Ud herfra kommer man til det Resultat, at en Erklæring ikke kan have Virkning som Retshandel, naar den ikke bæres af en tilsvarende Vilje. Den, der har afgivet en Viljeserklæring, der ikke stemmer med hans Vilje, er derfor ikke bundet ved Erklæringen. — Denne Løsning af Spørgsmaalet om Uoverensstemmelse mellem Vilje og Erklæring kalder man Viljesteorien (i snævrere Forstand).⁵ — Fremdeles er det et naturligt Udslag af Viljesprincippet, at Retshandler bliver uforbindende paa Grund af

i NRt 1911, *Stang* I § 17, *Platou* § 14, *Lassen* Vilje og Erklæring 69—76; *Hagerup* TfR 1894.38 ff, *N Lassen* Villien som Forpligtelsesgrund; *Nordling* 175 ff, *Lundstedt* Obligationsbegreppet § 6, *Hägerström* i Minnesskrift ägnad 1734 års lag 594 ff, *Illum* AFR 30 ff, *Demogue* I no 14 f, 27 ff.

⁴ Se *Platou* 148 f.

⁵ Se herom ndfr § 17.

Umodenhed, Abnormitet og Tvang. Undertiden har man endog gennemført Viljesprincippet saa langt, at man hævder den subjektive Fortolkningsteori.⁶

Hvor Viljesprincippet opstilles, omfatter det i Reglen alle Retshandler, ikke alene Løfter.

Viljesteorierne og Viljesdogmet er imidlertid blevet bekæmpet skarpt af mange. Her i Norden har de fleste forkastet Viljesteoriens Løsning af Problemet Uoverensstemmelse mellem Vilje og Erklæring og hævdet, at Løfter trods Viljesmangel som Hovedregel er forpligtende, naar Adressaten er i god Tro (Tillids- eller Erklærings-teori, der altsaa betegner Modsætningen til Viljesteorien i snævrere Forstand). Og som Modstykke til Viljesdogmet har man som det Retsprincip, hvorpaa Løfternes retstiftende Kraft beror, opstillet *Forventningsprincippet* eller *Princippet om Tro og Loves Ubrødelighed*.⁷ Det hævdes, at den forpligtende Kraft af Retshandler inter vivos, eller dog af Løfter, regelmæssig maa føres tilbage til Erklæringens Evne til at vække en vis beføjet Forventning hos Erklæringsmodtageren. Det er den i Henhold til et Løfte vakte, begrundede Forventning, der bør beskyttes.⁸

Opstillingen af Forventningsprincippet har uden Tvivl historisk haft stor Værdi, fordi det derigennem lykkedes at komme bort fra det romanistiske Viljesdogme. Men i Nutiden er der ikke Brug for noget saadant Princip. Baade det og Viljesdogmet udspringer af den ældre Videnskabs Iver efter at føre enhver Retsregel tilbage til et enkelt »Princip».⁹ Ved Vurderingen af disse Teorier maa man imidlertid holde sig for Øje, hvad der har været Formaalet med at opstille dem.

Nogle har dermed villet angive »Lovgrunden» eller »Retsgrunden» til Reglen om Løfters (Aftalers) forpligtende Kraft. — Dette gælder

⁶ Se herom ndfr § 39 v Note 4—6.

⁷ *Aagesen* Program 1871 71, 1872 29, 31, Indledning 556, 569, 571; *Goos* I 221 f, 228 ff, II 323, *Torp* Hovedp 43, *C Thomsen* TfR 1900.273 Noten, *Jul Lassen* I § 8 II, Vilje og Erklæring 69—76, jfr ogsaa *Carl Ussing* U 1928 B Tillæg 8 ff, 1929 B.99 ff.

⁸ Beslægtede Udtalelser findes hos flere engelske Forfattere, jfr *Lassen* I § 8 Note 5; se ogsaa *Nordling* 181 f.

⁹ *Stang* I 242.

navnlig en Række Tilhængere af Viljesprincippet. — Mod slige Teorier kan i Reglen rejses den Indvending, at de er blevet staaende ved for abstrakte Betragtninger, der ofte er præget af filosofiske Spekulationer. Paa Formuerettens Omraade er det imidlertid overvejende rent praktiske Hensyn, der bliver bestemmende for Retsreglen. Og det er en vigtig Opgave for Retsvidenskaben at udrede de afgørende legislative Grunde til Retsreglerne.

Andre Forfattere — deriblandt nyere danske Tilhængere af Forventningsprincippet — har ved Opstillingen af Princippet ikke tilstræbt at give en egentlig Begrundelse af Retsreglerne om Løfter (Aftaler), men at give en konstruktiv Sammenfatning af gældende Rets Regler om Løfter og Aftaler.

III. *Den legislative Grund til Reglen om, at Løfter forpligter.*¹⁰

Det er Retshistoriens Sag at udrede, hvilke Motiver der oprindeligt har ført Lovgivning og Domstole til at fastslaa, at Løfter havde forpligtende Virkning. Her skal derfor kun gives enkelte Antydninger.

Det er sandsynligvis ofte sket, at visse Løfter blev overholdt regelmæssig, allerede inden Retsordenen fastslog, at de var forpligtende.¹¹ For en Del er det sikkert sket, fordi man fandt paa at indgaa Aftaler paa en saadan Maade, at Aftalen ansaas som bindende religiøst.¹² Men ogsaa andre Omstændigheder kan have medvirket til, at Løfter blev holdt. Reglen om, at Løfter er retlig forpligtende, maa i slige Tilfælde snarest antages at være indført, ikke i den Hensigt i al Almindelighed at skabe Tillid til Løfter, men for at værne de »rettænkende« Samfundselementer mod de enkelte, der vilde undgaa at opfylde Løfter i Strid med Skik og Brug.

¹⁰ Spørgsmaalet er i den nyeste Tid sat under Debat af *Lundstedt*, se TfR 1923.90 ff, SvJT 1924.278 ff, Obl I 135 ff, jfr II 158, 166, 169 ff. Imod ham *Björling* SvJT 1923.290 i Noten, 1924.440 f, *Carl Ussing* U 1929 B.99, *Hällström* Villfarelse 65 ff, 76 f. Se fremdeles *Vinding Kruse* ER III 756 f, *Stang* I 247 f.

¹¹ Jfr *Björling* og *Carl Ussing* anf St og deroverfor *Lundstedt* Obl I 139 ff.

¹² Se om romersk Rets Verbalkontrakter *Hägerström* i Minnesskrift ägnad 1734 års lag II 585 ff, jfr *Olivecrona* i SvJT 1921.271 ff. For Konsensualkontrakterne giver *Hägerström* en anden Forklaring.

Her skal heller ikke gøres Forsøg paa at udrede, hvad der i Tidernes Løb har været opfattet som Grund til, at Aftaler skaber Ret. Hovedinteressen knytter sig til Nutidens Forhold.

Ved Udformningen af Regler om Løfter er det ønskeligt at have Klarhed over, hvad der i Nutiden kan føre en Lovgiver til at opretholde den Regel, at Løfter forpligter. Spørgsmaalet er imidlertid ikke helt let at besvare.

Det er ret klart, at den legislative Grund ikke kan søges alene i den enkeltes Autonomi eller i Løftemodtagerens beføjede Forventning. Man maa grave dybere ned og undersøge Grunden til, at Retsordenen indrømmer Autonomi og værner Forventningen.

For at gøre Fremstillingen lettere tilgængelig tænkes der i det følgende kun paa Løfter om fremtidig Ydelse, altsaa Løfter, der skaber en Fordring.

Spørger man, hvorfor Samfundsmagten overhovedet har Interesse i, at Løfter holdes, maa Svaret blive, at det skyldes Løfternes og Aftalernes store Betydning i Samlivet mellem Mennesker, navnlig paa det økonomiske Omraade. Med Arbejdsdelingen og den tiltagende Omsætning er det økonomiske Liv mere end før kommet til at hvile paa Aftaler. Men Omsætningsmekanismen bliver kun i Stand til at fylde sin Opgave, naar man har en vis Sikkerhed for, at indgaaede Aftaler holdes. Naar *Retsordenen* gør Aftaler forpligtende, ligger det derfor nærmest at søge Begrundelsen i, at Retsreglerne kan bidrage til, at Aftaler bliver overholdt, og derved skabe den for Omsætningen nødvendige Tillid til Aftaler (Løfter).¹³

For Hovedmængden af de formueretlige Løfter og Aftaler er dette Svar vistnok ogsaa det rette.

Et sikkert Svar kan ikke gives, fordi det er umuligt at fastslaa, i hvilken Grad det beror paa *Retsreglen*, at Løfter og Aftaler regelmæssig bliver overholdt. Der er mange andre Motiver, der fører i Retning af, at Aftaler overholdes, og det er vanskeligt at fastslaa, hvilken Vægt de forskellige Motiver har. Derfor er det vanskeligt at danne sig en begrundet Mening om, i hvilket Omfang Aftaler vilde blive holdt, hvis Lovens Tvang manglede. Paa særlige Omraader ser man, at Aftaler, der ikke er retlig forpligtende, eller hvis Overholdelse praktisk taget ikke kan ventes at medføre retlige

¹³ At dette er Grunden, er med stor Kraft (og Ensighed) hævdet af *Lundstedt*.

Tvangsforholdsregler, dog holdes i vidt Omfang. Dette gælder navnlig paa Omraader, hvor Interessesfællesskabet blandt Stands- eller Kaldsfæller kan skabe en særlig Opinion.

Som Eksempel paa Tilfælde, hvor kontraktmæssige Forpligtelser regelmæssig overholdes trods Løftets Ugyldighed, kan nævnes Spillegæld og andre Æresforpligtelser inden for visse Kredse og fra engelsk Ret visse Væddeforsikringsaftaler, se om p p i-Policerne *Sindballe* i U 1921 B.59. Som Tilfælde, hvor retlige Tvangsmidler er praktisk utænkelige, kan nævnes talrige Handelskøb om Varer fra England eller De forenede Stater, da Bekostningen ved at rejse Retssag i disse Lande ofte paa Forhaand gør det klart, at Køberen aldrig vil rejse Sag. Paa den anden Side er der ikke Tvivl om, at Retsordenen paa mange Omraader ved at frakende visse Aftaler Gyldighed kan svække Sikkerheden for deres Overholdelse i afgørende Grad. Som Eksempel kan henvises til *Vinding Kruses* Oplysninger om Kartelaftaler i Retslæren II 696 ff.

Erfaringerne synes herefter at vise, at Betydningen af Lovens Tvang ikke er lige stor i alle Tilfælde. Derfor maa det muligvis ogsaa i Nutiden anerkendes, at Formaalet med Reglen om Aftalers forpligtende Kraft for en Del er at værne de solide og samfundsnyttige Samfundsmedlemmer mod de usolide og asociale Elementer. Alligevel forekommer det mig naturligst for Hovedmængden af de formueretlige Aftaler at søge Begrundelsen i, at Samhandelens Trivsel kræver retlig fastslaaet, at Aftaler er retlig forpligtende. Det maa fastslaaes, allerede fordi man ikke kan regne med, at de andre Motiver til at holde Aftaler vil være tilstrækkelige. At Samfundets Interesse er afgørende, viser sig bl a i, at det ikke er alle Aftaler, der er retlig forpligtende, og at Retsordenen ikke drager Grænsen for de forpligtende Aftaler efter, hvad der anses som forpligtende af den almindelige moralske Opfattelse. Selv en nok saa udbredt Mening om, at en vis Slags Aftaler bør holdes, kan ikke føre Retsordenen til at give dem retlig Sanktion, naar afgørende reale Grunde taler derimod. Den almindelige moralske Opfattelse er dog ikke ligegyldig for Lovgiveren. Man maa navnlig være varsom med at give Retsordenens Sanktion til Aftaler, som den almindelige Opfattelse ikke viser Tendens til at respektere.

Allerede *Jul Lassen* anførte som en afgørende Betragtning Hensynet til Sikkerheden i Samhandelen. Lassen var dog saa meget påvirket af sin Ungdoms Retsfilosofi, at han opstillede »de private Autonomi« som den egentlige »Lovgrund«, der kun i den nærmere Udførelse suppleredes

af Hensynet til Samhandelens Sikkerhed. Han udtalte, at »Lovgiverens Motiv for den Retssætning, at Retshandelen skaber Ret, er det at sætte de private i Stand til at ordne deres Retsforhold, som de ønske det (*de private Autonomi*)«.¹⁴ Dette kan jeg ikke anerkende. Motivet til Retsreglen maa søges i de ovenfor udviklede Betragtninger. Men der er den væsentlige Sandhed i Autonomi-Begrundelsen, at Staten under de i de sidste 100 Aar herskende Samfundsforhold har overladt en meget stor Del af det økonomiske Liv til Individernes egen Omsorg — hvilket atter vil sige: til Ordning ikke mindst igennem private Aftaler. — Deraf kan imidlertid ikke sluttes, at der ikke kan anerkendes noget Retsforhold uden i Kraft af den forpligtedes Vilje i det enkelte Tilfælde. Man føres derimod naturligt til, at Retsordenen bør søges indrettet saaledes, at den giver Individerne det bedst mulige »Værktøj« til Brug i Samhandelen. Og ved Bedømmelsen af Værktøjets Brugbarhed maa der selvfølgelig lægges Vægt paa, hvad der i *den store Masse af Tilfælde, i det lange Løb* er bedst egnet. Det maa derfor undersøges, om Retsordenen ikke ved at forlade Viljesdogmets Konsekvenser kan give Værktøjet en saa meget større Brugbarhed, at det i det lange Løb er en Fordel at benytte det, selv om det i enkelte Tilfælde kan vende sig imod Brugeren. Men dette vil sige, at Retsreglernes nærmere Udformning slet ikke kan deduceres fra Individualismen eller Autonomien, og at der bliver fri Bane for alle reale Overvejelser. De private Autonomi kan ikke betragtes som Maalet for Samfundets Politik, men kun som et Middel til en heldig Udvikling af det økonomiske Liv. Derfor maa Autonomien begrænses saa meget, som almene Hensyn kræver.

Stang I 247 siger med Føje, at det er en Fejltagelse at tro, at Grundene for Kontraktens forbindende Kraft kan udtrykkes i en enkelt Formel, hvis den skal have noget Indhold. *Illum* AFR 31 f udtaler sig i samme Retning, men fremhæver særlig den Betydning, det har, at alle Spørgsmaal om Løftets Forstaaelse overlades til Afgørelse af Dommeren som upartisk Trediemand, og at der tilvejebringes almindelige Retningslinier for Forstaaelsen.

IV. Viljes- og Forventningsprincip som Konstruktioner.

Som allerede antydnet er Principperne for en Del opstillet for at give en *Sammenfatning af gældende Rets Regler*, saaledes at de enkelte Retsregler fremtræder som Anvendelser af en almindelig Grundsætning. Ialfald i nyere Tid har Meningen dog ikke været, at man ved Deduktion fra Principperne skulde kunne løse praktiske Retsspørgsmaal, men kun som i en »Overskrift« at angive Hoved-

¹⁴ *Lassens* Mening er misforstaaet af *Lundstedt*, se ndfr Note 18.

tendensen i gældende Rets Løfteregler.¹⁵ Men heller ikke ud fra dette Synspunkt kan Principperne anses for vellykkede.¹⁶

Som konstruktiv Sammenfatning af gældende danske Retsregler er det klart, at *Viljesdogmet* maa forkastes, efter at Aftl § 32.1⁰ har forkastet Viljesteoriens Løsning af Spørgsmaalet om Uoverensstemmelse mellem Vilje og Erklæring.¹⁷ Men det er overhovedet mislykket, da det ikke harmonerer med den vidtgaaende Beskyttelse, dansk Ret tillægger Løftemodtagerens gode Tro, og med dansk Rets objektive Fortolkningsgrundsætninger. Det har dernæst den Mangel, at det ikke giver Udtryk for den — ogsaa af dets Tilhængere anerkendte — Grundsætning, at Løftet ikke bliver bindende, før det er kommet til Adressaten (eller til hans Bevidsthed).

I denne Henseende har *Forventningsprincippet* et uomtvisteligt Fortrin. I vigtige Retninger indtræder Løftets Retsvirkninger normalt netop samtidig med, at Løftet kommer til Adressatens Kundskab.¹⁸ Forventningsprincippet leder dernæst naturligt Tanken hen paa, dels at Løftemodtageren som Regel kun vinder Ret, naar han er i god Tro, dels omvendt at hans gode Tro normalt beskyttes. Om dette sidste Punkt kan ganske vist siges, at dansk Ret beskytter Løftemodtagerens gode Tro i vidt Omfang.¹⁹ Men der er dog en Række Tilfælde, hvor dansk Ret ikke giver Løftemodtageren Ret i Overensstemmelse med hans Forventning, skønt han var i begrund-

¹⁵ Se navnlig *Lassen* I § 8.II.

¹⁶ Se ogsaa *N Lassen* U 1893.267 ff, *Bentzon* ARI 117 ff, *Vinding Kruse* U 1912 B.60 ff, TfR 1919.194 ff, *Retslæren* I 254 ff.

¹⁷ Se herom ndfr § 17.II.

¹⁸ Det er dette, *Lassen* sigter til, naar han siger, at »den forbindende Kraft af Retshandelen *inter vivos* regelmæssigt er at føre tilbage til Viljeserklæringens Evne til at vække en vis beføjet Forventning hos Erklæringsmodtageren«, og at denne Evne eller »Egnethed« er »Bærer af dens Retsvirkninger«. Det er derfor en Misforstaaelse, naar *Lundstedt* anfører, at *Lassen* har »motiveret« Retsvirkningerne af Løftet med, at det er egnet til at vække en vis Forventning eller Tillid hos Løftemodtageren. Se herom Debatten mellem *Undén* og *Lundstedt* i SvJT 1929.342 ff, 423 ff, 540, Obl II 149 ff.

¹⁹ Det bør dog tilføjes, at dansk Ret ingenlunde helt igennem beskytter den gode Tro i videre Omfang end romanistisk paavirkede Retsforfatninger. Saaledes gaar østrigsk Ret videre end Aftl med Hensyn til fremtvungne Viljeserklæringer, se ndfr § 14 Note 6, BGB 122 smh m 120 gaar videre end Aftl § 32.2^o, og eksstinktiv Godtroserhvervelse med Hensyn til Løsøretning er i tysk og fransk Ret anerkendt i videre Omfang end i dansk Ret.

det god Tro.²⁰ Det maa derfor hævdes, at heller ikke Forventningsprincippet opfyldet det Krav at give en i *Hovedsagen* retledende Vejledning om de i dansk Ret gældende Retsregler.

Naar Lassen holdt fast ved Forventningsprincippet, var det vel navnlig for at give et skarpt Udtryk for, at skandinavisk Ret principielt har brudt med det romanistiske Viljesdogme og givet Udtryk for særlige, ikke-romanistiske Retstanker af vidtrækkende Betydning. Men dette kan man jo sige ogsaa paa anden Maade. Og man behøver heller ingen »Principper« for at fremhæve, at det er et Hovedproblem i Retshandelslæren, i hvilket Omfang Løftemodtagerens gode Tro bør beskyttes paa Løftegiverens Bekostning.

Udtrykket Forventning er iøvrigt noget uklart, og det er ogsaa blevet forstaaet forskelligt. *Goos* I 221 f siger, at det afgørende Princip er, at Tro og Love bør holdes, at den i Henhold til et Løfte vakte, begrundede Forventning om *dets Opfyldelse* (udhævet her) bør beskyttes. Tilsvarende Udtalelser bruger *Jul Lassen* i TfR 1888.III ved Gengivelsen af Aagesens og *Goos's Lære*, se ogsaa *Lassen* I 234, hvor der tales om, at (stiltiende) Løfter giver Føje til at stole paa, at den handlende *vil erlægge en vis Ydelse* (udhævet her), jfr ogsaa 235 (Tillid til, at han vil erlægge eller yde det forlangte). Hvis Forventningsprincippet forstaas saaledes, hvad Udtrykket Forventning i og for sig lægger nærmest, er det endnu mere misvisende som Sammenfatning af dansk Rets Regler. Ganske vist vækker de fleste Løfter Forventning om Løftets Opfyldelse, men Forventning herom er ikke nødvendig, for at Løftemodtageren kan paaberaabe sig Løftet. For at en Person skal blive bundet som Løftegiver, kræves kun, at Erklæringsmodtageren tror paa, at den erklærende vil binde sig, d v s vil afgive et Løfte. — Dermed skal dog ikke være sagt, at det aldrig har Betydning for Retsvirkningen, om Løftemodtageren indser, at Løftegiveren ikke vil eller kan opfylde Løftet. — I sine afgørende Udtalelser fra senere Tid bruger *Jul Lassen* da heller ikke Udtryk som Forventning om Opfyldelse, jfr navnlig *Vilje og Erklæring* 70. Se om disse Spørgsmaal udførligt *Hällström* Villfarelse 68—73, 79—85.

V. *Hvad god Tro og ond Tro betyder.*

I nyere Lovgivning og Litteratur indenfor Formueretten bruges Udtrykket »god Tro« som Regel i Betydningen *begrundet god Tro*. En Person er herefter ikke i god Tro, naar det er uagtsomt af ham

²⁰ Se i det følgende om Viljeserklæringens Afgivelse (§ 5.III.C), om dens Forvanskning undervejs (§ 33.I.A), om mekanisk og voldelig Tvang (§ 14), om Umyndighed og Fornuftmangel (§ 13) samt om de Fuldmagter, der falder ind under Aftl § 18 (ndfr § 29.II.A.1).

at tro et eller andet. I de talrige Tilfælde, hvor en Persons onde Tro med Hensyn til en Ugyldighedsgrund eller en Kompetencemangel udelukker ham fra at støtte Ret paa en Viljeserklæring, er han altsaa i ond Tro, naar han saa eller burde se Forholdet og derfor handler uagtsomt, hvis han ikke opdager Ugyldighedsgrunden eller Kompetencemangelen. Omvendt foreligger der kun god Tro, naar han hverken ser eller burde se Forholdet.

Saaledes bruges Udtrykkene i alle de Love, der er udarbejdet af de skandinaviske eller nordiske Obligationsretskommissioner. Det gælder Aftl, der taler om god Tro i §§ 11.2^o, 19, 28, 32.2^o, 34, 35 og 39. Udtrykkets Betydning fremgaar klart af Sammenhængen mellem Reglerne og særlig af Modsætningen mellem de to Stykker af § 11 samt af § 39. Fremdeles kan nævnes Kbl § 59, Kmsl § 54.2^o og Gbl §§ 16, 17, 20, 31 og 34. Samme Sprogbrug er indført i Sølov §§ 164—166 ved Revisionen i 1937.

Naar denne Sprogbrug er valgt, er det, fordi god Tro i denne Forstand er afgørende i de fleste Tilfælde, jfr ndfr § 12.VI.A.

Enkelte Love, der lader det være afgørende for Retsvirkningen, om der er udvist grov Uagtsomhed, følger en anden Sprogbrug, Den almindelige ujuridiske Sprogbrug, hvorefter Uagtsomhed ikke udelukker god Tro, er brugt i Vxl §§ 10 og 16.2^o, Chl §§ 13 og 21.2^o samt i L om Oplagsbeviser 34 30 Marts 1894 § 5.2^o, (»ikke har været i god Tro eller har handlet med grov Uagtsomhed«.) Tinglysningsloven har valgt en tredie Betydning, der ligger imellem de to andre, se TL § 5.

I det følgende bruges god Tro og ond Tro mere ubestemt om de Krav med Hensyn til Viden eller Burde-Viden, som stilles paa vedkommende Omraade. Men i de fleste Tilfælde vil Udtrykkene dække god og ond Tro i den nævnte tekniske Betydning.

Krav, der maa opfyldes, for at Løfter og Aftaler kan skabe Ret (§§ 5-11).

§ 5.

Lovgrundlaget. Løftet og dets Afgivelse.

I. Indledning. Aftl Kap 1.

A. Omraadet for Aftl Kap 1. Tilbud og Akcept.

Aftl Kap 1 har skabt et fast Grundlag for en Række vigtige Regler om Løfter. Direkte indeholder Kapitlet ganske vist ikke almindelige Regler om Løfter. Det handler kun om Afslutning af Aftaler og navnlig om Tilbud og Svar paa Tilbud. Grunden hertil er, at de Løfter, der har størst Betydning i det praktiske Retsliv, er dem, der indgaar i en Aftale som Tilbud eller Svar derpaa. Naar en Mand vil købe, bytte eller leje en Ting, tage en Tjeneste eller tegne Forsikring, sker det i de fleste Tilfælde ved en Aftale paa den Maade, at en Person retter et Tilbud til en anden, og at denne giver »antagende Svar«, d v s meddeler Tilbyderen, at han antager eller godtager Tilbudet.

Aftl Kap 1 har i første Række de gensidig bebyrdende Aftaler for Øje, men omfatter ogsaa andre Aftaler.¹

Hvad Aftl mener med »Tilbud«, er ikke helt let at fastslaa.² Men det stemmer bedst med Indholdet af Aftl Kap 1 ved Tilbud at forstaa et Løfte, som taber sin Retsvirkning, hvis Løftet ikke bliver antaget (godtaget) i rette Tid.³ I denne Betydning bruges Tilbud i det følgende. Adressatens Antagelse eller Godtagelse af et forudgaaende Løfte kaldes *Akcept*, hvad enten den sker ved at Adressaten giver »antagende Svar« eller i Gerning.

Nogle Forfattere følger en anden Sprogbrug og forstaar ved Tilbud den først afgivne af de to Viljeserklæringer, hvoraf en Aftale bestaar, uden Hensyn til om Erklæringen er et Løfte eller kun en Tilegnelseserklæring. Saaledes *v Tuhr* BürgR II.1 § 62 v Note 4—6, jfr ogsaa *Lassen* i TfR 1888.109 f, *Almén* Avtl 6. Aftl d Mot 18 indeholder en beslægtet Udtalelse, men be-

¹ D Mot 17, n Mot 22. Afvigende *Almén* Avtl 4.

² Jfr *Stang* I 300, 302.

³ Hvilke Løfter dette gælder om, undersøges ndfr i § 6.V.A.

stemmer kort efter Tilbudets Begreb som en Erklæring, der maa antages endelig at tilsigte at binde den erklærende (hvilket formentlig viser, at Tilbudet er et Løfte). I Handelen betyder Tilbud som oftest Salgstilbud, jfr Aftl d Mot 18.

Akcept bruges i Litteraturen i vekslende Betydning. *Jul Lassen* brugte det som ensbetydende med Tilegnelseserklæring eller Tilegnelsesakt.⁴ Efter denne Sprogbrug indeholder begge Parter Erklæringer som oftest baade et Løfte og en Akcept, jfr hvad der siges straks.

Tilbud og antagende Svar er væsentlig ensartede, hvor det drejer sig om en gensidig bebyrdende Aftale. Begge Erklæringer indeholder da to Elementer, dels at den erklærende lægger Byrder paa sig selv, dels at han tilegner sig den ham af den anden Part tilsagte Ret. Ogsaa Tilbudet indeholder en saadan Tilegnelse, der blot er afgivet paa Forhaand. Hvor Aftalen kun lægger Byrder paa den ene Part, indeholder denne Parts Erklæring derimod ingen Tilegnelse, og den anden Parts Erklæring udelukkende en Tilegnelse, der kun for saa vidt lægger Baand paa ham, som den udelukker ham fra senere at »afslaa« Retten, jfr ndfr § 6.IV.

Det er ikke alle Aftaler, der kan opløses i Tilbud og antagende Svar. Det kan f Eks forekomme, at et Udkast til Aftale udfærdiges i to Eksemplarer og underskrives af begge Parter i samme Øjeblik eller dog, uden at den, der underskriver sidst, er vidende om, at den anden Part har underskrevet.⁵

Et vigtigt Eksempel herpaa er Forlig i Arbejdsstridigheder, der slutes ved at Parterne hver for sig vedtager Forligsmandens Mæglingsforslag og afleverer Erklæring herom indenfor den Frist, der er givet Parterne.

Et andet, mindre vigtigt Eksempel er, at A skriftlig beder B om en bestemt Gave, f Eks 100 Kr til en Indsamling, han er Kasserer for. Hvis B sender Beløbet, er der sluttet en Aftale, men intet af Brevene vil jeg anse for et Tilbud i Aftalelovens Forstand.

Udtrykket *Tilbud* i Aftl omfatter efter *Almén* ikke en Erklæring med Forbehold om Tilbagekaldelighed. Denne Forstaaelse har ogsaa Støtte i de danske og svenske Motiver, og selve Bestemmelsen i Aftl § 1.1 viser ret klart, at Aftl ikke betragter en saadan Erklæring som et Tilbud. *Almén's* Lære er blevet bekæmpet af *Karlgren* Studier 151 f, hvor det paavises, at Fremstillingen i de svenske Motiver vidner om nogen Uklarhed. *Karlgren* slutter sig til tysk Opfattelse, hvorefter der trods Forbehold om Genkal-

⁴ Saaledes *Lassen* i TfR 1888. 110 og *Lassen* I 44, jfr 32, men det gennemføres ikke konsekvent i Haandbogen.

⁵ Se fremdeles *Pollock* 6 f, *Ekström* 535. Om krydsende Tilbud se ndfr § 6 Note 64.

delighed foreligger et Tilbud, naar en Aftale kan komme i Stand ved Akcept af Erklæringen uden nogen yderligere Viljeserklæring fra Tilbyderens Side. Sml v *Tuhr* BürgR II.1 460 og 467 f. Forstaas Tilbud saaledes, bliver Indholdet af Aftl § I, Punktum I, at et Tilbud er uigenkaldeligt, medmindre andet følger af Tilbudet eller af Handelsbrug eller anden Sædvane. Denne Sætning anser jeg det imidlertid for betænkeligt at fastslaa, jfr Eksempel ndfr § 6 v Note 27. Derfor vilde jeg foretrække at fortolke Tilbud i Aftl paa samme Maade som Almén. Bortset fra det lige nævnte Punkt har Afgørelsen næppe praktisk Betydning. Hvis man ikke vil bruge Tilbud om en Erklæring, der er egnet til Akcept, men forbeholder Genkaldelighed, maa Bestemmelserne i Aftl §§ 2—6 og 8 nemlig anvendes analogt paa Erklæringen.

B. *Reglernes Fravigelighed.*

Ifølge Aftl § 1, Punktum 2 kommer Reglerne i §§ 2—9 til Anvendelse, forsaavidt ikke andet følger af Tilbudet eller Svaret eller af Handelsbrug eller anden Sædvane. Herved fastslaaes det klart, at Reglerne i Almindelighed kan fraviges ved særlig Bestemmelse i Tilbudet eller Svaret.

Reglen forudsætter dernæst, at Handelsbrug eller Sædvane kan medføre Fravigelse af Lovreglerne, selv om Tilbudet eller Svaret hverken udtrykkelig eller stiltiende bestemmer, at Sædvanen skal gælde. Men Reglen fastslaaer ikke, at enhver Handelsbrug eller Sædvane paa det paagældende Omraade fortrænger Lovreglerne. Det maa afgøres efter almindelige Retsgrundsætninger, under hvilke Betingelser en vis Sædvane eller Handelsbrug skal lægges til Grund.⁶

Trods Reglens almindelige Form kan det ikke antages, at alle Regler i §§ 2—7 kan fraviges ved Bestemmelse i Tilbudet, jfr om Aftl § 7 ndfr § 7.V.

C. *Oversigt over de Regler, der kan opstilles i Tilknytning til Aftl Kap I.*

I §§ 5—6 fremstilles de almindelige Regler om Løfter og om Aftalers Indgaaelse. Først bestemmes nærmere selve den grundlæggende Kendsgerning, som kaldes et Løfte eller Tilsagn (ndfr II—III). Derefter fremstilles Reglerne om Løftets Modtagelse og Aftalens Afslutning (§ 6).

II. *Hvad et Løfte er. Løfteerklæringens Indhold.*⁷

Det er dansk Rets Hovedregel, at et Løfte binder eller forpligter Løftegiveren i det Øjeblik, da det kommer til Adressatens Kundskab (ndfr § 6.I). Inden denne Regel omtales nærmere, maa det

⁶ Jfr ndfr § 39.V, *Lassen* i SpD I 70.

⁷ I Udg § 4.II, *Lassen* I § 10.I.1 jfr § 11, *Stang* I § 15, Henvisninger ovfr § 4.II, § 1 Note 7, *Karlgren* Studier 54 ff, 77 ff, hvis Kritik jeg har taget Hensyn til.

undersøges, hvad et Løfte er, eller hvilke Kendsgjerninger der maa være til Stede, for at noget skal betragtes som lovet. Rent foreløbig kan det siges, at det kræves, at en Tilkendegivelse fra en Person om, at han paalægger sig en Byrde, afgives eller rettes til en anden Person.⁸

Løfteerklæringen (Tilkendegivelsens Indhold) omtales her under II, Afgivelsen under III.

Et Løfte er i Almindelighed en Tilkendegivelse fra en Person (Løftegiveren) til en eller flere andre (Løftemodtageren) om, at han paalægger sig en Byrde. Om Tilkendegivelsen har dette Indhold, maa afgøres efter almindelige Regler om Tolkning og Udfyldning af Viljeserklæringer (ndfr § 39).

Et Løfte kan gaa ud paa at paalægge en Trediemand en Byrde. Disse særlige Tilfælde ses der foreløbig bort fra, ligesom fra Løfter, der modtages af en anden end den, til hvis Fordel de skal virke.⁹

1. Tilkendegivelsen maa gaa ud paa, at den, der giver den, paalægger sig en Byrde. Det sidste Udtryk skal forstaas saaledes, at det omfatter ikke blot Paatagelsen af en personlig Forpligtelse, men ogsaa Forføjninger (Overdragelser og Opgivelser).

Dette Krav skiller Løfter fra andre Viljeserklæringer.

Kravet er ikke opfyldt, naar en Person overfor en anden udtaler en *dispositio mortis causa* til hans Fordel eller meddeler ham, at han har indsat ham som Arving i sit Testamente.¹⁰ Det samme gælder en Persons Meddelelse til en anden om, at han har forsikret sit Liv til Gunst for ham. Men under særlige Omstændigheder kan en saadan Meddelelse være et Løfte om ikke at genkalde Indsættelsen. Naar en Person har indsat Penge i en Sparekasse paa en anden Persons Navn, vil en simpel Meddelelse til ham herom i Almindelighed heller ikke kunne opfattes som et Løfte om ikke at raade over det indsatte.¹¹ Det vil den kun, naar der kommer noget

⁸ Løfte tages her i saa vid Betydning, at det omfatter ogsaa de Erklæringer, der tillige virker som Paabud og lægger Baand paa Adressaten.

⁹ Om Erklæringer til andre se ndfr § 36.

¹⁰ End ikke enhver Meddelelse om et »uigenkaldeligt Testamente« er et Løfte om ikke at tilbagekalde det, se U 1897.297 H, 1883.167 H, jfr p d a S 1894.332 H.

¹¹ Se U 1911.22 H, 1898.82 H, 1899.206, 1893.595. Iøvrigt er det ofte tvivlsomt, hvorledes selve Indsættelsen skal opfattes, jfr herom 1 Udg § 4 Note 13 og dertil *Karlgren* Studier 57 Note 109, *Vinding Kruse* Retslæren

til, f Eks naar den oplyser, at Indsættelsen er sket saaledes, at Indsætteren er afskaaret fra at raade over Beløbet, eller naar Sparekassebogen overgives til den anden eller en Repræsentant for ham.¹²

I Tilknytning hertil kan rejses det almindelige Spørgsmaal, om en Erklæring kan være et Løfte, naar den forbeholder *Genkaldelsesret* for den erklærende.

Der foreligger uden Tvivl et Løfte, selv om Løftegiveren i Løftet forbeholder sig en begrænset Adgang til at genkalde Løftet. Men hvis et Løfte om en fremtidig Ydelse tager Forbehold om helt fri Genkaldelse, medfører Erklæringen i Almindelighed slet ingen Byrde for den erklærende og kan derfor ikke betragtes som et Løfte.¹³ En Overdragelse af Ejendomsret, der fuldbyrdes (eller ved fast Ejendom tinglyses), er derimod et Løfte, selv om Overdrageren forbeholder sig ubegrænset Genkøbsret. Paa tilsvarende Maade kan alle Løfter, der straks fuldbyrdes, forbeholde Genkaldelsesret uden at ophøre at være Løfter. Et andet Spørgsmaal er, om Genkaldelsesretten medfører, at Løftet ikke faar samme Retsvirkninger som andre Løfter, navnlig overfor Trediemand.

Naar andet ikke fremgaar af Sammenhængen, tænkes der i det følgende ved »Løfte« paa et sædvanligt Løfte, der ikke forbeholder den erklærende udvidet Adgang til at genkalde Løftet. De fleste af de Regler, der fremstilles ndfr i § 6, og navnlig Aftl §§ 2—6, maa dog anvendes ogsaa paa Løfter, der tager Forbehold om Genkaldelse.

Om tilsvarende Forbehold i Tilbud se ovfr S 30—31 og ndfr § 6.II.2.

2. Tilkendegivelsen forpligter kun den erklærende, naar dens Indhold er tilstrækkelig *bestemt*,¹⁴ saa at det kan fastslaas, hvad

I 244, 246. Men naar Indsætteren overfor Sparekassen forbeholder sig Ret til at hæve det indsatte, er Domstolene tilbøjelige til at antage, at Retten til Beløbet er overdraget den paagældende, se U 1926.582 H, 1899.551 H, 1918.690.

¹² Se f Eks U 1893.1049, 1898.160, jfr ogsaa 1890.575 H, men paa Grund af særlige Omstændigheder modsat 1892.104 H. Hvis en Bog, hvorpaa der kan hæves af enhver Ihænde-haver, overleveres til Trediemand, vil Indsætteren sjældnere være bundet, se som Eks U 1916.664 H, 1907.654; men p d a S 1908.306 (selv), 1915.546 H, 1901.28 H, 1913.449 (Forbehold), 1910.664.

¹³ Det er det samme som at sige: »Jeg vil, dersom jeg vil«, hvilket ikke er et Løfte. Sml ogsaa U 1942.614 og ndfr under Nr 2.

¹⁴ *Lassen* I § 20.I, *Ørsted* Hdbg V 87—88, *J E Larsen* 5 og 23—24, *Gram* 61—62 og 182—184, *Evaldsen* 115, *Aubert* 30, *Serlachius* § 19, *Almén* § 5 v Note 3. — *Windscheid* §§ 254, 314.1^o, 310.2^o, *BGB Entw* § 352, *Mot II* 191—192, *Planck* ad § 315, *Pollock* 48 ff, *Wharton* §§ 3, 5, 588 ff, 645—646, *C c* 1129, *Planiol* II no 1001 ff.

der loves, og under hvilke nærmere Betingelser Ydelse loves.¹⁵ Meningen er dog ikke, at alt fornødent herom skal være tilkendegivet i det enkelte Tilfælde. Lovregler, f Eks Kbl § 5, og andre Retsregler om Løfters Tolkning og Udfyldning samt Domstolenes almindelige Beføjelse til at skønne afhjælper ofte Løftets tilsyneladende Mangel af Bestemthed.¹⁶ Ydelsen er tilstrækkelig bestemt, naar den efter Løftet skal fastsættes af Trediemand eller Løftemodtageren,¹⁷ og det samme kan være Tilfældet, selv om den nærmere Fastsættelse ifølge Løftet skal foretages af Løftegiveren.¹⁸ Men hvis Fastsættelsen beror paa Løftegiverens helt vilkaarlige Beslutning, foreligger der ikke noget Løfte.

En Ubestemthed vil iøvrigt ofte vække Formodning om, at Udtalelsen ikke er et Løfte, men kun et Led i forberedende Forhandlinger mellem Parterne. Tilkendegivelsen maa ogsaa indeholde det fornødne, til at det kan fastslaas, hvem det er, Løftet tilsiger noget. Men hvem Løftet rettes til, behøver ikke at kunne fastslaas ved Løftets Afgivelse. Bestemmelsen kan være gjort afhængig af Kendsgerninger, der først indtræder eller oplyses senere, som det f Eks sker, naar en Belønning udloves til den ærlige Finder af en tabt Ting.

3. Tilkendegivelsen maa give Udtryk for en *Beslutning* fra Løftegiverens Side om at forpligte sig. En Person bliver derfor ikke forpligtet ved at meddele, at han har under Overvejelse at love noget og heller ikke ved Udtalelser, der maa forstaas som Led i uafsluttede Forhandlinger.

Naar der under *Forhandlinger* er opnaaet Enighed om visse Punkter, mens andre er henskudt til Fastsættelse ved senere Af-

¹⁵ Se f Eks U 1937.725 H, 1883.947, JU VI.551 og i Note 20, jfr U 1897.110 og p d a S Schl II.37, U 1878.1145 og DD i Note 21.

¹⁶ F Eks U 1919.936, 1893.1324, 1899.489 og DD i Note 21. Jfr nærmere ndfr § 39.

¹⁷ Jfr U 1925.79 H.

¹⁸ Jfr U 1924.517 H, 1931.836, 1921.122 H, 1915.66, sml 1907.891, SHT 1914.204; *Tr Jørgensen* i TfR 1925.85 ff, *K Meyer* 14de nord Juristmøde 134, *Ingstad* Om Leje 136 f, *K Andersen* TfR 1938.550. BGB 315—319, *Dernburg* II §§ 85—87, *Aagesen* RR II 30 m Note, *Lassen* I § 40 Note 7. Løfter og Aftaler, der overlader Bestemmelsen til en Part eller en af denne valgt Trediemand, er ofte knyttet til Forudsætninger, der begrænser vedkommende Parts »Selvdømme«, og kan efter Omstændighederne være ugyldige som stridende mod Lov og Ærbarhed, se herom ndfr § 19 Note 65.

tale,¹⁹ er det Hovedreglen, at det allerede aftalte kun er bindende, hvis der opnaas Enighed om det udskudte.²⁰ Naar Hovedpunkterne er vedtaget, f Eks naar Købesummen for en fast Ejendom er aftalt, vil den Fortolkning dog ofte være naturlig, at Parterne vil være bundet, skønt en Del er udskudt til senere Aftale.²¹ I saa Fald er Aftalen bindende, og hvis der ikke opnaas Enighed om de udsatte Punkter, maa disse afgøres enten efter almindelige Regler om Aftalers Udfyldning, eller saaledes, at den, der vil paaberaabe sig Aftalen, maa underkaste sig den for Modparten gunstigste Afgørelse af de Alternativer, som har været paa Tale under Forhandlingerne, eller det udsatte Punkt maa falde bort.

Aftalen vil ofte være, hvad man kalder en *Forkontrakt*, se herom ndfr § 10.II.

Hvis Meddelelsen kalder sig Tilbud eller lyder paa, at Meddeleren tilbyder noget, maa det i Almindelighed antages, at den er et Løfte, medmindre den indeholder Forbehold, der udelukker det, f Eks de i Aftl § 9 nævnte, eller andre Omstændigheder viser, at det ikke er den erklærendes Mening at forpligte sig.

En Henvendelse, der kræver Svar, er kun et Løfte, naar den har et saadant Indhold, at den anden Parts Akcept er tilstrækkelig til at bringe en Aftale i Stand. Hvis Henvendelsen viser, at Aftale først kommer i Stand, naar den, der afgav Henvendelse, antager den anden Parts Svar eller undlader at reklamere overfor Svaret, er den første Erklæring ikke et Løfte, men kaldes en *Opfordring til at give Tilbud*.

I Praxis er det ofte vanskeligt at afgøre, om der foreligger et Tilbud eller blot en Opfordring til at gøre Tilbud.²²

¹⁹ Jfr *Lassen* I § 20.I. Ældre Forfattere brugte Udtrykkene Traktater og Punktationer henholdsvis om forberedende Forhandlinger og om skriftlige Aftaler om en kommende Kontrakts væsentlige Indhold, som *Gram* 184. Sml *Dernburg* I § 129.III.

²⁰ U 1932.1067 H, 1934.32 H, 1922.263 H, 1908.79 H, 322 H, 1900.558 H, 1896.102 H, 1875.55 H, 1924.97, 1903.548, 1893.321, 1884.985, JU 1853.836, Schl II.681, jfr U 1898.240 H, 1915.419 H. Sml U 1940.709 H. Jfr ndfr § 11 Note 14; BGB 154—155, *Staub* Anh z § 361 Note 82 ff, *Windscheid* § 386 Note 4. Reklamation overfor Meddelelser fra Modparten, som gaar ud fra, at endelig Aftale er truffet, er undertiden nødvendig, *Grundtvig* Reklamation 230—232, TfR 1902.353, jfr ndfr § 6 v Note 116, § 37.III.2.

²¹ Schl I.715, U 1928.459 H, 1923.39 H, 1880.280 H, 1935.953, 1925.108, 1903.251, 1902.547, 1873.113, sml U 1924.641; JU 1859.316 jfr 1857.828, men dog U 1879.666. Jfr *Tybjerg* 131, *Dige* Bevis 91 ff.

²² Om et nødstedt Skibs Henvendelse til et Bjergrningsselskab se U 1925.368 H.

Reklameudtalelser og andre Henvendelser til Offentligheden, der sigter til at hidføre Indgaaelse af Aftaler, antages i vidt Omfang kun at være Opfordringer til at gøre Tilbud.²³

Prislistes, som udsendes til større Kredse, offentliggjorte Fartplaner for Trafikmidler, Teaterplakater og lignende anses i Almindelighed som Opfordringer til at gøre Tilbud.²⁴ Vinduesudstilling af en Ting med Prismærke bør vistnok opfattes som et Tilbud om at sælge den udstillede Genstand eller ialfald Varer af samme Art.²⁵ Men Tilbudet bør forstaas med rimelige Begrænsninger.

En Genstands Opraab til *Auktion* er kun en Opfordring til at gøre Tilbud, medmindre Opraabet sker til absolut Bortsalg, se *Munch-Petersen* Tvangsfuldbyrdelse 204 ff, *Lassen* I § 10 Note 2.

Om *Licitation* maa der gælde tilsvarende Regler, naar Licitationen foregaar som en Konkurrence mellem tilstedeværende Personer, der faar Lejlighed til Underbud. De vigtigste Licitationer iværksættes imidlertid, ved at der gives Adgang til at indsende Tilbud. Hvis Licitationen er offentlig, idet Adgangen til at indgive Tilbud ikke er begrænset til enkelte særlig indbudte, er den, der iværksætter Licitationen, frit stillet. Hvis han vil, kan han derfor forkaste samtlige Tilbud eller antage et af de dyrere Tilbud. Men Licitationsbetingelserne kan begrænse hans Frihed, se f Eks VLT 1929.262. Naar Licitationen er bunden, d v s naar Tilbud kun modtages fra dem, der særlig er indbudt dertil, plejer Licitationsbetingelserne at bestemme, at det laveste Tilbud skal antages, medmindre samtlige Tilbud forkastes. Men det er tvivlsomt, om der har dannet sig en egentlig Sædvane i denne Retning. Hvis Planen for Arbejdet ændres efter Licitationen, medfører denne ialfald som Regel intet Baand.²⁶

²³ *Lassen* I § 10 Note 2, jfr *Tybjerg* hos Hage 147, Aftl d Mot 18, *Platou* § 16.6^o, *Almén* Avtl 52 m Note 5, *Karlgren* Studier 151 Note 3, *Staub* Anh z § 361 Anm 13, OR 7.

²⁴ Se om Prislisters Betydning endvidere U 1916.835, 1898.622, 1896.967, 1903.707 (Resp 12 Sept 1902), *Stang* I § 34 ved Note 43, *Illum* AFR 35. Fragaagelsen af saadanne Meddelelser kan efter Omstændighederne paa- drage Erstatningsansvar, jfr Aftl d Mot 34, sv Mot 60 f, *Munch-Petersen* i TfR 1898.24, *Platou* § 16.6^o, *Dernburg* I § 130.III. Og Henvendelsen med saadanne Erklæringer kan have en saa speciel og personlig Karakter, at den bliver et Tilbud, *Tybjerg* hos Hage³ 352, U 1923.854 H, SHT 1864.165, jfr Aftl § 9 (ndfr § 37.III.1).

²⁵ Jfr I Udg § 4 Note 18, *Illum* AFR 35, der henviser til Konkurrencel § 1, *Stang-Solem* 80, OR 7.3^o, *Planiol* II no 971. Herimod ældre Opfattelse, jfr *Lassen* I § 10 Note 2.

²⁶ Jfr U 1929.810, 1930.132, 1932.629. Se fremdeles U 1928.160 (Tilbudet ej fyldestgørende), 1930.129, 1939.202, 1944.155 (e O ikke antaget bunden Licitation). Om Formaålet med Bestemmelser om, at laveste Tilbud skal antages, se *Illum* AFR 36. Iøvrigt kan henvises til en Redegørelse af *J V Levinsen* i »Haandværksraadet 1942—43«, *Vilh Meyer* i Juristen 1944.82 f.

4. Tilkendegivelsen maa gaa ud paa, at Meddeleren forpligter sig *ved selve Tilkendegivelsen*.

Saaledes kan en Erklæring, der lyder som et Løfte, i Almindelighed kun forstaas, naar Modtageren af Erklæringen med Føje tror, at den erklærende har rettet Erklæringen til ham i den Hensigt at tilkendegive ham, at han forpligter sig derved.

Derfor bliver en Person ikke altid forpligtet ved at meddele, at han har besluttet at give et vist Løfte. A's Meddelelse til B om, at han har besluttet at sælge sin Forretning til T, er i Almindelighed ikke et Løfte. Det samme gælder andre Meddelelser om Ydelser til Trediemand, medmindre Meddeleren tilkendegiver den, han henvender sig til, at Meddelelsen gives ham paa Trediemands Vegne, eller Adressaten, før Meddelelsen blev afgivet, har lagt for Dagen, at han varetager Trediemands Interesse.²⁷

Hvis Meddelelsen om Beslutningen gives til den, der skal vinde Ret ved Løftet, maa den derimod i Reglen opfattes som et Løfte. Det gælder dog ikke, hvis den anden Part paa Grund af de ledsagende Omstændigheder maa forstaa, at Meddeleren ikke vil være forpligtet, før han har foretaget endnu et Skridt, eller at det er tvivlsomt, om han allerede nu vil forpligte sig.

5. Tilkendegivelsen maa have et saadant Indhold, at der er Grund til at lade den faa *Retsvirkning* som Løfte.²⁸

Paa Formuerettens Omraade kan den erklærende i Almindelighed selv bestemme, om hans Løfteerklæring skal være retlig forpligtende eller kun moralsk bindende. — Undtagelser fra denne Regel omtales ndfr i § 19. — Hvis Erklæringen indeholder en Tilkendegivelse om dette Punkt, bliver den derfor i Reglen afgørende. Men naar Erklæringen — som de fleste Løfter — ikke indeholder noget herom og det heller ikke kan paavises, hvad der har været Parternes fælles Mening eller den erklærendes for Adressaten kendelige Mening, maa Afgørelsen bero paa, om det efter Sædvane og Forholdets Natur er rimeligt at lade Erklæringen have retlig Virkning.

Ældre romanistisk Teori, der byggede paa Viljesprincippet, krævede Hensigt til at hidføre den paagældende Retsvirkning. I nyere Tid antager mange, at der kun kræves Hensigt rettet paa det økonomiske, faktiske

²⁷ Se herom ndfr § 36.VII.B.

²⁸ Som Teksten nu *Stang* I § 15.III. Sml *Lassen* I § 16 Note 10, *Munch-Petersen* Løftet og dets Causa 33 ff, *Grundtvig* Reklamation 246 f, *Feder-spiel* Viljeserklæringernes Systematik 8, *Stang* Fra spredte retsfelter I 54 ff, *Gjelsvik* Vildf § 6, *Innledning* 100 ff, *Sjögren* i TfR 1916.369 f. *Karlgren* AvtSp 157 ff, *Hällström* Villfarelse 71. — Fra dansk Praksis kan nævnes U 1944.978 »Gratiale« haves der ikke retligt Krav paa).

Maal for Retshandelen.²⁹ Men selv paa Viljesprincippets Grund kan heller ikke denne Lære godkendes. Naar Tillidsteoriens Løsninger gennemføres, maa Teorierne ialfald ændres derhen, at det bliver afgørende, hvad Løfte-modtageren med Føje maa antage for villet eller tilsigtet. Indtil den nyeste Tid er der da ogsaa Forfattere, der antager, at der som Regel maa kræves Tillid til, at den erklærende har »Retsvirkningsvilje«.³⁰ Dette er efter min Mening en Konstruktion uden Rod i Virkeligheden. Naar den enkelte Erklæring ikke giver tilstrækkelige Holdepunkter til at slaa fast, at den har afgjort Spørgsmaalet, er der ingen anden Udvej end at løse Spørgsmaalet efter almindelige Regler om (Tolkning og) Udfyldning af Løfter (ndfr § 39).

III. *Løftets Afgivelse.*³¹

A. *Hvad Afgivelse i Almindelighed er.*

Selv om en Person faar Kendskab til en Løfteerklæring, der efter sit Indhold tilsiger ham noget, behøver der ikke at være lovet ham noget.

Den, der ubemærket hører en Person øve sig paa en Tale, hvori han vil fremsætte et Løfte, f. Eks. ved en offentlig Jubilæumsfest, eller som ved at lytte bag Døren hører en Bestyrelse beslutte et Køb, har ikke faaet noget Løfte. Det samme gælder en Funktionær, der nysgerrig undersøger Principalens Gemmer og der finder en underskrevet Skrivelse, der meddeler ham, at han forfremmes.

Der er intet lovet, før Løfteerklæringen er *afgivet* af Løftegiveren. Man kan sige, at Erklæringen først bliver til et Løfte ved at afgives. Saalænge en Løfteerklæring ikke er »afgivet«, mangler i Almindelighed selve Løftegiverens afgørende Beslutning om at forpligte sig. Alt hvad der gaar forud for Afgivelsen, er normalt kun Forberedelser, der ikke tilsigter at forpligte og heller ikke af andre kan opfattes anderledes.³²

²⁹ Se f. Eks. *Platou* 150 f, 123 f, *Ekström* § 101 og Oversigten hos *Oertmann* Anm 1—3 foran § 116, jfr Anm 9 foran § 104. Hvorvidt det afgørende er Viljen eller Adressatens beføjede Antagelse om Vilje, maa afgøres i Overensstemmelse med, hvad der udvikles ndfr i § 17.

³⁰ Saaledes *Hällström* Villfarelse 71 Note 171: Tillid til, at den erklærende har »rättsföljdsvilja«, hvilket omskrives som Tillid til, at den erklærende vil være retlig bundet eller vil føle sig ligesaa bundet, som om han var retlig bundet. Imod dette *Stang* I 258 f. Det virker uheldigt, at *Karlgren* i Studier bruger Udtrykket »rättsverkningsvilja«, skønt han ikke vil tage Stilling til Spørgsmaalet, om retligt Baand skal være tilsigtet, se Studier 77 Note 176.

³¹ *Lassen* I § 10.1.2, *Stang* I² § 15.IV, v *Tuhr* BürgR II.1 § 61.III.1.

³² Jfr *Stang* I 217, der siger, at det er Afgivelsen af Erklæringen som er Retshandelen, v *Tuhr* BürgR II.1 430. Sml ogsaa *Karlgren* Studier 84 ff.

Afgivelsen bestaar i, at Løftegiveren fremfører Løfteerklæringen for Adressaten eller dog foretager Skridt, der antages at kunne bringe den til hans Kundskab.

Mundtlige Erklæringer afgives normalt ved at udtales overfor Adressaten. Ved skriftlige Erklæringer vil selve Nedskrivningen normalt kun være en Forberedelseshandling. Hvis Adressaten er nærværende, vil Afgivelsen i Almindelighed ske ved, at Erklæringen forevises for eller overgives til Adressaten.³³ Er Adressaten fraværende, sker Afgivelse ved *Afsendelse* af den skriftlige Erklæring, f Eks ved at den erklærende lægger et Brev i Postkassen eller overgiver det til et Bud eller indleverer et Telegram paa Telegrafstationen.

Løfter til ubestemte Personer eller til en større Kreds af Personer afgives ofte ved at offentliggøres.

Afgivelse kan imidlertid ogsaa ske paa andre Maader.

Naar den erklærende har givet Løfteerklæringen fra sig i den Hensigt derved at meddele Adressaten Løftet, er Løftet afgivet, selv om Løftegiveren indser, at det er ret usikkert, om de tagne Skridt vil bringe Løftet til den anden Parts Kundskab. At en meget usikker Befordringsmaade er valgt, gør intet, hvis den faktisk bringer Løftet til den andens Kundskab. Løftet kan ogsaa regnes for afgivet, selv om Afgiveren har valgt en »Befordringsmaade«, der tager meget længere Tid end de sædvanlige Maader. Et Brev er navnlig ogsaa afgivet, naar det er overleveret til en Trediemand med Ordre til, at han skal give det til Adressaten paa et vist senere Tidspunkt.

Den fornødne Afgivelse kan paa den anden Side være sket, selv om Løftegiveren ikke har haft til Hensigt at meddele Adressaten Løftet. Dette følger af Reglerne om Løfters Ugyldighed.

B. Ugyldig Afgivelse.

Det følger af, hvad der er sagt om Afgivelsens Betydning, at et Løfte er ugyldigt, naar Afgivelsen er ugyldig. Der er kun Grund til at lade Løftet blive ugyldigt, naar Ugyldighedsgrunden virkede i det Øjeblik, da Løftegiveren traf den afgørende Beslutning om at binde sig. Og det gør en Løftegiver først ved Afgivelsen af Løftet. Naar Løftegiveren vil have et Løfte kendt ugyldigt, f Eks fordi det er fremkaldt ved Tvang eller Svig, eller fordi han svævede

³³ Hvis det drejer sig om Dokumenter, der maa ventes overgivet til Adressaten, altsaa navnlig Værdipapirer og Bevisdokumenter, sker Afgivelse normalt først ved Overgivelsen. Selve Underskriften binder da ikke, selv om den foregaar i den anden Parts Paasyn, jfr *Stang* I² § 15 Note 32.

i en aabenbar Vildfarelse, maa han gøre gældende, at Afgivelsen blev ramt af Ugyldighedsgrunden.³⁴

Almindelige Ugyldighedsregler medfører, at Løftet kan være bindende, selv om Løftet er afgivet af en Fejltagelse. Den, der har skrevet et Brev, der indeholder en Løfteerklæring, maa som Hovedregel blive bundet, selv om han afsender Brevet i den Tro, at det indeholder en ligegyldig Meddelelse, og ligeledes hvis han foretager selve Afsendelseshandlingen af en Fejltagelse, f Eks lægger Brevet i Postkassen sammen med andre Breve uden at opdage det. — Det forudsættes herved, at Modtageren hverken saa eller burde indse, at Afsendelse ikke var sket paa normal Maade. — Dette følger af Grundsætningen i Aftl § 32.1^o.

Naar Løftemodtageren var i begrundet god Tro, maa Løftegiveren som Regel ogsaa blive bundet, selv om han ved Afgivelsen ikke var paa det rene med, at det var en Viljeserklæring, han afgav.³⁵

C. Manglende Afgivelse, hvor Løftemodtageren er i god Tro.

Hvis en Person har modtaget en Løfteerklæring, men Erklæringen ikke var afgivet af den, som efter Erklæringens Indhold er Løftegiver, er det Hovedreglen, at Løftet ikke er forpligtende for ham.

Det er klart nok, at dette maa være Reglen, hvor Løftemodtageren indser eller bør indse, at Erklæringen ikke er afgivet af den paagældende. Saa burde han jo forstaa, at der overhovedet ikke foreligger noget Løfte, men kun er tilvejebragt en Løfteerklæring til Brug ved en paatænkt Afgivelse af et Løfte.

Derimod kan det ikke uden videre tages for givet, at samme Regel maa gælde, hvor Løftemodtageren var i begrundet god Tro. Men efter dansk Ret maa det ialfald være Hovedreglen.

En vis Støtte herfor giver Aftl § 1, hvorefter Tilbud og Svar er bindende »for Afgiveren« (svensk Tekst »den, som avgivit«). Ogsaa Aftl §§ 28—34 og 39 forudsætter, at det hører med til en gyldig Viljeserklæring, at den er afgivet.

Der kan ogsaa gives Grunde for Reglen.

³⁴ 1 Udg 18, *Stang* I 217 f, *Vinding Kruse* Retslæren I 234 f. Se endvidere ndfr § 12.IV.C.

³⁵ Den modsatte Opfattelse, der ofte udtrykkes derhen, at Afgivelsen skal være sket med »Retshandelsvilje«, hævdes af adskillige Forfattere, se *Gjelsvik* Innledning 101 ff, TR 269 f, jfr *Hagerup* TfR 1894.54, *Ekström* § 101, *Eschelsson* 118 f, 211 Note 1. Se iøvrigt *Hällström* Villfarelse 141 ff, jfr 71 Note 71, 78 f, 89, 126. I nyere tysk Teori er Spørgsmaalet meget omtvistet, se v *Tuhr* BürgR II.1 § 61 ved Note 18 ff. Om engelsk Ret se *Corneliusson* 74 ff, navnlig 82.

Retsordenen kan ikke ensidig forfølge det Maal at skabe Tryghed for Løftemodtagerne. Den maa tage Hensyn til, at Beskyttelsen for Løftemodtagernes gode Tro opnaas paa Bekostning af de Personer, der forpligtes som Løftegivere. Derfor kan den ikke uden videre give en Person Ret som Løftemodtager, fordi han med Føje tror, at den Erklæring, han modtager, er et Løfte, som er rettet til ham af Løftegiveren. I et vist Omfang maa man med andre Ord her gennemføre Løsninger, der stemmer med Viljesprincippet. For at en Person skal blive forpligtet som Løftegiver, maa han være optraadt paa en Maade, der giver tilstrækkelig Grund til at lade ham blive forpligtet. Dette skal nu belyses nærmere ved Omtale af fire Grupper af Tilfælde.

1. *Falsk og lignende.*

Løftet maa hidrøre fra Løftegiveren. Det er overalt Hovedreglen, at en Person ikke forpligtes ved et Løfte, som under hans Navn afgives af en anden Person uden særlig Beføjelse eller Magt dertil. Som Eksempler kan nævnes, at en Bedrager køber paa Kredit og derved udgiver sig for at være T eller rejser Penge paa en falsk Veksel eller paa et Gældsbevis, som han har forsynet med falsk Kautionspaategning. Selv om Modtageren af Løftet er i begrundet god Tro, kan han ikke gøre Løftet gældende mod den Person, hvis Navn er brugt uden Beføjelse dertil.

I Almindelighed er det umuligt at forhindre, at andre misbruger ens Navn, og det vilde skabe en utaalelig Usikkerhed, om Folk kunde forpligtes derved. Falsk kan derimod modarbejdes ved Agtpaagivenhed fra den, overfor hvem den falske Erklæring bruges, og det tilskynder til Agtpaagivenhed, at Modtageren af Erklæringen bærer Risikoen for Falsk. Derfor maa det være Hovedreglen, at man ikke forpligtes ved andres Misbrug af ens Navn.³⁶

I særlige Tilfælde kan der dog være Grund til at fravige Hovedreglen. Hvor Falskneren f. Eks. nylig har haft Beføjelse til at underskrive med en andens Navn, maa denne efter Omstændighederne blive forpligtet som

³⁶ Falskindsigelsen slaar igennem selv i de Tilfælde, hvor den gode Tro faar det kraftigste Værn, f. Eks. ved Omsætningspapirer, se Alm Del 299 og om en Undtagelse Teksten ovfr, og m H t Forføjninger over fast Ejendom, se TL § 27, 2 Pkt. TL §§ 30—31 hjemler dog Erstatning af Statskassen til den godtroende Erhverver, der som Følge af TL § 27, 2 Pkt ikke faar Ret over Ejendommen, se *Vinding Kruse* ER III 1413 ff.

Løftegiver, hvis han ikke siger fra, jfr Grundsætningen i Aftl § 19. Falske Dispositioner over visse Omsætningspapirer kan dernæst medføre Retstab for Indehaveren af den Rettighed, Papiret bærer. Saaledes kan en falsk Transport paa et Omsætningsgælds-brev danne Grundlag for eksstinktiv Erhvervelse og for Skyldnerens Frigørelse, jfr Alm Del § 26.II, S 311 f, 323 f.

Iøvrigt kan den Person, hvis Navn er blevet misbrugt, ifalde Erstatningsansvar, hvis han ved sin Fejl er Skyld i Trediemands Skuffelse.³⁷ Og det er muligt, at det i særlige Tilfælde er tilstrækkeligt til at paadrage ham Ansvar, at han tier stille, naar han erfarer, at hans Navn er blevet misbrugt. Se herom ndfr § 37 v Note 52. Det, der skal erstattes, er den negative Kontraktsinteresse. Men den vil her ofte være lige saa stor som Opfyldelsesinteressen.

2. *Forfalskning og anden Forvanskning af Løfter.*

Hvis Indholdet af den afgivne Løfteerklæring ændres paa Vejen til Løftemodtageren, er det Hovedreglen, at Afgiveren af Løftet ikke forpligtes ved Ændringen.

Dette er almindelig anerkendt i Tilfælde, hvor Ændringen sker ved egentlig Forfalskning af et skriftligt Løfte. For denne Løsning taler for en stor Del samme Grunde som ved Falsk. Men da Forfalskning i nogen Grad kan modvirkes ved Affattelsen af Erklæringen og ved Agtpaagivenhed med Hensyn til, hvem der faar Adgang til Erklæringen, kan der oftere rejses Spørgsmaal om at give den skuffede Løftemodtager Krav paa negativ Kontraktsinteresse.³⁸ Der er vistnok ogsaa hyppigere end ved Falsk Grund til at lade manglende Reklamation medføre Erstatningsansvar (eller endog Forpligtelse som Løftegiver). Særlig hyppigt kan der være Grund hertil, naar en Medhjælper for Løftegiveren forandrer Erklæringen i den urigtige Tro, at han er berettiget til at foretage Forandringen eller handler i Overensstemmelse med Løftegiverens Interesser og derfor kan vente sin Handling godkendt af Løftegiveren.

Om det Tilfælde, at en Viljeserklæring, som *befordres ved Telegraf eller mundtligt fremføres ved Bud*, bliver forvansket ved Fejl fra Telegrafvæsenets Side eller urigtig Gengivelse af Budet, giver Aftl § 32.2^o en Regel, der gennemfører den Ordning, at Afsenderen ikke forpligtes uden videre, men kun naar han ikke siger fra uden ugrundet Ophold.

Reglen omtales nærmere ndfr i § 33.I.

3. *Skriftlig Løfteerklæring, som ikke er afgivet af Ustederen, modtages af Adressaten i god Tro.*

I Overensstemmelse med de almindelige Grundsætninger om Afgivelse (ovfr B) maa den, der har skrevet et Brev og af en Fejl-

³⁷ Jfr *Karlgren* AvtSp 33 ff. Om falsk Check se *Enkelte Kontrakter* 148.

³⁸ Krav herom var ikke rejst i U 1945.135.

tagelse sat eller lagt det frem paa et Sted, hvor afgaaende Post plejer at blive sat, blive forpligtet, naar Brevet afsendes af en Person, som staar i hans Tjeneste eller hører til Husstanden, og som med Føje anser sig for bemyndiget til at afsende Brevet, fordi han ikke aner, at Brevet er sat frem af en Fejltagelse.³⁹ Naar et Brev derimod afsendes af uvedkommende, d v s af en Person, som hverken har Beføjelse til at afsende Erklæringen eller Magt til at afgive Løftet i Løftegiverens Navn, anses det overalt som Hovedreglen, at Udstederen af Erklæringen ikke bliver forpligtet.⁴⁰ Denne Regel er ogsaa forudsat i Undtagelsesbestemmelserne i Gbl § 15 (»udgivet uden hans Vilje«), Aftl § 35 (»frakkommet . . . uden hans Vilje«).

Som disse Bestemmelser viser, kan der være Grund til at fravige Reglen i særlige Tilfælde, navnlig for at betrygge Omsætningen af visse Omsætningspapirer.

Naar gangbare Pengesedler stjæles fra Seddelbanken, efter at de er gjort færdige til Udgivelse, skaber de efter den almindelige Mening Ret for den, der faar dem i Hænde i god Tro ved Overdragelse. Ifølge Gbl § 15 bliver dernæst Udstederen af et Omsætningsgælds-brev, som udgives uden hans Vilje, forpligtet overfor den, der ved Overdragelse har erhvervet Ret over Gælds-brevet og faaet det i Hænde i god Tro. Ved Ordregælds-breve værner Reglen ikke selve den Person, til hvem Gælds-brevet er stilet, men kun de Personer, der erhverver Gælds-brevet med (ægte eller falsk) skriftlig Overdragelse fra ham.⁴¹

Det er for en Del tvivlsomt, om samme Regel gælder for andre Omsætningspapirer. Det maa formentlig antages om Aktiebreve, der er Omsætningspapirer, Konnossementer og Frihavnsoplagsbeviser, jfr Alm Del 334, men kan ikke antages om Livsforsikringspolicer, jfr Enkelte Kontrakter 290, og efter Lovgivningens Stilling vistnok heller ikke om Veksler og Checks, se Enkelte Kontrakter 101.

Bortset fra særlige Tilfælde som de nævnte vil der næppe opstaa betænkelig Usikkerhed ved at gennemføre den Regel, at Udstederen af Erklæringen ikke bliver forpligtet. Denne Regel maa ialfald gælde, naar Erklæringen kommer ud, ved at en Tyv bemægtiger sig den. Fra legislativt Synspunkt er det mere tvivlsomt, om samme Regel bør gælde, naar Erklæringen bringes ud af en Person, der hører til Udstederens Husstand, eller staar i

³⁹ Jfr ogsaa Grundsætningerne om Fuldmagt af den i Aftl § 18 nævnte Art ndfr § 28.III.B.1.

⁴⁰ Jfr I Udgl 19, *Lassen* I 38, *Stang* I 216 f, *Almén* Avtl § 35 ved Note 3, *Karlgren* Studier 79, jfr 64, AvtSp 32. Sml U 1910.75.

⁴¹ Se iøvrigt om Reglen Alm Del 298 f. Om Aftl § 35 se Alm Del 376.

hans Tjeneste. Hvis Brevskriverens Tjener har afsendt Brevet i et Tilfælde, hvor ingen fornuftig Mand vilde regne med Muligheden deraf, kan Brevskriveren ikke blive forpligtet.⁴² Derimod kan der rejses Spørgsmaal om at lade Udstederen blive forpligtet, naar en skriftlig Løfteerklæring afsendes ved en ikke helt upaaregnelig Fejl af en Person i Løftegiverens Tjeneste. I Almindelighed gennemføres Hovedreglen dog ogsaa her.

I de Tilfælde, hvor Erklæringens Modtager ikke faar Ret efter Erklæringens Indhold, skønt han var i begrundet god Tro, maa han efter Omstændighederne kunne kræve, at Erklæringens Udsteder erstatter ham det Tab, Skuffelsen har paaført ham, altsaa *den negative Kontraktsinteresse*.⁴³

4. Skal Afgivelsen være en Viljesakt?

Efter den herskende Opfattelse bliver en Person kun forpligtet som Løftegiver, hvis de Legemsbevægelser, hvorved Afgivelsen er sket, er Udslag af Afgiverens Vilje.⁴⁴ En Person forpligtes derfor ikke ved at udtale eller afsende en Løfteerklæring i bevidstløs Tilstand og heller ikke, naar de Bevægelser, der opfattes som et Løfte, er Udslag af »mekanisk Tvang« (ndfr § 14.I) eller kun er fysiske Refleksbevægelser saasom et ved Sankt Veitsdans fremkaldt Nik paa en Auktion.

Overfor en Løftemodtager i god Tro maa han dog blive forpligtet selv ved mekanisk Tvang og *actiones intrinsecus necessariae*, hvis han ikke siger fra overfor Løftemodtageren uden ugrundet Ophold, efter at han har indset eller dog har eller burde have faaet Mistanke om, at hans Adfærd blev opfattet som et Løfte, jfr Analogien af Aftl § 28.2°. Og naar den skuffende Optræden ikke er fremkaldt af Trediemand, men udelukkende beror paa, at Løftegiverens Organer fungerer abnormt, bør det vistnok antages, at Domstolene kan tilkende den skuffede Løftemodtager Erstatning i Analogi af Mdhl § 65.2°.

Det kan ikke — som det ofte er sket — betragtes som paa Forhaand givet, at Afgivelsen skal være en »Handling« i den nævnte Forstand. Den, der har skrevet et Brev, der indeholder et Løfte, maa vistnok blive forpligtet, hvis han taber det færdige Brev paa Gaden eller andet offentligt Sted og en tjenstvillig Finder lægger det i Postkassen.

⁴² En vis Støtte herfor giver den Grundsætning, der fremstilles ndfr § 17 v Note 23—24. En lignende Sætning hos Lassen kritiserer *Karlgren Studier* 55.

⁴³ Saaledes *Stang* I § 15 Note 33, *Almén* Avtl § 35 Note 3. Tilbøjelig til at gaa videre er *Karlgren* AvtSp 32 f.

⁴⁴ Jfr *Stang* I 217, v *Tuhr* BürgR II.1 § 61 v Note 18 ff og i Note 84, sml *Hällström* Villfarelse 137 ff, *Karlgren* Studier 55 m fl St, *Henle* Allg T 54 f, *Oertmann* § 130 Anm 2—3, *Planck* § 130 Anm 1 d.

D. Kan Kravet om Afgivelse fraviges?

Endnu kan der spørges, om en Person ikke, hvis han ønsker det, med Retsvirkning kan bestemme i sin Løfteerklæring, at den skal forpligte ham uden at være afgivet. Spørgsmaalet maa i Hovedsagen besvares benægtende, se ndfr § 7.V.

IV. Løftets Form.

Undertiden er et Løftes Retsvirkning afhængig af, at Løfteerklæringen er ikklædt en bestemt Form. Se herom ndfr § 11.

§ 6.

Løftets Modtagelse. Aftalens Indgaaelse.

Løftets Afgivelse er i Almindelighed ikke tilstrækkelig til at hidføre Retsvirkninger efter Løftets Indhold. Dertil kræves som Regel, at Løftet er kommet til Løftemodtagerens Bevidsthed, og jævnlig visse andre Kendsgerninger (ndfr § 8). Herom giver Aftl ingen Regler. Derimod viser Aftl Kap 1, at der er en Række Omstændigheder, som kan medføre, at Løftet ikke faar Retsvirkning som Løfte. Reglerne derom skal omtales her i § 6.

Et Løftes Retsvirkning kan hindres, ved at Løftet i rette Tid standses eller genkaldes (I—III) samt ved Afslag af Løftet (IV). De fleste Løfter taber endvidere deres Retsvirkning, naar der ikke indløber rigtig Akcept til Løftegiveren (V samt VI, hvor det undersøges, hvad der ligger i Udsagnet »komme frem«). I Tilknytning til disse Regler, der har Støtte i Aftl, undersøges det, om Løftet falder bort, naar Løftegiveren dør eller bliver umyndiggjort (VII), eller naar Løftemodtageren rammes af lignende Begivenheder (VIII). Endelig berøres kort de særlige Regler om Bortfald af Løfter ved Auktion og Licitation (IX).

*I. Hvornaar bliver Løftet uigenkaldeligt?*¹ *Hovedreglen.*

Selv efter at Løftet er afgivet, kan Løftegiveren ofte forhindre, at det faar Retsvirkninger, enten ved at standse den afsendte

¹ Jfr Lassen I 39—43, Stang I § 21.I og V, Vinding Kruse ER III 769 f, Almén Avtl § 7, Rabel Warenkauf §§ 10—11. Om fremmed Ret se ndfr v' Note 40 ff.

Erklæring paa Vejen til Adressaten eller ved at tilbagekalde Løftet. Løftet bliver som Hovedregel uigenkaldeligt ved at komme til Adressatens Kundskab.

A. Tilbud.

For Tilbud er Reglen fastslaaet ved Aftl § 7, hvorefter »Tilbud eller Svar« som tilbagekaldes, er bortfaldet, saafremt Tilbagekaldelsen kommer frem til den anden Part forinden eller samtidig med, at Tilbudet eller Svaret kommer til hans Kundskab. Heri ligger paa den ene Side, at Tilbagekaldelse ikke afskæres, ved at Tilbudet kommer frem til Adressaten, paa den anden Side at en Tilbagekaldelse, som først kommer frem til Adressaten, efter at Tilbudet er kommet til hans Kundskab, som *Hovedregel* er uvirksom.² Den kan altsaa ikke hindre, at Aftalen kommer i Stand.

Reglen har sin Grund i, at det er gavnligt for Samhandelen, at Tilbudsmotageren kan stole paa Tilbud og overveje dem uden at være udsat for, at en Tilbagekaldelse hindrer Aftalens Indgaaelse. Hermed stemmer det, at Tilbudet bliver uigenkaldeligt ved at komme til Adressatens Kundskab.

Efter tysk Ret bliver Tilbudet uigenkaldeligt allerede i det Øjeblik, da det kommer (frem) til Adressaten.³ For denne Løsning taler navnlig, at det som oftest er umuligt at bevise paalideligt, hvornaar Erklæringen er kommet til Adressatens Kundskab.⁴ Selve denne Betragtning kan dog ikke begrunde en saa grov retsteknisk Forskydning af Reglen, men kan føre til at opstille den Bevisregel, at Bevisbyrden paahviler den, der vil gøre gældende, at en Tilbagekaldelse er kommet frem, inden Løftet kom til Adressatens Kundskab.

Den nordiske Regel har dog ikke væsentlige praktiske Fortrin, da Løftegivere normalt ikke kan regne med, at Løftet først bliver læst en Tid, efter at det er kommet frem, og derfor gennemsnitlig har meget ringe Interesse i at bevare Adgangen til Tilbagekaldelse, efter at Løftet er kommet frem. Og den medfører Usikkerhed for den Løftegiver, der forsøger at

² Saaledes *Lassen* I 42 v Note 18, d Mot 29 f, *Almén* Avtl § 7 v Note 13. Om Undtagelser se ndfr under II. Før Aftl var samme Regel antaget af *Agesen* Program 1871 31 i Noten og de fleste senere Forfattere.

³ Reglen fastslaaes med Hensyn til Viljeserklæringer, der afgives til en fraværende Person, ved BGB § 145 smh m § 130. Tilsvarende *Goos* I 229 f. OR 9 indtager et Mellemstandpunkt.

⁴ Naar Reglen opstilles i BGB, staar det vel nok i Forbindelse med, at BGB under eet giver Regler for Løfter og andre »empfangsbedürftige« Viljeserklæringer — se om dette Begreb f Eks *Planck* Anm 4 foran § 116.

genkalde Løftet, skønt han ved, at Genkaldelsen først vil naa frem efter Løftet.

At Aftl paa den anden Side lader Tilbagekaldelsen faa Virkning fra det Øjeblik, da den »kommer frem«, er ogsaa velbegrundet.⁵ Løftemodtageren vilde ellers have det i sin Magt at fastholde Løftet ved forsætlig at holde sig i Uvidenhed om Tilbagekaldelsen. Det er ogsaa det naturligeste at paalægge ham Følgerne af, at særlige Forhold indenfor hans eget Omraade forsinker Læsningen af Tilbagekaldelsen.

Hvad »kommer frem« betyder, undersøges ndfr under VI.

Reglen i Aftl § 7 gælder ogsaa Tilbud om Overdragelse eller Retsopgivelse.⁶

Trods Ordene i Aftl § 1, Punktum 2 kan det næppe med Virkning bestemmes i Tilbudet, at det bliver uigenkaldeligt tidligere, f Eks allerede fra Afgivelsen, jfr ndfr § 7.V.

B. *Andre Løfter.*

Reglen i Aftl § 7 gælder ogsaa om »Svar paa Tilbud«, og derunder falder ikke blot Svar, der er rigtig Akcept, men ogsaa en forsinket eller uoverensstemmende Akcept samt Afslag af Tilbud. Reglen har størst praktisk Betydning med Hensyn til det Løfte om Modydelse, som Svaret indeholder i de fleste Tilfælde, hvor det ikke er et Afslag.

Tilsvarende Regler maa gælde om Tilbagekaldelse af andre Erklæringer, der lægger Baand paa den erklærende, hvad enten disse Erklæringer afgives som Led i en Aftale — som i det ovenfor nævnte Eksempel, at to Kontraktseksemplarer underskrives samtidig af de to Parter paa to forskellige Steder — eller det er Løfter, der slet ikke kræver Akcept, som f Eks et endeligt Gavetilsagn pr Brev.⁷

Grundsætningen i § 7 maa gælde ogsaa om Tilbagekaldelse af Paabud, forsaavidt Paabudet overhovedet er egnet til at lægge Baand paa Afgiveren.

I særlige Tilfælde kan en Løftegiver blive bundet ved Løftet, før det kommer til Adressatens Kundskab, jfr ndfr § 7.

⁵ D Mot 28, *Lassen* I 40, *Stang* I § 21.II, v *Tuhr* BürgR II.1 § 61.III.2.

⁶ Skønt Ordet »Vertrag« i BGB ikke bruges om tinglige Aftaler, antages det, at BGB 145 maa anvendes paa tinglige Tilbud, se *Planck* Anm 2 foran § 145.

⁷ Se ndfr v Note 72. Jfr Aftl d Mot 30, *Lassen* I § 10 v Note 14, *Almén* Avtl § 7 v Note 12.

C. *Forhold, der udelukker Adressatens Opfattelse af Løftet.*

Som Hovedregel bliver Løftet bindende ved at komme til Adressatens *Bevidsthed*. Heraf følger, at Løftet ikke binder Afgiveren, naar Adressaten ikke kan opfatte det paa Grund af Døvhed, Søvn, Bevidstløshed eller andre Forhold, der udelukker al Opfattelse af Løftet. Men de Grunde, der bærer Reglen, fører yderligere til, at Løftet ikke kan binde, naar Adressaten ikke havde Fornuft nok til at opfatte Løftet som et Løfte til ham.⁸ Hvis et Løfte til en Person, der mangler fornøden Opfattelsesevne, dog er alvorlig ment og afgives skriftlig til ham eller udtales i andres Nærværelse, saaledes at de kan anse sig for bemyndigede til at bringe Løftet til hans Kundskab, kan det imidlertid blive bindende, ved at Adressaten senere faar behørig Kundskab om det.

Myndighed hos Adressaten kræves derimod ikke.

Lige med at Løftet kommer til Adressatens Kundskab, maa stilles, at Kundskab til Løftet erhverves af en Person, der har Magt til at modtage Løftet i Adressatens Navn, f Eks af hans Fuldmægtig. Se herom ndfr § 30.I.

Et Løfte om en *Ydelse til Almenheden*, f Eks om en vis Kapitals Anvendelse til Understøttelse af de fattige, maa vistnok blive bindende, saa snart Løftet er offentliggjort, selv om den Minister eller Borgmester, der har Afgørelsen af, om Gaven skal modtages eller afslaa, endnu ikke har faaet Kundskab til Løftet.⁹

U 1906.587 H udtaler om et saadant Løfte i et Skøde, at der ved Tinglæsningen af Skødet og et dertil svarende Pantebrev var givet Gavemodtageren, i videre Forstand det offentlige, den til Gaveretshandelens endelige Stiftelse fornødne Underretning.

D. *Irregulær Befordring af Løftet.*

I de normale Tilfælde, hvor Løftet først bliver bindende ved at komme til Adressatens Kundskab, kan endnu spørges, hvilken Betydning det har, at uventede Begivenheder rammer Erklæringen undervejs, saa at den ikke kommer til Adressaten paa den beregnede Maade.

I Almindelighed har saadanne Begivenheder ikke den Virkning at berøve Løftet dets bindende Kraft. Naar et Brev er afsendt til

⁸ Se nærmere *Bentzon* PR 100—102, 127, *Lassen* I § 19.I, *Stang* I § 18.IV, *Gjelsvik* TR 246. Hvorvidt Løftegiveren, naar hans Løfte til Gengæld forlanger en Skylderklæring fra Løftemodtageren, til sin Frigørelse kan paa-beraabe sig, at denne Erklæring kommer fra en umyndig, undersøges i § 43.

⁹ Jfr 1 Udg § 5 ved Note 2, *Lassen* I § 11 Note 2.

Adressaten, er det i Almindelighed uden Betydning, paa hvilken Maade det kommer til ham.¹⁰ Det i Brev afgivne Løfte binder, selv om Brevet er kastet bort eller tabt af Budet og overbragt af en Finder. Men det kræves, at det er selve den af Løftegiveren afgivne Erklæring, der kommer til Adressaten.

Hvis Adressaten kun faar Brevets Indhold fortalt af Budet, som siger, at han har tabt Brevet, men kender Indholdet, bliver Brevskriveren ikke bundet. En modsat Løsning vilde skabe Usikkerhed for begge Parter, da Modtageren ikke kunde vide, om Gengivelsen var rigtig, og Afsenderen maaske fik at vide, at Brevet ikke var kommet frem, og derfor regnede med, at han ikke var forpligtet.¹¹

Af lignende Grunde kan et Løfte, der skal overbringes mundtlig af et Bud, ikke binde Budsenderen, hvis det ikke kommer frem gennem Budet, men meddeles gennem en uvedkommende Person, der har faaet Kendskab til det. Derimod udelukker det ikke Budsenderens Bundethed, at Budet lader en anden Person overbringe Løftet.

II. Tilfælde, hvor Løftet kan genkaldes i videre Omfang.

Fra Reglen om, at Løftet bliver uigenkaldeligt ved at komme til Løftemodtagerens Kundskaab, maa der gøres visse Undtagelser.

1. Med Støtte i Aftl's Motiver og Grundsætningen i Aftl § 39 bør det vistnok anerkendes, at en senere Tilbagekaldelse *under særlige Omstændigheder* er virksom, naar den kommer frem, *inden Viljeserklæringen har virket bestemmende paa Adressatens Handlemaade*.¹²

Det kan formentlig ikke engang ubetinget udelukke Tilbagekaldelse af et Løfte, at det er akcepteret.¹³ Som praktisk Eksempel kan nævnes, at Kunden ved Butikskøb af kurante Varer med fast Pris paa Stedet afgiver Tilbagekaldelse. Paa den anden Side vil Retsopfattelsen vistnok ret strengt fastholde Hovedreglen i Handelskøb samt ved andre Aftaler, hvor Pris

¹⁰ Jfr *Stang* I § 15 Note 37, *Lassen* I 205, *Planck* § 130 Anm 1. d, *Oertmann* § 130 Anm 3.

¹¹ Jfr ogsaa *Oertmann* § 150 Anm 3 a, hvis logiske Begrundelse dog kan føre for vidt og ikke bør anses som afgørende.

¹² Jfr Aftl d Mot 29 f, n Mot 36 f, *Lassen* I 42 f, *Stang* I § 21.V, sml *Almén* Avtl § 7 v Note 13—15 a, *Hällström* Villfarelse 88 f. Jfr U 1913.837. U 1904.168 kan forklares ved Kautionsistens Opsigelsesret. Om Aftl § 39 se ndfr § 12.VI.A.

¹³ Modsat d Mot 29 og *Lassen* I § 10 v Note 20.

og andre Vilkaar bestemmes ved Forhandling i det enkelte Tilfælde, saaledes at Parternes Forretningsdygtighed faar afgørende Betydning.¹⁴ Betænkkelighederne ved at tillade Genkaldelse forringes derimod, naar Løftet ikke har væsentlig Betydning for Samhandelen.¹⁵

2. *Forbehold om Tilbagekaldelse.*

I en Erklæring, der iøvrigt lyder som et Løfte, kan der med Virkning tages Forbehold om, at den erklærende skal kunne tilbagekalde Erklæringen i videre Omfang, end Aftl § 7 bestemmer.

Hvilken Indflydelse et sligt Forbehold har paa Løftets Retsvirkning iøvrigt, omtales ndfr i § 8.VI.

Hvis der i en Akcept tages Forbehold om Tilbagekaldelse, bliver Akcepten i Almindelighed uoverensstemmende, jfr ndfr V.D. Dette kan dog næppe gælde Forbehold om Genkaldelse inden Akceptfristens Udløb.

Forbehold i Tilbud om Tilbagekaldelighed kan være mere eller mindre vidtgaaende. En Løftegiver kan i og for sig forbeholde sig at genkalde Løftet, indtil det er akcepteret. Men i de nordiske Lande er det sjældent, der tages slige Forbehold.

Den Part, der ikke vil binde sig uigenkaldelig, tager som oftest et videregaaende Forbehold, der bevirker, at hans Erklæring overhovedet ikke er et Løfte. Denne Virkning har navnlig almindelige Forbehold som dem, der nævnes i Aftl § 9, f Eks »uden Forbindtlighed« (ndfr § 37.III.1). Slige Erklæringer kaldes Opfordringer til at gøre Tilbud, fordi den erklærende derved forbeholder sig selv at træffe Afgørelsen efter at have modtaget den anden Parts Tilbud.

I Handelen sker det undertiden, at en Sælger, der giver Tilbud, forbeholder sig Ret til at sælge det tilbudte til Trediemand, indtil han faar Akcept. Det kan navnlig tænkes, hvor det er meget magtpaaliggende at faa noget solgt hurtigt, f Eks hvor en Tørveproducent ønsker hele sin Produktion eller sit Restlager solgt. I Praksis bruges f Eks Vendingen »*Ret til Mellemsalg forbeholdes*«. Hvis det ikke oplyses, at særlig Sædvane fører til et andet Resultat, maa dette Forbehold vistnok antages at gaa ud paa, at Sælgeren har Ret til at sælge til Trediemand, indtil antagende Svar fra Tilbudsmotageren kommer frem til ham. Hvis han inden dette Tidspunkt har solgt det tilbudte til Trediemand, maa han formentlig uden Ophold give Tilbudsmotageren Meddelelse herom, ialfald naar der indløber Akcept fra denne.¹⁶

¹⁴ U 1924.440 H (Akcept), sml ogsaa 1916.315, 1913.267, 1909.651 (Resp 1 Maj 1908).

¹⁵ Jfr et Eksempel i U 1939.895 (Opslag af Resultat i Totalisator). Dommen nævner ikke Aftl § 39.

¹⁶ Jfr U 1944.539 H. Se fremdeles om »fritblivende ab København« U 1943.872 (Resp 16 Jan 1942).

3. Genkaldelighed ifølge Sædvane o. l.

En videre Adgang til at genkalde et Tilbud kan følge af Handelsbrug eller anden Sædvane. Der er en Del, der tyder paa, at der er en særlig vid Adgang til at berigtige Misforstaaelser ved Aftaler pr Telefon.¹⁷

Det er muligt, at en forsinket Tilbagekaldelse, som kendelig er afgivet i den Tro, at den var rettidig, bør have Virkning, naar Adressaten ikke reklamerer, i Analogi af Aftl § 4.2^o.¹⁸

4. Udlovelser og andre Løfter til ubestemte Personer.

Ofte opstilles der særlige Regler om *Udlovelser*, d v s offentliggjorte Til-sagn om en Ydelse (Belønning) til den, der udfører en vis Handling, f Eks Bekendtgørelse om Findeløn, om Præmie for den bedste Løsning af en Op-gave.¹⁹

Flere fremmede Lovgivninger bestemmer, at Udlovelsen kan tilbage-kaldes, indtil den paagældende Handling er udført, medmindre Udlovelsen bestemmer det modsatte, hvilket formodes, naar der er sat en Frist for Handlingens Foretagelse.²⁰ Denne Regel ses der ingen Grund til at indføre i dansk Ret. Udlovelsen er et betinget Løfte, som normalt maa blive bin-dende efter almindelige Regler.²¹ Men af disse følger det, at Tilbagekaldelse bringer Løftet til at falde bort overfor enhver, som den kommer frem til, inden han har faaet Kundskab om Løftet. Og Genkaldelsen maa vistnok anses for at være kommet frem til alle, naar den er bekendtgjort paa samme Maade som Løftet, eller, hvis dette er umuligt, paa anden lige saa virksom Maade.²²

I Almindelighed er det næppe paakrævet at indrømme Genkaldelighed i videre Omfang. Dog maa en Udlovelse, der ikke sætter nogen bestemt Frist for Handlingens Foretagelse, jævnlig kunne tilbagekaldes, naar der er forløbet en rimelig Tid.²³

¹⁷ U 1922.617 H, jfr p d a S 1906.486 (Resp 4 August 1905), jfr ndfr Note 62.

¹⁸ *Lassen* I § 10 Note 18 og *Almén* Avtl § 7 Note 13 er tilbøjelige til at besvare Spørgsmaalet benægtende.

¹⁹ *Lassen* I § 10.V, *N Lassen* Villien som Forpligtelsesgrund 49—52, *Mourier* i U 1869.750, *Hindenburg* i U 1903.329 f, *Stang* I § 18.I, *Platou* § 16.4, *Almén* Auktion 105 ff, *Ekström* 547 ff; *Windscheid-Kipp* § 308, jfr § 304, BGB 657—661, Oestr 860—860 b, OR 8 jfr 7, *Prochownick* II § 199, *Pollock* 15 ff.

²⁰ BGB 658, Oestr 860 a. OR 8 paalægger Tilbagekalderen en begrænset Pligt til at erstatte den negative Kontraktsinteresse.

²¹ Uden Akcept. Dette gaar man uden videre ud fra i Retslivet, se U 1908.878, 1928.710 H. Saaledes ogsaa herskende tysk Opfattelse, se *Planck* Anm III.1 foran § 657.

²² Jfr Analogien af Aftl § 14, *Vinding Kruse* Retslæren I 238. Se ogsaa Oestr 860 a, BGB 658.

²³ Sml *Platou* anf. St.

Om den, der har foretaget den ønskede Handling, inden Løftet kom til hans Kundskab, kan støtte Ret paa Udlovelsen, maa afgøres ved Fortolkning.²⁴ Ved Præmiekonkurrencer maa det ligeledes afgøres ved Fortolkning, om Præmierne skal uddeles, selv om intet af de udførte Arbejder vinder Bifald.²⁵

Lignende Regler maa gælde om andre *Løfter til ubestemte Personer*. De almindelige Regler maa kunne fraviges, hvor det er naturligt at indlægge en vis Begrænsning i Løftet.²⁶

Forsaavidt man betragter Opstillingen af en *Automat* som et Tilbud om Salg, bliver Opstilleren uden Tvivl først bundet i det Øjeblik, da Automaten benyttes. Ikke engang en forudgaaende Akcept kan hindre ham i ansvarsfrit at fjerne Automaten. Og hvis Automaten ikke fungerer, kan Opstilleren normalt ikke tilpligtes at betale mere end negativ Kontraktsinteresse. Men Opstillingen kan ikke kaldes en blot Opfordring til at gøre Tilbud.²⁷

5. *Formbundne Aftaler.*

Den almindelige Regel maa endelig fraviges i de Undtagelsestilfælde, hvor Lovgivningen, for at en Person skal blive bundet, kræver en Overenskomst oprettet i bestemte Former. I slige Tilfælde — som er sjældne i dansk Ret, jfr ndfr § 11.IV.A.2 — er det blotte Tilbud ikke bindende, og Bestemmelserne i Aftl Kap 1 bliver i det hele uanvendelige.²⁸

Forsaavidt der findes Tilfælde, hvor en Part først bliver forpligtet ved sit Løfte i det Øjeblik, da han modtager en Ydelse fra den anden Part (*Realkontrakter*), fraviges denne Regel ikke ved Aftl.²⁹

III. *Læren om, at Løftet først bliver uigenkaldeligt ved Akcept.*

I Overensstemmelse med romersk Ret³⁰ er det i flere Lande Hovedreglen, at Tilbud kan tilbagekaldes, saa længe det ikke er akcepteret.

²⁴ Saaledes *Planck* § 657 Anm 2 d. *Lassen* I 54 f anser det for det normale.

²⁵ Sml U 1908.878, 1928.710 H.

²⁶ Jfr ovfr § 5.II Nr 3, U 1906.587 H, sml ogsaa HT 1858.163. *Platou* § 16.4 hævder, at en offentlig Erklæring om at betale en Sum til enhver, der i det kommende Aar fylder 100 Aar, ikke er bindende, idet kun Udlovelser binder. Dette kan ikke billiges for dansk Ret. Se iøvrigt *Oertmann* § 145 Anm 2 e, 4 b.

²⁷ Jfr *Oertmann* § 145 Anm 2 e.

²⁸ Se *Lassen* I § 9 Note 7, sv Avtl § 1.3^o, der blev udeladt som overflødig i dansk og norsk Udkast.

²⁹ Dette har nogen Betydning i Sverige, se *Almén-Eklund* 9 med Henvisninger.

³⁰ Se herom f Eks *Lassen* RR § 33.III—IV (Læreb § 30.III—IV). I Enkeltheder var der iøvrigt megen Uenighed om Reglens Udformning; om Læren om negativ Kontraktsinteresse se ndfr Note 43.

Allerede før Aftl var det den almindelige Mening, at dansk Ret ikke fulgte denne Regel. Nu har Aftl fastslaaet det klart, dels ved § 7, dels ved § 1, hvorefter »Tilbud og Svar paa Tilbud er bindende for Afgiveren«. Bindende maa nemlig her betyde uigenkaldelig.³¹

Udtrykket bruges iøvrigt i flere Betydninger. Et Løfte kaldes »ikke bindende«, hvad enten Løftet kan tilbagekaldes, eller det er ugyldigt, jfr som Eksempel paa det sidste Aftl §§ 28—30, eller dets Retsvirkning af andre Grunde udebliver eller kan kræves fjernet af Løftegiveren.³²

Retsvidenskaben har en Tid været inde paa at udlede Reglen om Tilbagekaldelse indtil Akcept af abstrakte Principper. I romanistisk Litteratur udvikledes den Lære, at Løftet alene ikke skaber Ret — og navnlig ikke skaber nogen Fordringsret for Adressaten — men at Ret kun skabes ved en Aftale eller Overenskomst. Foruden Løftet kræves der altsaa en Akcept. Denne Lære har man kaldt *Overenskomstteorien* (Kontraktprincippet eller i ældre Tid Samtykketeorien), Benævnelser, der imidlertid bruges om forskellige Anskuelser.³³

Teorien blev i ældre Tid ofte begrundet ud fra et postuleret retsfilosofisk Princip, hvorfra Reglerne saa blev deduceret. Herpaa er der dog ingen Grund til at gaa ind.

I nyere nordisk Litteratur er Overenskomstteorien overvejende blevet forkastet til Fordel for den saakaldte *Løfteteori*, der hævder, at Løftet kan stifte Ret uden Akcept.³⁴

Aftl har paa et Hovedpunkt sluttet sig til Løfteteorien ved at fastslaa, at Tilbudet er bindende. Dette stemmer med tidligere dansk Ret³⁵ og maa ubetinget anses for den bedste Løsning.

³¹ Paa tilsvarende Maade forstaas BGB 145. Bestemmelsen er ikke optaget i den norske Lov, se *Bugge* 2.

³² Se iøvrigt *Karlgren* Studier 149 ff.

³³ Om forskellige Afskygninger ndfr ved Note 36 ff samt i § 9.

³⁴ *Agesen* Program 1872 29 ff, 1871 71 f, RR I 205 ff, Indledning 34, 571 ff, *Goos* I 221 ff, *N Lassen* Villien som Forpligtelsesgrund 52, 99 f, *Evaldsen* 12—22, *Jul Lassen* Løfte og Accept (TfR 1888.165 ff, 225 ff; ogsaa i Udvalgte Afhandlinger), *Lassen* I § 9, *Torp* Hovedp 35 ff; *Stang* I §§ 14, 22, *Platou* § 16; *Nordling* 175, 221 Noten, Svensk Förslag till Lag om köp och byte (1895) § 3 med Mot 165 f. Afvigende *Reuterskiöld* Bidrag till läran om Aftal I 25 ff, 151 f, *Ekström* 517 f, 524 ff, 538 ff. — Ogsaa Løfteteorien er udformet forskelligt af forskellige Forfattere se ndfr § 9 v Note 5 samt Henvisn i Noten.

³⁵ Se Henvisninger hos *Lassen* I² § 9 Note 3, TfR 1888.132 f. Nogen

Den strenge Overenskomstteoris Regel, hvorefter Tilbyderen ikke engang kan udelukke sin Genkaldelsesret ved en Udtalelse derom i Tilbudet,³⁶ kan aabenbart ikke forsvares med nogen fornuftig praktisk Grund. Man maa derfor ialfald anerkende, at Tilbyderen kan afskære Tilbagekaldelse, f Eks ved i Tilbudet at love at staa ved sit Ord en vis Tid.³⁷ Om man skal foretrække denne Ordning eller Aftl's, har ikke nær saa stor Betydning. Valget maa bero paa, hvilken Regel der gennemsnitlig stemmer bedst med Parternes Interesse og derfor passer bedst for Omsætningen, og Hovedvægten maa lægges paa skriftlige Forhandlinger paa Afstand, idet det kun er her, Forskellen paa de to Ordninger har væsentlig praktisk Betydning. Men netop ved skriftlige Forhandlinger paa Afstand kan der ikke være Tvivl om, at Aftl's Regel maa foretrækkes. Den skaber den største Sikkerhed og Tryghed for Tilbudsmotagerne, og gennemsnitlig er den i Virkeligheden ogsaa i Tilbydernes Interesse. De vilde have meget ringe Interesse i at kunne tilbagekalde Tilbudet, indtil Akcept afgives. Tilbudet kan jo normalt akcepteres straks efter dets Modtagelse, og ved Tilbagekaldelsen vilde de i Reglen komme ind i en betænkelig Usikkerhed, da de ikke kunde vide, om Tilbudet var akcepteret.³⁸ Paa den anden Side vil den Omstændighed, at Tilbudsmotageren kan stole paa Tilbudet, medføre, at han bliver mere tilbøjelig til at tage Løftet i Betragtning,

væsentlig Støtte herfor kan formentlig ikke findes i DL 5—1—1, 4 og 5, jfr *Stang* I² 188.

³⁶ Den hævdedes af *J E Larsen* 23 ff. Denne Lære blev ofte bragt i Forbindelse med Viljesdogmet, idet man saa det retstiftende Moment i Parternes »Fællesvilje«; se herimod *Evaldsen* 12 ff. Man kom iøvrigt ofte udenom den ved at hævde, at Løftet om at staa ved sit Ord maatte formodes at være akcepteret stiltiende, da det kun var til Adressatens Fordel, se f Eks *Windscheid-Kipp* § 307 Note 6. I engelsk Ret hindrer Kravet om *consideration* (ndfr § 11 Note 41) en saadan Lempelse af Reglen, se ndfr ved Note 46; uden consideration kan end ikke en *Aftale* om at staa ved et Tilbud have Retsvirkning.

³⁷ Dette Standpunkt indtog *Gram* 166, *Aagesen* Program 1872.30. Saaledes ogsaa fransk Civilret, jfr ndfr ved Note 44.

³⁸ Da Tilbyderen normalt maa regne med, at Tilbudet kommer til Adressatens Kundskab straks efter, at det er kommet frem til ham, og da han som oftest ret nøje kan beregne, hvor lang Tid Befordringen af Tilbagekaldelsen tager, vil der ikke opstaa samme Usikkerhed ved Reglen i Aftl.

til at foretage de Undersøgelser, der er fornødne for at bedømme Aftalens Værdi for ham, og efter Omstændighederne derved bliver villig til at yde et større Vederlag, end han turde gaa med til, hvis han maatte skynde sig at akceptere for at sikre sig mod en Tilbagekaldelse.³⁹

Karlgren AvtSp 151 hævder, at man overvurderer Betydningen af, at Tilbudet ikke kan genkaldes. Han fremhæver, at Reglen afføder en Tilbøjelighed til at betragte visse Henvendelser, f Eks i Reklameøjemed, som blotte Opfordringer til at gøre Tilbud, jfr ovfr § 5.II Nr 3, medens de samme Henvendelser betragtes som Tilbud i Lande, der kræver Overenskomst, f Eks i Frankrig. Der er vel noget rigtigt heri, men det vilde næppe være helt tilfredsstillende at gennemføre Reglen om Tilbagekaldelse indtil Akcept i disse Tilfælde. Der tiltrænges vistnok Mellemløsninger.

Det bedste Bevis paa, at Aftl's Ordning er den rette, giver dog den historiske Udvikling.⁴⁰

Romerrettens Regel er historisk let at forklare. Den har sit Udspring i de gamle Retshandelsformer,⁴¹ der krævede Parternes personlige Tilstedeværelse. Naar Parterne skal forhandle mundtlig, medfører det ingen Ulemper at kræve en Aftale. At Reglen bevaredes senere, hænger formentlig sammen med, at Romerne langt ned i Tiden fortrinsvis afsluttede Retshandler mundtlig.

I nyere Tid, hvor saa mange Tilbud afgives skriftlig til en fraværende Adressat, ser man en tydelig Bevægelse bort fra den romerske Regel. Den var oprindelig antaget i alle de romanistisk prægede Retsforfatninger. Men en Række af de vigtigste Kodifikationer fra nyere Tid fastslaar, at Tilbudet er bindende.

Saaledes allerede den preussiske Landret (1794) og den østrigske Lovbog (1811), senere den almindelige tyske Handelslovbog (1861), den schweiziske Obligationsret (1881) og endelig den tyske borgerlige Lovbog.⁴² I Frankrig er det samme i Praxis anerkendt indenfor Handelsretten. Na-

³⁹ Denne Betragtning fører til ogsaa at foretrække Aftl's Regel for den, der er gennemført i nogle Lande, nemlig at Tilbagekaldelsen er uvirksom, naar den først kommer frem, efter at Akcepten er afsendt. Saaledes engelsk og fransk Praxis, se ndfr v Note 46 samt Rev trim 1937.246 f.

⁴⁰ Jfr hertil *Stang* I § 14.III, *Lassen* i TfR 1888.246 ff.

⁴¹ Jfr *Platou* 224 f.

⁴² Se BGB 145. Reglen er opretholdt ved Revisionen af OR 3—5 og Oestr 862. Se fremdeles Ung E 727.

poleons Lovbøger hviler paa den romanistiske Lære.⁴³ Men i Praxis er det anerkendt — ogsaa udenfor Handelsretten — at den Tilbyder, der sætter en Frist for Akcept, er bundet til at staa ved sit Ord, medens Fristen løber, og at Frist kan sættes stiltiende eller følge af Sædvane.⁴⁴ Og ifølge Handelsbrug antages den, der gør et Tilbud, at binde sig til ikke at tilbagekalde Tilbudet før Udløbet af den Frist, der er nødvendig til Svar.⁴⁵

I engelsk Ret kan Løfter under Segl (*deed*) blive bindende uden Akcept, men iøvrigt er det Hovedreglen, at Tilbud kan tilbagekaldes indtil Akcept. I nyere Tid har Domstolene imidlertid begrænset Reglens praktiske Virkninger stærkt, idet Tilbagekaldelse kun faar Virkning, hvis den naar Adressaten, inden Akcepten afgives.⁴⁶

Der kan ogsaa henvises til vort eget Retslivs Erfaringer. Skønt Tilbyderne har fri Adgang dertil, kender man i Praxis næppe Eksempler paa, at en Tilbyder forbeholder sig Ret til at tilbagekalde Tilbudet, indtil Akcepten er afgivet. Hvis »Tilbyderen« ikke vil binde sig paa sædvanlig Maade, er det i Reglen den hensigtsmæssigste Fremgangsmaade, at han nøjes med at opfordre den anden Part til at afgive Tilbud og forbeholder sig selv at træffe Afgørelsen efter at have modtaget den andens Tilbud. Dette fremgaar af, at almindelige Forbehold i et Tilbud om, at Tilbyderen ikke vil være bundet, saavel ifølge Aftl § 9 som efter ældre Sædvane forstaas paa denne Maade.⁴⁷

IV. Afslag af Løfter.

Hvis et Tilbud afslaaes af Adressaten, falder det bort, selv om Akceptfristen endnu ikke er udløbet, se Aftl § 5.⁴⁸ Heri ligger, at

⁴³ Adskillige Forfattere vil dog praktisk lempe den ved at give den Løftemodtager, der ved Løftets Tilbagekaldelse skuffes i sine Beregninger, Krav paa at faa erstattet det Tab, han har lidt som Følge af Skuffelsen (»den negative Kontraktsinteresse«). *Planiol-Ripert* VI no 131—32. Om denne Lære *Stang* I² § 14 Note 10, *Lassen* I 33. Om Begrebet »negativ Kontraktsinteresse« se Alm Del § 16.1.

⁴⁴ Se *Baudry-Lacantinerie* XII 33, 36.

⁴⁵ Se *Lyon-Caen* III no 15. Sml dog *Rabel* Warenkauf 74 f.

⁴⁶ Jfr *Pollock Contract* 31 ff, 54 f; dog bortfalder Tilbudet ogsaa, hvis Adressaten ad anden Vej har faaet Kundskab om, at Tilbyderen ikke vil staa ved sit Ord. Se iøvrigt *Rabel* Warenkauf § 11.1.

⁴⁷ Jfr ndfr § 37 v Note 26. Dette er ogsaa Opfattelsen i Tysklands Handelskredse og Retspraksis, se *Oertmann* § 145 Anm 3 b.

⁴⁸ Jfr U 1935.620, *Lassen* I 43 f. Det samme antoges før Aftl, jfr U 1894.1158, sml ogsaa 1904.658 (om en Regning).

Tilbudet ikke faar de Retsvirkninger, det ellers vilde have medført. Et afslaaet Tilbud kan navnlig ikke mere akcepteres. Og den, som Tilbudet tilsagde en Ret, bliver ved Afslaget stillet, som om han aldrig havde haft Retten. Afslaget er forsaavidt bindende for den, der afgiver det; men dets Virkning kan hindres ved en Tilbagekaldelse efter den almindelige Regel i Aftl § 7.

Den i Aftl § 5 givne Regel kan ikke gælde for de Løfter, der tillige er Paabud. At en Akcept af et Tilbud om Indgaaelse af en gensidig bebyrdende Kontrakt afslaaes, forhindrer saaledes ikke Aftalens Indgaaelse. Noget andet er, at Nægtelsen af at vedstaa Kontrakten kan give Akceptanten Ret til at hæve den. Derimod maa Aftl § 5 anvendes analogt paa andre Løfter, der ikke er Paabud, altsaa f Eks paa de Gaveløfter, der ikke kræver Akcept.

Ved alle Løfter, der kan afslaaes, gaar Afslagsbeføjelsen tabt, naar Løftet akcepteres; men denne Virkning af Akcepten kan hindres ved en Tilbagekaldelse, der kommer frem til Løftegiveren, inden Akcepten bliver bindende for Afgiveren,⁴⁹ altsaa normalt inden det Øjeblik, da Akcepten kom til Tilbyderens Kundskab.⁵⁰

En uoverensstemmende Akcept virker som et Afslag.⁵¹

V. Akcept af Løfter.⁵²

Det er lige nævnt, at Akcept af alle Slags Løfter har den Virkning at udelukke Afslag af Løftet. Langt vigtigere er det, at mangfoldige Løfter taber deres Virkning, hvis Løftegiveren ikke modtager Akcept inden en vis Frist.⁵³

A. Efter dansk Ret gælder dette dog ikke ved alle Løfter.⁵⁴ For det første fremgaar det af Aftl Kap 1, at et rettidigt og overens-

⁴⁹ Afvigende tilsyneladende Lassen I § 10 ved Note 62 a, hvorefter det vistnok kun kræves, at Akcepterklæringen er udtalt paa tilgængelig Maade.

⁵⁰ Nogle Undtagelser er nævnt ovfr II. Afslagsbeføjelsen kan dernæst i visse Tilfælde tabes ved Undladelse af Reklamation, saaledes i det Tilfælde, der omhandles i Aftl § 9.

⁵¹ Jfr ndfr V.D.

⁵² Lassen I 44 ff, *Vinding Kruse* ER III 770, *Stang* I § 22.IV.

⁵³ Om Virkningerne se nærmere ndfr under C.

⁵⁴ BGB fastholder derimod principielt Reglen, se § 146 og § 151, der viser, at Akcepten dog ikke behøver at være et egentligt Svar. Ligeledes gælder der i Almindelighed en Akceptfrist i engelsk Ret og i schweizisk

stemmende »antagende Svar« paa et Tilbud ikke kræver ny Akcept fra Tilbyderen, selv om Svaret indeholder et Genløfte. Grunden hertil er, at Akseptanten har Magt til at binde Tilbyderen ved sin Akcept. En tilsvarende Regel maa ogsaa gælde om andre Paabud, selv om de tillige lægger Baand paa Afgiveren.⁵⁵

Paa den anden Side er det klart, at talrige Løfter kræver Akcept. Det er dem, Aftl kalder Tilbud. Aftl siger imidlertid ikke, at ethvert Løfte er enten Tilbud eller Svar, og hjemler derfor heller ikke, at alle de Løfter, der ikke er Svar, kræver Akcept.

At Akcept er nødvendig i alle Tilfælde, har man søgt at begrunde ved den Betragtning, at en Person ikke bør kunne paatvinge en anden en Ret.⁵⁶ Hensynet til Løftemodtagerens Raadighed over hans egen Formuesfære kræver dog kun, at han, saalænge han ikke har tilegnet sig den tilsagte Ret, kan afslaa Løftet med den Virkning, at han stilles, som om han aldrig havde haft den tilsagte Ret.⁵⁷ Men det kan umuligt begrunde, at Løftegiverens Bundethed bortfalder, hvis Akcept ikke indløber *inden en vis kortere Frist*.⁵⁸

En Regel herom kan formentlig kun tænkes begrundet med Løftegivernes Interesse i at faa Besked om Adressaternes Stilling; men dette Synspunkt kan ikke føre til at kræve Svar ved alle Løfter.

Hvorvidt Akcept kræves inden en vis Frist, maa da i første Række afhænge af, om Løftet indeholder nogen Tilkendegivelse herom, idet denne da bliver afgørende.⁵⁹ Hvis Erklæringen gaar ud paa, at Ud-

Ret, se OR 3—5 — OR 6 lader dog i visse Tilfælde Passivitet gælde som Akcept. — I Frankrig er det derimod udenfor Handelsretten Reglen, at der ingen Frist gælder for Akcepten, medmindre der udtrykkelig eller stiltiende er fastsat en Frist.

⁵⁵ I særlige Tilfælde kan der dog være Grund til at kræve Akcept, jfr *Ussing* i *Juristen* 1937.555 f.

⁵⁶ *Goos* I 222 f, *Matzen* TR 200 f, jfr *Ekström* 527.

⁵⁷ Jfr *Aagesen* Program 1872 14 f, *Evaldsen* 15, *Lassen* TfR 1888.125, *Torp* Hovedp 37; se endvidere *Lundstedt* Obl I 177—179.

⁵⁸ Dette kræver *Goos* og *Matzen* heller ikke. Men naar der ikke kræves Akcept inden en vis Frist, har det positive Krav om Akcept næppe praktisk Betydning, medmindre man først lader Aftalens Retsvirkninger begynde ved Akcepten, hvilket aabenbart ikke er *Goos's* Mening; jfr om dette Spørgsmaal ndfr § 8.

⁵⁹ Jfr U 1938.523 H (526), 1924.225. Sml ogsaa BGB 148, 151, OR 3 og 6.

stederen »tilbyder« et eller andet, vil det normalt derved være tilkendegivet, at Akcept kræves.

Indeholder Erklæringen ingen Tilkendegivelse, maa man falde tilbage paa Retsordenens udfyldende Regel.⁶⁰ Denne kan vistnok siges at gaa ud paa, at Akcept er nødvendig, *hvor Løftegiverens Interesse kendelig kræver Akcept*. Der maa herved tages Hensyn til alle konkrete Omstændigheder, ogsaa dem, der er indtraadt efter Løftets Afgivelse.⁶¹ Foreligger der ikke særlige Omstændigheder, der er synlige for Adressaten, maa Afgørelsen — bortset fra specielle Sædvaner — bero paa, om Akcept *gennemsnitlig* kræves af Løftegivernes Interesse i lignende Tilfælde. Paa tilsvarende Maade maa det afgøres, om Akcepten skal gives som et egentligt Svar, eller om andre Handlinger er tilstrækkelige.

Herefter kan der i store Træk opstilles følgende udfyldende Regler.

1. *Løfte, der afgives mundtlig* til en nærværende Person, kræver, selv om det ikke er formet som Tilbud, og selv om det er et Gave-tilsagn, tilegnende overensstemmende Svar eller anden Handling fra Løftemodtagerens Side, som viser, at han antager Løftet. Det samme gælder Løfte, der afgives under Telefonsamtale med Løftemodtageren⁶² eller iøvrigt under Forhold, hvor en umiddelbar Meningsudveksling er mulig og naturlig,⁶³ f Eks ved skriftlig Forhandling under et Møde mellem to stumme.

Løftegiveren kan give Afkald paa al Akcept, f Eks ved at erklære, at han vil betragte Adressatens Tavshed som Akcept, jfr herved Aftl § 8; men en saadan Erklæring bevirker ikke, at Løftemodtageren ved sin Tavshed bindes som Akceptant, jfr ndfr § 37 v Note 25.

⁶⁰ Sml *Ernst Møller Konkret Retsundervisning* 21 ff, navnlig 31 ff, hvor Akcepten siges at være en *condicio juris*. Undertiden er Løfteteorien blevet formuleret saaledes, at Akcept kun kræves, hvor Løftet udtrykkelig eller stiltiende indeholder den Betingelse, at det akcepteres, se *Lassen* I¹ (1892) § 10.III.2; senere har Lassen anerkendt, at Nødvendigheden af Akcept kan følge af Forholdets Natur.

⁶¹ Se *Ernst Møller* anf St, navnlig 36 f, jfr ogsaa *Stang* I § 22.IV. Dette harmonerer med Reglen i Aftl § 8.

⁶² Jfr *Planck* § 130 Anm 2, *Reuterskiöld* Bidrag t läran om aftal I 46. Jfr ndfr § 11 Note 5.

⁶³ Jfr *Ekström* 534.

2. Afgives Løftet i *Brev eller Telegram*, maa der sondres.

a. *Løfte om Ydelse mod Vederlag* kræver ordentligvis Akcept, bestaaende i, at Adressaten afgiver et bindende Løfte om Vederlaget.⁶⁴ Som oftest maa dette Løfte gives i Form af overensstemmende Svar; men hvor Tilbudet kræver Vederlagsydelsen erlagt straks eller dog meget snart og Erlæggelsen ikke forudsætter Tilbyderens Medvirken, kræves der ofte ikke anden Akcept end Foretagelse af Erlæggelseshandlingen. Ved Bestilling af Varer til Afsendelse straks eller snarest mulig maa Varernes behørig Afsendelse saaledes i Almindelighed være tilstrækkelig.⁶⁵ Iøvrigt maa der her tages Hensyn til Skik og Brug.⁶⁶

Der kræves formentlig heller ikke Akcept i de fleste af de Tilfælde, hvor Tilbudsmotageren bindes ved at undlade Reklamation, jfr ndfr § 37.III.1, men i visse Forhold kan Tilbyderens Interesse føre til at kræve Akcept.⁶⁷ Hvis omvendt Tilbudet selv er — eller ledsages af — en Erlæggelseshandling, kræves der jævnlig heller ikke egentligt Svar, idet Adressaten maa være berettiget til at akceptere ved at tilegne sig Ydelsen og ikke behøver at svare, før Tilbyderen afkræver ham Svar.⁶⁸ En Overdragelseserklæring, der afgives i Henhold til en forudgaaende Aftale, kræver i Almindelighed ingen Akcept.⁶⁹

⁶⁴ F Eks U 1895.364 H, 1870.678, JU 1848.467. Naar A og B samtidig sender hinanden Tilbud angaaende samme Handel (*krydsende Tilbud*), har man spurgt, om Akcept ikke kan undlades. Dette kan dog næppe antages, Tilbudene maa, da hvert af dem er afgivet uden Kendskab om det andet, ligesom ellers kræve Svar. Man har hævdet, at Følgen heraf maa blive, at der, dersom begge Parter svarer, vil komme to Kontrakter i Stand; men dette er urigtigt. Hver af Akcepterne vil normalt udvise, at den kun afgives til Stadfæstelse af det tidligere gjorte Tilbud, og at kun een Handels Indgaaelse er tilsigtet. Jfr om Spørgsmaalet *Ekström* 546 f, *Oertmann* I 527 f.

⁶⁵ Jfr JU VI.884, U 1876.888, Aftl d Mot 30, *Almén* AvtI § 8 Note 1—2, *Planck* § 151. Jfr ndfr § 37 v Note 21.

⁶⁶ Jfr U 1943.879 (Resp 11 Sept 1942). De almindelige Regler gælder ogsaa om Forsikringsbegæringer, se mine Bemærkninger i *Juristen* 1937.553 og der omtalt Artikel af *Ravnsholt Rasmussen* samt *Juristen* 1938 D 71.

⁶⁷ Jfr *Ussing* i *Juristen* 1937.554.

⁶⁸ Hvis en ubestilt Ting sendes med Postopkrævning, er det i Almindelighed tilstrækkeligt at indløse den inden Udløbet af den Frist, indenfor hvilken efter Postreglementerne Indløsning staar aaben for Adressaten, jfr U 1922.942, der iøvrigt angaar Tilsendelse af en Lotteriseddel, hvorom der maa gælde særlige Regler.

⁶⁹ Jfr den gamle Skik, at Overdragelsesdokumenter som Skøder (sva-

b. *Andre Løfter, som til Gengæld fordrer Opofrelse* fra Løftemodtagerens Side, vil ligeledes jævnlig kræve Svar eller, saafremt Løftet kræver snarlig Handling, Foretagelse af Handlingen.⁷⁰ Men man kan næppe opstille en fast Regel her.⁷¹

c. *Løfter, der kun tillægger Løftemodtageren Fordele* uden at kræve Opofrelse fra hans Side, kræver ordentligvis ikke Akcept. Saaledes Gavetilsagn, efter Omstændighederne Kautionserklæringer, Anerkendelses- og Godkendelseserklæringer.⁷²

3. Hvor der herefter ikke kræves egentligt Svar eller Løftegiveren helt har givet Afkald paa Svar, kan han dog ved ny Henvendelse kræve egentligt Svar, saaledes af Løftet bortfalder, hvis der da ikke afgives Akcepterklæring, jfr Aftl § 8.

Svar kan dog ikke kræves, hvor Tilbyderen allerede faktisk har modtaget Vederlagsydelsen, og § 8 omfatter heller ikke de Tilfælde, hvor Modtageren af »Tilbudet« er bundet, fordi han har undladt Reklamation.⁷³

Bestemmelsen i Aftl § 8 (svensk § 8.1^o) behandles meget indgaaende af *Karlgren* i Studier 5—51. Hans skarpsindige Udviklinger S 5—40, der er fremkaldt af en mindre heldig Begrundelse i de svenske Motiver, synes at gøre Sagen vanskeligere end nødvendigt. Det gælder blot ganske jævnt om at overveje, hvor der er Trang til Reglen. Naar Tilbyderen har krævet

rende til TL's ubetingede Skøder, der følger efter et betinget Skøde) kun underskrives af Overdrageren. — Remboursbankens »Bekræftelse« af Remboursen overfor Sælgeren kræver heller ikke Akcept, se *V Hvidt* Bankrembourser 133.

⁷⁰ Jfr DL 1—15—3. Særlig om Kautionsstilsagn se *Ussing* Kaution § 4 ved Note 6 f, JU 1863.769, U 1874.787.

⁷¹ Jfr *Stang* I § 22.V. *Lassen* vilde her gennemføre samme Regel som ved gensidige Forhold, jfr ogsaa *Aubert* 72. Om Udlovelser se ovfr Note 21.

⁷² Jfr U 1905.95, 1881.170, 1877.1191 H, jfr ogsaa 1888.910; *Aubert* 71 f. Derimod *Deuntzer* SkR 130 f. Se om Kautionserklæringer *Ussing* Kaution § 4 Note 5, om Løfter om Adgang til Fornylse af Lotteriseddel U 1922.942.

⁷³ Om Betingelserne herfor se ndfr § 37.III.1. — Sv Avtl § 8.2^o indeholder en Udtalelse, der tilkendegiver, at § 8.1^o ikke omfatter visse Tilfælde, hvor Undladelse af at afslaa Tilbud ifølge særlige Bestemmelser anses som Antagelse. Ved Affattelse af d og n Aftl er man gaaet ud fra, at der ikke krævedes nogen særlig Tilkendegivelse herom, se d Mot 31, *Bugge* 37 f. Se iøvrigt om disse Tilfælde *Karlgren* Studier 40—51, hvis Resultater i Hovedsagen kan tiltrædes. § 8 maa være uanvendelig ogsaa, hvor Sædvane medfører Reklamationspligt.

en Modydelse erlagt, ikke straks, men inden en vis Tid, maa han som Regel kunne forlange Svar, selv om Ydelseshandlingen til sin Tid vil være en Akcept i Gerning og denne vil komme frem til ham, se derimod *Karlgren* I c 22. Har Tilbyderen betinget sig egentligt Svar, men givet en særlig lang Frist, kan han paa den anden Side som Regel ikke benytte § 8. Og det samme maa gælde i andre Tilfælde, hvor Meningens med en Frist er at tilsige Tilbudsmotageren længere Betænkningstid, f Eks at give ham en Ting paa Haanden en vis Tid. § 8 er ligesom de øvrige Regler i Aftl Kap 1 fravigelig.

Hvor hurtigt det Svar, der kræves i Medfør af § 8, skal gives, og om Løftgiveren eller Løftmodtageren bærer Risikoen for dets Forsendelse, er ikke afgjort af Loven.⁷⁴ Reglen i Aftl § 8 gælder direkte kun om Tilbud, men bør vistnok anvendes analogt paa andre Løfter.⁷⁵

B. Akzeptfristen.⁷⁶

For de Tilfælde, hvor Tilbudet kræver egentligt Svar, giver Aftl visse Regler om det Tidspunkt, inden hvilket Akcept skal foreligge.

1. Aftl § 2 handler om Tilfælde, hvor Tilbyderen har *fastsat en Frist* for Akcept, og bestemmer først, at antagende Svar maa være *kommet frem* til Tilbyderen inden Fristens Udløb. Et Tilbud f Eks med Tilføjelsen »Akcept senest 1ste Maj« kan sproglig forstaas saaledes, at det er tilstrækkeligt, at Akcepten afsendes 1ste Maj. Efter Aftl § 2 har denne Forstaaelse imidlertid Formodningen imod sig. Grunden hertil er, at det, der normalt har Interesse for Tilbyderne, er, hvornaar de faar Besked.⁷⁷ Paa den anden Side kræves det ikke, at Tilbyderen har gjort sig bekendt med Akcepten inden det fastsatte Tidspunkt. Da det her drejer sig om, hvad der kræves for at vedligeholde Tilbyderens Bundethed, er det nok, at Akcepten er kommet frem til ham. Bestemmelsen i Aftl § 2.1^o viger, som de andre Regler i Kap 1, for modstaaende Tilkendegivelse i Tilbudet, f Eks »afsend Akcept 1ste Maj«, og Sædvane.⁷⁸

⁷⁴ Herom Aftl d Mot 31, n Mot 37, *Almén* § 8 Note 4—6.

⁷⁵ Jfr *Lassen* I 47.

⁷⁶ Det følgende (B—D) gengiver *Lassen* I § 10.III.4—6 med smaa Ændringer og et Par Tilføjelser.

⁷⁷ Tilsvarende U 1911.1020 (Resp 9 Sept 1910). Saaledes ogsaa BGB 148 smh m 130, Oestr 862 a, OR 3. Anderledes engelsk-amerikansk Ret, *Prochownik* II 26. Se iøvrigt nærmere ndfr under VI. Om Bevisbyrden U 1914.176, *Dige* Bevis 90 f.

⁷⁸ Jfr U 1906.488 (Resp 22 Sept 1905), 1887.996 (mod Dags Akcept), der maaske er forældet. NRt 1920.259 (TfR 1923.209) om »Dagssvar« stemmer med Aftl § 2.

Er den i Aftl § 2.1⁰ omhandlede Frist angivet som et Tidsrum, regnes den, hvis Tilbudet er gjort i Brev, fra⁷⁹ den Dag, Brevet er dateret⁸⁰, og hvis det er gjort i Telegram, fra den Tid paa Dagen, da Telegrammet er indleveret til Afsendelsesstedets Telegrafstation,⁸¹ Aftl § 2.2⁰.

Iøvrigt maa det nærmere Indhold af Fristangivelser fastsættes ved Fortolkning.⁸²

Der er ikke noget i Vejen for, at Tilbudet giver Løftemodtageren en lang Akceptfrist, f Eks giver ham en Ting paa Haanden i en vis Tid. Løftemodtageren faar da Adgang til at bringe Aftalen i Stand indenfor Tidsfristen ved en Erklæring til Tilbyderen. En saadan *Beføjelse* for en Part skabes iøvrigt ofte ved en *Aftale*.⁸³ Hvis en Person giver en anden et Tilbud med særlig lang Akceptfrist, kræves der Akcept af Løftet om at staa ved Tilbudet en vis Tid, naar dette følger af almindelige Regler (ovfr under A).

2. Aftl § 3 giver Regler om Akceptfristen for Tilfælde, hvor Tilbudet ikke fastsætter nogen Frist for Antagelse (den »legale

⁷⁹ Den første Dag medregnes i Almindelighed ikke, Aftl d Mot 21, n Mot 26, *Almén* Avtl § 2 Note 17, BGB 187.

⁸⁰ Har Brevskriveren angivet Datum urigtigt, kommer den angivne Datum Adressaten til Gode, hvis han er i god Tro, jfr Aftl § 32.1⁰. Er Brevet udateret, kan Modtageren rette sig efter Poststemplets Datum.

⁸¹ Den her foreliggende Forskel i den svenske Lovs Affattelse er uden Betydning, *Almén* Avtl § 2 Note 18. Forvanskninger af Tidsangivelsen fra Telegrafvæsnets Side gaar ikke ud over Tilbyderen, jfr Aftl § 32.2⁰.

⁸² Almindelige Definitioner af saadanne Udtryk som »Svar pr omgaaende«, »prompte«, »straks« o s v kan ikke gives. Betydningen skifter efter forskellige Omstændigheder og i forskellige Brancher, jfr Aftl d Mot 21, 22, n Mot 29; U 1888.695, 1907.395, Resp 25 Aug og 22 Sept 1905 (U 1906.488) og ndfr Note 89. Sml *Almén* Avtl § 3 Note 13, *Almén-Eklund* 12, *Staub* Anh z § 361 Anm 49, *Prochownick* II 23. Hvor Svar kræves »inden« et Tidsrum fra Tilbudet, f Eks inden en Maaned, en Uge, tre Dage, maa »inden« normalt betyde »i Løbet af«, saa at Svar paa Maanedsdagen, Ugedagen, den tredje Dag efter Tilbudets Afgivelse er rettidigt, se U 1919.641 H, *Hvidt* Aftl § 2 Note 1, *Almén* Avtl § 2 v Note 3. Inden en vis Dato e l kan have samme Betydning, sml U 1889.490 (Betaling inden Juni Termin); men hertil kræves formentlig særlige Holdepunkter, jfr U 1933.130 (om Opsigelse. Dommens Rigtighed er dog tvivlsom paa Grund af Klokkeslettet), 1929.356 Note 1, men nærmest modsat *Lassen* I § 10 Note 35; sml Aftl d Mot 20 f, n Mot 26. — Angaaende Tilbud, der kræver Svar paa en bestemt Dag, se Resp 23 Marts 1923 (SHT 1923.368), der ansaa et Telegram fra London som rettidigt, skønt det kom efter Lukketid.

⁸³ Herom ndfr § 10.I og II, hvor »Forkontrakter« omtales.

Akceptfriste). Gøres Tilbud i *Brev eller Telegram*, maa i saa Fald antagende Svar være kommet frem⁸⁴ til Tilbudsgiveren inden Udløbet af det Tidsrum, som ved Tilbudets Afgivelse *af ham* kunde paaregnes at ville medgaa.⁸⁵ Ved Beregningen af dette Tidsrum forudsættes, naar ikke andet følger af Omstændighederne,⁸⁶ at Tilbudet kommer frem i rette Tid, samt at Svaret afsendes uden Ophold, efter at den, til hvem Tilbudet er rettet, har haft rimelig Betænkningstid,⁸⁷ og at det ikke forsinkes undervejs. Disse tre Tidsrum danner en Enhed; hvad Tilbudsmodtageren sparer paa et af dem, kan han lægge til paa et andet.⁸⁸ Er Tilbudet gjort i Telegram, skal Antagelsen sendes telegrafisk,⁸⁹ hvis den ikke paa anden Maade kommer lige saa tidligt (d v s betimeligt)⁹⁰ frem. — Tilbud, som fremsættes mundtlig, derunder i Telefon,⁹¹ uden at give Frist for Antagelse, maa antages straks,⁹² Aftl § 3.2^o; Tilbyderens Til-

⁸⁴ Jfr ndfr under VI.

⁸⁵ Jfr DD og Resp i følgende Noter samt Resp 4 Marts 1927 (U 1928.898). Saaledes ogsaa BGB 147.2^o, Oestr 862, OR 5, jfr *Prochownick* II 14 f, *Almén* Avtl § 3 Note 2; afvigende *Planio* II no 977—979.

⁸⁶ Trafikstandsning paa Grund af Sne e l, der var bekendt ved Tilbudets Afgivelse, bliver altsaa af Betydning for Fristen, Aftl d Mot 22, n Mot 27, *Almén* Avtl § 3 Note 5—6.

⁸⁷ Denne Del af Fristen er naturligvis stærkt varierende efter Omstændighederne, d Mot 22 f, *Almén* Avtl § 3 Note 7—8. Jfr U 1929.5 H (uden Ophold), 1895.364 H (i den nærmeste Tid — Tilbud gennem Agent), 1888.788 (Resp 17 August 1883: omgaaende). Særlige Grunde kan forlænge Fristen, se U 1895.542, 1891.984 (Resp 14 April 1890), jfr om Sædvane U 1930.856 (Resp 22 Febr 1929). Om Forsikringsbegæringer *Ussing* i *Juristen* 1937.553 f. Ved telegrafisk Tilbud bliver ogsaa Betænkningstiden kort, se U 1923.657, 1908.711 (Resp 7 Juli 1922, 17 Maj 1907), 1870.678. Om Fristen, hvor Tilbyderen har forlangt Telegramsvar, se U 1870.538 H, 1915.213, 1880.460, 1894.609 (Resp 23 Juni 1893).

⁸⁸ U 1923.805 H; i 1929.5 H var Telegrammet formentlig ikke efter sit Indhold en fyldestgørende Akcept.

⁸⁹ Aftl d Mot 23, *Almén* Avtl § 3 Note 14, jfr U 1923.805 H, *Staub* Anh z § 361 Anm 38, NRt 1919.225 (TfR 1923.241), 1923.583 (U 1924 B.167, TfR 1928.115). Sml før Aftl U 1888.825 og 1908.711 (Resp 27 Febr 1886, 17 Maj 1907).

⁹⁰ Jfr Aftl d Mot 23, n Mot 28, *Almén-Eklund* 15.

⁹¹ Jfr *Almén* Avtl § 3 v Note 16, BGB 147, OR 4, Oestr 862.

⁹² U 1926.655 H, ovfr v Note 62. Saaledes ogsaa BGB 147, Oestr 862, OR 4. Reglen kan dog ikke gælde, hvor Tilbudet afgives til en Mellemand, som ikke har Fuldmagt til at afslutte Kontrakt, eller som forbeholder

stedebliven uden Forhandlingernes Afbrydelse vil kunne fortolkes som en Forbliven ved Tilbudet.

Spørgmaalet om Bevisbyrden for, om og naar Akcepten er kommet frem, omtales kort i *Dige Bevis* 90 f.

Om Bud paa Auktion over fast Ejendom er der givet særlige Regler i Pl 25 Jan 1820, Rpl § 576 og L 132 16 April 1935 § 13, Stk 4.⁹³

C. *Forsinket Akcept.*

Kommer Akcepten ikke i rette Tid, er Tilbyderens Løfte ikke længere forpligtende for ham. Tilbagekaldelse fra hans Side kræves ikke til Løftets Tilintetgørelse.⁹⁴

Udeblivelse af Akcept medfører, at Løftet overhovedet ikke faar Virkning som Løfte. Var der indtraadt Løftevirkninger forinden, betragtes de fremtidig, som om de aldrig var indtraadt. Men et Tilbud kan, selv om det falder bort, efter Omstændighederne medføre, at Tilbyderen maa erstatte Løftemodtageren den negative Kontraktsinteresse.⁹⁵

Angaar Tilbudet et gensidigt Forhold, saa at Akcepten tillige indeholder et Løfte, opstaar det Spørgsmaal, om ikke Tilbyderen kan tilegne sig *den forsinkede Akcept* som et nyt Tilbud. Maa han efter det foreliggende gaa ud fra, at Akceptanten var sig bevidst, at Akcepten vilde komme for sent, kan denne ikke forstaas paa anden Maade end som et nyt Tilbud. Men ogsaa ellers maa Tilbyderen i Almindelighed gaa ud fra, at Akceptanten uanset Forsinkelsen ønsker, at Aftalen skal komme i Stand. I Overensstemmelse hermed bestemmer Aftl § 4.1⁰, at antagende Svar, der kommer for sent frem, anses som *nyt Tilbud*, d v s *som et Løfte, der kræver Akcept indenfor den i § 3 fastsatte Tid*.⁹⁶ Paa denne Maade kan den forsinkede Akcept *dog ikke altid* behandles. Tror Akcep-

Akcept fra sin Mandant, idet der da maa ventes saa lang Tid, som Indhentelse af Akcept kunde paaregnes at tage, jfr NRt 1923.583 (U 1924 B.167, TfR 1928.115).

⁹³ Jfr ogsaa Instr 211 2 Juli 1935 § 7 Nr 8—9, der gentager Reglerne. Om Auktionsbud se iøvrigt *Munch-Petersen* Tvangsfuldbyrdelse 207 f.

⁹⁴ Saaledes ogsaa BGB 146, OR 3.2^o, jfr *Prochownick* II 14, og om fransk Ret *Planiol* II no 977 (ovfr Note 85).

⁹⁵ Jfr U 1939.1179, der paa Grund af Omstændighederne nægtede Ansvar for Mangler ved en Prøve.

⁹⁶ Saaledes ogsaa BGB 150.1^o, *Planiol* II no 978.

tanten, at hans Akcept er kommet frem i rette Tid, og hører han intet fra Tilbyderen, vil han gaa ud fra, at Aftalen er kommet i Stand, og træffe sine Dispositioner herefter. Aftl § 4.2^o bestemmer derfor, at Tilbyderen, hvis Akceptanten gaar ud fra, at hans Akcept er kommet frem i rette Tid, og Tilbyderen maa indse dette,⁹⁷ saafremt han ikke vil godkende Svaret, uden ugrundet Ophold⁹⁸ skal give Afsenderen Meddelelse⁹⁹ herom¹⁰⁰; undlader han dette, anses Aftale for sluttet.¹⁰¹

Som almindelig Regel kan altsaa Tilbyderen gennem Akcept eller efter Omstændighederne gennem Passivitet tilegne sig den forsinkede Akcept, men altid gælder dette ikke. Naar saaledes Akcepten tilkendegiver, at den kun skal gælde, hvis den kommer frem i rette Tid, eller det følger af Omstændighederne, at den skal forstaas saaledes, kommer Bestemmelserne i Aftl § 4 ikke til Anvendelse, jfr Aftl § 1.2 Pkt. § 4 maa navnlig være uanvendelig i Spekulationshandler, hvor det ikke kan være Akceptanten ligegyldigt, om Handelens Istandkomst skal være afhængig af Tilbyderens Overvejelser efter Tilbudets Afgivelse. Om der i saadanne Tilfælde skal reklameres overfor den forsinkede Akcept, og hvad i bekræftende Fald Følgen er af undladt Reklamation, afgør Aftl ikke.¹⁰²

⁹⁷ Naar Tilbudsgiveren inden Akceptens Ankomst har tilskrevet den anden Part, at han ikke har faaet Akcept i rette Tid og derfor betragter Tilbudet som bortfaldet, behøver han altsaa ordentligvis ikke at reklamere, Aftl d Mot 24—25, Kmsl d Mot 90; for almindeligt BGB 149.

⁹⁸ Fristen efter Aftl § 3 tilkommer altsaa ikke uden videre Tilbudsgiveren, Aftl d Mot 25, *Almén* Avtl § 4 Note 4.

⁹⁹ Meddelelsen gaar paa Adressatens Risiko, Aftl § 40, men kan tilbagekaldes efter Aftl § 7, *Almén* Avtl § 4 Note 14; anderledes *Staub* Anh z § 361 Anm 56.

¹⁰⁰ Den blotte Meddelelse om, at Akcepten er kommet for sent, er altsaa ikke nok; anderledes *Staub* Anh z § 361 Anm 53, *Oser* § 5 Anm III.4, jfr *Almén* Avtl § 4 Note 11.

¹⁰¹ Jfr U 1919.773, *K G Jensen* og *H Ussing* i U 1929.B.150 f, 156 f. Dette var ogsaa tidligere anerkendt, *Evaldsen* 17, *Tybjerg* hos Hage³ 342, *Grundtvig* Reklamation 233—35, ikke blot for Handelsforhold, men ogsaa udenfor saadanne, U 1917.721, 1909.308. Jfr U 1899.262, 1915.213. Saaledes ogsaa BGB 149, Oestr 862 a, OR 5.3^o, der dog kun paalægger Reklamationspligt, naar Akcepten er afsendt i rette Tid, og ogsaa i andre Henseender afviger fra Aftl § 4.2^o, jfr d Mot 24.

¹⁰² Om dette Emne *Evaldsen* 16—19, *Tybjerg* hos Hage³ 342, *Grundtvig*

D. *Uoverensstemmende Akcept.*

Akcepten maa i Indhold *stemme* med Tilbudet. Hvis den paa Grund af Tillæg, Indskrænkninger eller Forbehold ikke stemmer med Tilbudet, vedligeholder den ikke Tilbyderens Forpligtelse, Aftl § 6.1^o.¹⁰³ Det er dog kun Tillæg o s v af materiel Betydning, som gør Akcepten uoverensstemmende; en Tilføjelse af noget, der vel ikke er udtalt i Tilbudet, men følger af dette ifølge Fortolkning eller Retsregel, udelukker ikke Akceptens Virksomhed som overensstemmende.¹⁰⁴ Den *uoverensstemmende Akcept* anses efter Aftl § 6.1^o som *Afslag*; den tilintetgør altsaa Tilbudet,¹⁰⁵ og det, selv om den er afgivet inden Akceptfristens Udløb, Aftl § 5.¹⁰⁶

Undertiden kan det være tvivlsomt, om en Erklæring er en uoverensstemmende Akcept,¹⁰⁷ bl a kan det være vanskeligt at afgøre, om en Til-

Reklamation 234, Aftl d Mot 25—26, *Almén* Avtl § 4 v Note 17—19. Om Betydningen i denne Henseende af Akcepter, som begærer Konfirmation af Aftalen eller dennes skriftlige Affattelse (ndfr Note 107) se *Almén* Avtl § 6 v Note 23. Overfor Akcept af Tilbud om Sæsonvarer, som ifølge Forsinkelsen ikke kan afsendes betids, maa vistnok Reklamationspligt paahvile Tilbudsgiveren; men Virkning af undladt Reklamation kan ikke blive, at Aftale kommer i Stand; den maa vel blive, at Tilbudsgiveren maa erstatte den anden Part negativ Kontraktsinteresse.

¹⁰³ U 1920.898 H, 795, 1929.119, jfr tidligere U 1913.631 (Resp 16 Febr 1912), 1917.502, 1910.428, 1902.556, 676; se ogsaa 1921.713 H. Den i d Aftl optagne Angivelse af Uoverensstemmelsens forskellige Former findes ikke i n Aftl; dette er uden real Betydning. *Hällström* Villfarelse 202 f klarer ikke Problemet.

¹⁰⁴ Jfr U 1921.178 H, og tidligere 1903.694 (Resp 3 Jan 1902), 1907.397. Om Adgangen til paa Auktion at give Hammerslag paa Approbation se *Munch-Petersen* Tvangsfuldbyrdelse 207 f, 209.

¹⁰⁵ U 1913.639 (Resp 13 Sept 1912), 1890.753, 1878.217. — Om 1894.758 se Note 108. Saaledes ogsaa BGB 150.2^o, 146, Prochownick § 197, cfr *Oser* § 3 Anm 4. Det kan dog forekomme, at Tilbyderen stiller sig saaledes overfor den uoverensstemmende Akcept, at Akceptanten derved bliver beføjet til at antage, at Tilbudet endnu staar ved Magt, jfr U 1885.123 H, eller at Tilbyderen gaar ind paa Akcepten, jfr U 1885.185.

¹⁰⁶ Se Henvisninger ndfr i Note 108.

¹⁰⁷ *Delvis Akcept* er i Almindelighed uoverensstemmende Akcept, *Almén* Avtl § 6 Note 4—7, jfr *Staub* Anh z § 361 Anm 63. Telegramsvar med Tilføjelse »*nærmere i Brev*» eller desl opfattes her i Landet ikke som endelig Akcept, men saaledes at Aftale kommer i Stand, hvis det bebudede Brev indeholder overensstemmende Akcept og kommer frem i rette Tid, jfr U 1878.217. Saaledes ogsaa *Staub* Anh z § 381 Anm 59. I Norge og tildels

kendegivelse fra Tilbudsmodtagerens Side er en uoverensstemmende Akcept eller blot en Forespørgsel — under Fastholden af Tilbudet til eventuel Overvejelse — om Tilbyderens Villighed til at forandre Tilbudets Vilkaar. Tilkendegivelser af sidstnævnte Art tilintetgør ikke Tilbudet.¹⁰⁸

En Akcept, der tager Forbehold om Genkaldelighed, kan næppe uden videre behandles som uoverensstemmende Akcept. Den kan i Almindelighed ikke virke som Afslag. Men saalænge den kan genkaldes, er den ikke rigtig Akcept. Tilbudet falder derfor bort, hvis Tilbudsgiveren ikke før Akceptfristens Udløb faar sikker Viden om, at Genkaldeligheden er ophørt.

Naar Aftale ikke sluttet, fordi Akcepten ikke stemmer med Tilbudet, siges der i romanistisk Litteratur at foreligge *Dissens*. Hvis Parterne ikke er paa det rene med Uoverensstemmelsen, kaldes Dissensen latent eller skjult. Se herom ndfr Note 114 og § 17 Note 57.

Af samme Grunde som med Hensyn til den forsinkede Akcept bestemmer Aftl endvidere, at en uoverensstemmende Akcept anses som *nyt Tilbud*,¹⁰⁹ (§ 6.1^o) der altsaa bliver endelig forpligtende ved at akcepteres indenfor den i § 3 angivne Frist,¹¹⁰ og at dette dog ikke gælder, hvis Akceptanten gaar ud fra, at hans Svar er overensstemmende med Tilbudet,¹¹¹ og Tilbyderen maa indse dette

i Sverige opfattes saadant Svar som ren Akcept, saa at det bebudede Brevs Indhold og Ankomst ingen Betydning faar for Aftalens Afslutning, se Aftl d Mot 28, n Mot 34, *Almén* Avtl 39 f. Akcept, der indeholder *Begæring om Stadfæstelse* (*Konfirmation*) af Aftalen eller om skriftlig Affattelse af den («send Kontrakt») opfattes almindeligt som ren Akcept, sml NJA 1921.357 (TfR 1923.376), SvJT 1918 Rf 2. Rigtigheden af denne Opfattelse synes ret utvivlsom for Tilfælde, hvor der haves Ret til at fordre Anerkendelse eller skriftlig Affattelse (ndfr § 11 Note 5), jfr dog den Tvivl, der omtales ndfr § 11 v Note 14. Anderledes, hvor saadan Ret ikke haves, dersom Forbeholdet maa opfattes som en Betingelse for Akceptantens Bundethed og ikke som en blot Henstilling. Se herom Aftl d Mot 27 f, n Mot 33 f, og navnlig *Köersner* Obligationsrättskommitténs Förslag till Lag om Avtal 17—19, *Almén* Avtl § 6 Note 17 ff, jfr ovfr Note 102. Paa Grund af den foreliggende Tvivl opgaves Forsøgene paa i Udkastet til Aftl at fastslaa Forstaaelsen af de omtalte Forbehold; se ogsaa Justitsministeriets Forslag til Aftl Bilag 2.

¹⁰⁸ I Handelsforhold er der stærk Tilbøjelighed til at betragte saadanne Henvendelser som Afslag, jfr U 1912.978 (Resp 22 Sept 1911), se ogsaa 1928.863, men p d a S NRt 1928.716 (TfR 1931.197). U 1894.758 maa formentlig opfattes saaledes, at der forelaa ren Akcept, men at Aftalen skulde udformes nærmere i Enkeltheder.

¹⁰⁹ Jfr før Aftl U 1917.502. Saaledes ogsaa BGB 150.1^o.

¹¹⁰ Sml U 1941.909 (for sen).

¹¹¹ Efter Omstændighederne kan der vistnok ogsaa paaahvile Tilbyderen Reklamationspligt overfor en bevidst uoverensstemmende Akcept, navnlig naar Akceptanten med nogen Grund kunde gaa ud fra, at Tilbudsgiveren

(§ 6.2^o)¹¹². I saa Fald skal Tilbyderen, hvis han ikke vil godkende Svaret, uden ugrundet Ophold¹¹³ give Meddelelse (Aftl § 40) herom. Undlader han dette, anses Aftale for sluttet med det Indhold, Svaret har.¹¹⁴ Ligesom ved Aftl § 4 kan der dog gives Tilfælde, hvor en uoverensstemmende Akcept ikke kan tilegnes af Tilbyderen; herom kan henvises til det under C bemærkede.¹¹⁵

Ogsaa overfor Skrivelser, der sendes til Stadfæstelse af en (virkelig eller efter Brevskriverens Opfattelse) indgaaet Kontrakt, kan det efter Omstændighederne paahvile Modtageren at reklamere i Anledning af Uoverensstemmelse.¹¹⁶

E. Akceptens Tilbagekaldelse.

Akcepten falder bort ved Tilbagekaldelse efter den almindelige Regel i Aftl § 7. Dens Bortfald vil sige, at den mister sin Virkning ikke blot som Genløfte, hvis det drejer sig om en gensidig Aftale, men ogsaa som Paa-

vilde gaa ind paa Ændringen, jfr NRt 1938.259 (U 1940.B.84 f), sml fra ældre Ret U 1885.185 og maaske en Forudsætning i U 1913.1002, Aftl n Mot 32, *Almén* Avtl § 6 Note 13. Se som Eksempel paa det modsatte U 1929.119.

¹¹² Aftl § 6 omfatter ikke det Tilfælde, at Uoverensstemmelse mellem Svar og Tilbud (kendeligt) skyldes Tilbudets Forvanskning undervejs, se herom Aftl § 32.2^o, ndfr § 33.I.A. Jfr endvidere U 1917.586, *Karlgren* AvtSp 52 ff.

¹¹³ Jfr U 1920.898 H (rettidig Reklamation).

¹¹⁴ Jfr som Eks U 1936.227 (der ikke nævner Aftl), SvJT 1922 Rf 73. Tilbyderen er kun bundet ved det Indhold, som Svaret virkelig har. Hvis Svaret ikke indeholder alle Aftalens Bestanddele (eventuelt ved Henvi sning til Tilbudet), men forudsætter, at noget er aftalt tidligere, kan det tænkes, at der i Virkeligheden ikke var opnaaet Enighed om et Punkt, skønt begge Parter tror det. I saa Fald maa det som Regel antages, at der ikke er sluttet nogen Aftale, og at Tilbudet falder bort efter Aftl § 6. Men hvis det maa antages, at det ikke havde afgørende Betydning for Parternes Beslutning, at der blev truffet Aftale om det paagældende Punkt, bør Aftalen vistnok efter Omstændighederne betragtes som sluttet uden Vedtagelse om Punktet. Den maa da forsaavidt udfyldes ligesom en Aftale, der bevidst forbigaar Punktet. I denne Retning BGB § 155 og dertil f Eks v *Tuhr* BürgR II.1 485.

¹¹⁵ Se ovfr v Note 102, Aftl d Mot 27. Den uoverensstemmende Akcept virker heller ikke som nyt Tilbud, naar den ikke indeholder et tilstrækkelig bestemt Løfte, f Eks naar Akcepten lyder som et rent Ja og Adressaten indser eller bør indse, at den beror paa en Fejltagelse, men ikke kan blive klar over, hvad Akceptanten mente.

¹¹⁶ Jfr U 1901.78, 1894.906; 1902.320, 1895.699 (Resp 7 Juni 1901 og 23 Juni 1894); sml 1918.660. Se p d a S U 1920.249 H, 1915.790, 1904.619. — Jfr iøvrigt *Grundtvig* Reklamation 230 ff, *Lassen* SpD I § 79 v Note 35, sv D i TfR 1902.353 samt ndfr § 37.III.

bud. Deraf følger ialfald, at der ingen Aksept foreligger, og at Tilbudet falder bort ved Akseptfristens Udløb. Men Tilbagekaldelsen kan være udtrykt saaledes, at den indeholder et Afslag af Tilbudet.

VI. *Udtrykket »komme frem« i Aftl Kap 1.*

Akseptens Rettighed beror ifølge Aftl normalt paa, hvornaar Erklæringen *kommer frem til* Adressaten. Det samme Udtryk anvendes i Aftl § 7 om Tilbagekaldelse af Tilbud eller Svar og i Aftl §§ 13, 18 med Hensyn til Tilbagekaldelse af Fuldmagt. Det kan vistnok overhovedet opstilles som Hovedreglen om »Paabud«, at de *binder Adressaten* i det Øjeblik, da Erklæringen kommer frem til ham.¹¹⁷ Derfor er det vigtigt at udrede, hvad Udtrykket rummer.¹¹⁸ En nærmere Undersøgelse viser imidlertid, at der ikke kræves nøjagtig det samme i alle Tilfælde og ikke engang i de to Tilfælde, som omtales i Aftl Kap 1. I det følgende tænkes der kun paa dem.

Der kan opstilles enkelte almindelige Sætninger.

En Erklæring er ialfald kommet frem, dels naar den er kommet til Adressatens Kundskab, dels naar den er naaet saa vidt, at han kan gøre sig bekendt med den ved Handlinger, som kan paaregnes foretaget efter særlige Tilkendegivelser fra ham eller almindelig Skik og Brug. Men Erklæringen kan være kommet frem, selv om Adressaten ikke har faaet en slig Adgang til at gøre sig bekendt med den. Der maa ses bort fra visse Hindringer, der ligger i Adressatens egne Forhold. Men det er vanskeligt at fastslaa en almindelig Regel herom.

Ifølge de danske Motiver til Aftl § 2 kan man som almindelig Regel sige, at Svaret maa være naaet saa vidt, at Tilbudsgiveren under normale Forhold vil have haft Lejlighed til at gøre sig bekendt med dets Indhold inden Fristens Udløb. Denne Regel rammer vel i de fleste Tilfælde det rette, men det normale kan ikke altid være afgørende. Der maa efter Omstændighederne tages Hensyn til særlige Forhold hos Adressaten, naar de var eller burde være kendt af den erklærende.

¹¹⁷ Se herom ndfr § 38. Sv Avtl bruger Udtrykket »komme till handa«. Tilsvarende tyske Udtryk er »zugehen« (BGB § 130 og »eintreffen« (OR §§ 3, 5 og 9).

¹¹⁸ Se til det følgende Aftl d Mot 20, n Mot 25 f, *Almén* Avtl § 2 v Note 9—15, *Stang* I § 21.III, *Chydenius* Finsk Kontraktsrätt I 12 f, *Staub* Anh z § 361 Anm 4—9, 15, v *Tuhr* BürgR II.1 § 61 v Note 185 ff, *Oser* § 9 Anm III, *Henle* AllgT 58 ff samt Kommentarerne til BGB § 130.

Lige med at Erklæringen kommer frem til Adressaten, virker det, at den kommer frem til nogen, som er bemyndiget til eller i Forhold til den erklærende har Magt til at modtage Erklæringer som den foreliggende for ham, f Eks fordi Adressaten har tilladt den erklærende at give Meddelelsen til vedkommende.¹¹⁹

Breve kan i Almindelighed afgives til voksne Personer, der hører til Adressatens Husstand. Men mundtlig Besked kan i Almindelighed ikke uden særlig Tilladelse gives til tjenende Personer, der ikke har Fuldmagt.

A. *Antagende Svar.*

1. Først skal omtales *Svar, der sendes i Brev.*

Hvis Tilbudet indeholder noget om Kravene til Svaret, bliver dette afgørende, hvad enten Tilbudet kræver mere eller mindre end almindelige Regler. Særlig kan fremhæves, at Svaret er kommet frem, naar Svarbrevet er afleveret paa et Sted, hvor det efter Tilbudets Indhold er tilladt at aflevere det. Svaret kan i Almindelighed sendes til den Adresse, Tilbudet nævner. Er der forlangt Svar poste restante, er Svaret kommet frem, naar det ligger til Afhentning paa Postkontoret.

I Forretningsforhold er det i Almindelighed nødvendigt og tilstrækkeligt, at Svaret afleveres paa Forretningens Kontor eller lægges i Brevkassen der. Men efter almindelig Handelsopfattelse kommer det dog kun frem der-ved, hvis Afleveringen sker indenfor almindelig Kontortid. Sker den senere, er Brevet i Almindelighed først kommet frem ved næste Kontortids Begyndelse.¹²⁰ — Dette gælder formentlig, selv om Adressaten af særlige Grunde besøger Kontoret efter Lukketid og læser en Del af Posten, men ikke ser Svaret. — Hvis Tilbudet ikke udelukker det, er det tilstrækkeligt, at Svaret afleveres paa Tilbyderens almindelige Postadresse eller henlægges i hans Postboks paa en Tid, hvor der er Adgang til at hente Post.¹²¹

I private Forhold er Svarbrevet kommet frem, naar det er afleveret paa Adressatens Bopæl eller lagt i Brevkassen der. Dette maa i Almindelighed gælde, selv om Adressaten ikke var hjemme eller ved Sygdom var forhindret i at læse Brevet. Men hvis Tilbudsmotageren, allerede da han læste Tilbudet, vidste, at Tilbyderen ved et Ulykkestilfælde var blevet ude af Stand til at gøre sig bekendt med Svaret, og at han ikke havde nogen Fuldmægtig, er Svaret ikke kommet frem ved at blive afleveret paa Bopælen eller Hospitalet.

Bortset fra Tilfælde, hvor Tilbudet efter sit Indhold eller Sædvane

¹¹⁹ Et Eksempel paa særlig Tilladelse er U 1914.484. Se iøvrigt *Stang* I 293 f.

¹²⁰ Jfr Mot til Aftl § 2, *Almén* Avtl § 2 v Note 13. *Stang* I § 21 Note 14 antager, at Akceptfristen udløber med Kontortidens Udgang, men dette er ikke sagt i Mot, som han henviser til. — SHT 1923.368 (Resp 23 Marts 1923) om et Tilbud, der krævede Svar paa en bestemt Dag, ansaa dog Telegram fra London som rettidigt, skønt det kom efter Lukketid.

¹²¹ N Mot 26 kræver, at der har været den almindelige Adgang til at læse det.

kræver Svar i *anbefalet Brev*, kan et saadant Brev næppe anses for at være kommet frem, ved at Postbudet har været paa Adressatens Bopæl uden at træffe nogen, til hvem det kan afleveres, og har efterladt Meddelelse herom.¹²² Meddelelsen viser i Almindelighed ikke engang, hvem Brevet er fra, og viser aldrig, om Brevet indeholdt rigtig Akcept.

Hvis Adressaten nægter at tage imod et Brev — uden at have Føje dertil, f. Eks. fordi der hviler Strafporto derpaa — maa Akceptfristen ialfald forlænges med den Tid, der kræves til at bringe Akcept frem paa ny. Afviste han Brevet i den Hensigt at hindre Akcept, vil man vel endog efter Omstændighederne betragte Svaret som kommet frem.¹²³

Hvis Tilbyderen, medens Akceptfristen løber, flytter til en ny Adresse, som han ikke har meddelt Tilbudsmottageren, maa Svaret i Almindelighed anses for at være kommet frem, naar det kommer til Tilbyderens tidligere Adresse.¹²⁴ Og dette maa gælde, selv om Brevet aldrig naar frem til Tilbyderen. Hvis Afsenderen faar Brevet tilbage, maa han dog efter Omstændighederne sende Akcept igen paa en Maade, der viser Adressaten, hvad der er Grunden til Forsinkelsen.

2. *Mundtlige Erklæringer* vil sjældent være kommet frem, naar de ikke er blevet opfattet af den, de rettes til. Men Erklæringen maa anses for at være kommet frem, naar Adressaten optræder, saaledes at den erklærende maa tro, at han hører hans Ord. Unddrager han sig med Forsæt Meddelelsen, maa Akceptfristen ialfald forlænges, jfr ovfr under 1.¹²⁵

B. Tilbagekaldelse af Tilbud eller andre Løfter.

At Tilbagekaldelsen er »kommet frem« til Løftemottageren, maa i Hovedsagen betyde det samme som i Aftl §§ 2—4. Men i Enkeltheder kan der blive Forskel. En Grund hertil er, at den, til hvem en Tilbagekaldelse rettes, i Almindelighed ikke forud har henvendt sig til den erklærende og givet ham Tilladelse til at bruge en bestemt Adresse. Det er ogsaa usædvanligt i et Tilbud at tage Forbehold om Tilbagekaldelsesmaaden.

Derfor er det ikke tilstrækkeligt, at Tilbagekaldelsen afleveres paa samme Adresse som Tilbudet.¹²⁶ Hvis Adressaten før eller efter Tilbudets Fremkomst til Brevets Adresse er flyttet derfra, er Tilbagekaldelsen i Almindelighed først kommet frem, naar Brevet afleveres paa den ny Adresse.

¹²² Hermed stemmer U 1919.773 (Præmisserne) og 1909.308 (før Aftl samt om Opsigelse 1911.856 (med Dissens), sml ogsaa 1932.932. Modsat NJA 1918.551. I Litteraturen er Spørgsmaalet omtvistet, se bl a *Stang* I 292.

¹²³ Om Spørgsmaalet kan bl a ses *Oser* og *Henle* (ovfr Note 118).

¹²⁴ Jfr 1 Udg § 4 ved Note 129, *Vinding Kruse* Retslæren I 242 i Noten. Se derimod om Tilbagekaldelse ndfr v Note 126 og om visse andre Paabud ndfr § 38 v Note 40.

¹²⁵ v Note 123.

¹²⁶ Jfr 1 Udg § 4 Note 129. Her gælder noget andet om Akcept, jfr ovfr v Note 124, og om mange andre Paabud, jfr ndfr § 38 v Note 40.

Naar Tilbagekaldelsen indhenter Tilbudet, før det læses, saaledes at Adressaten har samme Adgang til at læse begge Breve, maa Tilbagekaldelsen have Virkning, selv om Adressaten kun læser Tilbudet. Det kan faa Betydning, hvis baade Tilbud og Tilbagekaldelse er lagt i Adressatens Kontorbrevkasse efter Kontorets Lukning, men Adressaten inden næste Kontortid gaar ned og tager Posten og læser en Del af den, deriblandt Tilbudet, men ikke Tilbagekaldelsen.¹²⁷

VII. *Løftgiverens mellemkommende Død og Inhabilitet.*¹²⁸

Overenskomstteorien førte efter nogles Opfattelse til, at Aftalen ikke kom i Stand, hvis en af Parterne døde eller mistede sin Habilitet, efter at han havde afgivet sin Erklæring, men inden Aftalen var endelig indgaaet. Noget saadant kan ikke antages i dansk Ret.

A. At Løftgiveren *mister sin Habilitet* efter at have afgivet Løftet, kan bevirke, at Løftet bliver ugyldigt, hvis Adressaten, da han fik Kundskab om Løftet, kendte eller burde kende Begivenheden og indsaa eller burde indse, at dermed en bestemmende Forudsætning for Løftet var bristet.¹²⁹ — Dette maa følge af almindelige Ugyldighedsregler, navnlig Aftl § 33 og de Retsgrundsatninger, der opstilles i Tilslutning til den. — Naar almindelige Ugyldighedsregler ikke gør Løftet ugyldigt, berøres dets Virkninger ikke af Inhabiliteten.¹³⁰

B. Om *Løftgiverens Død* bevirker, at de af ham afgivne Løfter ikke bliver bindende, beror paa Omstændighederne. Her tænkes kun paa de Tilfælde, hvor den afdødes Forpligtelser gaar over paa hans Arvinger, der vedgaar Gælden, eller paa hans efterladte Ægtefælle, der sidder i uskiftet Bo.¹³¹

¹²⁷ Jfr I Udg § 4 Note 126 i Tilslutning til Stang I² § 21 Note 15. I denne Forbindelse kan mærkes, at Tilbagekaldelsen af et Tilbud (eller en Fuldmagt) ikke egentlig lægger noget Baand paa Tilbudsmodtageren (eller den Trediemand, overfor hvem Fuldmagten tilbagekaldes), men kun afskærer en Retserhvervelse, som ellers vilde være indtraadt, jfr *Federspiel* Viljeserklæringernes Systematik 47 f. Dette faar Betydning, naar der spørges om, hvilken Habilitet der kræves hos Adressaten, jfr ndfr § 38 Note 32.

¹²⁸ I Udg § 6, *Lassen* I § 19.III, *Stang* I § 18.II—III, *Almén* Avtl 46 f, *Gjelsvik* TR 295, *Rabel* Warenkauf 91 f.

¹²⁹ Jfr I Udg § 6 v Note 11.

¹³⁰ Nogle Forfattere har villet gøre en Undtagelse, se ndfr § 13 v Note 12.

¹³¹ Hvor Gælden i Løftgiverens Bo ikke vedgaas, medfører Døden vel Bortfald af den afdødes Løfter i samme Omfang. Men m H t de Løfter, der ikke falder bort paa Grund af Dødsfaldet, opstaar det ny Spørgsmaal, om

Løftegiverens Død kan medføre, at en bestemmende Forudsætning for Løftet brister. Sker det, bliver Løftet ugyldigt, hvis Adressaten, da han fik Kundskab til Løftet, indsaa eller burde indse, at Løftegiveren var død, og at dermed en bestemmende Forudsætning for Løftet var bristet. Det kan omtvistes, om Hensynet til Arvingerne bør føre til, at Løftet falder bort i videre Omfang. Naar Løftet først kommer til Løftemodtagerens Kundskab efter Løftegiverens Død, virker det jo som en Raaden over Arvingernes Formue. Før Aftl var det ogsaa omtvistet, hvad der burde antages.¹³² Nu er Tvivlen fjernet, da Reglerne maa bygges paa Analogien af Aftl § 21.1^o, der handler om Fuldmagtsgiverens Død.

Aftl § 21.1^o fastslaar to Regler, der faar Betydning her. (1) Det er Hovedreglen, at Fuldmagten ikke berøres af Dødsfaldet, idet den bliver i Kraft, medmindre det følger af særlige Omstændigheder, at den skal falde bort.¹³³ (2) Selv hvor der foreligger særlige Omstændigheder, bliver den gode Tro hos den, der handler med Fuldmægtigen, beskyttet, hvis Fuldmagten er meddelt ham af Fuldmagtsgiveren. Disse Regler maa finde tilsvarende Anvendelse paa Løfter. Løftet bliver derfor gældende mod Dødsboet, for det første overalt hvor der ikke oplyses særlige Omstændigheder, der medfører, at det skal falde bort, og dernæst — trods særlige Omstændigheder — saafremt Løftemodtageren hverken havde eller burde have Kundskab om Dødsfaldet og dets Betydning for Løftet. Løftemodtagerens begrundede gode Tro værnes altsaa.¹³⁴

Den gode Tro maa være til Stede i det Øjeblik, da Løftet efter almindelige Regler bliver bindende, altsaa normalt i det Øjeblik, da Løftet kommer til hans Kundskab. Aftl § 39 maa dog anvendes analogt.

Dødsbokreditorernes Ret udelukker eller begrænser Løftemodtagerens Ret. Dette Spørgsmaal hører ind under § 26 ndfr.

¹³² Se navnlig *Lassen* I² § 16.III, *Torp-Grundtvig* 372 ff. I fransk og engelsk Ret antages det, at Tilbudet altid falder bort, naar Tilbyderen dør inden Akcepten, se *Planiol* II no 980, *Pollock* 42 f. Tilsvarende *Windscheid-Kipp* II § 307.2.

¹³³ Paa dette Punkt beslægtede Regler findes i BGB 153, jfr 130.2^o, Oestr 862, jfr ogsaa *Oser* 46.

¹³⁴ Modsat tysk Ret efter herskende Lære, se *Planck* § 153 Anm 2, *v Tuhr* BürgR II.1 471 (Døden har endog denne Virkning, selv om den indtræder efter Akcepten; de lege ferenda forsvares den Regel, at den godtroende Akceptant har Krav paa negativ Kontraktsinteresse). Den gode Tro beskyttes heller ikke i fransk og engelsk Ret.

Særlige Omstændigheder foreligger ialfald, naar en bestemmende Forudsætning for Løftet er bristet ved Dødsfaldet. Om dette er Tilfældet, maa i første Række bero paa, hvad der kan udledes af Løftet i Forbindelse med de ledsagende, for Løftemodtageren kendelige Omstændigheder. Naar Løftet ikke tilkendegiver noget om Dødsfaldets Betydning, maa det komme an paa, om Løftets Formaal bliver uopnaaeligt ved Dødsfaldet eller det iøvrigt antages at have været en bestemmende Forudsætning for Løftet, at Løftegiveren levede. Dette vil navnlig forekomme, naar Løftet som Vederlag krævede Ydelser, der skulde tjene Løftegiverens personlige Fornødenheder, f. Eks. Klæder eller et Hotelværelse.

Men Udtrykket særlige Omstændigheder bør vistnok ogsaa antages at omfatte det Tilfælde, at Løftet er i Strid med Arvingernes Interesser.¹³⁵ Det kan være synligt for Løftemodtageren, at det vilde være i afgjort Strid med Arvingernes Interesse at give Løftet Virkning imod dem. Det vil jævnlig gælde om Gaver, der hverken er sædvanlige Lejlighedsgaver eller rimelig Gengældelse for Gaver eller Tjenester.

At Løftet er i Strid med Arvingernes Interesse, maa iøvrigt efter Omstændighederne kunne medføre, at det bliver ugyldigt efter Aftl § 33, jfr ndfr § 18.I.C. Aftl § 21 har herefter navnlig Betydning i to Retninger. Den viser, at det er Hovedreglen, at Løfter ikke paavirkes af Løftegiverens Død, og den fører til at lade Løftet falde bort i noget videre Omfang end § 33, der kræver, at Løftemodtageren kendte Dødsfaldet og dets Betydning, og at det derefter vilde stride mod almindelig Hæderlighed, om han gjorde Løftet gældende.

De fremstillede Regler afgør kun det særlige Spørgsmaal om Betydningen af, at Løftegiveren dør, inden Løftet bliver bindende. Selv om Løftet ikke falder bort ved Dødsfaldet, kan det muligvis kræves tilsidesat som Døds gave. Og hvis Kontraktforholdet vilde ophøre ved Løftegiverens Død, naar den indtraf, efter at Kontrakten var afsluttet, maa Løftet falde bort ved mellemkommende Død, selv om Løftemodtageren var i god Tro. Naar en Medhjælper dør, mens hans Akcept er undervejs, kan Husbonden derfor, selv om han var i god Tro, ikke kræve Erstatning af hans Arvinger.

VIII. *Kan Løftemodtagerens Arvinger eller Kreditorer tilegne sig uakcepterede Løfter?*

Hvis en Løftemodtager dør eller gaar fallit efter at have akcepteret Løftet eller tilegnet sig den tilsagte Ret paa anden Maade, tilfalder den ved Løftet skabte Ret i Almindelighed hans Dødsbo eller Konkursbo. Undtagelser fra Reglen kan imidlertid følge af Lovgivningen eller af Løftets Indhold og Forudsætninger. Løftet kan saaledes medføre, at den tilsagte Ret ikke kan overføres til Arvinger eller Kreditorer. Og ved gensidige Aftaler kan Arvinger og Kreditorer være udelukket fra at tilegne sig Retten, fordi de ikke kan erlægge den aftalte Modydelse, eller fordi Medkontrahenten har Ret til at vægre sig ved at modtage Ydelse fra dem. I Konkurstilfælde kan

¹³⁵ Jfr *Gjelsvik* TR 295. Afvigende min 1 Udg § 6 Note 6.

Medkontrahenten endvidere have Ret til at hæve Kontrakten paa Grund af den Fare for Misligholdelse, Konkursen skaber, altsaa efter Grundsætningerne om Standsningsret.

Alle disse Regler er det ikke Stedet til at gaa ind paa her. Derfor tænkes der kun paa Tilfælde, hvor Boet kunde indtræde i Løftemodtagerens Ret, hvis den var endelig erhvervet. For slige Tilfælde rejses det Spørgsmaal, om Løftemodtagerens Bo kan tilegne sig Retten efter et Løfte, som Løftemodtageren hverken havde afslaaet eller akcepteret eller tilegnet sig paa anden Maade.

Det er formentlig Hovedreglen, at Arvinger eller Bo indtræder i Løftemodtagerens Retstilling, medmindre det modsatte følger af almindelige Ugyldighedsregler eller af Løftets Indhold, saaledes som det bestemmes ved Fortolkning og Udfyldning.

At Løftemodtageren havde Ret til at vælge, om han vil tilegne sig Løftet eller ej, giver ikke tilstrækkelig Grund til at afskære hans Arvinger eller Bo fra at træde ind i hans Retstilling. Og Hensynet til Løftegiveren kræver i Almindelighed heller ikke Arvingernes eller Boets Ret beskaaret. Men i særlige Tilfælde kan der være Grund dertil. Og Tilbud falder selvfølgelig bort, hvis antagende Svar ikke kommer frem i rette Tid. Akceptfristen forlænges ikke, fordi Tilbudsmodtageren dør eller gaar fallit.

Naar *Løftemodtagerens Arvinger* har overtaget Gældsansvaret, maa de herefter kunne tilegne sig Løfter, der var rettet til Arveladeren, hvad enten Løftet var kommet til hans Kundskab før Døden eller ej. De kan altsaa akceptere Tilbud, hvis de kan naa at give rettidig Akcept. Og de kan afslaa Løftet under samme Betingelser som Løftemodtageren. Hvis Løftet først kommer til Arvingernes Kundskab, kan det dog følge Aftl § 33, at det bliver ugyldigt, naar Arvingerne mangler Midler til at opfylde Aftalen fra deres Side og indser, at Aftalen derfor vil volde Medkontrahenten et upaaregnet Tab.

Gaveløfter maa jævnlig opfattes som knyttet til den Forudsætning, at de modtages af Adressaten selv.¹³⁶ Et Fødselsdagsbrev fra en Ven indeholdende, at han eftergiver en Gæld, maa saaledes i Almindelighed falde bort, hvis Adressaten ikke fik læst Brevet, før han døde.

Løftemodtagerens Konkursbo maa ogsaa i Almindelighed kunne tilegne sig svævende Tilbud til Fallenten og andre Løfter til ham.¹³⁷ Fallenten kan navnlig ikke afskære Boet herfra ved at »afslaa« Løftet.¹³⁸ En Støtte herfor giver KL § 4, som efter Ordene ogsaa omfatter Tilsendelse af Varer, der er Tilbud til Fallenten.

¹³⁶ Ogsaa Retten efter et modtaget Gaveløfte er ofte personlig, se *Ussing* i SpD I 26.

¹³⁷ I Udg § 4 Note 70, § 8 Note 10, *Lassen* I § 10 Note 8 og 21. Dette maa gælde, selv om Løftet ikke var kommet til Fallentens Kundskab før Konkursen.

¹³⁸ Sml U 1888.910 om Udlæg. Om Afslaget kan afkræftes, se *Ussing* i SpD I 39 f.

Gaver vil ofte være personlige i den Forstand, at Gavemodtageren har Ret til at holde ogsaa den fuldbyrdede Gave udenfor Konkursboet. Men selv hvor Gaven vilde tilfalde Boet, antages det, at Gavemodtageren trods Konkursen kan afslaa Gaveløftet, hvis han ikke før Konkursen havde tabt sin Afslagsbeføjelse.¹³⁹

Tilsvarende Regler maa gælde om Løftemodtagerens *Dødsbo*, hvor Boet behandles efter Skiftelovens Kap 3.

Derimod kan en Fordringshaver ikke tilegne sig sin Skyldners Ret efter et Tilbud om en gensidig Aftale ved at gøre *Udlæg* deri. Udlægshaveren kan ikke med Retsvirkning give Akcept og kan heller ikke tvinge Skyldneren til at antage Tilbudet. Men der kan gøres Udlæg i Retten efter et Løfte, der ikke kræver Akcept.¹⁴⁰

IX. *Bortfald af Bud (Tilbud) ved Auktion og Licitation.*

Bud paa en Auktion falder i Almindelighed bort ved Overbud, der ikke straks afvises. Men det modsatte kan følge af særlig Bestemmelse i Auktionsvilkaarene.¹⁴¹

Ved de sædvanlige Licitationer, hvor Deltagerne ikke faar Lejlighed til at give Underbud, falder et Tilbud ikke bort, blot fordi der er indgivet et andet lavere Tilbud. Men hvis den, der afholder Licitation, af særlige Grunde er bundet overfor de bydende til at antage det laveste Tilbud, jfr ovfr § 5.11.3, bliver de højere Tilbud som Regel ikke forpligtende.

§ 7.

Tilfælde hvor en Erklæring har Virkning som Løfte, skønt den ikke er kommet til Adressatens Kundskab.

I. *Problemet. Lovgivningens Stilling.*¹

I særlige Tilfælde kan den, der har afgivet et Løfte, blive forpligtet derved, selv om Løftet ikke er kommet til Adressatens Kundskab og ikke engang kommet frem til ham. Ja det kan tænkes, at en Erklæring kan virke som Løfte, skønt den ikke er afgivet,

¹³⁹ Jfr *Ussing* i SpD I § 77 v Note 153, *Lassen* I § 10 Note 21, *Deuntzer* SkR 130 f.

¹⁴⁰ Jfr U 1888.910.

¹⁴¹ Jfr herom *Munch-Petersen* Tvangsfuldbyrdelse 206 f.

¹ I Udg § 5, *Lassen* I § 11, *Stang* I § 15.V, *Vinding Kruse* TFR 1919.180 ff, *Retslæren* I 224 f, *Karlgren* Studier 60, 89 ff, *Hagerup* TFR 1894.55.

men fremsat i Enrum, f Eks ved at blive nedskrevet. Erklæringer, som efter deres Indhold er Viljeserklæringer, men som ikke er afgivet, kaldes i det følgende »ensomme Viljeserklæringer«.

Udtrykket »ensom Viljeserklæring« er her i Norden først brugt af *Vinding Kruse* i TfR 1919.180 ff, se nu Retslæren I 243 ff. Her medtager Vinding Kruse under Udtrykket Erklæringer, der afgives overfor en anden, men faar Retsvirkning til Fordel for Trediemand, derunder Livsforsikringsaftalen og særlig Forsikringstagerens senere Indsættelse af en begunstiget. Efter min Mening er det ikke hensigtsmæssigt at lade Begrebet omfatte Tilfælde, hvor det kræves, at Erklæringen er rettet til en anden Person eller endog kommet til hans Bevidsthed, blot fordi Adressaten er en anden end den, der skal have Retten ifølge Løftet. Slige Tilfælde omtales ndfr i § 36 og § 38.²

Her i § 7 tænkes der kun paa *ensomme Løfteerklæringer*.

Et klart Eksempel paa, at en ensom Løfteerklæring var bindende, indeholdt Veksellov 7 Maj 1880. Ifølge dens § 21.3^o kunde *Vekselakcept* ikke, efter at den var tegnet paa Vekslen, med Retsvirkning udstryges, forandres eller tilbagekaldes. Reglen blev bl a begrundet med, at en Veksel med en udstreget Akcept er vanskeligere at omsætte end en Veksel uden Akcept, og at et almindeligt Erstatningskrav mod Akceptanten ikke vilde give Vekselejerne et tilstrækkeligt Værn. Denne Begrundelse kunde dog næppe bære Reglen, og Særreglen er nu afskaffet ved Vxl 1932, se dens § 29.³

For Tiden indeholder dansk Lovgivning, saavidt vides, ingen Bestemmelser, der klart viser, at en ensom Erklæring virker som et Løfte, eller at Løfteerklæringer iøvrigt bliver uigenkaldelige, før de kommer til Løftemodtagerens Kundskab.

Naar Køberen paa en Tvangsauktion i Henhold til Rpl § 583.1^o deponerer et Beløb til Fordel for en Panthaver, bliver Deponenten afskaaret fra at fordre Beløbet tilbage, naar Pantebrevet er udslettet.⁴ Men her foreligger mere end en ensom Erklæring. Beløbet er afgivet til Fogeden og kan endda opfattes som modtaget af ham paa Kreditors Vegne. Noget lignende gælder Deponering som Frigørelsesmiddel i andre Tilfælde, navnlig i Henhold til L 29 16 Febr 1932.⁵

² Imod Vinding Kruses vide Begreb *Karlgren* Studier 60 Note 119. *Jul Lassen* brugte Udtrykket »ensidig Skylderklæring« om enhver Skylderklæring, der ikke var afgivet eller dog ikke var kommet til Adressatens Bevidsthed.

³ Se nærmere *Helper* Vekselloven og Checkloven af 1932 138 f. Iøvrigt kan om den gamle Regel henvises til *Lassen* SpD 1897 § 102.1.2.

⁴ Jfr *Lassen* I § 11 v Note 4 a, hvor Tilfældet nævnes som et Eksempel paa ensidige Skylderklæringer.

⁵ Se herom Aim Del § 35.1.

I særlige Grupper af Tilfælde maa de almindelige Regler om Løfter imidlertid kunne fraviges uden Lovhjemmel, hvis det kræves af praktiske Grunde. Aftl § 7 er ikke til Hinder herfor. § 7 gælder ifølge § I kun, forsaavidt ikke andet følger af Tilbudet eller Svaret. Disse Ord maa ogsaa dække Tilfælde, hvor det er *et naturale negotii, at Erklæringen bliver bindende tidligere* end efter Reglerne i § 7. Og formentlig findes der flere Grupper af slige Tilfælde. Til Belysning heraf skal nogle Eksempler fremdrages.

II. *Tilfælde, hvor en Akcept bliver uigenkaldelig, før den kommer til Adressatens Kundskab.*

Om gensidig bebyrdende Aftaler, hvor Tilfældet spiller den afgørende Rolle, kan man formentlig opstille den Regel, at Akceptanten ikke kan tilbagekalde sin Akcept, efter at det Tilfælde er indtruffet, der var en Betingelse for, at Tilbyderen fik Ret til Ydelsen.⁶ En Lotterikollektør, der har akcepteret et Tilbud om at købe en Lotteriseddel ved at afsende Sedlen eller afsende Svar med Opgivelse af Sedlens Nummer, kan saaledes ikke tilbagekalde Akcepten, efter at der er faldet Gevinst paa Sedlen.⁷ Og hvis en Forsikrer akcepterer en Forsikringsbegæring, hvorefter Risikoen — f Eks paa Grund af FAL § 11 — løber fra et Tidspunkt, der ligger forud for det Øjeblik, da Akcepten kom til Forsikringstagerens Kundskab, kan han formentlig ikke tilbagekalde Akcepten, efter at han har erfaret, at Forsikringsbegivenheden er indtraadt.⁸ Opstillede man ikke denne Regel, kunde Akceptanten skaffe sig en ugrundet Fordel paa Tilbyderens Bekostning. I de omtalte Tilfælde har Akceptanten det vel ikke sjældent i sin Magt at standse Ydelsen eller Svaret undervejs; men dette er uberettiget i Forhold til Tilbyderen og kan ikke formindske hans Forpligtelser overfor denne.

Det nævnte Hensyn kan iøvrigt efter Omstændighederne føre til, at et Forsikringsselskab bliver bundet ved sin Antagelse af en Forsikringsbegæring endnu tidligere.

⁶ 1 Udg 42, jfr *Stang* I 295 Note 27, *Karlgren* Studier 117 samt næste Note.

⁷ Jfr *Lassen* SpD 1897 § 128 Note 60. Tilfældet har foreligget i tysk Praksis, se *Karlgren* anf St.

⁸ Jfr Enkelte Kontrakter 204, *Grundt* Lærebok i norsk Forsikringsrett 204, men dog *Bentzon* Lov om Forsikringsaftaler § 11 Anm c.

I Forsikringsforhold er det ofte ønskeligt, at Forsikrerens Ansvar begynder at løbe, inden Selskabet afsender sin Akcept paa Forsikringsbegæringen, fordi Forsikringstageren ønsker sig dækket mod Faren hurtigst mulig. Dette har ført til den almindelige Regel i Lov om Statsanstalten for Livsforsikring (Bek 335 24 Juni 1940) § 18, at Anstaltens Ansvar begynder, naar Anstalten ved Paategning paa Forsikringsbegæringen uden Forbehold har antaget den ønskede Forsikring. Naar denne Regel ikke er fraveget ved særlig Bestemmelse i Begæringen, maa den ensomme Paategning ogsaa være bindende for Statsanstalten, ialfald saaledes at Anstalten ikke kan tilbagekalde Antagelsen efter at have faaet at vide, at Forsikringsbegivenheden er indtraadt eller truer med at indtræde. Paa tilsvarende Maade maa private Forsikringsselskaber formentlig blive bundet, naar deres Forsikringsvilkaar lader Ansvaret begynde allerede fra Selskabets Beslutning eller fra Udstedelsen af Policen. Forsikringsvirksomhedens Organisation medfører, at Ulemperne ved ensomme Beslutninger i Hovedsagen falder bort.⁹

Der er adskillige andre Tilfælde, hvor en Person bliver forpligtet, som om han havde akcepteret et Tilbud, skønt han ikke har afgivet nogen Erklæring. Men da der i disse Tilfælde ikke engang kræves en Løfteerklæring, skal de først omtales ndfr i § 37.

Nogle Forfattere har hævdet, at Akcept af Tilbud om Indgaaelse af gensidig Kontrakt som Hovedregel binder Akceptanten fra Afgivelsen.¹⁰ Denne Sætning kan ikke forenes med Aftl, men synes iøvrigt heller ikke at være anbefalelsesværdig.¹¹

III. Opfyldelseshandlinger.

En Erlæggelseshandling kan indeholde en Viljeserklæring. Saaledes kan Opfyldelsen af et Løfte om at levere generisk bestemte Ting opfattes som en Overdragelse. Hvis Levering sker ved at Skyldneren afsender Varer til Fordringshaveren, er Afsendelsen formentlig jævnlig bindende¹² og kan da siges at være et Eksempel paa, at en Erklæring bliver bindende ved Afgivelsen. Dette har det dog ikke stor Interesse at uddybe, da Erlæggelseshandlinger endog kan blive bindende tidligere, som det omtales ndfr i § 37.

⁹ Se hertil Enkelte Kontrakter 204 med Henviſn.

¹⁰ Jfr *Thöl* Handelsrecht⁶ I 749 ff, *Evaldsen* Rettelser til S 22, *N Lassen* i TfR 1894.56.

¹¹ Jfr *Lassen* I § 11 v Note 7, *Almén* Avtl § 7 Note 19 og før Aftl U 1914.484. Engelsk Retspraksis har ifølge *Pollock* 38 ikke taget Stilling til Spørgsmaalet, om Akcepten bliver uigenkaldelig ved at blive afgivet til Posten, som *Lassen* I § 11 Note 7 siger. *Pollock* taler selv imod denne Løsning. I Tyskland antager mange, at Sælgeren, der afsender Varer paa en Bestilling, der ikke kræver Svar, men kun Afsendelse, bindes ved Afsendelsen, se *Staub* Anh z § 361 Anm 67 ff, *Oertmann* § 151 Anm 2.c, jfr dog *Planck* § 151 Anm 4.

¹² Herom nærmere *Ussing* i U 1929.B.154 f med Henviſninger. Derimod

IV. *Selvindtræde i Aftale og anden Selvkontrahering.*

De Virkninger, der sædvanlig hidføres ved Aftale, kan en Person, der er en andens Stedfortræder, f Eks hans Fuldmægtig eller hans Værg, undertiden hidføre ved selv at træde ind i tilsvarende Retsforhold til den, han er Stedfortræder for. En saadan Ret til »Selvindtræde« kan ogsaa tilkomme en Kommissionær. Og den, der samtidig er Stedfortræder for to Personer, kan efter Omstændighederne ved paa egen Haand at træffe Bestemmelse derom skabe samme Retsvirkninger som dem, der kan skabes ved Aftale mellem de to Personer. Om alle disse Tilfælde bruges Udtrykket *Selvkontrahering*. I Virkeligheden sluttes der dog ingen Aftale, ja det kan ikke engang siges, at der bliver afgivet eller modtaget et Løfte i sædvanlig Forstand.

Hvad der kræves til at hidføre Retsvirkningen, maa undersøges andetsteds. — Det berøres bl a ndfr § 29 Note 46—47. — Retsvirkningerne hidføres i nogle Tilfælde ved Afgivelsen af en Meddelelse til den Person, for hvem der handles. Men ialfald for en Del kan Retsvirkningerne hidføres ved en Handling, som foretages i Ensomhed, naar den giver et tilstrækkeligt ydre Udtryk for Beslutningen om at skabe et aftalelignende Forhold.

V. *Er de almindelige Regler ufravigelige?*¹³

Man kan spørge, om en Person ikke, hvis han ønsker det, kan forpligte sig, d v s hidføre Løftevirkninger, inden Løftet kommer til Adressatens Kundskab, eller endog ved en Løfteerklæring, der ikke afgives, f Eks ved at skrive en Løfteerklæring uden at meddele det til nogen og laase den ned. Spørgsmaalet har ikke stor Betydning i Praxis. Der er navnlig kun sjældent Grund til at antage, at en Person har villet hidføre Løftevirkninger ved en »ensom Erklæring«. Men der kan være Grund til at antage det i særlige Tilfælde. Det kan f Eks tænkes, at Ejeren af et Omsætningsgælds-brev i Uvidenhed om Retsreglerne skriver en Transport eller en Kvittering paa Gældsbrevet og tilsigter ved selve denne Handling at overdrage Gældsbrevet til T eller at eftergive Gælden.

Slige ensomme Viljeserklæringer tilsigter vel som oftest ikke at binde Udstederen af Erklæringen, saaledes at han bliver uberettiget

Vinding Kruse ER III 1313 i Noten. Den der hævdede Opfattelse overser, at det her drejer sig om Købekontraktens *naturalia negotii*. Den i Teksten opstillede Sætning synes at være anerkendt ved international Handelsbrug. Den er anerkendt i fransk Praxis og antages at have Lovhjemmel i engelsk og tysk Ret, se *Ross Ejendomsret og Ejendomsøvergang* 305, 312 og 315.

¹³ 1 Udg § 5.D, *Lassen* I § 11.

til at genkalde Erklæringen,¹⁴ og hvis de ikke gør det, maa de i Almindelighed behandles som *dispositiones mortis causa*.

Men selv om Erklæringen undtagelsesvis tilsigter at binde Udstederen, maa det i Overensstemmelse med herskende Lære antages, at Viljeserklæringen som Hovedregel ikke virker som Løfte.¹⁵

Ganske vist maa der, som omtalt under II—III, gøres visse Undtagelser fra de almindelige Regler om Løfter. Og det er muligt, at man bør godkende rimelig begrundede private Bestemmelser fra en Person om, at han vil være bundet tidligere, end det følger af almindelige Regler. Der kan saaledes efter Omstændighederne være Grund til at godkende forudgaaende Tilkendegivelse om, at visse ensomme Erklæringer skal være bindende, f. Eks. Bestemmelser i et Forsikringsselskabs almindelige Vilkaar om, at Selskabet forpligtes og har Ansvaret, saa snart det har besluttet at antage Forsikringen. Men i Almindelighed bør det fastholdes, at ingen ved sin egen Bestemmelse kan fravige Retsreglen om, hvad der kræves til at forpligte sig ved Løfte.

Dette kunde synes at være i Strid med Aftl § 1, hvorefter bl. a. Reglen i § 7 kan fraviges ved Tilbudet eller Svaret. § 7 kan imidlertid ikke antages at udelukke Anerkendelsen af den almindelige Retsgrundsætning, der til at forpligte en Person ved Løfte kræver, at Løftet er afgivet og kommet til Adressatens Kundskab. Aftl's Forfattere gik ud fra denne Grundsætning som uomtvistelig. Og det er heller ikke efter Vedtagelsen af Aftl faldet dem ind, at Aftl kunde tolkes saaledes, at den ophævede Sætningen.

For at holde fast ved den taler ogsaa vægtige Grunde.

Der har ikke vist sig nogen almindelig Trang til at bruge ensomme Erklæringer i Løfters Sted. Kravet om Afgivelse af et Løfte lægger i Almindelighed ingen væsentlig Hindring i Vejen for Gennemførelsen af de privates Formuedispositioner. Og det vilde være betænkeligt at nøjes med en Bestemmelse i Enrum, navnlig fordi det vilde aabne en let Vej til at komme uden om de Krav, der ellers stilles, for at Forføjninger skal have Virkninger imod Kreditorer og Arvinger. En Person, der vilde tilsidesætte sine Tvangsarvinger eller bringe visse Værdier i Ly for Kreditorernes Forfølgning, kunde f. Eks. udstede en ensom skriftlig Erklæring, der indeholdt en Gave-disposition. Det vilde ikke tynde ham selv. Saalænge han levede, vilde han jo have det i sin Magt at tage Gaven tilbage ved at tilintetgøre den ensomme Erklæring og fjerne dens Spor. Selv bortset herfra vilde Anerkendelsen af ensomme Løfteerklæringer skabe en Kilde til Usikkerhed, fordi det ofte vilde være vanskeligt for Domstolene at afgøre, om det havde været Meningen at træffe en ensom Disposition, eller om den foreliggende Erklæring blot var en Forberedelse til en paatænkt Disposition.

¹⁴ Der tænkes her kun paa de Løfter, der ikke af særlige Grunde falder bort ved Dødsfaldet, se derom ovfr § 6.VII.B. — Om Opgivelseserklæringer er en afvigende Opfattelse blevet fremsat, se derom *Lassen* I § 11 Note 10, § 64 v Note 3—7 (med Kritik).

¹⁵ *Lassen* I § 11 v Note 1. Afgivende *Hagerup* i TfR 1894.55 f, jfr 46.

En afvigende Opfattelse hævder *Karlgren* Studier 81 ff. Grunden til Kravet om, at en Viljesytring er »rettet til« en Adressat eller »afgivet«, finder han i, at der, hvor Afgivelse mangler, som Regel ogsaa mangler »ægte Retsvirkningsvilje«, d v s Vilje til, at Retsvirkningerne skal indtræde direkte, uden yderligere Foranstaltninger fra den erklærendes Side. Deraf udleder han atter, at det er Mangelen af Retsvirkningsvilje, der er afgørende, ikke Mangelen af Afgivelse. Og han hævder, at Bevishensyn ikke kan føre til at kræve Afgivelse. Det er rigtigt, at Afgivelsen normalt er den afgørende Viljesakt. Men deraf kan ikke logisk udledes, at Retsvirkningerne indtræder uden Afgivelse i de Tilfælde, hvor den, der ytrer en Vilje, regner hermed eller tilstræber det.

At Retspraksis staar paa det her forsvarede Standpunkt, fremgaar af en Række Domme om »ensomme« skriftlige Erklæringer,¹⁶ navnlig Overdragelseserklæringer.¹⁷ I Virkeligheden foreligger der dog næppe noget Retstilfælde, hvor det klart slaas fast, at det var den erklærendes Vilje at binde sig straks, uden Afgivelse.

VI. *Særregler til Værn for den gode Tro.*

Som omtalt ovfr § 5.III.C.3 faar den, der i god Tro faar Pengesedler eller visse Omsætningspapirer i Hænde ved Overdragelse, Ret efter Dokumentets Indhold, selv om Udstederen ikke har afgivet det. I disse Tilfælde bliver Udstederen forpligtet, skønt der fra hans Side kun foreligger en Forberedelse til en Viljeserklæring. Men selve Udstedelsen virker dog ikke forpligtende. Forpligtelsen indtræder først ved Overdragelse af Dokumentet under bestemte Betingelser.

§ 8.

Fra hvilket Tidspunkt har Løfter Retsvirkning?

I. *Indledning.*

Hvornaar et Løftes eller en Aftales Retsvirkninger indtræder,¹

¹⁶ Se en Række Domme om Tilfælde, hvor Ejeren af et Værdipapir ved »ensom« skriftlig Erklæring overdrager det til andre: Schl II.338 samt — vedrørende Forholdet til Overdragerens Dødsbo — U 1899.904 H, 1912.331, 1873.59, 1869.1007, JU VI.633 og modsætningsvis U 1893.147 H, 1900.902. I Tilfælde som de nævnte har iøvrigt Ejeren som oftest ikke haft Vilje til at binde sig selv, sml ogsaa U 1872.24 H, JU 1867.180.

¹⁷ Som Eks af anden Art JU 1862.337 (Obligation udstedt), Schl III.408 (Godkendelse af Opsigelse), sml ogsaa U 1919.865 (Eftergivelse, vistnok kun dispositio mortis causa). Der ses her bort fra Indsættelse af Penge i Sparekassen paa en andens Navn, jfr ovfr v Note 2.

¹ I Udg § 7, *Lassen* I § 9 med Note 10, TFR 1888.132, 256 f, 269 ff, *Stang* I § 21.VI, *Almén* Avtl § 1 v Note 32.

Vinding Kruse Retslæren I 228 ff behandler tilsvarende Spørgsmaal for

kan ikke besvares ens for alle Retsvirkninger. Dansk Lovgivning har ingen almindelig Regel derom. Derfor maa det i Princippet afgøres for hver enkelt Retsvirkning for sig.

Det er allerede fastslaaet, hvornaar et Løfte bliver uigenkaldeligt. Det sker som Hovedregel i det Øjeblik, da Løftet kommer til Adressatens Bevidsthed (ovfr § 6.I), men i særlige Tilfælde kan det ske tidligere eller senere (ovfr § 7 og § 6.II). Disse Regler giver en Støtte for den følgende Undersøgelse af Spørgsmaalet, hvornaar en Række Retsvirkninger af Løfter og Aftaler indtræder.

II. *Virkninger imellem Løftegiver og Løftemodtager.*

Retsvirkningerne i Forholdet mellem Løftegiver og Løftemodtager bestemmes i de fleste Retninger ved Løftet eller Aftalen. De beror enten paa Bestemmelser i det enkelte Løfte eller paa Retsregler, der udfylder Løfter af den paagældende Art. Samme Hovedregel maa gælde om det Tidspunkt, da Retsvirkningerne indtræder. Men i nogle Retninger griber almindelige Regler om Løfter ind, og hvor ufravigelige Regler griber ind, faar Løftets Indhold ingen Betydning.

Naar Lovgivningen om Viljeserklæringers Retsvirkning ændres, skal de ny Regler i Almindelighed kun anvendes paa Viljeserklæringer, der afgives efter Lovens Ikrafttræden. Om Aftaler opstiller L 259 28 Juni 1920 om Indførelse af dansk Privatret i de sønderjydske Landsdele den Regel, at de bedømmes efter hidtidig Ret, naar Tilbudet er afgivet inden dansk Rets Ikrafttræden. Denne Regel bør formentlig følges ogsaa ved anden ny Lovgivning.

Betydningen af Løftets Indhold skal anskueliggøres ved nogle Eksempler.

private Viljererklæringer i det hele, men dog selvfølgelig med Sondringer mellem flere Arter af Viljeserklæringer. Ovfr taler jeg kun om Løftevirkninger, om Paabudsvirkninger henvises til § 38. Vinding Kruse omtaler navnlig Løfter S 237 f, 249 f, men berører langtfr alle de Spørgsmaal, der omtales i det følgende. Til Gengæld medtager han S 233, 234 f Spørgsmaalet, paa hvilket Tidspunkt den erklærendes Umyndighed eller Død, Tvang eller Svig m m skal have foreligget for at paavirke Erklæringens Gyldighed. Dette Spørgsmaal angaar imidlertid ikke en særlig Retsvirkning af Erklæringen, men Betingelserne for dens Retsvirkninger overhovedet, altsaa for de forskellige Retsvirkninger, Vinding Kruse selv nævner iøvrigt. Problemet er omtalt ndfr i § 12.IV.C. Uigenkaldelighed er iøvrigt heller ikke en Retsvirkning, der kan stilles paa Linie med de forskellige Virkninger, der omtales ndfr. Den betyder, at Løftets forskellige Retsvirkninger nu ikke mere trues af at blive hindret ved Genkaldelse.

Det sker hyppigt, at *Løftet* eller Aftalen uskyder visse Retsvirkninger til et Tidspunkt, der ligger efter det Øjeblik, da Løftet kommer til Adressatens Kundskab. Som Eksempel kan nævnes et Salgstilbud, der lyder paa Levering om en Maaned.

Det kan ogsaa være bestemt, at Retsvirkningerne skal regnes fra et tidligere Tidspunkt. I saa Fald kan Løftemodtageren ganske vist ikke gøre Løftet gældende, før det kommer til hans Kundskab. Men Bestemmelsen maa i Reglen antages at indeholde, at de lovede Ydelser skal bestemmes ved Hjælp af det fastsatte Tidspunkt. I Almindelighed er det Meningen, at Parternes Forpligtelser skal have samme Indhold som, hvis Parterne havde været forpligtet fra den paagældende Tid.² Vedtagelsens Betydning maa iøvrigt fastlægges ved Fortolkning i hvert enkelt Tilfælde.

Naar en Arbejdsgiver d 10 Juli tager en Mand i sin Tjeneste som Funktionær fra 1 Juli at regne, betyder det praktisk, at han skal have Løn for Tiden fra 1 Juli. Hvis L modtager et Pengelaan d 20 Juni, men udsteder et Gældsbrief, der dateres d 11 Juni, er Meningen i Reglen, at han skal betale Renter regnet fra d 11. Naar K køber en Forretning d 5 Oktober, og det vedtages, at d 1 Oktober skal regnes som Overtagelsesdag, betyder dette, at Forretningen i de 5 Dage skal betragtes som drevet for Køberens Regning, saa at Udgifter og Indtægter fra d 1 Oktober skrives paa Regning til ham ved Siden af Købesummen.

Hvis A d 1 Februar har sluttet en Aftale med den umyndige B, men B en Maaned senere bliver myndig og godkender Aftalen, maa dette i Reglen forstaas som en Tilkendegivelse af, at B vil være forpligtet, som han vilde have været, hvis den oprindelige Aftale havde været gyldig.

Ved særlig Bestemmelse kan Parterne endog knytte Retsvirkningerne til et Tidspunkt, der ligger forud for Tilbudets Afgivelse. Saaledes er Forholdet f Eks, hvis A d 5 Oktober har købt et Parti Varer, som er afsendt med Skib fra Amerika d 1 Oktober, og A straks efter Købet tegner en Søforsikring, der dækker Varerne fra Afskibningen.

Udfyldende Retsregler kan ogsaa forrykke det afgørende Tidspunkt baade frem og tilbage.

Et Eksempel paa, at Lovgivningen knytter Retsvirkninger til et tidligere Tidspunkt, er FAL § 11,³ men det er ganske vist et Tilfælde, hvor Løftet ogsaa bliver uigenkaldeligt tidligere, jfr ovfr § 7.II. Men ogsaa uden Lovhjemmel kan der opstilles udfyldende Regler, hvorefter en eller anden Retsvirkning knyttes til et tid-

² Jfr *v Tuhr* BürgR II.1 28 f. Fra Praxis kan nævnes U 1944.590.

³ Herom Enkelte Kontrakter 209.

ligere Tidspunkt. Dette skal belyses ved Eksempler. Det forudsættes herved, at der ikke kan udledes noget af Løftet.

Hvis en Person i Brev har tilbudt mod Vederlag at levere en Ting eller udføre et Arbejde, bliver han ikke forpligtet til at levere Tingen eller begynde paa Arbejdet, før Akcepten kommer frem til ham.⁴ Men allerede fra Tilbudets Afsendelse maa han tage Hensyn til sit Tilbud. Han maa ialfald afholde sig fra Handlinger, der hindrer Opfyldelsen af Tilbudet, f. Eks. Forbrug eller Afhændelse af den tilbudte Ting, Overtagelse af en anden Tjeneste, der ikke kan forenes med det tilbudte Arbejde. Formentlig maa han ogsaa passe ordentlig paa den tilbudte Ting for at hindre, at den lider Skade. Gør han ikke dette, kan den anden Part (efter rigtig Akcept) kræve Erstatning for Ikke-Opfyldelse af Løftet.⁵ Hvis det omvendt er Akceptanten, der skal levere en Ting, maa hans Ansvar for Skade paa Tingen i Almindelighed regnes allerede fra Akceptens Afsendelse.⁶ Hans Leveringspligt vil ofte indtræde fra samme Tidspunkt, men langt fra altid.

Eksemplerne bekræfter, at Retsvirkningerne regnes som begyndt paa forskellige Tidspunkter. Alligevel kan det formentlig siges at være *Hovedreglen*, at *Retsvirkningerne ikke indtræder, før Løftet kommer til Løftmodtagerens Bevidsthed*. I de Tilfælde, hvor Retsvirkningerne knyttes til et tidligere Tidspunkt, kan der i Reglen ikke paavises nogen Retsvirkning af Løftet, før det kommer til Adressatens Bevidsthed, og ofte indtræder Retsvirkningerne endda senere. Men naar de indtræder, bestemmes deres nærmere Indhold ved Hjælp af det tidligere Tidspunkt, som det er forklaret ovenfor.

De *almindelige Løfteregler* er vistnok ufravigelige i den Retning, at en Bestemmelse i Løftet ikke kan bringe Retsvirkningerne til at indtræde tidligere end det Øjeblik, da Løftet faar Retsvirkning efter de almindelige Regler.

Eksemplerne viser ogsaa, at det ikke engang for de Tilfælde, hvor Aftale sluttet gennem Brev eller Telegram ved Tilbud og Svar, er den almindelige

⁴ I Udg 49. Hermed maa sidestilles det Depositumstilfælde, *Jul Lassen* omtaler i TfR 1888.270. Jfr ogsaa U 1936.756 (760—61), *Karlgren* Studier 153.

⁵ Jfr *Lassen* i TfR 1888.270 og *v. Tuhr* BürgR II.1 487. Ansvarsbetingelserne maa vistnok være de samme som efter Aftalens endelige Indgaaelse. Om Ansvar til negativ Kontraktsinteresse se bl. a. § 6 v. Note 95.

⁶ Se Henvisningerne i Note 5.

Regel, at Retsvirkningerne regnes fra det Tidspunkt, da Akcepten kommer frem og Aftalen er sluttet. Dette anses for Hovedreglen i Tyskland.⁷ Lige saa lidt kan man godkende Reglen i OR § 10, hvorefter Virkningerne ved Aftale mellem fraværende begynder i det Øjeblik, da Akcepten afgives til Afsendelse.

Det er overhovedet næppe hensigtsmæssigt saaledes at fastslaa et enkelt Tidspunkt som afgørende for Retsvirkningerne. De forskellige Virkninger bør uden Tvivl ikke knyttes til samme Tidspunkt, og ved gensidig bebyrdende Aftaler bør der for en Del gælde forskellige Regler om de to Løfter, hvoraf Aftalen bestaar. Derfor maa det billiges, at Aftl ikke har givet nogen Regel om Spørgsmaalet.⁸

III. *Naar skabes den tilsagte Ret?*

I Litteraturen rejses ofte det Spørgsmaal, hvornaar Løftet skaber den tilsagte Ret.⁹ Hermed sigtes der til Spørgsmaal som: Hvornaar stifter et Pengeløfte en Fordring for Løftemodtageren? Hvornaar skaber en Overdragelse til Eje eller Pant Ejendomsretten eller Panteretten? Hvornaar bringer en Opgivelse den opgivne Rettighed til Ophør?

Disse Spørgsmaal er det vanskeligt at tage Stilling til, fordi de ikke drejer sig om enkelte, bestemte Retsvirkninger. At der skabes en Fordringsret eller overdrages en Rettighed, betyder ikke, at en eller flere bestemte Retsvirkninger indtræder i det paagældende Øjeblik. Dette beror paa, at saavel Fordringsretten som de andre Formuerettigheder er Tankekonstruktioner, der indskydes som Mellemlid mellem Kendsgerningerne og de forskellige Retsvirkninger, og de er historisk blevet udformet saaledes, at de ikke med Sikkerhed er Udtryk for bestemte Retsvirkninger.

I Forholdet mellem Parterne er det næppe muligt at pege paa enkelte bestemte Retsvirkninger som de afgørende. Iøvrigt er det tvivlsomt, om det overhovedet har nogen Interesse at fastslaa, hvornaar den tilsagte Ret skal anses for skabt i Forholdet mellem Parterne.¹⁰ Hovedinteressen ved at fastslaa en bestemt Stiftelses-

⁷ Jfr *v Tuhr* BürgR II.1 485 ff. Om Grunden til, at BGB ikke har optaget den Regel, der fandtes i den ældre HGB 321, se Mot I 174, Prot I 85.

⁸ Jfr d Mot 19.

⁹ En almindelig Regel herom opstiller bl a *Lassen* i TfR 1888.116.

¹⁰ Ved Fordringer har det efter *Jul Lassen* Betydning, naar det skal afgøres, om en Fordring forældes efter DL 5—14—4 eller bortfalder ved præklusivt Proklama, se *Lassen* I 839 ff, 878 ff, jfr min Alm Del 477, 500.

tid synes i Virkeligheden at være, at den kan tages til Udgangspunkt for de Regler, der opstilles om Retsvirkningerne i Forhold til Trediemand.

For Løfter, der ikke kræver Akcept, er der næppe nogen Betænkkelighed ved at opstille som Hovedreglen, at Løftet skaber den tilsagte Ret, naar det kommer til Løftemodtagerens Bevidsthed. Tidligere har Løftemodtageren ikke Mulighed for at gøre Løftet gældende eller blot indrette sig paa fremtidig Udøvelse af Retten. Paa den anden Side er der intet senere Tidspunkt, som det er rimeligt at knytte Retsvirkningerne til, medmindre Løftet indeholder en særlig Tidsbestemmelse eller en opsættende Betingelse.

Med Hensyn til Aftaler, der sluttet ved Tilbud og Svar i Brev eller Telegram, kommer der ialfald den Forskel frem, at Tilbudsmodtagerens Stilling er uvis, indtil rigtig Akcept er kommet frem til Tilbyderen.

Tilbudsmodtageren vil vel betragte sig som berettiget til at udøve de Beføjelser, der følger af den tilsagte Ret, saa snart han har erfaret Løftet og bestemt sig til at akceptere det (forudsat at han kan regne med at faa Akcepten rettidig frem). Men hvis han udøver Retten, før Akcepten er kommet frem, løber han den Risiko, at Akcepten ikke kommer frem i Tide. Gør den ikke det, bliver Følgen, at hans Udøvelse af Retten bliver anset som uberettiget.

Dette har ganske vist ikke stor praktisk Betydning, da Tilbudsmodtageren i Reglen ikke kan gøre den tilsagte Ret gældende uden at henvende sig til Tilbyderen, og denne Henvendelse er da tillige en Akcept. Men undertiden kan Retten udøves uden Henvendelse til Tilbyderen. Hvis en Boghandler f. Eks. sender en Bog til Gennemsyn, kan Modtageren skære den op eller udøve andre Ejerbeføjelser. Og hvis en Person i Brev til en anden tilbyder at sælge ham en Ting, som han allerede har til Leje eller Laan, kan Tilbudsmodtageren raade over Tingen som Ejer paa egen Haand, inden Akcepten er i Orden.

Skønt Tilbudsmodtagerens Stilling er usikker, saa længe Akcepten ikke er i Orden, har han dog uden Tvivl erhvervet en Rettighed, naar dette Udtryk bruges i sædvanlig juridisk Betydning. Uvisheden medfører imidlertid, at hans Stilling ikke er den samme som efter Akcepten.

IV. Retsvirkninger overfor Trediemand.

Det følger af almindelige Retsgrundsætninger, at Parterne i en Aftale ikke er Herrer over, hvornaar Aftalen skal have Retsvirk-

ninger overfor Trediemand.¹¹ Som Regel kan de navnlig ikke ved en Bestemmelse i Aftalen forringe Trediemands retlige Stilling. Derfor er det Retsreglerne, der afgør, hvornaar en Aftale faar Retsvirkninger, der kan gøres gældende imod Trediemand.

En Aftale kan imidlertid blive afgørende for Trediemands retlige Stilling indirekte, ved at ændre Retsforholdet mellem Aftalens Parter. Hvad der gælder i Forholdet mellem Parterne, bliver navnlig som Regel afgørende ogsaa for Trediemands Stilling i alle de Tilfælde, hvor Trediemand støtter sin Ret paa en Aftale med en af Parterne eller paa anden Maade afleder sin Ret fra en af Parterne. Men selv i disse Tilfælde har almene Hensyn dog medført adskillige Brud med Reglen.

Naar et Løfte forandrer Retsforholdet mellem Løftegiver og Løftemodtager, er det efter det udviklede Hovedreglen, at de indtraadte Retsvirkninger ogsaa i Forhold til Trediemand betragtes som indtraadt i det Øjeblik, da de indtræder i Forholdet mellem Parterne. Derfor maa Hovedreglen være, at Virkningen indtræder i det Øjeblik, da Løftet kom til Adressatens Kundskab. Men Reglen maa fraviges, hvor der er tilstrækkelig Grund til det.

Hvis en Person har truffet en Forføjning, men deri har forbeholdt sig fuld Frihed til at genkalde Forføjningen, kan det saaledes næppe forsvares at tillægge den fuld Virkning imod Trediemand, jfr ndfr VI.

Hovedreglen maa iøvrigt gælde ogsaa om Tilbud og Svar. Det er vel muligt, at den Ret, et Tilbud giver Adressaten, falder sammen, naar han afslaar Tilbudet eller ikke akcepterer det i rette Tid. Men dette tvinger ikke til at frakende Tilbudet Virkning overfor Trediemand. Ogsaa paa andre Omraader er det anerkendt, at en betinget Aftale kan have Virkning overfor Trediemand, inden Betingelsen indtræder.¹²

A. *Virkninger til Fordel for Trediemand.*

Trediemand kan ialfald have Interesse i at paaberaabe sig et Løfte eller en Aftale, naar Løftemodtagerens Ret overføres til ham, f Eks ved Overdragelse, Retsforfølgning eller Arv.

Den Trediemand, til hvem Løftemodtagerens Ret overføres, faar som Regel samme Ret som Løftemodtageren. I Overensstemmelse hermed maa Retsvirkningerne til Fordel for Trediemand indtræde i det Øjeblik, da de vilde indtræde til Fordel for Løftemodtageren selv.

Personer, til hvem Løftemodtagerens Ret overdrages, kan i særlige Tilfælde faa en Ret, som Løftemodtageren ikke havde. Det kan navnlig ske, at de vinder Ret, skønt Løftet var ugyldigt. Eksempler herpaa giver Aftl

¹¹ Jfr *Vinding Kruse* ER III 1240 f.

¹² Jfr ndfr § 40 Note 29.

§ 34, Gbl § 15.1⁰ og TL § 27. For at Indsigelsen mod Løftet i slige Tilfælde skal tabes til Fordel for en senere Erhverver, kræves ialfald, at det Løfte, hvorved han faar Retten overdraget, er kommet til hans Kundskab. Men ofte kræves der mere, f Eks at Erhververen har faaet Gælds brevet i Hænde, eller at Dokumentet er indført i Tingbogen.¹³

B. *Retsvirkninger imod Trediemænd.*

Overfor flere Grupper af Trediemænd maa Hovedreglen fraviges i et vist Omfang.

1. Overfor Løftgiverens Arvinger, der er ansvarlige for hans Forpligtelser, faar Løftet i Almindelighed Retsvirkning efter Hovedreglen.¹⁴ Arveladerens Løfte maa respekteres af Arvingerne, selv om det hverken var akcepteret af eller kendt af Løftemodtageren før Dødsfaldet. Arvingerne værnes dog ved Reglerne om Døds gaver og Dødslejgaver. Herom henvises til Arveretten. Dog kan tilføjes, at der kan være Grund til at anvende Døds gaver reglerne analogt paa Gaveløfter, der afgives paa en saadan Maade, at Giveren kan regne med, at de først kommer til Løftemodtagerens Kundskab efter Giverens Død. De fleste Gaveløfter af denne Art er vel nok Dødslejgaver.

2. *Hvorvidt kan Fordringer, der hviler paa Løfte, gøres gældende mod Løftgiverens Konkursbo?*

Hvis en Person har faaet Løfte om en Arbejdsydelse eller om en Penge sum eller anden generisk bestemt Ydelse, beror Spørgsmaalet, om han kan gøre sin Fordring gældende i Konkursboet, ifølge KL § 2 paa, om han har handlet med Skyldneren før Konkursens Begyndelse eller dog i god Tro inden Bekendtgørelsen om Konkurs. Ved sædvanlige Løfter maa det afgørende være, om den senere Fallents Løfte er kommet til Fordringshaverens Kundskab før Konkursen eller dog før dens Bekendtgørelse og mens han var i god Tro.¹⁵

Naar KL § 15 betinger den fulde Modregningsret af, at Modfordringen er erhvervet inden Konkursens Begyndelse, maa det, naar Modfordringen erhverves ved Overdragelse, i Almindelighed ogsaa være afgørende, om Overdragelsesløftet er kommet til Erhververens Kundskab før Konkursen.¹⁶

3. *Hvornaar kan Formuedispositioner gøres gældende mod Løftgiverens Kreditorer?*

¹³ *Vinding Kruse* taler her om »Gyldighedsvirkningen«, se ER III 835 f. Der kræves ogsaa hyppigt særlige Betingelser, for at en eksstinktiv Godtroserhvervelse skal indtræde, f Eks at Erhververen faar sin Ret tinglyst eller opnaar Besiddelsen af den overdragne Ting.

¹⁴ Om Forholdet til Dødsbo, der behandles efter Skiftel Kap III, se ndfr § 26 før Note 27.

¹⁵ Jfr ndfr § 26 v Note 47.

¹⁶ Om B, der ved Aftale med A har faaet en Fordring paa denne, kan anvende Fordringen til Modregning overfor den, til hvem en A tilkommende Fordring mod B er overført, afhænger ogsaa af, hvornaar B's Fordring er stiftet, jfr Gbl § 28 og Alm Del 402.

Hvis en Person har truffet en Forføjning over en bestemt Formuegenstand og hans Kreditorer omkring samme Tidspunkt søger Fyldestgørelse i Genstanden, f Eks ved Udlæg, er det Hovedreglen, at den Ret, der er stiftet sidst, maa vige for den, den er stiftet først.¹⁷ Og herved maa en paa Forføjning hvilende Ret i Almindelighed regnes som stiftet i det Øjeblik, da Forføjningsløftet kom til Løftemodtagerens Bevidsthed. Denne Hovedregel gælder f Eks om almindeligt Salg af Løsøretning eller Omsætningsgældsbreve.

I flere vigtige Tilfælde bliver en ved Forføjning stiftet Ret dog fortrængt ved senere Udlæg, hvis der ikke er iværksat bestemte Handlinger, som efter Lovgivningen er nødvendige, for at Løftegiverens Kreditorer skal respektere Retten. En Forføjning over fast Ejendom kan saaledes fortrænges ved Udlæg, saa længe den ikke er tinglyst jfr TL §§ 1 og 25,¹⁸ en Forføjning over en simpel Fordring, saa længe der ikke er givet Underretning til Skyldneren, jfr Gbl § 31. Ved Pantsætning kan Pantaverens Ret som Hovedregel fortrænges, saa længe de fornødne Sikringsakter ikke er iværksat.

Bortset fra, hvad der følger af slige Regler, maa det afgørende Tidspunkt for Retsvirkningen («Prioritetsvirkningen») være det samme som, hvor slige Regler ikke griber ind, altsaa i Almindelighed det Øjeblik, da Løftet kom til Løftemodtagerens Kundskab.

Om Virkningen af, at den forføjende gaar fallit, gælder lignende Regler. Dog griber KL § 2 ind og medfører, at Konkursboets Ret fortrænges af Forføjninger truffet af Fallenten, saafremt Løftemodtageren faar Kundskab til Løftet i god Tro før Konkursens Bekendtgørelse.

4. *Hvornaar faar Forføjninger Retsvirkninger i Sammenstød med andre Forføjninger over samme Genstand?*

Naar en Person træffer flere Forføjninger over samme Formuegenstand, gennemføres Hovedreglen, at en Forføjning faar Retsvirkning fra det Øjeblik, da Retten stiftes, ialfald i de Tilfælde, hvor den, der erhvervede Ret sidst, var i ond Tro.¹⁹ Og praktiske Grunde fører til ogsaa her at lade Prioriteten bero paa det Øjeblik, da Løftet kom til Løftemodtagerens Kundskab.²⁰

Naar den senere Erhverver var i god Tro, fortrænger han derimod i vidt Omfang den ældre Ret. I flere vigtige Grupper af Tilfælde maa der iværksettes særlige Skridt for at give en Erhverver Værn overfor senere Forføjninger truffet af Løftegiveren. Som Eksempler herpaa kan nævnes TL §§ 1 og 25, Gbl § 31.²⁰ Reglerne om Dobbeltoverdragelse af Skibe og andet Løsøre og Reglerne om Pantsætning i det hele.

Om disse Regler maa henvises til andre Dele af Systemet, navnlig Ejendomsretten.²¹

¹⁷ Jfr *Vinding Kruse* ER III 826.

¹⁸ Jfr *Vinding Kruse* ER III 1119, V 1603 ff, min Alm Del 246.

¹⁹ Jfr *Vinding Kruse* ER III 832 f.

²⁰ Jfr *Vinding Kruse* Retslæren I 238.

²¹ Jfr *Vinding Kruse* ER III 1119, 1373 ff, V 1603 ff, min Alm Del 248.

Spørgsmaalene under Nr 3 og 4 samler *Vinding Kruse* under Udtrykket Omsætningsbeskyttelse.²²

Reglerne kan udtrykkes derhen, at der stilles særlige Krav, for at en Forføjning skal faa Gyldighed mod den forføjendes Kreditorer eller hans senere Forføjninger over samme Genstand, jfr som Eks Gbl § 31.1^o. Men de kan ogsaa udtrykkes derhen, at den senere Erhverver under visse Betingelser fortrænger (eksstingverer) den ældre Ret, jfr som Eks Gbl § 31.2^o. Det sidste Synspunkt er lagt til Grund af *Alf Ross* i Ejendomsret og Ejendomsovergang.²³ Ross anvender samme Synspunkt paa Dødsgevareglerne. Derved fremhæves Slægtskabet med eksstinktive Godtroserhvervelser.

V. *Løfter, der bliver uigenkaldelige, for de kommer til Adressatens Bevidsthed.*

I Forholdet mellem Løftegiveren og den, der erhverver Ret ved Løftet, maa det afgøres ved Fortolkning af Løftet, om de almindelige Regler om Tidspunktet for Løftets Virkning skal fraviges. Overfor Trediemand maa Løftet formentlig som Hovedregel faa Prioritet fra det Øjeblik, da Løftegiveren blev bundet overfor Løftemodtageren.²⁴

VI. *Løfter, der forbeholder Genkaldelse.*

Hidtil er tænkt paa Løfter, der ikke tager Forbehold om Adgang til at genkalde Løftet. Hvis en Erklæring, der iøvrigt lyder som et Løfte, forbeholder Genkaldelsesret for den erklærende, kan Erklæringens Retsvirkning blive paavirket heraf.

Naar Tilbagekaldelsesretten er begrænset, maa Erklæringen som Hovedregel virke som et almindelig Løfte fra det Øjeblik, da Erklæringen blev uigenkaldelig.

Efter Omstændighederne maa der dog gøres visse Undtagelser i Forhold til Trediemand. Hvis den erklærende forbeholder sig Genkaldelsesret, saalænge han lever, maa det saaledes antages, at Arvingerne som Regel ikke behøver at respektere Erklæringen som et Løfte.

I den Tid, da Erklæringen frit kan genkalde, kan den heller ikke uden videre faa samme Retsvirkninger som et almindeligt Løfte.

²² Se herom ER I 167 ff, III 770 Noten, 825 ff, 939 ff, 1247 ff, Retslæren 249 f. Iøvrigt kan bl a henvises til *K G Jensen* og *H Ussing* i U 1929 B.148—57, *E Munch-Petersen* Overdragelser til Fyldestgørelse.

²³ Se navnlig Kap II og V samt S 347 ff.

²⁴ Se herom U 1929 B.153 ff. Der og af *K G Jensen* i U 1929 B.150 f omtales ogsaa Spørgsmaalet om Prioritetsstillingen i de Tilfælde, hvor Aftale anses for sluttet i Kraft af Aftl § 4.2^o og § 6.2^o.

§ 9.

Konstruktioner.

Paa Grundlag af den i det foregaaende givne Fremstilling af dansk Rets Regler skal det kort prøves, om de kan sammenfattes i Løfte- eller Overenskomstteoriens Konstruktion.

Naar man forstaar Løfteteorien blot som Udtryk for, at den ældre romanistiske Overenskomstteori forkastes, er der ingen Tvivl om, at dansk Ret staar paa Løfteteoriens Standpunkt. Tilbudet bliver uigenkaldeligt, inden det akcepteres,¹ og visse Løfter kræver ikke engang Akcept i den Forstand, at Løftet falder bort, hvis Akcept udebliver.² Men hvis Benævnelsen Løfteteori ikke skal blive misvisende, maa det fremhæves, at de fleste Løfter efter dansk Rets deklaratoriske Regler falder bort, hvis der ikke indløber Akcept inden en vis Frist.³

I de Tilfælde, hvor Løftet ikke kræver Akcept, er det fremdeles klart, at det er Løftet, der skaber selve den Ret, det tilsiger, og at denne Ret kun frembyder den Ejendommelighed, at den kan bortfalde, hvis Løftemodtageren afslaar Løftet, inden han har tilegnet sig Retten.⁴

Hvad der kan volde Tvivl, er alene, hvorledes Forholdet nærmere skal konstrueres i de sædvanlige Tilfælde, *hvor der kræves Akcept*, idet det afgivne Løfte kun er et Tilbud.

I dansk Litteratur har *Jul Lassen* opstillet følgende Konstruktion: Løftet skaber, saa snart det er kommet til Adressaten eller til hans Bevidsthed, *den ved Løftet tilsagte Ret*. Men denne Ret er betinget. Den bortfalder ved Afslag. Hvor Løftet kræver Akcept, bortfalder den tillige, hvis Akcept ikke indløber rettidig.⁵

¹ Jfr ovfr § 6.I og III.

² Jfr ovfr § 6.V.

³ Sml *Ernst Møller* Konkret Retsundervisning 37—39; hans Forslag om at erstatte »Løfte« med »Kontrakt« kan dog ikke bifaldes.

⁴ Jfr ovfr § 6.IV.

⁵ Se *Lassen* I 43 f, TfR 1888.116, *Torp* Hovedp 37. Ogsaa *Goos* I 220 ff hævder, at Løftet stifter Ret, omend han kræver Akcept som en positiv Betingelse.

I Modsætning hertil hævder tyske Forfattere, at selve den af Tilbyderen tilsagte Ret først skabes ved Aftalen.⁶ Hvis Tilbudet gaar ud paa Stiftelse af en Fordringsret, opstaar *denne Ret* altsaa først, naar Aftalen er kommet i Orden; Tilbudet skaber kun en »Bundethed«, der udelukker Tilbagekaldelse. En nyere tysk Lære hævder dog, at der i denne »Bundethed« netop indeholdes en Ret for Adressaten, men en Ret af en anden Art end den, der opstaar ved Aftalen: ved Tilbudets Ankomst til Adressaten skabes der en Ret for ham til ved sin Akcept at bringe Retsforholdet i Stand.⁷ Efter denne Lære kan Tilbudet altsaa stifte Ret; men det er en forberedende Ret, og efter Akcepten er det *Aftalen*, der er det egentlige Grundlag for Retsforholdet. Man finder derfor ogsaa denne nyere Teori betegnet som en Overenskomstteori.

Det er ikke Umagen værd at gaa dybere ind paa denne Strid. Hvad der har Interesse, er kun, om nogen af Konstruktionerne giver en enkel og i det væsentlige retsvisende Sammenfatning af Retsreglerne.

Bedømt efter denne Maalestok kan den sidst omtalte Konstruktion vel nok bruges i Lande som Tyskland.⁸ Men den egner sig ikke til Sammenfatning af dansk Ret. Den Ret, som Tilbudet skaber inden Akcepten, kan vel falde bort ved Akceptens Udeblivelse eller ved Afslag; men iøvrigt synes den i Hovedsagen at være af samme »Kvalitet« som den Ret, Tilbudsmodtageren har efter Akcepten.⁹ Ved Tilbud om Overdragelse af en Ret kræves der ikke Akcept, for at Tilbudsmodtageren skal opnaa Prioritet i Kollision med Trediemands Retserhvervelse.¹⁰ Heller ikke iøvrigt er en Aftales Retsvirkninger normalt knyttet til det Tidspunkt, da Akcepten kom i Stand.¹¹ Men i nogle Retninger kan der indtræde Forandringer i Retsforholdet, ved at Akcepten kommer frem til Tilbyderen. Det

⁶ Se *Planck* § 145 Anm 5, *Oertmann* § 145 Anm 3, v *Tuhr* BürgR II.1 486 f, jfr ogsaa *Ekström* 535 f.

⁷ Retten henføres til de saakaldte »Gestaltungsrechte«, se v *Tuhr* og *Oertmann* anf St.

⁸ Den har positiv Støtte i BGB 305 (»Vertrag«), 873, 929, 1032, 1205 (»Einigung«).

⁹ Tilbudsmodtagerens Ret kan i Almindelighed overdrages, ligesom den kan overføres til andre paa anden Maade, jfr ovfr i § 6.VIII.

¹⁰ Se ovfr § 8.IV.B.3—4.

¹¹ Se ovfr § 8. II-III.

kan navnlig bevirke, at Tilbyderen nu bliver forpligtet til at erlægge den lovede Ydelse.¹² — At han normalt ikke er forpligtet hertil, før Akcept indløber, kan naturligt betragtes som en Følge af Løftets Indhold. — Talrige Løfter medfører iøvrigt, at Forpligtelsen til at yde først indtræder senere.

Dansk Rets Regler illustreres derfor bedre med en Løfteteori, og Lassens Konstruktion af Løfteteorien harmonerer med den i dansk Litteratur sædvanlige Konstruktion af betingede Løfter.

Dansk-norsk Rets Holdning synes paa dette Punkt afgjort at betegne et Fremskridt i Forhold til de store Landes Ret. Vel er Brodden brudt af Overenskomstteorien, naar Tilbudet erklæres for bindende. Men at Aftalen stadig anses som Grundlag for Retsforholdet (BGB 305), synes mere at bunde i Traditionens Magt og abstrakte Spekulationer end i en indtrængende Prøvelse af, hvilke Retsregler der paa hvert enkelt Punkt stemmer med Livets Tarv.

I Sammenhæng med Overenskomstteoriene er »Aftalen« ofte blevet opstillet som en særlig, tosidet Retshandel.¹³ Nyere danske Forfattere hævder derimod, at Aftalen ikke bør opfattes som een Retshandel af særlig Art, men at den er en ejendommelig Sammenknytning af to Retshandler¹⁴ — normalt Tilbudet og Akcepten. — Hver Parts Forpligtelse stiftes ved hans Løfte, der blot er stillet i Afhængighedsforhold til den anden Parts. At gaa nærmere ind paa denne Strid er næppe paakrævet.

§ 10.

Staaende Løfter. Forkontrakt. Pligt til at slutte Aftale.

I. Staaende Løfter og Aftaler, der skaber tilsvarende Ret.

Det sker ikke sjældent, at en Person tilsiger en anden Ret til at kræve en vis Aftale indgaaet eller et Løfte afgivet. Som Eksempler kan nævnes, at en Skyldner faar en Trediemand til at love

¹² Se ovfr § 8 v Note 4, *Karlgren Studier* 153.

¹³ Saaledes ogsaa *Ekström* § 102, *Hallager-Aubert* § 14.

¹⁴ Denne Lære er hævdet af *Aagesen* Program 1871 71, 1872 30 Noten, Indledning 571, RR § 33, af *Evaldsen* 12 ff, *Goos* I 215 ff samt *Lassen* I §§ 9—10, *Stang* I § 22, *Almén* Avtl 142 f, jfr *Karlgren Studier* 61 f.

at kautionere for ham, at en Sælger betinger sig Genkøbsret, og at en Lejer betinger sig Forkøbsret til Lejegenstanden eller Ret til at købe den for en bestemt Pris.¹

En saadan Ret for den ene Part til at kræve en Aftale indgaaet eller et Løfte givet vil som oftest blive skabt ved Aftale. Men den kan skabes ved Løfte uden Akcept. I saa Fald vil Retten i Almindelighed være tidsbegrænset, og der foreligger da i Reglen et egentligt Tilbud med særlig (forlænget) Akceptfrist. Hvis Retten ikke er tidsbegrænset, er Løftet ikke et Tilbud i Aftalelovens Forstand. Det kan kaldes et staaende Løfte.

Hvad enten Retten er skabt ved Løfte eller Aftale, maa det i Almindelighed antages, at den svarer til den Ret, der skabes ved et Tilbud, blot med den Forskel, at Adgangen til »Akcept« ikke er begrænset paa samme Maade som ved sædvanlige Tilbud.

Den, der har faaet tilsagt Ret til at bestemme, at en vis Aftale skal indgaa, maa i Almindelighed kunne gøre sin Ret gældende ved at meddele Løftegiveren, at han gør Brug af Retten. Erklæringen herom maa sidestilles med en Akcept. Hvis den forudgaaende Aftale sætter en Tidsgrænse for Beføjelsen,² maa det formodes at være Meningen, at Erklæringen skal være kommet frem til Adressaten, inden Beføjelsen er faldet bort, jfr Analogien af Aftl § 2.1^o.

Naar Forpligtelsen gaar ud paa at afgive et Løfte til Trediemand eller at indgaa Aftale med Trediemand, som hvor en Person har lovet en Skyldner at kautionere for ham, kan Løftemodtageren dog ikke bringe selve det lovede Forhold i Stand ved at »akceptere« Løftet. Dertil kræves et Løfte til eller en Aftale med Trediemand.

Et vist Slægtskab med de nævnte Aftaler har *Køb paa Prøve*. Men naar andet ikke følger af Kontrakten eller særlig Sædvane, er det ifølge Kbl § 60 Reglen, at Køberen, hvis Salgsgegenstanden er leveret, bliver bundet ved Købet, saafremt han ikke inden aftalt eller passende Frist meddeler Sælgeren, at han ikke vil beholde Genstanden. Bestemmelsen undersøges indgaaende i *Karlgren* Studier 147 ff.

¹ Jfr som Eksempel U 1915.775 H, 1929.776. Se iøvrigt *Lassen* i SpD I 312 ff, *Vinding Kruse* ER I 339 ff med Noter dertil, *Stang-Solem* 214 ff, *Oertmann* § 154 Anm 4.

² Ofte maa det uden særlig Bestemmelse herom antages, at Beføjelsen falder bort, naar den ikke udøves inden en vis Tid, jfr som Eks U 1944.100 H.

II. *Forkontrakt*.³

En Aftale, som indeholder Tilsagn om at indgaa en Aftale eller afgive et Løfte, kaldes en Forkontrakt. Som nævnt foran kan Aftalen gaa ud paa kun at give den ene Part Retten. Men den kan ogsaa forpligte begge Parter til at slutte Aftale. Det kan f Eks være aftalt mellem flere, at de skal oprette en Selskabskontrakt. Et andet Eksempel er Salg af fast Ejendom ved mundtlig Aftale eller ved en Slutseddel, der skal afløses af et Skøde.

III. *Retsvirkningen af Forkontrakter og staaende Løfter*.

Forkontrakter og staaende Løfter er forpligtende under sædvanlige Betingelser, hvortil navnlig hører, at Indholdet af den Kontrakt, der skal indgaaes, er tilstrækkelig bestemt, jfr ovfr § 5.II.2. Hvis denne Aftale kun bliver gyldig naar den indgaaes i bestemt Form, kan det samme efter Omstændighederne gælde om Forkontrakten (Løftet).⁴

Naar Forkontrakten er gyldig, kan den berettigede faa den anden Part dømt til at indgaa Kontrakten.⁵ Men naar det Tidspunkt er kommet, da en Ydelse skulde erlægges efter den Kontrakt, som skal indgaaes, maa Fordringshaveren i Almindelighed kunne gaa den Vej at kræve Ydelsen⁶ eller Erstatning for dens Udeblivelse.⁷ Det vilde være urimeligt at forlange, at han skulde gaa den Omvej først at fordre Kontrakten indgaaet.

Interesse i at kræve Aftalen indgaaet kan Løftemodtageren navnlig have, dels hvor det drejer sig om en skriftlig Kontrakt, som mere indgaaende ordner et vigtigt Retsforhold og skal have Betydning i længere Tid, dels hvor Løftet gaar ud paa at udstede et Dokument, der kan tinglyses, eller en Veksels eller andet Dokument, hvortil der knytter sig særlige Retsvirkninger, dels endelig hvor Løftet skal afgives til Trediemand, f Eks hvor en

³ Se herom *Lassen* I § 2.VI, *Almén* Avtl 5, *Ekström* 559 f, *Reuterskiöld* Pacta de contrahendo, v *Tuhr* BürgR II.1 § 62 v Note 227—35, *Oertmann* I c, *Planck* I 385 jfr 319, OR § 22, Oestr § 936. I tysk Litteratur begrænses Begrebet »Vorvertrag« gerne til Aftale, hvorved der overtages Forpligtelse til at afslutte en obligatorisk Aftale.

⁴ Se herom ndfr § 11.V.B. Om Stempling af Forkontrakter se Stempell § 7, U 1915.775 H.

⁵ Se f Eks U 1884.497 H, 1873.113, jfr 1901.666. Om Tvangsfuldbyrdelsen se Rpl § 496.1^o og RplKomm Note 3.

⁶ Jfr U 1883.1175 H, 1897.505, 1886.647.

⁷ U 1887.1177.

Person lover en Skyldner at kautionere for ham eller at overtage hans Gæld.

Hvis Forkontrakten forpligter den ene Part til at foretage en Forføjning, opstaar det særlige Spørgsmaal, om den berettigede allerede ved Forkontrakten opnaar Omsætningsbeskyttelse for sin Ret. Herom maa henvises til Ejendomsretten.⁸

Hvis Forkontrakten forpligter begge Parter, kan en Parts Ikke-Opfyldelse af Løftet om at afgive et Tilsagn eller deltage i en Aftale efter Omstændighederne være en væsentlig Misligholdelse, der giver den anden Part Ret til at hæve Aftalen. Om Misligholdelsen er væsentlig, beror navnlig paa, hvor stærk en Interesse den anden Part har i, at Tilsagnet afgives. Hvis hans Interesse i Hovedsagen kan fyldestgøres ad anden Vej, kan han i Almindelighed ikke hæve Kontrakten.⁹ Men hvis hans Interesse kræver det, maa han efter Omstændighederne kunne vægre sig ved at yde, indtil Kontrakt er indgaaet.

IV. *Pligt til at slutte Aftale ifølge Lovgivningen.*

Lovgivningen paalægger undertiden Pligt til at afslutte visse Aftaler. Som Hovedeksempler nævnes gerne de Lovbestemmelser, der paalægger Postvæsenet og Jernbanerne en vis Befordringspligt,¹⁰ i dansk Ret Postl 288 9 Maj 1919 § 1 m fl, Statsbanetakstl § 1 m fl. Det kan dog spørges, om disse Love overhovedet paalægger en Pligt til at indgaa Kontrakt.¹¹ Postloven kan ogsaa opfattes saaledes, at Postvæsenet i Kraft af Loven faar Befordringspligt, naar et Brev kommer i Postvæsenets Værge under saadanne Omstændigheder, at det maa antages givet til Befordring. Indholdet af Postvæsenets Forpligtelse er jo i Hovedsagen bestemt ved Postloven og administrative Bestemmelser. Men der er en jævn Overgang mellem dette Tilfælde og andre, hvor det er Reglen, at der skal oprettes en Kontrakt.

Samtidig med at Staten giver en vis Virksomhed Monopol eller gør Retten til at drive Virksomhed af en vis Art afhængig af Koncession, bestemmes det overhovedet jævnlig, at de paagældende Virksomheder skal være forpligtede til at indgaa visse Kontrakter. — Ifølge Apotekerl 107 31 Marts 1932 § 29 er Apotekere saaledes forpligtede til at sælge Lægemidler. — Og naar Forsikring ifølge Lovgivningen skal tegnes i anerkendte Selskaber, paalægges der ofte Selskaberne en vis Pligt til at overtage Forsikringer.¹²

⁸ *Vinding Kruse* ER I 340 f i Noter, III 1036 f, jfr ogsaa *Lassen* i SpD I 312 ff, *Stang-Solem* 214, 217.

⁹ U 1944.3 H ansaa Ophævelse for uberettiget i et Tilfælde, hvor en Part hævdede Aftalen, fordi der var Uenighed om en Bestemmelse, han ønskede indsat i den endelige Kontrakt.

¹⁰ Saaledes *Lassen* I § 2 v Note 22, *Ekström* 558.

¹¹ Jfr *v Tuhr* BürgR II.1 495, Aftl d Mot 33 f.

¹² Et Eksempel herpaa er Bek 314 22 Dec 1927 om Ansvarsforsikring af Motorkøretøjer § 10. Jfr om Ordning af Mælkesalg U 1944.562.

Slige Bestemmelser maa formodes at skabe Ret ogsaa for de private, der ønsker at benytte sig af dem. De kan derfor efter Omstændighederne kræve Kontrakt indgaaet eller simpelthen ved Erklæring (Paabud) til den anden Part bringe et kontraktlignende Forhold i Stand.

Om lovpåligtig Ansvarsforsikring for Motorkøretøjer maa det saaledes antages, at Selskabet bliver forpligtet som Forsikrer, saa snart det eller dets Repræsentant modtager en Forsikringsbegæring, der ikke udskyder Forsikringens Ikrafttræden til et senere Tidspunkt.¹³

Ogsaa i de her omhandlede Tilfælde maa den berettigede jævnlig uden først at kræve Kontrakt indgaaet kunne fordrø de paagældende Ydelser erlagt eller kræve Erstatning for Misligholdelse¹⁴ efter samme Regler som, hvis Kontrakten var indgaaet.

Ogsaa Vareknaphed kan begrunde, at Lovgivningen paalægger Pligt til at sælge.¹⁵

En Person bliver derimod efter hidtidig Opfattelse ikke forpligtet til at slutte Aftale ved offentligt at give tilkende, at han driver en vis Virksomhed. Da Aftl blev udarbejdet, overvejedes det at fastslaa, at der indtraadte en vis Forpligtelse for den, der offentligt tilkendegav, at han udførte en vis almindelig Befordring, men Tanken blev opgivet.¹⁶

En Forpligtelse til at slutte Aftale kan formentlig indtræde *uden Lovhjemmel*, hvor særlige Forhold efter almindelig Opfattelse kræver det. Det kan efter Omstændighederne være en retstridig Boykotning at nægte at indgaa en Aftale.¹⁷ Og hvor den boykottede har retlig Interesse heri, maa han efter Omstændighederne kunne faa Pligten til at indgaa en Aftale fastslaaet ved Dom.

I dansk Retspraksis er det navnlig anerkendt, at visse Foreninger kan tilpligtes at optage en Person som Medlem i Tilfælde, hvor han har stærk erhvervsmæssig Interesse heri.¹⁸

¹³ Jfr den nævnte Bek § 12. Om Begæring om Forsikring fra et tidligere Tidspunkt se *Ussing* i *Juristen* 1937.555 f, hvor det hævdes, at en Begæring, der indgaaer længere Tid før Forsikringen skal træde i Kraft, ikke kan virke som Paabud, samt at Selskabet maa give Forsikringstageren Svar, skønt Begæringen normalt er en Slags Paabud.

¹⁴ Jfr U 1944.562.

¹⁵ Salgspligt er paalagt ved flere af den sidste Tids ekstraordinære Bestemmelser, se f Eks Bek 236 17 Maj 1941 § 5, 311 10 Juli 1941 § 22.

¹⁶ Se Aftl d Mot 33 f. Hvorvidt Undladelse af at reklamere overfor et Tilbud forpligter Adressaten, omtales ndfr i § 37.III.1.

¹⁷ Se herom Erstatningsret § 6.VII og S 55. Jfr ogsaa U 1942.1168. Om faktisk Monopol se *Stang* I 306 f. Med Hensyn til offentlige Værker gør særlige Forhold sig gældende, jfr bl a U 1929.462 H.

¹⁸ Se bl a *Sindballe* Selskabsret II 55 ff og fra den nyeste Tid U 1944. 1092 H.

§ 11.

Løfters Form¹ og Causa.**I. Historisk Udvikling af Formregler.²**

I primitiv Ret synes det overalt at have været Reglen, at formløse Aftaler ikke var bindende. For at faa Retsvirkning maatte Aftalen indgaas i bestemte Former. Parternes Beslutning maatte give sig synligt Udtryk i symbolske Handlinger eller Ceremonier. Reglerne herom var vel ikke Udslag af Hensigtsmæssighedsovervejelser, men hænger sammen med Ejendommeligheder i Fortidens Tænkesæt. De ældste Former har ialfald for en stor Del en religiøs Oprindelse, idet Formen blev Midlet til overhovedet at skaffe Aftalen Gyldighed. Formkravet havde imidlertid ogsaa praktiske Fordele, saasom at slaa Betydningen af det, der blev foretaget, fast for Parterne og præge det i Erindringen. Kun derved bliver det forstaaeligt, at Formreglerne i flere Retsforfatninger bevares langt ned i Udviklingen.

Paa den anden Side er Formreglerne besværlige og medfører andre Ulemper. Naar Omsætningen vokser, tvinges Retsordenen derfor til at svække Formkravet.

I romersk Ret, hvor denne Udvikling kan følges, blev det efterhaanden anerkendt, at en Række vigtige Kontrakter kunde afsluttes formløst, *solo consensu*, saaledes navnlig Køb, Leje, Interessentskab og Mandatskontrakten. I andre Tilfælde blev Aftalen bindende, naar der var ydet fra en af Siderne (*Realkontrakter*). Men en almindelig Regel om, at formløse Aftaler var gyldige, naaede aldrig til Anerkendelse i romersk Ret.

¹ 1 Udg § 9, *Lassen* I § 12.1—II, *Ørsted* Hdbg V 107 ff, *J E Larsen* 28—31, *Gram* 188—195 og 201—202, *Evaldsen* 102—104, *Vinding Kruse* ER III 779 ff; *Stang* I § 19.1, V, *Platou* § 19, *Ekström* § 120, *v Tuhr* BürgR II.1 § 63, *Windscheid* § 312, § 173, *Planck* I ad § 125 Anm 1, BGB Mot I 178 ff, Oestr 883, OR 11, *G W Gram* 36—39, *Schrevelius* I 136—137, *Ask* Om Formaliteter vid Kontrakt enligt romersk och svensk Förmögenhetsrätt. *Planiol* II no 992—994, 1103 ff. *Pollock* 142 ff, 154—55, 167 ff og 710 ff, *Anson* 59 ff, 77 ff, *Prochownick* II 33 ff, 64 ff, *Wharton* § 8.

² Jfr *Stang* I 8 ff, § 19.1, *Rabel* Warenkauf I § 16, *Matzen* Retshistorie Privatret 170 f, jfr 64.

Gammel germansk og nordisk Ret krævede ogsaa Former. Fra vor gamle Ret kan mindes om, at Skødning af Jord foregik ved en symbolsk Akt, jfr *Vinding Kruse* Ejendomsretten 866. Ved Indgaaelse af Kontrakter var det iøvrigt i Brug at give Haandslag, men det blev vistnok allerede før Danske Lov anerkendt, at formløse mundtlige Aftaler var bindende.

Allerede i Middelalderen gik Bevægelsen i de europæiske Lande i denne Retning, og ogsaa denne Udvikling blev fremhjulpet af Religionen. Den katolske Kirke lærte, at det stred mod en kristen Mands Samvittighed at nægte at opfylde et Løfte, selv om det ikke var afgivet i den retlig bindende Form. I det fjortende Aarhundrede trængte Læren om den formløse Aftales bindende Kraft igennem i Retslitteraturen (hos »Postglossatorerne«), og inden Middelalderens Slutning blev den anerkendt i Frankrig og vistnok ogsaa i Tyskland, og her holdt Reglen sig, selv efter at romersk Ret var blevet anerkendt som almindelig gældende Ret.

Ogsaa engelsk Ret har arbejdet sig bort fra Formkravet, saaledes at det nu kan siges at være den almindelige Regel, at Form er unødvendig i alle de sædvanlige Tilfælde, hvor der foreligger »consideration«, se om dette sidste ndfr Note 41.

I nyere Tid er Formkrav imidlertid blevet genindført paa mange Omraader.

I *Frankrig* blev der allerede i 1566 af Frygt for Vidnebevisets Upaalidelighed gennemført den vidtgaende Regel, at Bevis for alle Genstande, hvis Værdi oversteg et vist Beløb, kun kunde føres ved Iagttagelse af Skriftform. Denne »Bevisform« er med nogle Ændringer bevaret i *code civil* art. 1341, som endnu er i Kraft, dog at Beløbet senere er blevet forhøjet paa Grund af Pengenes ringere Købeevne. Reglen, som iøvrigt lempes ved art 1347—48, antages at omfatte alle formueretlige Viljeserklæringer i levende Live, jfr iøvrigt *Planiol-Ripert* VI no 1515 ff. Vidnebevis kan dog tilstedes af Domstolene i Handelsforhold og afskæres overhovedet ikke *ex officio*.

I *England* foreskrev en Lov af 1677 Skrift som Bevisform for en Række Aftaler, og flere senere Love har forøget Tallet, f Eks *Sale of goods act* s 4 om Salg af Løsøre til Værdi af mindst 10 £.

Den præsiske Landret indførte Formtvang i meget vidt Omfang. BGB har færre Formregler, men kræver dog Form i adskillige Tilfælde, og i særlig vidt Omfang indenfor Familie- og Arveretten samt til Aftaler om fast Ejendom. Om Kontrakter iøvrigt se ndfr Note 11. Et lignende Standpunkt indtager schweizisk Ret, jfr OR §§ 1 og 11.

I *nyere dansk Ret* er det Hovedreglen, at formløse Løfter er bindende. Dette anses som fastslaaet ved DL 5—1—1: Enhver er pligtig at efterkomme hvis han med Mund, Haand og Segl, lovet og indgaaet haver. Ordene her antages at maatte forstaas som »Mund eller Haand og Segl«.

For denne Opfattelse paaberaabes bl a DL 5—14—29 og 5—8—3, som dog ikke med Sikkerhed viser, at det var den almindelige Regel, at formløse Løfter var bindende.³

II. *Legislative Hensyn.*⁴

I Nutidens danske Ret kræves der kun Form, hvor det har Støtte i Lovgivningen. Derfor har en Undersøgelse af de legislative Hensyn hovedsagelig Interesse for fremtidig Lovgivning.

Formregler har baade gode Virkninger og Ulemper.

Fordelene viser sig allerede i Forholdet mellem Parterne. Formreglen er som et Færdselsskilt, der advarer Parterne om, at de kommer til noget, der har retlig Betydning. Derved udelukkes Misforstaaelser i den Retning og Overilelse, og Parterne tilskyndes til at tænke sig om. Men Formen har ogsaa Værdi fra almindelige Retsplejesynspunkter. Den gør Handlingens juridiske Karakter klar for Dommeren. Man har lignet Formen med Præget paa Mønten og betegnet den som Stemplet paa den færdige juridiske Vilje. Mange Former, navnlig Skriftformen, som er den Form, der bruges mest i Nutiden, sikrer dernæst Beviset for, at Løftet er givet, og for Løftets Indhold. Derfor afværger Formregler megen Strid og sparer Domstolene for meget Arbejde, og naar Formreglerne kendes og overholdes regelmæssig, vil Retsafgørelserne om Parternes nærmere Mellemværende blive sikrere.

Disse Fordele er selvfølgelig ikke til Stede i samme Grad ved alle Former. Skriftformens bevismæssige Fordele vokser selvfølgelig, naar der foruden Skrift kræves Bevidnelse af Vidner eller endog af Notarius eller Oprettelse af et Dokument for en offentlig Myndighed. I Forholdet mellem Parterne bliver Virkningen stærkere, jo mere særpræget og højtidelig Formen er.

Paa den anden Side har Formreglerne forskellige Ulemper. De gør det vanskeligere at indgaa Aftaler og hæmmer derved Omsætningen. Den nedarvede Opfattelse, at Løfter skal holdes, vil vistnok jævnlig medføre, af Løftegivere føler sig bundet, selv om Løftet ikke er afgivet i foreskreven Form, og at Løftemodtagere ikke anser det for nødvendigt at kræve Formreglen iagttaget. Gaar det saaledes, vil Formreglen hjælpe den uhæderlige til at slippe fra en ugunstig Aftale, medens andre ikke vil paaberaabe sig Formmangelen. Fremdeles vil den usagkyndige ofte være uvidende om Formreglen, og dette kan paa lignende Maade misbruges af en mindre hæderlig Person, som han slutter Aftale med.

Ulemperne er mindst, naar der ikke kræves anden Form end, hvad der er i udbredt Brug, f Eks simpel skriftlig Form for vigtige Kontrakter, der skal have Betydning i længere Tid. Omvendt vokser Ulemperne, hvis Formerne er særlig besværlige eller bekostelige eller saa kunstige, at mindre sagkyndige Personer let begaar Fejl. Men Ulemperne ved kunstige Former svinder stærkt ind, naar de kun kræves til særlige Viljeserklæringer, som kan afgives paa dertil indrettede Blanketter, som f Eks Veksler.

³ Se iøvrigt *Ørsted* Hdbg V 107 f.

⁴ Hertil yderligere *Karlgren* Om Stiftelseurkund och Aktieteckning 55 ff.

Prøver man at afveje Fordele og Ulemper, fører dansk Retsopfattelse ret klart til indenfor Formueretten som Hovedregel at foretrække Formfrihed i Forholdet mellem Parterne og i det højeste kræve Former iagttaget i særlige Grupper af Tilfælde, saasom hvor det drejer sig om Forpligtelser, der skal bestaa i meget lang Tid, eller om sjældne og meget vigtige Aftaler, eller om Løfter, som efter deres Art rummer særlige Farer, idet de erfaringsmæssig ofte indgaas letsindigt, eller endelig om Løfter, der skal eller kan medføre særlig kraftige Retsvirkninger.

Undtagelserne bør være saa faa som muligt, og Formreglerne bør indrettes saaledes, at Faren for Formfejl bliver saa lille som muligt.

Viljeserklæringers Virkning overfor Trediemand er der Grund til i videre Omfang at gøre afhængig af Former. Til Belysning heraf skal mindes om Tinglysningsreglerne og Bestemmelserne vedrørende Omsætningspapirer.

III. *Hovedreglen. Stiltiende Løfter.*

I Nutidens danske Formueret kræves der som Hovedregel ingen Form. Aftl Kap 1 stiller ingen Formkrav, og § 3.2^o viser, at Tilbud kan gives mundtlig.

Dansk Ret kender heller ikke Realkontrakter i romerretlig Forstand.

Skriftlig Affattelse eller Iagttagelse af andre Former er navnlig heller ikke i Almindelighed foreskrevet som lovbestemt Bevismiddel for det Tilfælde, at en Person nægter at have afgivet et Løfte.

Værdien af skriftlig Affattelse har imidlertid ført til, at en Part undertiden kan forlange en skriftlig Erklæring af den anden Part. Ret til at forlange en afsluttet Aftale affattet skriftlig har en Part dog kun ifølge særlig Lovhjemmel, f Eks Sømandsl § 1, Sædvane eller udtrykkelig eller stiltiende Aftale.⁵

Af Hovedreglen følger, at et Løfte er bindende og virksomt, ikke blot naar det afgives i Ord eller ved Hjælp af Tegn, der er Udtryk for Ord, f Eks et Nik, Tegnsprog, Signaler (*udtrykkelige Løfter*),

⁵ Jfr *Almén* Avtl 37, *Stang* I § 19 Note 19, Aftl d Mot 28. Om Virkningen af slig Aftale U 1905 B.259. Ialfald vigtigere Telefonaftaler, der ikke skal opfyldes straks, kan forlanges skriftlig stadfæstet, og i Forretningsforhold kan Aftalen annulleres, naar Stadfæstelsen ikke gives, jfr U 1909.939. Ved Leveringskøb er det i vidt Omfang Kutyne, at der uopfordret sendes skriftlig Stadfæstelse eller skriftlig Kontrakt, jfr U 1927.870, 1936.885 (Resp 7 Januar 1926, 21 Juni 1935). Se endvidere om Aftaler afsluttet ved Telegram Resp 29 Septbr 1909 (U 1910.884) og om Kontrakter, der afsluttes gennem Agenter eller andre Mellemmand, Resp 11 Febr og 28 Apr 1916, 4 Dec 1920, 3 Marts 1922, 21 Dec 1923, 11 Marts 1938 (U 1917.764, 774, 1921.831, 1923.652, 1924.717, 1939.824), U 1938.1007.

men ogsaa naar Løftet paa anden Maade fremgaar af en Persons Optræden (*stiltiende Løfter*).⁶

Som Eksempel paa stiltiende Løfter kan nævnes, at en Kreditor, der har en forfalden Pengefordring, modtager en tre Maaneders Veksels af Skyldneren. Herved antages han i Almindelighed stiltiende at have givet Skyldneren tre Maaneders Henstand med Betalingen.

At drage en nøjagtig Grænse mellem de to Slags Løfter har iøvrigt næppe praktisk Betydning. Det stiltiende Løfte har nemlig samme Virkning som det udtrykkelige, forsaavidt da ikke særlige Formforskrifter er til Hinder derfor.

Grænsen mellem udtrykkelige og stiltiende Viljeserklæringer drages ofte noget anderledes.⁷ En nøjagtig Afgrænsning er der kun Mening i at foretage med Henblik paa bestemte Retsregler, der gør Forskel paa udtrykkelige og stiltiende Viljeserklæringer,⁸ og det er meget muligt, at Grænsen ikke bør drages paa samme Maade i alle Tilfælde.

Derimod er det vigtigt at drage Grænsen mellem Løfter (udtrykkelige og stiltiende) og Forhold, der ikke er Løfter. Afgørende for denne Grænse er, om der er afgivet et Løfte, d v s udvist en Optræden, der er Udtryk for et Løfte eller af en anden Person med Føje kan opfattes som et Løfte til ham.⁹

⁶ Herom 1 Udg § 22.I, *Lassen* I § 25.I, *Stang* I § 19.IV, *Hällström* Villfarelse 155 ff.

⁷ Se om de forskellige Opfattelser *Karlgren* Studier 17 ff.

⁸ Om Lovbud, der kræver udtrykkelig Erklæring, se ndfr IV.A.1.

⁹ Som Hovedgrupper af Tilfælde, hvor der jævnlig antages stiltiende Løfter, kan nævnes: Erlæggelse og Modtagelse af Ydelser kan indeholde et Løfte om fremtidige Ydelser, se f Eks U 1944.263 H, 1916.587 H (stiltiende Indtræden i Andelsmejeri, jfr hertil *Jacobi* i U 1944 B.73, *Torkild Hansen* i U 1920 B.308 ff), 1915.155 H, 1907.916; Schl I.433, III.178. Om stiltiende Indgaelse af kollektiv Arbejdsoverenskomst U 1944.872, 873, *Illum* ArbR 86. Om *relocatio tacita* se Enkelte Kontrakter 4 f, *Lassen* SpD 1897 § 87 v Note 18 ff, § 89 v Note 21—23, § 136 v Note 9. Jævnlig vil Forpligtelsen dog kun gaa ud paa at fortsætte med Ydelserne indtil videre, saaledes at den forpligtede kan bringe sin Forpligtelse til Ophør ved Erklæring til den anden Part eller dog ved Opsigelse med et vist Varsel, se U 1930.164, 1917.741, 1882.991. Se p d a S U 1944.978 (ej Pligt til fortsat at give Funktionær Gratiale). Andre Eks U 1873.437 H, 1898.17 H, 1907.20 H. Om stiltiende Godkendelse af en uforbindende Viljeserklæring se f Eks U 1907.260 H, 1906.942 (ang Tilfælde, hvor Fuldmagt manglede). Om Godkendelse af en ukontraktmæssig Ydelse og Afkald paa Misligholdelsesbeføjelser se navnlig *Lassen* I § 46.II.5, SpD I § 87 v Note 176.

Løfte maa herved forstaas som beskrevet ovfr i § 5.

En Persons *Tavshed* kan være et Løfte i særlige Tilfælde, f Eks hvor den maa opfattes som en Tiltrædelse af en Erklæring, der fremsættes af en nærværende tredje Person. Afgørelsen maa træffes paa Grundlag af hvert enkelt Tilfældes Omstændigheder. Tidligere Retsafgørelser kan derfor kun være vejledende.

I adskillige Grupper af Tilfælde har det dog ingen praktisk Betydning at afgøre, om der foreligger et Løfte, fordi Personen bliver forpligtet, selv om han ikke har afgivet noget Løfte, jfr ndfr § 37.

IV. Særlige Formforskrifter i Lovgivningen. Aftalt Form.

Dansk Lovgivning indeholder kun faa Formforskrifter for Løfter eller Aftaler indenfor Formueretten, og Retsvirkningen af manglende Form er ikke altid Ugylldighed.

A. Form som Gyldighedsbetingelse.

En Betingelse for, at Løftet overhovedet faar Retsvirkning som Løfte, er Form kun i nogle faa særlige Tilfælde.

1. Udtrykkelig Erklæring.

Enkelte Love kræver en udtrykkelig Erklæring.

Saaledes TL § 40 (Afkald paa Ejerpant), Kmsl § 41 (Erklæring om Selvindtræden), Lejel § 24.²⁰ (Overtagelse af Vedligeholdelsespligt o l) jfr ogsaa Mhjl § 29 Nr 3 (Erklæring om Færdigheder Betingelse for Afvisning). Hvad der ligger i dette Krav, maa afgøres ved Fortolkning af hver enkelt Lovbestemmelse. Ialfald i flere af de nævnte Love maa udtrykkelig vistnok tolkes som »tydelig«.¹⁰ Det er tvivlsomt, om der er nogen af Bestemmelserne, hvor udtrykkelig betegner Modsætningen til stiltiende i den Forstand, hvori disse Ord tages i den almindelige Retshandelslære.

2. Skriftform.

De fleste af Nutidens Formregler kræver, at Erklæringen er skriftlig. Undertiden kræves en kvalificeret Skriftform.

I nyere fremmed Lovgivning kræves gerne Skriftform til Gave-løfte og Forløfte (Kaution) og til visse Aftaler om fast Ejendom.¹¹

¹⁰ Saaledes om TL § 40 *Vinding Kruse* ER IV 1826, U 1930 B.128, jfr ogsaa U 1932.856 og 802. Sml *Planiol-Ripert* VI no 105, men paa den anden Side *Stang* I § 19.IV.

¹¹ I Sverige er et formløst Løfte om Gave af Løsøre i Almindelighed ugyldigt, se L 83 27 Marts 1936, *Marks von Württemberg och Sterzel* 163 ff.

BGB og OR kræver Form til Løfte om Gave og Forløfte, se BGB §§ 518 og 768, jfr dog § 778 og HGB § 350, fremdeles OR §§ 243 og 493, jfr § 408. Endvidere til Købekontrakt om fast Ejendom, BGB § 313, OR § 216, til Aftale om Livrente, BGB § 761, OR § 517. Andre Eksempler indeholder BGB § 566, OR §§ 165, 322, jfr ogsaa § 198. Se iøvrigt ovfr under I.

Dansk Ret kræver ikke engang slige Løfter og Aftaler afgivet skriftlig.¹²

Simpel Skriftform kræves i Aktiel §§ 3 og 5 til Stiftelsesoverenskomst og i FunktionærL 168 13 April 1938 §§ 2, 5 og 11 til visse Vedtagelser.

Ndfr under VII omtales den Lære, at der kræves Skriftform til Løfter, hvis Causa ikke oplyses.

Strengere Former kræver Aktiel §§ 10 og 20 til Tegning af Aktier¹³ og PolakL 67 1 April 1912 §§ 4—5. — Hvis Kontrakten er oprettet i Udlandet, er kun den ene Parts Løfte formbundet. —

Om Læringlekontrakter med Personer under 18 Aar se ndfr under Nr 3.

I Tilfælde, hvor Loven kræver en Overenskomst i bestemte Former og Reglen maa forstaas saaledes, at begge Parter Erklæringer kræver Form, kan det siges, at Overenskomsten er retstiftende.

Parterne kan naturligvis under deres Forhandlinger *vedtage skriftlig Form* for deres Løfter i den Forstand, at kun det, der er bragt i skriftlig Form, skal være bindende for dem. Men man kan ikke i Almindelighed formode, at dette er Meningen med en Vedtagelse om, at der skal oprettes skriftlig Kontrakt.¹⁴

Hvilke nærmere Krav der ligger i, at en Erklæring skal være *skriftlig*,¹⁵ maa afgøres ved Fortolkning af den paagældende Bestemmelse. Men efter almindelig Opfattelse kræves regelmæssig, at Erklæringen fremtræder som skriftlig Tekst forsynet med Under-skrift af den erklærendes Navn.

¹² Gaver mellem Ægtefæller kræver dog i Almindelighed Ægtepagt, og det samme gælder Gaver mellem Forlovede, som skal tilfalde Modtageren ved Ægteskabets Indgaaelse, se L 56 18 Marts 1925 § 30.

¹³ Jfr *Sindballe* Selskabsret III 91 f.

¹⁴ *Stang* I 277 f, *PlanioL* II no 973, *Prochownick* § 200, D i JU 1857.596, JT XXV.143, tildels *Almén* AvtL § 6 Note 20. En Formodning for, at Parterne ikke skal være bundet, forinden den aftalte skriftlige Affattelse har fundet Sted, opstilles af *Windscheid* § 312 Note 12—13, *Oestr* 884, OR 16; saaledes ogsaa *Platou* § 19.7^o, *Nordling* 214—216, *Chydenius* I 14—16 og maaske U 1875.55 H, tildels BGB 154.2^o, *Planck* § 154 Nr 2, *Staub* Anh z § 361 Anm 84, 85. Jfr ovfr § 10 og § 5 v Note 19—21. Hvor det er aftalt eller forudsat, at der skal oprettes skriftlig Kontrakt, vil man dog være tilbøjelig til at fortolke de mundtlige Udtalelser som kun forberedende, jfr U 1923.797 H (Præmisser), sml 1922.314 H, *Dige* Bevis 91 f.

¹⁵ *Aubert* 80, *Gram* SpD 313—314, 316, *Evaldsen* 104, Fortolkning 16, *Stang* I § 19.V. Jfr BGB 126, 127, 793, HGB 181, *Planck* ad §§ 126, 127, *Staub* § 350 Anm 54 ff, OR 13—15, *Oestr* 886.

Det er ligegyldigt, om Teksten er frembragt ved Haandskrift eller Tryk, og af hvem den er frembragt; Segl kræves trods Udtalelserne i DL 5—1—1 og 3 ikke, ej heller Vitterlighedsvidners Underskrift. Det er langt fra altid nødvendigt, at Navnet er skrevet af den erklærende med egen Haand. Paastemplet Underskrift vil være tilstrækkelig, ialfald i Tilfælde, hvor det stemmer med Skik og Brug, men det kræves da i Almindelighed, at Stemplet fremtræder som Haandskrift.¹⁶ Underskrift under Medhjælp (»med ført Pen«) er tilstrækkelig,¹⁷ og ogsaa anden Vedkendelse end Navns Underskrift vil være tilstrækkelig, forsaavidt den efter almindelig Opfattelse betyder det samme som Underskrift. Ogsaa Navntegnelse ved Fuldmægtig fyldestgør i Almindelighed¹⁸ Fordringen om skriftlig Affattelse.

3. *Andre Krav.*

Haandpenge er ikke i noget Tilfælde foreskrevet som nødvendig Form. Men at der gives Haandpenge kan gøre det klart, at der er sluttet endelig Aftale.¹⁹

Lærlingel 120 7 Maj 1937 § 1.1⁰ kræver, at Lærlingekontrakter med Lærlinge under 18 Aar skal have Paategning af Tilsynsmyndigheden.

Efter L 158 18 Maj 1937 om Prisaftaler § 14.4⁰ har anmeldelsespligtige Aftaler og Bestemmelser ingen Gyldighed, medmindre Anmeldelse er sket rettidig. Denne Regel er midlertidig afløst af en lignende Bestemmelse i Prisl 472 28 Nov 1942 § 17.3⁰, hvis Gyldighed senere er forlænget.

B. *Form som Betingelse for visse Retsvirkninger.*

I nogle Tilfælde er Overholdelse af Form kun Betingelse for, at Løftet faar visse særlige Virkninger, medens det formløse Løfte iøvrigt har almindelige Retsvirkninger. Som Eksempel kan nævnes Formreglerne for Veksler og Checks i Vxl § 1, jfr § 2.1⁰, Chl § 1, jfr § 2.1⁰.

De særlige Regler om Negotiabilitet finder kun Anvendelse paa visse skriftlige Dokumenter. Ligeledes kræves skriftlig Affattelse af de øvrige Regler i Gbl og af Aftl §§ 34 og 35 og Rpl § 307.

Tinglysning har i en Række Tilfælde Betydning for Viljeserklæringers Retsvirkning overfor Trediemand, saaledes først og fremmest ved Overdragelse af Ret over fast Ejendom. Men Tinglysning kan ogsaa have Be-

¹⁶ Jfr D i U 1908.928.

¹⁷ Se dog ndfr Note 28.

¹⁸ Om Tilfælde, hvor der kræves egenhændig Underskrift, se *Björling* i Festschrift för Marks von Würtemberg.

¹⁹ Bestemmelsen i Pl 2 Oktober 1754 § 4 har muligvis haft Betydning i Forhold til Trediemand, se *Lassen* SpD 1897 § 91 i Slutningen, men deroverfor *Vinding Kruse* ER II 688 i Noten. Se iøvrigt om Haandpenge *Almén* Avtl § 25 v Note 40—42 a, *Windscheid* § 325, BGB 336—338, OR 158.

tydning i Forholdet mellem Parterne, saaledes efter TL § 27 ifølge *Vinding Kruses* Tolkning²⁰ samt efter TL § 42 og Rpl § 478 Nr 3. Hvor Tinglysning saaledes har særlige Retsvirkninger, forudsættes derved indirekte, at Erklæringen er skriftlig, jfr TL § 9. Yderligere Krav stilles til Pantebreve ved Tinglysningsanordn § 3.

C. *Form, der har Betydning for Bevis.*

Gældende dansk Formueretslovgivning indeholder vistnok ingen Regler, der foreskriver egentlige Bevisformer og derfor medfører, at et Løfte uden Formen tilsidesættes i Tilfælde, hvor der kræves Bevis for Løftet. Derimod er der enkelte Bestemmelser, hvorefter en Part stilles ugunstigt med Hensyn til Bevis, hvis der ikke er oprettet skriftlig Kontrakt. Saaledes om visse Lejekontrakter Pl 2 Okt 1754 § 3 og L 116 13 Marts 1943 § 4 og § 7.

D. *Uskriftkyndiges Løfter.*²¹

DL 5—1—7 giver en særlig Regel om *skriftlige* Erklæringer fra en Person, der *hverken kan læse eller skrive*. Han skal sætte sit Segl eller sit Bomærke under, og Dokumentet skal underskrives til Vidnesbyrd af to Dannemænd, som han selv dertil har ombedt, og som skal være til Stede, naar Handlingen sluttes og lydelig oplæses. Bestemmelsen har vistnok oprindelig hjemlet en egentlig Bevisform, men dens Betydning er blevet svækket igennem senere Retspraksis. Overholdelsen af Reglen antages kun at have Betydning, naar den uskriftkyndige, mod hvem der fremlægges et skriftligt Dokument, som efter sit Indhold hidrører fra ham, fremsætter den Indsigelse, at Underskriften (Vedkendelsen) er falsk, eller at han ved Underskriften (Vedkendelsen) ikke vidste, hvad det indeholdt. Og Virkningen af, at den foreskrevne Fremgangsmaade ikke er fulgt, er efter nyere Praksis kun, at den, der fremlægger Dokumentet, ikke kan kræve Ed paa Vedkendelsens Ægthed i Overensstemmelse med Rpl § 307, og at han faar Bevisbyrden for, at Udstederen har kendt Dokumentets Indhold.

²⁰ ER III 999 f samt Kommentar til TL § 27. Dertil *Troels G Jørgensen* i TfR 1931.437 f.

²¹ I Udg § 9.III, *Lassen* I § 12.III, *Ørsted* Hdbg V 110—112, JT VIII.2.227—229, *J E Larsen* 31—35, *Gram* 196—201, *Evaldsen* 110—115, *Aubert* 81—84, *Stang* I § 19.VI, *Aagesen* 699—701. I BGB er særlige Regler for uskriftkyndige anset for unødvendige, se Mot I 187f. Jfr OR 15, 14.3^o (om blinde), Oestr 886.

DL 5—1—7 fastsætter ikke en *Form for uskriftkyndige Personers Løfter* i Almindelighed. Artiklen taler kun om saadanne Personers skriftlige Erklæringer; deres mundtlige Løfter er utvivlsomt forpligtende efter samme Regler som andres. Men iøvrigt kan Artiklens Forstaaelse i flere Retninger vække Tvivl. Bestemmelsen gaar ud paa, at visse Forholdsregler skal iagttages ved uskriftkyndige Personers Oprettelse af skriftlige Dokumenter, og disse Forholdsregler sigter aabenbart navnlig til at skaffe den uskriftkyndige Kundskab om Indholdet af Dokumentet, forinden han giver det fra sig med sin skriftlige Vedkendelse. Men om Følgen af, at disse Forholdsregler ikke iagttages, udtaler Artiklen sig ikke. Holdepunkter for Forstaaelsen afgiver imidlertid dels Artiklens nys omtalte Øjemed, som viser, at Lovgiveren har den Omstændighed for Øje, at uskriftkyndige Personer let kan komme til at give deres Vedkendelse til et skriftligt Dokument uden at kende dets Indhold, dels Forbindelsen med DL 5—1—6, som omhandler den Indsigelse mod et Dokument, at Underskriften er falsk (nu Rpl § 307). Herefter maa det antages, at *Artiklen giver Regler for det Tilfælde, at en uskriftkyndig, mod hvem der fremlægges et skriftligt Dokument, som angiver sig at hidrøre fra ham, fremsætter den Indsigelse, at Vedkendelsen er falsk, eller at han ved Vedkendelsen ikke vidste, hvad det indeholdt*. Naar den, mod hvem en skriftlig Erklæring fremlægges, og hvis Navn staar under Dokumentet, fremsætter den Indsigelse, at Underskriften er falsk, forkastes denne Indsigelse som Regel ifølge Rpl § 307, naar han ikke med sin Ed bekræfter Indsigelsens Rigtighed. Og naar en Person mod den skriftlige Erklæring, der fremlægges med hans Navn under, rejser Indsigelse om, at Dokumentet har et andet Indhold, end han ved Underskriften antog, maa han føre Bevis derfor og for, at denne Omstændighed var synlig for den anden Part (ndfr § 17). At anvende disse Regler overfor uskriftkyndige vilde nu frembyde særlige Misligheder. Naar der er begaaet Falsk overfor en saadan Person, vil han, netop paa Grund af sin Uskriftkyndighed, ofte være ude af Stand til at aflægge Ed paa, at han ikke har underskrevet det paagældende Dokument, og han vil meget let komme ud for at have underskrevet Dokumentet uden nøje Kendskab til dets Indhold og følgelig være tvunget til at føre det omtalte vanskelige Bevis. Paa disse Ulemper er det DL 5—1—7 maa antages at ville bøde, og Resultaterne bliver da følgende.

Naar et skriftligt Dokument fremlægges mod en Person med hans Underskrift eller anden skriftlige Vedkendelse, og han — fremsættende den Indsigelse, at Vedkendelsen er falsk, eller at han ikke kendte Dokumentets Indhold — gør gældende, at han var uskriftkyndig, bliver først dette Punkt at oplyse. Om Bevisbyrden i denne Henseende siger Artiklen intet, og det maa derfor antages, at Bevisbyrden hviler paa den, der fremsætter Indsigelsen,²² hvorved dog bemærkes, at allerede den Omstændighed, at Dokumentet ikke er underskrevet paa sædvanlig Maade, men med Bomærke, med ført Pen eller desl, kan være oplysende om Indsigelsens Rigtighed.

²² JU 1856.224, 1853.509, 1863.47.

Kun dersom det herefter maa antages, at den paagældende er uskriftkyndig, kommer Artiklens Regler til Anvendelse. Medkontrahenten maatte da paa den i Artiklen angivne Maade oplyse, at Vedkendelsen er ægte, og at den uskriftkyndige ved Vedkendelsen kendte Dokumentets Indhold. Men Praksis har forlængst antaget, at disse Beviser med samme Virkning kan føres paa enhver anden efter almindelige Regler gyldig Maade,²³ saa at det f. Eks. er uforment, at Vidernes Underskrift findes paa Dokumentet, og at Vidnerne er tilkaldt af den uskriftkyndige, og tilstrækkeligt, at Underskriften er foregaaet med ført Pen, og at den uskriftkyndige paa anden Maade end den i Artiklen omtalte er gjort bekendt med Dokumentets Indhold. Det er endog antaget, at Medkontrahenten, der har tilvejebragt Formodning for, at Dokumentet er oplæst for og vedkendt af den uskriftkyndige, kan kræve dennes Benægtelsesed.²⁴ Lykkes dette Bevis for Medkontrahenten, staar han, som naar han ellers har oplyst, at det af ham fremlagte Dokument hidrører fra Underskriveren.²⁵ Kan Medkontrahenten derimod ikke føre Beviset, frifindes den uskriftkyndige.²⁶

DL 5—1—7 har saaledes navnlig den Betydning, at den, der fremlægger et Dokument, der efter sit Indhold hidrører fra en uskriftkyndig, ikke har det i Rpl § 307 hjemlede Privilegium at kunne kræve Ed, og at Bevisbyrden med Hensyn til Indsigelsen om Ukendskab til Dokumentets Indhold flyttes over paa ham. — Forøvrigt indeholder Artiklen tillige en materiel Retsregel, se endfr § 17.II.B.5. — Derimod er Forholdet ingenlunde det, at den uskriftkyndige kan slippe for Dokumentet blot ved at henvise til, at Reglerne i DL 5—1—7 ikke er iagttaget; for at slippe maa han, som udviklet, fremsætte enten den Indsigelse, at Vedkendelsen er falsk, eller den, at han

²³ U 1914.652 H, 1892.600 H, 1894.621 H, Schl I.356, II.400; U 1889.840, 1888.974, 1877.215, 1876.577, 1869.11; JU 1870.444, 1865.85, 1858.516, NjA IV.135, stadfæstet ved VIII.157 H, jfr ogsaa JU 1857 Tillæg 5 H, der tilsidesætter den afvigende D i 1854.909.

²⁴ U 1904 B.288 H, HT 1863.835, JU III.262.

²⁵ Dersom den uskriftkyndige fremsætter den Indsigelse, at Dokumentet efter Vedkendelsen er forfalsket, kan Sagen stille sig forskelligt. Indrømmer han at have underskrevet Dokumentet med Kendskab til dets Indhold, bliver der ingen Anvendelse for DL 5—1—7, og den uskriftkyndige maa aflægge Ed paa sin Indsigelses Rigtighed efter samme Regler som skriftkyndige. Men dersom han gør gældende, at der muligvis er foregaaet en Forfalskning, som han dog ikke kan sige noget bestemt om, da han ikke ved Vedkendelsen kendte Dokumentets Indhold, maa Producenten føre Beviset for, at Dokumentets Indhold ved Vedkendelsen var den uskriftkyndige bekendt, og naar dette er ført, vil den uskriftkyndige ordentligvis have tabt Sagen, idet hans Forfalskningsindsigelse herefter ikke er tilstrækkelig bestemt fremsat.

²⁶ HT 1863.835, U 1915.349, 1889.840, 1878.979, 1868.1063, JU 1867.409, jfr om en tvivlsom Modifikation JU II.125, Ørsted Hdbg V 111.

ikke kendte Dokumentets Indhold.²⁷ Naar det fornødne Bevis er ført, eller naar Bevis paa Grund af den uskriftkyndiges Indrømmelse er uforløst, maa det antages, at der foreligger et skriftligt Dokument fra den uskriftkyndige, paa hvilket f Eks²⁸ Reglerne i Gbl Kap 2 om Omsætningsgældsbreve kan komme til Anvendelse, naar Dokumentet blot paa en eller anden Maade indeholder hans skriftlige Vedkendelse, altsaa selv om dets Udseende viser, at DL 5—1—7 ikke er iagttaget.²⁹ Bestemmelserne i DL 5—1—7 er vistnok ikke forandret ved Rpl.³⁰

At den uskriftkyndige har givet Afkald paa Iagttagelsen af Reglerne i DL 5—1—7, er i og for sig uden Betydning. Reglen om, at Vedkendelsens Ægthed maa bevises, naar den uskriftkyndige rejser Falskindsigelsen, maa gælde, selv om den, der paaaberaaber sig Dokumentet, har modtaget det uden at ane, at den Person, hvis Navn stod under det, var uskriftkyndig.³¹ Naar den uskriftkyndige derimod kun rejser den Indsigelse, at han ikke kendte Dokumentets Indhold, kan Artiklen vistnok kun anvendes, saafremt Medkontrahenten kendte eller burde have næret Mistanke om Uskriftkyndigheden. I hvert Fald maa Artiklen være uanvendelig, naar den uskriftkyndige, f Eks ved at underskrive sit Navn paa sædvanlig Maade, har bibragt Medkontrahenten den Forestilling, at han var skriftkyndig.³²

Det er omtvistet, *paa hvilke Personer* Artiklen er anvendelig. Den nævner kun dem, som hverken kan læse eller skrive.³³ Det ejendommelige ved slige Personer er, *at de ifølge deres Tilstand er udelukket fra selv at undersøge Dokumenters Indhold, og at de ifølge deres lave Udviklingstrin ikke kan forudsættes at tage fornuftige Forholdsregler ved Retshandlers Indgaelse.* Paa Personer, der i begge disse Retninger ligner dem, som ikke kan læse og skrive, maa Artiklen analogisk anvendes, derimod ikke paa Personer, der kun har den ene Egenskab tilfælles med dem, f Eks Personer, som er blevet blinde, og normalt udviklede Personer, der ikke forstaar Dokumentets Sprog.³⁴

²⁷ JU 1865.85, 1854.778, 1.836. Der kan altsaa ikke tales om »de efter 5—1—7 nødvendige Former«, og efter den i Praxis stedfundne Udvikling bør der heller ikke tales om den efter 5—1—7 »fornødne Fremgangsmaade«, men kun om det efter bemeldte Artikel fornødne Bevis. Se dog Note 28.

²⁸ Om Betingelserne for Tinglysning af Dokumenter underskrevet »med ført Pen« se U 1928.158, *Vinding Kruse* i U 1927 B.302.

²⁹ *Evaldsen* 111, *Lassen* I § 53 ved Note 21, jfr *Aubert* Den nordiske Vekselret 90—91, *Lassen* SpD 1897 § 101 Note 10.

³⁰ Jfr *Munch-Petersen* DRpl II 338.

³¹ Dette var ikke fremhævet af *Lassen*, men er en naturlig Følge af de Hensyn, der ogsaa i andre Forhold medfører, at Falskindsigelsen slaar igennem trods god Tro. Det er *Sv Clausen* Negotiable Papirer 97, der har ledt mig ind paa Tanken.

³² HT 1861.210, U 1897.163, jfr HT 1858.139.

³³ HT 1858.139, U 1889.514, JT XXVII.139 (141), cfr dog U 1889.840.

³⁴ U 1897.840, 1872.665, JU 1862.228, jfr HT 1858.139, JT XXVII.141,

V. *Almindelige Fortolkningsspørgsmaal.*

A. Naar et Lovbud fra nyere Tid foreskriver bestemte Forholdsregler ved Løfters Afgivelse, men ikke siger noget om Retsvirkningen deraf og heller ikke indeholder noget, der taler for et andet Resultat, maa Formodningen være for, at Lovbudet er en egentlig Formregel.

Bestemmelser om skriftlig Affattelse i DL eller andre gamle Love har man derimod ofte fortolket saaledes, at de kun giver Ret til at fordre den allerede indgaaede Kontrakt skriftlig affattet, eller saaledes, at den Part, hvem skriftlig Affattelse er paalagt, stilles uheldigt i bevismæssig Henseende, hvis han forsømmer at overholde Reglen.³⁵

Er en bestemt Fremgangsmaade paabudt under Straf af skattemæssige Grunde, er Formodningen snarest for, at Paabudet ikke har privatretlig Betydning. Eksempler herpaa er Love om Stempelafgift, jfr ndfr VI.

B. *Omfatter Formregler forberedende Viljeserklæringer (Forkontrakter)?³⁶*

Naar et Lovbud gør et vist Løftes eller en vis Aftales Gyldighed afhængig af bestemte Formers Overholdelse, maa det i Almindelighed antages, at en Forpligtelse til at afgive Løftet eller indgaa Aftalen heller ikke kan paatages ved Løfte eller Aftale, uden at Formen er iagttaget. Men der kan tænkes Tilfælde, hvor man ikke vil kræve Form.

I Princippet maa Spørgsmaalet afgøres ved en Fortolkning af den enkelte Formregel. Naar Ordene ikke giver Holdepunkter for Afgørelsen, maa Vægten lægges paa, hvad der fra et Lovgiversynspunkt maa anses som Reglens Formaal. Hvis Reglen tjener til at hindre uovervejede Beslutninger eller til at sikre, at selve Aftalen faar et rimeligt Indhold, maa Formen kræves ogsaa til forberedende Løfter eller Aftaler. Men hvis det kun er den ene Part, der typisk er Grund til at værne, kan et formløst Løfte fra den anden Part være gyldigt. En formløs Aftale om at indgaa en Stiftelsesoverenskomst for et Aktieselskab eller om at tegne Aktier maa saaledes være ugyldig, og en formløs Aftale om at indgaa en Lærekontrakt, der falder ind under Lærlingel § 1, kan ialfald ikke binde Lærlingen.

Naar Formen kun er en Betingelse for, at en Viljeserklæring faar visse særlige Retsvirkninger, vil et formløst Løfte om at afgive den paagældende Viljeserklæring derimod i Reglen være gyldigt. Saaledes er et formløst Løfte om at udstede Veksel eller Omsætningsgældsbevis gyldigt.³⁶

VI. *Stempellovgivningen.*

Ifølge Lov om Stempelafgift af 1 April 1922 Nr 113, der med senere Ændringer er optrykt i Bek 23 April 1929 Nr 99, er alle Dokumenter, som lyder paa Penge eller Penges Værd, og ved hvilke der indgaaes eller overtages en Forpligtelse, eller hvorved der erhverves eller overdrages en Ad-

U 1889.515, 840. Selv udenfor Artiklens Anvendelsesomraade stilles der undertiden strenge Krav om Bevis for en Underskrifts Ægthed, jfr U 1944.1010.

³⁵ Jfr 1 Udg 55 f, *Lassen* I 64.

³⁶ Jfr *Lassen* I § 2.VI, *Oertmann* § 125 Anm 6.

komst, Fordring eller Rettighed, underkastet *Stempelafgift* efter deres Indhold og Værdi, forsaavidt de ikke udtrykkelig undtages.³⁷ Dokumenterne skal derfor enten skrives paa stemplet Papir eller inden en vis Frist vedhæftes Stempelpapir eller forsynes med Stempelmærker eller stemples i Henhold til Resolution af en Stempelmyndighed, se L's §§ 1 og 19. Med Hensyn til Afgiftens Størrelse sondres der mellem Dokumenter af 1ste Klasse ($\frac{1}{2}$ % af Genstandens Værdi), af 2den Klasse ($\frac{1}{5}$ %) og af 3die Klasse ($\frac{1}{5}$ pro mille), se L's § 11. For visse Dokumenter er der dog fastsat særlige Takster. Stpl bestemmer ikke, at Retshandler skal indgaas skriftlig, men fastsætter kun en Afgift for det Tilfælde, at skriftlig Affattelse vælges. Følgen af Stempelovgivningens Tilsidesættelse er *aldrig Dokumentets Ugyl-dighed*, men Tilsidesættelsen straffes, se Stpl § 33. Navnlig af Hensyn til Stempelafgiften er det ved Stpl § 32 som almindelig Regel *forbudt at udstede stempelpligtige Dokumenter til Ihændeleveren* eller med Navn in blanco,³⁸ ligesom der er sat Straf for urigtig Datering (Stpl § 40). Heller ikke Tilsidesættelse af disse Regler medfører Dokumentets Ugylldighed.³⁹

VII. *Løftets Causa*.⁴⁰

I Lighed med, hvad der gælder i flere fremmede Retsforfatninger,⁴¹ er det i nyere Tid ogsaa for dansk Rets Vedkommende blevet hævdet, at Løftet alene, *det abstrakte Løfte*, d v s det Løfte, som ikke angiver sin Skyldgrund,⁴² *ikke er retstiftende Kendsgerning*, men at der, for at en paa Løfte

³⁷ *Erik Mangor* Lov om Stempelafgift, *Kretz* Haandbog i Lovgivningen om Stempelafgift. Om Stpl 19 Februar 1861 *Amdrup* Haandbog i den danske Lovgivning om Brugen af stemplet Papir.

³⁸ Nogle vigtige Undtagelser fra denne Regel er nævnt i Alm Del 276.

³⁹ Jfr bl a Alm Del 277.

⁴⁰ Dette Stykke er taget fra *Lassen* I § 10.VI.

⁴¹ Se om den romanistiske Sætning, at Løftets Gyldighed forudsætter enten Oplysning om dets materielle Skyldgrund eller Formers Iagttagelse (*stipulatio*, senere Skrift), *Lassen* RR § 86 (Læreb § 77), *Windscheid* §§ 318, 319, 364, *Leonhard* Der Irrthum bei nichtigen Verträgen 241, 244—247, BGB Mot II 687 ff, BGB 780—782, *Planck* ad §§ 780—782 med Vorbemerkungen, *Dernburg* II §§ 88—90, C c 1108, 1131, *Planiol* II no 1026—1046, *Capitant* De la Cause; se p d a S OR 17. Engelsk-amerikansk Ret kræver Former (*deed*) eller *consideration*, se *Wharton* §§ 493—496, *Pollock* 177 ff, *Prochownick* §§ 203 ff, 213 ff, *Jul Lassen* TFR 1888.240—242 (Udv Afhandlinger 117 f), hvor *consideration* »kortelig» bestemmes som »en Opofrelse eller et bindende Løfte om en Opofrelse til Gengæld for et Løfte». Reformforslag er omtalt i TFR 1937.507.

⁴² Ved Betegnelsen »abstrakt Løfte» forstaas forøvrigt i Almindelighed noget andet, nemlig det Løfte, der gaar ud paa at have Retsvirkning uafhængigt af sin materielle Causas Eksistens, jfr *Planck* Anm VII.2 foran § 104, *Serlachius* § 21. At de to Begreber ikke dækker hinanden, er klart og fremgaar af det i Teksten bemærkede, se ogsaa *Lassen* I § 20 ved Note 12 ff, § 64 Note 42 b.

støttet Forpligtelse ad Rettens Vej kan blive anerkendt og gennemført, i Almindelighed kræves, at Oplysning er givet i Løftet eller ad anden Vej om Løftets materielle Retsgrund (*causa*), d v s Oplysning om, hvad det nærmere er for et Retsforhold, som Løftet gaar ud paa at skabe, navnlig om, hvorledes det forholder sig med Vederlagsspørgsmaalet.⁴³ Dog anerkendes det naturligvis, at *det skriftlige Løfte*, som ikke angiver nogen Causa, er gyldigt uden Oplysning om denne,⁴⁴ og ogsaa andre *Undtagelser* fra Hovedreglen anerkendes. Den angivne Hovedregel (*Causateorien*) forsvares navnlig ved følgende Betragtninger. Løfterne tilsigter i det langt overvejende Antal af Tilfælde kun at virke som Led i et almindeligere Mellemværende, der nærmere bestemmer og begrænser Løftets Indhold; navnlig er Vederlagsforholdet i saa Henseende af Betydning. Ganske vist forekommer det, at der afgives Løfter, som tilsigter at virke uafhængigt af nogen Causa. Hvor denne Løftets uafhængige Karakter fremgaar af Løftets Form (f Eks Gælds-brev) eller af andre Omstændigheder, maa det abstrakte Løfte erkendes for gyldigt. Men iøvrigt bliver det nødvendigt at fastholde Causapricippet for at sikre Løftegiverne imod, at reelt ubegrundede Krav gøres gældende mod dem paa den Maade, at Løftemodtageren søger Dom paa Grundlag af rene Løfter, der vilkaarligt er løsrevet fra det materielle Mellemværende. Spørgsmaalet vil navnlig kunne faa praktisk Betydning, naar den udebliver, som er indstævnet alene under Paaberaabelse af et abstrakt Løfte.

Den almindelige Mening er dog den, at dansk og norsk Ret — og dette fremhæves ofte som et ejendommeligt Fortrin ved disse Retsforfatninger — ikke kender noget til de fremmede Lovgivningers Causateori,⁴⁵ jfr de almindelige Udtryk i DL 5—1—1. De Farer, som Causateorien tilsigter at afværge, søger dansk Ret at imødegaa alene ad processuel Vej gennem betryggende Regler for Indstævning og Bevisbyrde og derved, at der, naar Indstævnte udebliver, ikke gives Dom over ham, medmindre det af Sagsøgeren paaberaabte findes at hjemle hans Paastand, Rpl § 341, altsaa f Eks ikke, naar det Løfte, hvorpaa han støtter sin Ret, skønnes at være ufærdigt eller vilkaarlig løsrevet fra Mellemværendet eller for ubestemt til at kunne hjemle nogen Ret (ovfr § 5.11.2). Dette er formentlig tilstrækkeligt. Ordentligvis vil Løfter angive deres Causa. Paastaar Løftemodtageren at have faaet et abstrakt Løfte, er Forholdet enten det, at Løftegiveren ikke har afgivet noget saadant Løfte; han vil da ved sin Paastand herom kaste

⁴³ *Munch-Petersen* Løftet og dets Causa, navnlig 305—312 og 414—425. Se ogsaa *Platou* 378—382, *N Alexanderson* Bidrag til läran om penning-anvisning I 4 ff, jfr TfR 1906.315.

⁴⁴ *Lassen* SpD 1897 § 99 Note 9, 10, jfr dog en uklar D i U 1904.566.

⁴⁵ Se *Jul Lassen* i TfR 1896.328—335, *Deuntzer* Om Fuldmagt 149—151, *Goos* II 220—222, *E Møller* 54—59, Dækningsadgang eller Fordringsret 320—321 og vistnok ogsaa *Evaldsen* 123—126, se navnlig 126 nederst. Dansk Praksis ses ikke at have taget afgørende Stilling til Problemet. Sml *Munch-Petersen* I c 419 og herimod *Jul Lassen* I c 335. Ganske vist kræver et Søgemaal, at Søgsmålsgrunden er specialiseret, se f Eks U 1904.583,

Bevisbyrden over paa Løftemodtageren.⁴⁶ Eller Løftegiveren har virkelig afgivet et abstrakt Løfte, og der kan i saa Fald ikke, som Livsforholdene nu har udviklet sig, jfr f Eks de hyppigt forekommende Kredittilsagn, opstilles nogen naturlig Præsumption for, at det desuagtet ikke var tilsigtet, at Løftet skulde virke uafhængigt af sin Causa. Den naturlige Regel maa være den, at der paalægges Løftegiveren en vis, undertiden stærk, undertiden svagere Bevisbyrde for, at Løftets Virksomhed var knyttet til visse Forudsætninger. Opstillingen af en modsat Præsumption med derpaa opbyggede Regler om, at Løftemodtageren, bortset fra visse Undtagelsestilfælde, maa oplyse eller dog asserere Løftets Causa, vilde være en unaturlig Hindring for velerhvervede Rettigheders Gennemførelse og derved en unaturlig Hæmsko paa Samhandelen.

Løfters Ugyldighed (§§ 12-24).

§ 12.

Ugyldighedsbegrebet. Almindelige Grundsætninger.

1. *Indledning.*

Selv om et Løfte er afgivet og kommet til Adressatens Kundskab, og selv om mulige Formkrav er opfyldt, kan forskellige Omstændigheder medføre, at Løftet ikke faar sædvanlige Retsvirkninger. Det kan bero paa, at Løftet selv begrænser sine Virkninger, f Eks knytter dem til Betingelser. Men det kan ogsaa følge af særlige Omstændigheder ved Løftets Afgivelse, f Eks at Afgivelsen er fremkaldt ved Svig, eller af Løftets særlige Indhold, f Eks at Løftet gaar ud paa en Handling i Strid med Lov eller Ærbarhed.

Iøvrigt kan Afvigelsen fra de normale Retsvirkninger være større eller mindre. Derfor maa det nærmere undersøges for hver enkelt af Løftets normale Retsvirkninger, om den indtræder eller udelukkes helt eller delvis.

men heri ligger ikke, at et specialiseret Løfte skulde være utilstrækkelig Søgsmalsgrund, fordi der ikke foreligger Redegørelse for en materiel Skyldgrund. Jfr endvidere U 1907.449.

⁴⁶ *Nellemann* 357 f, navnlig 360, *Tybjerg* 131—132, *Munch-Petersen* DRpl II 273.

Her kan der ikke være Tale om at gaa ind paa alle tænkelige Retsvirkninger, men tre vigtige Grupper af Virkninger kan nævnes.

1. *Har Løftet Retsvirkning efter sit Indhold?*

Naar der er lovet en Ydelse, kan Løftegiveren som Regel dømmes til at yde det lovede. Er Løftet en Disposition over en Formueret, hører det med til Løftets fulde Virkning, at det hidfører den til Løftets Indhold svarende Retsforandring, f Eks at en Overdragelse af en Ting gør Løftemodtageren til Ejer af Tingen. I særlige Tilfælde indtræder disse Retsvirkninger imidlertid ikke.

2. *Kan Løftegiveren dømmes til at erstatte Opfyldelsesinteressen?*

Bortset fra de under 1 nævnte Virkninger er Løftets vigtigste Retsvirkning, at Misligholdelse af Løftet giver Løftemodtageren (eller den, til hvis Fordel Løfter virker) Ret til at kræve erstattet sit deraf følgende Tab, Opfyldelsesinteressen. Men ogsaa denne Retsvirkning kan svigte i særlige Tilfælde.

Opfyldelsesinteressen er et kort Udtryk for Interessen i, at Løftet opfyldes i Overensstemmelse med sit Indhold, og er derfor det samme som det Tab, som den berettigede lider, ved at Løftet ikke opfyldes efter sit Indhold. Se iøvrigt herom Alm Del 162 og 169 f.

3. *Kan Løftegiveren dømmes til at erstatte den negative Kontraktsinteresse?*

Hvis Løftet ikke faar Virkning efter sit Indhold, opstaar tillige det Spørgsmaal, om Løftemodtageren kan kræve erstattet det Tab, han har lidt ved at stole paa Løftet, den negative Kontraktsinteresse. — Om dette Begreb se Alm Del § 16.

Af disse Retsvirkninger har de to første (Nr 1 og 2) det fælles, at de i Princippet giver den berettigede samme økonomiske Stilling. De sikrer hans økonomiske Interesse i Løftets Opfyldelse. Naar Løftemodtagerens Interesse i Løftet er rent økonomisk, tilfredsstilles den i Princippet lige saa godt ved, at han faar Opfyldelsesinteressen, som ved, at han faar selve den lovede Ydelse. Men Løftegiverens Ansvar til Opfyldelsesinteressen har sin største Betydning ved at tilskynde Løftegiveren til at opfylde Løftet. I Virkeligheden er det først og fremmest denne Ansvarsregel, der bevirker, at de fleste Løfter opfyldes. — Selv i de Tilfælde, hvor Løftegiveren dømmes til at opfylde, søges Opfyldelsen normalt fremtvunget ved en ny Trusel om Erstatningsansvar. — Ansvarsregelen virker ikke blot som en Trusel i det enkelte Tilfælde, men den bidrager til at

indprente i den almindelige Bevidsthed, at Løfter skal holdes. Ved saaledes at tilskynde til Opfyldelsen værner Ansvarsreglen Løfte-motagerens Interesse, selv hvor den ikke er rent økonomisk.

De to omtalte Retsvirkninger (Nr 1 og 2) er de typiske Løfte-virkninger. Naar en af dem indtræder, er Løftet »bindende« i den Forstand, hvori dette Udtryk bruges i Aftl §§ 28—30. Naar Løfte-giveren maa betale den negative Kontraktsinteresse, er det der-imod ikke en typisk Løftevirkning, og Løftet kaldes ikke bindende. Det Forhold, som medfører Erstatningsansvar, er i mange Tilfælde ikke Løftet, men Løftegiverens Adfærd under Kontraktforhand-lingerne, og normalt indtræder Ansvar, fordi dette Forhold er en skadegørende Handling, der paadrager Ansvar efter almindelige Erstatningsregler.

I det følgende er det navnlig de typiske Løftevirkninger, hvis Betingelser skal fremstilles. En Del af Betingelserne for deres Indtræden undersøges andetsteds, navnlig i Alm Del 3, § 9 og §§ 12—13. Men her skal omtales de almindelige Ugyldighedsgrunde, det vil sige en Række Omstændigheder, der udelukker begge Løftets typiske Retsvirkninger (§ 12.II—VI, §§ 13—24), samt visse andre Forhold, der medfører, at Løftet ikke faar Virkning efter sit Indhold (§§ 25—26).

Om Løftegiveren skal erstatte negativ Kontraktsinteresse, undersøges ndfr under VII.

II. Begrebet Ugyldighed.

Ugyldighed bruges i vekslende Betydninger.¹ Som vore nyere Obligationsretsforfattere kalder jeg et Løfte gyldigt, dels naar Løftet har Retsvirkning i Overensstemmelse med sit Indhold, dels naar Misligholdelse af Løftet kan medføre, at Løftegiveren skal erstatte Opfyldelsesinteressen. Derimod kaldes Løftet ikke gyldigt, blot fordi Løftegiveren kan tilpligtes at erstatte den negative Kon-traktsinteresse.²

¹ 1 Udg § 10.I, *Lassen* I § 13, *Jul Lassen* Nullitet og Anfægtelighed (i Københavns Universitets Festskrift i Anledning af Kirkens Reformation 1899 og i Udvalgte Afhandlinger) med den der anførte Litteratur. Endvidere *Oser* Art 31 Anm I.3, *Stang* I § 39, *Platou* § 34, *E Ingstad* Om Retshandlers Uvirksomhed, *Knoph* i NRt 1927.1025. Aftl n Mot 66, *J Serlachius* Rätts-ärendens ogiltighet i 1734 års lag (TJFF 1902), *Ekström* § 118, *Hällström* i Festskrift för Granfelt.

² En tilsvarende Brug af Ordet ugyldig gør Mdhl § 44. *Lassen* I § 13.II jfr § 38 og § 43 Note 88 begrundede sin Terminologi med, at Løftet her

Løftet er altsaa kun ugyldigt, naar det hverken har Retsvirkning efter sit Indhold eller forpligter til at svare Opfyldelsesinteresse.

Heraf følger to vigtige Sætninger. Paa den ene Side er et Løfte, der ingen Retsvirkninger faar, ikke ugyldigt, hvis Retsvirkningernes Udebliven skyldes Begrænsninger i selve Løftet, f Eks at Tilsagnet var gjort afhængigt af en Betingelse.³

Naar Løftet forpligter til at svare Opfyldelsesinteressen, er det paa den anden Side gyldigt, selv om Løftegiveren ikke kan dømmes til at opfylde det. — Og dette gælder, hvad enten Udelukkelsen af Dom til Opfyldelse beror paa, at Ydelsen overhovedet ikke kan tilvejebringes, eller paa, at Lovgivningen ikke giver Adgang til Dom af andre Grunde, f Eks fordi Løftet gaar ud paa en personlig Tjenesteydelse. — Fremdeles kaldes et Overdragelsesløfte, der medfører Ansvar til Opfyldelsesinteressen, gyldigt, selv om Løftemodtageren ikke erhverver den overdragne Ret, f Eks fordi den allerede var ophørt, eller fordi den tilhørte en Trediemand.

En Forføjning, som forpligter til at svare Opfyldelsesinteresse, men som ikke har fuld Virkning i Overensstemmelse med sit Indhold, kalder jeg delvis uvirksom eller ikke fuldt virksom, se herom ndfr § 26.II.D.

Den her valgte Brug af Ordet ugyldig er praktisk i den almindelige Aftalelære, fordi Hovedinteressen knytter sig til Spørgsmaalet, om Løftet overhovedet er bindende som Løfte, jfr Aftl §§ 28 ff. Men Ugyldighed bruges ofte i en videre Betydning. Overdragelser og andre Forføjninger kaldes ofte ugyldige, saa snart de ikke hidfører den Retsforandring, som de gaar ud paa, f Eks overfører den Ret, der overdrages. Denne Sprogbrug er nærliggende, hvor Undersøgelsens Hovedformaal er at afgøre, om en Forføjning har Retsvirkning efter sit Indhold. Den bruges derfor jævnlig i Ejendomsretten (Tingsretten).⁴ Paa tilsvarende Maade bruger TL §§ 27 og 29 Udtrykkene Gyldighed og gyldig. Disse positive Udtryk bruges overhovedet jævnlig i tilsvarende Betydning, f Eks naar der er Tale om en Retserhvervelses Gyldighed, eller naar der tales om en Overdragelses »Gyldighed mod Overdragerens Kreditorer«, jfr Gbl §§ 22, 31 og 34, jfr herom ovfr § 8.IV.B.3.

virker ikke som Retshandel, men kun som Retsbrud. Saaledes ogsaa *Stang* I § 39 ved Note 9. Anderledes *Munch-Petersen* i TfR 1898.1 ff, *Almén* § 23 Note 44, jfr ogsaa *Lundstedt* Obl I 164, SvJT 1924.271 ff.

³ *Jul Lassen* 1 c § 6, *Poul Andersen* Ugyldige Forvaltningsakter § 4, Dansk Forvaltningsret I 227 f. Om Løftet bør kaldes ugyldigt, naar en *urigtig Forudsætning* berøver det bindende Virkning, undersøges ndfr i § 42.

⁴ Se f Eks *Vinding Kruse* ER III 835, IV 1588.

Jul Lassen krævede i sin Definition, at Uvirksomheden var begrundet i »en Mangel ved Retshandelen«. Dette Udtryk skal vel antyde, at Grunden skal staa i Forbindelse med selve de Kendsgerninger, der udgør Retshandelen. Ugyldigheden kan have sin Grund i særlige Omstændigheder ved Løftets Afgivelse eller ved dets Modtagelse (Optagelse i Modtagerens Bevidsthed) eller Løftets Indhold. Men man vil næppe med Sikkerhed begrænse Begrebet Ugyldighed til disse Tilfælde. Udenfor Begrebet maa man paa den anden Side holde de Tilfælde, hvor Retsvirkningernes Udebliven skyldes selvstændige retstiftende Kendsgerninger, der er indtraadt, efter at Løftet er blevet bindende, f Eks Løftemodtagerens Opgivelse af den ham tilsagte Ret. En skarp Afgrænsning af Ugyldighed i Modsætning til de Kendsgerninger, der ændrer eller ophæver Løftets Retsvirkninger, er dog næppe paakrævet.

Udenfor Ugyldighed falder ogsaa de Tilfælde, hvor der overhovedet ikke foreligger en Viljeserklæring, fordi der mangler noget af det, der hører med til en Viljeserklæring af den paagældende Art. Eks: en Person giver en anden Meddelelse om sine Planer, Underskriften paa et skriftligt Løfte er falsk, et Løfte, der er nedskrevet, er ikke afgivet. Man kalder heller ikke et Løfte for ugyldigt, naar det endnu ikke stifter Ret, fordi det ikke er kommet til Adressatens Kundskab.

Indenfor Formueretten har det vistnok ingen Interesse at trække en klar Grænse imellem ugyldige Viljeserklæringer og de andre Tilfælde, »ufærdige« eller »ikke-eksisterende« Viljeserklæringer.⁵ Det kan f Eks omtvistes, om Regler, der kræver bestemte Former iagttaget, og Regler som Aftl § 32.2^o bør kaldes Ugyldighedsregler. Men selv Kendsgerninger, der klart ikke udgør en Viljeserklæring, kan det undertiden være praktisk at inddrage i Ugyldighedslæren, hvis de i særlige Tilfælde kan medføre Retshandelsvirkninger. Som Eks kan nævnes Viljeserklæringer, der frembringes ved mekanisk Tvang (ndfr § 14.I).

III. Ugyldighedsreglernes Udvikling.⁶

I gammel Ret finder man kun faa Ugyldighedsgrunde. Det hænger sammen med, at gammel Ret i det hele knyttede Retsvirkningerne til ydre, synlige Kendsgerninger. Løfter og Aftaler blev kun bindende, naar de var indgaaet paa bestemte Maader (ovfr § 11.I). Paa den anden Side blev Løftegiveren holdt strengt fast ved de Ord, han havde brugt. Allerede tidlig bliver det dog

⁵ Franske Forfattere har ofret stort Arbejde paa Læren om »actes inexistants«, se f Eks *Capitant* Introduction à l'étude du droit civil no 272—76. Om ufærdige Viljeserklæringer se f Eks *v Tuhr* BürgR II.1 § 55.1, SchwOR § 29.I.

⁶ Se herom *Stang* I § 17, § 37.I—II med Henvisninger, *Knoph* Udviklingslinjer i moderne formuerett § 7.I, *Kr Andersen* i TfR 1934.138 ff samt ndfr § 17.1.3, § 19.I.

anerkendt, at visse Kendsgerninger kan gøre Løfter ugyldige, navnlig Løftgiverens Umodenhed (Umyndighed) og Tvang. Dette Trin i Retsudviklingen afspejler DL 5—1 endnu, men 5—1—2 har dog efter fremmed Forbillede medtaget den Ugyldighedsgrund, at Kontrakten er imod Loven eller Ærbarhed.

I gammel Ret blev der ikke lagt Vægt paa, om Løftemodtageren var i god eller ond Tro. De ældste Ugyldighedsgrunde gjorde Løftet ugyldigt, selv om Løftemodtageren var i begrundet god Tro. Men efterhaanden som Retsordenen udvikledes, blev der indført nye Ugyldighedsgrunde, som kun gjorde Løftet ugyldigt, naar Løftemodtageren ikke var i god Tro, først og fremmest Svig. Problemet om den gode Tros Betydning blev dog først rejst for Alvor i forrige Aarhundrede, da den historiske Skole i Retsvidenskaben paa Grundlag af Udtalelser i de romerske Retskilder udformede det saakaldte Viljesprincip (ovfr § 4.II) og i Sammenhæng dermed opstillede den Hovedregel, at en Viljeserklæring, der ikke var baaret af den erklærendes Vilje, var ugyldig, selv om Løftemodtageren var i god Tro. Denne Regel fyldestgjorde ikke det praktiske Livs Krav. Netop i forrige Aarhundrede udvikledes Samhandelen stærkt, og dens Trivsel krævede først og fremmest Sikkerhed og Hurtighed i Omsætningen. Derfor trængte Problemet om den gode Tro sig paa, og der opstod en voldsom Strid i Retsvidenskaben. Her i Norden vandt Viljesprincippet vel nogen Tilslutning, men naaede aldrig at blive herskende. Mod Slutningen af Aarhundredet blev det kraftigt imødegaaet af vore ledende Retsforskere, og ved de nordiske Aftalelove blev det endelig afvist.⁷

Da Aftalelovene blev udarbejdet, tog man hele Spørgsmaalet om Beskyttelse for den gode Tro op til Overvejelse. Man forstod nu Værdien af Sikkerhed i Omsætningen, og derfor lod man kun i meget faa Tilfælde Ugyldighed indtræde paa Trods af Løftemodtagerens gode Tro. Ikke blot afviste man at lade Uoverensstemmelse mellem Vilje og Erklæring medføre Ugyldighed uden Hensyn til god Tro, men man indsnævrede ældre Rets Regel om Tvang, saaledes at kun voldelig Tvang skulde slaa igennem overfor god Tro.

I Nutiden er der paa den anden Side ikke store Betænkeligheder ved at anerkende Ugyldighed i Tilfælde, hvor Løftemodtageren er

⁷ Se herom ovfr § 4 og ndfr § 17.

i ond Tro. Derfor havde vore Domstole i nyere Tid i stigende Grad anerkendt Ugyldighed i Tilfælde af denne Art, og Aftl har fortsat Udviklingen, som det har fundet Udtryk i de to Regler i Aftl §§ 31 og 33.

Den sidstnævnte Bestemmelse fastslaaer det almindelige Princip, at en Viljeserklæring ikke binder den, som har afgivet den, naar det paa Grund af Omstændigheder, som forelaa, da Erklæringen kom til Adressatens Kundskab, og hvorom han maa antages at have været vidende, vilde stride imod almindelig Hæderlighed, om han gjorde den gældende.⁸ Reglen i § 33 er i Virkeligheden saa omfattende, at de andre Ugyldighedsgrunde, der forudsætter ond Tro, for Størstedelen gaar ind under den. Selvstændig Betydning har de dog vedblivende, dels ved at fritage Dommeren for at prøve, om Løftemodtagerens Benyttelse af Erklæringen vilde stride mod almindelig Hæderlighed, dels fordi § 33 ikke lader Ugyldighed indtræde, blot fordi Adressaten *burde* indse de relevante Omstændigheder, men kun, naar han var *vidende* om dem.

Aftl's Regler om Ugyldighed er ikke udtømmende.

Derfor kan det tænkes, at der igennem Praksis dannes nye Ugyldighedsgrunde. Se herom navnlig ndfr § 18. Andre Lovregler om Ugyldighed omtales i § 13 og §§ 19—21.

Den skildrede Udvikling af Ugyldighedsreglerne kan i Hovedsagen ses som Resultatet af Lovgivningens Bestræbelser for at gøre Reglerne om Løfter og Aftaler saa vel egnede for Omsætningslivet som muligt. Paa den ene Side skal Omsætningen fremmes, paa den anden Side gælder det, saavidt det kan forenes med Sikkerheden i Omsætningen, at værne Individerne imod at blive bundet ved Aftaler, der er i Strid med deres Tarv og velovervejede Ønsker. Ugyldighedsreglerne tjener derved til at give Individerne Tryghed, og Bestemmelser som Aftalelov § 31 er i særlig Forstand sociale Beskyttelsesregler.

Imidlertid kan Samfundshensyn af anden Art ogsaa faa stærk Indflydelse paa Ugyldighedsreglerne. Statens almindelige Politik, og navnlig dens økonomiske Politik, kan føre til, at Staten griber ind i Omsætningsens Gang. De Maal, Staten forfølger, kan kræve, at der opstilles særlige Ugyldighedsregler, f. Eks fordi visse Aftaler ønskes modvirket.

⁸ Jfr *Stang* i TfR 1930.64 ff og ndfr § 18.

Da Samfundsmyndighedernes Politik har forandret sig stærkt i Tidernes Løb, er der ogsaa sket store Ændringer i de Ugyldighedsregler, der afspejler denne Politik. I Liberalismens Tidsalder begrænsedes Lovgivningens Indgreb i Kontraktfriheden stærkt. I den nyeste Tid har Staterne til Gengæld atter i stigende Grad grebet ind i det økonomiske Livs Frihed, som det er nævnt ovfr § 4.I i f, og under de seneste Aars store Vanskeligheder trænges det private Initiativ og Kontraktfriheden stærkere tilbage, end de fleste til for nylig havde tænkt mulig. I hvilken Grad denne Udvikling vil blive fortsat, eller om den atter vil blive trængt tilbage, er det umuligt at afgøre nu. Men ialfald her i Landet fremtræder det meste af det ny foreløbig som en midlertidig Kriselovgivning.

IV. *Almindelige Spørgsmaal om Ugyldighedsbetingelserne.*

A. Det er Spørgsmaalet om *Løfters* Ugyldighed, der skal undersøges. Ved gensidige Aftaler maa Gyldighedsspørgsmaalet afgøres for hvert Løfte for sig. At den ene Parts Løfte er ugyldigt, medfører ikke med Nødvendighed, at den anden Part heller ikke er bundet ved sit Løfte. Om han kan kræve sig løst fra sit Løfte, fordi Løftet til ham ikke er bindende, er et særligt Retsspørgsmaal, der i Almindelighed maa afgøres udfra Forudsætnings-synspunktet (ndfr § 43). Hvis man vil undgaa Uklarheder og Misforstaaelser, er det derfor sikrest ikke at sige, at *Aftalen* er ugyldig, medmindre ingen af Parterne er bundet.

Aftl's Ugyldighedsregler har undgaaet Uklarhed ved at bruge Udtrykket Viljeserklæring, der kun kan sigte til den enkelte Erklæring. Ordet Rets-handel vilde have været mindre klart, da en Aftale ofte kaldes een Rets-handel, jfr ovfr § 9 i Slutn.

B. *Hvad er Fremkaldelse af Viljeserklæringen?*

Ugyldighed indtræder navnlig i Tilfælde, hvor Løftgeberens Beslutning om at love noget er blevet til paa en ubetryggende Maade. Som oftest er det en Betingelse, at Løftet er *fremkaldt* ved et nærmere betegnet Forhold, f Eks Tvang, Svig, Udnyttelse eller Vildfarelse.

Viljeserklæringen er fremkaldt ved Tvang, Svig etc, naar Viljeserklæringen ikke vilde være blevet afgivet uden Tvungen, Svigen, etc. Selv om Tvungen eller Svigen var Hovedmotivet til Viljeserklæringens Afgivelse, er Viljeserklæringen ikke fremkaldt derved, hvis de øvrige Motiver, som den erklærende faktisk havde, vilde have bestemt ham til at afgive den.⁹

C. *Hvornaar skal Ugyldighedsgrunden have været til Stede?*¹⁰

⁹ Se nærmere *Ussing* Forudsætninger 89 ff, samt ndfr § 15 v Note 22.

¹⁰ Jfr I Udg 18, *Stang* I 217 f, *Vinding Kruse* Retslæren I 234 f (hvortil kan ses ovfr § 8 Note 1 og om Paabud ndfr § 38). Om en mulig Undtagelse ved Umyndiggørelse se ndfr § 13 v Note 11-14.

Om Løftgeberens Død se ovfr § 6.VII.B. Hvis et Brev forfalskes og der-

Naar en Viljeserklæring bliver ugyldig, fordi den er fremkaldt ved Tvang, Svig eller andet særligt Forhold, indtræder Ugyldigheden kun, hvis Viljeserklæringens *Afgivelse* er fremkaldt ved Tvangen, Svigen etc. Naar en Person er blevet narret til at udstede et Gælds-brev, men han opdager Sammenhængen, før han afgiver Løftet, er Løftet ikke fremkaldt ved Svig. Hvis han omvendt uden Svig skriver et Gælds-brev, men bestemmer sig om og kun ved Svig bevæges til at afgive Gælds-brevet, er Løftet fremkaldt ved Svig.

Samme Grundsætning maa gælde, hvor Ugyldigheden iøvrigt beror paa, at Løftegiverens Beslutning ikke er blevet til paa betryggende Maade. Det faar Betydning, naar han var umyndig eller manglede Evnen til at handle fornuftmæssigt. Mdhl §§ 34 ff og 65 bruger ikke saa skarpe Udtryk, at Reglen kan udledes af dem. Men der kan ikke være Tvivl om, at Løftegiverens Inhabilitet kun gør Løftet ugyldigt, naar den forelaa, da han afgav Løftet.

Den opstillede Regel gælder for almindelige Løfter. Den kan selvfølgelig ikke gælde for de Erklæringer, der faar Løftevirkninger, skønt de ikke er afgivet (ovfr § 7). Den, der køber et Omsætningsgælds-brev og faar det i Hænde i god Tro, maa f.eks. kunne gøre det gældende mod Udstederen, selv om denne voldelig er blevet tvunget til at afgive det. Men Udstederen bliver ikke forpligtet overfor Køberen, hvis han voldelig er tvunget til at skrive det under, jfr Gbl § 17.

D. Om Bevisbyrden for Ugyldighed se *Tybjerg* 145—148, *Dige* Bevis 147 ff.

V. Stærke og svage Ugyldighedsgrunde.

Som allerede nævnt falder Ugyldighedsgrundene i to Grupper.¹¹ Nogle gør Løfter ugyldige, selv om Løftemodtageren var i god Tro («stærke» Ugyldighedsgrunde), andre kun naar han var i ond Tro («svage» Grunde).

Til de stærke Grunde hører efter gældende dansk Ret Formmangel,¹² Mindreaarighed, Fornuftmangel (Mdhl § 65), tinglyst

efter afsendes af Brevskriveren selv, uden at han opdager Forfalskningen, er det ikke Reglerne om Falsk, der skal anvendes, men Reglen i Aftl § 32.1^o. Hvis Brevet laa færdigt og underskrevet, da det blev forfalsket, vil man dog næppe altid gennemføre denne Regel.

¹¹ Se til det følgende navnlig *Stang* I § 17.IV, §§ 37—38, i TfR 1930.51 ff og TJFF 1933.365 ff, *Kr Andersen* i TfR 1934.98 ff. Iøvrigt *Jul Lassen* Nullitet og Anfægtelighed 72—74, *Aagesen* RR 261 ff.

¹² Dvs Mangel af Form i de Tilfælde, der er nævnt ovfr § 11.IV.A. Som det fremgaar af § 11, er det langt fra alle Formregler, hvis Tilside-sættelse medfører Ugyldighed. Dette er en af Grundene til, at Formreglerne er omtalt før de almindelige Ugyldighedsgrunde.

Umyndiggørelse og Lavværgemaal,¹³ voldelig kompulsiv Tvang, d v s Tvang, der gaar ind under Aftl § 28.

Sondringen mellem de to Klasser af Ugyldighedsgrunde er ikke blot vigtig for at faa den rette Forstaaelse af Ugyldighedsreglerne, men den har retlig Betydning i flere Henseender. De Ugyldighedsgrunde, der forudsætter ond Tro, har navnlig for saa vidt svagere Virkning, som Ugyldighedsindsigelsen i vidt Omfang tabes overfor Trediemand, navnlig den, til hvem den ugyldige Viljeserklærings Adressat har overdraget den Ret, som Erklæringen tilsyneladende giver ham.

Det gælder ved Omsætningspapirer, jfr Gbl §§ 15 og 17, Alm Del 298 og 334, ved tinglyste Dokumenter om fast Ejendom, jfr TL § 27, og efter herskende Opfattelse, naar Løsøre overdrages og overgives til Erhververen.¹⁴ Men det er ikke en almindelig Regel, der gælder om alle Overdragelser. Den gælder navnlig ikke ved Overdragelse af simple Fordringer, jfr Alm Del 251. Man kan ikke engang sige, at den omtalte Eksstinktion er Hovedreglen i den Forstand, at den indtræder, hvor særlige Grunde ikke tvinger til at forkaste den. Det kan navnlig ikke støttes paa Aftl, at de i Aftl nævnte svage Ugyldighedsgrunde tabes ved Overdragelse af den ugyldigt erhvervede Ret. Aftl afgør kun Forholdet til Løftemodtageren, og der kan ikke sluttet fra Løftemodtagerens Stilling til en senere Erhververs.¹⁵

Sondringen mellem stærke og svage Grunde er ogsaa lagt til Grund i Gbl § 30.

¹³ Ved Umyndiggørelse faar den gode Tro Betydning, saalænge Umyndiggørelsen ikke er tinglyst, jfr ndfr § 13 v Note 9, og ved Fornuftmangel kan den begrunde Krav paa hel eller delvis Erstatning af den negative Kontraktsinteresse, se ndfr § 13 v Note 10.

¹⁴ Herom Vinding Kruse ER III 1372 f og i U 1925 B.330, 1932 B.188 samt *Lassen* I § 15 v Note 13, § 17 ved Note 14 b, § 18 ved Note 8 med yderligere Henvisninger, jfr ogsaa *O K Magnussen* i U 1925 B.297 f.

¹⁵ Afvigende *Vinding Kruse* ER III 1373 samt i U 1932 B.188 f, 1935 B.122 Note 4, jfr ogsaa *Stang* I § 39.VII, men deroverfor *Ussing* i Juridisk Forenings Aarbog for 1933—34 S 61 f, TfR 1936.186 ff, *Björling* i SvJT 1932.430 f, *Hult* Kommissionärsavtalet 93 f, *Hällström* i Festskrift f Granfelt 11 f. Hvis Slutningen var rigtig, maatte Reglen gælde om alle Overdragelser. Men den gælder kun om Overdragelse af Genstande, for hvilke der er særlig Grund til at anerkende eksstinktiv Erhvervelse, nemlig faste Ejendomme, negotiable Dokumenter og efter herskende Lære Løsøre, og selv her kræves særlige Betingelser opfyldt (Tinglysning, at Erhververen har faaet Dokumentet eller Tingen i Hænde), hvad derimod ikke kræves, for at den oprindelige Løftemodtager skal vinde Ret. At Slutningen reelt er ubeføjet, beror paa, at det vilde være langt farligere for Løftegiverne, om deres Indsigelser gik tabt ved Videreoverdragelse. En senere Erhverver

VI. *Særlig om de svage Ugyldighedsgrunde.*A. *Hvornaa foreligger der relevant ond Tro?*

De svage Ugyldighedsgrunde i Aftl §§ 29—31 og 32.1⁰ medfører efter Aftl Ugyldighed, hvis den, til hvem Erklæringen er afgivet, indsaa eller burde indse, at der forelaa en Ugyldighedsgrund. Uagtsomhed hos Løftemodtageren afskærer ham altsaa fra at vinde Ret ved Løftet. — Kun Aftl § 33 gaar mindre vidt, jfr ndfr § 18.1⁶ — Udtrykkene »indsaa eller burde indse« maa endda tolkes ret vidt. Ialfald i visse Tilfælde omfatter de, at Løftemodtageren havde eller burde have begrundet Mistanke, jfr ndfr § 17 v Note 21.

Omvendt bliver Løftet kun gyldigt, naar Løftemodtageren var i begrundet god Tro. Det er med andre Ord afgørende, om Løftemodtageren var i god Tro i teknisk Betydning (ovfr § 4.V).

I de Tilfælde, hvor det afgørende er, om der foreligger (begrundet) god Tro, eller om den paagældende indsaa eller burde indse noget, maa der normalt lægges Vægt paa, om en almindelig fornuftig Mand, der er kendt med de paagældende Forhold, vilde være i god Tro eller ej.¹⁷

I hvilket Øjeblik god Tro skal foreligge, naar en Viljeserklærings bindende Kraft er afhængig af god Tro hos Adressaten,¹⁸ er for

kan nemlig lettere være i god Tro end selve den Person, Løftet er rettet til. I de Tilfælde, hvor Aftalen angaar Genstande, som man finder det paa-krævet at sikre Omsætningen af, er det derimod nærliggende først og frem-mest at lade Eksstinktionen ramme de svage Ugyldighedsgrunde. Se iøvrigt Alm Del 251, jfr 249 f.

¹⁶ Ifølge *Vinding Kruse* ER III 999 f m fl St finder TL § 27 Anvendelse ogsaa til Fordel for den, til hvem det tinglyste Dokument fra først af er udstedt, jfr ovfr § 11 Note 20. Heraf følger, at der — saa langt som TL § 27 rækker — paa Grund af TL § 5 kan indtræde Retserhvervelse for en Løftemodtager, skønt han har udvist simpel Uagtsomhed. Forsaavidt for-trænger TL § 27 Bestemmelserne i Aftl §§ 29—32.

¹⁷ Den gode Tro hos Løftemodtageren, der kun skyldes hans individuelle Egenskaber, saa at en almindelig fornuftig og kyndig Mand ikke vilde have været i god Tro, kan formentlig ikke komme i Betragtning, medmindre Løftemodtagerens individuelle Abnormiteter var saaledes tilgængelige for Løftegiveren, at han burde have taget Hensyn til dem, se *Lassen* I § 16 Note 20, Vilje og Erklæring 39 f, 49 f.

¹⁸ Aftl § 39 omfatter efter sine Ord ikke de Tilfælde, hvor det afgørende er ikke Adressatens, men en Trediemands gode Tro, som f Eks ifølge Aftl § 34. Se herom ndfr § 17 Note 67. Om Aftl § 39 er anvendelig paa Tilfælde, der falder ind under Aftl § 33, se ndfr § 18 v Note 7.

Aftl's Omraade bestemt ved Aftl § 39. Herefter er det afgørende som Hovedregel det Øjeblik, da Viljeserklæringen blev ham bekendt. Men *under særlige Omstændigheder* kan der ogsaa tages Hensyn til den Kundskab, han har faaet eller burde have faaet efter det nævnte Tidspunkt, men forinden Viljeserklæringen har virket bestemmende paa hans Handlemaade. De udhævede Ord viser, at det er en meget snæver Bestemmelse. Uden videre at lade det afgørende være det Øjeblik, da Viljeserklæringen virkede bestemmende paa Adressatens Handlemaade, vilde være uheldigt, da det er yderst vanskeligt at bevise paalideligt, om Adressatens Handlemaade er bestemt ved Erklæringen. Det kunde derfor befrygtes, at Sikkerheden i Samhandelen vilde rokkes derved.¹⁹

Ved de svage Ugyldighedsgrunde, der anerkendes uden Hjemmel i Aftl, maa der stilles samme Krav som efter Aftl's Regler.

Det er »den, til hvem Erklæringen er afgivet«, hvis onde Tro Aftl lægger Vægt paa. Udtrykket omfatter den, til hvem en Erklæring rettes i hans Egenskab af Stedfortræder (Repræsentant) for den Person, som Løftet gaar ud paa at tillægge Ret, jfr ndfr § 30 v Note 8—9. Om ond Tro hos andre, der medvirker ved Kontraktens Indgaaelse, medfører Ugyldighed ligesom Løftemodtagerens egen onde Tro, undersøges i det følgende, bl a i § 33.II—III.

B. *Ringere Værn for god Tro ved Gaver m m.*

Ingen af Aftl's Bestemmelser om »svage« Ugyldighedsgrunde udtaler positivt, at den erklærende er bundet, hvis Adressaten er i god Tro. Efter almindelige Fortolkningsregler synes det imidlertid berettiget at udlede dette modsætningsvis af Lovreglerne. Men under Hensyn til Udtalelser i de danske Motiver²⁰ maa der dog kunne gøres Undtagelser fra Sætningen, hvor det almindelige Sikkerhedshensyn, der begrunder Sætningen, ikke gør sig gældende. Dette gælder navnlig ved Gaver og andre Retshandler, der ikke har væsentlig Betydning for Samhandelen, f Eks Væddemaal.

Ved slige Løfter vilde det vistnok være rimeligt at lade Ugyldighed paa Grund af ikke-voldelig Tvang, Svig, Udnyttelse og den

¹⁹ Jfr Aftl d Mot 92, n Mot 97. Den norske Aftl bruger Vendingen »før han endnu har indrettet sig efter Viljeserklæringen«. Heri ligger ikke nogen Realitetsforskel, *Almén* Avtl § 39 Note 10. Om § 39 se endvidere *Augdahl* i TfR 1921.119 f, der næppe kan billiges. Eks paa Sætningens Anvendelse er nævnt ndfr § 17 Note 25.

²⁰ D Mot 76, jfr *Almén* Avtl § 32 v Note 41—43.

Vildfarelse, Aftl § 32.1⁰ omhandler, indtræde, selv om Løftemodtageren var i god Tro,²¹ men til Gengæld efter Omstændighederne at paalægge Løftegiveren at erstatte den negative Kontraktsinteresse, jfr ndfr VII. Retspraksis har ikke taget klar Stilling til Problemet.²²

Hvad særlig angaar *Gaver*, taler det nærmest imod Fravigelse af de almindelige Regler, at vor Lovgivning i andre Retninger værner Gavemodtagerens gode Tro, saaledes navnlig med Hensyn til eksstinktiv Godtserhvervelse og Eksstinktion af Indsigelser mod Omsætningspapirer samt med Hensyn til Kreditorernes Adgang til at afkræfte *Gaver*.²³

VII. *Om negativ Kontraktsinteresse skal udredes af den der gør sit Løftes Ugyldighed gældende.*²⁴

A. I de Tilfælde, hvor et Løfte bliver ugyldigt trods Løftemodtagerens gode Tro, kan der rejses Spørgsmaal om at paalægge Løftegiveren Pligt til at erstatte Løftemodtageren den negative Kontraktsinteresse. En slig Regel kan efter Omstændighederne være en rimelig Middelvej mellem rene Viljes- og Tillidsprincipper. Den giver ikke Omsætningen samme Tryghed som den Regel, at Løftet bliver bindende (gyldigt). Men den bidrager dog til at skabe en vis Sikkerhed i Samhandelen. Derfor kan det ikke undre, at Regler om negativ Kontraktsinteresse er blevet indført i Lande, hvis Lovgivninger i vidt Omfang bygger paa Viljesprincippet.²⁵

I nordisk Ret er der ikke saa stærk Trang til Regler om negativ Kontraktsinteresse, fordi et Løfte, der ikke stemmer med Løftegiverens Vilje, som Hovedregel bliver gyldigt, naar Løftemodtageren var i god Tro. Men der er dog en Række Tilfælde, hvor der indtræder Ugyldighed trods Løftemodtagerens gode Tro. Derfor maa det undersøges, om Løftegiveren i noget af disse Tilfælde bør betale negativ Kontraktsinteresse.

²¹ Saaledes om *Gaver* engelsk Ret, se *Prochownick* I § 81 med IV.2, § 89 Nr 3, *Corneliussen* 29. Se iøvrigt *Ussing* i SpD I § 77 Note 60, *Karlgren* AvtSp 24, *Stang* I 553, *Almén* Avtl § 32 Note 42—43.

²² Se herom ndfr § 17 Note 27.

²³ Se m H t Omsætningspapirer Alm Del 281 og om anden Eksstinktion *Ussing* i SpD I 23 f og TL § 1, *Vinding Kruse* ER III 1143 f, samt om Afkræftelse KL § 26.

²⁴ Jfr *Lassen* I § 38, § 43.11.2, *H Munch-Petersen* i TfR 1898.1 ff, *Karlgren* AvtSp 9 ff.

²⁵ Se som Eksempel BGB § 122.

Vor Lovgivning indeholder kun Regler herom for Tilfælde af *Inhabilitet*.

Efter *Mdhl* § 44 kan der i det Omfang, hvori det findes billigt, paalægges den umyndige at erstatte det Tab, som Aftalen har medført, hvis han ved urigtige Anbringender om sin Hjemmel til at træffe Aftalen har forledet den anden Part til at slutte denne. Og hvis den umyndige har gjort sig skyldig i strafbart Forhold ved Aftalens Indgaaelse, paahviler der ham Erstatningspligt efter Lovgivningens almindelige Regler.

Bestemmelsen forudsætter, at Lovgivningens almindelige Regler kunde have medført, at den umyndige blev forpligtet til at erstatte den negative Kontraktsinteresse i videre Omfang. Dansk Rets Erstatningsregler maa antages at medføre Pligt til at erstatte den negative Kontraktsinteresse, hvor Medkontrahentens Skuffelse er fremkaldt ved *dolus eller culpa in contrahendo* (uforsvarlig Adfærd). Hvis den umyndige har fremkaldt Medkontrahentens Ydelse ved uforsvarlig Adfærd af anden Art end den, § 44.²⁰ nævner, f Eks ved at udgive sig for en anden Person, maa han være ansvarlig efter almindelige Erstatningsregler, men Ansaret kan lempes, hvor den umyndige falder ind under *Mdhl* §§ 63 og 64.²⁶

Om det Tilfælde, at en Aftale ikke binder en Person, fordi han har manglet Evnen til at handle fornuftmæssig, opstiller *Mdhl* § 65 den Regel, at der kan tillægges den anden Part, der var i god Tro, Erstatning for det Tab, som Aftalen har medført, i det Omfang, hvori det findes billigt. Denne Regel gaar videre end § 44 ved ikke at kræve almindelige Erstatningsbetingelser opfyldt. — Stor Betydning har dette dog ikke. I Reglen vilde Domstolene vel nok kunne naa samme Resultater ved at anvende *Mdhl* § 64. — Reglen har derfor et vist Slægtskab med Regler som BGB § 122, der paalægger Løftegiveren at erstatte den negative Kontraktsinteresse, selv om intet kan lægges ham til Last. Men i Modsætning til BGB § 122 er *Mdhl* § 65 en Billighedsregel, hvis Hovedformaal er i enkelte Tilfælde at afbøde for haarde Følger af Reglen om, at Ugyldighed indtræder uden Hensyn til god Tro.

Bortset fra *Inhabilitetstilfælde* har vi ingen Lovregler, der foreskriver, at Løftegiveren skal erstatte den negative Kontraktsinteresse, naar hans Løfte bliver ugyldigt trods Løftemodtagerens gode Tro. Men en slig Erstatningspligt maa kunne støttes paa almindelige Retsgrundsætninger.²⁷

Det har ikke stor praktisk Betydning at undersøge selve dette Spørgsmaal, da der kun sjældent rejses Spørgsmaal om sligt Ansvar ved andre stærke Ugyldighedsgrunde end *Inhabilitet*. Men Undersøgelsen faar Betydning for en Række andre Tilfælde, hvor en Løftemodtager ikke vinder

²⁶ Se iøvrigt om Reglen *Borum* Personretten 77—82, *Bentzon* PR 85 ff, *Ussing* i U 1923 B.134 ff.

²⁷ Se Henvisninger i Note 24.

Ret trods sin gode Tro, saaledes hvor et skriftligt Løfte er falsk eller forfalsket, hvor et Telegram er forvansket ved Telegrafvæsenets Fejl, hvor et Bud har givet gal mundtlig Besked, og hvor en Person, der afgiver Løfte i en andens Navn, ikke har Magt til at forpligte ham. Derfor tænkes der ogsaa paa slige Tilfælde i det følgende.

Den ældre Opfattelse gik ud paa, at Pligt til at erstatte negativ Kontraktsinteresse kunde støttes paa Reglerne om Erstatning udenfor Kontraktforhold og derfor navnlig indtraadte, naar Løftegiveren havde fremkaldt Løftemodtagerens Skuffelse og Tab ved retstridig, forsætlig eller uagtsom Adfærd ved Aftalens Indgaaelse (*dolus* eller *culpa in contrahendo*). Denne Lære peger forsaavidt i den rigtige Retning, som Ansvar i og for sig maa kunne støttes paa almindelige Erstatningsregler. Der maa uden Tvivl kunne paalægges Ansvar efter Culpareglen. Men det er ikke helt let at afgøre, hvad der er uforsvarlig (retstridig) Adfærd i slige Forhold. Man kan ikke uden videre drage Grænsen paa samme Maade som udenfor Kontraktforhold. Der maa tages Hensyn til, hvad der med Rimelighed kan forlanges af en Person ved Afslutningen af en Aftale som den paagældende.

Fremdeles maa Ansvar i kunne strækkes udover Culpareglen. I dansk Ret maa Ansvar ialfald kunne bygges paa DL 3—19—2, der paalægger Husbonden Ansvar for Tjenerens Forseelser i Tjenesten. Den, der giver en anden det Hverv at indgaa en Aftale for ham, maa derfor kunne tilpligtes at erstatte Medkontrahenten den negative Kontraktsinteresse, hvis Hjælperen har fremkaldt hans Skuffelse ved en Fejl i Hvervets Udførelse.²⁸

I dansk Ret hvor de almindelige Erstatningsregler overvejende hviler paa Forholdets Natur, kan det imidlertid ikke være udelukket at gaa videre. Om der i noget Tilfælde er tilstrækkelig Grund hertil, er tvivlsomt. Spørgsmaalet maa undersøges for hver enkelt Ugyldighedsgrund for sig. Der er navnlig hævdet ubetinget Erstatningspligt ved Telegraferingsfejl.²⁹

B. I Tilfælde, hvor Løftemodtageren ikke var i begrundet god Tro, er der i Almindelighed ikke Grund til at paalægge Løftegiveren at erstatte den negative Kontraktsinteresse. Men i ganske særlige Tilfælde kan det være rimeligt, f. Eks. hvis Løftemodtageren uagtsomt har stølet paa Løftet og hans Skuffelse skyldes Svig eller en grovere Fejl fra Løftegiverens Side.³⁰

²⁸ Dette anerkendte allerede *Lassen* I 207. Se ogsaa Note 29.

²⁹ Jfr herom ndfr § 33.I ved Note 12, der viser, at *Lassen* her vilde gaa ud over Culpareglen. Iøvrigt kan navnlig henvises til *Karlgren* AvtSp 11 ff, jfr ogsaa min Alm Del § 16.IV om negativ Kontraktsinteresse i andre Tilfælde. I dansk Ret har det ikke saa stor Betydning som efter *Karlgrens* Opfattelse, om Ansvar i betragtes som hvilende paa Reglerne om Erstatning udenfor Kontrakt, eller som beslægtet med Erstatning i Kontraktforhold. Se herom *H Munch-Petersen* 1 c, *Lassen* I § 43 Note 88—89 a.

³⁰ Se herom *Karlgren* AvtSp 41 ff.

§ 13.

Inhabilitet.¹*I. Oversigt over Inhabilitetstilfælde.*

Visse Klasser af Personer trænger ifølge Lovgiverens Anskuelse paa Grund af aandelig Umodenhed eller af andre Grunde til at beskyttes mod Følger af de Retshandler, de foretager paa egen Haand. Kun de Personer, der er *myndige* og kommet til deres Lavalder, er ifølge DL 5—1—2 forpligtede ved Retshandler i levende Live, som de paa egen Haand indgaar.

De nugældende Regler om disse Forhold haves i Lov 277 om Umyndighed og Værgemaal af 30 Juni 1922 (Mdhl).

A. Udelukkede fra paa egen Haand at raade over deres Formue eller forpligte sig ved Retshandler er efter denne Lov:

1. De *umyndige*, hvortil hører a) de *mindreaarige*, d v s Personer under 21 Aar; b) de *umyndiggjorte*, se Mdhl §§ 1—3.
2. Personer, der er sat under Lavværgemaal, Mdhl §§ 54—55.
3. Personer, som paa Grund af Sindssygdom, Aandssvaghed, forbigaaende Sindsforvirring eller lignende Tilstand mangler Evnen til at handle fornuftmæssigt, Mdhl § 65.

B. De nævnte Personer er dog ikke udelukkede fra alle Rets-handler.

1. Mdhl bestemmer, at visse af de ovenfor nævnte Personer selv træffer Bestemmelse om Indgaaelse og Ophævelse af Aftale om Tjeneste eller andet *personligt Arbejde*,² nemlig:

- a) mindreaarige, der er fyldt 18 Aar eller har indgaaet Ægteskab (§ 35.1^o).
- b) under visse Betingelser mindreaarige over 15 Aar (§ 35.2^o).
- c) umyndiggjorte, naar det modsatte ikke er bestemt af Retten (§ 38).
- d) Personer under Lavværgemaal (§ 55.2 Pkt).

¹ Om Emnet, der her kun skal behandles i Hovedtræk, henvises til Fremstillingen i Personretten, navnlig *Borum* Personretten 23—27, §§ 6, 7, 13, 14.III, *Bentzon* PR §§ 6 ff, jfr dertil *Ussing* i U 1923 B.127 ff. Den ældre Litteratur, hvorom *Lassen* I § 14 Note I, er for Størstedelen forældet.

² Hvad der nærmere ligger deri, undersøges i Personretten, se *Borum* I c 44 ff, *Bentzon* PR 57 ff og dertil *Ussing* i U 1923 B.128—32.

Disse Personer kan siges at have »personlig Myndighed«, et Udtryk, som Mdhl dog ikke bruger.

2. Ifølge Mdhl §§ 39—40 jfr 56 raader saavel umyndige normalt som Personer under Lavværgemaal over Selverhverv samt over, hvad de ved Gave eller Testamente har faaet til egen Raadighed. Se endvidere Mdhl § 41 og L 56 18 Marts 1925 § 11.2^o.

3. I de samme Tilfælde, i hvilke en Trediemand efter Reglerne om *uanmodet Forretningsførelse* vilde kunne binde den umyndige ved Retshandler paa hans (eller Værgens) Vegne, maa den umyndige selv kunne handle.³ Forudsætningen herfor er, at Værgen er forhindret fra at handle, og at Handlingen er uopsættelig nødvendig til Undgaaelse af Tab. Men iøvrigt kan det ikke gøre en umyndigs Retshandel gyldig, at den er indgaaet til Fornødenheders Anskaffelse eller var hensigtsmæssig og nyttig.⁴

C. Formueretlige Retshandler kan som Regel indgaas med bindende Virkning for den umyndige af hans Værge, efter Omstændighederne med Pupilauctoriteternes Samtykke. En Undtagelse gør Mdhl § 48 dog med Hensyn til Kaution og anden Sikkerhedsstillelse for Trediemands Gæld.⁵

Den umyndiges Medvirkning kræves ifølge Lærlingel § 3.2^o til Indgaaelse af visse Lærlingekontrakter.

II. *Inhabilitetens Indvirkning paa Løftet.*

Betydningen af, at en Person er umyndig eller af de andre ovenfor nævnte Grunde mangler fuld »Kontraktshabilitet«, er navnlig,⁶ at han, saa vidt den paagældende Mangel rækker, *ikke er bundet*

³ Ørsted Hdbg II 470—471, Scheel Personretten 179, Borum 1 c 34, Bentzon PR (1916) 136; Schl III.430 og JT XXXVII.296 kan muligvis forklares som noget dristige Anvendelser af denne Grundsætning. Se om den Enkelte Kontrakter § 52.IV.

⁴ Scheel Personretten 176—179, Ørsted Hdbg II 463—470, Supplement II 94—101, Bentzon PR (1916) 135, Bergh i TfR 1894.139—149, jfr U 1893.1132 H, AfR III.411 og IV.494, JU 1857.911, JA X.2.188, jfr dog IX.2.194. Jfr om »necessaries« Prochownick §§ 50, 51. Bestemmelsen i Universitetsfundats 7 Maj 1788 Kap II § 5 er ophævet ved Mdhl § 71.

⁵ Se herom *H Ussing* Kaution § 4.II, 383 f, 393, 399, 404. De øvrige ældre Undtagelsesbestemmelser er enten bortfaldet forinden eller ophævet ved Mdhl § 71 og Lov 56 18 Marts 1925, se bl a Kaution § 4 Note 41.

⁶ Om Virkningen af Umyndighed hos den, til hvem et »Paabud« rettes, se ndfr § 38 v Note 32.

ved et Løfte, han paa egen Haand afgiver,⁷ DL 5—1—2 og Mdhl § 34, jfr § 55.1 Pkt, § 65. Og dette gælder i Almindelighed, *selv om Løftemodtageren er i god Tro* og med Føje antager, at Løftegiveren havde fornøden Myndighed eller Samtykke fra den, der skal handle i Stedet for ham eller sammen med ham.⁸ Noget andet gælder dog om umyndiggjorte og Personer under Lavværgemaal, se TL § 48.1^o, der maa sammenholdes med §§ 5, 43 og 46.⁹ Og om Personer, der manglede Evnen til at handle fornuftmæssigt, bestemmer Mdhl § 65.2^o, at der i det Omfang, hvori det findes billigt, kan tillægges den godtroende Medkontrahent Erstatning for det Tab, som Aftalen har medført.¹⁰

En Umyndiggørelse paavirker formentlig ikke de *Løfter, som er afgivet inden Umyndiggørelsesdekretet*, men først derefter kommet til Adressatens Kundskab.¹¹ I dansk Litteratur er den modsatte Opfattelse dog gjort gældende, støttet til en Fortolkning af Pl 10 April 1841 §§ 1 og 4, der indeholdt de ældre Bestemmelser om Kundgørelse af Umyndiggørelsesdekreter.¹² Baggrunden herfor er

⁷ Se om Stillingen i gensidig bebyrdende Kontrakter ndfr § 43.I.

⁸ En vigtig Undtagelse gøres dog m H t Overdragelse af Penge, negotiable Ihændehavepapirer og efter Gbl § 14 Omsætningsgældsbreve i det hele, jfr Alm Del 287. Muligvis gælder det samme om Veksler og dermed lige-stillede Dokumenter. Herfor *Vinding Kruse* ER III 1423, *Borum* Personretten 62. Tvivlende *Lassen* I § 54 v Note 24 a.

⁹ Mdhl § 4.2^o og 3° er ophævet ved TL § 53.1^o. M H t Skibe kræves Registrering ifølge RegL § 52, jfr *Sindballe* Dansk Søret 156 f. TL § 13.3^o er derimod kun en Ordensregel, *Borum* Personretten 63. Se fremdeles Mdhl § 41.2^o. I Norge og Sverige har Umyndiggørelse i Reglen fuld Retsvirkning uden Bekendtgørelse, se dog om Dispositioner over fast Ejendom *Arnholm* Panteret 95.

¹⁰ Se hertil ovfr § 12.VII, *Karlgren* AvtSp 20 f. Om ældre og fremmed Ret se *Lassen* I 81—85. Om visse Mangler ved Løftegiverens Sindstilstand, som falder udenfor Mdhl § 65, kan paavirke Løftets Gyldighed, naar Tilstanden var eller burde være kendt af Medkontrahenten, undersøges ndfr i § 18.

¹¹ Jfr ovfr § 6.VII.A, *Borum* Personretten 27, 66. Sml U 1932.1126 og NJA 1931.239 (TfR 1933.392), der afgør et særligt Spørgsmaal om en Blankoveksel. Den i Teksten opstillede Regel antages at gælde i Norge og Sverige, se *Stang* I § 18 v Note 14, *Almén* AvtI § 7 v Note 25. Fremdeles BGB 130.2^o, 153, Oestr 862, *Oser* 46, v *Tuhr* BürgR II.1 431.

¹² Saaledes *Lassen* I § 19.III, *Torp-Grundtvig* 372. Disse Forff vilde dog selvfølgelig kun lade Umyndiggørelsen ramme ældre Løfter, saafremt enten

den Anskuelse, at denne Løsning giver de hensigtsmæssigste Resultater. De Omstændigheder, der fører til at erklære en Person umyndig, maa have foreligget nogen Tid forud for Dekretet og vil ordentligvis have foreligget allerede ved Løftets Afgivelse; forsaa-vidt det kan forenes med Hensynet til Samhandelen, vilde det derfor gennemsnitlig være ønskeligt at lade Umyndiggørelsen ramme ogsaa de Løfter, der allerede er afgivet. Disse Betragtninger kan formentlig ikke begrunde den nævnte Løsning. De passer ikke paa Tilfælde, hvor Personens eget Ønske er en Betingelse for Umyndiggørelsen.¹³ Der kan ogsaa tænkes Tilfælde, hvor Umyndiggørelsesgrunden først er indtraadt efter Løftets Afgivelse. Og Lovgivningen giver ingen Støtte for Reglen. Bestemmelsen i TL § 48 forstaas naturligst saaledes, at den kun opstiller visse yderligere Betingelser — udover Dekretet — for Umyndiggørelsens Virkning,¹⁴ og det ligger nær at slutte fra selve Hovedreglerne i Mdhl §§ 1—2 og 34, at Umyndiggørelsen kun indvirker paa, hvad den paagældende derefter foretager sig.

§ 14.

Tvang.¹*I. Mekanisk Tvang.*

Naar nogen ved *mekanisk Tvang*, f. Eks. ved med Magt at lade en andens Haand underskrive og aflevere et Dokument, fremkalder

Tinglysning var sket, inden Løftet kom til Adressatens Kundskab, eller Adressaten paa dette Tidspunkt kendte eller burde kende Umyndiggørelsen.

¹³ Se Mdhl § 2 Nr 4. De passer derfor heller ikke paa Anordning af Lavværgemaal, jfr Mdhl § 54.

¹⁴ Det er klart, at en Fortolkning svarende til Lassens ikke kan anlægges paa TL § 48.3 Pkt om Ophævelse af Umyndiggørelse. Den kan snarere anvendes paa RegL § 52 og er overhovedet mindre farlig for Samhandelen ved Skibe og faste Ejendomme end i andre Tilfælde.

¹ Ørsted Hdbg V 80—84, Scheel Privatrettens alm Del II 18—22, J E Larsen Sml Skr II.1 98—99 og II.2 27—28, Gram 171—175, Aagesen 490, 556 ff, navnlig 577—584, 683—691 og Bidrag 172—181, Matzen 193—196, Evaldsen 46, 64—68, jfr 121—122, Sylow Den materielle Bevistheoris Ud-

en Løfteerklæring fra en anden, bliver denne ikke forpligtet overfor den, som Erklæringen rettes til, hvad enten det er Tvingeren eller Trediemand. Trediemands gode Tro faar i saa Henseende ingen Betydning. Dette stemmer med, hvad der ovfr i § 5.III.C.4 er udviklet om, at en Løfteerklæring kun virker som Løfte, naar den er afgivet ved en Viljesakt af Løftegiveren. Aftl §§ 28 og 29 angaar kun kompulsiv Tvang.² Men det maa ialfald følge af DL 5—1—2 »frivilligen« og af Analogien af Aftl § 28, at den tvungne ikke er bundet. Den i Aftl § 28.2⁰ givne Bestemmelse maa dog formentlig anvendes analogisk paa mekanisk Tvang.³

II. Kompulsiv Tvang.

Kompulsiv Tvang til et Løftes Afgivelse foreligger, naar Løftegiveren er bevæget til at afgive Løftet ved en derpaa rettet Trusel om et Onde.

A. Historisk Udvikling.

Ugyldighed af Løfter, fremkaldt ved Tvang var hjemlet i DL, modsætningsvis i DL 5—1—2, direkte i DL 5—1—4. I Henhold til disse Lovbestemmelser antoges det i Almindelighed, at Tvang medførte Løftets Ugyldighed, selv om Løftemodtageren var i god Tro.⁴

Reglen i DL 5—1—4 om Vedersigelse var ikke, som Lovordene kunde give Grund til at tro, en Bestemmelse om, at Tvangsindsigelsen var fortabt, naar Vedersigelsen ikke fandt Sted, men kun en Bevisregel.⁵ DL 5—1—4 er nu bortfaldet ved Aftl § 41, der ophæver DL 5—1—4 og 5.

I Lovgivningerne udenfor Norden er det ogsaa efter Forbillede fra Romerretten det almindelige,⁶ at Tvang medfører Retshandelens Ugyldig-

viklingshistorie 96—100, Øllgaard 252—253, *Torp-Grundtvig* 245—248, *H Scheel* Norsk Tingsret 298—302, *Stang* I § 38.11, § 40, *Platou* § 22.1^o, *Björling* Om påføljderne af tvång I, *Eschelsson* 105, 129—130, *Ekström* § 111. Alle disse Litteraturangivelser angaar Tilstanden før Aftl. Efter Aftl I Udg § 12, *Lassen* I § 15.1 og II, *Vinding Kruse* ER III 758 ff, *Gjelsvik* TR 243 ff.

² Aftl d Mot 66, n Mot 68, jfr *Almén* Avtl §§ 28, 29 Note 32.

³ Aftl d Mot 67, n Mot 68, *Almén* Avtl §§ 28, 29 ved Note 33.

⁴ Se dog bl a Note 9.

⁵ Se nærmere *Lassen* I² § 15.II.

⁶ *Windscheid* § 80 Note 5 (*actio og exceptio quod metus causa er in rem scriptæ*), BGB 123, C c 1111, *Planiol* II no 1075, *Almén* Avtl §§ 28, 29 Note 1, 2. Efter Oestr 875 og engelsk-amerikansk Ret, *Prochownik* § 81,

hed, selv naar Medkontrahenten er i god Tro, medens den ved Svig fremkaldte Retshandel i dette Tilfælde er gyldig.

Da Aftl blev udarbejdet, mente Kommissionen ikke at kunne fastholde den gamle Regel for kompulsiv Tvang i Almindelighed. De Grunde, der gives⁷ for denne Forskel i Behandlingen af Tvang og Svig, er navnlig, at Tvang ofte iværksættes under Maske og med Medvidere, saa at den tvungne vil være ude af Stand til at bevise, at den, der gør Løftet gældende imod ham, er Tvingeren eller dennes Medvider, selv om det forholder sig saa, samt at Tvang til Retshandlers Indgaaelse spiller saa ringe praktisk Rolle — Indsigelsen fremsættes sjældent og tages meget sjældent tilfølgende — at dens Anerkendelse som Ugyldighedsgrund i Konflikt med Adressatens gode Tro ikke væsentlig vil forringe Sikkerheden i Samhandelen. Endvidere fremføres, at man lettere kan vogte sig for Svig end modstaa Tvang. Disse Grunde fandtes ikke afgørende. Men under Henvisning til, at Grundene — eller ialfald den sidste af dem — havde større Vægt, naar det er »voldelig« Tvang,⁸ som er anvendt, og til, at Afgrænsningen mellem den voldelige kompulsive Tvang og mekanisk Tvang kan volde Bevisvanskeligheder, beholdt Aftl den strenge Regel for voldelig Tvang, medens den for anden kompulsiv Tvang følger den Udvikling, som gaar i Retning af stigende Beskyttelse for den gode Tro.⁹ Sondringen er dog næppe vellykket.¹⁰

B. Voldelig Tvang.

»Voldelig Tvang« er en kort Betegnelse for den Tvang, der gaar ind under Aftl § 28; det er Tvang, som iværksættes *ved personlig Vold eller Trusel om øjeblikkelig Anvendelse af saadan*.

Corneliussen 30, Noten, er det fremtvungne Løfte gyldigt, naar Medkontrahenten var i god Tro. Et Mellempunkt (negativ Kontraktsinteresse til den godtroende Løftemodtager) indtager OR 29.

⁷ Jfr BGB Mot I 206, *Platou* 292 f.

⁸ Mot til Aftl og *Lassen* anvendte Udtrykket »voldsom Tvang«.

⁹ Aftl d Mot 66—67, n Mot 67, *Almén* Avtl §§ 28 og 29. Saaledes for den i Henhold til NL før Aftl gældende Ret *Platou* 297—298, *H Scheel* norsk Tingsret 301—302, jfr ogsaa om romersk Ret *Windscheid* § 80 Note 7 og endvidere *Almén* Avtl §§ 28, 29 Note 17.

¹⁰ Se *Munch-Petersen* i U 1914 B.143 f, Sv Lagråd i NJA 1915.II.240 f, *Björling* i TfR 1926.288 f, der taler for at gennemføre § 29's Regel ved al Tvang; *Ekström* 635 f jfr 633, der mener, at der burde være valgt andre Kriterier. Se fremdeles *G Cohn* i JT 1921.240 f. Aftl billiges af *Lassen* og af *Köersner* Avtal 49.

Dette Skelnemærke er valgt under Hensyn til den i Strl 1866 § 243 af Røveribegrebet i Modsætning til Afpresning givne Definition, men fandtes iøvrigt passende, selv om denne strafferetlige Afgrænsning skulde blive forandret.¹¹

Det ved voldelig Tvang fremkaldte Løfte er *ikke bindende* for den tvungne, *selv om Løftet er afgivet til en anden end Tvangeren, og denne anden var i god Tro*. Naar Løftemodtageren var i begrundet god Tro, maa den tvungne dog, hvis han vil paaberaabe sig Tvangen, give ham Meddelelse (Aftl § 40) derom uden ugrundet Ophold, efter at Tvangen er ophørt. Undlader han dette, er han bundet ved Erklæringen, Aftl § 28.2^o.¹²

En Undtagelse fra § 28 maa gøres til Fordel for den, der faar Penge overdraget og overgivet i god Tro.¹³

C. Anden Tvang.

For det Tilfælde, at *Tvangen ikke er voldelig*, fastsættes det i § 29, at Erklæringen ikke er bindende for den tvungne, hvis Adressaten selv har udøvet Tvangen eller har indset eller burdet indse (Aftl § 39), at Erklæringen retstridigt var fremkaldt ved Tvang fra en andens Side. *Reklamation er ikke nødvendig* for at vedligeholde denne Tvangsindsigelse. Da Medkontrahenten selv har udøvet Tvangen eller dog ikke er i begrundet god Tro, fandtes han ikke at have rimeligt Krav paa Reklamation.¹⁴ Modsætningsvis kan af § 29 sluttes, at *et Løfte, der er fremkaldt ved ikke voldelig Tvang, som Hovedregel er gyldigt, naar Medkontrahenten var i begrundet god Tro*.

¹¹ Aftl d Mot 67. Strl 1930 § 288 udelader Ordet »personlig«, men deri ligger ingen reel Ændring. Den norske og svenske Tekst har ligeledes holdt sig nær til de paagældende Straffeloves Afgrænsninger; der fremkommer herved nogen Divergens mellem Teksterne, Aftl n Mot 68, *Almén* Avtl §§ 28, 29 Note 18.

¹² Jfr *Almén* Avtl §§ 28—29 Note 26—34. Fra denne Regel kan man ikke slutte, at Løftegiveren ogsaa maa reklamere overfor den, til hvem Løftemodtageren har overdraget sin (ugyldige) Ret, jfr d Mot 67, *Bugge* 92, *Almén* Avtl §§ 28—29 v Note 36.

¹³ Jfr Henvisninger foran § 13 Note 8. Deraf fremgaar, at nogle vil udstrække Undtagelsen til visse Omsætningspapirer. Imod at udstrække den til Omsætningsgældsbreve Alm Del 288.

¹⁴ Aftl d Mot 68, n Mot 69, *Almén* Avtl §§ 28, 29 Note 26—34; men herimod *Arnholm* Passivitetsvirkninger 32. Snarlige Retsskridt har Betydning for Beviset, jfr U 1922.181 H, *Dige* Bevis 155 f.

Om Grunden til og om Betydningen af, at dette kun er udtalt indirekte, henvises til § 12.VI.B.¹⁵

D. *Almindelige Betingelser.*

1. *Kompulsivt fremtvunget er et Løfte, naar det er fremkaldt ved en paa dets Afgivelse rettet Trusel.* Udenfor Tvangsbegrebet falder det Tilfælde, at en Retshandel fremkaldes ved en i Spøg fremsat Trusel, og Tilfælde, hvor Løftet er afgivet af Frygt, som ikke er fremkaldt ved nogen derpaa rettet Trusel.¹⁶ Om alt saadant, som ikke omfattes af Aftl §§ 28 og 29, se ndfr i § 18. Trusel, d v s Meddelelse om, at et Onde agtes tilføjet, kan fremsættes i Ord eller i Gerning. Om Truslen gaar ud paa at skade den, som tilsigtes tvunget, eller en anden, er ligegyldigt. Ligesaa om Meddelelsen sker til den, som tilsigtes tvunget, eller til en anden, og om Truslen virkelig agtes iværksat eller ikke.

2. *Kun den Tvang, der er retstridig,* medfører Retshandelens Ugyldighed.¹⁷ Retstridig er Tvangen ikke blot, naar Anvendelsen af det Onde, der trues med, vilde være retstridig,¹⁸ men ogsaa naar Ondets Anvendelse vilde være lovlig, men Trusel om det retstridig som Middel til Fremkaldelse af Løftet.¹⁹ Medens det f Eks i al Almindelighed er retstridigt at fremkalde et Løfte ved Trusel om at melde en af den paagældende begaaet Forbrydelse, foreligger der ikke retstridig Tvang, naar en Skyldner trues med civilt Søgemaal, hvis han ikke betaler.²⁰ Ligeledes maa det antages for retmæssigt, at B, mod hvem A har begaaet en Forbrydelse, stiller A

¹⁵ Angaaende Spørgsmaalet, om Tvangsindsigelsen mod Overdragelse fortæbes overfor senere godtroende Erhververe af det overdragne, henvises til ovfr § 12 ved Note 14 og 15.

¹⁶ Sml U 1922.181 H og maaske 1929.1102, 1924.837 samt før Aftl 1918.927 H, 1916.410 H.

¹⁷ U 1926.850; JU IV.376, jfr VIII.1196 H. Jfr herom *Hoel* Den moderne Retsmetode 159.

¹⁸ U 1932.308 H, 311 H (Strejke), 1928.47 H (Forudsætning), 1929.916, 1926.422, 1922.248, 1920.610, 1918.343, jfr 1932.438 H, 1929.1102, 1921.855 samt — før Aftl — 1915.347, 1909.570 H, 1889.258.

¹⁹ U 1924.747, 1921.876, jfr p d a S 1926.850 og af ældre DD 1904 B.101. Jfr *Goos* I 379 f, *SpD* I 317 f, 331 f, II 610 ff, *N Lassen* i *TfR* 1888.328, *Platou* 296 f, *Stang* I 543 f, *Almén* Avtl §§ 28—29 ved Note 21 ff, *Ekström* 636 f, *Knoph* Hensikten 117 f, *Torp* i *TfR* 1928.265, *Vinding Kruse* ER III 760 ff.

²⁰ Schl I.539.

Valget mellem kriminel Forfølgning og Løfte om Betaling af det Beløb, der, som Forholdene foreligger, maa antages at tilkomme B ifølge dette Forhold, eller anden rimelig Afgørelse.²¹ Trusel om Undladelse vil i Almindelighed ikke være retstridig, medmindre Undladelsen undtagelsesvis er retstridig.²² Ordentligvis har man Frihed til at betinge sig Vederlag for at handle.²³

Tvungen er selvfølgelig retstridig, naar den kan straffes efter Strl § 281 eller 260. Og ved Anvendelsen af Aftl §§ 28—29 paa saadan Tvang, som omtales i Strl § 281 Nr 2, maa det være afgørende, om den aftvungne Fordel er tilbørlig begrundet ved det Forhold, som har givet Anledning til Truslens Fremsættelse. Men Trusler kan medføre Ugyldighed, selv om der mangler andre Betingelser for at paalægge Straf. Paa Omraader, hvor det ikke er fastslaaet nærmere, hvad der er retstridigt, maa der lægges Vægt paa, om der er Grund til ved Retsregler — og særlig ved Ugyldighedsvirkningen — at modvirke Adfærd af den paagældende Art og søge den stemplet som utiladelig i den almindelige Bevidsthed.

I Overensstemmelse med sædvanlig Brug af Ordet retstridig maa det antages, at Løftets Ugyldighed ikke er betinget af, at Tvingeren er tilregnelig, og at Tvagens Retstridighed kan tilregnes ham. Men som oftest vil Tvungen være en tilregnelig retstridig Handling, der efter almindelige Regler paadrager Tvingeren Erstatningsansvar, hvad enten Ugyldigheden paaberaabes eller ikke.²⁴

3. Aftl §§ 28 og 29 lægger ikke Vægt paa Truslens Styrke, men kun paa, om den paagældende virkelig er tvunget, d v s om det er Truslen, der har affødt Løftet.²⁵

4. Aftl har kun det Tilfælde for Øje, at Viljeserklæringen som Helhed er fremtvunget. Hvis kun en Del af den er fremtvunget, vil det bero paa Omstændighederne, om hele Viljeserklæringen bliver ugyldig.²⁶

Bestemmelserne i Aftl §§ 28 og 29 omfatter ogsaa det Tilfælde, at Tvingeren retstridigt har fremkaldt en Ydelse, der i Forvejen tilkom ham hos

²¹ Sml U 1932.297 H. Se Strl § 281 Nr 2, jfr § 260 Nr 2, jfr U 1887.614 H og p d a S 1904 B.101; se ogsaa *Bache* i U 1911 B.257 f, jfr U 1911.799 H.

²² U 1926.422, 1922.248, 1921.911.

²³ Om Arbejdsnedlæggelse U 1921.876; særlig, hvor andre end Skyldneren tvinges til at betale, U 1936.830, 1930.906, sml 1926.850, *C Ussing* i U 1928 B Tillæg 25 ff, 1898.481 ff, jfr *Illum* Den kollektive Arbejdsret 250 ff, 355, se om Boycotttrusler i det hele *Vinding Kruse* I c, Erstatningsret § 6.VII.

²⁴ Afvigende *Ekström* 640 f.

²⁵ Jfr U 1911.799 H, 1927.850.

²⁶ Jfr Aftl d Mot 65, *Almén* Avtl Kap 3 Note 23, BGB 139 samt ndfr § 24.XIII.

den tvungne; men i Forholdet mellem Parterne selv vil Ugyldigheden ikke faa praktisk Betydning i dette Tilfælde.²⁷

§ 15.

Svig.¹

I DL er Svig ikke nævnt blandt de almindelige Ugyldighedsgrunde, men deraf kan ikke slutes, at Svig ikke medfører Ugyldighed.² Det har længe staaet fast, at Løfter fremkaldt ved Svig er ugyldige, medmindre Adressaten var i god Tro.³ Nu er det hjemlet ved *Aftl § 30.1^o*: »En Viljeserklæring er ikke bindende for Afgiveren, hvis den, til hvem Erklæringen er afgivet, har fremkaldt den ved Svig eller har indset eller burdet indse, at den var fremkaldt ved Svig fra Trediemand's Side«. ⁴ Herfra kan modsætningsvis slutes, at Svig i Almindelighed ikke gør Viljeserklæringen ugyldig, naar Adressaten var i begrundet god Tro.⁵ Men der kan gøres Undtagelser fra Reglen.⁶

²⁷ Sml U 1923.918; Alm Del 370, *Stang* I 544, *Gjelsvik* TR 244.

¹ 1 Udg § 13, *Lassen* I § 18.I, *Augdahl* i TfR 1921.107 ff, *G Cohn* i JT 1921.237—40, *Stang* I § 38.1, VI, § 41.II, Nord Juriststämman (1926) 299 f, *G Palmgren* i TJFF 1942.247 ff. Fra Tiden før Aftl *Ørsted* Hdbg V 99—105, *J E Larsen* Sml Skr II.1 99—100, *Scheel* Privatrettens alm Del II 23—25, *Gram* 175—178, *Evaldsen* 60—64, *Aagesen* 556 ff, *Matzen* 192, *Torp-Grundtvig* 254, *Platou* § 22.3^o, *Eschelsson* 127—129, *Ekström* § 113.

² Se *Stang* I 504 og nærmere *Stang* I¹ 404 med Henvisninger og ndfr § 17 Note 8.

³ Af Retsafgørelser fra Tiden før Aftl kan nævnes U 1913.110 H, 1912.514 H, 1911.267 H, 1913.23, 875, 1912.138 (alle vedr. Grundejerbanken); 1915.238, 1883.1257, 1882.1241.

⁴ Det kunde synes at være overflødigt ved Siden af det Tilfælde, at Adressaten er i ond Tro, at nævne det Tilfælde, at Adressaten har anvendt Svig. Det kan dog faa Betydning, navnlig paa Grund af Bevisreglen i § 30.2^o (ndfr v Note 26).

⁵ Tilsvarende Lovgivningerne i Almindelighed, se BGB 123, C c 1116, Oestr 175, OR 28, *Prochownick* § 81, *Corneliussen* 17. Anderledes svensk og finsk Ret før Aftl, se *Almén* Avtl Kap 3 Note 1 og 2, § 30 Note 3—4, *Ekström* 648. I Tilfælde, hvor A ved Svig har bevæget B til at indgaa en Aftale med sig og C under Paavirkning af samme Svig afkøber B, der er i god Tro, den Ret, B havde erhvervet ved Aftalen med A, er det antaget, at C kan gøre Svigen gældende overfor A, se U 1913.232 H, 1912.426, *Lassen* I § 18 Note 2.

Om det nærmere Indhold af Udtrykket »den, til hvem Erklæringen er afgivet«, henvises til § 12.VI.A.⁷

Reglen omfatter ligesom de øvrige Bestemmelser i Aftl's 3 Kap ogsaa Overdragelsesretshandler.⁸

Ved *Svig* i Aftl § 30 maa forstaas et retstridigt Forhold, som bestaar i, at en Person mod bedre Vidende fremsætter urigtige Udtalelser eller fortier Sandheden med Forsæt til derved at fremkalde en Viljeserklæring.⁹ Skønt Ordet *Svig* ofte bruges svarende til Bedrageri, kan det ikke kræves, at Besvigeren handler i Berigelseshensigt. Ja, § 30.¹⁰ maa formentlig anvendes, selv om han har handlet i uegennyttigt og hæderligt Øjemed.¹⁰

Det er ikke enhver Usandhed eller Fortielse, der er Ugyldighedsgrund. Begrænsningen er ovenfor udtrykt ved den Betingelse, at Forholdet er *retstridigt*. Der maa være udvist et Forhold, som enten er strafbart, eller som der dog er Grund til at modvirke ved Retsregler.¹¹

Fremsættelse af *urigtige Udtalelser* med Forsæt til derved at fremkalde en Viljeserklæring vil som oftest være retstridig,¹² men

⁷ med yderligere Henvisninger. I 1 Udg var Spørgsmaalet omtalt i § 13 v Note 6—7.

⁸ Jfr ndfr § 24.XI. Efter romanistisk Opfattelse var Retshandelen i og for sig gyldig, men den besvegne fik en Fordringsret mod Besvigeren, gaaende ud paa Ophævelse af Retshandelens Følger, se *Windscheid* § 78 Note 4—8, *Lassen* RR § 40.II (Læreb § 36.II). Denne Lære var forkastet i nyere nordisk Litteratur, se navnlig *Aagesen* 556 ff, *Stang* I¹ § 39 Note 49, men dog tildels *Platou* 304 f. Nu maa Aftl anses for at hjemle Overdragelsens Ugyldighed, se Aftl d Mot 69, *Lassen* I § 18 ved Note 5, *Almén* Avtl 147 Note 15, *Augdahl* i TfR 1921.112 ff, *Gjelsvik* TR 253 ff, *Stang* I § 41 Note 20, *Bugge* 94. Den besvegne kan derfor vindicere den overdragne Ting fra Besvigerens Konkursbo, se U 1925.433, jfr ogsaa før Aftl 1915.238. Den romanistiske Lære er ogsaa forladt i de nyere Kodifikation, se f Eks BGB Mot I 204—5. Angaaende Spørgsmaalet om Indsigelsens Fortabelse overfor godtroende Erhverver af den overdragne Ting se ovfr § 12 ved Note 14—15.

⁹ Tilsvarende *Lassen* I § 18.I. Noget ringere Krav stiller *Ekström* 643, cfr dog 649. Se p d a S *Karlgren* AvtSp 77, 92 ff.

¹⁰ Jfr *Lassen* I § 18 ved Note 20, der henviser til Præmisserne til U 1911.18 H.

¹¹ Se til det følgende *Karlgren* AvtSp 96 ff, der vistnok indsnævrer Svigsbegrebet for meget, *Dernburg* I § 146 v Note 9, *Stang* I 555 f.

¹² Eksempler U 1922.1000 H, 1929.872, 1926.415, 1925.433; sml ogsaa U 1926.82 H, 1925.82 H, 125.

dog ikke altid. Almindelige Udtalelser om en tilbudt Genstands Fortræffelighed lægges der normalt ikke Vægt paa ved Retshandlers Indgaaelse. De er derfor ikke retstridige, medmindre de ifølge særlige Forhold i det foreliggende Tilfælde er egnede til at fremkalde en Erklæring, som ellers ikke vilde blive afgivet. Ogsaa en urigtig Erklæring om, at man ikke vil give mere eller nøjes med mindre, end man nu byder, er retmæssig.¹³ *Fortielse* er som Hovedregel ikke retstridig. I Almindelighed behøver man kun at oplyse faktiske Kendsgerninger, som man ved sikker Besked om, ikke Formodninger eller Antagelser, der hviler paa et Skøn. Og selv Kendsgerninger, som man ved sikker Besked om, behøver man ikke altid at aabenbare, blot fordi man indser, at de kan være af Betydning for den paagældendes Beslutning. Man maa i vidt Omfang have Ret til at udnytte sin bedre Viden — der bl a kan være Udtryk for samfundsgavnlig Forretningsdygtighed — til Opnaaelse af fordelagtige Retshandler.¹⁴

Det gælder navnlig Viden om Markedsforholdene, bortset fra ganske særlige Begivenheder. En Handlende behøver saaledes ikke at fortælle Køberen, at han kan købe samme Vare billigere andetsteds. Og i Varehandelen behøver den ene Part ikke at meddele den anden alle de Oplysninger, han selv har indsamlet som Grundlag for sit Skøn om Prisudviklingen. Men det er heller ikke altid retstridigt at tie stille med Viden om Forhold, der særlig vedrører ens egen Ydelse. Den, der køber paa Kredit, behøver ikke at meddele Sælgeren, at hans økonomiske Forhold gør Kreditgivning risikabel. Og den, der sælger en Ting, som ikke er fungibel, behøver i Almindelighed ikke at oplyse Køberen om Mangler, som Køberen selv har Lejlighed til at iagttage ved sin Undersøgelse,¹⁵ men Tavsheden kan være svigagtig, hvis han er paa det rene med, at Køberen ikke har opdaget en Mangel, som har Betydning for hans Beslutning.

Paa den anden Side er det i Almindelighed retstridigt at fortie bestemte Begivenheder, der helt forrykker Salgsgenstandens Værdi, f Eks ved Udbud af Aktier at fortie, at der lige er opdaget et stort Underslæb i Selskabet,

¹³ *Casse* i TfR 1912.89, jfr ndfr v Note 18. Det samme kan efter Omstændigheder gælde en Parts urigtige Udtalelser om Grunden til hans Krav, se U 1935.1020 H. Jfr endvidere U 1938.310 H (Oplysningerne ikke i det væsentlige urigtige).

¹⁴ Jfr Aftl d Mot 68, *Platou* 303, *Kr Andersen* i TfR 1934.102, 104 f, *Dernburg* I § 146.IV. Se iøvrigt til det følgende v *Tuhr* BürgR II.1 607 f, *Karlgren* AvtSp 96 ff samt Litteraturen om Aftl § 33 (ndfr § 18 Note 1).

¹⁵ Jfr *Ussing* Køb 129. Sml U 1938.310 H (Salg af Forretning var gyldigt, skønt Omsætningen var gaaet tilbage i det løbende Aar, da Sælger ikke havde søgt at skjule dette).

eller ved Tilbud om Køb af Aktier at fortie, at et heldigt Salg af Selskabets Aktiver forøger Aktiernes Værdi med 50 %.¹⁶ Fremdeles er det i Almindelighed retstridigt, at en Person for at opnaa en Aftale med en anden hemmeligt yder Fordele til Personer, der paa den andens Vegne har med Forberedelsen af Kontrakten at gøre (Bestikkelse, Returkommission eller Underhaandsprovision).¹⁷

Ifølge Praksis er det endvidere retstridigt, at Entreprenører, der deltagere i en Licitation, efter hemmelig indbyrdes Aftale forhøjer deres Tilbud med et Beløb, som den, der faar Arbejdet, skal udrede til de andre, se U 1911.18 H, hvor Beløbet var 17.000 og Entrepresesummen 258.500. Højesteret udtalte, at Hemmeligholdelsen af Aftalen var retstridig, og at Bygherren kunde kræve et Afslag paa 17.000 Kr. i Entrepresesummen.¹⁸

Grænselinien for, hvad man behøver at oplyse, maa i de fleste Tilfælde bero paa, hvad almindelig Hæderlighed (»Tro og Love«) kræver.¹⁹ I saa Henseende gaar Udviklingen i Retsopfattelsen i Retning af skarpere Krav. Denne Udvikling maa Retsanvendelsen omhyggelig vogte sig for at hæmme, men paa den anden Side er det i Retssikkerhedens Interesse paakrævet, at Retsanvendelsen ikke stiller strengere Krav, end den kan vente anerkendt af hæderlige Folk i Almindelighed.²⁰ Særlig fremhæves, at den, der har givet

¹⁶ Sml NRt 1921.267, omtalt af *Kr Andersen* TfR 1934.101 ff.

¹⁷ Se herom *Vinding Kruse* i U 1918 B.280 ff, *Axel Bang* i U 1910 B.105 ff, *Charles V Nielsen* i Juridisk Forenings Aarbog for 1920—21 60 ff, *Ussing* i U 1921 B.331 f, *Illum AFR* 73 samt ndfr § 18 v Note 24. Det samme gælder Ydelse af hemmelige Fordele til enkelte af dem, der kollektivt indgaar en Aftale, f Eks til enkelte Bestyrelsesmedlemmer, jfr U 1917.557. Tilsvarende Forhold udvist af nogle Interessenter kan være Svig overfor de andre, jfr U 1917.356. Returkommission til selve den Person, der afslutter Aftalen i en andens Navn, falder ikke under Aftl § 30, men rammes af Fuldmagtsreglerne, se herom ndfr § 29v Note 32 og 48.

¹⁸ Se om Dommen *N Lassen* i TfR 1912.343 ff, *Casse* smstds 33 ff, navnlig 85 ff, *Lassen I* § 18 Note 12, *Jakobsen* i U 1939 B.105, *Vilh Meyer* i Juristen 1944.83 ff, *Illum AFR* 36 f. Norsk Trustlov 12 Marts 1926 § 18 hjemler en positiv Oplysningspligt i slige Tilfælde.

¹⁹ Altsaa den Grænse, Aftl § 33 drager, se ndfr § 18.I; jfr dog ovfr ved Note 10. Der ses ikke at foreligge nogen Dom, der støtter Ugyldighed paa Bestemmelsen i Aftl § 30 om svigagtig Fortielse, hvorimod svigagtig Fortielse ej antoges i U 1937.643, 1938.310 H. Da Fortielse kan medføre Ugyldighed, selv om den ikke er svigagtig, jfr ndfr § 18, er det forstaaeligt, at DD undlader at udtale sig om, hvorvidt § 30 er anvendelig; se f Eks U 1929.29 H, 1926.566 H, 1935.1110, 1921.692 H, 1927.1047.

²⁰ Sml ndfr § 18 ved Note 10, *Lassen I* § 18 ved Note 11—12, *Stang I* § 41.II, jfr § 45.V, TfR 1930.81 ff, *Hagerup* i TfR 1915.308 f, *Almén Avtl* § 33 Note 14. *Prochownik* § 90, *Corneliussen* 16, 26—28.

positiv Oplysning, i vidt Omfang, hvis denne er ufuldstændig eller viser sig urigtig eller mindre sikker og saaledes egnet til at vildlede, maa sørge for, at den ikke vildleder.²¹

Svig er kun Ugyldighedsgrund, naar Viljeserklæringen er »fremkaldt« ved Svigen.

Dette maa forstaas ganske som de tilsvarende Udtryk i Aftl §§ 28—29, saaledes at det kræves, at Viljeserklæringen ikke vilde være blevet afgivet, hvis Svigen ikke var anvendt. Men denne Betingelse er opfyldt, saasnart Erklæringen — det vil sige den afgivne Erklæring med sit konkrete Indhold — ikke vilde være blevet afgivet, altsaa ogsaa, naar den besvegne vel vilde have afsluttet en Aftale af samme Art, men kun paa ændrede Vilkaar.²² Denne Tolkning af § 30 stemmer bedst med Ordene i Stk 1 og med herskende Opfattelse af Forholdets Natur.²³ Og ved at bruge Udtrykket »indvirket paa Erklæringen« viser § 30.2^o (der omtales straks ndfr), at § 30.1^o ogsaa rammer Tilfælde, hvor »Aftalen« vilde være blevet indgaaet paa ændrede Vilkaar.²⁴

²¹ Sml U 1938.1103. Jfr *Stang* I § 45 v Note 40 (601 f), U 1910.743. Ogsaa Tavshed overfor urigtige Oplysninger fra en Person, der medvirker til at bringe Aftalen i Stand, kan være Svig, jfr U 1881.436 H. Undladelse af at give Oplysning om Forhold, som den erklærende selv er nærmest til at kende, eller som han forsikrer at have Kundskab om, vil i Almindelighed ikke gøre Erklæringen ugyldig, U 1912.425, men hvis Løftemodtageren ved, at den erklærende er i Vildfarelse, udelukker de nævnte Omstændigheder ikke Anvendelsen af § 30. Jfr *Stang* I § 45 v Note 39.

²² Jfr ovfr § 12.IV.B, *Ussing* i TfR 1936.188 ff, *Karlgren* AvtSp 140 f, *Augdahl* i TfR 1921.110 f, men dog *Stang* I § 41 Note 20, jfr § 39.VIII, *G Cohn* i JT 1921.239 f, sml ogsaa *Evaldsen* 63 f. Ialfald *Stang* tænker til Dels paa det ndfr v Note 29 omtalte Tilfælde, hvor en Aftale indeholder flere Bestanddele, der kunde være adskilt.

²³ De ældre Romanister sondrede mellem *dolus causam dans* — hvor Retshandelen uden Svigen overhovedet ikke vilde være blevet afsluttet — og *dolus incidens*, der forelaa, naar Retshandelen vilde være blevet afsluttet, men med andet Indhold. Læren er optaget i C c 1116, se *Planiol* II no 1063, 1067. I nyere Tid forkastes Sondringen, og det anerkendes, at begge Slags Svig gør Retshandelen helt uforbindende. Se herom *Planck* § 123 Anm I.3, men dog v *Tuhr* SchwOR 266 f.

²⁴ Jfr *Lassen* I § 18 v Note 16, hvor det siges, at Svig gør en Erklæring ugyldig, ikke blot naar Svigen har været »afgørende« for Erklæringens Afgivelse, men overhovedet, naar Svigen har været »medbestemmende«, jfr ogsaa *Vinding Kruse* i U 1918 B.282. Efter Modsætningen til »afgørende«, jfr ogsaa *Lassen* I 136 og § 19 v Note 9, synes *Lassen* iøvrigt at have ment, at dette betød en Afsvækkelse af Kravet om, at Erklæringen var fremkaldt ved Svigen. Deraf maatte der sluttes, at *Lassen* krævede mere for at regne Erklæringen som fremkaldt end efter Teksten ovfr. En slig Opfattelse maa

Der kræves dog ikke ført Bevis for Aarsagsforholdet. Har den, til hvem Erklæringen er afgivet, svigagtig givet urigtige Oplysninger om Omstændigheder, som kan antages at være af Betydning for Erklæringen,²⁵ eller gjort sig skyldig i svigagtig Fortielse af saadanne Omstændigheder, anses Erklæringen for at være fremkaldt ved den saaledes udviste Svig, medmindre det gøres antageligt,²⁶ at denne ikke har indvirket paa Erklæringen,²⁷ se Aftl § 30.2^o.

Hvis Svigen vedrører de aftalte Ydelser, maa den besvegne imidlertid kunne nøjes med at kræve Afslag i sin Ydelse. Dette er hjemlet i Kbl §§ 42—43 for Tilfælde, hvor Sælgeren af en mangelfuld Ydelse har handlet svigagtig. Men det gælder formentlig ogsaa, hvis en Part ved Svig af anden Art har bevæget den anden Part til at love et højere Vederlag. Derfor taler den ovenfor omtalte Dom om Licitation. Iøvrigt kan den besvegne efter Omstændighederne faa Vederlaget nedsat ved at kræve Erstatning.²⁸

Hvis en Viljeserklæring bestaar af flere Dele, der kunde være afgivet hver for sig, og Svigen kun angaar en enkelt af disse Dele, bliver ialfald denne Del uforbindende. Om de andre Dele ogsaa bliver uforbindende, maa bero paa, om den erklærende vilde have undladt at afgive Erklæringen angaaende de andre Dele, dersom han havde vidst, at den ene Del af Viljeserklæringen faldt bort.²⁹ Om det Tilfælde, at en Person ved Svig har skaffet sig en Ydelse, som han i Forvejen havde Krav paa, gælder tilsvarende Bemærkninger som om Tvang.³⁰

Naar et Løfte er fremkaldt ved Svig, kan den besvegne fordre Erstatning af Besvigeren for den ham ved Svigen tilføjede Skade,

forkastes, jfr *Ussing* Forudsætninger 99 Note 30. At Svigen har »indvirket paa« Erklæringen eller været »medbestemmende«, maa betragtes som Omskrivninger af, at den har »fremkaldt« Erklæringen. — Saaledes bruges »medbestemmende« f Eks i U 1921.450 H, der angik et Tilfælde, hvor der ikke var anvendt Svig, og hvor det efter *Lassen* I § 19 ved Note 9 skulde kræves, at den urigtige Angivelse var »afgørende«.

²⁵ Jfr U 1928.1145.

²⁶ Sv Avtl § 30.2^o siger »såframt det ej visas«, N Aftl »hvis ikke det modsatte godtgøres«, jfr herved *Stang* I 557, § 45.VI. Se iøvrigt fra Tiden før Aftl U 1917.493 H (TfR 1918.87), 1914.457 H, 1916.287, 1912.788, 1882.1241.

²⁷ Jfr U 1940.312 H. Se iøvrigt Note 24 ovfr.

²⁸ Jfr straks ndfr.

²⁹ I saa Fald er ogsaa disse Dele af Viljeserklæringen indirekte »fremkaldt« af Svigen. Spørgsmaalet synes saaledes at kunne besvares ud fra selve Aftl § 30. Heraf følger, at ogsaa § 30.2^o maa anvendes, og at der om Svig kommer til at gælde en Regel svarende omtrent til BGB 139. Sml *Lassen* I § 18 v Note 17, Aftl d Mot 65, *Almén* Avtl Kap 3 Note 23, *Stang* I 535 f.

³⁰ Ovfr § 14 ved Note 27.

forsaavidt Besvigeren ikke dækkes herimod ved særlige Ansvarsfrihedsgrunde som Utilregnelighed.³¹

Erstatning kan kræves, hvad enten Viljeserklæringen er gyldig, fordi Løftemodtageren var i god Tro, eller den er ugyldig.³² Hvis den besvegne gør Ugyldigheden gældende og træder tilbage fra Aftalen, er det den negative Kontraktsinteresse, han kan kræve erstattet.³³ Han kan kræve Erstatningen beregnet efter dette Synspunkt, selv om Kontrakten var opfyldt og Ydelserne ikke kan gives tilbage, f. Eks. fordi hans Medkontrahent har forbrugt Ydelsen fra den besvegne, eller fordi den besvegne i god Tro har afhændet den Ydelse, han havde modtaget.³⁴ Men selv om den besvegne undlader at benytte sin Ret til at træde tilbage fra Aftalen, maa han kunne kræve Erstatning for det Tab, der er paaført ham ved Svigen.³⁵

Erstatningen omfatter det Tab, der er voldt ved selve den skadevoldende, svigagtige Adfærd. Men naar Svigen angik selve den Ydelse, Besvigeren lover, kan den besvegne vistnok som Regel kræve Opfyldelsesinteressen erstattet efter Reglerne om Erstatning i Kontraktforhold, hvis han foretrækker det. Dette gælder navnlig ved svigagtige Løfter om en Ydelse, der ikke kan erlægges, eller svigagtigt Salg af en mangelfuld Ting.³⁶

³¹ Se MdhI § 64, jfr. ogsaa om Umyndige § 44.2^o og om Personer under Lavværgemaal § 56.

³² Se herom navnlig *ν Tuhr* BürgR II.1 § 68.VII, SchwOR § 39.V, *Oertmann* § 123 Anm. 4. Jfr. *Karlgren* AvtSp 75 f, 92 ff.

³³ Saaledes U 1927.1047 om en Udlejers Fortielse.

³⁴ U 1914.19 H, 1913.844, jfr. 1914.440 og 575.

³⁵ Eksempler: A vil sælge nogle Aktier for at skaffe Penge og tilbyder B dem. B køber dem til Kurs 100, som han svigagtig fortæller er Dagens Kurs, skønt Kursen var 120. Da A opdager Svigen, er Kursen faldet til 80. Uden Svigen vilde og kunde A have solgt Aktierne for 120, som enhver Bank vilde have givet. A har da Ret til uden at omstøde Handelen at kræve en Erstatning paa 20 pr. Aktie. (Saaledes *ν Tuhr*). B, der har købt en Ejendom, hvori A har lejet en Lejlighed uopsigelig i fem Aar uden at faa Kontrakten tinglyst, faar A til at godkende en Opsigelse ved svigagtig at fortælle, at han ikke kendte Uopsigeligheden. Før Svigen opdages, flytter A til en ny dyrere Lejlighed. Selv om A ikke ønsker at hævde sin Ret til at faa den gamle Lejlighed tilbage, kan han kræve erstattet sit Tab ved Flytningen og dyrere Husleje. Sml. ogsaa U 1926.617 H. Om Erlæggelse af farlige Ydelser se Alm. Del § 14.I.

³⁶ Jfr. Alm. Del 147, Kbl. § 42.2^o og 43.2^o. Sml. U 1929.515 H og før Aftl. U 1920.644, 1916.372 H.

§ 16.

Udnyttelse eller Aager.¹

I. Retsudviklingen.

Fra gammel Tid findes i Retsforfatningerne Regler om Ugyldighed, som sigter paa at modarbejde Udnyttelsen af andres Nød og desl. Saaledes Reglerne om *læsio enormis* og navnlig Aagerforbudene med Fastsættelse af en Maksimalrente for Pengelaan. Disse Lovbud viste sig efterhaanden ufyldstgørende. Omkring Midten af forrige Aarhundrede blev i de fleste europæiske Lande Rentefoden frigivet; Bestemmelser om Maksimalrente fandtes for stive og utilstrækkelige. I Stedet fremkom paa Kontinentet først Straffebestemmelser senere ogsaa særlige civilretlige Regler med et mere elastisk Aagerbegreb, nemlig Regler om Udnyttelse af andres Nød o s v til utilbørlig Vinding; ikke blot, som de gamle Aagerregler, for Pengelaan (Kreditaager), men ogsaa for andre Retshandler (»Sachwucher«).² I engelsk-amerikansk Praksis havde der forlængst uddannet sig Regler om Retshandlers Ugyldighed paa Grund af *undue influence*.³

I dansk Ret blev Rentefoden frigivet ved L 6 April 1855 § 1 undtagen for Udlaan i fast Ejendom. Her i Landet fandtes før Aftl ingen almindeligere Regler om Ugyldighed paa Grund af Udnyttelse. Der var vel givet Lovbud om visse Retshandler for at beskytte den ene Part mod Udnyttelse af hans Underlegenhed eller Nød,⁴ men de fremtraadte alle som Undtagelsesbestemmelser, og Retsanvendelsen havde ikke dristet sig til at anerkende nogen

¹ I Udg § 14, *Lassen* I § 15.III, *Stang* I § 42. Om *læsio enormis* se ndfr § 19 Note 95.

² Se om den historiske Udvikling *Stang* I § 38.IV, *Dernburg* I § 126, Aftl d Mot 70, *Almén* Avtl § 31 Note 1—4. Af Lovbudene fremhæves BGB 138.2^o (Staub Anh z § 346 Anm 22 ff), OR 21, Oestr 879.4 a, jfr ogsaa Ung E 782. Jfr *Planiol* II no 1076.

³ *Prochownick* §§ 81, 84—86, se S 521 Sammenstilling med BGB 138.2^o.

⁴ Saaledes navnlig Søløv § 227 i Slutn og forskellige Bestemmelser i Fæstelovgivningen, f Eks L 19 Februar 1861 § 10. Slige Bestemmelser op-
hæves ikke ved Aftl, jfr ndfr v Note 24.

til de ovenfor omtalte Retsregler svarende almindelig Regel om Viljeserklærings Ugyldighed ifølge Udnyttelse.

Aftl § 31 er dannet med de ovennævnte kontinentale Lovbud og Reglerne om *undue influence*, navnlig de førstnævnte, som Forbillede.⁵ For dansk Rets Vedkommende er Reglen som bemærket ganske ny;⁶ i Norge og til Dels i Sverige fandtes Retsregler svarende til de ovenfor omtalte.⁷ Ved Strl 1930 § 282 er Aagerforbrydelsen nu udformet i nær Tilknytning til Aftl § 31.

II. Aftl § 31.

I Aftl § 31.1⁰ bestemmes det, at *naar nogen har udnyttet en andens Nød, Letsind, Enfoldighed, Uerfarenhed eller et mellem dem bestaaende Afhængighedsforhold til at opnaa eller betinge Fordele, som staar i aabenbart Misforhold til, hvad derfor ydes, eller som der ikke skal ydes Vederlag for, er den, der saaledes er udnyttet, ikke bundet ved den af ham afgivne Viljeserklæring*. Det samme gælder ifølge § 31.2⁰, hvis Trediemand har gjort sig skyldig i et saadant Forhold, og Adressaten indsaa eller burde indse dette (jfr Aftl § 39). *Naar Løftemodtageren er i begrundet god Tro*, er altsaa, ligesom i Tilfælde af Svig og kompulsiv Tvang i Almindelighed, *Løftet som Regel bindende*, uanset at Udnyttelse har fundet Sted.⁸ Nogen Reklamation fra den udnyttede kræves ikke til Ugyldighedens Bevarelse.⁹

Ugyldighed i Henhold til § 31 forudsætter altsaa, at en *Udnyttelse* har fundet Sted af visse Underlegenhedstilstande. Heri ligger ikke, af Løftemodtageren skal have taget Initiativet til Viljeserklæringen, men kun, at Viljeserklæringen skyldes en af de nævnte Tilstande, at dette var Løftemodtageren bevidst,¹⁰ og at den stedfundne

⁵ Aftl d Mot 69—71.

⁶ Aftl § 31 er ikke anvendelig paa ældre Aftaler, U 1919.345 H, 1918.629, 810, jfr ovfr § 1 Note 11.

⁷ For Norge L om Straffelovens Ikrafttræden 22 Maj 1902 § 17.1⁰ (der afløser L 29 Jan 1888) smh m Strl 22 Maj 1902 § 295, *Stang* I¹ § 44.II—IV, Aftl n Mot 71—72, d Mot 70; for Sverige Lov af 14 Jan 1901 (Kreditaager), *Almén* Avtl § 31 Note 9—12, 30, d Mot 70.

⁸ Jfr nærmere herom og om mulige Undtagelser ovfr § 12.VI.B.

⁹ *Almén* Avtl § 31 Note 26.

¹⁰ Enstydig med »udnyttet« er den svenske Lovs »begagnat sig av«. Sml U 1932.560. Jfr iøvrigt Aftl § 39. — Eks paa Tilfælde, hvor ingen af de nævnte Tilstande forelaa, er U 1933.259 H, 1931.154.

Benyttelse af den paagældende Tilstand er *utilbørlig*. Blandt de Tilstande, som nævnes i § 31, er den første *Nød*. Herunder falder ikke blot økonomisk Nød,¹¹ men f Eks ogsaa Livsfare.¹² Om det er Løftegiverens eller Trediemands Nød, som udnyttes, er ligegyldigt.¹³ Under § 31 falder ogsaa det Tilfælde, at en Person optager et Aagerlaan paa Grund af sin Søns Nødstilstand. Fremdeles omfatter § 31 *Letsind*,¹⁴ hvortil maa henføres ikke blot en varig Karakteregenskab, men ogsaa en enkeltstaaende Letsindighed. Fremdeles *Enfoldighed og Uerfarenhed*.¹⁵ Endvidere *et mellem Udnyttøren og Løftegiveren bestaaende Afhængighedsforhold*.¹⁶ Den Omstændighed, at Løftegiveren hører til en i Forhold til Udnyttørens socialt underlegen Klasse, kan derimod ikke bringe Forholdet ind under § 31.

Udnyttelse maa dernæst for at omfattes af § 31 bestaa i, at der ved Retshandelen af Udnyttøren opnaas eller betinges *Fordele*, som *staar i aabenbart Misforhold* til, hvad derfor ydes, eller som der *ikke skal ydes Vederlag* for.¹⁷

Det er ligegyldigt, om Løftemodtageren betinger Fordel for sig selv eller for andre. Om Misforholdet mellem Ydelserne er aabenbart, maa afgøres efter Forholdene paa den Tid, da Aftalen blev indgaaet. Herved maa der

¹¹ Eks U 1930.932, 957 H, 1924.841, 843, jfr 1922.248, 1921.876; JT 1921.235, 1918.102; se p d a S U 1945.508 H, 1919.941 H, 1935.1020, 1933.356, 1931.374, 753, NJA 1942.160 (U 1943 B.254).

¹² Dette er det i den norske Tekst fundet fornødent at udtrykke ved Betegnelsen Nødstilstand. Saaledes ogsaa *Oser* ad Art 21 III.2.a. Anderledes forstaas BGB 138 af de fleste, se *Staub* Anh z § 346 Anm 26. Se fremdeles U 1924.843 (Bolignød).

¹³ *Lassen* I § 15 v Note 36, *Bugge* 99, jfr *Stang* I 561.

¹⁴ U 1924.843 nævner »Mangel paa Omtanke«. Se p d a S U 1933.356.

¹⁵ U 1938.540 H (TfR 1939.109), 1931.970, 1926.162, 1925.492. Jfr p d a S U 1923.809 H, 1932.560. Den norske Lov har »forstandssvaghed» i Stedet for »Enfoldighed»; den svenske Lov slaar Enfoldighed og Uerfarenhed sammen under Betegnelsen »oförstånd». Heri ligger ingen Realitetsforskelligheder.

¹⁶ Jfr maaske U 1929.1090 (se Noten). Se p d a S 1936.698 H (ej anv). — Saaledes Reglen om *undue influence* og Ung E 782; derimod savnes dette Led ellers i de kontinentale Lovgivninger. Afhængighedsforhold kan skabes ved Udnyttørens Monopolstilling, sml Noten til U 1929.452 H.

¹⁷ Ydelser uden Vederlag omfattes af Reglen om *undue influence* og Ung E 782, men ellers ikke af de kontinentale Lovgivninger, hvilket antagelig beror paa deres Forbindelse med Aagerbegrebet.

tages Hensyn ikke blot til Ydelsernes Værdi, men ogsaa de øvrige Omstændigheder, navnlig den Risiko, der løbes ved Aftalen.¹⁸ Misforholdet er aabenbart, naar fornuftige og sagkyndige Folk ikke er i Tvivl om, at det er til Stede. Derimod er Udnytters Dom i saa Henseende ligegyldig.

Retshandelens Art er uden Betydning. Aftl § 31 omfatter ikke blot Tilsagnet om at erlægge, men ogsaa selve Erlæggelsen, saa at det erlagte kan fordres tilbage.¹⁹

Virkningen af Udnyttelsen er, at Løftgiveren ikke er bundet ved Viljeserklæringen. § 31 har ikke de Tilfælde for Øje, hvor Viljeserklæringen bestaar af flere Bestanddele, der lige saa godt kunde være skilt ud til flere Retshandler. Bortset fra disse Tilfælde, der omtales ndfr § 24.XIII, kan Løftgiveren faa Erklæringen kendt ugyldig som *Helhed* og behøver ikke at nøjes med at kræve Vederlaget nedsat saaledes, at der ikke foreligger aabenbart Misforhold.²⁰ Men saadan Nedsættelse kan han i Almindelighed kræve, hvis han foretrækker det.²¹ Det maa nemlig antages, at Udnyttelse, saavidt den omfattes af § 31, paadrager Erstatningsansvar.²²

Ugyldigheden ifølge § 31 kan kun paaberaabes af den udnyttede; der er intet til Hinder for, at han fastholder Retshandelen, f. Eks fordi han ifølge Prisstigning nu vil have Fordel af den.²³

Om hvorvidt Udnyttelse kan medføre Ugyldighed udover, hvad der er hjemlet ved Aftl § 31, se ndfr § 18 Note 16.

III. *Videregaaende Særregler.*

Der findes en Række Særregler, som har lignende Formaal som Aftl § 31, men som ikke kræver saa strenge Betingelser.

¹⁸ Jfr U 1923.809 H, 1919.941 H, 1930.932.

¹⁹ Jfr U 1921.876. Saaledes ogsaa den positive Bestemmelse i n Aftl § 31.3^o.

²⁰ Jfr JT 1918.102; i U 1924.841 var der kun krævet Nedsættelse. Har den, der paaberaaber sig § 31, modtaget hele Modydelsen eller dog en Del af den, maa han formentlig betale et passende Vederlag herfor, jfr U 1930.932, ved Pengelaan altsaa en passende Rente for den forløbne Tid, sml de to førstnævnte DD. — Se herom ndfr S 259. — En positiv Regel om Opgøret giver n Aftl § 31.3^o. Jfr iøvrigt *Stang* I 563 f; tilsvarende *Oertmann* § 138 Anm 5.

²¹ Jfr U 1925.492, 1924.841.

²² Aftl d Mot 79, n Mot 73, *Almén* Avtl § 31 Note 25—27.

²³ Saaledes *Oser* Art 21 Anm III.3, Ung E 782; anderledes forstaas BGB 138.2^o, se *Dernburg* I § 127.II, *Oertmann* § 138 Anm 5. Jfr ndfr § 24.VIII.

Herhen hører Aftl §§ 36 og 37 om Konventionalbod og Vedtagelse af visse andre særlige Følger af Misligholdelse. Se herom Alm Del § 17.II Fremdeles Sølov § 227 om ubillige Vilkaar i Overenskomst om Bjergning, der er truffet, mens Nød stod paa og under Indflydelse heraf²⁴

Aftl § 31.3^o har udtrykkelig fastslaaet, at § 31 ikke gør nogen Ændring i Sølovens § 227. Paa tilsvarende Maade maa andre specielle Bestemmelser fra Tiden før Aftl staa ved Magt, men det har ikke stor praktisk Betydning mere.

Efter Aftl er der imidlertid givet flere Regler, der ikke kræver Udnyttelse af bestemte Forhold, men for visse Kontrakter, hvor den ene Part efter Erfaringen ofte er den anden underlegen, giver en almindelig Regel om Ugyldighed af ubillige Vedtagelser. Herhen hører Lejel §§ 27—30, FAL § 34, Gbl § 8 samt Rentel 285 3 Juli 1942 § 1.²⁵

Ønsket om at beskytte socialt underlegne Personer fører iøvrigt ofte til at opstille ufravigelige Regler, der helt udelukker bestemte Vedtagelser eller nærmere ordner Retsforholdet mellem Parterne.²⁶

De omtalte almindelige Billighedsregler er paa den anden Side beslægtet med Bestemmelser, der af andre samfundsmæssige Grunde bekæmper ubillige Aftaler.²⁷

Naar en Aftale indgaas med Brug af udførlige Kontraktsvilkaar, som ikke fastsættes ved Forhandling i det enkelte Tilfælde, men som er udarbejdet forud og vedtages, fordi den ene Part bruger dem som staaende Vilkaar i slige Aftaler, faar den anden Part et udvidet Værn mod Fordeling, jfr ndfr § 18.IV.

²⁴ Se derom *Sindballe* Søren 408 f. Paa særlige Omraader kan den blotte Fare for Misbrug af Indflydelse være tilstrækkelig til at medføre Ugyldighed. Sml U 1944.172 om Ledelsens Kontrol med Afstemning paa en Generalforsamling.

²⁵ Herom ndfr § 19 v Note 93—94.

²⁶ Herom ndfr § 19.II.

²⁷ Herom ndfr § 19.VI.B og § 21.

§ 17.

Uoverensstemmelse mellem Vilje og Erklæring.¹**I. Viljesteori og Tillidsteori (Erklæringsteori).****1. Lovgivningernes Stilling.**

I *Romerretten* og de fleste paa denne hvilende Lovgivninger anerkendes det som Hovedregel, at den, der har afgivet en Viljeerklæring, som i noget væsentligt Punkt afviger fra hans Vilje, ikke er bundet, selv om Mangelen var usynlig for Medkontrahenten² (*Viljesteorierne*). Uforpligtet er følgelig f. Eks. den, der underskriver et Skylddokument, hvis Indhold han ikke kender, den, der misforstaar en til ham rettet Forespørgsel om Overtagelse af en Forpligtelse og derfor svarer ja til Forespørgslen, og den, der taler eller skriver fejl. Dette gælder, hvad enten Uoverensstemmelsen mellem Viljen og Erklæringen er den erklærende bevidst eller ubevidst.

I sidste Tilfælde foreligger der *Vildfarelse (error)*, men det fremhæves i romanistisk Litteratur, at det egentlig ikke er Vildfarelsen, der gør Erklæringen ugyldig, men »*Viljesmangelen*«, og denne Art af Vildfarelse kaldes derfor ofte *uægte Vildfarelse* i Modsætning til Vildfarelse i Bevæggrunden (*error in motivis*), se om denne sidste ndfr i §§ 18 og 41. Om Forskellen se ogsaa ndfr II.A.

¹ 1 Udg § 15, *Jul Lassen* Vilje og Erklæring (optaget i Udv Afhdl), *Lassen* I § 16, *Stang* I § 17, § 41.I.A; I¹ § 38.XI—XIV, § 40.I, III—VII, XIII; Om Vildfarelse navnlig §§ 11 og 14 og Viljesdogmet i TfR 1905.280 ff (Fra spredte retsfelter I); *Platou* § 14, *H Scheel* Norsk Tingsret § 290, *E Hambro* i NRt 1914.337 ff, *Ekström* 584 ff, *Lundstedt* Obl I 128 ff, II 149 ff, *Hällström* Villfarelse (med Henvisninger til anden Litteratur).

² *Windscheid* §§ 75, 76, 311, *Lassen* RR § 38 (Læreb § 34.II); C c 1109, 1110, *Planio* II no 1047—1059, *Demogue* I no 32 ff, 222 ff, især 244 f, 249, 252, 258 (Praksis synes herefter paa vigtige Punkter at nærme sig til Tillidsteorien, hvad D billiger); OR 23—26 (med Tilnærmelse til en Tillidsteori, *Oser* 32—38); BGB 116—122, Mot I 189—203, *Dernburg* I §§ 141—145, men derimod *Oestr* 871, 876. Se iøvrigt *Hällström* Villfarelse 24 ff, jfr 99 ff (om hvad der menes med Vilje). For Romerrettens Vedkommende er Sagen forøvrigt ikke ubestridt, se de hos *Windscheid* § 75 Note 1 a citerede Forf samt *Kohler* i JahrbDogm XXVIII.166 ff, *Aagesen* RR I 264—266.

Undtagelse fra Reglen gøres dog i Almindelighed, naar Løftegiveren forsætlig eller ved grov Uagtsomhed³ har bibragt Medkontrahenten den Forestilling, at han vilde det udtalte. Og dersom Medkontrahenten med Føje har opfattet det udtalte som villet, kan han ofte — efter BGB som almindelig Regel — af Løftegiveren fordrø erstattet det Tab, han har lidt ved at stole paa den ugyldige Kontrakt (den negative Kontraktsinteresse).⁴

Efter andre Retsforfatninger har Uoverensstemmelse mellem Vilje og Erklæring som *Hovedregel* ingen Indflydelse paa Erklæringens Gyldighed, naar Uoverensstemmelsen var ukendt af eller ukendelig for Løftemodtageren (*Tillidsteorier eller Erklæringsteorier*).⁵

Udtrykket Tillidsteori, som Jul Lassen brugte, er der ingen Grund til at forkaste, naar det siges klart, at Udtrykket kun skal betegne den omtalte Løsning af Problemet Uoverensstemmelse mellem Vilje og Erklæring. Det bekæmpes imidlertid energisk af flere Forfattere, f. Eks *Stang* I § 17.VII—VIII, der foretrækker Erklæringsteori, og *Vinding Kruse* Retslæren I 254 f. Indvendingerne mod Tillidsteorien beror for en Del paa, at Tillidsteorien opfattes som Udtryk for det almindelige Princip, som *Jul Lassen* kaldte Forventningsprincippet (ovfr § 4.II—IV). Men for en Del beror de paa den Opfattelse, at Tillidsteorien er uklar eller endog leder vild. Disse Indvendinger kan dog, saavidt ses, ikke rejses mod Tillidsteorien, som den er udformet her i ret nær Tilslutning til Jul Lassens senere Under-

³ Hermed har man i Virkeligheden brudt med Viljesdogmet (ovfr § 4), der var det principielle Grundlag for den tysk-romanistiske Lære. En Lovgivning siges imidlertid m. H. t. Viljesmangel at staa paa en Viljesteoris Standpunkt, naar den kun som Undtagelse fra et almindeligt udtalt Viljesprincip erklærer Løftet forpligtende, uanset at dets Indhold ikke er villet. *Platou* 175 vil kun tillade Paaberaabelse af undskyldelig Vildfarelse.

⁴ Saaledes BGB 122 (selv om Løftegiveren ikke har udvist Uagtsomhed). OR 26 kræver Uagtsomhed, men tillader efter Billighed at tilkende mere end negativ Kontraktsinteresse. *Demogue* I Nr 36 f, 244 f vil ikke blot give Adgang til efter Omstændighederne at tilkende Opfyldelsesinteressen, men endog til at opretholde Kontrakten og anfører DD i samme Retning.

⁵ *Jul Lassen* Vilje og Erklæring 65—69. Paa Tillidsteoriens Standpunkt staar — foruden nordisk Ret (jfr herved Note 13) — Oestr 871 (udpræget), Ung E 774, 780 samt nærmest engelsk-amerikansk og skotsk Ret, se *Corneliussen* navnlig 47—52, jfr 2—3, jfr *Stang* NRt 1915.683 ff. (Fremstillingen af dette Emne hos Prochownick er i flere Henseender misvisende).

⁶ Se herom navnlig *Jul Lassen* l c 26—42; fra modsat Side f. Eks BGB Mot I 189—191. Se iøvrigt *Lundstedt* og *Undén* i SvJT 1924.278 ff, 1929.342 ff, 423 ff (med flere Henviisn) og 540, *Lundstedt* Obl II 149 ff, *Hällström* Villfarelse 49 ff, 61 ff, 76 ff.

søgelser. Derimod kan *Hällströms* Udformning af Teorien med Grund kritiseres.

2. Fra et *legislativt Synspunkt*⁶ maa det afgørende være, hvilken Ordning der gør de privates Viljeserklæringer bedst egnede til at udfylde en for Samfundslivet nyttig Funktion. Derfor maa der i første Række tages Hensyn til *Samhandelens Sikkerhed*. Af Hensyn til Omsætningen maa der skabes en ret høj Grad af Sikkerhed for, at Løfter holdes. Tilliden hertil fremmer Omsætningen og skaber Tryghed hos dem, der tager Del i Samhandelen. Disse Betragtninger fører til at kræve Retsreglerne indrettet saaledes, at de saa meget som muligt *tilskynder* dem, der afgiver Erklæringer, *til at undgaa Uoverensstemmelse* mellem Vilje og Erklæring. Dette Krav opfylder de rene Viljeteorier ikke. En Ordning, hvorefter der tilkendes den godtroende Løftemodtager *negativ Kontraktsinteresse* i alle Tilfælde, eller dog hvor Løftegiveren har handlet uagtsomt, vil derimod give en ikke ringe Tilskyndelse til Agtpaagivenhed; men den virker ikke saa kraftigt og sikkert som Tillids- eller Erklæringsteoriernes Ordning. Løftegiverne faar langt større Chance for at kunne gaa fra deres Ord uden at udsætte sig for noget. For at gennemføre et Krav paa den negative Kontraktsinteresse maatte Løftemodtagerne bevise, at de har lidt Tab ved at stole paa Løftet, men da de fleste Løfter dog stemmer med Løftegiverens Vilje, vil mange Løftemodtagere undlade at sikre sig saadant Bevis. Undertiden kan det ogsaa stride mod Løftemodtagerens Interesse at fremlægge Beviset; saaledes ofte naar det drejer sig om, at han har eller kunde have afsluttet en Aftale med Trediemand. Reglens »præventive Virkning« svækkes yderligere, hvis Erstatningsansvar kun paalægges den erklærende, hvor han har handlet uagtsomt; for det er vanskeligt at skaffe et paalideligt Grundlag for Afgørelsen af, om Uagtsomhed er udvist. Dertil kommer, at der er Fare for, at det ikke helt sjældent vil lykkes Løftegivere, der virkelig mente, hvad de sagde, at overbevise Domstolene om, at de ikke mente det. En Viljesmangel, der er ukendelig for Løftemodtageren, kan jo vanskelig bevises sikkert. Skal der overhovedet tages Hensyn til den, føres Domstolene let til at slappe Kravene saa meget, at de kommer til at statuere Uoverensstemmelse mellem Vilje og Erklæring i adskillige Tilfælde, hvor den ikke har foreligget.

Disse Betragtninger kan dog ikke føre til absolut at benægte,

at en *tilstrækkelig* Sikkerhed for Samhandelen kan naas ved noget mindre vidtgaaende Regler,⁷ f Eks ved en Ordning som den tyske Lovbogs eller den, som oprindeligt fandtes i den østrigske Lovbog § 876, og som gik ud paa, at Kontrakten var gyldig, naar Løftgiveren selv alene var Skyld i sin Vildfarelse. At den østrigske Lovbog efter 100 Aars Forløb er gaaet over til en ren Tillidsteori, kunde dog tyde paa, at den ældre Regel ikke har virket helt tilfredsstillende.

Saa meget er ialfald klart, at Tillidsteoriens Løsning giver det sikreste Grundlag for Samhandelen. Paa den anden Side medfører den en vis Risiko for Løftegiverne; men efter vort Retslivs Erfaringer synes dette ikke at give Anledning til Betæneligheder. Tillidsteoriens Regel har endelig det Fortrin, at den undgaar alle de vanskelige Bevissspørgsmaal, som angaar skjult Viljesmangel, Spørgsmaalet om Uagtksomhed og om Tabets Størrelse, og derfor *i langt ringere Grad giver Anledning til Retstvist*. Da den tilmed stemmer med den almindelige Retsopfattelse her i Landet, maa det fuldtud billiges, at Aftl har optaget den.

3. Dansk Lovgivning.

Hovedlovbudene om Løfter i DL 5—1—1 til 4 synes at være Udtryk for de Fortidslovgivningers Standpunkt, der ikke tillægger indre Momenter som Vildfarelse nogen retlig Betydning.⁸ Ikke engang Svig er i DL 5—1 nævnt som Ugyldighedsgrund, men kun den ydre haandgribelige Kendsgerning Tvang, DL 5—1—4, og Ordet, Erklæringen, betones som det retstiftende, DL 5—1—2. Vor Rets historiske Udgangspunkt har sikkert været det, at Vægten lægges paa Erklæringen, ikke paa Viljen. Men denne Tanke er ikke fastslaaet saaledes i Lovgivningen, at det kunde være til Hinder for, at Retspraksis udvikledes i Retning af en Viljesteori.

⁷ Jfr *Vinding Kruse* Retslæren I 252 ff, *Arnholm* i TfR 1943.72, men dog *Jul Lassen* I c. Vinding Kruse forsvarer imidlertid Aftl's Løsning som Udslag af en Hovedgrundsætning, der gælder for alle Viljeserklæringer, ogsaa offentlige. En slig almindelig Grundsætning maa dog blive saa vag, at den ikke kan blive det afgørende Grundlag for Regler som den, der udledes af Aftl § 32.1^o.

⁸ *Stang* I 504, I¹ 404, jfr *Amira* Nordgermanisches Obligationenrecht II 303—304, *Jul Lassen* I c 26—77, *Bentzon* Retskilderne 324—326 samt foran § 12 v Note 6, § 15 v Note 2.

Den Grundsætning, man har fundet hjemlet ved DL 1—9—13,⁹ viser vel, at Konflikten mellem Viljesmangel hos Løftegiveren og Løftemodtagerens gode Tro i visse Tilfælde blev løst til Gunst for denne sidste, men iøvrigt indeholdt Lovgivningen før Aftl ingen direkte Afgørelse af Spørgsmaalet.

Tillidsteoriens Resultater er imidlertid godkendt af den almindelige Retsopfattelse her i Landet og i Retslitteraturen fra Ørsted's Tid til nu,¹⁰ og Retspraksis har stillet sig paa en vidtgaaende Tillidsteoris Standpunkt.¹¹

Denne Retstilstand er nu i Hovedsagen lovfæstet ved Aftl § 32.1⁰, som udtaler, at *den, der har afgivet en Viljeserklæring, som ved Fejlskrift eller anden Fejltagelse fra hans Side har faaet et andet Indhold end tilsigtet, ikke er bundet ved Erklæringens Indhold, hvis den, til hvem Erklæringen er afgivet, indsaa eller burde indse, at der forelaa en Fejltagelse*. Bestemmelsen omfatter kun de Tilfælde, hvor Uoverensstemmelsen mellem Vilje og Erklæring skyldes en *Vildfarelse*.¹² For disse Tilfælde kan man fra § 32.1⁰ slutte modsætningsvis, at Viljesmangel hos Løftegiveren i Almindelighed ikke kommer i Betragtning, naar Løftemodtageren var i begrundet god Tro.¹³

⁹ Se herom *Lassen* I § 23.III.1.a.

¹⁰ Forff inden Ørsted udtaler sig fra Viljesteoriens Standpunkt; *Hurtig-karl* Den danske og norske Privatrets første Grunde II.2 23, jfr *Nørregaard* Den danske og norske private Ret III 24. Til Tillidsteorier slutter sig Ørsted i NjA XIII.130—132, Hdbg V 102—103, jfr *Jul Lassen* I c 45 Note 11, *J E Larsen* Sml Skr II.1 98, 100, *Gram* 179—182, 186, *Scheel* Privatrets almindelig Del II 63—70, *Matzen* 191, *Torp* Hovedp 43—44, *Evaldsen* 47—52, *C Thomsen* TfR 1900.273 Note, *Bentzon* ARl 98, 119, *Retskilderne* 324—326, *N Lassen* i U 1893.270, *Munch-Petersen* Den borgerlige Ret¹² 262, 347, jfr om de 3 sidstnævnte Forff's Forbehold og Kritik *Jul Lassen* I c 69 ff og 55, *Sindballe* i U 1917 B.140—142. I *norsk* Litteratur staar paa Tillidsteoriens (Erklæringsteoriens) Standpunkt *G W Gram* 30, *Stang* I² § 17.IX, jfr ovfr Note 1, *H Scheel* 286, 290—291; se derimod *Hagerup* i TfR 1894.50—55, 1912.190 ff, *Gjelsvik* Vildf 79, 80 ff, 122—123, TR 260 ff, *Platou* § 14. I *Sverige* var Tillidsteorien almindelig anerkendt før Avtl, *Schrevelius* I 140, *Nordling* 224, 183, *Reuterskjöld* Om Aftal 10, *Eschelsson* 112 ff, *Almén* Avtl § 32 Note 19—21, jfr *Winroth* Strödda Uppsatser I 12—15; se derimod for *finsk* Ret før Aftl *Ekström* 584 ff samt Henvisninger hos *Hällström* Villfarelse 16.

¹¹ Se foruden DD i Note 19 ff f Eks U 1879.492 H, Schl II.109 og iøvrigt den udførlige Redegørelse hos *Lassen* Vilje og Erklæring 7 ff.

¹² Om andre Tilfælde se ndfr III.

¹³ Paa Grund af Omstændighederne ved Tilblivelsen af den norske § 32.1⁰ anser *Gjelsvik* ikke Modsætningsslutningen for berettiget der, se *Gjelsvik* TR 266. Se derimod *Stang* i TfR 1930.61.

II. *Aftalelov § 32.1^o.*A. *Hvilke Tilfælde omfatter Reglen?*

Aftl § 32.1^o omfatter alle Tilfælde, hvor en Viljeserklæring ved en Fejltagelse har faaet et andet Indhold end tilsigtet.¹⁴ Herunder falder for det første det Tilfælde, at en Person har afgivet en Erklæring, som han ikke vilde afgive. Eks: Fortalelse, Fejlskrift eller andre Erklæringshandlinger foretaget i Distraktion, f Eks et Nik, hvor han vilde ryste paa Hovedet. Dernæst omfatter § 32.1^o Tilfælde, hvor Personen vilde afgive den Erklæring, han afgav, men svævede i Vildfarelse om Erklæringens Indhold. Eks: Han bruger Ord i urigtig Betydning, underskriver eller afsender et Brev i den Tro, at det har et andet Indhold, giver ren Akcept (»Ja«), fordi han har misforstaaet Tilbudet.

Da Reglen omfatter begge Grupper af Tilfælde, har det ingen Interesse at afgøre, om en Fejltagelse hører til den ene eller den anden Gruppe. Derimod maa den Vildfarelse om Erklæringens Indhold, der falder ind under § 32.1^o, afgrænses overfor anden Vildførelse.

Den erklærendes Vildfarelse om Indholdet af Viljeserklæringen er psykologisk en Vildfarelse om et Forhold, der er Bevæggrund til Viljeserklæringens Afgivelse, altsaa hvad Romanisterne kaldte *error in motivis*, og hvad vi nu kalder en urigtig Forudsætning.¹⁵ Erklæringen er afgivet i den urigtige Forudsætning, at den har et andet Indhold. At man alligevel har stillet Vildfarelse om Erklæringens Indhold sammen med Fejl i Udførelsen af Erklæringshandlingen, er ikke saa mærkeligt, da der er Enighed om, at de to Grupper af Tilfælde bør behandles ens. De har ogsaa det fælles, at den erklærende ikke vilde give Udtryk for den Beslutning, som hans Erklæring faktisk gav Udtryk for.¹⁶

»Erklæringens Indhold« maa efter naturlig Sprogbrug betyde, hvad Erklæringen findes at udsige ved Hjælp af Fortolkning i snæver Forstand, d v s taget i Modsætning til Udfyldning (ndfr § 39).

At afgrænse Reglen nøjagtig har dog ikke saa stor praktisk Betydning, da de Grundsætninger, der støttes paa § 32.1^o, uden Tvivl maa anvendes paa visse andre Vildfarelsestilfælde.¹⁷

B. *Stillingen, hvor Løftemodtageren er i god Tro.*

1. Hvis Adressaten hverken indsaa eller burde indse, at der forelaa en Fejltagelse, paavirker Fejlen som Hovedregel ikke Viljes-

¹⁴ Herom *Ussing* Forudsætninger 5 ff, *Hällström* Villfarelse 5 ff, v *Tuhr* BürgR II.1 § 67.I.

¹⁵ Jfr *Hällström* l c 10.

¹⁶ Sml v *Tuhr* l c 569, *Hällström* l c 6.

¹⁷ Se herom ndfr v Note 35—37. Den Regel, der omtales ndfr under C.3, gælder næppe for meget andet end Vildfarelse om Erklæringens Indhold.

erklæringens Gyldighed. Dette gælder, selv om Fejltagelsen ikke kunde tilregnes Løftgiveren.¹⁸

I Praxis er Reglen blevet anvendt i Tilfælde, hvor Vildfarelsen bestaar i Fortalelse og Fejlskrift,¹⁹ urigtig Forstaaelse af Ord,²⁰ Underskrift af Dokument med andet Indhold end antaget²¹ eller Afsendelse af en anden Erklæring end den, som tilsigtedes afsendt.²²

Reglen medfører ikke, at Adressaten altid faar den Ret, som han uden Uagtsomhed mener, Løftet tilsiger ham. Naar f Eks A har sendt B et Salgstilbud telegrafisk og Prisen ved Telegrafvæsenets Fejl er blevet forandret til et mindre Beløb og B kun svarer »Ja«, er der ingen Kontrakt kommet i Stand. B's Svar er kun et Løfte om at betale det mindre Beløb, der stod i det Telegram, han fik udleveret, og dette forandres ikke, fordi A maa tro, at B er gaaet ind paa den Pris, der stod i A's Telegram ved Indleveringen.²³ Ogsaa i andre Tilfælde kan der fremkomme Uoverensstemmelse mellem det, der er lovet, og det, Adressaten uden Uagtsomhed opfatter som lovet. Hvad der er lovet, beror paa Indholdet af den Løfteerklæring, der afgives. Og den indeholder formentlig kun, hvad en fornuftig og kyndig Person ved Afgivelsen vilde indlægge i den. Løftet omfatter derimod ikke, hvad Løftemodtageren indlægger i Løftet paa Grund af Forhold, som forelaa hos ham, eller som er indtraadt efter Løftets Afgivelse, naar disse Forhold ligger udenfor, hvad en fornuftig Løftegiver maatte regne med ved Løftets Afgivelse.²⁴

¹⁸ *Jul Lassen* 1 c 34—36, *Almén* Avtl § 32 Note 44.

¹⁹ U 1923.81 H, SHT 1918.422.

²⁰ Jfr fra Tiden før Aftl U 1894.9 H, 1903.659, 1909.126, 639.

²¹ U 1927.938 H, 1919.163 og før Aftl f Eks Schl III.246, U 1886.604 H, JU 1857.307, JT VII.2.1, jfr U 1914.795.

²² Jfr ovfr § 5.III.C.4, *Corneliussen* 82; sml ogsaa U 1921.717 H og før Aftl 1893.484 H.

²³ Sml om Mellemands urigtige Gengivelse af Tilbud U 1895.26 H. Denne Sætning er der Enighed om, se *Lassen* I 104 f, *Stang* I § 16 v Note 9, *Almén* Avtl § 32 Note 59, *Hällström* Villfarelse 235 f. Se fremdeles ndfr § 39 Note 12.

²⁴ Fra Praxis kendes ingen Tilfælde, der med Sikkerhed hører herhen. Maaske kan nævnes U 1928.1001 H. *Lassen* henviste yderligere til U 1910.20, der imidlertid er begrundet i, at Adressaten ikke var i god Tro, idet Stadfæstelsesskrivelsens Udtryk ikke gav ham Hjemmel til sin Antagelse, samt 1900.173, hvis Resultat kun kan billiges, hvis Løftemodtageren enten var i ond Tro eller havde fremkaldt Vildfarelsen, hvad Dommens Sagsfremstilling ikke viser, se om Dommen *Lassen* 1 c 23.

Lignende Grundsætninger maa formentlig anvendes i Tilfælde, hvor et skriftligt Løfte i god Tro *modtages af en anden* end den, som Løftegiveren rettede det til. Det kan blandt andet tænkes, hvor to Personer har samme Navn og hverken Adresse eller andet viser, hvem der sigtes til. Her maa Løftegiveren formentlig blive bundet, hvis Løftet er kommet den urette Person i Hænde ved Fejl begaaet af Løftegiveren eller af Personer, han har Ansvaret for.

2. Efter Aftl § 39 kan Løftegiveren *under særlige Omstændigheder* opnaa *Fritagelse* for at bindes ved Løftet *ved at oplyse* Løftemodtageren om *Fejltagelsen, forinden Løftet har virket bestemmende paa hans Handlemaade*.²⁵

3. Ifølge Begrundelsen af Hovedreglen kan det være tvivlsomt, om den ogsaa bør gælde for Gaver og andre *Retshandler, som ikke interesserer Samhandelen*, f Eks Væddemaal, Lotterikontrakter og desl. Aftl § 32.1^o har ikke afgjort dette Spørgsmaal,²⁶ og Retspraksis har heller ikke efter Aftl taget klar Stilling til det.²⁷ I Retsanvendelsen før Aftl sporedes der ikke Tilbøjelighed til at bryde med Hovedreglen for saadanne Tilfældes Vedkommende.²⁸

Lassen I c 47 f og *Lassen* I 104 f opstillede en Sætning, der var lidt videre, og begrundede den med, at det under saadanne Omstændigheder er givet, at der ikke kan foreligge nogen Uagtsomhed hos Erklæringsafgiveren. Bag dette sidste ligger den rigtige Tanke, at Hovedreglens »præventive Virkning« ikke svækkes ved Anerkendelsen af den omtalte Sætning.

²⁵ U 1929.1084, jfr ovfr § 12 v Note 19, se om denne Sætnings Anerkendelse før Aftl *Jul Lassen* I c 52—54, U 1917.904, 1911.643, 1900.760, sml 1882.432. Jfr *Corneliussen* 52—54, § 7.

²⁶ Se ovfr § 12.VI.B.

²⁷ Enkelte Domme kan tyde paa, at der gores visse Undtagelser fra Hovedsætningen. Saaledes U 1927.542 H med Note (om Dødslejgaver), JT 1921.95 (Løfte om periodisk Ydelse til afgaaende veltjent Funktionær), U 1939.895 (Totalisators Opslag af Resultat paa Grund af en Fejltagelse, der vel ikke faldt ind under § 32.1^o, men uden Tvivl burde behandles efter samme Regler). Ingen af Dommene kan dog siges at fastslaa klart, at Hovedreglen fraviges. Og U 1942.269 H om Fejlskrift paa en Totalisatorbon fastholder Hovedreglen og giver Dom, da ond Tro ikke var tilstrækkelig godtgjort — der var vel nogen Formodning derfor. — Med Hensyn til selve Retten som Deltager i Totalisator eller Lotteri er der imidlertid næppe Grund til at fravige Hovedreglen. Der ses heller ikke at foreligge Domme, der klart gaar imod den Opfattelse, der hævdes ovfr.

²⁸ Schl II.109, U 1881.604 H, 1914.224, 1909.639, 1887.329, JU 1864.942, *Jul Lassen* I c 51—53; sml ogsaa U 1901.612 H, HT 1857.675; jfr dog en Forudsætning i U 1904 B.139 H.

4. Noget tvivlsomt er det ogsaa, om Hovedreglen bør gennemføres fuldt ud, hvor Afgivelsehandlingen er foretaget *uden Bevidsthed om, at den afgivne Erklæring var en Retshandel* (altsaa uden »Retshandelsvilje«).²⁹ Dansk Litteratur og Praxis har vist Tilbøjelighed til ogsaa i disse Tilfælde at lade Afgiveren blive bundet overfor en godtroende Adressat.³⁰ Det er dog tvivlsomt, om dette bør fastholdes, hvor Afgiveren ikke har udvist Uagtsomhed.³¹ Det vilde næppe svække Tilliden til Løfter væsentlig, at man undtog disse Tilfælde.

5. Endelig medfører DL 5—1—7, der er omtalt ovfr § 11.IV.D, en Undtagelse for skriftlige Løfter, der er afgivet af *uskriftkyndige* uden Iagttagelse af Lovbogens Regel. Naar Løftemodtageren kendte eller burde kende Uskriftkyndigheden og den uskriftkyndige ikke (bevislig) kendte Dokumentets Indhold, bliver han ikke forpligtet, selv om Løftemodtageren hverken saa eller burde indse, at Erklæringen havde et andet Indhold end tilsigtet.³²

C. Fejltagelsen synlig.

Aftl § 32.1^o fastslaar, at den erklærende *ikke er bundet ved Erklæringens Indhold*, hvis Adressaten indsaa eller burde indse, at der forelaa en Fejltagelse. Naar Adressaten ikke var i god Tro, er den erklærende altsaa ikke bundet ved Erklæringen, som den lyder.

1. *I de sædvanlige Tilfælde*, hvor Adressaten hverken indsaa eller burde indse, hvad den erklærende tilsigtede at erklære, *bliver Viljeserklæringen ugyldig*.

Betingelsen er efter Ordene, at Adressaten indsaa eller burde indse, at der forelaa en Fejltagelse. Erklæringen bliver herefter ialfald ugyldig, hvis

²⁹ Jfr ovfr § 5.II.5.

³⁰ Se *Lassen* I § 16 v Note 15, U 1911.270 H (Vekselendossement tegnet af en Person, der kun mente at skrive en Afsenderadresse), 1902 B.272, JU 1863.47 (ment at underskrive som Vitterlighedsvidne), HT 1858.654 (Bekræftelse af Kontokurants Rigtighed), U 1885.540 (Tilbagesendelse af købt Genstand), jfr ogsaa 1905.140, 1904.578. De to nyeste DD stemmer i Resultatet med den Lære, der i saadanne Tilfælde kun vil tilkende negativ Kontraktsinteresse. En ukendelig Vildfarelse om, at Retshandelen er uforbindende paa Grund af Formmangler, kan ikke komme i Betragtning, jfr JU 1857.595. Dette antages ogsaa af *Ekström* l c.

³¹ U 1911.270 H fremhæver i Modsætning til de fleste ældre DD, at der var udvist Uagtsomhed. Se fremdeles *Stang* I § 17 Note 34, der kræver, at den erklærende burde forstaa, at hans Handling maatte opfattes som en Henvendelse til Omverdenen, sml v *Tuhr* Bürger II.1 403 f. Tillidsteorien fastholdes af *Hällström* Villfarelse 56, 146, *Karlgrén* AvtSp 33 Note 38.

³² Jfr *Lassen* I 105 f.

Adressaten saa eller burde se, at den-erklærende paa Grund af en eller anden Fejltagelse ikke tilsigtede at afgive en Erklæring med det Indhold.³³ Men saa meget kan ikke kræves. Erklæringen maa blive ugyldig, saa snart Adressaten saa eller burde indse, at den var fremkaldt ved en eller anden Fejltagelse eller Vildfarelse.³⁴

Ogsaa anden kendelig bestemmende Vildfarelse end Vildfarelse om Erklæringens Indhold vil nemlig som Regel gøre Erklæringen ugyldig.³⁵ Det kan let ske, at Adressaten maa forstaa, at Erklæringen beror paa en eller anden Fejltagelse eller Vildfarelse, men ikke kan se, hvilken Vildfarelse det er. Det kan saaledes være umuligt at afgøre, om Afgivelsen beror paa Vildfarelse om Erklæringens Indhold i egentlig Forstand eller paa Vildfarelse om, hvad der reelt, f Eks økonomisk, ligger i Erklæringen.³⁶ Som Eksempel paa den sidste Slags Vildfarelse kan nævnes Vildfarelse, der beror paa Regnefejl³⁷ eller andre Fejl ved Udregning af Pris eller anden Mængde, f Eks Tilbyderens Forglemmelse af at tage en Udgiftspost med i sine Beregninger.

Udtrykket »burde indse« maa iøvrigt forstaas saaledes, at det omfatter Tilfælde, hvor Adressaten *burde nære* saadan *Tvivl*, at det ikke stemmer med Tro og Love uden videre at tilegne sig Løftet.³⁸ Efter Omstændighederne kræver Tro og Love navnlig, at Adressaten søger Tvivlen fjernet ved at spørge den erklærende.³⁹

Mistanke om en Fejltagelse kan blandt andet vækkes ved Erklæringens Uklarhed. Fra slige Tilfælde af Uklarhed er der en jævn Overgang til andre Tilfælde, hvor Erklæringens Indhold er uklart. At afgøre, om Uklarheden

³³ Jfr fra Tiden før Aftl Schl II.749 (*Lassen* I c 20), 1909.562 H, 1918.456, 1916.496, 1913.290, 1909.208, JU 1863.656.

³⁴ Jfr U 1925.373 H, 1927.435, 1921.763, 1914.364.

³⁵ Jfr ndfr § 18.II.D.1.

³⁶ *Ussing* Forudsætninger 174 ff. Sml U 1917.57 H, 1915.588 H, 1920.515 og p d a S 1924.440 H (Fejlen usynlig), Schl II.109.

³⁷ Herom *Ussing* Forudsætninger 176 f, *Karlgren* AvtSp 136. Sml U 1927.435, 1921.763, 1914.364, jfr om ukendelig Fejl U 1912.636 H, 1909.925 H.

³⁸ Jfr *Lassen* I 106.

³⁹ Dette er særlig nærliggende ved mundtlige Forhandlinger, jfr (før Aftl) U 1917.904, men kan ogsaa gælde ellers, jfr U 1923.776. Modtageren af et skriftligt Tilbud kan efter Omstændighederne gaa den Vej at forme sin Akcept saaledes, at Tilbyderen maa blive opmærksom paa en mulig Fejltagelse. I saa Fald maa han reklamere efter Aftl § 6.2^o. Med Hensyn til en Akcept vil der vistnok sjældnere opstaa Tvivl. Men i de sædvanlige Tilfælde, hvor Akcept kræves inden en vis Tid, kan der formentlig kun blive Tale om Forespørgsel, naar Tvivlen kan fjernes inden Akceptfristens Udløb, f Eks ved et mundtligt Spørgsmaal.

beror paa en Fejltagelse, er i Almindelighed unødvendigt, fordi almindelige Tolkingsregler normalt fører til samme Resultater som Reglen i Aftl § 32.1⁴⁰

2. Viljeserklæringen bliver *dog ikke altid ugyldig*, fordi Adressaten indser eller bør indse, at den beror paa en Fejltagelse.

a. For det første kan § 32.1⁰ ikke antages at afgøre, hvad der gælder om Viljeserklæringer med flere Bestanddele, der kunde være skilt og fordelt paa flere Erklæringer. Her kan det tænkes, at en Del af Viljeserklæringen maa opretholdes. Hvis Fejltagelsen kun vedrører en af Bestanddelene, kan de øvrige Bestanddele af Erklæringen være bindende, naar det maa antages, at den erklærende vilde have afgivet Erklæringen, selv om han havde vidst, at den ene Bestanddel udgik.⁴¹

b. Bortset fra disse Tilfælde bliver Viljeserklæringen som Hovedregel ugyldig. Men den kan vistnok efter Omstændighederne være gyldig, naar Fejltagelsen kun vedrører et Punkt, der ikke var væsentligt for den erklærende.

Naar Modtageren af en skriftlig Erklæring maatte forstaa, at Udstederen havde haft til Hensigt at indføre en Bestemmelse om et uvæsentligt Punkt, men at han ved en Fejltagelse ikke har faaet det gjort, kan Erklæringen vistnok efter Omstændighederne blive gyldig, saaledes at den udfyldes paa samme Maade som, hvis den erklærende med Forsæt ikke havde bestemt noget om Punktet.⁴² Et Tilbud kan vistnok ogsaa efter Omstændighederne være gyldigt, selv om Modtageren maa forstaa, at Tilbyderen svævede i Vildfarelse om hans Identitet.⁴³

Man kan vistnok sige, at Vildfarelsen er uvæsentlig, naar det findes stemmende med den erklærendes Interesser, at Erklæringen bliver bindende for ham — f. Eks fordi han ellers ikke kan naa at komme frem med sin Erklæring i rette Tid, eller fordi det iøvrigt er i Strid med hans Interesser, at Aftalens Indgaaelse forsinkes ved en Forespørgsel til ham.⁴⁴

⁴⁰ Jfr ndfr § 39.I.

⁴¹ Jfr *Lassen* I § 16 v Note 21 a, *Hällström* Villfarelse 239 ff samt ndfr § 24.XIII.

⁴² Sml U 1919.445, hvor der var Misforstaaelse om Prisen. *Lassen* I 107 henviser til Løftgiverens kendelige hypotetiske Vilje. Erklæringen kan derimod ikke udfyldes saaledes, naar den indeholder en Bestemmelse, der aabenbart ved en Fejltagelse er blevet uforstaaelig. Men til Gengæld maa Adressaten efter Omstændighederne kunne gøre Løftet gældende, hvis han overlader Løftgiveren at berigtige Fejlen.

⁴³ Saakaldt *error in persona*. Jfr U 1928.459 H. Vildfarelse om Personens Identitet falder iøvrigt som oftest udenfor § 32.1⁰, se *Ussing* Forudsætninger 12 ff, men Afgrænsningen har næppe praktisk Betydning, se *Ussing* I c 179.

⁴⁴ *Lassen* I 107 mente ikke, der kunde opstilles en almindelig Regel, men nævnte som »ordentligvis væsentlig« i Tilslutning til romanistisk Teori

Spørgsmaalet om uvæsentlig Vildfarelse har iøvrigt langt ringere Betydning i nordisk Ret, hvor Vildfarelsen kun medfører Ugyldighed, naar Adressaten var i ond Tro, end i Lande, der følger en Viljesteori.

c. Aftl § 32.1^o afgør efter sine Ord ikke, om Løftegiveren forpligtes i Overensstemmelse med det, han tilsigtede at love. Men det er den herskende Opfattelse, at Spørgsmaalet ialfald som Hovedregel maa besvares benægtende.⁴⁵

Der er dog vistnok Tilfælde, hvor det vilde stride mod Tro og Love, hvis Løftegiveren ikke vilde staa ved, hvad han havde tilsigtet at love, og da maa Løftemodtageren vistnok kunne fastholde ham derved. Der kan navnlig tænkes at være Grund hertil, hvor det efter Erklæringen er tvivlsomt, hvilket af flere, hver for sig tilstrækkelig bestemte Alternativer den erklærende havde for Øje.

Hvis f Eks A har set paa to ledige Lejligheder, en paa første og en paa tredje Sal, og faaet Betænkningstid og saa skriver til Udlejeren, at han har bestemt sig til Lejligheden paa anden Sal, bør han ikke kunne benytte Fejltagelsen til at trække sig helt tilbage. I slige Tilfælde maa Adressaten, hvis han vil tilegne sig Løftet uden Hensyn til, hvilket Alternativ det omfatter, i Almindelighed kunne kræve, at Løftegiveren meddeler, hvilket Alternativ han sigtede til.

d. Hvis Løftet er ugyldigt ifølge § 32.1^o, fordi Løftemodtageren burde have indset Uoverensstemmelsen, skønt han ikke opdagede den, men Løftegiverens Vildfarelse ogsaa var uagtsom — og navnlig hvis hans Fejl var den groveste — maa Løftemodtageren efter Omstændighederne kunne kræve hel eller delvis Erstatning af den negative Kontraktsinteresse.⁴⁶

3. Den erklærendes Mening synlig.

Naar Adressaten indsaa eller burde indse, ikke blot at der forelaa en Fejltagelse, men ogsaa, hvad den erklærende tilsigtede at

Vildfarelse om den omkontraherede Tings Identitet (*error in corpore*) og om Retshandelens Art (*error in negotio*). Om *error in corpore* falder ind under Aftl § 32.1^o, er ofte tvivlsomt, se *Ussing* Forudsætninger 12 ff (jfr om Retsvirkningen 180 f), *Hällström* Villfarelse 9 Note 12. Sml *ν Tuhr* BürgR II.1 572 f.

⁴⁵ Jfr *Lassen* I 108, *Stang* I § 15.VII, *Hällström* Villfarelse 214 ff, *Ekström* 603, *Planck* § 119 Anm I.1. OR § 25.2^o gaar vidt i Retning af at lade den erklærende blive bundet ved, hvad han mente. Se ogsaa *ν Tuhr* BürgR II.1 591 f.

⁴⁶ Sml *Karlgrén* AvtSp 41 ff og U 1919.445, som dog hviler paa et andet Synspunkt.

erklære, bliver Viljeserklæringen i Almindelighed ikke ugyldig, men omtydes i Overensstemmelse med den erklærendes Vilje.⁴⁷ Hvis den efter Omtydningen indeholder et Løfte,⁴⁸ bindes den erklærende ved Erklæringen med det ændrede Indhold.⁴⁹

Aftl aabner Plads for denne Løsning, da den kun udtaler, at den erklærende ikke er bundet *ved Erklæringens Indhold*, og ikke bruger Vendingen, at Viljeserklæringen ikke er bindende for ham, som §§ 28—31 siger.

Den erklærendes Mening kan fremgaa af selve Erklæringens Indhold, saaledes naar et Brev med Tilbud først nævner en Pris pr Enhed og ender med at nævne en samlet Sum, som ikke svarer til Enhedsprisen og aabenbart hviler paa en Regnefejl, der ikke har haft Betydning for Tilbyderens Beslutning.⁵⁰ Oftere fremgaar Meningen af Omstændigheder udenfor Erklæringen, navnlig de forudgaaende Forhandlinger.⁵¹ Men selv om der ikke oplyses Kendsgerninger, som gav Adressaten tilstrækkelige Holdpunkter til at se, hvad der var den erklærendes Mening, kan det tænkes, at Adressaten opfattede Løftet, som det var ment, og i saa Fald maa det i Almindelighed forstaas i Overensstemmelse hermed og binde Afgiveren.⁵²

III. Forsættlig Uoverensstemmelse mellem Vilje og Erklæring.

Som ovenfor omtalt omfatter Aftl § 32.1^o ikke de Tilfælde, hvor Uoverensstemmelsen mellem Vilje og Erklæring ikke beror paa Vildfarelse. Hvis Erklæringen ikke er alvorlig ment og den er fremsat uden Hensigt til at skuffe — f Eks i Spøg, i en Rolle, ved Undervisning — maa der gælde samme Regler som om Vildfarelestilfældene.⁵³ Hvis den erklærende derimod har tilsigtet at skuffe den anden Part (*reservatio mentalis*), maa han, saafremt den anden skuffes, blive bundet, selv om den anden burde have indset Viljesmangelen.⁵⁴ Paa tilsvarende Maade kan den, der for at skuffe

⁴⁷ Se herom *Ussing* Forudsætninger 9 f, 176 f, *Lassen* I c 40 f, I § 16 v Note 23, *Evaldsen* 50—52, *Stang* I 223 f, 551 f, *Karlgren* AvtSp 47 f, *Hällström* Villfarelse 203 ff med Litteraturhenvisninger, v *Tuhr* BürgR II.1 570. Se fremdeles ndfr § 39 v Note 8.

⁴⁸ Dette var ikke Tilfældet i U 1925.416.

⁴⁹ Jfr før Aftl A f R V.513 og 197, U 1875.449 H, JT XII.1 175.

⁵⁰ Et Eksempel af den anden Art er A f R V.513.

⁵¹ Jfr U 1875.449 H, 1919.42, 1877.650, JT XII.1 175. Sml U 1931.199.

⁵² Jfr ndfr § 39 v Note 8, *Lassen* I 108, *Vinding Kruse* i TfR 1919.194 f.

⁵³ *Platou* § 14.B.17, *Almén* Avtl § 32 Note 36—37, *Ekström* 612 ff, *Corneliussen* 59, Ung E 773; sml endv U 1918.858, 1895.776, 1882.949 (alle før Aftl).

⁵⁴ Jfr BGB 116.2 Pkt, *Oertmann* Anm 5.c, *Lassen* I § 16 Note 20, *Ekström* 610 f.

bruger tvetydige Udtryk, blive bundet i Overensstemmelse med den anden Parts Forstaaelse.⁵⁵

IV. Særlig om gensidige Aftaler.

De fremstillede Regler gælder ogsaa om Løfter, der er Led i gensidige Aftaler, jfr ovfr § 12.IV.A. Her skal kun fremhæves, at Akcepterklæringen kan faa et andet Indhold end tilsigtet, ved at Akceptanten misforstaar Tilbudet, d v s forstaar det paa ubeføjet Maade, og som Følge deraf giver ren Akcept, det vil sige giver et Svar, der lyder som et rent Ja (*Vildfarelse som Misforstaaelse*).⁵⁶ I saa Fald bliver Akceptanten som Hovedregel bundet i Overensstemmelse med Tilbudet, dersom hans Misforstaaelse var usynlig for Tilbyderen. Men hvis Tilbyderen saa eller burde indse, at den rene Akcept beroede paa en Misforstaaelse, er Akcepten ikke bindende for Afgiveren, og den maa da betragtes som uoverensstemmende Akcept (ovfr § 6.V.D.).⁵⁷ Hvis det ikke kan fastslaas, om Misforstaaelsen var synlig, og Bevisbyrderegler heller ikke afgør Spørgsmaalet, maa Resultatet blive, at Enighed ikke anses for opnaaet.⁵⁸

V. Skinretshandel (*Proformaretshandel*).⁵⁹

Skinretshandel (*Proformaretshandel*, Skrømterklæring, simuleret

⁵⁵ Jfr U 1913.507 H, *Lassen* I § 16 Note 21; cfr *Platou* 194, *Ekström* 611 f.

⁵⁶ Jfr *Lassen* I 108.

⁵⁷ Tilbyderen er kun bundet, naar fyldestgørende Akcept kommer frem til ham i rette Tid, og Akcepten kan i Almindelighed kun anses som fyldestgørende, hvis den er bindende for Akceptanten. En Tilbyder kan ikke være tjent med at være bundet, hvis Akceptanten efter Akceptfristens Udløb kan erklære sig løst fra sit Løfte. Efter tysk Ret medfører Vildfarelse, der gaar ind under BGB § 119, kun Anfægtelighed, og Virkningen deraf er forskellig fra Virkningen af Dissens, der medfører, at der overhovedet ikke foreligger nogen Aftale. Se herom v *Tuhr* BürgR II.1 480 f og om skjult Dissens iøvrigt smstds 483 ff, *Almén* AvtI § 6 Note 14, § 32 Note 30, *Stang* Vildfarelse 113 ff, *Karlgren* AvtSp 45 ff, *Hällström* Villfarelse 198 ff, 213 Note 601, *Corneliussen* 54—65, *Gjelsvik* Vildf § 19, *Platou* § 14 B.16, *Ekström* 605 ff, *Planck* § 119 Anm I.2.a, *Staub* Anh z § 361 Anm 91—93.

⁵⁸ Jfr U 1932.685 H, 1919.445, 1883.524 (trods Modtagelse af Mægler-slutseddel, da den var uklar), JU 1872.222. Sml n H i TfR 1904.72, 1928.117. Misforstaaelse er en af Hovedgrundene til »skjult Dissens«.

⁵⁹ *Jul Lassen* i U 1890.609 ff, *J E Larsen* Sml Skr II.1 100—102, *Scheel*

Retshandel) kaldes den Erklæring, der efter sin Fremtrædelsesform tager sig ud som en Retshandel, og som er bestemt til udadtil i Retslivet at tage sig saaledes ud, men som ifølge Tilkendegivelse til Adressaten eller Aftale mellem Parterne ikke skal have Retsvirkning efter sit Indhold.⁶⁰ Aftalen (Tilkendegivelsen) mellem Parterne kan gaa ud paa, at Erklæringen slet ikke skal skabe Ret (ren Skinretshandel). I saa Fald skaber den ingen Retsvirkning i Forholdet mellem Parterne. Men Parterne kan ogsaa aftale, at der skal indtræde andre Virkninger end dem, der følger af Erklæringens Indhold. Naar en Købekontrakt oprettes paa Skrømt, kan det saaledes være aftalt, at der skal skabes en Panteret. I slige Tilfælde skaber Erklæringen kun Ret i Overensstemmelse med Parternes Aftale.⁶¹ Men den, der afgiver et Skinløfte, udsætter sig for, at den anden Part gør Løftet gældende imod ham som et virkeligt Løfte, naar Udstederen ikke sikrer sig Bevis for, at det kun er et Skinløfte.⁶²

Lige saa lidt som Skinretshandelen skaber Ret eller Forpligtelse for Parterne, kan den skabe Ret for⁶³ eller imod⁶⁴ Trediemand, f Eks deres Kreditorer eller Arvinger, jfr DL 5—14—46.⁶⁵

En Skinretshandel kan heller ikke gøres gældende imod Trediemand, der indgaar Aftale med den, der har afgivet den.⁶⁶ Men den Trediemand, der i god Tro indlader sig i Retshandel med Erhververen ifølge Skinretshandelen om den Ret, der tilsyneladende er

Privatrettens alm Del II 63—65, *Gram* 187—188, *Evaldsen* 48—49, *Stang* I § 43, *Platou* § 14.B.18—19, *Ekström* 615 ff, *N Lassen* i TfR 1888.326—328, jfr *Rørdam* i JT 1925.115, *Windscheid* § 75 Note 2 a og 3.

⁶⁰ Jfr om Øjemed med saadanne Retshandlers Indgaaelse f Eks DL 5—2—78, 5—14—46, Fr 19 Febr 1817 § 4, Strl § 283 Nr 3, KL § 26, Rpl § 131.2^o.

⁶¹ Jfr BGB 117. De virkelige Retshandler, der skjuler sig bag Skinretshandlerne, kaldes ofte »dissimulerede Retshandler«.

⁶² Jfr U 1914.34 H, 1919.958 H, 1915.35, 1907.846, 1902.591, 1870.1098.

⁶³ U 1914.34 H, 1915.35, 1875.1035.

⁶⁴ Bibl f dansk Lovkyndighed 1.336 H, U 1945.59 H, 1920.938 H, 1912.912 H, 1870.592 H, 1944.1195, 1924.336, 1920.851, 1904.208, 1891.452, 1875.1035, jfr endv *Lassen* I § 20 Note 27, *Hagerup* Civilproces IV 175—176, *Almén* Avtl § 34 Note 4. Jfr dog *Eschelsson* 193.

⁶⁵ Om Beviset U 1919.958 H, 1899.106 H og DD i *Lassen* I § 20 Note 27. Reglen om Ed i DL 5—14—46, jfr *Lassen* I § 16 v Note 33, er vistnok bortfaldet ved Rpl, se *Munch-Petersen* DRpl II 336 f.

⁶⁶ Jfr U 1917.719 (1919.958 H ej herom).

skabt, kan under visse Betingelser virkelig erhverve Retten. Han gør det ialfald efter Reglen i *Aftl § 34*, der indeholder følgende Bestemmelse: Er en skriftlig Viljeserklæring oprettet paa Skrømt, og har den, til hvem Erklæringen er afgivet, overdraget en Ret ifølge samme til en godtroende Trediemand,⁶⁷ kan det ikke overfor denne gøres gældende, at Erklæringen var afgivet paa Skrømt.⁶⁸

Aftl § 34 omfatter alle Tilfælde, hvor Viljeserklæringen ifølge Tilkendegivelsen mellem Parterne ikke skal have Virkning efter sit Indhold, altsaa ogsaa Erklæringer, hvorunder der skjules en Retshandel af anden Art.

Hvis en skriftlig Skylderklæring, f Eks et simpelt Gælds brev, er oprettet paa Skrømt og den tilsyneladende Fordringshaver overdrager sin Ret efter Dokumentet til en Person, der er i god Tro, faar denne Person en Fordringsret paa Udstederen af Dokumentet i Overensstemmelse med dets Indhold. Proformaindsigelsen gaar altsaa tabt, selv om det var en simpel Fordring, der blev overdraget. Og hvis en skriftlig Overdragelseserklæring paa Skrømt udstedes af Indehaveren af en overdragelig Ret og den tilsyneladende Erhverver overdrager sin Ret ifølge Dokumentet til en Trediemand, der er i god Tro, faar Trediemanden den ham tilsagte Ret. Der indtræder altsaa en eksstinktiv Erhvervelse, selv om de almindelige Betingelser for eksstinktiv Erhvervelse ved Overdragelse ikke er til Stede. God Tro betyder begrundet god Tro (ovfr S 28).

§ 34 gælder om enhver Overdragelse i levende Live, ogsaa om Gaver. Loven kræver kun, at der er overdraget »en Ret ifølge Erklæringen«. Derunder maa falde ikke blot, at den tilsyneladende Rethaver overdrager hele den Ret, Dokumentet tilsiger ham, men ogsaa, at han overdrager en begrænset Ret, f Eks pantsætter den paagældende Rettighed.

⁶⁷ Aftl § 39.2 Pkt kommer formentlig ikke til Anvendelse her, jfr ovfr § 12 Note 18, *Stang I* § 43 Note 6. For at gøre dette klart har man i den svenske Lov indføjet Ordene »vid sitt förvärv«, se *Almén* Avtl § 34 Note 5. Spørgsmaalet, om Trediemands Erhvervelse er betinget af, at Retshandelen er forevist for ham, afgør Aftl ikke; det besvares benægtende af *Sindballe* i U 1915 B.268 f.

⁶⁸ U 1921.608; jfr *Kjeld Rørdam* i JT 1925.115 ff, 152, U 1925 B.96 f, *Ussing* i TfR 1930.38 f. En tilsvarende Sætning var opstillet før Aftl, jfr U 1904.584 og *Lassen I*² § 17 ved Note 32, og begrundedes af Forff gerne med, at Proformaerklæringen maatte behandles som en skriftlig Fuldmagt. Tilsvarende om norsk og svensk Ret *Stang I*¹ § 42.III, *Almén* Avtl § 34 Note 8, 9. Saaledes ogsaa C c 1321, *Planio*l II no 1197, 1199, OR 18.2°, BGB 405, Oestr 916, Ung E 772.3°.

Retsvirkningen indtræder, saa snart Overdragelsen er sket, d v s naar Overdragelseserklæringen er kommet til Adressatens Kundskab. Det er ikke en Betingelse for den eksstinktive Erhvervelse, at Erhververen har faaet den overdragne Ting eller det overdragne Omsætningspapir i Hænde, eller ved Overdragelse af fast Ejendom, at Erhververen har faaet sin Ret tinglyst.

Aftl § 34 hjemler kun, at selve Skrømtindsigelsen tabes. Hvis der foreligger andre Kendsgerninger, der vilde medføre Erklæringens Ugyldighed, selv om den ikke var oprettet paa Skrømt, kan den heraf følgende Ugyldighed gøres gældende trods § 34.⁶⁹

Fra Aftl § 34 kan man ikke slutte, at Trediemand aldrig kan støtte Ret paa *mundtlige* Skrømterklæringer. Formentlig kan han det i visse Tilfælde.⁷⁰

Blandt de hyppigst brugte Skinretshandler kan nævnes de saakaldte Tjenesteveksler eller Akkomodationsveksler, der udstedes ikke for at formidle Betaling af en Pengefordring, men udelukkende for at rejse Penge paa dem. Fremdeles *Akkomodationsobligationen*, hvorved forstaas et Pantebrev, som ikke hjemler en tilsvarende Pengefordring eller Pantekrav, men som udstedes for at tilvejebringe et Papir, hvorpaa der kan rejses Penge, ofte tillige for at sikre en anden Fordring. I Reglen tænkes der paa Pantebreve i fast Ejendom.

Akkomodationspantebrevet er en Skinretshandel, da det hverken skaber en personlig Forpligtelse eller et Pantekrav paa det Beløb, det lyder paa. Men Udstedelsen skjuler i Reglen en Retshandel af anden Art.

Den Person, K, til hvem D udsteder Pantebrevet, kan være en *Straa-mand*, der ikke har anden Opgave end at muliggøre, at der skaffes Penge til D ved at optage Laan mod Haandpant i Pantebrevet. Hvis D overgiver Pantebrevet til K, for at han skal foretage Pantsætningen i eget Navn, indeholder Overgivelsen af Pantebrevet en Bemyndigelse (og Dispositions-magt) for K til at pantsætte Pantebrevet, og ved K's Pantsætning skabes der en Panteret i Ejendommen for Laangiveren.⁷¹ Samtidig bliver D forpligtet til at holde K fri for Byrden ved Laanet.

⁶⁹ Jfr *Hult* Kommissionärsavtalet 106 f, cfr *Rørdam* I c 123, der glemmer Lovordene. Om en skriftlig Viljeserklæring, der gives til en Person som Legitimation for Dispositioner, hvortil han bemyndiges af Udstederen, bør det formentlig antages, at de »svage« Indsigelser tabes overfor en Erhverver i god Tro, jfr *Ussing* i TfR 1930.38 og 41 med Henvisninger.

⁷⁰ I denne Retning *Rørdam* I c, *Bugge* 114 f, *Stang* I 569, *Gjelsvik* TR 322 Note 21, jfr ogsaa U 1921.28 samt *Lassen* I § 16 Note 32, *Hällström* Festskrift t Granfelt 15. Derimod *Almén* Avtl § 34 Note 13, der mener, at Trediemand faar tilstrækkeligt Værn igennem almindelige Erstatnings-regler. Tilsvarende herskende Opfattelse i Tyskland, se *Oertmann* § 117 Anm 2.c. Ogsaa før Aftl var Spørgsmaalet omtvistet; se imod Eksstinktion *N Lassen* TfR 1888.327, jfr forsigtigere *Jul Lassen* I² § 17 Note 32, I¹ § 17 Note 23 og dertil *Hagerup* i TfR 1894.48; p d a S *H Scheel* 374 ff, *Stang* I¹ § 28 Note 6, § 42.III.

⁷¹ U 1903 B.283 H, 1909.193 sml 1930.596 H, 377. Om Fuldmagtens

Ofte udstedes Pantebrevet dog til *en Person, der har* eller venter at faa *en Fordring paa Udstederen*, og Meningen er da, at han tillige skal faa Dækning for sin Fordring ved at pantsætte Pantebrevet og, indtil Dækning opnaas, have Sikkerhed i Pantebrevet.⁷² I saa Fald maa Aftalen mellem D og K antages at gaa ud paa, at K faar en uigenkaldelig Ret til at skaffe sig Dækning ved at pantsætte Pantebrevet, og denne Ret er beskyttet mod D's Kreditorer. D's Løfte til K hører da til de Løfter, som Jul Lassen kaldte uegentlige Trediemandsretshandler.⁷³ Hvis Formaålet alene er at sikre K og skaffe ham Dækning for en Fordring, kan Aftalen med D ogsaa give K Ret til selv at søge Dækning i den pantsatte Ejendom for sin Fordring. I saa Fald faar K ved at modtage Pantebrevet en lignende Panteret i Ejendommen som den, der modtager et Skadesløsbrev.⁷⁴ Ikke sjældent gaar Aftalen mellem Parterne iøvrigt ud paa, at K ogsaa skal rejse Penge til Fordel for Trediemand.⁷⁵

Efter Tinglysningsloven er det blevet almindeligt at bruge Ejerpantebreve i Stedet for Akkomodationsobligationer.⁷⁶

Med Skinretshandlerne maa ikke forveksles de Retshandler, der tilsigter Omgaelse af en Lov (ndfr § 23), ej heller den saakaldte *fiduciariske Retshandel*,⁷⁷ d v s en Retshandel, der tillægger Er-

Omfang og om den ved dens Benyttelse stiftede Panterets Stilling m v se *Aagesen* 681 Noten, *Jul Lassen* i U 1890.612 ff, TfR 1917.72—77, *Evaldsen* 207, *Torp-Grundtvig* 672 f, 675, 569—575, *E Møller* Dækningsadgang 164—169, 184 Note 40, 389, Forhandl p 14de nord Juristmøde 287 f, 306, 314 f med Bilag 2 49 ff af *Vinding Kruse*, dennes ER IV 1913—15, *Arnholm* Panteretten § 42, *Hagerup* Panteret 170 ff, *Hambro* i NRt 1914.4 f, TfR 1913.30—32, *Undén* Pant 39 ff. Jfr ndfr § 23 Note 2, § 36 Note 32, *Lassen* I § 50 Note 28—30, § 53 Note 15, § 55 Note 26, 27, § 76 Note 6 h ff.

⁷² Jfr U 1938.873 og dertil Artikler af *Vinding Kruse*, *T S Nielsen* og *Torkild-Hansen* i U 1938 B.197, 210 og 229. Vinding Kruse kalder her Pantebreve af denne Art »uægte Akkomodationsobligationer«. Egentlige Akkomodationsobligationer er efter hans Opfattelse kun Obligationer, der udstedes til en ren Straamand, altsaa den første af de ovfr nævnte Grupper. Dette er ganske i Strid med hidtidig Opfattelse. *Jul Lassens* grundlæggende Undersøgelse i U 1890.612 ff viser klart, at Akkomodationsobligationer ogsaa omfatter Tilfælde af den anden Gruppe, se ogsaa U 1886.1052 (1889. 155 H nævner ikke Ordet), 1887.211 H. Og vore andre Forfattere bygger aabenbart paa samme Opfattelse.

⁷³ Se herom ndfr § 36 v Note 24—25.

⁷⁴ Jfr U 1938.873 og de Artikler, der er nævnt i Note 72.

⁷⁵ Jfr U 1889.155 H.

⁷⁶ Se hertil *Vinding Kruse* ER IV.1708—11.

⁷⁷ *Jul Lassen* i U 1890.611, *Lassen* I § 20 Note 27, *Ussing* i TfR 1930.39, *Stang* I 43.V, *Platou* § 14.B.20, *Almén* Avtl § 34 Note 1, *Undén* Pant 69 ff, *Sjøgren* i TfR 1924.281 ff, *Gjelsvik* TR 320 ff, *Benckert* Pantsättning eller

hververen en større Ret, end Formaalet for Retshandelen kræver, i Tillid til, at han dog ikke vil benytte Retten paa anden Maade, end Formaalet kræver, f Eks det romerske Fiduciaforhold (Overdragelse af Ejendomsret til Sikkerhed i Stedet for Pantsætning).

I dansk Ret er Sikkerhedsoverdragelsen formentlig ikke fiduciarisk i samme Forstand som det romerske Fiduciaforhold. I nyere nordisk Litteratur er det navnlig antaget, at Overdragerens Ret til at faa det overdragne tilbage, naar Gælden betales, ikke — som i romersk Ret — er en blot »obligatorisk« Ret.⁷⁸ Men det er muligt, at Sikkerhedsoverdragelser hos os ofte foregaar paa en saadan Maade, at Aftalen falder ind under den Definition, der er givet ovfr. *Vinding Kruse* nævner et Eksempel derpaa, naar han antager, at Sikkerhedsoverdragelse jævnlig sker saaledes, at Overdrageren overhovedet ikke faar nogen Ret til at faa Tingen tilbage, men kun et moralsk Krav derpaa i Kraft af en »gentleman's agreement«.⁷⁹ Efter mit Skøn er det dog mest sandsynligt, at vore Domstole vil anerkende en virkelig Ret til at faa det overdragne tilbage i alle Tilfælde, hvor man kræver Pantsætningsreglerne iagttaget.

§ 18.

Aftalelovens § 33. Ugyldighed udenfor Lovreglerne.**I. Aftl § 33.**

A. Ved Siden af de »specielle« Ugyldighedsregler i §§ 28—32 opstiller Aftl i § 33 en almindelig Regel, der kan omfatte Ugyldighedsgrunde af enhver Art.¹

§ 33 lyder saaledes: *Selv om en Viljeserklæring ellers maatte anses for gyldig, kan den, til hvem Erklæringen er afgivet, dog ikke paa-beraabe sig den, naar det paa Grund af Omstændigheder, som forelæa,*

överlåtelse till säkerhet, *Ekström* 620 ff, *Teisen* i TfR 1914.349 ff (om Trusts).

⁷⁸ Se *Vinding Kruse* ER III 1339, Ejdo 99 Note 1 (TfR 1924.413), *Ussing* U 1926 B.322. I samme Retning for svensk Ret flere svenske Forfattere, særlig energisk *Lundstedt* i Minnesskrift ägnad 1734 års lag II 684 ff.

⁷⁹ Se ER III.2 1341.

¹ Se herom navnlig *Stang* I § 45, TfR 1930.52—134 (og Henvisninger der, navnlig S 116), TJFF 1933.386 ff, i Nordiska Juriststämman 1926, hvortil *Ussing* i U 1927 B.43, TfR 1936.191 ff, 1 Udg § 16, *Knoph* i NRT 1927.1026 f, *Köersner* i TfR 1929.168—74; *Lassen* I § 18.11, *N Cohn* i JT 1931.263 f, *Karligen* i SvJT 1933.219 ff, *Kr Andersen* i TfR 1934.98 ff.

da Erklæringen kom til hans Kundskab, og hvorom han maa antages at have været vidende, vilde stride imod almindelig Hæderlighed, om han gjorde den gældende.

En tilsvarende Regel var ikke før Aftl formuleret i dansk Praksis eller Litteratur. Men det var anerkendt, at Ugyldighed kunde indtræde udenfor de ældre specielle Ugyldighedsgrundenes Rammer, og Ugyldighed var i Praksis statueret i flere Tilfælde, der nu vilde dækkes af § 33.² Og for norsk Ret havde *Fredrik Stang* allerede længe før Aftaleloven opstillet en almindelig Ugyldighedsregel, der endog rakte videre end Aftl § 33, se herom ndfr under II.³

Ifølge de danske Motiver er § 33 navnlig optaget af Frygt for, at man ellers skulde drage urigtige Modsætningsslutninger fra andre Bestemmelser i Aftl, navnlig § 30. Denne Frygt var sikkert ugrundet, og i alle Tilfælde kan Motivernes Betragtning ikke faa afgørende Betydning for Lovreglens Fortolkning.⁴

Det er en meget vidtrækkende Grundsætning, der fastslaas ved § 33. Den omfatter i Virkeligheden de fleste af de Tilfælde, der rammes af Aftl §§ 28—32.1^o, se ovfr S 121.

B. Betingelser for Ugyldighed.

Grundbetingelsen for Ugyldighed efter § 33 er, at det vilde stride imod almindelig Hæderlighed, om Adressaten gjorde Erklæringen gældende. Endvidere skal Adressatens »Uhæderlighed« bero paa *Omstændigheder, som forelaa, da Erklæringen kom til Adressatens Kundskab, og hvorom han maa antages at have været vidende.* Der kræves altsaa en Viden om bestemte Kendsgerninger. En Forme-ning, der beror paa et blot Skøn, er ikke tilstrækkelig.⁵ Heller ikke,

² Se f Eks *Evaldsen* 61, 64, U 1915.203 (en Sømand begærede sig afmønstret som syg. Kaptajnen, der med Støtte i Lægeerklæring antog ham for Simulant, fik ham til at give Afkald paa de ham ifølge Sølovens §§ 90 og 98 tilkommende Rettigheder mod at blive afmønstret. Det oplystes, at Sømanden virkelig havde været uarbejdsdygtig som lidende af Ischias, og det statueredes, at han ikke kunde være bundet ved et Afkald under saadanne Omstændigheder. Ejendommelig for Tilfældet er den brede Anvendelse af Princippet i Aftl § 39) samt flere Domme ndfr i Note 14 og 17.

³ Jfr ogsaa *Platou* 181, 302 f. I romanistiske Retsforfatninger søger mange en Hjælp i den saakaldte *exceptio doli generalis*. For gældende tysk Ret anerkendes den af Flertallet, se f Eks *Planck* § 242 Anm 3.b, men derimod *Oertmann* Anm B.3.b foran § 194.

⁴ Om Forskellen mellem Motiverne til de 3 Landes Udkast se *Stang* i TfR 1930.124 ff.

⁵ Som Viden maa dog behandles det Forhold, at bestemte Kendsgerninger frembringer en meget høj Grad af Sandsynlighed, jfr *Kr Andersen* i TfR

at Adressaten burde have haft denne Viden.⁶ Noget andet er, at der ikke kræves strengt Bevis for hans Viden, jfr Ordene »maa antages«.

§ 33 udelukker heller ikke, at Adressatens Uagtsomhed medfører Ugyldighed i Kraft af almindelige Retsgrundsætninger (ndfr II).

Det omtalte Krav til Grundlaget for Dommen om Hæderlighed knytter i en enkelt Retning § 33 til en bestemt Betingelse. Men Kravet indeholder i Virkeligheden ikke meget andet end, hvad der ligger i selve Uhæderlighedsbetingelsen.

Det kunde synes, at § 33 ved Ordene »da Erklæringen kom til Adressatens Kundskab« vilde udelukke Anvendelsen af Aftl § 39; Ordene i § 39 passer heller ikke saa godt paa § 33, fordi § 33 skærper Kravene til den onde Tro. Af reale Grunde bør det dog utvivlsomt antages, at § 39 kan anvendes ogsaa i Forbindelse med § 33.⁷

Bortset fra det omtalte Krav er Reglen i § 33 altomfattende. Om Ugyldighed skal statuere, beror alene paa, om det paa Grund af de Adressaten bekendte Omstændigheder *vilde stride imod almindelig Hæderlighed*, om han gjorde Erklæringen gældende. Reglen giver derfor ikke Domstolene fuld Frihed til at statuere Ugyldighed, hvor de maatte finde det begrundet; de skal bygge paa den almindelige Samfundsmorals Dom om, hvad der er hæderligt.⁸ Heri ligger tillige, at det ikke er afgørende, hvilke Hæderlighedsfordringer der stilles i en særlig Kreds, og at en slap Moral i en saadan Kreds derfor ikke kan paaberaabes. Iøvrigt er det ejendommeligt ved Reglen, at den lader hver Tids Dom om, hvad der stemmer med

1934.104. U 1929.383 antyder, at en »Formodning« kan være saa stærk, at § 33 maa anvendes; man kunde dog ogsaa betragte det der omhandlede Tilfælde saaledes, at det var afgørende, om der forelaa *Viden* om, at Sygdommen medførte stor og nær Livsfare. — Den specielle Regel i FAL § 4.2 Pkt stiller ikke de heromhandlede Krav.

⁶ I denne Retning formentlig U 1943.957 (963). Se iøvrigt hertil *Stang* I 586, 594 f, *Kr Andersen* i TfR 1934.112 ff.

⁷ Dette er tilsigtet efter d Mot 86 (Henvisningen til Udkastets § 41) og antaget af *Lassen* I § 18.II, *Stang* i TfR 1930.79 Note 41, *Almén* Avtl § 33 Note 4, *Karlgren* i SvJT 1933.226 (Ordene i svensk § 33 er ikke saa skarpe). Hvor der findes Grund til at anvende § 39, maa den kunne anvendes selv paa Kendsgerninger, der er indtraadt, efter at Erklæringen er kommet til Adressatens Kundskab, jfr ogsaa *Stang* i TfR 1930.75 Note 32, NRT 1926.597.

⁸ Den Begrænsning, der ligger i dette sidste Ord, synes overset af *Karlgren* ved Kritikken i SvJT 1933.229 ff.

almindelig Hæderlighed, være afgørende.⁹ Derved aabner § 33 Mulighed for en fortsat Styrkelse af Kravene til »Hæderlighed«. — I samme Grad som den almindelige Moral hæves, vil § 33's Betydning vokse. I nyere Tid er der allerede sket en betydelig Udvikling i Retning af en strengere Handelsmoral, og denne Udvikling bør af samfundsmæssige Grunde støttes og fremmes. Domstolene bør derfor heller ikke i Fremtiden være altfor ængstelige for at skærpe Kravene til Aabenhed og Hæderlighed (Loyalitet) under Kontraktsforhandlingerne.¹⁰ Men de maa ikke gaa udover, hvad de kan vente at faa almindelig Tilslutning til.

Domstolene bør ikke bygge deres Afgørelser paa et Skøn om, hvad der stemmer med Billighed i det enkelte Tilfælde. Det vilde medføre for stor Usikkerhed. De bør søge at danne Regler om forskellige Typer af Tilfælde.¹¹ Men de Regler, Retspraksis saaledes danner, maa ændres, saa snart den almindelige Opfattelse ændres.

En vis Hjælp ved Fortolkningen af Udtrykket »almindelig Hæderlighed« findes i de Udtryk, der bruges i den norske og svenske Lov, da de tre Loves Udtryk efter Kommissionens Mening skulde svare til hverandre. Den norske Lov siger »redelighet eller god tro«, den svenske »tro och heder«.

§ 33 er ikke begrænset til Omstændigheder af bestemte Arter. Den maa efter sine Ord kunne bruges, selv om en anden Ugyldighedsgrund kunde være paaberaabt.¹² Det er en praktisk Fordel, at man ikke altid behøver at afgøre, om en af de specielle Ugyldighedsregler kunde være brugt, eller at stemple Adressatens Adfærd som svigagtig.

Men Domstolene maa tage Stilling til Spørgsmaalet, naar den erklærende paaberaaber sig en af de særlige Bestemmelser og har en hæderlig Interesse i at faa den anvendt, f. Eks. fordi han da tillige kan kræve Erstatning.

Særlige Ugyldighedsregler kan udelukke § 33 indenfor deres Omraade, selv om de i en eller anden Retning er snævrere end § 33. Det er muligt, at ogsaa Aftl. § 31 saaledes hindrer Anvendelsen af § 33.¹³

⁹ § 33 hører derfor til, hvad nogle Forfattere kalder *Standarder*. Herom kan navnlig ses *Knoph* Rettslige Standarder I ff.

¹⁰ Se særlig *Stang* i TfR 1930.81 ff, jfr 56 f, og iøvrigt Henvisningerne ovfr § 15 Note 20.

¹¹ Jfr *Karlgren* i SvJT 1933.237 ff.

¹² *Stang* I 585, 604 f, NRt 1935.1079 (U 1936 B.265). Sml om svensk Praksis *Karlgren* i SvJT 1933.254 f.

¹³ Jfr ndfr Note 16.

C. *Oversigt over Tilfælde, der rammes af § 33.*

Reglens praktiske Anvendelsesmuligheder kan ikke angives udtømmende. Men der skal kort nævnes en Række Tilfælde, hvor § 33 kan anvendes, medens ingen af de anerkendte specielle Ugyl-dighedsgrunde griber ind.

§ 33 kan for det første finde Anvendelse, hvor en Erklæring er *fremkaldt ved en Vildfarelse*, der ikke gaar ind under § 32.1^o, men er en simpel *error in motivis*.¹⁴ Naar f Eks A skriver til B og for nogle Aktier byder ham deres paalydende Beløb, og B ved Modtagelsen af Tilbudet er vidende om, at Aktieselskabet er kommet under Konkurs eller paa Grund af Insolvens har indstillet sine Betalinger, er A's Tilbud overhovedet ikke fremkaldt af B, og Aftl § 30 er derfor uanvendelig; men Tilbudet er dog ikke bindende for A, fordi det paa Grund af B's Viden vilde være uhæderligt af ham at tilegne sig Tilbudet. Og hvis A i urigtig Formening om at skyldes B et Beløb sender dette til B, og B indser, at Betalingen beror paa urigtig Formening om Skyld, vil § 33 medføre, at Betalingen er ugyldig. Naar Løftemodtageren ved, at Løftet er fremkaldt af en Vildfarelse, vil det saa godt som altid være i Strid med almindelig Hæderlighed at gøre Løftet gældende.

I særlige Tilfælde kan det dog forenes med almindelig Hæderlighed, saaledes ialfald hvor en positiv urigtig Oplysning ikke vilde blive betragtet som Svig (ovfr § 15 ved Note 12—13).

Domme om Vildfarellestilfælde lægger ofte Vægt paa, om Løftemodtageren har tilsidesat sin »*Oplysningspligt*«. Dette Synspunkt er ogsaa egnet til at give Vejledning i de hyppige Tilfælde, hvor den ene Parts Vildfarelse opdages af den anden under de forberedende Forhandlinger. — Den, der modtager et Tilbud i Brev og forstaar, at det er fremkaldt af en Vildfarelse, behøver dog ikke at oplyse noget, hvis han ikke akcepterer Tilbudet. Med Retstridighedslærens Udtryksmaade kan man sige, at det retstridige bestaar i, at Tilbudsmodtageren *slutter Aftalen* uden at bortrydde Vildfarelsen. — Men § 33 kan medføre Ugyl-dighed, selv om Adressaten ikke har handlet retstridigt eller tilsidesat nogen Oplysningspligt. Hvis en gensidig Aftale sluttet ved Brevveksling og Tilbyderen først ved Modtagelsen af Akcepten opdager Akceptantens Vildfarelse, vil Akcepten vel som Regel blive ugyldig

¹⁴ Eksempler fra Praxis U 1936.229, 1935.1163, jfr 1929.383 (der fandt § 33 uanvendelig). Jfr U 1935.1110, 1926.475, 1924.686 (der ikke nævner § 33) og fra ældre Ret 1919.674, 1900.167. Sml endvidere 1933.703 H, 1939.167, 1922.244 og p d a S 1930.568, 1917.582 og Domme ovfr i § 15 Note 19.

ifølge § 33, men Tilbyderen har i Almindelighed ingen Pligt til at oplyse Akseptanten om hans Vildfarelse. Særlig klart er det, at Tilbyderen ikke tilsidesætter nogen Oplysningspligt, naar han ved, at han overhovedet ikke kan komme i Forbindelse med Akseptanten og oplyse ham om hans Vildfarelse. Men § 33 omfatter ogsaa slige Tilfælde.

Fremdeles kan § 33 anvendes paa Skrømterklæringer,¹⁵ Udtalelser, der fremsættes i Spøg eller iøvrigt ikke er ment som Løfter. Endvidere paa Tilfælde, hvor en Erklæring er fremkaldt af Frygt uden dog at være fremtvunget. § 33 kan saaledes supplere Reglerne om Tvang og Udnyttelse.¹⁶ § 33 kan ogsaa anvendes, hvor den erklærende var paavirket af en abnorm Sindstilstand, der ikke omfattes af Mdhl § 65, hvilket kan gælde Beruselse,¹⁷ Sindssygdom, anden Sygdom,¹⁸ Eksaltation (Eks A afgiver i overstrømmende Taknemlighed et urimeligt Løfte til sin Redningsmand).¹⁹ Fremdeles kan nævnes det Tilfælde, at en afgørende Forudsætning for Erklæringen er bristet efter Erklæringens Afgivelse, f Eks at den erklærende er død,²⁰ blevet alvorlig syg, forflyttet, afskediget etc.²¹ Hvis Adressaten erfarer noget saadant før eller samtidig med, at han læser Erklæringen,²² og indser, at en afgørende Forudsætning for Erklæringen derved er bristet, kan § 33 paaberaabes.²³

§ 33 maa endvidere kunne anvendes, hvor Løftemodtageren ved, at den

¹⁵ *Køersner* i TfR 1929.169 f nævner Eksempler fra svensk Praksis.

¹⁶ Sml U 1932.438 H (nævner ej § 33). Det er noget tvivlsomt, om § 33 supplerer § 31 saaledes, at der kan indtræde Ugyldighed, uden at »Udnyttelse« foreligger, og selv om Misforholdet ikke er »aaabenbart«. Se herom *Stang* i TfR 1930.66 og 86, *Karlgren* i SvJT 1933.245. I første Retning vilde § 33 næppe betyde nogen Udvidelse, naar »Udnyttelse« fortolkes som ovfr i § 16 v Note 10.

¹⁷ U 1920.38, jfr fra ældre Ret 1890.161, 1901.540 og p d a S 1914.902.

¹⁸ Sml U 1934.219, 1939.951 og Note 19.

¹⁹ Om Udnyttelse af Svækkelse, f Eks paa Grund af høj Alder, NJA 1940.219, 1942.368, 495 (U 1942 B.53, 1943 B.255, 257). Sml Note 18.

²⁰ Jfr herom ovfr § 6.VII.B.

²¹ Se endvidere *Gjelsviks* Eksempel 4 i Innledning 111—12. Ogsaa Begivenheder, der har ramt Adressaten eller Trediemand, f Eks Død eller Konkurs, maa have samme Virkning, forsaavidt derved en bestemmende Forudsætning er bristet; jfr ovfr § 6.VIII og U 1929.5 H (der ikke nævner § 33).

²² Se endvidere om Aftl § 39 ovfr ved Note 7.

²³ Jfr *Stang* i TfR 1930.75 (E). Paa tilsvarende Maade maa behandles forgæves Forsøg paa Tilbagekaldelse, jfr *Stang* i TfR 1930.80.

Fuldmægtig, med hvem Aftalen slutes, bevidst handler i Strid med Fuldmagtsgiverens Interesse.²⁴

Endelig maa § 33 vistnok efter Omstændighederne kunne anvendes, hvor Løftegiveren ved Løftets Afgivelse handler uhæderligt overfor Trediemand eller Løftets Formaal er at bevæge Løftemodtageren til at handle uhæderligt overfor Trediemand.²⁵

§ 33 er hidtil kun sjældent paaberaabt i dansk Praksis,²⁶ men dette beviser ikke, at den har ringe praktisk Betydning. Den kunde vistnok være paaberaabt i adskillige Tilfælde, hvor det ikke er sket. Vore Domstole statuerer nemlig ofte Ugyldighed uden at paaberaabe sig nogen bestemt Hjemmel.

D. Retsvirkningen.

Det er allerede forudsat, at § 33 medfører Viljeserklæringens Ugyldighed. At Loven bruger Vendingen, at Adressaten ikke kan »paaberaabe sig« Erklæringen, er ikke Udtryk for, at § 33 har svagere Virkning end de andre Ugyldighedsgrunde.²⁷ Hvis en Overdragelse rammes af § 33, maa det derfor antages, at den erlagte Genstand af Overdrageren kan kræves udleveret fra Medkontra-hentens Konkursbo.

Ligesom ved andre Ugyldighedsgrunde er der Tilfælde, hvor Erklæringen

²⁴ Jfr herom *Ussing* i U 1921 B.332 ff, *Almén* Avtl § 11 Note 7. Om det Tilfælde, at Løftemodtageren har bestukket Fuldmægtigen, se Note 25, ovfr § 15 Note 17 og ndfr § 29 v Note 32.

²⁵ 1 Udg 108, *Stang* I 590, jfr TfR 1930.72 ff. Et Tilfælde af førstnævnte Art er Løftet om Særstilling for en enkelt Kreditor under Akkord, U 1927. 1052, 1934.964, jfr 1925.810 Noten. Et Eksempel af sidstnævnte Art er Løftet om Underhaandsprovision til Medkontrahentens Fuldmægtig. Se fremdeles om Tilfælde, hvor Mellemand skjult skaffede sig Fortjeneste, U 1926.475, 1922.244, der maa sammenholdes med 1917.582, samt om Mesterforenings Vedtagelse om Regulering af Tilbud ved Licitation U 1939.480 H (med Dissens, TfR 1940.463). Slige Løfter vil iøvrigt ofte være i Strid med Lov og Ærbarhed, jfr ndfr § 19 Note 60. At Aftalen sigter til at omgaa Regler, der værner Trediemands Interesse, kan imidlertid ikke som almindelig Regel gøre den ugyldig i Forholdet mellem Parterne, se f Eks U 1917.895 og *Lassen* I § 20 Note 27.

²⁶ Den bruges hyppigere i Norge og Sverige, se *Kr Andersen* i TfR 1934.98 ff, *Karlgren* i SvJT 1933.248 ff, NJA 1940.325 (U 1942 B.54) samt svenske Domme i Note 19.

²⁷ De andre Landes Tekster bruger videre Udtryk, og den norske siger, at Erklæringen ikke »binder« Afgiveren. I d Mot til § 33 forudsættes det ogsaa uden videre, at Virkningen er Ugyldighed.

ikke bliver helt ugyldig.²⁸ Men der er vistnok Grund til at gaa videre i denne Retning, hvor Ugyldigheden støttes paa, at Løftemodtageren vidste, at en bestemmende Forudsætning for Løftet svigtede. Her bør det vistnok antages, at Løftgiveren efter Omstændighederne maa nøjes med at faa sin Forpligtelse lempet, saaledes at der tages Hensyn til hans Forudsætning. Denne Løsning er der navnlig Brug for ved gensidige Aftaler, naar den ene Part paaberaaber sig en mindre væsentlig Vildfarelse om Egen-skaberne ved den Ydelse, der er tilsagt ham.²⁹

II. Bør Ugyldighed indtræde ved enhver synlig Mangel ved Viljeserklæringen?

A. Aftalelovens Stilling.

En Viljeserklæring kan blive ugyldig, selv om den hverken rammes af Aftl § 33 eller de fastslaaede særlige Ugyldighedsregler. Aftalelovens Ugyldighedsregler er ikke udtømmende, og i Motiverne udtales det udtrykkeligt, at Viljeserklæringer jævnlig vil være ugyldige, selv om Modtageren ikke havde den Viden, § 33 kræver. I Tilknytning til Aftl § 33 er det nærliggende at undersøge, om man kan slaa af paa nogen af de Betingelser, § 33 opstiller.

Der er ingen Tvivl om, at Retspraksis gaar ud over § 33, men det er vanskeligt at afgøre, hvor langt vore Domstole er gaaet eller bør gaa. Spørgsmaalet er meget omtvistet i Litteraturen.

B. *Fredrik Stang* opstillede før Aftl den vidtrækkende Regel, at enhver *synbar Viljesmangel* gør Viljeserklæringen ugyldig,³⁰ og med Viljesmangel mente han enhver Mangel ved Viljeserklæringen, ikke blot Uoverensstemmelse mellem Vilje og Erklæring (ovfr § 17). Udtrykket skal dække alle Forhold, der kan føres ind under Aftl § 33. Men Reglen gaar videre end § 33 ialfald ved at medføre Ugyldighed, selv om Adressaten ikke antages at have været vidende om de afgørende Omstændigheder.³¹ Det er nok,

²⁸ Se herom ndfr § 24.XIII.

²⁹ Hvis § 33 medførte fuld Ugyldighed her, vilde det faa særlig stor Betydning, om Kbl's Mangelsregler udelukker Køberen fra at paaberaabe sig Aftl § 33. Dette kan ikke med Sikkerhed sluttet af, at Kbl har fundet det nødvendigt at undtage det Tilfælde, at Sælgeren har handlet svigagtigt, da den Undtagelse ogsaa dækker svigagtig Handling efter Aftalens Indgaaelse og derfor ikke er et blot Forbehold om Svig som Ugyldighedsgrund. Om Spørgsmaalet henvises til *Ussing* Forudsætninger 86 f, Køb 133, *Almén* § 54 Note 33 a, *Lassen* i SpD I § 87 Note 169.

³⁰ Se herom *Stang* Vildfarelse, *Stang* I¹ § 40 og i TfR 1930.115 ff med yderligere Henvisninger; imod *Stang Grundtvig* NRt 1912.240 f, *Lassen* I § 19.II.3, *Almén* Avtl § 33 Note 18, *Karlgren* SvJT 1933.245 ff.

³¹ Jfr *Stang* i TfR 1930.77 ff, 65 Note 15 samt ovfr S 121.

at han *burde have indset* Mangelen ved Viljeserklæringen.³² Maaske stillede Stang ogsaa i andre Retninger ringere Krav end Aftl § 33.³³

Stang har ialfald i Hovedsagen fastholdt sin Lære efter Aftl.³⁴ Han lægger Hovedvægten paa at fastslaa, at de Mangler ved Viljeserklæringen, som gaar ind under § 33, gør Erklæringen ugyldig, saa snart Adressaten burde have set Manglerne. Dette er dog ikke det eneste Spørgsmaal, der har praktisk Betydning. Hvis Ugyldighed alligevel var betinget af, at det var i Strid med almindelig Hæderlighed at gøre Løftet gældende, vilde Udvidelsen ikke faa stor Betydning, da denne Betingelse kun sjældent vil være opfyldt, naar Adressaten ikke har opdaget Mangelen.³⁵ Der synes imidlertid at være Trang til efter Omstændighederne ogsaa at se bort fra Kravet om Uhæderlighed. Men hvis man opgiver dette Krav, kan Stangs Sætning næppe godkendes. Saa vid en Regel følges ialfald ikke i Retspraksis. Derfor er det raadeligt at tage forskellige Grupper af Tilfælde op til særskilt Behandling.

C. Kan Hæderlighedskravet opgives?

Naar Adressaten indser, at der foreligger en væsentlig Mangel ved Viljeserklæringen, maa den kunne blive ugyldig, selv om det ikke vilde være i Strid med almindelig Hæderlighed at gøre Erklæringen gældende.³⁶ Som bekendt stilles dette Krav ikke af de specielle Ugyldighedsregler i Aftl §§ 28—32, Mdhl § 65 etc. Og selv om Kravet i Reglen vil være opfyldt, naar en af Reglerne i Aftl §§ 29—32.1^o finder Anvendelse, gælder det dog næppe altid.³⁷ Hvis Adressaten antager, at Erklæringen trods den foreliggende Mangel ved Viljen stemmer med den erklærendes Tarv, kan det næppe betegnes som stridende mod »Hæderlighed« at gøre Erklæringen gældende. Alligevel kan der være god Grund til at frakende den bindende Virkning af Hensyn til Løftgiverens Selvbestemmelsesret. Det vil ikke skabe Usikkerhed i Samhandelen. Løftemodtageren kan undgaa enhver Risiko ved at lade være med at slutte Aftale. En Løftemodtager, der ser, at Løftgiveren svæver i Vildfarelse, kan i Reglen ogsaa gaa den Vej at fjerne Ugyldighedsgrunden ved at oplyse ham om Kendsgerningerne.

³² Flere Steder formulerer Stang tilsyneladende Sætningen endnu videre, se herom *H Ussing* Forudsætninger 123 f; men denne Uklarhed har han senere rettet, se TfR 1930.122.

³³ *Stang* byggede vel tildels paa et Kriterium, der synes nærbeslægtet med § 33's (»almindelig Hæderlighed«); men det var ikke klart, at dette Kriterium skulde afgøre, hvilke Mangler ved Viljen der overhovedet egnede sig til at have Relevans.

³⁴ *Stang* I 586, 594 f, TfR 1930.77 f.

³⁵ *Almén* Avtl § 33 Note 3 siger »aldrig«. Se derimod *Stang* I 595 Note 26, TfR 1930.79 Note 40, jfr *Kr Andersen* i TfR 1934.113 f. I den heromhandlede Retning gaar FAL § 4.2 Pkt derfor ialfald ikke væsentlig videre end Aftl § 33.

³⁶ 1 Udg 110 f, *Stang* I 608, *Karlgren* AvtSp 101.

³⁷ Jfr ogsaa *Lassen* I § 19 efter Note 11, *Stang* I 608, men derimod i TfR 1930.82 f, jfr 64 ff.

D. *Er det nok, at Mangelen er synlig?*

1. *Er synlig Vildfarelse Ugyldighedsgrund?*

Om der kræves Viden hos Løftemodtageren, eller om det er nok, at han burde indse den afgørende Omstændighed, skal først undersøges med Hensyn til Vildfarelse.

Naar Adressaten saa eller burde indse, at Viljeserklæringen var fremkaldt af en Vildfarelse, kan Erklæringen som Hovedregel ikke være bindende.³⁸

Naar et Løfte er fremkaldt af en Vildfarelse, er det normalt lige saa meget i Strid med Løftegiverens Interesse at være bundet ved Løftet, som hvor der foreligger Viljesmangel.³⁹ Derfor maa han som nys nævnt normalt frigøres, hvor Løftemodtageren har set Vildfarelsen. At lade ham blive løst ogsaa, hvor Løftemodtageren kun burde have opdaget Vildfarelsen, kan ganske vist medføre Skuffelser for de Løftemodtagere, der ikke ser sig for. Men det vil næppe svække Sikkerheden i Samhandelen føleligt. Løftemodtagerne kan undgaa Skuffelse ved at vise almindelig Agtpaagivenhed, og det vil selve Ugyldighedsreglen tilskynde dem til. Og man opnaar til Gengæld den Fordel, at færre Løftegivere bliver bundet i Strid med deres Interesser.

Naar Løftemodtageren burde have indset, at Løftet var fremkaldt af en Vildfarelse, synes der i det store og hele at være lige

³⁸ Jfr *Stang* i Tfr 1930.122, *Ussing* Forudsætninger 121 ff, Nord Studente-Juriststævne (1918) 329 ff, sml Domme i Note 48 og 18. Om norsk Praksis se *Kr Andersen* i Tfr 1934.116 ff og NRt 1933.596 (Tfr 1934.396). Noget afvigende *Lassen* I § 19.11.1.b. *Gjelsvik* Innledning 130 f, 136 f kræver Viden og begrunder det med, at det er det afgørende, om der kan statueres en »Oplysningspligt« efter Tankegangen i Retslivet, og at man kun kan have Pligt til at oplyse, hvad man ved. Dette er ikke overbevisende. Man kan godt tænke sig en Oplysningspligt med Hensyn til, hvad der burde være opdaget, ligesaavel som f Eks Kbl § 52 kræver Reklamation om Mangel, som burde være opdaget. Hvis man foretrækker det kan man sige, at der i saa Fald paahviler Adressaten en vis Undersøgelsespligt. Dertil kommer, at ikke engang Aftl § 33 altid kræver, at en Pligt er tilsidesat, jfr ovfr under I.C. Udenfor Lovreglernes Omraade maa det være afgørende, om almene praktiske Hensyn fører til at lade Ugyldighed indtræde ogsaa, hvor Adressaten kun burde have opdaget Vildfarelsen. De Eksempler, *Gjelsvik* henviser til, viser imidlertid, at synlig Vildfarelse ikke altid medfører Ugyldighed, jfr ndfr Note 44.

³⁹ Jfr *H Ussing* Studenter-Juriststævne 330, *Lassen* I § 17 v Note 6 a. Se iøvrigt *H Ussing* Forudsætninger 123.

saa stærke Grunde til at gøre Løftegiveren fri som i de Vildfarelses-tilfælde, der falder ind under Aftl § 32.1^o. En Analogi fra denne Bestemmelse giver derfor stærk Støtte for den forsvarede Hoved-regel.

Alligevel kan Grundsætningen i Aftl § 32.1^o ikke gennemføres over hele Linien.

Den maa ialfald gælde, hvor Løftegiveren havde en urigtig Mening om, hvad der praktisk, f. Eks økonomisk, laa i Erklæringen. Dette kan bl a bero paa Regnefejl eller andre tekniske Fejl i de Udregninger, hvorpaa hans Beslutning om at afgive Løftet hvilede.⁴⁰ Det er særlig vigtigt at følge § 32 her, fordi en Løftemodtager i slige Tilfælde ofte kan og bør indse, at Løftet skyldes en Fejl, men ikke kan se, om det er en af de Fejl, der falder ind under Ordene i Aftl § 32.1^o.⁴¹

Det er ligeledes klart, at Grundsætningen i Aftl § 32.1^o bør bruges, naar Løftemodtageren maa forstaa, at Løftet er fremkaldt af en Identitets-vildfarelse (*error in persona* og *error in corpore*).⁴²

Synlig Vildfarelse om andre Forhold bør vel som Hovedregel have samme Virkning.⁴³ Til Støtte herfor kan henvises til Kbl § 59 (»ikke var i god Tro«), Aftl § 25.2^o, 1 Pkt, § 34 samt Gbl § 9. Men Reglen maa fraviges i et vist Omfang.⁴⁴

Naar Løftemodtageren ikke har opdaget Vildfarelsen, vil det iøvrigt være ret sjældent, at han burde have set den.⁴⁵

⁴⁰ Jfr *Ussing* Forudsætninger 175 f og D omtalt af *Kr Andersen* i TFR 1934.116 f. I modsat Retning NJA 1938.54, der lod Løftegiveren være bundet med den Begrundelse, af Løftemodtageren ikke havde kendt Vildfarelsen. Dommen kritiseres af *Karlgren* AvtSp 163 f.

⁴¹ Jfr ovfr § 17.II.C.

⁴² *Ussing* Forudsætninger 179 f og ovfr § 17 v Note 43.

⁴³ Jfr U 1934.264 H, der dog angik en Aftale om Formuefordelingen ved Skilsmisse.

⁴⁴ Se herom *Ussing* Forudsætninger 121 ff, *Stang* I 601, *Gjelsvik* I c Eks 3, *Karlgren* AvtSp 111 f, *Kr Andersen* i TFR 1934.119 f, 122 f. De Omstændigheder, der ifølge Fremstillingen ovfr § 15 v Note 12—13 udelukker Svig, maa i Almindelighed ogsaa udelukke Ugyldighed efter den heromhandlede Regel. Ugyldighed bør formentlig ikke antages i Tilfælde, hvor det efter den almindelige Opfattelse paa Grund af Omstændighederne ikke kan bebrejdes Løftemodtageren, at han indgaar Aftalen uden at oplyse den anden Part om hans Vildfarelse. Sml *Stang* I 597 ff om Aftl § 33. Iøvrigt er der, som *Karlgren* fremhæver, særlig Grund til at lade Løftegiveren være bundet, naar han har vist større Uagtsomhed end Løftemodtageren.

⁴⁵ Jfr *Ussing* Forudsætninger 123 f. Spørgsmaalet undersøges indgaaende af *Karlgren* AvtSp 103 ff. NRt 1920.194, der omtales af *Kr Andersen* i TFR 1934.117 f, viser et Tilfælde, hvor det antoges, at Vildfarelsen burde være opdaget.

2. *Er Løftet ugyldigt, naar en Forudsætning synligt er bristet?*

Paa tilsvarende Maade maa et Løfte i Reglen blive ugyldigt, naar Løftemodtageren saa eller burde indse, at en bestemmende Forudsætning for Løftet var bristet efter dets Afgivelse.⁴⁶ En Støtte herfor giver Aftl § 21, 2 Pkt jfr ogsaa § 20.

En bestemmende Forudsætning for Løftet kan f. Eks. være bristet ved, at Løftegiveren er død eller gaaet fallit eller blevet forflyttet, mens Løftet var undervejs, jfr ovfr § 6.VII. Men Løftet bliver kun ugyldigt, naar Løftemodtageren indsaa eller burde indse, at Løftegiveren ikke vilde have afgivet Løftet, hvis han havde forudset det, der skete.

3. *Andre synlige Mangler ved Viljeserklæringen.*

Tiltræder man de Synspunkter, der er gjort gældende under Nr 1 og 2, maa man vistnok i tilsvarende Omfang gaa ud over Aftl § 33, naar det drejer sig om andre Omstændigheder, der har Indflydelse paa Beslutningen om at afgive Løftet. Ugyldighed maa saaledes i Almindelighed indtræde, naar Løftemodtageren blot burde have set Mangelen. Herfor taler det, at dansk Ret — og særlig Aftl — i talrige Tilfælde lader det være afgørende, om Adressaten burde indse en vis Kendsgerning.⁴⁷ Foruden de allerede nævnte Bestemmelser kan henvises til Aftl § 11.2^o, Gbl § 15.2^o og de talrige Lovregler, hvorefter eksstinktiv Erhvervelse ved Overdragelse er betinget af begrundet god Tro.

Det eneste, der vækker Betænkelighed ved at gaa dette Skridt videre, er, at det er vanskeligt at afgøre, hvilke »Omstændigheder« der overhovedet bør bringes ind under Reglen. Men den samme Betænkelighed har Aftl § 33 sat sig ud over. Derfor kan den i det højeste føre til at begrænse Reglen til Omstændigheder, som kunde føres ind under § 33, hvis Adressaten kendte dem. Men det er ialfald ingen stærk Begrænsning.

Ved at strække Ugyldighedsreglen saa vidt vinder man navnlig den Fordel, at der skabes et bedre Værn for Løftegiverne. I det Øjeblik, da Adressaten modtager Erklæringen, behøver han nemlig slet ikke at ane, hvilken Ugyldighedsgrund der foreligger. Meget ofte vil Forholdet ligge saaledes, at han blot maa indse, at det næppe »hænger rigtigt sammen«. Men Hensynet til Løftegivernes Interesse kræver, at Løftet bliver ugyldigt i slige Tilfælde. Og det naas kun med Sikkerhed, hvis man godkender den forsvarede Hovedregel. I alle Tilfælde, hvor der ikke var fornødent Grundlag til at antage Viden hos Adressaten, maatte Dommeren ellers kræve oplyst, at der synligt forelaa en af de Mangler, der medfører Ugyldighed, saa snart den burde være kendt.

I dansk Retspraksis er det allerede før Aftl antaget, af Løftegiverens Beruselse kan medføre Ugyldighed, naar Tilstanden og dens Betydning blot burde have staaet Løftemodtageren klar.⁴⁸

⁴⁶ Jfr U 1929.5 H (»maatte forstaas som knyttet til en Forudsætning, som ved Modtagelsen var bristet«). Sml *Stang* I 591 (om § 33).

⁴⁷ Jfr *Stang* i TfR 1930.79 f og ovfr § 12.VI.A.

⁴⁸ U 1890.161, 1901.540. Sml DD efter Aftl i Note 18.

Retspraksis har derimod endnu ikke fastslaaet en almindelig Regel om Ugyldighed i Tilfælde, hvor der forelægger Omstændigheder, der efter den almindelige Opfattelse bør medføre, at Løftet ikke er bindende, og Adressaten burde have set disse Omstændigheder. De fleste Domme, der statuerer Ugyldighed udenfor Lovreglernes Omraade, begrundes Resultatet med særlige konkrete Omstændigheder.⁴⁹

4. Retsvirkningen af de her under II nævnte Mangler ved Viljeserklæringen er i Almindelighed, at Løftet bliver ugyldigt ligesom efter Aftl § 33. Men i Forudsætningstilfældene (ovfr Nr 1 og 2) bør Virkningen dog ikke altid være, at Løftegiveren løses helt fra sit Løfte. Ofte kan der tages skyldigt Hensyn til hans Forudsætninger, ved at hans Forpligtelse lempes.⁵⁰ Hvis f. Eks en solgt Ting lider af en uvæsentlig Mangel, som ikke burde være opdaget af Køberen, og hvis Sælgeren heller ikke kendte Mangelen, men burde have opdaget den og have forstaaet, at Køberen handlede under Indflydelse af sin Vildfarelse, kan Køberen efter Kbl § 42 kun kræve forholdsmæssigt Afslag i Købesummen. Og en tilsvarende Løsning maa gennemføres i andre gensidige Aftaler.⁵¹

III. *Vildfarelse fremkaldt uden Svig af Erklæringsmodtageren.*

En Viljeserklæring, der er fremkaldt af Adressaten ved urigtige Oplysninger, bliver ialfald ugyldig, naar det følger af Svigsreglen eller af Aftl § 33. Men begge disse Regler kræver, at Adressaten maa antages at have vidst, at hans Oplysninger var urigtige.⁵²

Ugyldighed maa imidlertid efter Omstændighederne indtræde, selv om denne Betingelse ikke er opfyldt. Løftet maa som Regel blive ugyldigt, hvis Adressaten har fremkaldt det ved urigtige Oplysninger og hans Adfærd var egnet til at paadrage ham Erstatningsansvar. Dette er den i Almindelighed kun, naar han ikke har vist den Agtpaagivenhed, som maa forlanges ved Forhandlinger om slige Aftaler.⁵³ Men Agtpaagivenhed kræves i alle Tilfælde,

⁴⁹ Se bl a U 1939.951 (Efter samtlige Omstændigheder kunde Løftemodtageren ikke med Føje paaberaabe sig et Kautionsbevis), 1934.219. Sml ogsaa U 1939.167 og Dommene ndfr under III og hos *Kr Andersen* i Tfr 1934.

⁵⁰ 1 Udg 112 f. *Ussing* Bristende Forudsætninger 121 ff fremstiller Sætningen som en særlig Forudsætningsregel. Sml ndfr § 42.1.

⁵¹ Jfr Aim Del § 11.IV, U 1943.810 H. Et andet Eksempel er Prorata-reglen i FAL § 6.2^o, 1 Pkt, jfr Enkelte Kontrakter 220.

⁵² I mange Tilfælde siger Dommene ikke udtrykkelig, om denne Betingelse er opfyldt, jfr U 1930.468 H.

⁵³ At uagtensom Fremkaldelse af Vildfarelsen gør Løftet ugyldigt, antager *Lassen* I § 19 v Note 6, *Aubert* 102, *H Scheel* 293, jfr ogsaa *Stang* i Tfr

hvor Adressaten har set eller burde have indset, at hans Oplysninger kunde virke bestemmende paa den anden Part.

Hvis ogsaa Løftegiveren har udvist Uagtsomhed, maa Løftet efter Omstændighederne blive bindende.⁵⁴

Naar Adressaten har fremkaldt Vildfarelsen uagtsomt, vil det i Reglen være synligt for ham, at Løftet er fremkaldt af en Vildfarelse. Men altid gælder det ikke, og synlig Vildfarelse vil ikke altid med Sikkerhed medføre Ugyldighed (ovfr II.D.1). Derfor har det Betydning at fremdrage uagtsom Fremkaldelse af Vildfarelse som Ugyldighedsgrund.

Man kan imidlertid ikke blive staaende her. Naar Adressaten uden Uagtsomhed har fremkaldt Løftet ved at give urigtige Oplysninger under de Forhandlinger, der forbereder en Aftale, og han saa eller burde indse, at hans Oplysninger var bestemmende for Løftet,⁵⁵ bør Løftegiveren vistnok som Hovedregel kunne kræve sig løst fra Løftet, medmindre han burde have indset, at Oplysningerne var urigtige.⁵⁶ Denne Regel er ganske vist streng, men den vil formentlig kraftigere end Culpareglen tilskynde til Agtpaagivenhed med Hensyn til Oplysninger, der bestemmer den anden Part til at slutte Aftale.

Reglen maa ialfald gennemføres, hvor Adressatens Oplysninger bliver bestemmende for Opfattelsen af Løftets praktiske Indhold. Dette kan f Eks

1930.67 Note 19, *Gjelsvik* Vildf 54, *Grundtvig* Reklamation 146, *Platou* 303. Saaledes ogsaa U 1921.450 H (TfR 1924.70 med Henvisninger), 1924.764 H, 1936.405, 1919.441, sml 1934.672 H, 1930.721, 1923.323 H; jfr endv 1920.610, 1914.532, 562, 1912.424, 426 (Løfte fra A fremkaldt af B ved Svig imod andre), 1910.743, 1882.1241, JT 1916.488 (Repræsentants urigtige Oplysninger). Sml NRt 1918.49, 1921.415 (TfR 1923.234, 237) hvortil *Kr. Andersen* i TfR 1934.98 ff, 105 ff (Dommene er begrundet konkret). Om FAL § 6 se *Ussing* i NFT 1944.367, *Enkelte Kontrakter* 220.

⁵⁴ U 1922.142 H, sml 1919.441.

⁵⁵ At dette maa kræves, viser U 1914.457 H, 1904 B.101.

⁵⁶ Se herfor *H Ussing* Forudsætninger 125, *Lassen* I § 19 v Note 7, *Grundtvig* Reklamation 146, *Stang* I § 45.1X, jfr ogsaa *Ørsted* i JT XIV.2.253; Schl II.465, DD i Note 57 og 58 og maaske flere af DD i Note 53. Om norske DD se *Kr Andersen* i TfR 1934.108, 112. At Løftemodtagerens Fremkaldelse af den Vildfarelse, som har affødt Løftet, gør det ugyldigt, selv om Fremkaldelsen ikke er uagtsom, antages af *Ekström* 649 f (mod finsk-svensk Praksis) og er i et vist Omfang anerkendt af Oestr 871 og Ung E 774 og i videre Omfang i engelsk-amerikansk Ret igennem Reglerne om *misrepresentation*, *Prochownik* §§ 89—90, *Corneliussen* 17 ff. Herved maa mærkes, at de nævnte Retsforfatninger ikke tillægger den urigtige Forudsætning i og for sig Relevans i samme Omfang som dansk Ret.

ske ved Regnefejl, der ikke burde være opdaget af Løftegiveren.⁵⁷ Fremdeles ved Oplysninger om Forhold, der er bestemmende for Værdien af de Ydelser, Aftalen omfatter,⁵⁸ f Eks en Sælgers Oplysninger om den solgte Ejendoms Areal.⁵⁹

Paa den anden Side viser FAL § 5, at Reglen ikke gælder om Forsikrings-tagerens urigtige Risikooplysninger ved Aftalens Indgaaelse. Men dette har sin Grund i Forsikringsaftalens særlige Formaal.

At Løftegiveren ikke bliver bundet ved sit Løfte, naar Løftet er fremkaldt ved urigtige Oplysninger, som Adressaten har givet i god Tro, kan iøvrigt opfattes som et Udslag af Forudsætningssynspunktet.⁶⁰ Naar Løftemodtageren er i god Tro, maa han indtil videre regne Aftalen for gyldig. Derfor opstaar der i de fleste herhen hørende Tilfælde en lignende Uvishedstilstand som i andre Forudsætningstilfælde. Men det har ingen praktisk Betydning, om man anlægger Forudsætningssynspunktet eller ej, naar man følger den Opfattelse af Forudsætningsproblemerne, som hævdes ndfr i §§ 41—42.

IV. Særregel om udførlige Kontraktsvilkaar, som dikteres af den ene Part.

Mange vigtige Kontrakter indgaas paa udførlige Vilkaar, som ikke fastsættes med den enkelte Aftale for Øje, men som er udarbejdet forud med det Formaal, at de skal indgaa i alle Aftaler af den paa-gældende Type. I Almindelighed bliver de vedtaget paa Forlangende af den ene Part, idet han i sin Virksomhed følger den Regel kun at indgaa Kontrakter paa faste, trykte Vilkaar, og derfor normalt ikke indlader sig paa Forhandling om Ændring af disse Vilkaar. Slige faste almindelige Kontraktsvilkaar bruges bl a i Forsikringskontrakter, visse Transportkontrakter og Huslejekontrakter.⁶¹

⁵⁷ Jfr *Ussing* Forudsætninger 177 f. Sml U 1913.543 H, 1931.1079, 1899.986.

⁵⁸ Jfr U 1907.113 H, 1928.1085, sml 1936.1111 H, 1937.508 H. Om anden vildledende Meddelelse U 1904 B.327.

⁵⁹ Se bl a U 1922.277 H, 1887.217 H og flere Domme i *Lassen* I § 46 Note 32. Sml ogsaa NRt 1928.1163, jfr *Kr Andersen* i TfR 1934.111 f.

⁶⁰ Jfr *Ussing* Forudsætninger 125, *Stang* I 608.

⁶¹ I Udg 219, 222 f, 224 f, *Lassen* I § 39 v Note 17, *Pollock* 52—54, *Wharton* §§ 22, 572. Nogle franske Forfattere har udskilt typiske Aftaler af denne Art fra almindelige Kontrakter og givet dem Navnet *contrats d'adhésion* og søgt at udforme særlige Regler for dem, men Læren er ikke trængt igennem, se derom bl a *Planiol-Ripert* VI no 122—25. Den fortjener formentlig heller ikke Tilslutning. Det er værdifuldt at fremhæve,

De omtalte almindelige Kontraktsvilkaar varetager ikke sjældent ensidig den ene Parts Interesser. Der er navnlig Fare herfor, naar de er udarbejdet af denne Part alene eller af hans faglige Forening, f Eks en Grundejerforening. — Faren svinder derimod, naar de udarbejdes af Personer, der repræsenterer begge Sider i Kontrakterne,⁶² eller under Medvirkning eller Kontrol af offentlige Tilsynsmyndigheder⁶³ eller sagkyndige, der udpeges af Samfundsmyndigheder. — Og Erfaringen viser, at det ofte lader sig gøre for den, der bruger faste Kontraktsvilkaar, at faa dem vedtaget, selv om de indeholder Bestemmelser, der fraviger almindelige Retsgrundsatninger til den anden Parts Skade. De fleste sætter sig ikke grundig ind i Bestemmelsernes Indhold, før de indgaar Aftalen, men stoler paa, at slige almindelige Vilkaar maa være rimelige. Det kan ogsaa ske, at en Part indgaar Kontrakten med Kendskab til et ubilligt Vilkaar, f Eks fordi han ikke er i Stand til at overse Vilkaarets praktiske Betydning for det aftalte Retsforhold, eller fordi han af økonomiske Grunde ser sig nødsaget til at tage de Vilkaar, der bydes ham. Ofte samvirker en Række Motiver.

Der er uden Tvivl Trang til et særligt Værn mod slige faste Kontraktsvilkaar. I et vist Omfang maa der gives Adgang til at tilsidesætte Bestemmelser, selv om den anden Part med aabne Øjne er gaaet ind paa dem. Reglerne herom omtales senere.⁶⁴

at der i slige Kontrakter er Trang til et Værn for Publikum i forskellige Retninger, se foruden det ovfr nævnte ndfr § 39 v Note 39. Men de forskellige Regler, der bør opstilles, bør næppe alle omfatte samme Gruppe af Kontrakter, hvilket hænger sammen med, at det ikke er alle staaende Kontraktsvilkaar, der tiltrænges Værn overfor, og at de Forhold, der skaber Trangen til Værn for Publikum, kan være til Stede i meget forskellig Grad.

⁶² Det mest fremtrædende Eksempel herpaa fra Danmark er Dansk Søforsikrings-Konvention af 2 April 1934, se derom Enkelte Kontrakter 256 og *Niels Tybjergs* Kommentar. Andre vigtige Eksempler er Bestemmelser om Kontraktsbetingelser i de kollektive Overenskomster mellem Arbejdsgivere og Arbejderorganisationer, jfr derom ndfr § 22.

⁶³ Saaledes Livsforsikringselskabernes almindelige Forsikringsbetingelser, se L om Livsforsikringsvirksomhed § 11 Nr 5 og § 13. Bl a fordi Tilsynsmyndigheden ikke altid betragter det som sin Opgave at varetage Publikums Interesser, er det dog ikke udelukket, at Publikum kan trænge til Værn mod Bestemmelser, der er billiget af et Tilsyn. Et Eksempel herpaa giver Gbl § 33.1^o, der retter sig mod Bestemmelser i Sparekassernes Normalvedtægter, jfr *Ussing* i U 1938 B.284, *Ussing og Dybdal* GbK ad § 33.

⁶⁴ Ndfr i § 19, navnlig II.

Men hvor der ikke gennemføres ufravigelige Regler,⁶⁵ der giver fornøden Beskyttelse, tiltrænges der ogsaa Regler, der værner Folk mod at blive bundet af Bestemmelser, hvis Indhold de ikke har kendt, eller hvis praktiske Betydning de ikke har forstaaet.

Hvor der ikke findes særlige Lovbestemmelser,⁶⁶ antages der om slige almindelige Kontraktsvilkaar at gælde den Regel, at en Part ikke er bundet ved en Bestemmelse, som er usædvanlig og stiller ham væsentlig ugunstigere end almindelige Retsgrundsætninger, medmindre han har kendt Bestemmelsen eller den før Aftalens Indgaaelse er fremhævet saaledes for ham, at han ikke kunde undgaa at lægge Mærke til den.⁶⁷

En tilsvarende Regel gælder om Bestemmelser, der er i Strid med den nærmest liggende Forstaaelse af Kontraktens individuelle Tekst.⁶⁸

Kravene maa dog variere under Hensyn til Kontraktens Vigtighed og Beskaffenhed iøvrigt,⁶⁹ Bestemmelsens Forstaaelighed, om dens Plads gør det særlig let at overse den, den anden Parts Stilling og andre Forhold.

V. Vildfarelse, svigtende Forudsætninger.

Forskellige Vildfarelsestilfælde er omtalt i §§ 15, 17 og 18. Hvorvidt Vildfarelse iøvrigt kan medføre, at et Løfte ikke er bindende for Afgiveren,

⁶⁵ Slige Regler er f Eks indført ved FAL, se Enkelte Kontrakter 201 f, og med Hensyn til Ansvarsfraskrivelse i Befragtningsforhold ved Søløven og Konnossementsl, jfr *Sindballe* Soret 338 ff.

⁶⁶ Saaledes Lejel § 5, jfr Enkelte Kontrakter 30.

⁶⁷ Jfr *Lassen* I § 39 v Note 17 og en fast Praksis. Som Eks kan nævnes: Huslejekontrakt U 1941.147, 153, 1926.829. Ansvarsfraskrivelse i Transportkontrakter U 1943.941, 1923.671, 1885.765, se p d a S 1926.490, 1914.221. Forsikring U 1926.138 og DD i Note 68. Udmeldelse af Forening U 1910.109. Voldgiftsaftale U 1930.85 H, 1923.916, 1918.660, jfr *Hjeje* Frivillig Voldgift 49 f. — Her gør sig tildels særlige Hensyn gældende, jfr *Troels G Jørgensen* i TfR 1931.103. — Sml om Værnetingsaftale 1933.1094 (bindende ved Undladelse af Reklamation). Fremdeles Spekulationshandler U 1913.268, jfr 1912.389 (manglende Reklamation). Egentlige Børsbetingelser vil vistnok blive anset som bindende undtagen i de groveste Tilfælde, jfr U 1901.78. Andre Tilfælde er U 1939.616, 1935.388 og p d a S 1927.416.

⁶⁸ Saaledes om Fornylsesklausuler i Forsikringsbetingelser U 1929.588, 1909.747, 769, 1907.228, jfr p d a S 1930.920, 1913.615. En Bestemmelse om slige Aftaler findes nu i FAL § 31. Om en Tjenestekontrakt se U 1917.366. Om egentlig Strid mellem det aftalte og de almindelige Vilkaar se ndfr § 39 v Note 42—43.

⁶⁹ Ved Køb af fast Ejendom maa Køberen i Almindelighed undersøge de trykte Betingelser selv, jfr U 1928.1079 H.

undersøges sammen med Spørgsmaalet om svigtende Forudsætninger i det hele ndfr i § 41.

§ 19.

Ugyldighed af Løfter, der strider mod Lov eller Ærbarhed.

1. *Hovedreglen i DL 5—1—2.*¹

Ifølge DL 5—1—2 skal alle Kontrakter, som ikke er imod Loven eller Ærbarhed, holdes i alle deres Ord og Punkter, naar de er sluttet frivilligt af myndige. Herved fastslaas det først og fremmest som *Hovedreglen, at Aftaler skal holdes*. Men Fremhævelsen af, at Reglen gælder Kontrakter af enhver Art, som ikke er imod Loven eller Ærbarhed, og at Kontrakterne skal holdes i alle deres Ord og Punkter, viser tillige, at en Aftale er gyldig, selv om den ikke hører til de Kontrakttyper, Lovbogen nævner, og at en Kontrakt gyldigt kan fastsætte sine nærmere Retsvirkninger.

Det er ikke let at sige, hvormeget man paa Danske Lovs Tid lagde ind i Reglen. Men forrige Aarhundredes mere abstrakt tænkende Tid opfattede DL 5—1—2 som Udtryk for *Kontraktfrihedens Grundsætning*, hvorefter Parterne ved Aftaler kan ordne deres Forhold, som de ønsker. I hvilken Grad denne Grundsætning skal

¹ 1 Udg § 17.III, *Lassen* I § 20.III, *Ørsted* Hdbg V 89—93 og 120—123, *J E Larsen* 10—13, *Gram* 59—60, 120—131, *Evaldsen* 116—130, *Scheel* Privatrettens alm Del II 46—48, *Aubert* 30—39 og 41—48, *G W Gram* 10—12, *Platou* § 23, § 27 b, *Stang* I § 38.V, §§ 44, 46, *Almén* Avtl 149 f, *Eschelsson* 131—134, *Nial* i TfR 1936 I ff, *Ekström* §§ 115, 117; jfr endvidere om Emnet *Goos* II 207—210, 214—218, *Munch-Petersen* Løftet og dets Causa 100—109, 233—254, 337, 340, 403, Nord Juriststämman (1926) 254 f, *Knoph* i NRt 1927.1030 ff, *Hoel* i NRt 1928.193 ff, *Vinding Kruse* ER III 753 ff, 789 ff, Retslæren I 65—72, *Welinder* i SvJT 1939.431 ff, *Karlgren* AvtSp 67 ff. Se fremdeles *Windscheid* § 314.3^o, jfr § 70 Note 1 a, § 81, § 94 Note 9—15, § 100 Note 2, § 172 a. Tilsvarende Bestemmelser i Lovgivningerne: BGB 134—138, *Planck* ad §§ 134—138, *Dernburg* I §§ 123—127, BGB Mot I 210 ff, II 178, jfr ogsaa et Eks i U 1911 B.119; OR 20, 157, 163, Oestr 879, Ung E 746—747, C c 1131 og 1133, *Planiol* II no 1027, 1039, *Wharton* §§ 338—488, 508, 509, *Pollock* 337—475, *Anson* 228—271, *Prochownick* §§ 92 ff, U 1917 B.65.

anses som lovfæstet, undersøges i det følgende. Men i Nutiden er det i alle Tilfælde den praktiske Hovedregel indenfor dansk Formueret, at Parterne ved Aftale kan ordne deres indbyrdes Retsforhold, som de vil.

Allerede DL 5—1—2 viser dog, at der er *Grænser for Aftalefriheden*. Og talrige Særlove indskrænker den yderligere.

Lovgivningen paa dette Omraade er undergaaet større Svingninger end det meste af Formueretslovgivningen iøvrigt. Det hænger sammen med Ændringerne i det økonomiske Livs Vilkaar og i Opfattelsen af, hvad der tjener det økonomiske Liv bedst.

Indtil omkring 1800 var Næringslivet lagt i ret stramme Baand, ikke blot Landbruget, men ogsaa Næringsdriften i Byerne (Laugsordningen). Men under Paavirkning af nyere Opfattelse blev de fleste af disse Baand ophævet. I Løbet af forrige Aarhundrede trængte den Opfattelse igennem, at Næringslivet trives bedst i Frihed, og indenfor Formueretten blev Kontraktfriheden gjort til et Hovedprincip. Den blev vel aldrig gennemført helt. Men indenfor Obligationsretten blev der kun gjort faa Undtagelser. Som Eksempel kan nævnes, at Tyendeloven af 10 Maj 1854 indeholdt nogle faa ufravigelige Regler.

I den sidste Del af forrige Aarhundrede begyndte der imidlertid en Bevægelse i modsat Retning. Stødet hertil gav Udviklingen indenfor Industrien. Det viste sig snart, at den store Flok af Fabrikarbejdere trængte til Værn overfor Arbejdsgiverne, og det fremkaldte en Mangfoldighed af Love til Værn for Arbejdernes Sundhed og Velfærd. Men den voksende sociale Forstaaelse førte snart til at beskære Aftalefriheden ogsaa paa andre Omraader, hvor Erfaringen viste, at den ene Part sædvanlig havde Mulighed for at faa Hovedindflydelsen paa Aftalens Udformning. Eksempler herpaa er de ufravigelige Regler i Lovene om Køb paa Afbetaling, om Forsikringsaftaler og om Leje. I den allernyeste Tid har Samfundets økonomiske Politik ført til nye Begrænsninger af Aftalefriheden, som det ses af Lovgivningen om Prisaftaler og Priser.

I det følgende undersøges først enkelte Spørgsmaal vedrørende de Særlove, der begrænser Aftalefriheden (II). Derefter belyses de Begrænsninger, der følger af den almindelige Grundsætning i DL 5—1—2. Det særlige Spørgsmaal om Tilbagesøgning udskilles (ndfr V). Iøvrigt omtales først Strid med Ærbarhed (III), derefter Strid med Loven (IV). Endelig gives en Oversigt over de vigtigste Begrænsninger i Aftalefriheden (ndfr VI),

og tilsidst omtales Spørgsmaalet, om Ydelsen skal have Pengeværdi eller Interesse for Løftemodtageren (VII).

II. *Særlove, der begrænser Aftalefriheden. Hvilke Love er ufravigelige?*

Der er talrige Love, der gør ethvert Løfte om Ydelser af en vis Art ugyldige. Særlig ofte er det Overdragelser, der erklæres for ugyldige. Som Eksempel kan nævnes Ulykkesforsikringslovens § 9, Folkeforsikringslovens § 81 og Ikrafttrædelseslovens § 15.3^o. Andre Love giver *ufravigelige* (tvingende eller præceptive) *Regler* om Retsvirkningen af visse Kontrakter, som kan indgaas gyldigt.²

Om en Lovbestemmelse er ufravigelig, beror i første Række paa dens Indhold.

Adskillige nyere Love fastslaaer udtrykkelig, om deres Regler kan fraviges. Fravigelig er f. Eks Loven om Køb (se § 1), Aftalelovens Kap 1 (se § 1) og Kommissionsloven med enkelte Undtagelser (se § 1). Ufravigelige er bl. a. talrige Bestemmelser i Forsikringsaftaleloven, i Hovedsagen Funktionærloven. Ofte udelukker Loven kun Fravigelse til Ugunst for den ene Part i Aftalen. Funktionærloven hindrer saaledes kun Fravigelse til Ugunst for Funktionæren.

De fleste Love afgør ikke, om de kan fraviges. Naar en Lov ikke giver fornødne Holdepunkter for, om den kan fraviges, maa Spørgsmaalet herom afgøres som andre Retsspørgsmaal.³

De Regler, der ordner formueretlige Aftalers nærmere Retsvirkning i *Forholdet mellem Aftalens Parter*, kan i Almindelighed fraviges ved Aftale. I Tvivlstilfælde maa det derfor antages, at de er fravigelige (deklaratoriske). Men hvis Reglen varetager offentlig Interesse eller maa antages at skulle værne en Part, der af en eller anden Grund anses som den anden Part underlegen, er den i Almindelighed ufravigelig.

De Regler, der bestemmer Løfters og Aftalers Retsvirkning i *Forhold til Trediemand*, er derimod for Størstedelen ufravigelige. Parterne har ialfald som Regel ikke Adgang til at tillægge deres Aftale Retsvirkning mod Trediemand udenfor de Betingelser, der

² Slige ufravigelige Regler kan ogsaa være indeholdt i Love, der foreskriver Straf for deres Overtrædelse, jfr som Eks den nu ophævede Boligl 1 April 1925 §§ 7 og 16, jfr 29—30.

³ Se herom *Bentzon* Retskilderne 52 ff, *Vinding Kruse* ER III 786 ff, *Illum* AFR 13 f.

følger af Retsreglerne.⁴ Hvis en Aftale fastsætter andre Virkninger end dem, der hjemles i en ufravigelig Lov, maa Retsvirkningen bestemmes ved Fortolkning af Loven og under Hensyn til, hvad reale Grunde kræver. Meget ofte maa Følgen blive, at Aftalen kun tilsidesættes paa de Punkter, hvor den er i Strid med den præceptive Lovregel. Aftalen faar da de lovhjemlede Retsvirkninger, og med denne Ændring binder Aftalen begge Parter. Denne Ordning kan virke haardt, idet det kan være klart, at den Part, til hvis Ugunst Aftalen fraviges, aldrig vilde have indgaaet Aftalen paa Lovens Vilkaar. Men Hensynet til Reglens Effektivitet vil ofte kræve Ordningen gennemført.

Den maa i Almindelighed gennemføres ved Love, der fastlægger nærmere, ufravigelige Regler om en bestemt Type af Aftaler, som det f Eks er sket ved Lov om Køb paa Afbetaling, Forsikringsaftaleloven og Funktionærloven.⁵ Derimod vilde det ofte være betænkeligt at følge den samme Linie ved Love, der kun i en enkelt afgørende Retning beskærer Aftalefriheden, f Eks ved at begrænse Prisen.⁶ I slige Tilfælde vil Følgen af, at Aftalen gaar imod den ufravigelige Regel, som oftest være, at Løftet bliver ugyldigt.⁷

Ufravigelige Regler om Mellemværendet mellem Parterne i Kontraktforhold kan ogsaa opstilles uden særlig Lovhjemmel.

Paa Omraader, hvor ingen særlig Ugyldighedsregel griber ind, er Aftalefriheden undergivet visse almindelige Begrænsninger, som nu skal omtales.

III. Løfter og Aftaler imod Ærbarhed.

Ifølge DL 5—1—2 skal Kontrakter, der er imod Ærbarhed, ikke holdes. Udtrykket »imod Ærbarhed« maa tolkes meget vidt. Det er ikke helt klart, hvad Ærbarhed betød paa Danske Lovs Tid.⁸ Men det er ret sandsynligt, at »mod Ærbarhed« er brugt som en

⁴ Jfr *Vinding Kruse* ER III 798 ff. Om Adgangen til at bestemme, at Løftet skal skabe Ret for Trediemand, henvises til § 36.

⁵ Det kan dog tænkes, at Ændringen er saa indgribende, at ogsaa Vederlaget maa ændres. Det maa som Regel ske, hvis en ufravigelig Regel medfører en Ændring af den Tid, i hvilken et varigt Kontraktforhold forpligter Parterne, forudsat at Vederlaget i Aftalen ikke er sat i Forhold til Tidsvarigheden, men sat til et bestemt Beløb.

⁶ Prislovgivningen omtales ndfr i § 21.IV.

⁷ En udtrykkelig Bestemmelse om Ugyldighed giver Lbek 126 11 April 1935 § 18.2^o.

⁸ Ifølge *Stang* I 512 betyder »ærbar« oprindelig »ærlig, hæderlig«. I samme

dansk Omskrivning for det romerretlige Begreb »*contra bonos mores*«,⁹ det som BGB § 138 kalder »*gegen die guten Sitten*«, og det er ialfald tidligt blevet den almindelige Mening, at Udtrykket maa tolkes saaledes.

Om Løftet er i Strid med Ærbarhed, maa afgøres ikke efter den enkeltes Dom, men efter *Folkets almindelige Moralopfattelse*.¹⁰ Det er altsaa en objektiv Maalestok, men den er ikke ens for alle. Naar den almindelige Opfattelse blandt Personer, der har samme særlige Livsgerning, f Eks Sagførere eller Læger, stiller strengere Krav i en eller anden Retning, maa der tages Hensyn dertil. Derimod bør Domstolene ikke rette sig efter en særlig slap Opfattelse i en snævrere Kreds.

Iøvrigt er Ærbarhed *en bøjelig Standard*.¹¹ Det er *hver Tids Moralopfattelse*, der er afgørende. Ældre Retspraksis kan derfor ikke uden videre lægges til Grund. Reglen gør det netop muligt at følge Tidens Krav.

Hvad der er i Strid med Ærbarhed, kan ikke bestemmes fuldstændigt. Derfor skal her kun fremhæves et Par af de vigtigste Maader, hvorpaa Løfter kan blive i Strid med Ærbarhed.

1. *Løfter, der fremmer Adfærd*, som er i Strid med Ærbarhed.

Ugyldige er Løfter om at foretaget noget, der er i Strid med Ærbarhed, f Eks en usædelig Handling. Men et Løfte kan ogsaa være i Strid med Ærbarhed, fordi det sigter til eller er egnet til at fremkalde uærbar Adfærd. Eks: En Person lover en Konventionalbod, hvis han ikke udfører en usædelig Handling. Eller han lover en anden Person Vederlag for en usædelig Handling.¹²

Retning peger det, at »Det første Projekt« (1669—72) brugte Ordet »Erlighed«, der ændredes af den første Revisionskommission. Se herom *Secher og Stochel* Forarbejderne til DL II 98 og 271.

⁹ Jfr *Stang* I 512, 572 f, BGB 138, *Planck* Anm I, *Oertmann* Anm B.1.a. Den romerske Regel (Cod 2.3.6) synes ogsaa at have været Forbilledet for DL.

¹⁰ Dette stemmer med tysk Opfattelse (»die Anschauung aller billig und gerecht denkenden Volksgenossen, gemessen an einem durchschnittlichen Massstab«), jfr *v Tuhr* BürgR II.2 23.

¹¹ Om Standard som retsvidenskabeligt Begreb se *Knoph* Rettslige Standarder.

¹² Herhen hører maaske U 1907.918; sml ogsaa modsætningsvis U 1890. 326 H, der angik et Tilfælde, hvor en Mand skriftlig havde tilsagt sin Hus-

Imod Ærbarhed er alle Løfter, der gør uærbar Adfærd til Betingelse for at erhverve eller bevare en Ret. Men Løftet maa ogsaa være ugyldigt, naar Løftemodtageren indser, at det er knyttet til den Forudsætning, at han viser uærbar Adfærd. I disse Tilfælde bliver Løftet ugyldigt, selv om et andet Motiv har været bestemmende for Løftegiveren.

Selv udenfor disse Tilfælde maa Løftet formentlig være ugyldigt, naar Løftegiveren har til Hensigt ved Løftet at bevæge Løftemodtageren til uærbar Adfærd og Løftemodtageren indser dette.

Hvis et Løfte til en Person har til Formaal at bevæge en anden Person til uærbar Adfærd, er Løftet ialfald ugyldigt, hvis Ydelsen skal være afhængig af den uærbare Adfærd. Eks: A lover at beholde B i sin Tjeneste, saalænge B's Søster lever sammen med A. Derimod er det omtvistet, om en Aftale, der ikke i sit Indhold eller sine relevante Forudsætninger er præget af den uærbare Baggrund, bliver ugyldig, blot fordi Løftemodtageren ved, at Løftegiveren har til Hensigt dermed at bevæge en anden til en umoralsk Handling.¹³

Bortset fra de omtalte Tilfælde indtræder der sjældnere Ugyldighed. At en Person indgaar en Aftale drevet af en uærbar Bevæggrund, og at den anden Part indser dette, gør i Almindelighed ikke Aftalen ugyldig. Saaledes er Salget af en Ting gyldigt, selv om Sælgeren indser, at Køberen har til Hensigt at bruge Tingen til en Handling, der er i Strid med Ærbarhed.¹⁴ Men Ugyldighed maa indtræde, naar den anden Part fremmer den usædelige Adfærd paa en Maade, der bringer ogsaa hans Optræden i Strid med Ærbarhed, saaledes navnlig, naar han betinger sig et særligt Vederlag eller særlig højt Vederlag for at skabe Lejlighed til den usædelige Handling.¹⁵

Et Løfte om en Ydelse til en Person i Anledning af, at han *har* udført en Handling i Strid med Ærbarhed, f. Eks en Belønning derfor, er ikke i Almindelighed ugyldigt, men maa dog være det i visse Grupper af Tilfælde.¹⁶

bestyrerinde et aarligt Beløb. Tilsagnet ansaas for gyldigt uden Hensyn til, om han — som paastaet — levede sammen med hende, da Dokumentet ikke »bevislig« var oprettet for at bevæge hende til at indgaa paa eller fortsætte Forholdet. Se hertil *Munch-Petersen* Løftet og dets Causa § 22, navnlig 249—51.

¹³ Det bør formentlig antages, at Løftet er ugyldigt, naar Løftemodtageren var i ond Tro. Dette er dog ikke almindelig anerkendt, se *H Ussing* Kaution § 4 ved Note 60.

¹⁴ Jfr om Hensigt til lovstridigt Forhold U 1942.795 H. Sml *Munch-Petersen* Løftet og dets Causa § 22, *Oertmann* I 489 f, *v Tuhr* BürgR II.2 28 ff.

¹⁵ Jfr U 1887.1005. Ugyldighed vil formentlig altid indtræde, hvor den anden Part ved Kontrakten særlig betinger sig Tilladelse til at anvende Ydelsen til det usædelige Forhold.

¹⁶ U 1890.326 H (ovfr Note 12) følger Hovedreglen med en Begrundelse, der synes lovlig vidtgaaende. Se iøvrigt *Stang* I 575. Undtagelse maa ialfald

Naar det er i Strid med Ærbarhed at modtage Løfte om en Ydelse, fordi Løftet fremmer uærbar Adfærd, maa Løftet være ugyldigt, selv om Løftegiveren ikke aner, at hans Løfte tjener dertil. Dette kan ialfald faa praktisk Betydning, naar Løftegiveren afgiver Løftet efter Anmodning af en anden Person, der vil fremkalde en uærbar Handling. Eks: A formaa B til en usædelig Handling ved at love ham et Pengebeløb, som han samtidig faar T til i god Tro at gaa i Kaution for eller stille Pant for.¹⁷

Hvad her er sagt, maa ikke opfattes som Retsregler. Afgørelsen maa i alle Tilfælde træffes ved en samlet Vurdering af alle foreliggende Omstændigheder.

Dersom det umoralske ikke præger Aftalens Indhold, men alene ligger i den ene Parts Hensigt eller Motiv, kan Aftalen ialfald kun blive ugyldig, hvis den anden Part kendte Hensigten eller Motivet.

2. Et Løfte kan dernæst blive ugyldigt, fordi det er *i Strid med Ærbarhed at paalægge sig slige retlige Baand*.

Udenfor Formueretten samt paa Omraader, hvor ideelle Hensyn træder i Forgrunden, er det ikke sjældent i Strid med den almindelige Moralopfattelse at gøre Løfter eller Aftaler retlig bindende. Selve det, der loves, kan det være umoralsk at forpligte sig til retlig. Ugyldigt er saaledes et Løfte om at skifte Religion eller om at stemme paa en bestemt Maade ved et politisk Valg eller i en politisk Forsamling.

Bl a fordi det i slige Tilfælde ikke uden klar Tilkendegivelse kan antages, at Løftegiveren vil forpligte sig retlig, kan Problemet vanskelig tænkes at komme frem, medmindre Aftalen selv hjemler et økonomisk Tvangsmiddel, gøres, hvor Løftet er en Gentagelse af et forud afgivet ugyldigt Løfte, eller hvor det afgives som Vederlag for en Handling, der kendetegnet er foretaget i Forventning om Vederlag, jfr *Munch-Petersen* Løftet og dets Causa 248 f. Herhen hører formentlig U 1882.951. Se fremdeles U 1889.699 (OR), 1907.918.

¹⁷ Jfr *Torp-Grundtvig* 607—10, hvor det siges, at Pantsætning og enhver lignende accessorisk Retshandel er ugyldig, naar *Ydelsen er lovforbudt* eller, som det ogsaa udtrykkes, naar Loven forbyder den paagældende Rets Stiftelse, d v s tilkendegiver, at den misbilliger, at et vist Retsforhold eksisterer, og derfor vil modvirke dets Opfyldelse. Sml ogsaa *Vinding Kruse* ER IV 1602 f. Andre Forfattere, f Eks *Stang* I 527, bruger Udtrykket »reproberede Viljeserklæringer«, der ialfald bedre dækker Viljeserklæringer, som er i Strid med Ærbarhed. Begreber som lovforbudt Ydelse og reproberet Viljeserklæring turde imidlertid i Hovedsagen kun være et Navn, hvorunder man samler de Resultater, som man naar til ved almindelige retlige Overvejelser, jfr *E Møller* Dækningsadgang eller Fordringsret 326 f. Dette er særlig klart for det Tilfælde, hvor Modtagelse af Ydelsen er i Strid med Ærbarhed. I de her omhandlede Tilfælde er ogsaa en Godkendelse af Løftet ugyldig, jfr ndfr § 24.III.

f Eks ved at Løftegiveren lover en Konventionalbod, hvis han undlader den lovede Handling.

Naar et Løfte er ugyldigt af den her omtalte Grund, maa Ugyldighed ogsaa ramme Løfter, som ved deres Indhold skaber et umoralsk Baand paa Friheden, f Eks Løftet om Vederlag for en af de nævnte Handlinger, der efter moralsk Opfattelse bør være Udslag af fri Beslutning.¹⁸

Paa andre Omraader kan Løftet komme i Strid med Ærbarhed, naar det Baand, Løftet medfører, overskrider et vist Maal. Som Eks kan nævnes Aftaler, der begrænser den personlige Frihed eller Løftegiverens Frihed til at søge Erhverv.¹⁹

3. Selv udenfor de omtalte Grupper af Tilfælde kan et Løfte være ugyldigt som stridende mod Ærbarhed. At modtage Vederlag, Belønning el lign Ydelse for visse Handlinger, som ikke er i Strid med Ærbarhed, men som tillades eller endog paabydes af den almindelige Moral, kan saaledes være i den Grad i Strid med Moralopfattelsen, at Løftet om slige Fordele maa være ugyldigt.²⁰ Som Eks kan nævnes Løfte om en Pengeydelse, saafremt Løftemodtageren undlader en bestemt Forbrydelse,²¹ taler Sandhed som Vidne, giver Samtykke til sit Barns Ægteskab med en bestemt Person.

Om Ugyldighed indtræder, fordi Kontrakten giver Tilfældets Spil afgørende Betydning, undersøges ndfr i § 20.

IV. *Løfter og Aftaler i Strid med Loven.*

Imod Loven kan Løfter blive paa flere Maader.

¹⁸ Løfte til en Person om Vederlag for, at han paavirker andre til en vis Optræden i slige Forhold, vil ofte være gyldigt. I dansk Praksis er Tilsagn om Løn for Medvirken til Ægteskabs Indgaaelse anerkendt som gyldigt, se U 1915.297, 1904.37, 1878.822, JU 1864.899. Se ogsaa *Stang* I¹ § 45.IV, men derimod BGB 656.

¹⁹ Jfr herom ndfr under VI.B.

²⁰ Jfr *Lassen* I § 20 ved Note 13, *Stang* I 576 f. Ogsaa her maa den Sætning, der er fremstillet ved Note 17, gælde.

²¹ Se om dette omtvistede Tilfælde *Lassen* I § 20 Note 14, *Gram* 127 Noten, *Aubert* 44, *Scheel* Privatrechts alm Del II 46, men derimod *Evaldsen* 127 Noten. Den, der lader sig bestemme til at love ikke at begaa en Forbrydelse ved et Tilsagn om en Formueydelse, kan ikke støtte nogen Ret derpaa, selv om Vederlagstilsagnet ikke kan siges at være fremtvunget, jfr *Windscheid* § 94 Note 12. Derimod maa Tilsagnet til en Person om en Ydelse, dersom han undlader Forbrydelser, være gyldigt, f Eks Tilsagnet til en Forbryder, der har udstaaet sin Straf, om aarlige Ydelser, saalænge han ikke paany forser sig.

A. *Løftet eller Aftalen forbudt.*

Imod Loven synes først og fremmest de Løfter og Aftaler at være, som Loven udtrykkelig forbyder, eller hvis Indgaaelse er strafbar. Men slige Løfter er langt fra altid ugyldige, og Afgørelsen af, om de er gyldige, bør ikke træffes paa Grundlag af 5—1—2.²² Da DL 5—1—2 kan ændres ved Lov, er det klart, at enhver senere Lov kan bestemme, at Kontrakter ikke bliver ugyldige, fordi de er i Strid med den. Men dersom den nævnte Regel skulde indlægges i 5—1—2, maatte lovstridige Kontrakter være ugyldige overalt, hvor den enkelte Lov ikke bestemte det modsatte. Reale Grunde tvinger imidlertid til at forkaste denne Regel og *afgøre Virkningen* af lovstridige Kontrakter *for hver enkelt Lov for sig uden Hensyn til DL 5—1—2*. Der findes utvivlsomt Tilfælde, hvor Aftaler, der er i Strid med et Lovforbud, maa være gyldige, skønt Loven ikke indeholder noget, der viser, at den vil fravige 5—1—2 for sit Omraade.

Det maa saaledes antages, at en Handel, der er sket i Strid med Loven om Butikslukning²³ § 1, er gyldig. Og en Handel, der er i Strid med den almindelige Næringslovgivning, maa være gyldig, selv om Køberen vidste, at Sælgeren ikke havde fornøden Næringsadkomst.²⁴ Ja den maa formentlig være gyldig, selv om det er Køberen, der har bevæget Sælgeren til at overtræde Loven, f Eks ved at tilbyde ham særlig Betaling derfor.²⁵ Man kan maaske opstille en Formodning om, at Aftaler i Strid med Lovforbud er ugyldige, naar Loven ikke knytter andre særlige Retsfølger til den lovstridige Handling.²⁶ Men hvis Loven f Eks hjemler Straf, kan der ikke opstilles Formodning om Aftalens Ugyldighed.

Om et Lovforbud mod at indgaa en vis Aftale medfører Ugyldighed, maa altsaa afgøres for hver enkelt Lov for sig, og hvor Loven ikke indeholder særlige Holdepunkter for en bestemt Løsning, maa

²² Se til det følgende navnlig *Stang* I § 44.IV.B.

²³ Lovbek 204 20 Maj 1933.

²⁴ Jfr *Poul Andersen* Næringsret 60, Aftaler I Udg 120, *Lassen* I 155.

²⁵ Hvis Kontrakten ikke er blevet opfyldt straks, kan Køberen under almindelige Betingelser faa Dom til Opfyldelse, se *Poul Andersen* Næringsret 46 f, 60, *O K Magnussen* i U 1933 B.321.

²⁶ Som Eks kan nævnes Forbudet i Fr 21 Maj 1845 § 14 mod Salg af ikke falden Arv. Jfr iøvrigt *Nial* i TfR 1936.6 f. *Lassen* I 156 opstillede en almindelig Formodning for Ugyldighed, jfr ogsaa BGB 134, hvis Regel imidlertid afsvækkes saa meget som muligt ved Fortolkning, se *v Tuhr* BürgR II.2 4 f. En mere begrænset Sætning opstiller U 1927.499 (ubetinget Konfiskation af Salgsgegenstanden medfører Salgets Ugyldighed).

Afgørelsen i Hovedsagen bero paa, hvad praktiske Hensyn kræver.²⁷ Med Hensyn til lovforbudte Kontrakter faar DL 5—1—2 herefter ingen Betydning.

B. *Løfter, der fremmer lovstridig Adfærd.*

I Strid med Loven er dernæst Løfter om Handling eller Undladelse, der er i Strid med Loven, samt Løfter, som har til Formaal at fremkalde lovstridig Adfærd.

En Handling eller Undladelse er ialfald i Strid med Loven i denne Forstand, naar den er forbudt i en Lov eller strafbar. Et Løfte, der er i Strid med Loven af den heromtalte Grund, maa som Regel antages at være ugyldigt.

Det er ialfald Reglen, at en Løftegiver ikke kan dømmes til at foretage en strafbar Handling.²⁸ Men Undladelse af at foretage den lovede strafbare Handling kan formentlig heller ikke medføre, at Løftegiveren skal betale Erstatning (Opfyldelsesinteresse) til Løftemodtageren.²⁹

Udtrykket »Loven« i DL 5—1—2 kan imidlertid ikke forstaaes som Lov i statsretlig Forstand eller som Lov modsat andre Retskilder. Det maa tolkes som Lov og Ret, saa at det omfatter de uskrevne Retsregler. Og Udtrykket »imod Loven« kommer da til at betyde *i Strid med dansk Rets Regler*.³⁰

I Strid med dansk Rets Regler kan Løftet være paa Grund af

²⁷ Naar det er strafbart at modtage Ydelser i Anledning af en vis (lovlig og ærbar) Handling, maa Løftet om slig Ydelse være ugyldigt. Som Eks kan nævnes Løfte om uberettiget Gave eller Fordel af anden Art i Udøvelse af offentlig Tjeneste eller Hverv, jfr Strl § 144. — I disse Tilfælde maa ogsaa Trediemands Løfte til Sikring af Ydelsen være ugyldigt. Om Trediemands Løfte bliver ugyldigt, maa iøvrigt afgøres efter den i Teksten fremstillede Regel, jfr ovfr Note 17. Om Kautio for Spillegæld og lign se ndfr § 20 Note 7 og efter Note 10. — Om forskellige Forbud mod Køb og Salg se *Lassen* i SpD I 58 ff. Rent fiskale Forbud maa, naar der ikke foreskrives Konfiskation, formodes ikke at gøre Viljeserklæringen ugyldig. Som Eks kan nævnes Stpl § 32.1⁰ (Forbud mod Udstedelse til Ihændelhaveren, se herom ovfr § 11.VI) og L 196 15 Juli 1927 § 4.2⁰.

²⁸ Det er dog blevet antaget, at der kan gives eksigibel Pengedom, skønt frivillig Opfyldelse vilde være strafbar efter Strl 1866 § 261, se U 1877.695, jfr *Deuntzer* SkR 305, *G Cohn* i JT 1921.173 Note 3, *Lassen* I 155.

²⁹ Jfr *Nial* i TfR.1936.14 f. Noget afvigende Aftaler 1 Ud § 17 ved Note 10. I Teksten er der set bort fra Spørgsmaalet om Virkningen af Løftemodtagerens gode Tro. Se derom ndfr ved Note 32—34.

³⁰ Jfr *Lassen* I 149 »Lovgivningens Grundsætninger«.

sit Indhold eller Formaål. I saa Henseende maa der gælde tilsvarende Regler som om Løfter mod Ærbarhed.

Enkelte Tilføjelser skal dog gøres.³¹

Det er ikke i Strid med Lov og Ret, at et Løfte eller en Aftale fastsætter noget, der afviger fra en Retsregel, som kan fraviges ved en slig Viljeserklæring.

Ved Forføjninger kan selve Forføjningen være retstridig, f. Eks Salg af Trediemands Ting.

Hvis Løftets Retstridighed skyldes Trediemands Ret, som i det nysnævnte Tilfælde, er Løftet som Regel gyldigt, medmindre Løftemodtageren ikke var i *god Tro*.³² Og dette gælder, selv om Løftegiveren ifalder Straf. Forføjningen kan endog skabe Ret efter sit Indhold i særlige Tilfælde, nemlig hvor der indtræder en eksstinktiv Godtroserhvervelse.

Der maa ogsaa efter Omstændighederne tages Hensyn til den gode Tro, naar den paagældende Retsregel ikke omfatter alle Genstande af Arten. Men god Tro udelukker ikke altid Ugyldighed.³³ Det maa afgøres ved en Fortolkning af den enkelte Lovregel, om Ugyldighed er betinget af ond Tro.³⁴

Naar Reglen er udtrykt med Ordet *retstridig*, skal dermed ikke være sagt, at Ordet betyder nøjagtig det samme som efter herskende Retstridigheds-lære. Det afgørende maa være, om Løftet eller Aftalen er i Strid med dansk Rets Regler paa en saadan Maade, at der er Grund til at lade Ugyldighed indtræde.³⁵

I romanistiske Retsforfatninger medfører det i Almindelighed ikke Ugyldighed, at en Aftale er i Strid med Trediemands »obligatoriske« Ret.³⁶ Dansk Ret godkender ikke denne Sætning.³⁷ Men det er muligt, at der gælder en lignende Regel for visse særlige Tilfælde.

At en Handlende ved Salget af sin Forretning har forpligtet sig til ikke at drive konkurrerende Forretning, kan saaledes næppe medføre Ugyldighed af de Salg, som han i den Forretning, han aabner i Strid med Aftalen, slutter med Købere, der er i ond Tro.³⁸ Paa den anden Side maa Ugyldig-

³¹ Derfor kan et Køb og Salg være gyldigt, selv om Køberen køber Tingen i den Hensigt at bruge den paa retstridig Maade og Sælgeren maa nære Mistanke herom, jfr U 1942.795 H. Sml U 1944.671, der gav en uforsigtig Sælger Adgang til at hæve, men ikke til at kræve Erstatning.

³² Jfr I Udg 116, Ørsted Hdbg V 90, Lassen I 156. Sml U 1907.795.

³³ Dette er derimod antaget i I Udg § 17 ved Note 11 i Overensstemmelse med Lassen I 156. Se paa den anden Side om Forbud mod Afhændelse eller Erhvervelse *Nial* i TfR 1936.9, jfr 16 f.

³⁴ Jfr *Stang* I § 44 Note 15.

³⁵ Ifølge OR 20 er en Aftale, der har et retstridigt Indhold, ugyldig. Om Fortolkningen heraf se *v Tuhr SchwOR* I § 31.III.

³⁶ Jfr Oser 136, *v Tuhr* 1 c.

³⁷ Jfr Alm Del § 47.III.

³⁸ Om andre tvivlsomme Tilfælde se Alm Del § 47.III.

hed tildels ramme Løfter, der vel ikke ligefrem er egnet til positivt at tilskynde til lovstridige Handlingerne, men dog fremmer dem ved at borttage de af Retsordenen skabte Motiver til at undlade Handlingerne. Om Ansvarsforsikring gælder saaledes, at Forsikreren ikke kan forpligte sig til at holde Forsikringstageren fri for Ansvar for forsætlig tilføjet Skade.³⁹ Og en Aftale om Ansvarsfrihed for egne skadegørende Handlinger vil kun have en begrænset Virkning.⁴⁰

Det maa derfor afgøres efter retlige Synspunkter, om et Løfte bliver ugyldigt, fordi det strider mod dansk Rets Grundsætninger.

C. Løfter paa Omraader, hvor retligt Baand nægtes.

Selv om Ærbarhed ikke udelukker retligt Baand paa et vist Omraade, kan et Løfte formentligt blive ugyldigt, fordi almindelige Retsgrundsætninger fører til at frakende det Retsvirkning. Det er vanskeligt at afgøre, hvor langt Moralens Krav om Frihed for Rettens Tvang rækker. Men hvis man ser paa de Tilfælde, hvor Retspraksis her og i Udlandet erklærer Aftaler for ugyldige, fordi Retstvang bør være udelukket, kan de langt fra alle med Føje ses som Udslag af Reglen om Ærbarhed.⁴¹ I mange Tilfælde synes Domstolenes Afgørelser heller ikke at være bygget paa den almindelige Moralopfattelse, men paa retlige Overvejelser.⁴²

Det maa derfor antages, at Domstolene ogsaa udover Moralens Krav kan frakende Løfter om visse Ydelser Gyldighed, fordi der efter danske Retsgrundsætninger ikke bør anerkendes Retspligt til sligt.

Dette vilde vel være i Strid med Ordene i DL 5—1—2, hvis den fastslog Aftalefrihed med to bestemte Undtagelser. Men det kan ikke være afgørende. DL har ikke sin Styrke i almindelige Principper, og de almindelige Sætninger, den her og der giver, kan ikke opfattes saa bogstaveligt, som man vilde opfatte tilsvarende Lovregler fra vor egen Tid. I forrige Aarhundrede fandt vore Forfattere vel Kontraktfrihedens Princip fastslaaet i DL 5—1—2. Men det

³⁹ Se *Dagfinn Dahl* Ansvarsforsikring 50 ff. Derimod kan Selskabet forpligte sig til at betale Erstatning til den skadelidende, selv om Forsikringstageren har handlet forsætlig. Men Selskabet har da Regres til Forsikringstageren, se FAL Mot 130.

⁴⁰ Se herom Alm Del § 17.I, Erstatningsret 61 f, *Lassen* I § 31.I, § 41 ved Note 3 aa.

⁴¹ Sml *v Tuhr* BürgR II.2 32 f.

⁴² Det peger i samme Retning, at mange Domme henviser til DL 5—1—2 uden at sige, om Kontrakten er i Strid med Lov eller med Ærbarhed.

skete i en Tid, da Forfatterne selv troede paa dette Princip. Og den Periodes Opfattelse kan ikke have større Vægt end Nutidens, der ikke mere godkender Princippet.⁴³ Forfatterne af DL 5—1—2 har sandsynligvis overhovedet ikke overvejet Problemet. Derfor vilde det være urimeligt at lade de gamle Lovord sætte Bom for en Udvikling ved at lægge noget ind i dem, som næppe har været tilsigtet. Det vilde være meget uheldigt, om andre samfundsmæssige Synspunkter end de moralske ikke kunde tages i Betragtning ved Afgørelsen af Spørgsmaalet om, hvad der gyldigt kan aftales. Det maa derfor antages, at Domstolene kan erklære en Aftale for ugyldig, naar praktiske Hensyn kræver det, selv om Aftalen hverken er i Strid med Ærbarhed eller med en Lovbestemmelse. Men Domstolene bør selvfølgelig ved deres Afgørelser tage Hensyn til Lovreglerne paa de forskellige Omraader og de Grundsætninger, der kan udledes af dem.

Det kan fremhæves, at Forfatterne før Ørsted aabenbart ikke lagde saa meget ind i DL 5—1—2. Det kan ses af, at de opstillede en vid Regel om Ugyldighed af Hasardkontrakter. Se herom ndfr § 20.IV.

V. Særlig om Forføjninger og Ydelseshandlinger. Tilbagesøgning.

A. Indledning.

De almindelige Retsgrundsætninger, der er fremstillet under III og IV, maa ogsaa gælde om Overdragelse af Formuerettigheder og andre Forføjninger.

I Tyskland, hvor Forføjninger som Hovedregel anses som uafhængige af deres Retsgrund og Forudsætninger (abstrakte), er det blevet antaget, at de i Almindelighed er gyldige, selv om den Kontrakt, der ligger til Grund for Dispositionen, var ugyldig som stridende mod Lov og Ærbarhed.⁴⁴ Denne Lære kan ikke godkendes i dansk Ret, hvor Forføjninger ikke be-
trages som abstrakte.⁴⁵

Derimod kan Ugyldighed ikke i samme Omfang ramme den Handling, hvorved et Løfte om en Ydelse opfyldes, og tilsvarende

⁴³ Imod det almindelige Dogme om Kontraktens abstrakt forbindende Kraft ogsaa *Platou* i Forhandlingerne paa 7 nord Juristmøde 212.

⁴⁴ Jfr *v Tuhr* BürgR II.2 43 f, 109.

⁴⁵ Jfr ovfr § 2 ved Note 7 og ndfr § 42.III. Læren har dog sat Spor hos nogle ældre Forfattere, se navnlig *Aagesen* 4 ff. Den ovfr forsvarede Opfattelse medfører, at de Regler, der gælder om forpligtende Løfter, ogsaa maa gælde om Løfter, hvorved en Fordring opgives.

Ydelseshandlinger, der er foretaget uden forudgaaende Løfte. I de fleste Tilfælde vil Ydelseshandlingen tværtimod være gyldig.

Spørgsmaalet kommer skarpest frem, naar en Person har ydet Penge eller andre Ting og senere søger det ydede tilbage. Derfor er det i Reglen blevet omtalt i Læren om *Tilbagesøgningskrav*.⁴⁶ Dette er dog for snævert et Synspunkt. I de Tilfælde, hvor Tilbagesøgning er afskaaret, medfører Ydelseshandlingen, at den Forføjning, der ligger til Grund for Ydelsen, faar Virkning efter sit Indhold.

Vore Forfattere har i Reglen sluttet sig til den fra Romanisterne hentede Lære, hvorefter Tilbagesøgning kun kan ske, naar følgende to Betingelser er opfyldt: 1) at Modtageren ved at modtage handler i Strid med Lov og Ærbarhed, 2) at Yderen ikke ved at yde gør det samme.

Lærens Grundlag er de to Sætninger: *nemo auditur turpitudinem suam allegans*, og: *in pari delicto melior est conditio possidentis*.

Naar Læren skal prøves, maa de to Ugyldighedsgrunde i 5—1—2 behandles hver for sig.

B. *Ydelser i Strid med Ærbarhed.*

Læren giver vistnok i Hovedsagen tilfredsstillende Resultater, naar det drejer sig om Ugyldighed paa Grund af Strid mod Ærbarhed.⁴⁷

Tilbagesøgning maa ialfald være udelukket, naar Yderen ved selve Ydelsen har udvist et egentlig usædeligt Forhold, hvad han navnlig har, naar Ydelsen havde til Formaal at bestemme Modtageren til at foretage en usædelig Handling.

Hvis Yderen ikke faar den ventede usædelige Modydelse, kan han iøvrigt heller ikke kræve det betalte tilbage paa Grund af Modydelsens Udeblivelse.⁴⁸ At anerkende Tilbagesøgning her vilde fremme usædelig Adfærd.

⁴⁶ Se herom *Lassen* SpD 1897 § 148.II, *Ørsted* Hdbg V 160, 93, II 458—60, JT XIV.2 228 f, 263, 290 f, *Larsen* 342, *Gram* SpD § 253, *Hallager-Aubert* 614 f, *Evaldsen* 128 f, *Vinding Kruse* ER III 1244 Noten, *Olrik* i TFR 1924.48, Noten i U 1921.482 (det her givne Citat af Ørsted synes at give et misvisende Billede af hans Mening). Fremdeles *Stang* I 580, *Nial* i TFR 1936.10 ff. BGB § 817, OR § 66, Oestr § 1174.

⁴⁷ For dette Tilfælde giver BGB § 817 Adgang til Tilbagesøgning under lignende Betingelser.

⁴⁸ Jfr *Lassen* SpD 1897 § 148 ved Note 13, hvor »uredelig« er en Trykkefejl for »usædelig«, *Ussing* i SpD 1931 509.

I Almindelighed er det ogsaa usædeligt at betale et ventet Vederlag for en usædelig Handling, der allerede er udført. Det betalte kan derfor ikke søges tilbage under Paaberaabelse af, at Løftet om Vederlag var i Strid med Ærbarhed.

Naar Tilbagesøgning nægtes i Tilfælde, hvor den usædelige Handling er foretaget, er Grunden vel navnlig, at det overhovedet ikke er ønskeligt at faa slige Forhold draget frem for Retten, naar det kan undgaas, og at det vilde være under Domstolenes Værdighed at beskæftige sig med Opgøret mellem Parterne.⁴⁹

Hvis Ydelsen bestaar i Arbejde eller Overladelse af Brugsret, f. Eks. hvor Husrum udlejes til usædeligt Formaal, kan Yderen formentlig heller ikke kræve Værdien af Ydelsen (Arbejdet eller Brugen) eller den Berigelse, som Modtageren af Ydelsen har faaet paa hans Bekostning. Derimod kan Udlejerens kræve selve Lejeegenstanden tilbage.⁵⁰ Han har ialfald den Vindikationsret, der følger af hans Ejendomsret. Men det bør vistnok antages, at Lejeren ved Aftalen er blevet forpligtet som Lejer med Hensyn til selve Lejeegenstanden og derfor ifalder Erstatningsansvar under samme Betingelser som en anden Lejer, hvis han ikke leverer Tingene uskadt tilbage.

Hvis Laan til Eje er ydet i usædeligt Formaal, maa det vistnok ogsaa være Hovedreglen, at det laante Beløb kan kræves tilbage.⁵¹ I Almindelighed er der næppe Grund til at erklære Forpligtelsen hertil ugyldig.⁵²

De Grundsætninger, der gælder om Aftaler i Strid med Ærbarhed, maa følges, selv om Aftalen tillige er i Strid med Lov og Ret. Tilbagesøgning maa saaledes i Almindelighed være afskaaret, naar Ydelsen egner sig til at virke fremmede paa en almindelig borgerlig Forbrydelse, idet den havde til Formaal at bevæge Modtageren til at begaa Forbrydelsen, samt naar Ydelsen gaar ud paa at give Modtageren Andel i Udbyttet af en Forbrydelse.

Tilbagesøgning maa paa den anden Side vistnok som Regel indrømmes, naar kun Modtageren har handlet i Strid med Ærbarhed. Naar det er i Strid med Ærbarhed at modtage en Ydelse i Anledning af en lovlig og ærbar Handling,⁵³ maa det være Reglen, at Ydelsen kan søges tilbage. A kan saaledes søge tilbage, hvad han har ydet til B for at bevæge ham til at undlade en paatænkt Forbrydelse eller usædelig Handling. Og hvis en Forvaltningsmyndighed med Urette kræver en Ydelse af en Person som Betingelse for

⁴⁹ Jfr *Vinding Kruse* ER III 1244 Noten.

⁵⁰ Jfr *Oertmann* II.2 1352 f.

⁵¹ Jfr *Oertmann* I c.

⁵² Se derimod om Laan til Spil ndfr § 20 ved Note 6.

⁵³ Se herom ovfr ved Note 20—21.

at foretage en Forvaltningsakt, maa Ydelsen ligeledes som Regel kunne søges tilbage.⁵⁴

C. *Ydelser i Strid med Loven.*

Om Adgangen til at søge Ydelser tilbage i Tilfælde, hvor Ydelsen ikke er i Strid med Ærbarhed, men den uopfyldte Aftale vilde være ugyldig som stridende mod dansk Lov og Ret, kan der næppe opstilles nogen fast, almindelig Regel. Men ogsaa paa dette Omraade kan Tilbagesøgning kun sjældent indrømmes. Naar Ugyldigheden beror paa særlige Lovbestemmelser, der erklærer visse Aftaler for ugyldige eller forbyder visse Aftaler eller Ydelser, maa Afgørelsen af, om det erlagte kan søges tilbage paa Grund af Lovstrid, selvfølgelig først og fremmest bero paa Lovbudets Tolkning, men i anden Række paa en Afvejelse af, hvad en fornuftig Gennemførelse af Lovbudets Formaal kræver. I mange Tilfælde vil Lovreglens Formaal være tilstrækkelig varetaget ved, at Løftegiveren fritages for Pligt til at opfylde Løftet. Tilbagesøgning griber langt alvorligere ind i Modtagerens Forhold og bør derfor ikke indrømmes, medmindre Lovens Formaal klart kræver det.

Herefter maa det formodes, at Tilbagesøgning kan ske, naar Lovreglens Formaal er at hindre, at bestemte Ting kommer i urette Hænder.⁵⁵ Men iøvrigt maa den praktisk normale Regel formentlig blive, at Tilbagesøgning ikke kan ske.⁵⁶

For de Tilfælde, hvor det er strafbart at indgaa en Aftale, kan man navnlig ikke uden videre gaa ud fra, at Tilbagesøgning kan ske, dersom kun Modtageren kan straffes.⁵⁷

Hermed er der dog kun taget Stilling til Spørgsmaalet, i hvilket Omfang Tilbagesøgning kan støttes paa, at Modtagelsen af Ydelsen var i Strid med Lov og Ærbarhed. Tilbagesøgning kan uden Tvivl ske i videre Omfang paa Grund af svigtende Forudsætninger, f. Eks. efter Reglerne om *condictio indebiti*.⁵⁸

⁵⁴ Jfr U 1925.906 H, 1926.990. Iøvrigt vil Aftl § 33 vistnok som Regel ramme slige Tilfælde og medføre Tilbagesøgningsret, jfr *Stang* i TfR 1930.67.

⁵⁵ Jfr *Nial* i TfR 1936.11 ff, der antager, at Tilbagesøgning som Regel kan ske ved Erhvervelse i Strid med legalt Forbud.

⁵⁶ *Lassen* SpD 1897 § 148.II antog, at der paa dette Omraade gjaldt samme Hovedregel som om Ydelser i Strid med Ærbarhed, men gjorde dog den Undtagelse, at Tilbagesøgning maatte være udelukket, naar Yderen havde faaet det aftalte Vederlag, uden at Modtageren ved dettes Erlæggelse havde gjort sig skyldig i egentlig usædeligt Forhold.

⁵⁷ Jfr U 1921.482 med Noten, *Olrik* i TfR 1924.48.

⁵⁸ Se herom Enkelte Kontrakter § 53. Ovfr ved Note 48 er dog berørt

D. *Bliver Retshandelen gyldig?*

Naar Tilbagesøgning er afskaaret, faar den paagældende Forføjning uden Tvivl i Almindelighed Virkning efter sit Indhold. Den, der har faaet en Ting overdraget til Eje, bliver normalt Ejer af Tingen. At opretholde Overdragerens Ejendomsret, naar han ikke kunde kræve Tingen tilbage, vilde skabe uklare Forhold og bane Vej for senere Strid uden at have synderlig Værdi for Overdrageren.

De Grunde, der fører til at afskære Tilbagesøgning, kræver dog ikke, at Overdragerens Viljeserklæring bliver gyldig, saaledes at den faar alle de Retsvirkninger, der ellers følger med gyldige Overdragelsesaftaler. Overdrageren ifalder saaledes ikke Erstatningsansvar for Vanhjemmel eller for Mangler ved Tingen. Og hvis Overdrageren ikke var Ejer af Tingen og heller ikke af anden Grund havde Magt til at forføje over den, bliver Løftemodtageren ikke Ejer af Tingen, selv om en gyldig Overdragelse vilde have medført en eksstinktiv Godtroserhvervelse. Er det et ugyldigt Omsætningsgælds-brev, der er overdraget, kan Udstederens Indsigelse heller ikke gaa tabt ved Overdragelsen.

VI. *Oversigt over de vigtigste Begrænsninger af Kontraktfriheden indenfor Formueretten.*

De udviklede Grundsætninger skal nu belyses nærmere ved Omtale af en Række praktiske Tilfælde.

A. *Løfter, der fremmer Adfærd i Strid med Lov eller Ærbarhed.*

I Retspraksis er Aftaler blevet erklæret ugyldige i vidt forskellige Tilfælde. Som Eksempler paa Ugyldighed af Aftaler, der fremmer lovstridigt Forhold, kan nævnes følgende: U 1929.28 (kun SH): Løfte om Vederlag for at føre Politiet bag Lyset i Sag om Vareaager, 1927.499: Betaling for Smuglersprit, 1916.285: Løn til Agent for Svindler, 1913.27: Vederlag for Brug af en andens Borgerskab, 372: Aftale mellem Sagfører og Ikke-Sagfører om at drive »Sagførerforretning« i Kompagniskab.

Ogsaa den Omstændighed, at Løftet har til Formaal at skade Tredie-mand, kan gøre Løftet ugyldigt.⁵⁹ Det har været omtvistet, om en Akkord-søgende gyldigt kan give hemmelige Tilsagn til en Kreditor om Fordele i Strid med Akkordtilbudet udenfor de Tilfælde, der rammes af KL § 15 og Akl § 30. Det antoges formentlig med Urette i en ældre Dom.⁶⁰ Nu

Spørgsmaalet om Tilbagesøgning paa Grund af at en usædelig Modydelse udebliver.

⁵⁹ I Udg § 17 Note 22, *Lassen* I § 20 ved Note 6 a. Om Dispositioner i Strid med Kreditorernes Ret se *Lassen* I § 75.III, § 76.

⁶⁰ U 1908.798 H (jfr *N Lassen* i TFR 1910.125), 1875.1012. Se derimod U 1905.82 og formentlig en Forudsætning i U 1925.810 H (se Noten), *C Ussing* i U 1915 B.217 ff, jfr 1918 B.309 f, samt *Lassen* I § 20 Note 10, *Vinding Kruse* i 11 nord Juristmötet bilaga III 21.

følger Ugyldighed af slige Tilsagn formentlig af Aftl § 33.⁶¹ Ugyldigt er Løftet om Underhaandsprovision til eller Bestikkelse af Medkontrahentens Personale.⁶²

Paa den anden Side kan nævnes U 1942.795 H, der ansaa et Køb for gyldigt, skønt Køberen tilsigtede at bruge det købte til at fremstille en Vare, som det var lovstridigt at forhandle.⁶³

Aftaler om Boycotning af Trediemand maa formentlig være ugyldige, naar Boycotningen er retstridig. Om Betingelserne herfor henvises til Erstatningsretten.⁶⁴

B. Løfter, der er ugyldige, fordi slige retlige Baand er i Strid med Lov eller Ærbarhed.

Retsbeskyttelsen er i vidt Omfang ordnet ved ufravigelige Regler, og dette gælder ikke blot om Strafferettens og Retsplejens Regler, men ogsaa om de formueretlige Retsmidler. Forudgaaende Samtykke til en Handling, der volder Skade, udelukker langtfra altid den samtykkende fra at rejse Erstatningskrav.⁶⁵ Ogsaa en Aftale, der giver en Part særlige Retsmidler, kan efter Omstændighederne være ugyldig. Saaledes begrænser Aftl §§ 36—37 Gyldigheden af Aftaler om Konventionalbod og af visse andre Vedtagelser, der styrker Fordringshaverens Stilling.⁶⁶

Afkald paa visse Rettigheder er udelukket ved Lov, som oftest fordi Samfundets eller Trediemands Interesse kræver det.⁶⁷

En Fuldmagt kan kun i begrænset Omfang gøres uigenkaldelig ved Tilsagn herom.⁶⁸

⁶¹ Jfr ovfr § 18 Note 25.

⁶² Jfr U 1916.463, sml 1922.841 H og nu Strl § 299 Nr 2. Et Eks af anden Art er U 1895.215 (Sygekassekasserer, der ulovligt havde taget Penge af Kassen og laant dem til Formanden mod Gældsbevis, kunde ikke kræve Betaling efter Gældsbeviset).

⁶³ Jfr ovfr ved Note 14.

⁶⁴ Erstatningsret § 6.VII, jfr ogsaa om visse Tilfælde ndfr § 21.II.

⁶⁵ Se herom Erstatningsret 61 f, *Lassen* I § 31.1. Om forudgaaende Fraskrivelse af Krav paa Erstatning se ogsaa Alm Del § 17.I. Om Afkald paa processuel Retsbeskyttelse se *Munch-Petersen* DRpl II 235 ff, 477 ff, 506 ff, *Hurwitz* Tvistemaal 132 f, 240 f. Særlig om Voldgiftsaftaler, der kan medføre, at den ene Part faar Afgørelsen (»Selvdømme«), se *Hjejle* Foreningsvoldgift 82 ff, Frivillig Voldgift 53 ff med yderligere Henvisninger, *Kr Andersen* i TfR 1938.550.

⁶⁶ Se herom Alm Del § 17.II.

⁶⁷ Om uopgivelige Fordringer se Alm Del 403. Uopgivelig af Hensyn til den berettigede er Forfatterens Beføjelser efter Forfatterl § 9.4^o, se *Torben Lund* Loven om Forfatter- og Kunstnerret 101 ff. *Hjejle* Foreningsvoldgift 15—67 søger at opstille visse almindelige Grundsætninger om Forhaandsdispositioner over, navnlig Afkald paa, Rettigheder, der endnu ikke er aktuelle. Se hertil *Hurwitz* i U 1941 B.120 f.

⁶⁸ Se herom ndfr § 29.III.A.1.

Adgangen til at overdrage Rettigheder er undergivet betydelige Begrænsninger. Helt uafhængelige Rettigheder er ialfald sjældne indenfor Formueretten. Iøvrigt kan man formentlig opstille den Sætning, at en Person ikke bindende kan overdrage sin hele nuværende og fremtidige Formue til en anden.⁶⁹ Der maa overhovedet være Grænser for, i hvilket Omfang en Person kan overdrage, hvad han fremtidig erhverver.⁷⁰

Arvefr 21 Maj 1845 § 14 udelukker Overdragelse af ikke falden Arv. Se ogsaa L 120 20 April 1926 § 13 (Andel i uskiftet Bo) og FAL § 109.

De fleste specielle Begrænsninger i Adgangen til at overdrage Formuerettigheder angaar fast Ejendom, idet talrige Love af samfundsmæssige Grunde griber ind i Aftalefriheden paa dette Omraade. Herom henvises til Ejendomsretten (Tingsretten). Angaaende Løsøre findes en Række Forbud mod Salg eller Afhændelse af bestemte Genstande.⁷¹ I denne Forbindelse erindres de Lovbestemmelser, der nærmere regulerer Erhvervslevet, navnlig Næringslovgivningen, Helligdags- og Lukningslovgivningen.⁷² Som allerede bemærket vil Overtrædelse af disse Love i Almindelighed ikke gøre Kontrakten ugyldig.

Adgangen til at forpligte sig til fremtidige Handlinger og Undladelser er navnlig begrænset af Hensyn til den enkeltes Frihed og særlig hans Frihed til at søge Erhverv. Men Begrænsninger i Aftalefriheden kan ogsaa følge af, at Aftalen direkte gaar imod Samfundets Formaal.

En Række offentligretlige Bestemmelser regulerer *Arbejdsforholdene*. Vigtigst af disse er Fabriklovgivningen og Lovgivningen om Børns og unge Menneskers Arbejde.⁷³ For visse Grupper af Arbejdsaftaler findes der fremdeles præceptive Regler. Nogle Love opstiller Regler om, for hvor langt et Tidsrum Arbejderen kan binde sig

⁶⁹ Det antoges endnu af *Lassen* I 151 og *Torp* Selskabsret 4, at det gyldigt kunde ske ved Interessentskabskontrakt. Dette bør i det højeste anerkendes som en Undtagelse begrænset til Tilfælde, hvor begge Interessenterne indskyder hele deres Formue. En anden Undtagelse maatte tidligere anerkendes ved Forsørgelseskontrakter; men efter at DL 5—1—9 er ophævet ved TL § 53, bør den næppe opretholdes. Se fremdeles KL § 151.

⁷⁰ eller — som *Jul Lassen* kaldte det — binde sin Erhvervsevne. Sml fra Praksis U 1926.141. Se ogsaa *Hjele* Foreningsvoldgift 62 ff, jfr Note 67.

⁷¹ Se herom SpD I 58 f, 394 ff.

⁷² De gældende Hovedlovbud er Næringsl 138 28 April 1931, Helligdagsl 85 7 April 1936 og Lukkel i Bek 204 20 Maj 1933.

⁷³ Enkelte Kontrakter 313 f. Hvis et Barn er antaget til Arbejde i Strid med denne Lovgivning, maa Arbejderen kunne nægte at udføre Arbejdet,

ved Arbejdsaftalen.⁷⁴ Men selv udenfor disse Lovbuds Rammer maa der være Grænser for den Tid, for hvilken Arbejderen kan binde sig, navnlig naar Kontrakten medfører et Underordnelsesforhold og forudsætter, at Arbejderen skal anvende sin fulde Arbejdskraft eller dog det væsentlige af den.⁷⁵

Ogsaa Adgangen til at forpligte sig til *Undladelser* er begrænset.

I Lovgivningen findes der forskellige Regler om *Konkurrenceforbud*,⁷⁶ d v s Løfter eller Vedtagelser, hvorved en Person forpligter sig til, at han af Konkurrencehensyn ikke maa drive Forretning eller anden Virksomhed af en vis Art eller tage Ansættelse i en saadan. Slige Konkurrenceforbud er hyppigst Led i en mere omfattende Aftale og kaldes da Konkurrenceklausuler.⁷⁷ De bruges jævnlig i Aftaler om Salg af en Erhvervsvirksomhed.⁷⁸ Det kan have afgørende Betydning for Køberen at være sikker paa, at Sælgeren ikke aabner en konkurrerende Virksomhed og drager Kunderne bort fra

og Arbejdsgiveren nægte at modtage Arbejdsydelsen og derved frigøre sig fra sin Vederlagsforpligtelse. Men dersom Arbejdet udføres, idet ingen af Parterne modsætter sig det, maa begge Parter formentlig blive forpligtet i Overensstemmelse med Aftalen. Arbejderen maa da faa de Pligter, der plejer at udspringe af en gyldig Arbejdsaftale, alene med Undtagelse af Pligten til at fortsætte Arbejdet, og maa navnlig ifalde Ansvar efter Reglerne for den paagældende Kontrakt, og Arbejdsgiveren maa betale det aftalte Vederlag for det Arbejde, han har ladet udføre. Dette sidste nævntes ogsaa i *Lassen* I 157.

⁷⁴ Jfr Enkelte Kontrakter § 47.I.A.

⁷⁵ Jfr Enkelte Kontrakter 1 c. Se fremdeles *Illum* AFR 82, *Sindballe* Selskabsret I 139 f. Naar en saadan Kontrakt findes at gaa for vidt, maa Domstolene kunne begrænse dens Varighed, f Eks ved efter en rimelig Tids Forløb at tillade Opsigelse med sædvanligt eller passende Varsel.

⁷⁶ Jfr *Lassen* I § 76.1.2, *Stang* I 578 ff, 496 f, *Almén* Avtl § 38, *Illum* AFR 84 f. De to Hovedtilfælde er behandlet indgaaende henholdsvis i *Ch V Nielsen* Konkurrenzverbote bei Uebertragung von Handelsunternehmungen (anmeldt af mig i U 1922 B.290), og i *G Palmgren* Konkurrenzklausuler vid tjänsteavtal (1939), hvor Aftl § 38 omtales S 102 ff. — Om den ældre Retstilstand se *Palmgren* 1 c 95 ff, *Lassen* I § 20 Note 8, *Stang* I¹ 528 f, *Almén* Till t §§ 21—27 Note 80—81, *Ekström* 665 ff. Om fremmed Ret se navnlig *Palmgren* 1 c 68 ff og *Ch V Nielsen* 1 c.

⁷⁷ Foruden de i Teksten omtalte to Hovedtilfælde kan nævnes U 1942.316 H og 1936.1108, jfr 1938.230 (Interessentskab), 1927.699 (Fagforbunds Vedtægt), 1920.823 (Aftale om Oplæring). Sml endvidere U 1934.227.

⁷⁸ Om Fortolkning af slige Aftaler se navnlig U 1932.269 H, 1924.948 H, 1935.786, 1926.469.

den afstaaede. Ogsaa i mange Tjenestekontrakter indsættes Konkurrenceklausuler for at hindre, at den tjenende Person bruger, hvad han har lært eller faaet Kendskab til i Tjenesten, til Gavn for en konkurrerende Virksomhed og til Skade for sin tidligere Arbejdsgiver. Slige Konkurrenceklausuler kan være nyttige og rimelige.⁷⁹ Men Samfundet er interesseret i, at de enkeltes Adgang til Erhverv ikke begrænses i for høj Grad.

Om Konkurrenceforbud⁸⁰ giver *Aftl § 38.1*⁸⁰ den almindelige Regel, at Vedtagelsen ikke er bindende, forsaavidt den med Hensyn til Tid, Sted eller andre Forhold gaar videre end paakrævet for at værne imod Konkurrence eller utilbørligt indskrænker den forpligtedes Adgang til Erhverv.

Der gøres her to vigtige Begrænsninger.⁸¹ Aftalen er ikke bindende, forsaavidt den gaar videre end paakrævet for at værne mod Konkurrence.⁸² Deraf følger, at den taber sin bindende Kraft, naar den berettigede har tabt al Interesse i at kræve Aftalen overholdt.⁸³ Og hvis den utilbørligt indskrænker den forpligtedes Adgang til Erhverv, kan den forsaavidt ikke binde ham.⁸⁴ Naar et Konkurrenceforbud herefter ikke kan godkendes, taber det i Almindelighed ikke enhver Retsvirkning, men begrænses til det Maal, som kan forenes med Lovreglen.⁸⁵ Hvis Aftalen lempes, kan det blive nødvendigt ogsaa at nedsætte det Vederlag, som den berettigede havde lovet.⁸⁶

⁷⁹ Om Fortolkning af slige Aftaler U 1933.971.

⁸⁰ Aftl § 38 er begrænset til Konkurrenceforbud i ovennævnte Forstand, jfr herved U 1926.977, 1927.699.

⁸¹ Et Konkurrenceforbud, der ikke kan tilsidesættes i Kraft af § 38, kan være ugyldigt som stridende mod Lov og Ærbarhed, jfr *Palmgren* I c 143 ff, sml U 1926.977.

⁸² Jfr U 1937.398, 1942.644, sml 1937.540, 1931.611 (blandet Forhold). Se paa den anden Side U 1929.60 H, 684 H. Se iøvrigt *Palmgren* I c 113 ff, der bl a undersøger, hvilket Tidspunkt der er afgørende.

⁸³ Aftl d Mot 89, n Mot 91. Ophør af Interesse foreligger ikke altid, fordi den paagældende ophører at drive Forretningen, jfr U 1916.58 H med Note, 1942.316 H, 1920.823, *Almén* Avtl § 38 ved Note 35.

⁸⁴ U 1936.1108, 1931.611, 1921.191, *Palmgren* I c 121 ff. Se paa den anden Side U 1934.135, 1928.229, 1925.987 (lovlig kategorisk). Efter Lovordene bliver en Aftale ikke nødvendigvis ugyldig, fordi Forbudet mod at drive en vis Virksomhed hverken er begrænset i Tid eller Sted, jfr Aftl d Mot 89, n Mot 91, *Almén* Avtl § 38 Note 33, U 1925.987. Et helt ubegrænset Forbud vil dog næppe blive opretholdt udenfor ganske særlige Tilfælde.

⁸⁵ U 1937.540, 1936.1108, sml 1921.191. Aftl d Mot 89, n Mot 90.

⁸⁶ Jfr *Palmgren* I c 109.

Om Konkurrenceklausuler, som indgaas med Personer, der er ansat i en Virksomhed, og som skal gælde efter Ansættelsens Ophør, er der givet videregaaende Regler dels i Aftl § 38.2⁸⁷, dels i Funktionærl § 11.⁸⁸

Hvis en Person forpligter sig til slige Undladelser i andet Øjemed end at udelukke Konkurrence, gælder Aftl § 38 ikke.⁸⁹ Men det maa uden Tvivl være udelukket at forpligte sig til fremtidig slet ikke at drive noget Erhverv. Og selv begrænsede Fraskrivelse af Ret til Erhvervsvirksomhed maa kunne tilsidesættes, forsaavidt de utilbørlig indskrænker Adgangen til Erhverv⁹⁰ eller den berettigede ikke har nogen anerkendelsesværdig Interesse i at kræve Forbudet overholdt.⁹¹ Bortset herfra kan der næppe opstilles almindelige Regler om dem.⁹²

Fra Bestemmelser som de sidstnævnte er der ikke noget langt Spring til de *ufravigelige Regler, der fastsætter bestemte Retsvirkninger for visse Aftaler*.

De fleste af disse Regler gælder kun om Kontrakter af en vis Type og maa derfor omtales i den specielle Del. Her skal kun peges paa, at Lovgivningen i den nyeste Tid er slaaet ind paa en ny Vej. Den er ikke blevet staaende ved ufravigelige Regler, der fastlægger bestemte Retsvirkninger, men har i flere Tilfælde indført smidige Regler, der giver Domstolene Adgang til efter et ret frit Skøn at tilsidesætte Parternes Vedtagelser.

Flere Love har saaledes givet Hjemmel til at tilsidesætte *ubillige Vilkaar*. Det er navnlig sket ved visse Aftaler, hvor Forholdene erfaringsmæssig ofte medfører, at den ene Part dikterer den anden de nærmere Vilkaar. Slige Bestemmelser er givet i FAL § 34, Lejel § 30 og Gbl § 8,⁹³ der dog ikke stiller nøjagtig ens Krav. Særlig med Hensyn til Vederlagets Størrelse er en lignende Standard

⁸⁷ En tilsvarende Regel er ikke optaget i svensk og finsk Aftl. Om Retsforholdet her se *Palmgren* I c 146 ff. Norsk Aftl har en tilsvarende Bestemmelse i Stk 3, medens Stk 2 giver en særlig Regel, der medfører, at de fleste Konkurrenceforbud i Tjenesteforhold ikke er bindende.

⁸⁸ Se herom Enkelte Kontrakter 332.

⁸⁹ Sml dog U 1926.977.

⁹⁰ Jfr U 1930.307 H. Sml U 1927.699, *Lassen* I § 20 ved Note 18, *Stang* I 578 f.

⁹¹ U 1926.977.

⁹² Ang Løfte om ikke at byde paa Auktion eller ved Licitation se bl a *Arnholm* Panteretten 261, *Oertmann* I 474, 493 f.

⁹³ Se herom Enkelte Kontrakter 207, 31, 74 samt *Ussing og Dybdal* Gældsbrevslovene.

gjort anvendelig ved Lejel §§ 27—29 og Lov om Renten af Udlaan i fast Ejendom 285 3 Juli 1942 § 1.⁹⁴

I den nyeste Tid er Lovgivningen gaaet videre ad denne Vej og har givet omfattende Regler af lignende Art af Hensyn til Samfundets Interesse i Fastsættelsen af Priser og Kontraktsbetingelser overhovedet. Herom henvises til § 21.

Fastsættelsen af *Vederlagets Størrelse* i gensidige Kontrakter er iøvrigt i Hovedsagen overladt Aftalefriheden indenfor de Grænser, der drages af de almindelige Ugyldighedsregler, navnlig Aftl § 31.⁹⁵ I en Række Tilfælde er der dog indført offentlig Kontrol, og i nogle er Vederlagets Størrelse fastsat ved Lov eller Anordning.⁹⁶ Under de to Verdenskrige har Forholdene ført til meget vidtgaaende Indgreb i Aftalefriheden paa dette Omraade. Den ekstraordinære Prislovgivning omtales kort ndfr i § 21.

VII. *Skal Ydelsen have Pengeværdi eller Interesse for Løftemodtageren?*

Undertiden hævdes det, at Løfter kun er gyldige, naar Ydelsen er af en saadan Beskaffenhed, at Løftemodtageren har *Interesse* i Løftets Opfyldelse.⁹⁷ Som Hovedregel kan et saadant Krav dog ikke stilles.⁹⁸ Men ved visse Grupper af Løfter kan der være Grund til at kræve, at de fyldestgør en Interesse, som fortjener Samfundets Anerkendelse.⁹⁹ I andre Tilfælde

⁹⁴ Se herom *Ussing* i U 1942 B.245 ff.

⁹⁵ Jfr *Lassen* I § 20 Note 15. Princippet i DL 5—1—2 kan formentlig ikke benyttes til en Udvidelse af Aftl § 31. Om Romerrettens Regel om *læsio enormis* se *Lassen* RR 525 (Læreb § 96.1). Den er optaget i Oestr 934. En beslægtet, men langt snævrere Regel giver C c 1674. Derimod er den ikke optaget i BGB, se Mot II 321. Se fremdeles *Stang* I 511 og 509 Note 16.

⁹⁶ Faste Takster er navnlig foreskrevet for Lodsbetaling, se L 131 17 April 1916 §§ 31 ff, 37, for Apotekervarer, se L 107 31 Marts 1932 § 28, for statsautoriserede Vejere og Maalere, se Næringsl 138 28 April 1931 § 87.2^o. Om Renten af Laan i fast Ejendom se *Ussing* i U 1942 B.245 ff.

⁹⁷ Se herom *Lassen* I § 20.IV, *Aubert* 39—40, *Evaldsen* 1, *Gram* 13, 60, *Stang* I² § 11.V, *Platou* § 43.6^o, *Afzelius* Om Cession af fordringar 13—14, *Serlachius* § 18. — *Windscheid* § 314.4^o, § 316 Note 3, § 250 Note 3, *Lassen* RR § 84.I (Læreb § 74), BGB Mot II 3, 21, *Planck* II 10—11.

⁹⁸ Jfr hertil *Knoph* Hensikten §§ 9—12, især 196 ff. Om Interessens Betydning, hvor Løftet gaar ud paa en Ydelse til Trediemand, se ndfr § 36 ved Note 26 og VII.B, *Lassen* I § 76 Note 11.

⁹⁹ Saaledes formentlig ved Samtykke til Handlinger, der udsætter den samtykkendes Person for Fare eller med Sikkerhed vil tilføje den Skade. Se fremdeles *Knoph* I c 208.

kræves der endogsaa en Interesse af en bestemt Art, se som Eks Aftl § 38.¹⁰⁰

At Ydelsen har *Pengeværdi*, kan endnu mindre være en Betingelse for Løftets Gyldighed.¹⁰¹ Dersom Ydelsen er af en saadan Art, at der kan gives Dom til Erlæggelse af selve Ydelsen, hjemler Rpl §§ 493 og 499 Retsmidler mod Skyldneren, selv om Ydelsen ikke har Pengeværdi. Noget andet er, at Aftaler om Ydelser uden Pengeværdi jævnlig maa antages ikke at gaa ud paa at paalægge en retlig Forpligtelse — saaledes f Eks Modtagelsen af en Indbydelse — eller vil være uforbindende, fordi de bevæger sig ind paa Omraader, hvor der bør herske Frihed.¹⁰²

§ 20.

Gyldighedsspørgsmaalet ved Spil, Spekulation og andre Hasardkontrakter.

Det er en gammel Erfaring, at Haabet om Vinding faar mange til letsindigt at indlade sig paa Spil, Spekulation eller andre Aftaler, der giver en lignende Mulighed for Vinding uden tilsvarende Opofrelse af Arbejde eller Formue. Da Letsindet ofte medfører alvorlige Følger for den paagældende, hans Familie og Fordringshavere, er det naturligt at overveje, om Retsordenen ikke bør nægte at godkende slige Aftaler. I dansk Lovgivning findes der nogle spredte Bestemmelser om Hasardkontrakter, men langtfra fuldstændige Regler.

I. *Dobbel eller Spil*.¹

DL 5—14—55 fastslaar, at *ingen er pligtig til at betale, hvad han taber i Dobbel*.

¹⁰⁰ Spørgsmaalet, om en Ret ophører, fordi den berettigedes Interesse falder bort, maa undersøges i anden Sammenhæng, se bl a *Lassen* I § 72 Note 2. Om Skadehensigtens Betydning se *Knoph* I c, især § 12.

¹⁰¹ Jfr U 1894.514 og Henvisninger i Note 97. Om den udbredte romanistiske Lære, hvorefter en Fordring kun var retsforpligtende, naar den havde Pengeværdi, se navnlig *Platou* I c.

¹⁰² Se herom ovfr III.2 og IV.C.

¹ *Lassen* SpD 1897 § 128.11, *Ørsted* Hdbg V 294 f, I 403 Noten, *Larsen* §§ 142, 145, *Gram* SpD §§ 220, 222, *Hallager-Aubert* I §§ 107—110. BGB 762, OR 513—14, C c 1965, Oestr 1271. Heller ikke i svensk og engelsk Ret opstaar der retskraftig Forpligtelse af Spil, se om England *Prochownick* II §§ 697—706.

Hvad *Dobbel* er, har været omtvistet.

Den almindelige Anskuelse, der gaar tilbage til *Ørsted*, er vistnok, at Dobbel er det samme som Spil i dette Ords almindelige, snævrere Betydning, der kun omfatter Selskabs- og Underholdningsspil. Dobbel kan herefter bestemmes som en Aftale om, at Udfaldet af visse Handlinger, som Parterne foretager efter bestemte Regler, skal afgøre, hvem af Parterne der skal have en Fordel paa den andens eller de andres Bekostning. Det maa dog tillige forudsættes, at Handlingernes Formaal enten er selve Opnaaelsen af Gevinst eller Tidsfordriv eller begge Dele.²

Ordet Spil kan imidlertid have en videre Betydning, som det ses af Ord som Børsspil og Totalisatorspil. I Udlandet forstaaes de tilsvarende juridiske Begreber i Reglen i en videre Betydning, der ikke kræver bestemte Handlinger foretaget af Parterne, men lægger Hovedvægten paa, at det bærende Motiv er Underholdning og Gevinst.

Jul Lassen hævdede paa den anden Side, at Dobbel kun omfattede *de lavere Spil* eller nærmere bestemt dem, som efter deres almindelige Beskaffenhed ofte vil blive foretaget under Sammenkomster, hvor det gaar mindre ordentlig til, og som aabner Plads for uovervejede Beslutninger om Indsatsen og derfor gør Spillelidenskabens særlig farlig. Til Støtte herfor henvistes til Brugen af Ordet Dobbel i DL 2—9—8, 3—17—35, 4—1—19 og 6—22—3. Lassen mente derfor, at Spil som Skak, Dam og Domino ikke var Dobbel. Denne Opfattelse bør dog næppe godkendes. Der sker ingen Skade ved at udstrække Reglen til alt Spil, og Afgrænsningen mellem højere og lavere Spil volder Tvivl og Usikkerhed.³

Der er formentlig flere Slags Kortspil, der snarere end Domino maatte holdes udenfor Begrebet Dobbel, hvis det ikke skulde omfatte alt Spil. Retspraksis har ikke taget direkte Stilling til Striden, men synes dog nærmest at forstaa Dobbel som Spil.⁴

² De udenlandske Lovbøgers Begreb Spil opfattes i Almindelighed som videre. I tysk Litteratur bestemmes Spil som en Aftale om, at Parterne skal have Gevinst og Tab under modsatte Betingelser, indgaaet udelukkende for at opnaa Gevinst eller for at fordrive Tiden, se *Planck* Anm III.1 foran § 762. Jfr iøvrigt ndfr IV.B med Note 26.

³ Saaledes ogsaa vore ældre Forfattere, skønt flere af dem overvejer en Tolkning som *Jul Lassens*, se navnlig *Larsen* 288 og *Gram* SpD 628, der henviser til, at Dobbel bruges om alt Spil i PI 26 Sept 1735 § 5 og kan bruges herom efter sin Oprindelse af det latinske »tabula«. Dette sidste synes dog at være en Misforstaaelse. Ifølge Ordbog over det danske Sprog gaar Ordet tilbage til fransk »doublet«, brugt om Terningkast.

⁴ U 1874.602, 1884.411 taler om Kortspil uden at oplyse Spilletets nærmere Art. *Jul Lassen* mente imidlertid, at alle Kortspil var Dobbel ogsaa efter

Dobbel omfatter formentlig ogsaa Spil i Spilleautomater, men der vil sjældent blive Plads for 5—14—55 her paa Grund af de foreskrevne Retsvirkninger.

Retsvirkningen er — bortset fra Hasardspil, hvorom der gælder særlig strenge Regler, se ndfr under II — kun, at den tabende ikke er forpligtet til at betale. Hvis han har betalt, kan han ikke søge det betalte tilbage.

I Almindelighed kan han det ikke engang, hvis han har betalt i den urigtige Formening, at han var forpligtet dertil.⁵

Et Løfte om at betale det tabte rammes af 5—14—55, hvis det afgives under Spillet eller i Tilknytning til Spillet efter dets Slutning. Det samme maa gælde om Sikkerhedsstillelse. Hvis Reglen ikke skal være for let at omgaa, maa Ugyldighedsreglen ogsaa ramme Laan, som gives under Spillet eller ved dets Slutning for at gøre det muligt for Laantageren at deltage i Spillet eller at betale, hvad han har tabt. Og dette maa ogsaa gælde Laan, der gives af Trediemand med Viden om, hvad Pengene skal bruges til.⁶

Senere Betalingsløfte, Sikkerhedsstillelse eller Laan falder derimod udenfor Reglen.

En *forud gjort Indsats* eller et Indskud i en fælles Kasse, hvorom der spilles, kan formentlig ikke søges tilbage, efter at Beløbet er tabt. Men saalænge det paagældende Spil ikke er begyndt, bør man formentlig give enhver Deltager Ret til at træde tilbage. Samme Regel maa gælde om forudgaaende Depositum og Haandpantsætning, ialfald naar det er Penge, der er givet som Sikkerhed.⁷

II. *Hasardspil.*

Om Hasardspil blev der indført strengere Regler ved *Fr 6 Okt 1753*. Hasardspil er Spil, hvis Udfald alene afhænger af Hændelse,

hans Definition, hvad dog næppe er rigtigt. U 1906.872 anvender 5—14—55 paa l'hombre.

⁵ Jfr Enkelte Kontrakter § 53.

⁶ Jfr U 1910.793 H, der dog fremhæver, at Laangiveren handlede i Forstaaelse med den vindende Part, og NJA 1920.280, 1921.151 (TfR 1923.375). Se ogsaa norsk Ikrafttrædelsesl 22 Maj 1902 § 12 Nr 1, OR 513.2^o. Tysk Praksis er noget snævrere.

⁷ Ifølge Lassen SpD 1897 § 128 ved Note 25 er forudgaaende Depositum og Haandpant gyldigt. Det samme antager ældre Forfattere. De har dog næppe overvejet den Begrænsning, der er gjort i Teksten ovfr. Forudgaaende Kautio var Lassen tilbøjelig til at anse for ugyldig. Engelsk Ret stemmer med Teksten med Hensyn til Spillernes Indsats, men Sikkerhedsstillelse eller Depositum hos Trediemand er ugyldig, se *Prochownik* II §§ 698—700.

ikke tillige af de spillendes »Indsigt, Erfarenhed og Adresse«, Rs 28 Nov 1755.⁸

Efter den herskende Opfattelse er alt Hasardspil Dobbel.

Indtil Straffelov 1930 var Hasardspil som Hovedregel forbudt under Straf.⁹ Ikrafttrædelsel 15 April 1930 § 3 ophævede imidlertid Straffebestemmelserne i Fr 1753 §§ 3, 5 og § 6, 1 Led, og den gældende Straffelov straffer som Hovedregel kun Hasardspil paa offentligt Sted, se nærmere §§ 203 og 204. Men da de øvrige Bestemmelser i Fr 1753 ikke er ophævet, derunder Forbudet i § 1 og Bestemmelserne i §§ 7—8, maa det antages, at de civilretlige Regler er uforandrede, ialfald i Hovedsagen.

Hvis det tabte er betalt straks, kan den tabende ifølge Fr 1753 § 7 søge det tilbage.

Jfr dog Bestemmelserne om Angiverens og Politiets Ret i §§ 6 og 11. Naar Spillet er foregaaet i et Værtshus, er Værten subsidiært ansvarlig for Beløbet. Nu bestemmer Straffel § 203 om Tilfælde, hvor Værten kan straffes efter denne Bestemmelse, at Retten afgør, om det af ham vundne Udbytte skal inddrages eller tilbagebetales. Det er noget uklart, i hvilket Omfang denne Bestemmelse fortrænger Fr 1753 § 7.

Har nogen spillet paa Kredit, forbyder Fr 1753 § 8 ham at betale og følger dertil forskellige Regler, der viser, at den vindende ialfald ikke maa beholde Beløbet, og at det betalte Beløb forbrydes.¹⁰

Fra disse Regler kan sluttes, at den vindende ikke maa faa eller beholde Gevinsten, og at alle Retshandler, der gaar ud paa at tilsige eller sikre ham Gevinsten, er ugyldige, hvad enten de udgaar fra den tabende eller fra Trediemand.

Fr 1753 § 10 erklærer ogsaa Laan, som ydes den tabende til at betale Gælden med, for ugyldigt.

Ugyldigheden indtræder, selv om Løftet først afgives lang Tid efter Spillets Slutning.

⁸ *Lassen* SpD 1897 § 128.II.3.b, *Ørsted* Hdbg V 300 ff, *Larsen* § 143, *Gram* SpD § 221. I Retspraksis er det fastslaaet, at Spil i Spilleautomater kan være Hasardspil, se U 1930.919.

⁹ Fr 1753 § 2 gjorde dog en Undtagelse til Gunst for Hoffet. I Praksis har der endvidere været Tilbøjelighed til ikke at anvende Fr 1753 paa Tilfælde, hvor det vilde være ganske urimeligt at anvende den, f Eks paa Spil i en Familiekreds om ubetydelige Beløb, jfr *Ørsted* Hdbg V 300, *Lassen* SpD 1897 § 128 ved Note 31. Se ogsaa U 1928.945 om Andespil i en Forning. Civilretlig maa sligt Spil da følge de almindelige Regler om Dobbel.

¹⁰ Se om disse Bestemmelser *Hurwitz* Konfiskation 213 ff.

Hvis et Omsætningsgældsbrev, der er udstedt for Hasardspillegæld, overdrages til en Person, der modtager det i god Tro, taber Udstederen ifølge Gbl § 15.¹⁰ sin Indsigelse om, at Gældsbrevet var ugyldigt.¹¹

III. *Spil i Lotteri og Totalisator. Køb af Præmieobligationer.*¹²

*Lotteri*¹³ er autoriseret i en Række Tilfælde, men ellers forbudt, se L om Classelotteriet 6 Marts 1869 § 2. Det samme gælder det saakaldte *Totalisatorspil* ved Væddeløb og anden Væddekamp, se L 73 30 Marts 1895.¹⁴ De tilladte Kontrakter er gyldige efter almindelige Regler.¹⁵ Naar Spillet var forbudt, kan de spillende formentlig ikke tilpligtes at betale, skønt der ikke foreligger Dobbelt, hvis Spillet iværksættes paa lignende Maade som de tilladte Spil.¹⁶ Derimod maa den, der driver Virksomheden, vistnok være forpligtet til at betale faldne Gevinster. Navnlig L 30 Marts 1895 § 4 lægger denne Slutning nær. Men han kan næppe dømmes til at trække Lotteriet eller iværksætte den paagældende Væddekamp. Hvis han undlader dette, maa Spillerne imidlertid kunne kræve deres Indsats tilbage.¹⁷

Lotteri som Selskabsspil er Hasardspil.

L 52 14 Marts 1911 forbyder Kolportage af udenlandske *Præmieobligationer* og Salg af Andele i saadanne eller af Retten til for enkelte Trækninger at deltage i Gevinstfordelingen m m. Forbudet maa formentlig medføre Ugyldighed i samme Omfang som Forbudet mod Lotterispil.

¹¹ Tidligere kunde dette omtvistes paa Grund af Bestemmelsen i Fr 1753 § 9, hvorom kan ses *Lassen* SpD 1897 583. Nu er § 9 ophævet ved Gbl § 60.

¹² *Lassen* SpD 1897 § 128.II.4, BGB § 763.

¹³ Lotteri er et Foretagende, der giver et stort Antal Personer Adgang til at slutte Kontrakt, som for en bestemt Indsats gør dem til Deltagere i en Lodtrækning om en eller flere Gevinster, som Foretagendet udsætter. I Modsætning til det saakaldte Tallotteri, der blev ophævet ved L 22 Dec 1850, er de nyere autoriserede Lotterier indrettet saaledes, at Gevinsterne er en bestemt Brøkdel af de beregnede Indsatser. Bortset fra Tilfælde, hvor Lotteriet ikke faar den ventede Tilslutning, medfører Lodtrækningen derfor ingen Risiko for Foretagendet.

¹⁴ Reglerne om Afgiften af Totalisatorspil er blevet forandret senere.

¹⁵ Om Kontraktforholdet ved Spil i autoriseret Lotteri henvises til *Lassen* SpD 1897 590 ff. Om Aftalens Indgaaelse se ogsaa ovfr § 7.II.

¹⁶ Han kan maaske ogsaa søge sin Indsats tilbage, saalænge Lotteriet ikke er trukket. Saaledes *Lassen* SpD 1897 587, jfr ogsaa 589 om Præmieobligationer. Det fremgaar dog af Jul Lassens Optegnelser, at han senere kom i stærk Tvivl herom. Hvis Reglen forkastes, faar Ugyldigheden ikke synderlig Betydning, da Indsatsen normalt betales forud.

¹⁷ Ifølge de ovfr omtalte fremmede Lovbøger er Aftaler om Spil i autoriseret Lotteri ugyldige efter samme Regel som andet Spil.

IV. *Hasardkontrakter iøvrigt. Væddemaal.*¹⁸

Der kan rejses Spørgsmaal om at udvide Reglerne om Ugyldighed af Spilaftaler til visse andre Kontrakter, hvorved der tilstræbes en Vinding uden dertil svarende Opofrelse af Arbejde eller Formue.

A. *Hasardkontraktens Gyldighed i Almindelighed.*

Vore Forfattere har til Udgangspunkt taget Begrebet Hasardkontrakt,¹⁹ der bestemmes som en Kontrakt, hvorefter det skal afhænge af en uvis Kendsgerning, om den ene Part skal have en Fordel paa den andens Bekostning eller omvendt. Begrebet omfatter gyldige Aftaler, f Eks Forsikringsaftaler.

I nyere Tid er der Enighed om, at Hasardkontrakter kan være gyldige, selv om de ikke har særlig Lovhjemmel.²⁰ Derimod har man rejst Spørgsmaal om at lade Ugyldighed ramme *alle Hasardkontrakter, som efter deres Art er uden Værdi fra et Samfundssynspunkt*. Saa vid en Ugyldighedsregel kan dog næppe opstilles. Det vilde være i Strid med alle vore nyere Forfatters Opfattelse, der har støttet sig til Ordene i DL 5—1—2. Det vilde vistnok ogsaa volde stor Tvivl, hvor meget der skulde tages ind under Reglen. Efter den i § 19.I, III og IV hævdede Opfattelse af DL 5—1—2 maa Domstolene kunne anse enkelte Arter af Hasardkontrakter for ugyldige, naar det er klart, at Kontrakten efter sin Art ikke har samfundsmæssig Værdi og kan medføre lignende Farer som de Kontrakter, der er ugyldige ifølge Lovgivningen. Dette synes ogsaa at være anerkendt i den nyeste Praksis.²¹

I Lovgivningen findes der Bestemmelser om enkelte Grupper af Hasardkontrakter, men der kan ikke udledes almindelige Regler af dem.

¹⁸ Lassen SpD 1897 § 128.I—II, Ørsted Hdbg V 288—99, Larsen §§ 136, 137 og 147, Gram SpD §§ 219, 223, Platou i Forhandlingerne paa 7 nord Juristmøde 210 f. Med Hensyn til fremmed Ret mærkes, at Lovreglerne om Spil i Reglen omfatter mere end Dobbelt, jfr ovfr Note 2.

¹⁹ Fransk: *contrats aléatoires*, C c 1964, tysk: *Glücksverträge*, Oestr 1267 ff.

²⁰ Forfatterne før Ørsted antog, at der ingen retskraftig Forpligtelse opstod ved de Hasardkontrakter, der ikke var autoriserede ved Lovene formedelst deres Nytte, jfr Øllgaard 302 ff. Denne Lære blev forladt efter Ørstedes Kritik i Hdbg V 291 f.

²¹ Se ndfr Note 29.

FAL § 39.1⁰ giver om al *Skadeforsikring* den Regel, at Selskabet, selv om andet er aftalt, ikke er forpligtet til at udrede større Erstatning end, hvad der kræves til den lidte Skades Dækning. Reglen vil praktisk talt udelukke de Forsikringsselskaber, der driver Skadeforsikringsvirksomhed, fra ved Aftaler, der iøvrigt svarer til Skadeforsikringsaftaler, at paatage sig Forpligtelse til at betale, selv om Medkontrahenten ikke har lidt et tilsvarende Tab. Men videregaaende Slutninger kan ikke drages fra Reglen.²²

Personforsikringsaftaler er gyldige, selv om de for Forsikringstageren har Karakteren af en Hasardkontrakt, hvad navnlig kan tænkes, hvor en Person tegner Forsikring paa en andens Liv med hans Samtykke, jfr *FAL § 97*.²³

B. Særlig om *Væddemaal*.

I Litteraturen er navnlig *Væddemaals*aftalers Gyldighed blevet drøftet.

Ved *Væddemaal* forstaas i Almindelighed, at Parter, der opstiller modstridende Paastande, enes om, at den, hvis Paastand viser sig at være rigtig, skal have en Fordel paa den andens Bekostning.

I fremmede Lovgivninger sidestilles Spil og *Væddemaal*.²⁴

I dansk Ret maa Reglerne om Dobbelt ialfald anvendes paa *Væddemaal* om Spil, der er Dobbelt.²⁵ Og Analogien bør vistnok udstrækkes noget videre.²⁶ Men bortset herfra maa Spørgsmaalet om Aftalens Gyldighed afgøres efter almindelige Retsgrundsætninger.

²² Jfr Enkelte Kontrakter 231 f, *A D Bentzon FAL* 202.

²³ Jfr Enkelte Kontrakter 273 f. Om de særlige Regler i Fr 21 Maj 1845 § 14 og L 120 20 April 1926 § 13 henvises til Arveretten.

²⁴ Se f Eks norsk Ikrafttrædelsel 22 Maj 1902 § 12 Nr 1, BGB 762, OR 513. I Sverige antages der heller ikke at opstaa retskraftige Fordringer af *Væddemaal*. Se ogsaa om engelsk Ret *Pollock* 364 ff, *Prochownick* II §§ 697—706. I tysk-romersk Ret ansaas *Væddemaal* for gyldigt, se *Enneccerus* § 409.1.

²⁵ Dette er almindelig anerkendt af vore Forfattere, se *Lassen* SpD 1897 581.

²⁶ Det er særlig klart, naar Begrebet Dobbelt begrænses som foran i Teksten, saaledes at det forudsætter Spillehandlinger fra Parternes Side. Se *Platou* i Forhandlingerne paa 7 nord Juristmøde 211. I tysk-romersk Ret anvendtes Spillereglen overalt, hvor Formaalet var Underholdning og Gevinst. Et gyldigt *Væddemaal* forelaa derfor kun, naar Motivet var den ideelle Interesse i Sandheden af en Paastand, jfr *Enneccerus* § 409.1.

Fra legislativt Synspunkt er der vel næppe nogen, der nu vil bestride, at Væddemaal bør behandles ligesom Spil. Naar Væddemaal alligevel ikke anses for ugyldigt af de fleste, beror det paa, at man under Hensyn til den almindelige Udtalelse om Kontraktfrihed i DL 5—1—2 og til, at DL giver en Regel om Dobbelt, har anset det for umuligt at frakende Væddemaalsaftaler Gyldighed. Denne Opfattelse bør dog næppe fastholdes i Nutiden. Der er ingen Grund til at slutte modsætningsvis fra DL 5—14—55, og DL 5—1—2 bør forstaas som en Standard, hvis nærmere Indhold maa bestemmes efter hver Tids Opfattelse.²⁷

Derfor kan det heller ikke være afgørende for Fremtidens Domme, at flere ældre Domme har anset Væddemaal som gyldigt.²⁸ En Dom fra den nyeste Tid har da ogsaa erklæret et Væddemaal om Tiden for Verdenskrigens Ophør for ugyldigt, fordi det maatte bero paa det rene Gætteri.²⁹ Naar dette antages, bør Ugyldighed ogsaa indtræde ialfald, hvor Hovedformaalet er Underholdning og Gevinst.³⁰ Endvidere bør Væddemaal om utilbørlig store Værdier anses som stridende mod Ærbarhed. Men Domstolene bør vistnok erklære alt Væddemaal for ugyldigt.

V. *Spekulationsaftaler.*

I flere fremmede Lovgivninger sidestilles visse Arter af Spekulationsforretninger med Spil, saaledes i Norge, Tyskland og Schweiz.³¹ I dansk Ret har vi ingen tilsvarende Regel, og det har været meget omtvistet, hvilken Stilling Retsordenen bør indtage.

Spekulationsforretninger gør uden Tvivl stor Skade, ikke blot ved at friste mange til letsindigt at sætte deres Økonomi paa Spil og til at unddrage sig almindeligt Arbejde, men ogsaa ved at frem-

²⁷ Jfr ovfr S 190 og 197 f.

²⁸ *Lassen* SpD 1897 § 128 Note 6 og 14 nævner en H fra 1797. Se endvidere U 1880.18 H og 1914.902, der dog kun med Sikkerhed viser, at Retten ikke ex officio erklærer Aftalen ugyldig.

²⁹ U 1944.936. Dommen kan forenes med de to Domme i Note 28, hvor Væddemaallet angik Forhold, hvorom Parterne kunde vide Besked eller dog danne sig et objektivt begrundet Skøn.

³⁰ Som det antages at have været Reglen i tysk Ret før BGB, jfr ovfr Note 26.

³¹ Se Forhandlingerne paa 7 nord Juristmøde 200 og Bilag VII, *Lassen* i SpD I 320 ff. De omtalte Regler findes i norsk Ikrafttrædelsesl 22 Maj 1902 § 12 Nr 1, BGB 764, OR 513.2^o.

kalde Uro og Forstyrrelser i Omsætningen og i Ledelsen af erhvervsdrivende Aktieselskaber. Paa den anden Side kan Spekulationen i forskellige Henseender gøre Nytte.

I Princippet er det klart, at det er ønskeligt at søge Spekulationens Farer begrænset. Men dette bør næppe i første Række ske ved at erklære Spekulationsaftaler for ugyldige. Dels vilde en saadan Regel ikke være tilstrækkelig, dels er det vanskeligt at udforme en tilfredsstillende Ugyldighedsregel, fordi de uheldige Spekulationsaftaler ikke adskiller sig fra andre Aftaler ved klare og let anvendelige Kendemærker.

Den, der vil spekulere, kan dertil bruge Køb, der ser ganske ud som normale Køb, f. Eks. det saakaldte Køb paa Levering, d. v. s. Køb af Varer eller Værdipapirer med en ved Købet fastsat Købesum til senere Levering paa et bestemt Tidspunkt eller efter en Parts Valg indenfor et vist Tidsrum.³² Der er vel visse Aftaler, som typisk er Spekulationsaftaler. Som Eksempel kan nævnes *Differencehandelen*. — Derved forstaas en Aftale, der svarer til et Køb paa Levering med den væsentlige Forskel, at Parternes Forpligtelse kun gaar ud paa at betale en Prisdifference, idet Forskellen mellem den aftalte Købesum og Leveringsdagens Pris skal betales af den saakaldte Sælger, dersom Varen er steget i Pris, men af den saakaldte Køber, dersom Varen er faldet i Pris. Differencehandelen er derfor ikke et virkeligt Køb. — Men det vilde ikke gavne meget at erklære de rene Differencehandler for ugyldige, da Spekulanter saa blot vilde vælge andre Arter af Aftaler, hvad de iøvrigt som oftest gør her i Landet, skønt man i Almindelighed anser Differencehandler som gyldige.

Iøvrigt kan Aftaler, der isoleret set tager sig ud som ren Spekulation, bruges til at begrænse Risikoen ved en normal Handel eller ved andre økonomiske Foretagender. En Bygherre kan saaledes begrænse sin Risiko for Kurstab paa det fremtidige Kreditforeningslaan ved at sælge Kreditforeningsobligationer paa Levering.

Herhjemme har det været den almindelige Opfattelse, at Spekulationshandler var gyldige i Overensstemmelse med den almindelige Regel i DL 5—1—2. Nyere Praksis viser ialfald, at Domstolene

³² Om Spekulationshandler henvises til *Lassen* SpD I 321 f, Lando Bank og Børs.

ikke ex officio erklærer dem ugyldige.³³ Og de ret talrige Sager, hvor Ugyldighedsindsigelse ikke er rejst, tyder paa, at en Ugyldighedsregel sjældent vilde blive paaberaabt. Er dette rigtigt, kan det med nogen Ret siges, at en Ugyldighedsregel vilde virke demoraliserende, fordi den hovedsagelig vilde blive paaberaabt af de mindre hæderlige Spekulanter. Det er i alle Tilfælde saa vanskeligt at forme en tilfredsstillende Regel ud fra Forholdets Natur, at det vistnok bør overlades Lovgivningen at indføre de fornødne Regler.

Vor Lovgivning har hidtil kun givet en meget speciel Regel. Fondsbørsloven af 80 19 Marts 1930 § 10 bestemmer, at Køb og Salg af Aktiekuponer paa Levering til senere Tid er ugyldigt, saafremt Retshandelen ikke tillige omfatter de paagældende Aktier. Modsætningsvis bestyrkes herved, at Køb paa Levering af Værdipapirer som Hovedregel er gyldigt, ialfald naar det sker paa Fondsbørsen.

§ 21.

Prisaftaler og andre kollektive Aftaler i Næringslivet.

Prislovgivning.

I. *Indledning. Almindelige Retsgrundsætninger om Konkurrencebegrænsning.*

I Løbet af forrige Aarhundrede sejrede ogsaa her i Danmark den økonomiske Lære, at Næringslivet trivedes bedst, naar Staten afholdt sig fra Indgreb deri. Den fri Konkurrence mente man skabte de bedste Resultater. Grundloven af 1849 fastslog i § 88, at alle Indskrænkninger i den frie og lige Adgang til Erhverv, som ikke er begrundede i det almene Vel, skal hæves ved Lov. Og Laugsvæsenet blev afskaffet ved Næringsloven af 29 Dec 1857.¹

Datidens liberale Samfundsopfattelse havde ikke Brug for Begrænsninger i Aftalefriheden paa Næringslivets Omraade. Da det økonomiske Livs Frihed var Betingelsen for en heldig Udvikling, kunde der dog være Grund til at skride ind mod Aftaler, der begrænsede denne Frihed og hæmmede den fri Konkurrence. Dette Spørgsmaal krævede Svar, da der indenfor Næringslivet opstod Sammen-

³³ Saaledes om Differencehandel U 1920.545.

¹ Poul Andersen Næringsretten Kap 1. Om Udviklingen i andre Lande kan ses *Vinding Kruse* Arbejdets og Kapitalens Organisationer, Retslæren II 577—729.

slutninger, som paa flere Maader begrænsede den fri Konkurrence.

I flere fremmede Lande blev de ny Sammenslutninger da ogsaa bekæmpet ved Retsordenens Hjælp.² Her i Danmark var Spørgsmaalet ikke saa brændende som i de store Industrilande. Derfor er det først blevet taget op for Alvor i dette Aarhundrede. Og da havde Erfaringerne, ikke mindst i Udlandet, vist, at de liberale Principper ikke kunde fastholdes uden uheldige Følger. Efter den nyere Opfattelse er det ikke nødvendigt, ja ikke engang gavnligt at hindre enhver Begrænsning af Konkurrencen. Men skadelige Begrænsninger bør søges hindret.

For Nutidens danske Ret kan det fastslaaes, at Ugyldighed ikke rammer enhver Aftale, der begrænser Friheden i Næringslivet eller Konkurrencen. Paa den anden Side maa det antages, at en Begrænsning kan have en saadan Karakter, at Aftalen derom bliver ugyldig ifølge Grundsætningen i DL 5—1—2.

Aftalen kan ialfald blive ugyldig, naar dens Skadelighed beror paa, at den *begrænser enkelte Personers Adgang til Erhverv*. Den enkeltes frie Adgang til Arbejde og anden Erhvervsvirksomhed maa Samfundet tillægge betydelig Værdi, hvad blandt andet Grundlovens § 81 viser. Derfor kan Retsordenen ikke laane sit Værn til Aftaler, der begrænser denne Adgang paa en Maade, der strider imod sunde Retsgrundsætninger.

Men DL 5—1—2 maa i Princippet ogsaa kunne ramme *Aftaler, der ikke særlig gaar ud over enkelte*. Saaledes navnlig Aftaler, der tilsigter at skabe et faktisk Monopol og at misbruge det til utilbørlig Udnyttelse af Forbrugerne.

Ved Hjælp af Grundsætningen i DL 5—1—2 kan dog kun de groveste Misbrug rammes. For det første er det ikke let under en almindelig borgerlig Retssag at trænge til Bunds i de afgørende Omstændigheder. For det andet er de almindelige Domstole daarligt skikkede til at afgøre, om slige Aftaler bør være ugyldige ud fra samfundsøkonomiske Synspunkter. Afgørelsen heraf bør træffes af Lovgivningsmagten, og Domstolene vil ganske naturligt saa længe som muligt skyde Afgørelsen fra sig.

Dansk Lovgivning er da ogsaa begyndt at gribe ind paa disse Omraader.

² Se herom nærmere *Vinding Kruse* Arbejdets og Kapitalens Organisationer 73 ff, Retslæren II 649 ff. Jfr ogsaa *Bang-Jensen* i Kartell-Rundschau 1938.65 ff.

II. *Værn for den enkeltes Erhvervsfrihed.*

Vor Lovgivning gav først nogle Regler til Værn for de enkeltes Adgang til Erhverv.

Aftl § 38 begrænser den enkeltes Adgang til at indgaa paa Konkurrenceforbud, og Reglerne herom er senere blevet skærpet for visse Omraader.³ Iøvrigt er der navnlig følt Trang til at værne de enkelte mod at blive hæmmet i deres Adgang til Erhverv ved *kollektive Aftaler*.

En kort Aarrække havde vi en Lovregel herom i § 1 i *L 70 27 Marts 1929 om Værn for Erhvervs- og Arbejdsfriheden*. Den bestemte, at »kollektive Aftaler, som paa uberettiget Maade begrænser den enkeltes frie Adgang til Erhverv eller Arbejde, kan ikke tillægges Retsvirkning ved Domstolene«. Denne Lov, der paa Grund af andre Bestemmelser vakte stærk Uvilje i Arbejderkredse, blev imidlertid ophævet ved L 25 15 Febr 1937. Ophævelsen har dog næppe ændret Retstilstanden paa det Omraade, vi har at gøre med her. Reglen i Lovens § 1 maa nemlig betragtes som Udtryk for almindelige danske Retsgrundsætninger.

Naar den kollektive Aftale begrænser udenforstaaende Trediemands Adgang til Erhverv, er den en Boykotning, og den maa da efter almindelige Retsgrundsætninger være ugyldig, naar Boykotningen er retstridig. Og Parter i Aftalen maa i Kraft af Grundsætningen i DL 5—1—2 efter Omstændighederne kunne frigøre sig for det Baand, Aftalen lægger paa dem.⁴

III. *Prisaftaler m. v.*

Aftaler, der lægger Baand paa Konkurrencen, kan virke skadeligt, selv om de ikke begrænser den enkeltes Adgang til Erhverv. Som Erfaringerne viser, kan Næringslivets Sammenslutninger — Karteller, Truster o l — muliggøre en Udbytning af Forbrugerne. Og de kan blive saa mægtige, at de ogsaa i andre Retninger kan øve bestemmende Indflydelse paa det økonomiske Liv. Naar de breder sig, tvinges Retsordenen derfor til at tage Stilling til disse Problemer.⁵

³ Se herom ovfr § 19.VI.B.

⁴ Jfr DD i næste Note. — Om Betingelserne for Boykotnings Retstridighed se Erstatningsret § 6.VII.

⁵ Her ses bort fra særlige Lovbestemmelser som den under II nævnte

I Danmark er det først sket i den nyeste Tid.

I de Tilfælde, hvor vore Domstole har faaet forelagt Spørgsmaalet om Gyldigheden af Kartelaftaler og lignende Aftaler, der begrænser Konkurrencen, har de anerkendt Aftalernes Gyldighed. Men deraf kan ikke sluttes, at Domstolene aldrig vil erklære slige Aftaler for ugyldige i Kraft af almindelige Retsgrundsætninger. Efter min Mening er der ingen Tvivl om, at slige Aftaler efter Omstændighederne kunde erklæres ugyldige som stridende mod Ærbarhed eller dansk Rets Grundsætninger.

I Tyskland er det saaledes blevet antaget i Retspraksis, at Reglen i BGB § 138 medfører Ugyldighed af Karteloverenskomster, hvis de klart sigter til Hidførelsen af et faktisk Monopol eller aagerisk Udbytning af Forbrugerne eller disse Følger dog faktisk hidføres gennem de trufne Overenskomster og Indretninger.⁶

Samfundets Interesse paa disse Omraader faar dog ikke et tilstrækkeligt Værn imod Misbrug, hvis der ikke indføres særlige Tilsynsmyndigheder, der kan skride ind paa Samfundets Vegne. Vor Lovgivning er da ogsaa slaaet ind paa denne Vej.⁷

Det første Forsøg paa at modvirke Misbrug paa dette Omraade var *Lov om Prisaftaler* 139 28 April 1931. Den gav Adgang til en Prøvelse af Prisaftaler, som var truffet af Truster, Karteller og lignende Sammenslutninger af monopolagtig Karakter, og den tilsigtede at hindre urimelige Priser. Den Fremgangsmaade, Loven indførte for Prøvelsen, var imidlertid saa utjenlig, at Loven næppe fik nævneværdig Betydning. Kun i ganske faa Tilfælde blev der rejst Spørgsmaal om at bruge Lovens Regler, og ikke en eneste Sag blev ført igennem til Indgreb i Henhold til Loven. Saasnart

L 1929. Før den er det i en Række Tilfælde statueret, at slige Aftaler var gyldige, se f Eks U 1921.888, 892, 1913.567 H, jfr 1926.240 H, 1923.208. Om Spørgsmaalet se iøvrigt *Vinding Kruse* Retslæren II 654—76, 688—712, 771 ff Noten, Arbejdets og Kapitalens Organisationer, navnlig 77 ff, 90 ff, 184 ff, 233 ff, *O Bang* i U 1915 B.113 ff, *Skjerbæk* i U 1912 B.99, *Knoph* Hensikten 110 ff, *Torp* i TfR 1928.264, *Øvergaard* i NRt 1920.209—11, *H Casse* i TfR 1912.47 ff, 84 ff; *Prochownick* I 560 f, Denkschrift über das Kartellwesen 1905—06, *Staub* Anh z § 346 Anm 36 ff, *v Tuhr* Bürger II.2 28, *Planck* I 366.

⁶ RG 38.155, jfr *Vinding Kruse* Arbejdets og Kapitalens Organisationer 250, Retslæren II 712. Sammenlign *v Tuhr* Bürger II.2 28, *Planck* I 366.

⁷ Her i Norden er *Norge* gaaet i Spidsen med Lovgivning paa dette Omraade. Efter nogle midlertidige Bestemmelser udstedtes 12 Marts 1926 den saakaldte *Trustlov* (Lov om kontrol med konkurrenceindskrænkninger og om prismisbrug). Loven er langt mere detailleret end den ndfr omtalte danske Lov om Prisaftaler, men har alligevel haft stor Betydning for den. Trustloven er blevet ændret senere, men Ændringerne berører ikke de Bestemmelser, der omtales i Note 10 og 11.

de politiske Forhold muliggjorde det, blev der gennemført en ny Lov, der gav videregaaende og effektivere Regler.

Lov om Prisaftaler 158 18 Maj 1937⁸ indførte en virkelig offentlig Kontrol med Prisaftaler m v indenfor privat Erhvervsvirksomhed, og til at udøve Kontrollen nedsatte den et Kontrolraad med et fast Sekretariat.

I denne Sammenhæng er der kun Grund til at nævne, at Loven giver to vigtige Regler, der medfører Ugyldighed af Aftaler.⁹

»Aftaler eller Bestemmelser om Pris-, Produktions-, Omsætnings- eller Transportforhold er forbudt, for saa vidt de paagældende Aftaler eller Bestemmelser medfører eller kan antages at medføre urimelige Priser eller andre samfundsmæssigt urimelige Indskrænkninger i den fri Erhvervsudøvelse, herunder Udnyttelse i nævnte Henseender af Vareknaphed e. l.« (§ 9).

Reglen omfatter enhver Aftale, der kan antages at medføre enten urimelige Priser eller andre samfundsmæssigt urimelige Indskrænkninger i den fri Erhvervsudøvelse. Det sidste Udtryk er meget vidt og aabner Mulighed for at ramme meget andet end Aftaler om Prisen. — Saaledes f Eks Aftaler mellem Næringsdrivende om udelukkende at handle med en bestemt Kreds eller om at give visse Personer Fortrin for andre eller indrømme dem gunstigere Vilkaar (saakaldte Eksklusivaftaler).¹⁰ Fremdeles overhovedet Aftaler (og Bestemmelser) om Boykotning i Erhvervsforhold.¹¹ — Loven fastslaar kun, at Overtrædelse af Forbudet i § 9 medfører Straf efter Lovens § 15, men der kan ingen Tvivl være om, at Aftaler, der er i Strid med § 9, er ugyldige. Loven paalægger iøvrigt Priskontrolraadet at skride ind mod slige Aftaler (§§ 11—12).

Ifølge Lovens § 8 skal indenfor de materielle Erhverv¹² Aftaler eller Bestemmelser om de nævnte Forhold anmeldes til Kontrolraadet under visse Betingelser, derunder at fri Prisdannelse eller Erhvervsudøvelse udelukkes eller væsentlig begrænses. Sker Anmeldelsen ikke inden 8 Dage, er Aftalen eller Bestemmelsen ugyldig ifølge § 14.¹³

⁸ Om disse Bestemmelser kan henvises til *Hjejle* i U 1937 B.329 ff og *Bang-Jensen* i Kartell-Rundschau 1938.65 ff.

⁹ Foruden »Aftaler« omfatter Loven »Bestemmelser«, der træffes af en enkelt Virksomhed. Herfra ses der bort i det følgende.

¹⁰ Jfr norsk Trustlov § 22 og bl a *Kr Andersen* Rettens stilling til konkurrenceregulerende sammenslutninger og avtaler 182—255.

¹¹ Norsk Trustlov § 21, *Kr Andersen* l c 255 f og i TfR 1932.45—80.

¹² Denne Begrænsning gælder ikke for Lovens § 9.

¹³ Se herved U 1938.881, 1945.81 H m Dissens.

Prisaftaleloven af 1937 blev midlertidig sat ud af Kraft under Verdenskrigen ved Lov om Priser 306 30 Maj 1940. Det Priskontrolraad, der indførtes ved Prislovene, fik nemlig overdraget Kontrollen ogsaa med Prisaftaler. Denne Ordning er opretholdt ved de senere Prislove, der omtales ndfr under IV. Prislovens §§ 10, 11 og 17 indeholder iøvrigt Regler, der ligner Prisaftalelovens §§ 8, 9 og 14.

IV. Den ekstraordinære Prislovgivning.

A. Prislovens Regler.

Ligesom under den første Verdenskrig blev der, straks efter at Krigen var udbrudt, i September 1939 indført Regler om Regulering af Varepriser. Til at begynde med skete Reguleringen paa Grundlag af en kort Bemyndigelse til Administrationen i L 288 2 Sept 1939 § 1.2^o. Men senere blev der givet udførlige Lovregler, sidst ved L om Priser m v 472 28 Nov 1942, hvis Gyldighed er blevet forlænget, sidst ved Lovanordning 352 21 Nov 1944.¹⁴

Prisloven omfatter ikke Løn- og Arbejdsforhold og heller ikke Prisforhold og Erhvervsudøvelse, der i Henhold til særlig Hjemmel bestemmes eller godkendes af det offentlige (§ 1, Stk 3). Den tillægger Regeringen — normalt Handelsministeren — en almindelig Bemyndigelse til at træffe prisregulerende Foranstaltninger (§ 1, Stk 1) og indfører til Kontrol med Priser og Prisaftaler m v et Priskontrolraad med et Prisdirektorat (§ 1, Stk 2).

Prisloven giver selv en Række almindelige Regler om Priser m v.

Hovedbestemmelsen er § 8.1^o, hvorefter »urimelige Priser og Forretningsbetingelser er forbudt«. Forsætlig eller uagtsom Overtrædelse af Forbudet paadrager Straf efter § 19.¹⁵ Men Prisloven siger ikke noget om, hvilken Virkning Forbudet har paa Retsforholdet mellem Parterne.¹⁶ Efter min Mening er der dog ingen Tvivl om, at Løftet om at betale urimelig Pris er ugyldigt og heller ikke senere gyldigt kan godkendes.

¹⁴ Se til det følgende *Melchior* Kender De Prisloven? Her skildres Udviklingen S 9 ff. Om norske og svenske Regler se *Hauge og Lorentzen* Prisregulering og Prishåndhevelse, *Wiedesheim-Paul* i SvJT 1945.725.

¹⁵ Ogsaa Køberen kan straffes for Overtrædelse af § 8.1^o, se U 1944.458 H, 461 H. Reglen omfatter ogsaa privates Salg, se U 1944.491 H og dertil *Trolle* og *H Christensen* i *Juristen* 1944.181 ff, 409 ff.

¹⁶ Jfr hertil *Melchior* Prisloven 61, jfr 34 og 83 ff om Reglen iøvrigt. Se fremdeles U 1945.222 H og SHT 1944.238.

Hvis Køberen har modtaget det solgte uden at betale, maa Sælgeren nøjes med rimelig Betaling og kan ikke træde tilbage fra Aftalen. Køberen maa paa den anden Side formentlig kunne kræve Varen leveret til en rimelig Pris, ialfald hvis han var i god Tro ved Købet. Har han betalt den urimelige Pris i god Tro maa han vistnok ogsaa kunne kræve tilbage, hvad han har betalt for meget.¹⁷

Reglen i § 8.1^o er ganske almindelig. Dens Omraade er ikke begrænset som Stk 2 og 3. Det er derfor en meget vid Ugyldighedsregel. Men dens praktiske Betydning forringes, fordi det er vanskeligt at anvende saa vag en Regel.

Prisloven giver dernæst i § 8.2^o og 3° en Række almindelige Regler, der skal overholdes ved Fastsættelsen af Priser for Varer, Tjeneste- og Transportydelser.¹⁸ Priskontrolraadet har dog en vis Adgang til at fravige Reglerne, se Stk 4 og 5 og Lovanordning 72 14 Marts 1944.

I nær Tilslutning til Prislovens § 8 staar § 10, hvorefter »Aftaler, Vedtagelser og Bestemmelser, der kan antages at medføre urimelige Priser eller Forretningsbetingelser, er forbudt«.

B. Andre prisregulerende Bestemmelser.

I Medfør af Prisloven § 1 og § 13 er der paa talrige Omraader fastsat *Maksimalpriser* eller *Maksimalavance*. I flere Tilfælde er der ogsaa blevet udstedt midlertidigt Forbud mod Prisforhøjelse. Lovens § 13 giver Priskontrolraadet Magt til at fastsætte et saadant »Prisstop« for bestemte Varer eller Brancher.

Det er ikke helt klart, hvilken civilretlig Retsvirkning disse Bestemmelser har.

1. Her skal først og mest indgaaende omtales Spørgsmaalet om *Maksimalprisernes Virkning*.¹⁹

Hvilken Indvirkning Prisbestemmelsen har paa Retsforholdet mellem Sælger og Køber, beror i første Række paa en Fortolkning af den enkelte

¹⁷ U 1945.222 H indrømmer Tilbagesøgning, men kan hvile paa særlige Grunde, og SHT 1945.238 afgør formentlig ikke dette Spørgsmaal, da Resultatet synes støttet paa særlig Aftale. Reglen har et Forbillede i norsk Trustlov § 13, som dog bruger Udtrykket utilbørlig. Om den henvises til *Stang I* § 46, hvor det antages, at det betalte altid kan kræves tilbage, *Kr Andersen i TfR* 1934.154 ff. Se ogsaa om Prislovgivn *Hauge og Lorentzen* 1 c 192 ff. Paa den anden Side kan fremhæves, at urimelig Rente af Pantegæld i fast Ejendom som Regel ikke kan kræves tilbage efter L 285 3 Juli 1942 § 4, jfr ogsaa om Maksimalpriser ndfr v Note 31.

¹⁸ Disse Regler svarer til Bestemmelserne i Prislov 1941 § 8, Stk 2 og 4, der omtales udførligt af *Melchior* Prisloven 34—60. Se ogsaa de Artikler, der nævnt i Note 15. Reglerne gælder ialfald enhver Aftale, der er indgaaet efter Lovens Ikrafttræden, se U 1942.1159.

¹⁹ Se til det følgende *Ussing* i SpD I 399 ff, *Poul Andersen* i U 1918 B.193—99, Foredrag om Prislovgivningen i Beretning fra Den danske Provinshandelsstands 1 Landsmøde 1941, *Melchior* Prisloven 97 ff og i U 1941 B.161 ff, *Schmith* i U 1945 B.77 ff. Jfr ogsaa Henvisninger i Note 14 i f samt *Staub* (10—11 Aufl) Anm 32 a—c foran § 373.

Lov eller Bekendtgørelse. De fleste af disse indeholder imidlertid intet derom. Retsvirkningen maa da fastsættes ud fra almindelige Retsgrundsætninger efter en Prøvelse af den paagældende Bestemmelses Formaal,²⁰ hvorefter følger, at Reglerne ingenlunde behøver at være de samme for alle Tilfælde.²¹

Utvivlsomt er det, at Køberen aldrig kan tilpligtes at betale som Købesum mere end Maksimalprisen.²²

Vanskeligere er det at afgøre, om Kontrakten iøvrigt bliver ugyldig, eller om Virkningen er, at Prisen nedsættes til Maksimalpris.²³ For den sidste Løsning²⁴ taler navnlig, at den giver Maksimalpriserne det kraftigste Værn og bidrager til at skaffe Varerne ud i Omsætningen. Paa den anden Side vilde den give den umoralske Køber et Forspring for den hæderlige, og dens Begunstigelse af Køberen paa Sælgerens Bekostning vilde være stødende, hvor det var Køberen, der havde bevæget Sælgeren til at indgaa

²⁰ Uden særlig Hjemmel omfatter Maksimalpris ikke Køb, der er indgaaet før Bestemmelsens Ikrafttræden, jfr *Poul Andersen* i U 1918 B.193 f. Men adskillige af de under den anden Verdenskrig udstedte Bekendtgørelser fastslaar, at Bestemmelserne skal anvendes ogsaa paa Køb, der er indgaaet tidligere. Se f Eks Bek 134 29 Marts 1941 § 12, 253 7 Juni 1941 § 7, 471 12 Nov 1941 § 1. Hvorledes Grænsen nærmere skal drages, maa i Princippet afgøres ved Fortolkning af den enkelte Bestemmelse. Men naar flere Bekendtgørelser bruger Ordene »Levering og Modtagelse«, bør det formentlig antages, at de ikke omfatter Varer, der er under Transport fra Leveringsstedet til Køberen ved Bestemmelsens Ikrafttræden. Og selv om Varerne var under Transport til Leveringsstedet, fordi der er solgt med en af Klausulerne i Kbl § 65, synes Afsendelsen at burde være afgørende, ialfald hvis Varerne sendes direkte til Køberen. Naar Bestemmelsen bruger Ordet »Udlevering«, maa enhver Afsendelse med en selvstændig Transportør, jfr Kbl § 10, før Prisens Ikrafttræden gøre Bestemmelsen uanvendelig. Ingen af de sædvanlige Formuleringer kan gøre Maksimalprisen anvendelig paa en krediteret Købesum, blot fordi den betales efter Bestemmelsens Ikrafttræden. Sml *Melchior* Prisloven 99 ff (der modificerer U 1941 B.164 f), *Schmith* i U 1945 B.77.

M H t Spørgsmaalet, hvilke Arter af Salg Maksimalprisen omfatter, se U 1942.825, 1944.173, 618, sml ogsaa U 1942.1031 H.

Særlige Regler om Varer med Maksimalpris giver ogsaa Bek 310 11 Juni 1940 §§ 5 og 6, jfr § 9.

²¹ Om Fortolkningen af nogle jævnlig benyttede Udtryk se SpD I § 95 ved Note 36.

²² U 1920.655, jfr ogsaa 672 H.

²³ Saaledes at Kontrakten med denne Ændring binder begge Parter.

²⁴ Denne Løsning er antaget som Hovedregel i Tyskland, se RG 88.250, 89.197, *Staub* Anm 32 c foran § 373, *Oertmann* § 134 Anm 3.b. Se ogsaa *Almén* Tillägg till § 1 (S 47) Note 33 b, *H Lie* Kjøp 3, NRt 1930.193.

den ulovlige Aftale.²⁵ Det kan heller ikke i Almindelighed antages, at Maksimalprisbestemmelserne som saadanne tilsigter at tvinge Varen ud i Omsætningen. Den omtalte strenge Regel bør derfor næppe opstilles *for de almindelige Tilfældes Vedkommende*.²⁶

Heraf følger, at Køberen ikke har Ret til at kræve Varen leveret mod Maksimalpris.²⁷ Derimod er det ikke en nødvendig Konsekvens, at heller ikke Sælgeren kan fastholde Købet med den Ændring, at han i Stedet for den aftalte Pris fordrer Maksimalpris. Tværtimod maa Sælgeren som Hovedregel kunne gøre det. Men hvor Køberen ikke vidste, at den aftalte Pris var ulovlig, maa han kunne opfordre Sælgeren til at meddele, om han vil levere det solgte²⁸ til lovlig Pris, og dersom Sælgeren ikke uden ugrundet Ophold svarer bekræftende, maa Køberen kunne erklære sig løst fra Aftalen. Har Køberen uden saadan forudgaaende Forespørgsel til Sælgeren annulleret Aftalen paa Grund af dens Lovstridighed, maa Sælgeren vistnok i Almindelighed kunne fastholde Handelen ved straks at meddele, at han vil levere mod Maksimalpris.²⁹

Hvis Sælgeren har modtaget den aftalte Betaling forskudsvis og ikke paadrager sig Straf ved at levere Varerne, tør det vistnok antages, at Køberen kan kræve dem leveret.³⁰

Naar Varerne er leveret, kan Køberen, der har betalt mere end Maksimalpris, ikke søge det for meget erlagte tilbage under Paaberaabelse af Maksimalprisbestemmelsen.³¹ Paa den anden Side kan Sælgeren, naar Køberen har

²⁵ Og i særlig høj Grad, hvor Sælgeren derved var foranlediget til at skaffe sig Varen til en Pris, som han umulig kunde have betalt, hvis han skulde videresælge til Maksimalpris.

²⁶ Saaledes herskende dansk Opfattelse, se ogsaa D i Note 33. Om Undtagelser henvises til Teksten ved Note 33—34. Samme Resultat er antaget enstemmigt af svensk H i NJA 1921.373 (U 1923 B.120). Det modsatte Resultat i Tyskland (Note 24) kan forklares ved Forskel i de afgørende Omstændigheder, sml tildels *Poul Andersen* U 1918 B.196 f.

²⁷ Dette fastslog sv H i den i Note 26 anførte D. Det er klart, at han heller ikke kan fordrer Levering, mod at han betaler den aftalte Pris. Om det Tilfælde, at denne er forudbetalt se ndfr ved Note 30.

²⁸ Er det leveret og modtaget af Køberen, maa denne være bundet til at betale Maksimalpris, saafremt man antager, at Sælgeren er afskaaret fra at kræve det leverede tilbage, jfr ndfr ved Note 32.

²⁹ En Støtte herfor kan findes i den i U 1918.4 gengivne SHD, der uden Underkendelse af dette Punkt ændredes ved 1918.930 H; jfr ogsaa SHT 1919.51. — Saadan Erklæring fra Sælgeren er formentlig nødvendig, selv om Køberen har kendt Aftalens Lovstridighed.

³⁰ Dette synes naturligere end at give ham Ret til at kræve det erlagte tilbage.

³¹ Se U 1921.482 H, 1944.268 H, 897, 1920.655. Efter H maa dette antages at gælde, hvad enten Køberen kan straffes i Overtrædelsestilfælde

faaet Varerne overgivet paa Kredit, formentlig ikke kræve Varerne tilbage, fordi Køberen nægter at betale mere end Maksimalpris.³²

I særlige Tilfælde kan der være Grund til at gennemføre den strengere Regel, at Kontrakten er *bindende med Prisen nedsat til Maksimalpris*. Dette er der formentlig ofte i Tilfælde, hvor Købet er indgaaet, før Maksimalprisbestemmelsen traadte i Kraft, men denne tillægger sig Virkning paa allerede indgaaede Kontrakter.³³ Men den strenge Regel bør ialfald gennemføres, hvor Sælgeren har en særlig offentlig Autorisation; hvor Loven paalægger Sælgeren en virkelig Retspligt til at foretage det paagældende Salg; og hvor al Handel med Varer som de solgte er reguleret saaledes, at Sælgeren kan skaffe sig de fornødne Varer til en Pris, der tillader ham at videresælge til Maksimalpris.³⁴ Men selv i disse Tilfælde synes man i Almindelighed ikke at burde give Køberen Ret til at kræve tilbagebetalt den Del af en erlagt Købesum, der overstiger Maksimalprisen.³⁵

Ogsaa paa andre Maader kan Maksimalprisbestemmelser indvirke paa de trufne Aftaler.³⁶

2. Overtrædelse af Reglerne om *Maksimalavance* maa formentlig ogsaa gøre Køberens Betalingsløfte ugyldigt. Men hvis Køberen ikke kendte Størrelsen af Sælgerens Avance og heller ikke havde Grund til Mistanke, bør det vistnok antages, at han kan kræve Kontrakten opfyldt til lovlig Pris.³⁷

eller ej, se Noten i U 1921.482. Men Tilbagesøgningsret kan tilkomme Køberen, naar Betingelserne for *condictio indebiti* foreligger, jfr TfR 1924.48. Sml U 1944.268 H.

³² Saaledes ogsaa sv H ved den i Note 26 nævnte D. Men hvis der foreligger væsentlig (aktuel eller anteciperet) Mora med Betaling af Maksimalprisen, kan Sælgeren hæve under de i Kbl § 28.2^o angivne Betingelser. Og ved Køb paa successiv Levering maa Sælgeren kunne hæve for de følgende Leveringer.

³³ Se dog U 1942.236, men deroverfor *Schmith* i U 1945 B.77 ff, hvis Udgangspunkt dog ikke kan tiltrædes, og helt almindeligt *Melchior* i U 1941 B.161 ff og *Poul Andersen* i det i Note 19 omtalte Foredrag.

³⁴ Som et Eks, der ikke hører Krigstidsbestemmelserne til, kan nævnes Apotekeres Salg, der omfattes af den i Henhold til L 107 31 Marts 1932 § 28 satte Takst. Fra den forrige Krigs Tid kan formentlig nævnes Kaffe-salg i Henhold til Bk 20 15 Jan 1919, der hjemlede Salgspligt i §§ 2 og 4.

³⁵ Undtagelse bør maaske gøres i det første Tilfælde, se herfor Noten til U 1921.482 og TfR 1924.48.

³⁶ Ved Aftaler om Tørveproduktion i fremmed Mose garanterer Producenten ofte en vis Mindsteproduktion. Om Virkningen af Garantien overfor Maksimalprisen paa Tørvedynd se U 1943.34 H, 582 H, 1944.769 H og Artikler af *Kromann Thomsen* og *P Spleth* i U 1943 B.157, 1944 B.205 og 254. Om andre Retsvirkninger se SpD I 402.

³⁷ Om Adgangen til Tilbagesøgning findes der maaske en Forudsætning i SHT 1918.451. Jfr iøvrigt *Melchior* Prisloven 103.

3. Endnu maa nævnes, at Bek om Varesalg 310 11 Juni 1940 § 1 forbyder Fordyrelse af Varen ved saakaldt *Kædehandel*: Mellemhandel ud over, hvad der er sædvanligt indenfor den paagældende Branche, er forbudt, medmindre den sker uden Avance. Hvis Køberen hverken indser eller burde indse, at Sælgeren overtræder Kædehandelsforbudet, maa han vistnok i Almindelighed kunne kræve Varen leveret til den Pris Sælgeren lovlige kunde beregne sig, altsaa Indkøbsprisen.³⁸ Vil Sælgeren ikke levere til denne Pris, kan Køberen ogsaa gaa den Vej at træde tilbage fra Aftalen under Paaberaabelse af, at den er i Strid med Loven.³⁹

§ 22.

Løfter, der strider mod ældre Løfter og navnlig mod kollektive Aftaler.

Et Løfte eller en Aftale kan gaa ud paa at begrænse en eller begge Parter Frihed til at indgaa Kontrakter, f. Eks forbyde dem at indgaa visse Kontrakter eller fastsætte, at Kontrakterne kun maa slutes paa bestemte Vilkaar. Kollektive Aftaler, hvor en eller begge Parter i Aftalen er en Sammenslutning af Personer, kan gaa ud paa at begrænse ogsaa de enkelte Medlemmers Frihed til at slutte Kontrakter. Her skal ikke undersøges, om den Aftale, der begrænser Friheden (ndfr kaldt Aftalen), er bindende for Parterne, og om den er en retstridig Boykotning af Trediemand.¹ Derimod skal det undersøges, om Aftalen medfører hel eller delvis Ugyldighed af Løfter og Kontrakter (ndfr kaldt Kontrakter), der strider mod den,² og navnlig om en Aftale, der fastlægger Regler for fremtidige Kontrakters Vilkaar,³ kan virke som en ufravigelig Lov.

³⁸ U 1919.733.

³⁹ Jfr herved U 1918.930 H, 1941.578.

¹ Gyldighedsspørgsmaal er omtalt i § 19.VI og § 21, hvor tillige Boykotspørgsmaalet er berørt.

² Det særlige Spørgsmaal, om Løftet skaffer Løftemodtageren selve den tilsagte Rettighed med Fortrin for andre, der vil hævde Ret over samme Genstand, er omtalt i Alm Del § 47.III.

³ Jfr Enkelte Kontrakter § 47.I.A. Se fremdeles *Sindballe* Selskabsret I 139 f. Naar en saadan Kontrakt gaar for vidt, maa Domstolene kunne

Disse Spørgsmaal faar Betydning i to forskellige Grupper af Tilfælde.⁴

1. *Aftale, der fastlægger Regler for Kontrakter med udenforstaaende Personer.*

Aftalen kan gaa ud paa at forpligte Parterne (eller Medlemmerne i den paagældende Forening) til at overholde visse Regler ved deres Kontrakter med *udenforstaaende* Personer. Aftaler af denne Type bruges navnlig indenfor Erhvervslivet til at regulere Konkurrencen og indgaas derfor mellem Grupper af Personer, der har fælles Interesser i de fremtidige Enkeltkontrakter, f Eks mellem Fabrikanter indbyrdes, Handlende indbyrdes eller Arbejdere indbyrdes.⁵ Aftalen gaar ofte ud paa, at Deltagerne i den forpligter sig til ikke at sælge deres Varer (eller tage Arbejde) under en vis Pris.

Hvis Aftalen er en kollektiv Aftale, opstaar det særlige Spørgsmaal, om den, der slutter Aftalen for en Flerhed af Personer, har kunnet forpligte dem til at overholde Aftalen. Men naar denne Betingelse er opfyldt, faar den kollektive Aftale formentlig samme Virkning som andre Aftaler.

Dersom en af Parterne i Aftalen afslutter en Kontrakt med Trediemand i Strid med Vedtagelsen, f Eks sælger Varer til lavere Pris, antages det i Almindelighed, at denne Kontrakt er bindende for ham. Det er klart, at Aftalen ikke kan gøre Kontrakten ugyldig, naar Køberen hverken kendte den eller burde kende den. Men i Reglen antages samme Resultat, selv om han kendte den. I dansk Ret kan dette dog ikke fastslaas som en almindelig Regel, da dansk Ret ikke har optaget den romanistiske Grundsætning, at Fordringsrettigheder ikke har nogen Retsbeskyttelse mod Trediemand.⁶

En Aftale, der begrænser en Parts Raadighed over bestemte Formuegenstande, maa i Almindelighed medføre, at Trediemand, der er i ond Tro,

begrænse dens Varighed, f Eks ved efter en rimelig Tids Forløb at tillade Opsigelse med sædvanligt eller passende Varsel.

⁴ Spørgsmaaleene er omtalt i 1 Udg § 17.IV.

⁵ Slige Aftaler indgaas ogsaa undertiden mellem Personer, der hører til paa hver sin Side i fremtidige Enkeltkontrakter. Saaledes vil de ndfr omtalte Tarifaftaler i Almindelighed forpligte Arbejdsgiveren til at overholde Tariffen ogsaa ved Kontrakter med Arbejdere, der ikke er Medlemmer af den Organisation, som har afsluttet den kollektive Aftale. Tarifaftaler kan ogsaa bestemme, at Arbejdsgiveren ikke maa antage uorganiserede Arbejdere.

⁶ Se herom Alm Del § 47.

ikke ved Kontrakt kan erhverve Ret i Strid med Aftalen.⁷ Og selv udenfor denne Gruppe Tilfælde maa en Løftegiver vistnok jævnlig under Henvisning til den Forpligtelse, han har paataget sig ved Aftalen, kunne træde tilbage fra Kontrakten med ondtroende Trediemand, saalænge Kontrakten ikke er fuldbyrdet.⁸ Paa den anden Side maa f Eks ved Salg til Underpris Køberens Ejendomsret til Tingen staa fast, naar Tingen er blevet overgivet til ham.⁹ Og en uorganiseret Arbejder, som en Arbejdsgiver har taget i Tjeneste i Strid med en kollektiv Aftale, maa kunne kræve den aftalte Løn, naar Arbejdet er udført.

2. Kollektive Aftaler, der fastlægger Regler for Kontrakter imellem Aftalens Parter eller deres Medlemmer.

Kollektive Aftaler afsluttes ofte *mellem Parter, der repræsenterer hver sin Side i Enkeltkontrakterne*. Som Eksempel kan nævnes Aftaler mellem en Producent eller Handlende eller en Forening af Erhvervsdrivende paa den ene Side og en Forening af Forbrugere paa den anden Side, gaaende ud paa at sikre Forbrugerforeningens Medlemmer en vis Rabat eller fastlægge Produkters og Varers Pris eller Kvalitet. Fremdeles Aftaler mellem en Arbejderorganisation og en Arbejdsgiver eller en Organisation af Arbejdsgivere. Aftaler af denne sidste Art indeholder ofte en Række Bestemmelser, der skal gælde for de Enkeltkontrakter, som omfattes af Aftalen, f Eks angaaende Arbejdslønnen og Arbejdstiden. Disse *kollektive Arbejdsoverenskomster* kaldes i Almindelighed *Tarif aftaler*,¹⁰ skønt de regelmæssig indeholder mange andre Bestemmelser end Lønsatser. Deres Betydning er overordentlig stor i Nutiden. De har for en stor Del erstattet Lovgivning om Arbejdskontrakter. I Danmark

⁷ Jfr ndfr S 265 og 273.

⁸ Jfr U 1920.602 og Alm Del 536. U 1938.909 antager, at en Part i en kollektiv Aftale ikke gyldigt kan erhverve Ret ved en Kontrakt med Trediemand, som han fremkalder i Strid med sine Pligter efter den kollektive Aftale (for at omgaa dens Regler).

⁹ Hvilke Retsvirkninger Mindsteprisbestemmelser har i andre Retninger, kan ikke undersøges her. Se herom bl a Alm Del 549 f med Henvisninger og 536.

¹⁰ Se herom for dansk Ret navnlig *Illum* Den kollektive Arbejdsret, *Elmqvist* Den kollektive Arbejdsoverenskomst, jfr dertil *Carl Ussing* i U 1918 B.307 ff; Förhandl å 11 nord Jurismötet 102 ff samt *Vinding Kruse* i Bilaga III dertil. Fremdeles *Undén* Kollektivavtalet. *Østrem* De kollektive arbejdskampe efter norsk rett, se dertil U 1926 B.245, TfR 1926.445. *Paal Berg* Arbejdsrett §§ 21 ff, se dertil U 1930 B.231. Udenlandsk Litteratur er anført af Berg 1 c 163 f, *Planck* Anm IX foran § 611.

er Arbejdstidens Længde saaledes fastsat ved kollektive Overenskomster; der har derfor været mindre Trang til Lovbestemmelser herom, og dette er sikkert Hovedgrunden til, at der endnu ikke er givet Lovregler om Arbejdstiden for det store Flertal af voksne Arbejdere.

Kollektive Aftaler af denne anden Type — d v s Aftaler, hvis Parter hører til hver sin Side i Enkeltkontrakterne — er ikke sjældent Hovedgrundlaget for Retsforholdet i Enkeltkontrakterne. Naar der afsluttes en Enkeltkontrakt mellem to Parter, der begge er bundet af den kollektive Aftale, bliver dennes Bestemmelser ialfald afgørende for Retsforholdet, overalt hvor Enkeltkontrakten ikke indeholder modstaaende Vedtagelser.¹¹ Derimod er det omtvisteligt, hvorledes Retsforholdet bliver, *naar Enkeltkontrakten indeholder Bestemmelser, der er i Strid med den kollektive Aftale.*

Om Tarifaftaler er der i en Række Lande givet Love, der fastslaar, at deres Bestemmelser ikke kan fraviges ved Enkeltkontrakterne.¹² Tarifaftalen virker altsaa som en ufravigelig Lovregel for de Enkeltkontrakter, den omfatter. Arbejdskontrakten bliver normalt ikke helt ugyldig, fordi den paa et eller andet Punkt er i Strid med Tarifaftalen; men den tarifstridige Bestemmelse tilsidesættes, og Tarifaftalens Bestemmelse kommer til at gælde i dens Sted. Om en tilsvarende Regel kan opstilles, hvor Lovgivningen ikke har fastslaaet den, er omtvistet. Den overvejende Anskuelse i Litteraturen besvarer Spørgsmaalet benægtende ud fra den Opfattelse, at almindelige privatretlige Grundsætninger ikke kan begrunde en saadan Virkning.¹³ For dansk Rets Vedkommende findes der dog ogsaa Udtalelser i modsat Retning,¹⁴ og denne sidste Anskuelse synes ubetinget at burde foretrækkes.

Hvis den kollektive Aftale udtrykkelig fastsætter, at dens Bestemmelser ikke skal kunne fraviges ved Enkeltkontrakten, men

¹¹ Jfr. ndfr § 39.II.3.

¹² Saaledes allerede OR (1911) 323 og senere Love i Norge, Sverige, Finland, Tyskland, Frankrig, Østrig og Holland, se *Berg* I c 173 f, jfr yderligere ndfr Note 18.

¹³ Se f. Eks. *Elmqvist* I c 100 ff, *Undén* I c 153 ff.

¹⁴ Se *Vinding Kruse* I c, *Illum* I c 145 f, jfr ogsaa *C. Ussing* i U 1918 B.307 ff, dog med en Begrundelse, der afviger fra den her i Teksten anførte. *Johs. Hansen* Aftaler om Detailprisen 164 ff afviser saavel disse Forfatters som min Begrundelse.

at de skal kunne paaberaabes af Parterne i Enkeltkontrakten, selv om denne indeholder modstaaende Vedtagelser, er dette tilstrækkeligt til at forklare, at den anden Part i Enkeltkontrakten kan paaberaabe sig den kollektive Aftale, skønt han har samtykket i at fravige den. Den kollektive Aftale er et Trediemandsløfte, der efter sit Indhold til enhver Tid giver ham Ret til at gøre gældende, at hans Medkontrahent ikke skal kunne støtte nogen Ret paa det Afkald, den enkelte Kontrakt indeholder. — Herved er det dog forudsat, at Medkontrahenten (den paagældende Part i Enkeltkontrakten) var bundet af den kollektive Aftale.¹⁵ — Resultatet kan altsaa naas ved en udtrykkelig Bestemmelse i den kollektive Aftale. Men saa maa det ogsaa kunne naas uden udtrykkelig Vedtagelse. Der er her lige saa lidt som i andre Forhold Grund til at kræve udtrykkelig Vedtagelse. Det afgørende maa være, om Fortolkningen af den kollektive Aftale fører til at fastslaa som dens Indhold, at dens Regler skal være ufravigelige. Om en saadan Fortolkning bør anlægges, kan ikke afgøres ved abstrakte Regler, men maa bero paa Omstændighederne. Naar disse ikke giver Holdpunkter for en bestemt Forstaaelse, maa der navnlig tages Hensyn til, hvad der gennemsnitlig stemmer med Interesserne hos Parterne i den kollektive Aftale. Det er ingenlunde utænkeligt, at disse Parters Interesser er fyldestgjort, naar de blot selv faar Midler til at skride ind mod Brud paa den kollektive Aftale. Hittidig dansk Ret om kollektive Arbejdsoverenskomster er Udtryk for denne Opfattelse.¹⁶

Hvor den kollektive Aftale er ufravigelig, virker den paa lignende Maade som en ufravigelig Lovregel. Men den har kun Virkning for en begrænset Kreds af Personer. I Kraft af den ovenfor givne Begrundelse kan en kollektiv Aftale kun binde Parterne i Aftalen samt de Personer, som Parterne har Magt til at binde, hvilket kan gælde om Medlemmerne af den Organisation, der afslutter Aftalen. Kun disse Personers Enkeltkontrakter gribes af den kollektive

¹⁵ Dette vil han være, dels naar han selv var Part i Aftalen, dels ofte, naar han er Medlem af den Organisation, der afsluttede Aftalen. Der kan formentlig ikke kræves særlig Lovhjemmel for at antage, at en Organisation kan binde sine Medlemmer saaledes. Dette er dog omtvistet, se *Elmqvist* I c 83 ff, Förhandl å 11 nord Juristmötet 117 ff.

¹⁶ Jfr Enkelte Kontrakter 325 f, 327.

Aftales Bestemmelser.¹⁷ I flere Lande er Lovgivningsmagten imidlertid gaaet endnu videre, idet det ved Lov er bestemt, at Tarifaftaler under visse Betingelser kan blive bindende ogsaa for Personer, der ikke hører til de Organisationer, som har afsluttet Tarifaftalen.¹⁸ Derved faar Tarifaftalerne i Virkeligheden Lovkraft indenfor de Grænser, som ufravigelige Retsregler drager.

§ 23.

Løfter, der tjener til at omgaa Loven.

Ofte opstilles den Sætning, at *Kontrakter, der sigter til et Lovbuds Omgaaelse, er ugyldige*.¹ I dansk Ret findes der ogsaa flere Love, der for deres eget Vedkommende udtaler lignende Sætninger, se f Eks L om Fæstevæsenet 19 Febr 1861 § 10, Lovbek 126 12 April 1935 § 18.1^o, L om Pantelaanervirksomhed 272 6 Maj 1921 § 17,

¹⁷ Det beror paa den kollektive Aftale, om dens Bestemmelse kun skal iagttages overfor den modstaaende Organisations Medlemmer eller ogsaa overfor »udenforstaaende«. Formodningen antages ved Tarifaftaler at være for det sidste, jfr Enkelte Kontrakter 322 f, *Elmqvist* 1 c 170 ff. Hvis dette sidste er Meningen, kan udenforstaaende tænkes at erhverve Ret til at paaberaabe sig den kollektive Aftale efter Reglerne om Trediemandsløfter, jfr ndfr § 36; men i Alm er der næppe Grund til at opfatte den som et Trediemandsløfte til Fordel for de udenforstaaende.

¹⁸ I Tyskland blev det saaledes fastslaaet, at Rigsarbejdsministeren under visse Betingelser kan erklære Tarifaftaler »allgemeinverbindlich«. I Rusland bliver Tarifaftalen under visse Betingelser uden videre bindende for paagældende Bedrift eller Erhverv. Se herom *Berg* 1 c 161 f. Saadanne Retsvirkninger kræver Lovhjemmel. Under en Ordning som den tyske kræves desuden en Anordning (fra Ministeren) i hvert enkelt Tilfælde.

¹ Spørgsmaalet er behandlet af *Lassen* i U 1890.615 ff og i TfR 1917.48 ff. Se fremdeles *N Cohn* Livsforsikringskravet 390 ff, JT 1917. 217 f, *Heckscher* i TfR 1895.232, *Stang* I 582, *Platou* § 14 B.21, *Sjögren* i TfR 1914.283, 306, *Ekström* 658 f samt Henvisninger i *Lassen* I § 20 Note 27. *Dernburg* I § 19.IV, *Planck* § 134 Anm 5, *Windscheid* § 22 Note 2, § 70 Note 2, § 261 Note 4 og 5, *O Bähr* Urteile des Reichsgerichts mit Besprechungen 52—70, *Endemann* Über die civilrechtliche Wirkung der Verbotsgesetze 26; *Wharton* §§ 362, 360, *Pollock* 360 f.

L om Afgift af Arv og Gave 147 10 April 1922 § 5 c). I saadanne Tilfælde er det klart, at Loven skal anvendes ikke blot paa Forhold, der omfattes af dens Ord, men ogsaa paa visse andre, der kan siges at være en Omgaaelse af Loven. Hvor mange Tilfælde man i Kraft af disse Bestemmelser skal inddrage under Loven, maa navnlig bero paa, hvad de reale Hensyn kræver.

Vanskeligere er Spørgsmaalet, om man i dansk Ret bør opstille *en almindelig Regel* om Loves Omgaaelse. Sætningen, at Kontrakter, hvorved et Lovbud omgaas, er ugyldige, indeholder utvivlsomt en vis Sandhed. Den Omstændighed, at Lovgivningen forbyder eller ved Ugyldighedsregler forhindrer Indgaaelse af et vist Retsforhold, kan ganske vist ikke i al Almindelighed bevirke, at man heller ikke ved Aftale kan stifte et andet Retsforhold, som ikke er forbudt af Loven, og hvorved Parterne opnaar det samme. Dette maa ofte staa dem frit for, selv om de indgaar det andet Forhold for at undgaa de Regler, der gælder om det første. De ufravigelige Regler om Livsfæste kunde saaledes undgaas ved Bortforpagtning af Fæstegaarden paa Fæsters og Enkes Livstid efter Fr 15 Juni 1792 § 11, indtil dette blev forbudt ved L 25 Juni 1870 § 1. Men paa den anden Side er der mange Lovbud, der ved udvidende Fortolkning eller Analogi maa bringes i Anvendelse paa Tilfælde, der ikke omfattes af Lovens Ord. Saaledes maatte det utvivlsomt, selv om man ikke havde den positive Bestemmelse i Fr 14 Maj 1754 § 6, være i Strid med de nu ophævede Regler om Maksimalrente i L 6 April 1855 § 1 at tage større Vederlag for Laanet end Maksimalrenten ved at tage Forskrivning for en større Sum end den virkelig udlaaante.² I saadanne Tilfælde begrundes ogsaa Domstolene undertiden Tilsidesættelsen af de indgaaede Aftaler med, at de tilsigter eller indeholder en Omgaaelse af Loven.³ Spørgsmaalet bliver nu, om der kan opstilles en almindelig Regel om, hvornaar og hvorledes en saadan Udvidelse af en Lovbestemmelses Omraade skal ske.

² Sml *Lassen* I 160. Andre Eksempler er Ugyldigheden af »Selvkautionering«, derunder Skylderklæringen i en Akkomodationsobligation, som Omgaaelse af KL §§ 1 og 35, se *Lassen* I § 76.1.4, hvor der tillige omtales forskellige Transaktioner til Omgaaelse af KL § 130. Se fremdeles om Mdhl § 48 *H Ussing* Kaution § 4 ved Note 50.

³ Se som Eks U 1918.77 H (jfr 1920.550 H), 1944.577, 1042, 1929.589, 1920.866. Jfr p d a S U 1936.854, 1944.869.

Spørgsmaalet opstaar navnlig, hvor et eller andet praktisk Maal, f Eks et vist økonomisk Resultat, kan naas ad flere juridiske Veje, cg hvor Lovens Ord kun spærrer en enkelt eller en Del af disse Veje, men ikke dem alle. I saadanne Tilfælde vil de, der føler deres Bestræbelser hæmmet af Lovens Regel, ofte søge at naa samme praktiske (økonomiske) Resultat ad en af de Veje, Lovens Ord ikke spærrer. Derved opstaar Problemet.

Om Loven da skal udvides og hvor langt, maa i første Række bero paa en Fortolkning af Loven selv og derefter paa, om der er tilstrækkelig Grund til at anvende Lovens Regel analogt paa andre Tilfælde, f Eks paa alle Retshandler, hvorved samme praktiske Maal søges naaet. Afgørelsen vil navnlig bero paa, om der er tilstrækkelig real Trang til en Udvidelse, f Eks fordi en Udvidelse er paakrævet for at gøre Lovreglen til en brugbar Regel. Nogen Betydning kan det ogsaa have, hvad der har foranlediget Lovens Udtryksmaade. En Udvidelse kan lettere ske, hvor det kan antages, at Lovens snævre Udtryk skyldes, at man ikke har tænkt sig andre Veje benyttet — f Eks fordi de andre Veje er mindre hensigtsmæssige og først er taget i Brug, efter at Lovreglen er givet⁴ — eller svigtende Formuleringsevne eller Vanskeligheder ved at finde en brugbar videre Formulering.⁵

Ud fra denne Opfattelse synes der egentlig ikke at være Brug for en særlig »Omgaaelsestilsigelsesregel«. Alligevel er det vistnok begrundet særlig at fremhæve Omgaaelsestilfældene. Visse Forsøg paa »ad Omveje« at undgaa Lovregler bør formentlig kunne rammes, selv om man ellers paa Grund af den paagældende Lovbestemmelses Karakter vilde være betænkelig ved at fortolke den udvidende eller anvende den analogt.⁷

Naar Reglen formuleres saaledes, at Retshandler, der »tilsigter« Omgaaelse, er ugyldige, kan den give Anledning til Misforstaaelse.

⁴ De vil da i Reglen være »Omveje«, jfr *Cohn* Livsforsikringskravet 394.

⁵ Lassen udformede en noget bestemtere Sætning, se imidlertid deroverfor *Cohn* 1 c 392.

⁶ Jfr U 1943.731 H, der udvider en Lovbestemmelse uden at begrunde det med, at der forelaa Omgaaelse.

⁷ Noget beslægtet, men mere almindeligt *N Cohn* 1 c 394, der opfatter Omgaaelsestilsigelsesreglen som en *Undtagelsesregel*, en Sikkerhedsventil, der skal bøde paa Lovgivningens Ufuldkommenheder.

Man kan faa det Indtryk, at det afgørende er, om Parterne har haft til Hensigt at omgaa (undgaa) Loven. Et saadant Krav kan dog ikke stilles. Maksimalrentebestemmelsen i L 6 April 1855 § 1 maatte saaledes komme til Anvendelse overalt, hvor der under en eller anden Form var betinget et højere Vederlag for Udlaanet, end Lovbestemmelsen tillod. Den maatte derfor anvendes, selv om Parterne slet ikke kendte Lovens Eksistens.⁸

Herfra kan dog ikke sluttes, at Parternes Hensigt ingen Betydning har paa dette Omraade. I mange Tilfælde vil det netop være afgørende, hvilket praktisk (f Eks økonomisk) Maal Parterne stræber at naa ved deres Aftale, hvilke Interesser de har til Hensigt at varetage.⁹ Dersom Parterne forfølger et væsentlig andet Maal end det, der typisk forfølges ad den Vej, som Loven spærrer, vil Lovreglen i Almindelighed ikke kunne bringes til Anvendelse paa Aftalen. Hvis omvendt en anden Vej netop er valgt for at komme uden om Loven, vil der være en vis Forhaandsformodning for, at Parterne ikke forfølger et Maal, der kan begrunde, at deres Aftale opretholdes.

Sætningen, at Kontrakter, hvorved en Lov omgaas, er ugyldige, forstaas iøvrigt i Almindelighed saa vidt, at den omfatter ikke blot Retshandler, der omgaar Bestemmelser, hvorved et Retsforhold forbydes eller underkastes ufravigelige Regler, men ogsaa Retshandler, der omgaar Bestemmelser om, at et vist Retsforhold kun kan skabes paa bestemte Maader. Et Hovedeksempel paa Omgaaelse af Lovbestemmelser af denne Art er Omgaaelse af Reglerne om Løsørepannt ved Overdragelse af Ejendomsret til Sikkerhed.¹⁰ Der er kun Brug for Omgaaelsessynspunktet, naar det virkelig er Parternes Mening at overføre Ejendomsretten. Hvis dette ikke er Tilfældet, men Parterne blot har givet Pantsætningen Skindet af en Ejendomsoverdragelse, følger det af Reglerne om Skinretshandler (ovfr § 17.V), at Pantsætningsreglerne maa anvendes.

⁸ Det samme maa gælde i Tilfælde som det i U 1918.77 H.

⁹ *Cohn* Livsforsikringskravet 394 Note 2 har Ret i, at der ofte maa tages Hensyn til Parternes Hensigt (deres »subjektive« Interesser). Som det fremgaar af det ovenfor i Teksten anførte har han derimod ikke Ret i, at de subjektive Interesser er identiske med »Omgaaelseshensigten«.

¹⁰ Om dette Spørgsmaal henvises til *Vinding Kruse* ER III 1335 ff, *Lassen* I § 20 ved og i Note 27.

§ 24.

Ugyldighedens retlige Følger.

1. *Indledning. Fremmed Ret. Teorier.*

Foran i § 12 er der gjort Rede for, hvad det vil sige, at et Løfte er ugyldigt. Paa en Række Punkter kræves der dog en Undersøgelse af, hvilke retlige Følger Ugyldigheden har. Ugyldighedsgrundene virker nemlig ikke ens.

I romanistisk Litteratur er det almindeligt, at de efter deres Virkninger deles i to Hovedgrupper, der betegnes med Navne som *Nullitet* og *Anfægtelighed* (Angribelighed), eller *absolut* og *relativ Ugyldighed*.¹

En saadan Sondring gør ogsaa BGB.² Den gennemfører en skarp Adskillelse mellem »Nichtigkeit« og »Anfechtbarkeit«, men udformer de nærmere Regler paa en ny Maade.

En Viljeserklæring, der er »nichtig«, har overhovedet ingen Virkning som Retshandel, hverken imellem Parterne eller overfor Tredjemand. Dette vil Domstolene fastslaa, naarsomhelst Spørgsmaalet bringes ind for dem, ganske uden Hensyn til om den erklærende har gjort Ugyldigheden gældende. En senere Stadfæstelse af Viljeserklæringen maa i et og alt behandles som en ny Retshandel.

Den anfægtelige Viljeserklæring betragtes derimod som gyldig, indtil den anfægtes ved en Erklæring fra den dertil berettigede (i Almindelighed den erklærende) til Modparten (normalt den anden

¹ Spørgsmaalet er indgaaende behandlet af *Jul Lassen* i *Nullitet* (ovfr § 12 Note 1), hvor romersk Ret og fremmed Litteratur omtales i §§ 2—3. Se iøvrigt *Aftaler* 1 Udg § 10.II—III, § 18, *Lassen* § 13.II—III, § 21 med Henvisninger til ældre Litteratur, *G Cohn* i JT 1921.239 med Note 3, 241 med Note 1, *Stang* I § 39, *Arnholtz* i TfR 1930.373 Note 35, *Ekström* 670 ff, *E af Hållström* i Festschrift för Granfelt, *Lejman* Återvinning i konkurs 26 ff.

Om *ufærdige* Viljeserklæringer og andre »ikke-eksisterende« Viljeserklæringer se ovfr § 12 v Note 5.

² Se herom BGB 141—44, *Enneccerus* I §§ 189—90, v *Tuhr* BürgR II.1 §§ 55—57.

Part i Aftalen, Erklæringens Adressat). Saalænge Anfægtelse ikke er sket, kan Trediemand derfor ikke gøre Ugyldigheden gældende. Anfægtelsesretten bortfalder i Almindelighed, naar den ikke benyttes inden en vis Tid, og Anfægtelse udelukkes, naar den, der havde Anfægtelsesretten, har bekræftet Viljeserklæringen (givet Afkald paa sin Anfægtelsesret). Naar Viljeserklæringen er anfægtet rettidig, behandles den som ugyldig fra først af, altsaa som »nichtig«.

Ifølge BGB indtræder »Nichtigkeit« ved fuldstændig Mangel paa Handleevne (§ 105), Proformaerklæringer (§ 117), Spøg (§ 118), Formmangel (§ 125), Strid med Lov og Ærbarhed, derunder Udnyttelse (§§ 134 og 138). Anfægtelighedsgrunde er Vildfarelse (§ 119), Forvanskning ved Bud (§ 120), Tvang og Svig (§ 123).

I *andre Lande* gælder der ikke helt tilsvarende Regler, men ofte opstilles der i Litteraturen en lignende Todeling af Ugyldighedsgrundene med en Række Forskelle i Retsvirkningerne. De Benævnelser, der hyppigst bruges, er absolut og relativ Ugyldighed.³ Den afgørende Forskel ser nogle i, om Ugyldigheden kan gøres gældende af alle og enhver eller kun af enkelte, navnlig den erklærende. Andre kalder Ugyldigheden relativ, naar den erklærende kan benytte Ugyldigheden, hvis han vil, eller naar Ugyldigheden kan læges ved Ratihabition, d v s naar en Stadfæstelse af Retshandelen gør den gyldig med tilbagevirkende Kraft. Men i Reglen antages der at være en hel Række Forskelligheder mellem de to Slags Ugyldighed.

I *Schweiz* kender Obligationsretten ifølge herskende Lære ikke Anfægtelighed i BGB's Forstand. Men indenfor »Nichtigkeit« udsondres visse Tilfælde under Navnet »einseitige Unverbindlichkeit«. Det karakteristiske er, at den ene Part fra Begyndelsen ikke er bundet, men kan blive bundet ved Godkendelse eller en vis Tids Passivitet.⁴

I *engelsk Ret* opstilles en beslægtet Sondring. Der skelnes mellem »void contract«, d v s Kontrakt, der fra Begyndelsen mangler Retsvirkning, og »voidable contract« d v s Aftale, som faar Retsvirkning, medmindre den angribes af en dertil berettiget Person.⁵

³ Franske Forfattere sonderer i Almindelighed mellem *nullité absolue* og *nullité relative*, men nogle foretrækker Udtrykkene *nullité* og *annulabilité*, f Eks *H Capitant* Introduction a l'étude du droit civil⁵ no 272—90. Iøvrigt kan henvises til *Planiol-Ripert* VI no 280—327, hvis Opfattelse paa vigtige Punkter staar nær ved min.

⁴ Se herom *Oser* Art 20.V, Art 31, v *Tuhr* SchwOR § 29.II—III, § 39.

⁵ Herom *Pollock* 9 f, *Corneliussen* 12 f.

Her *i Norden* har flere Forfattere paa tilsvarende Maade delt Ugyldigheden i to Hovedgrupper. *Fr Stang* skelner saaledes mellem absolut og relativ Ugyldighed og nævner som ejendommeligt for relativ Ugyldighed, at den erklærende kan benytte Ugyldigheden, hvis han vil, og at Ugyldigheden kan læges ved Ratihibition. Mellem de to Slags Ugyldighed fordeler *Stang* Ugyldighedsgrundene paa lignende Maade som *BGB*. Dog henfører han Udbytning til relativ Ugyldighed.

Jul Lassen har derimod afvist den romanistiske Lære. Efter hans Opfattelse er der ingen eller meget ringe Brug for en Ugyldighed, der svarer til Anfægtelighed eller relativ Ugyldighed.

Før der tages Stilling til Teorierne (ndfr X), skal de vigtigste praktiske Spørgsmaal søges besvaret.

II. Dansk Ret. Retsplejeregler. Oversigt.

A. Kræves der Omstødelse ved Dom?

Udenfor Formueretten betragtes en Retshandel i mange Tilfælde som gyldig, indtil den omstødes ved Dom eller anden offentligretlig Akt. Ingen af de almindelige formueretlige Ugyldighedsgrunde har denne Karakter. Det er Hovedreglen, at der ikke kræves Dom til at hidføre Ugyldigheden. Hvis Spørgsmaalet bringes ind for Domstolene og det gøres gældende, at Viljeserklæringen er ugyldig, vil Dommen ikke omstøde Erklæringen og ophæve dens Virkning, men fastslaa, at Viljeserklæringen var ugyldig i Forvejen — normalt, at den var ugyldig fra først af.⁶

B. Skal Domstolene tage Ugyldigheden i Betragtning ex officio?

Ifølge Rpl § 293.2^o er det Hovedreglen, at Retten ikke tager Hensyn til Ugyldighedsgrunde, medmindre de er gjort gældende af Parterne.⁷ Men Reglen har to Undtagelser. Den gælder ikke om de Ugyldighedsgrunde, som en Part ikke er berettiget til at frafalde. Om dem maa det derimod gælde, at Retten skal tage dem i Betragtning af egen Drift (ex officio). Hvis Sagsøgte udebliver under Sagen, tager Retten dernæst Hensyn til alle Ugyldighedsgrunde, som fremgaar af Sagens Oplysninger.⁸

⁶ Saaledes maa Forholdet i Almindelighed opfattes, selv om en Lovbestemmelse lyder paa, at Domstolene kan eller skal tilsidesætte en Viljeserklæring, eller bruger lignende Udtryk, jfr som Eks Aftl §§ 36—37, Gbl § 8, Lejel § 30, FAL § 34, Sølov § 227. Efter Aktiel § 58 synes Dommen dog at være den Kendsgerning, der ophæver Beslutningens Virkning.

⁷ Se herom *Munch-Petersen* DRpl II 253 ff, *Hurwitz* Tvistemaal 120 ff.

⁸ Jfr Rpl § 341, § 363.2^o og § 391, jfr § 434. Se herom *Munch-Petersen* DRpl II 216 ff, *Hurwitz* Tvistemaal 213 f. Som antaget af *Hurwitz* maa

Hvilke Ugyldighedsgrunde Retten skal tage i Betragtning ex officio, naar Sagsøgte giver Møde, maa undersøges i Retsplejen, da det kan tænkes, at særlige Retsplejehensyn bliver medbestemende ved Afgørelsen. Men ialfald i Hovedsagen maa Undtagelsen i § 293.2^o omfatte de Tilfælde, hvor den erklærende ikke udenfor Retssag kan give gyldigt Afkald paa at gøre Ugyldigheden gældende.⁹ Paa begge Omraader har Afkaldets Ugyldighed sin Grund i, at almene Hensyn kræver Ugyldigheden fastholdt, selv om det er i Strid med den erklærendes Ønsker.¹⁰

C. *Oversigt over det følgende.*

Ved Undersøgelsen af de øvrige Spørgsmaal om Ugyldighedens Retsvirkninger omtales først de Tilfælde, hvor Løftegiveren ikke kan give Afkald paa Ugyldigheden (III), da Reglerne herom er enkle. De øvrige Tilfælde kræver mere indgaaende Behandling (IV—IX). Efter at de er undersøgt, gøres der kort Rede for dansk Rets Stilling til de sædvanlige Søndringer mellem to Slags Ugyldighed (X). Endelig berøres kort Spørgsmaalene om Ugyldighed af Overdragelser, særlig naar de er fuldbyrdet (XI), om negativ Kontraktsinteresse (XII) samt om delvis Ugyldighed (XIII).

III. *Ugyldighed, der udelukker Stadfæstelse af Løftet.*

A. *I hvilke Tilfælde er Godkendelse ugyldig?*

I mange Tilfælde kan en Løftegiver afskære sig fra at gøre Ugyldigheden gældende ved at godkende eller stadfæste (ratihabere) sit Løfte. Men naar Løftets Ugyldighed beroede paa Løftets Indhold eller Formaai, vil Godkendelsen i Almindelighed blive ramt af samme Ugyldighedsgrund.

Godkendelse maa saaledes være ugyldig, naar Ugyldigheden er indført til Værn for det offentliges eller Trediemands Interesse. Fremdeles hvis den beror paa, at Løftet gaar ud paa eller iøvrigt fremmer en Handling, der

den sidstnævnte Regel vistnok kunne fraviges i særlige Grupper af Tilfælde, jfr ogsaa *Lassen* Nullitet 51—53, men derimod *Vinding Kruse* i U 1909 B.14 f. Søløv § 227 synes ogsaa at kræve Paastand.

⁹ ikke engang med Virkning, indtil Afkaldet tages tilbage. Se herom ndfr III. Undtagelsen i Rpl § 293.2^o omfatter vistnok noget mere. Saaledes maa Umyndighedsindsigelsen vistnok tages i Betragtning ex officio, hvis Sagen afgøres, før Umyndigheden er ophørt, og det ikke oplyses, at Viljeserklæringen gyldigt er godkendt. Tilsvarende Regler maa gælde om Fornuftmangel (Mdhl § 65). Endvidere er det muligt, at Ugyldighed paa Grund af Formmangler i særlige Tilfælde bør tages i Betragtning ex officio, jfr *Lassen* Nullitet 47 f, *Stang* I 525 med Note 22.

¹⁰ Jfr *Planiol-Ripert* VI no 288—89.

er i Strid med Ærbarhed eller strafbar eller retstridig, eller paa, at det er i Strid med Ærbarhed at anerkende en retlig Forpligtelse til Handlinger eller Undladelser af den paagældende Art. Hvis Løftet er i Strid med Ærbarhed af andre Grunde, maa det ialfald være Hovedreglen, at Godkendelse er ugyldig.

Beror Ugyldigheden paa, at selve Løftet eller Aftalen er forbudt eller erklæret ugyldig ved Lov, maa Spørgsmaalet, om Ugyldigheden kan frafalde, afgøres i første Række ved en Fortolkning af Loven og iøvrigt efter en Overvejelse af, hvad Lovens Formaal kræver. Ugyldigheden kan ikke frafalde, hvis det er strafbart at modtage den lovede Ydelse, eller hvis Loven foreskriver ubetinget Konfiskation af Ydelsen.¹¹ Indsigelsen om Hasardspil kan ikke frafalde, jfr Fr 6 Okt 1753 § 8, Strl § 203.2^o. Derimod kan Indsigelse om Dobbelt frafalde, og det samme gælder Indsigelsen om Udnyttelse (Aftl § 31).¹²

Disse Tilfælde er nævnt som Eksempler. Men det er kun forholdsvis faa Ugyldighedsgrunde, der udelukker Afkald paa Beføjelsen til at gøre Ugyldigheden gældende.¹³

Om Godkendelsen er gyldig, maa iøvrigt afgøres efter Forholdene ved Godkendelsen. Hvis de relevante Forhold er ændret i Tiden mellem det oprindelige Løfte og Godkendelsen, kan Godkendelsen blive gyldig. Det faar bl a Betydning ved visse Forføjninger over Formueerhvervelser, som ventes, eller som endnu ikke er aktuelle. Overdragelse af ikke falden Arv er saaledes ugyldig, men Godkendelsen kan være gyldig, naar den sker efter Arvefaldet.

B. Virkningen af Ugyldighed, som Løftegiveren ikke kan give Afkald paa.

Et Løfte, som ikke gyldigt kan godkendes, har overhovedet ingen Retsvirkning som Løfte, hverken i Forholdet mellem Parterne eller overfor andre. Domstolene tager Ugyldigheden i Betragtning af egen Drift, saa snart den fremgaar af Sagens Oplysninger. Ved gensidige Aftaler vil Ugyldighed af den ene Parts Løfte medføre, at den anden Part heller ikke er bundet ved Løftet. Da den erklærende ikke selv er Herre over, om Ugyldigheden skal gøres gældende, er der ingen Grund til at frakende Trediemand Beføjelse til at paaberaabe sig Ugyldigheden. Enhver Trediemand maa derfor

¹¹ Se endvidere ovfr § 19 Note 17.

¹² Jfr *Lassen* I § 64 ved Note 44—46, *Stang* I § 39.V.

¹³ Undertiden har en Viljeserklæring en vis Retsvirkning, indtil den tilbagekaldes, men den er ikke uigenkaldelig. — Det gælder ofte en Fuldmagt eller en Tilladelse til visse Krænkelser. — I slige Tilfælde vil Godkendelsen som oftest ogsaa kun faa samme Virkning. Ndfr under B tænkes der kun paa Løfter, der ikke engang har Virkning, indtil de genkaldes.

have Adgang hertil, ialfald naar han har retlig Interesse deri. Fremdeles maa det være Reglen, at Ugyldigheden ikke falder bort, ved at Løftegiveren undlader at tage Skridt for at gøre den gældende. Naar det ugyldige Løfte er opfyldt, saaledes at Ugyldighedens Virkning er at afføde et Tilbagesøgningskrav, Berigelseskrav eller lignende,¹⁴ kan Kravet dog falde bort ved Forældelse eller Hævd.

I disse Tilfælde er det derfor klart, at Ugyldigheden har de Virkninger, som tillægges Nullitet eller absolut Ugyldighed. Men hvor der sondres mellem to Slags Ugyldighed, lader man gerne Nullitet eller absolut Ugyldighed omfatte langt flere Tilfælde.¹⁵

Ugyldigheden udelukker ikke, at Løftegiveren bliver forpligtet til at erstatte Løftemodtageren den negative Kontraktsinteresse. Om Betingelserne herfor henvises til § 12.VII.

IV. Ugyldighed i Tilfælde, hvor en Stadfæstelse kan være gyldig.

A. Stillingen, naar Ugyldigheden er fastslaaet.

Om de Tilfælde, hvor en Stadfæstelse af Løftet kan være gyldig, kan straks fastslaaes en Regel. Naar Ugyldigheden er gjort gældende af Løftegiveren eller fastslaaet ved Dom i Sag mellem ham og Løftemodtageren, maa *Løftet* betragtes som *ugyldigt fra først af*, og Ugyldigheden har da som Hovedregel samme Virkning som i de Tilfælde, der er omtalt under III (Nullitetsvirkning). Dog tager Domstolene i Almindelighed ikke Ugyldigheden i Betragtning ex officio.¹⁶

Hvis Løftegiveren stadfæster Løftet, efter at dets Ugyldighed er slaaet fast, kan Stadfæstelsen vel være et gyldigt Løfte, men den virker som et nyt Løfte, der gentager det ugyldige Løfte.¹⁷

¹⁴ Jfr ndfr under XI. Naar Opfyldelsen er i Strid med Lov og Ærbarhed, er slige Krav ofte udelukket, jfr ovfr § 19.V.

¹⁵ Jfr ovfr under I. Se dog *Planiol-Ripert* VI no 288—89. — Et Omsætningspapir, der lider af en Ugyldighed, som ikke kan frafaldes, kan dog i visse Tilfælde blive gyldigt, naar det overdrages til en Person, der er i god Tro. Jfr m H t Omsætningsgældsbreve Alm Del § 27.III.B samt ovfr § 20 v Note 11.

¹⁶ Bortset fra dette sidste Punkt gælder der i tysk Ret samme Regel om anfægtelige Løfter, naar de er anfægtet, se BGB § 142.1^o.

¹⁷ Løftet gaar imidlertid ofte ud paa at skabe samme Virkninger, som vilde følge af det gamle Løfte, hvis det var gyldigt, jfr ndfr ved Note 30.

Ugyldigheden gøres gældende af Løftgiveren ved en Erklæring til den anden Part. Erklæringen faar Virkning som Paabud til den anden Part i det Øjeblik, da den kommer frem til ham. Men den binder ogsaa Afgiveren, ialfald ved gensidige Aftaler.¹⁸ Naar den ene Part har erklæret sig løst fra Aftalen, kan han ikke senere skifte Standpunkt og kræve Aftalen opretholdt. Men Erklæringen kan tilbagekaldes i Overensstemmelse med Grundsætningen i Aftl § 7.

Løftgiverens Erklæring maa være kommet frem til Løftemodtageren, inden Løftgiveren har tabt Adgangen til at gøre Ugyldigheden gældende efter de Regler, der fremstilles ndfr under VI og VII.

B. Stillingen iøvrigt. Plan for Undersøgelsen i V—IX.

Som allerede nævnt vil Domstolene ialfald i de allerfleste Tilfælde ikke tage Ugyldigheden i Betragtning af egen Drift i Sag mod en Løftgiver, der møder.

Fremdeles kan det fastslaaes, at Reglen i Rpl § 293.2^o, hvorefter Sagsøgte maa gøre sin Ugyldighedsindsigelse gældende for at faa den taget i Betragtning, ikke medfører, at al Ugyldighed, som kan frafalde, er »Anfægtelighed«, d v s kun faar Retsvirkning, naar Ugyldigheden er gjort gældende af den erklærende. Reglen i § 293.2^o er aabenbart Udslag af særlige Retsplejehensyn. At den ikke er Udtryk for et principielt Krav om Anfægtelse, ses af, at Reglen gælder, selv om det fremgaar af Sagens Oplysninger, at Løftgiveren allerede før Sagsanlægget har gjort Ugyldigheden gældende ved Erklæring til Løftemodtageren, samt af, at Retten tager Ugyldighedsindsigelsen i Betragtning af egen Drift, naar sagsøgte udebliver.

Bortset herfra gælder der ikke Regler, der er fælles for alle Tilfælde.

Først omtales nogle særlige Tilfælde, hvor der kræves noget, der kan minde om Anfægtelse (V). For de øvrige Tilfælde undersøges først Spørgsmaalet om Løftgiverens Stadfæstelse af Løftet (VI), derefter omtales andre Omstændigheder, der afskærer ham fra at gøre Ugyldigheden gældende (VII), Spørgsmaalet om Løftemodtagerens Adgang til at paaberaabe sig, at Løftet ikke er bindende (VIII), og endelig Spørgsmaalet om Trediemands Stilling, før det er afklaret, om Ugyldigheden bliver gjort gældende (IX).

¹⁸ Bortset herfra kommer Erklæringens bindende Virkning sjældent frem. Erklæringen maa dog udelukke, at en senere Godkendelse faar tilbagevirkende Kraft overfor Trediemand i Tilfælde, hvor Tilbagevirkning undtagelsesvis anerkendes, jfr ndfr VI.B.

V. Tilfælde, hvor Løftegiveren hurtigt maa gøre Ugyldigheden gældende.

Dansk Ret kræver kun i ganske særlige Tilfælde noget, der minder om Anfægtelse. Aftl indeholder to Regler, hvorefter den erklærende bliver bundet, hvis han ikke uden ugrundet Ophold meddeler Adressaten,¹⁹ at han vil paaberaabe sig, at Erklæringen ikke er bindende. Det er § 28.2^o om voldelig Tvang og § 32.2^o om Forvanskning af Erklæring, der telegraferes eller fremføres mundtlig ved Bud.²⁰ Men selv disse Regler er vidt forskellige fra tysk Rets Regler om Anfægtelse.

BGB gør en Række vigtige Ugyldighedsgrunde til Anfægtelighedsgrunde. Efter Aftl er ingen Ugyldighedsgrund som Helhed undergivet den Regel, at der skal ske Meddelelse til Adressaten. Selv de to nævnte Bestemmelser kræver kun Meddelelse, naar Adressaten var i god Tro.²¹

Aftl's Ordning afviger endvidere fra den tyske Anfægtelighed ved, at Erklæringen til den anden Part undergives de almindelige Reklamationsregler, jfr Aftl § 40. Anfægtelse er derimod en »empfangsbedürftig« Viljeserklæring, der falder ind under BGB § 130. Den skal derfor være tilgaaet Adressaten inden Udløbet af Anfægtelsesfristen (BGB § 124, jfr dog den særlige Undtagelse i § 121, 2 Pkt) eller Forældelsesfristen. Hvis dette ikke sker, er Anfægtelsesretten tabt, selv om intet kan lægges den anfægtende til Last og

¹⁹ Aftl § 28.2^o kræver Reklamation overfor Adressaten, og denne Regel maa anvendes, selv om Adressaten har overdraget sin formentlige Ret til Trediemand. Aftl § 32.2^o maa forstaas paa tilsvarende Maade, skont den danske Tekst ikke — som de andre Landes — udtrykkelig siger, hvem Meddelelse skal gives til.

At der kan være Grund til at opstille en saadan Regel, er overset af *Jul Lassen* i Nullitet 57.

²⁰ Om nogle særlige Ugyldighedstilfælde er det bestemt ved Lov, at Ugyldigheden maa gøres gældende inden en bestemt Frist, tildels ved Rets-sag. Saaledes Sølov § 227.4^o (2 Maaneder), Lejel § 35 (1 Aar eller 2 Maaneder). Fra disse Særtilfælde ses der bort her.

²¹ Det er endda tvivlsomt, om Meddelelse er nødvendig i alle Tilfælde, hvor Adressaten var i god Tro ved Modtagelsen af Løftet. Da Reglen maa være begrundet i Hensynet til Adressaten, er Meddelelse ikke paakrævet i saa høj Grad, hvis Adressaten kommer i ond Tro, før Reklamationsfristen udløber. At gøre Undtagelse her kan dog næppe forenes med Aftl, da den kræver Meddelelse om, at den erklærende vil paaberaabe sig Ugyldighedsgrunden, og da god Tro maa forstaas i Overensstemmelse med Aftl § 39. Men hvor Adressaten faar positiv Viden om Ugyldighedsgrunden og ikke kan være i Tvivl om, at den vil blive gjort gældende, maa Hensynet til bona fides (Tro og Love) formentlig kunne føre til at se bort fra Kravet om Reklamation.

han ikke har erfaret, at Erklæringen var gaaet tabt. Efter dansk Ret kan der kun være Tale om, at den reklamerende maa afgive en ny Reklamation, naar han erfarer, at den første ikke er naaet frem.

Endvidere er en Anfægtelse, der opfylder Kravene i BGB, bindende for den erklærende. Efter dansk Ret vedligeholder Afsendelsen af den krævede Meddelelse vel Adgangen til at gøre Ugyldigheden gældende, men Afsenderen har ikke paa en for ham selv bindende Maade gjort Ugyldigheden gældende, før hans Erklæring er kommet til Adressatens Kundskab.

Allerede disse Forskelligheder gør det betænkeligt at tale om Anfægtelighed eller Angribelighed i de to Tilfælde.²²

Med Hensyn til de øvrige Retsvirkninger vil det kun sjældent have Interesse at afgøre, om man her bør gennemføre de Regler, der sædvanlig opstilles om Anfægtelighed eller relativ Ugyldighed. Spørgsmaalene maa i hvert enkelt Tilfælde afgøres efter, hvad praktiske Hensyn kræver, og ikke ved formentlig logiske Slutninger fra Ugyldighedens Art.²³

Afgørelsen kan bl a faa Betydning, naar en Overdragelse er fremtvunget ved voldelig Tvang og Løftegiveren foretager en ny Overdragelse, inden Reklamationsfristen er udløbet. Her maa det afgøres, om Undladelse af Reklamation medfører, at den første Overdragelse faar »Prioritetsvirkning« regnet fra det oprindelige Løfte og derfor gaar forud. Tilsvarende Spørgsmaal kan opstaa, hvis Trediemand gør Udlæg i den overdragne Ting, inden Reklamationsfristen udløber. Almindelige Grundsætninger om »Prioritetsvirkningen« fører formentlig til først at give den oprindelig ugyldige Overdragelse Prioritet fra Reklamationsfristens Udløb.²⁴ Men Spørgsmaalet er tvivlsomt, naar Modtageren af Overdragelsesløftet er i god Tro endnu ved Reklamationsfristens Udløb. I saa Fald vil han regne med, at Overdragelsen til ham har sædvanlig Virkning.

Hvis Erhverver Nr 2 underretter Nr 1 om sin Ret, før Reklamationsfristen udløber, maa det ialfald antages, at Nr 2 gaar forud. Iøvrigt vil Reglerne om eksstinktiv Erhvervelse ved Dobbeltoverdragelse ofte gøre det overflødigt at tage Stilling til Spørgsmaalet.

At Løftegiveren stadfæster sit Løfte, inden Reklamationsfristen er udløbet, giver næppe Grund til at regne Løftet som gyldigt fra først af ogsaa til Skade for Trediemand.

²² *Hällström* I c bruger Udtrykket Angribelighed om disse Tilfælde, men fremhæver dog, at Reklamationens Betydning kun er at bevare en allerede bestaaende Ugyldighed.

²³ Om Undladelse af at gøre Ugyldigheden gældende inden den fastsatte Frist giver OR § 31 den Regel, at Aftalen gælder som godkendt. I dansk Ret vilde det være urigtigt uden videre at betragte Passiviteten som en stiltiende Godkendelse og bestemme dens Virkninger derefter. Passiviteten maa f Eks have sin Virkning, selv om den passive Person er umyndig. Sml *Planiol-Ripert* VI no 313 og 315.

²⁴ Jfr *Ussing* i U 1929 B.156.

Grundsætningen i Aftl § 28.2^o og § 32.2^o maa ved Analogi kunne udstrækkes til Ugyldighedsgrunde, hvorom der ikke er givet Lovregler, f Eks til mekanisk Tvang, jfr ovfr § 14.I. Derimod kan den ikke udstrækkes til alle Tilfælde, hvor Løftemodtageren var i god Tro.²⁵ Den kan navnlig ikke gennemføres ved Umyndighed og Fornuftmangel (Mdhl § 65).²⁶

I de Tilfælde, hvor Ugyldighed kun indtræder, naar *Adressaten ikke var i begrundet god Tro*, er der ikke samme Trang til en Reklamationsregel, og det fremgaar af Motiverne til Aftl, at man ikke har anset Reklamation for paakrævet her. Dette Standpunkt er formentlig altfor skarpt.²⁷

VI. Stadfæstelse af Løftet.

A. Saalænge Løftegiveren ikke har gjort Ugyldigheden gældende, kan han tabe Adgangen hertil ved at stadfæste (godkende, rati-habere) Løftet. Godkendelsen har kun denne Virkning, naar den opfylder de Krav, der stilles til bindende Løfter af samme Art som det Løfte, der godkendes.

Den maa derfor ikke selv rammes af samme Ugyldighedsgrund som Løftet.

Hvis Løftet undtagelsesvis kun er gyldigt, naar det er afgivet i en bestemt Form, er det dog muligt, at en formløs Stadfæstelse efter Omstændighederne kan være bindende, naar det ugyldige Løfte opfyldte Formkravene.²⁸

²⁵ *Hällström* l c 18 f gaar ind for en almindelig Regel, sml ogsaa *Stang* I 531.

²⁶ Det kunde vel være rimeligt at gennemføre Reglen, hvor et Løfte er ugyldigt paa Grund af forbigaaende Fornuftmangel. Men i dansk Ret har Mdhl § 65.2^o givet en Regel om Erstatning efter Billighed i de Tilfælde, hvor Medkontrahenten var i god Tro, og derved formentlig udelukket Analogien af Aftl § 28.2^o.

²⁷ Jfr *Arnholm* Passivitetsvirkninger 31 ff samt ndfr under VIII. Tysk Ret kræver Anfægtelse ogsaa i disse Tilfælde, ialfald ved Tvang og Svig, se BGB § 124, hvorefter Anfægtelse maa ske inden 1 Aar, men efter de flestes Mening ogsaa i andre Tilfælde, se f Eks om § 121 *Oertmann* Anm l.a. — Tilsvarende OR § 31 om Etaarsfristen. — Herved maa dog mærkes, at en Løftegiver, der har tabt Anfægtelsesretten ved at oversidde Fristen, efter herskende Opfattelse kan nægte at opfylde den Fordring, Medkontrahenten maatte have erhvervet ved Løftet, jfr BGB § 853, ja endog kan fordre Aftalen ophævet efter Reglerne om Erstatning i BGB § 249. Se *Oertmann* § 853 Anm 2, § 124 Anm 4, jfr ogsaa *Almén* Avtl 157 f samt OR § 31.1^o og 3°.

²⁸ I Udlandet opstilles ofte den Regel, at Formen er unødvendig, naar det drejer sig om Anfægtelighed eller relativ Ugyldighed. Saaledes BGB

Stadfæstelsen maa selvfølgelig udgaa fra den Person, som Erklæringen skal binde, eller fra en, der har Magt til at binde ham, med andre Ord i Almindelighed fra den, der afgav den ugyldige Viljeserklæring, eller fra hans Bo eller Arvinger.

Hvis det drejer sig om en gensidig Aftale, hvor den ene Part ikke er bundet ved sit Løfte,²⁹ stadfæster han Løftet stiltiende, naar han kræver Aftalen opfyldt fra den anden Side, skønt han kender Ugyldighedsgrunden eller giver den anden Part Føje til at tro, at han kender den.

B. Stadfæstelsens Virkning.

Som Hovedregel maa Stadfæstelsen behandles som et nyt Løfte, men den maa i Almindelighed fortolkes saaledes, at Løftegiveren lover det samme, som han nu vilde være bundet til, dersom det ældre Løfte havde været gyldigt,³⁰ f Eks at betale de Renter, som han vilde skyldte efter det ældre Løfte, dersom det havde været gyldigt.

Om Anfægtelighed efter BGB antages det derimod, at en Stadfæstelse gør Erklæringen gyldig fra først af. Og de fleste Forfattere opstiller samme Regel om relativ Ugyldighed. Der ses imidlertid ikke at være real Grund til at give Stadfæstelsen tilbagevirkende Kraft ved nogen af de almindelige Ugyldighedsgrunde.³¹ Der kan i det højeste være Tale om at gaa denne Vej i ganske særlige Tilfælde.

I *Forholdet mellem Parterne* har det næppe praktisk Betydning ved rene Løfter, om Stadfæstelsen gør Løftet gyldigt fra først af. Men det bliver afgørende, hvis Erklæringen tillige virker til Fordel for Afgiveren (som Paabud) og denne Retsvirkning beror paa, at Erklæringen kommer frem inden et vist Tidspunkt. Eks: Et Tilbud om Salg skal accepteres eller en Genkøbsret benyttes inden en vis Frist. Hvis Akcepten eller Erklæringen om Genkøb er ugyldig og først stadfæstes efter Fristens Udløb, maa det

§ 144.2^o, *Stang* I 529 og om »einseitige Unverbindlichkeit« *Oser* § 31 Anm 9. Derimod kræver *code civil* i Almindelighed Formen iagttaget ved Ratihabition, jfr *Planiol-Ripert* VI no 304.

²⁹ Jfr ndfr under VIII.

³⁰ Denne Regel maa ialfald gælde, naar det drejer sig om en gensidig Aftale, der binder den anden Part.

³¹ Se hertil *Lassen* Nullitet § 10, *Lassen* I § 21, Aftaler I Udg § 18, *Stang* I 525, 528 (for Tilbagevirkning), jfr dog 532 (om Overdragelse til Trediemand), *Augdahl* i TfR 1921.118 f (imod Tilbagevirkning, særlig hvor Overdragelsen er ugyldig paa Grund af Svig), *Planiol-Ripert* VI no 309 (ndfr Note 33). I Schweiz synes der at være Uenighed, se *Oser* Art 31 Anm 10, v *Tuhr* SchwOR § 39.II, som dog maa sammenholdes med § 20 Note 71. Ved Læsningen af Teksten maa det huskes, at jeg kun kalder en Overdragelse ugyldig, naar den hverken skaber Ret efter sit Indhold eller forpligter Overdrageren til at erstatte Opfyldelsesinteressen (ovfr § 12.II).

formentlig være Hovedreglen, at Stadfæstelsen ikke gør Erklæringen rettidig. Men hvis Ugyldigheden beror paa, at Erklæringen er fremkaldt af den anden Part ved retstridig Tvang eller Svig eller andet Forhold, der paa-drager ham Ansvar, maa den anden Part vistnok være bundet, ialfald naar Stadfæstelsen sker uden ugrundet Ophold.³²

Om Stadfæstelsen har tilbagevirkende Kraft, faar dog navnlig Betydning i *Forhold til Trediemand*. I det følgende omtales en Række Forhold, hvor det bliver afgørende for Trediemands Stilling, om Stadfæstelsen »læger« Ugyldigheden med tilbagevirkende Kraft. Det forudsættes, at Stadfæstelsen tolkes saaledes, at den gaar ud paa at stille Løftemodtageren, som han vilde være stillet, hvis det oprindelige Løfte var gyldigt.

a) *Ugyldig Overdragelse stadfæstes, efter at Trediemand har vundet Ret over samme Genstand.*

Spørgsmaalet kommer frem saaledes: L overdrager ugyldigt en Ting til M. Derefter overdrager han gyldigt samme Ting til T, eller L's Fordringshaver T gør Udlæg i Tingen. Senere godkender L Overdragelsen til M. Denne Godkendelse kan fortrænge T's Ret, hvis den bedømt som en ny Overdragelse medfører en eksstinktiv Erhvervelse til Fordel for M. Men hvor Betingelserne for eksstinktiv Erhvervelse ikke er til Stede, maa M trods Godkendelsen vige for T. Der er ingen Hjemmel eller real Grund til at give Overdragelsen til M Retsvirkning overfor T (Prioritetsvirkning) fra det Tidspunkt, da den oprindelige Overdragelse til ham vilde have faaet Retsvirkning, hvis den havde været gyldig. Og det vilde ikke stemme med de almindelige Grundsætninger om Løfters Retsvirkninger overfor Trediemand.³³

Reglen gælder sikrest, hvor ogsaa T's Ret hviler paa Overdragelse.³⁴ Hvis T for en Fordring paa L har gjort Udlæg i den Ting, L ugyldigt har overdraget til M, maa Reglen derimod fraviges i visse Tilfælde. Saafremt det efter den almindelige Opfattelse vilde være umoralsk eller usømmeligt at gøre Ugyldigheden gældende, bør det formentlig være Reglen, at det godkendte Løfte ogsaa overfor Udlægshaveren faar Virkning, som om det

³² Om den anden Parts Stilling se iøvrigt ndfr VIII.

³³ Se herom ovfr § 8.IV.B. I Frankrig antages det, at Godkendelsen ikke kan skade Trediemand, der har erhvervet Ret før Godkendelsen, se *Planiol-Ripert* VI no 309. Jfr ogsaa v Tuhr SchwOR § 20 Note 71.

³⁴ Jfr *Lassen* Nullitet § 11. Med Hensyn til Dobbelt salg antager *Stang* I § 34 Note 54 samme Resultat. I Tilslutning til ældre Opfattelse forklarer han det med, at L har overdraget T sin Ret til at forføje over Forholdet og derfor maa bøje sig for hans Afgørelse. Denne Begrundelse — som ikke dækker Udlægstilfældet — turde dog være en Fiktion, ialfald hvor Sælgeren ikke har meddelt Køber Nr 2, at han forud har foretaget et Salg, der er ugyldigt. Men man maa antage, at L overfor T er forpligtet til at gøre Ugyldigheden gældende. Iøvrigt kan efter tysk Opfattelse Anfægtelsesretten hverken overdrages eller gøres til Genstand for Udlæg, se v Tuhr BürgR 11.1 § 57 ved Note 59.

havde været gyldigt fra først af.³⁵ Var Aftalen mellem L og M gensidig bebyrdende, maa der gøres yderligere Undtagelser. Efter Omstændighederne og navnlig, hvor Godkendelsen ikke med Sikkerhed strider mod Løftegiverens Interesser, maa Godkendelsen af den gensidige Aftale vistnok være bindende for Udlægshaveren.

Hvis Løftegiveren gaar fallit, maa det være Hovedreglen, at Stadfæstelsen ikke kan paaberaabes overfor Boet, medmindre Stadfæstelseserklæringen er kommet til Adressatens Bevidsthed før Konkursens Bekendtgørelse, mens han var i god Tro.

Ved Konkurs gaar Løftegiverens Beføjelse til at afgøre, om Ugyldigheden skal gøres gældende, over til Boet i de sædvanlige Tilfælde, hvor Boet kan træde ind i det paagældende Kontraktforhold. Hvis Afkræftelse beror paa, om en Overdragelse er sket en vis Tid før Konkursen, maa det ligeledes være Hovedreglen, at Overdragelsen først regnes for sket ved Godkendelsen. Ogsaa overfor Konkursboet bør der dog vistnok gøres Undtagelse i særlige Tilfælde ligesom overfor en Udlægshaver.

b) *Ugyldig Opgivelse af en Ret stadfæstes, efter at Retten er overført til T.*

Hvis en Fordringshaver F ugyldigt har eftergivet Fordringen og derefter overdrager den til T, kan F's senere Godkendelse af Eftergivelsen ikke berøve T Fordringen, medmindre en ny Eftergivelse foretaget i Godkendelsens Øjeblik vilde have denne Virkning, fordi F endnu var legitimeret som Fordringshaver og Skyldneren var i god Tro. Heller ikke en ved Udlæg stiftet Ret over Fordringen vil i Almindelighed blive fortrængt ved en Godkendelsen.³⁶

c) *Trediemand vilde tage en Ret over eller en Indsigelse mod et Omsætningsgældsbevis, hvis Overdragelsen blev gyldig med tilbagevirkende Kraft.*

³⁵ Jfr *Lassen* Nullitet 67 f, jfr 59 f. *Platou* 409 hævder, at Udlæg eller Konkurs ikke betager Løftegiveren Retten til at rathabere. Se herimod *Augdahl* i TfR 1921.118 særlig med Henblik paa Svig.

³⁶ Den modsatte Opfattelse kan ikke betragtes som fastslaaet ved U 1879.793, der antog, at C, der havde gjort Udlæg i en Fordring, maatte respektere, at Fordringen var indfriet før Udlægget, skønt Pengene var betalt til den mindreaarige Kreditor, som efter dagældende Regler var myndig under Kurator. Den Mangel, at Kurator ikke havde været med til at kvittere, fandtes afhjulpet ved en Kvittering, der var udstedt af Kreditor efter Udlægget og efter opnaaet Myndighed. Rent bortset fra, at Datidens Myndighed under Kurator nu er afskaffet, tager Dommen ikke med Sikkerhed Stilling til Spørgsmaalet om Stadfæstelse af ugyldige Viljeserklæringer, da Fordringen ialfald for Størstedelen var bragt til Ophør ikke ved Viljeserklæring fra Kreditor, der var mindreaarig, men ved Betaling fra Skyldneren, og Dommen begrundet Resultatet med, at Gælden var indfriet. Der gør sig imidlertid særlige Hensyn gældende ved Betaling, hvor Skyldnerens Frigørelse ikke er afhængig af Kvitteringen. Se iøvrigt om Tilfældet *Lassen* I 164, Nullitet 67 Note 9.

Indsigelser mod og Rettigheder over et Omsætningsgælds-brev tabes formentlig ikke ved en ugyldig Overdragelse, jfr Alm Del 283. En Stadfæstelse af Overdragelsen kan medføre Tab af dem, hvis Tabet vilde følge af en ny Overdragelse foretaget i Stadfæstelsens Øjeblik, men ellers ikke. Godkendelsen gør heller ikke her Overdragelsen gyldig med tilbagevirkende Kraft. T bevarer derfor sin Indsigelse eller sin Rettighed, navnlig hvis Cessionaren faar Kendskab til den inden Stadfæstelsen. Faar han det, kan Resultatet iøvrigt ogsaa støttes paa Aftl § 33.

Tilsvarende Regler maa gælde om Eksstinktion af Indsigelser eller Rettigheder ved Overdragelse af andre Formuegoder.

d) *Hvornaar anses en godkendt Fordring som tilblevet overfor Konkursboet?*

Hvis en Fordringshavers Stilling overfor Skyldnerens Konkursbo beror paa, at hans Fordring er blevet til før et vist Tidspunkt, kan Skyldnerens Stadfæstelse af et ugyldigt Løfte heller ikke til Skade for Boet medføre, at Fordringen regnes som tilblevet ved det oprindelige, ugyldige Løfte.³⁷

e) *T har stillet Sikkerhed for et ugyldigt Løfte.*

Hvis T har paataget sig et Forløfte eller stillet Pant for L's Forpligtelse, er han i Almindelighed ikke bundet, hvis L's Løfte er ugyldigt. Men det kan tænkes, at Sikkerheden hæfter for L's Forpligtelse, naar L gyldigt stadfæster sit Løfte.³⁸ Navnlig naar den sikrede Fordring er Led i en gensidig Aftale, maa Kautionisten vistnok i ret vidt Omfang hæfte for den stadfæstede Forpligtelse. Men dette beror ikke paa, at Stadfæstelsen har tilbagevirkende Kraft. Det maa forklares ved, at Kautionistens Ansvar følger af en Fortolkning af hans Løfte eller af de udfyldende Retsregler om Kaution.

VII. *Adgangen til at gøre Ugyldigheden gældende falder bort paa anden Maade.*

A. *Rpl § 293.2º.*

Hvis Løftegiveren som sagsøgt møder, men ikke gør Ugyldigheden gældende, vil Dommen give Sagsøgeren samme Stilling som, hvis Løftet havde været gyldigt. Men i Forhold til Trediemand kan Løftegiverens Undladelse af at gøre Indsigelsen gældende formentlig kun have samme Virkning som en Stadfæstelse. Ialfald som Hovedregel faar Løftet derfor ikke Virkning, som om det var blevet gyldigt fra først af.

Hvis f Eks B ved Svig har bevæget A til at overdrage en Ting til ham og T derefter har faaet Tingen overdraget af A eller efter Dom over A har gjort Udlæg i Tingen, kan T's Ret ikke gaa tabt, ved at A senere dømmes til at udlevere Tingen til B, fordi A ikke gør Ugyldigheden gældende.

³⁷ F Eks naar det skal afgøres, om Fordringshaveren har en Konkursfordring, jfr U 1896.515 (om Umyndighed), eller om hans Modkrav blev erhvervet før det i KL § 15 nævnte Tidspunkt. Overfor Konkursboet maa der dog gøres samme Undtagelse, som overfor Udlægshavere er opstillet ovfr v Note 35.

³⁸ Jfr *Ussing*, Kaution 189 f.

Hvor der er gjort Udlæg, maa der dog vistnok gøres Undtagelse i særlige Tilfælde, jfr ovfr ved Note 35.

Undladelse af at gøre Ugyldigheden gældende kan dernæst undertiden være Udslag af en Givervilje, og i saa Fald maa den erklærendes Konkursbo efter Omstændighederne kunne afkræfte den deri liggende Gave, navnlig efter KL § 26.³⁹

B. *Løftegiverens Passivitet.*

Bortset fra de særlige Regler, der er omtalt foran under V, har vi ingen Lovregler om, at Ugyldigheden falder bort, naar den ikke gøres gældende inden en vis Tid. Men de Ugyldighedsgrunde, der ikke rammes af de omtalte Særregler, maa efter Omstændighederne i Kraft af almindelige Retsgrundsætninger kunne tabe deres Virkning ved Løftegiverens Passivitet.

I Almindelighed er der vel ikke tilstrækkelig Grund til at kræve aktiv Optræden af Løftegiveren, naar Løftemodtageren har handlet svigagtig, jfr Kbl §§ 53—54, eller Ugyldigheden iøvrigt skyldes klart utilbørligt Forhold fra hans Side. Men hvor hans Forhold ikke er saa dadelværdigt, f. Eks. hvor Ugyldigheden kun beror paa, at han paa Grund af simpel Uagtsomhed har overset, at der forelaa en Ugyldighedsgrund, kan Hensynet til ham og Ønsket om at undgaa en uheldig Usikkerhed føre til, at Adgangen til at gøre Ugyldigheden gældende falder bort ved Passivitet.⁴⁰ Der er særlig ofte Trang hertil, naar det ugyldige Tilsagn er opfyldt og Sagen derfor drejer sig om Tilbagesøgning, samt naar han iøvrigt har truffet Foranstaltninger i Tillid til Loftet.

Ved gensidige Aftaler er det særlig ofte paakrævet at tillægge Passiviteten Virkning, jfr ndfr under VIII.

At Adgangen til at gøre Ugyldigheden gældende falder bort efter almindelige Passivitetsgrundsætninger, kan formentlig ikke medføre, at Løftet ogsaa overfor Trediemand virker som gyldigt fra først af.

C. *Andet Forhold fra Løftegiverens Side.*

Hvis en Part i en gensidig bebyrdende Kontrakt har modtaget den anden Parts Ydelse, kan han formentlig tabe Beføjelsen til at gøre sit eget Løftes Ugyldighed gældende ved at raade over Ydelsen paa en saadan Maade, at han ikke kan give den tilbage i væsentlig uforringet Stand. Hvis Modtageren med Kendskab til sit Løftes Ugyldighed forbruger det modtagne eller afhænder det modtagne, vil den anden Part i Almindelighed have Føje til at betragte det som en Stadfæstelse af Aftalen. Men selv hvor dette

³⁹ Se herom *Ussing* i SpD I 38.

⁴⁰ Se Alm Del § 44.I med Henvisninger, *Stang* I 528, 530 f.

ikke gælder, maa en Raaden, der udelukker Tilbagegivelse, efter Omstændighederne kunne bevirke, at Modtageren mister Beføjelsen til at gøre Ugyldigheden gældende.⁴¹

VIII. *Kan Løftemodtageren paaberaabe sig, at Løftet ikke er bindende? Særlig om gensidige Aftaler.*

Naar Løftegiveren ikke er bundet ved sit Løfte, kan Løftemodtageren ialfald beraabe sig herpaa i de Tilfælde, hvor Ugyldigheden ikke kan frafaldes, jfr foran under III. Ved gensidige Aftaler vil Ugyldigheden af den ene Parts Løfte i disse Tilfælde medføre, at den anden Part heller ikke er bundet ved Aftalen.

De samme Regler gælder om Ugyldighed, der kan frafaldes, saafremt Løftegiveren har gjort Ugyldigheden gældende eller den er fastslaaet i Retssag mellem Løftets Parter.

Noget vanskeligere er det at afgøre, om Løftemodtageren i Tilfælde, hvor Ugyldigheden kan frafaldes, kan gøre den gældende i Tiden, inden den er gjort gældende af Løftegiveren.

Aftl §§ 28—33 tager ikke Stilling til Spørgsmaalet. De fastslaa kun, at Viljeserklæringen ikke binder Afgiveren.

Drejer det sig om et *ensidigt Løfte*, har Spørgsmaalet meget ringe Interesse. Men naar Erklæringsmodtageren har en anerkendelsesværdig Interesse heri, maa han kunne paaberaabe sig, at Løftet ikke er bindende. Ved Betaling og andre Opfyldelsesretshandler maa Fordringshaveren saaledes kunne paaberaabe sig, at Viljeserklæringen ikke er bindende for Afgiveren, og at han selv som Følge deraf ikke er forpligtet til at give Kvittering, til at udlevere et stillet Haandpant o s v.

Ved *gensidige Aftaler* maa den, til hvem det ugyldige Løfte er rettet, have Beføjelse til at holde sin Ydelse tilbage — saafremt han ikke har forpligtet sig uden Hensyn til, om den anden Part ikke blev bundet ved sit Løfte. — Og hvor han har afsendt Ydelsen i god Tro, maa han formentlig kunne hindre, at den overgives til den anden Part (udøve en »Standsningsret«).

I nogle Tilfælde, men langt fra altid, kan han ogsaa *træde tilbage fra Aftalen*.

Adgang hertil har han, naar hans eget Løfte ikke er bindende for ham, enten efter almindelige Ugyldighedsregler eller ud fra Forudsætningspunktet.

⁴¹ Det sker navnlig, hvor Modtageren bliver forpligtet i Kraft af den Grundsætning, der er omtalt i § 37.II.3.

Naar det er Formmangler, der gør den ene Parts Løfte ugyldigt, vil den anden Parts Løfte ogsaa ofte være ugyldigt paa Grund af Formmangel, men ikke engang her behøver de to Løfter at følges ad.⁴²

Bortset fra Tilfælde, hvor ogsaa Løftemodtagerens Løfte rammes af en Ugyldighedsgrund, bliver Forudsætningssynspunktet afgørende.⁴³

Den, der har modtaget et Løfte, der ikke er bindende, kan i Almindelighed kræve sig løst fra sit Løfte, hvis han ikke har fremkaldt den anden Parts Løfte ved Tvang, Svig, Udnyttelse eller andet Forhold, der paadrager ham Erstatningsansvar, og han heller ikke, dengang han afgav sit Løfte, vidste, at den anden Parts Løfte var ugyldigt.⁴⁴

Paa den anden Side kan han ikke træde tilbage fra Aftalen, hvis han har fremkaldt den anden Parts Løfte ved Tvang, Svig eller Udnyttelse, og i Almindelighed heller ikke, hvis han afgav sit Løfte med Viden om Ugyldighedsgrunden.

Der er altsaa en Række Tilfælde, hvor en gensidig Aftale *binder den ene Part*, men ikke den anden.⁴⁵ Den Part, hvis Løfte blev ramt af en Ugyldighedsgrund, har i slige Tilfælde Aftalens Skæbne i sin Haand. Han kan kræve den opfyldt, men derved afskærer han sig fra at gøre sit Løftes Ugyldighed gældende, ialfald hvis han vidste, at hans Løfte var ugyldigt. Men han kan ogsaa paaberaabe sig Ugyldigheden, hvilket har den Følge, at ogsaa den Part, der hidtil var bundet, bliver løst fra sit Løfte.

I disse Tilfælde opstaar der til at begynde med en Uvishedstilstand. Men Uvisheden falder bort før eller senere, enten ved at Ugyldigheden gøres gældende,⁴⁶ eller ved at Adgangen til at gøre den gældende falder bort efter de Regler, der er fremstillet foran under VI—VII.

Som nævnt er der ved gensidige Aftaler *særlig Grund til at tillægge Passiviteten Virkning*. Selv om den ene Part ikke er bundet, kan det tænkes, at

⁴² Se L om Anvendelse af udenlandske Arbejdere 67 1 April 1912 § 5.1^o.

⁴³ Derfor behandles Spørgsmaalet nærmere ndfr i § 43. Se iøvrigt *Lassen* Nullitet § 11.

⁴⁴ Om Umyndighedstilfældet giver Mdhl § 43.2^o Regler, som medfører nogle smaa Afvigelser fra almindelige Regler.

⁴⁵ Dette er ogsaa Følgen af den »einseitige Unverbindlichkeit«, som efter schweizisk Ret indtræder i visse Tilfælde.

⁴⁶ Jfr ovfr ved Note 18.

han finder sig tjent med Aftalen og derfor ønsker at fastholde den. Den Part, der er bundet, maa regne med denne Mulighed og maa derfor ofte træffe Forberedelser til Aftalens Opfyldelse. Derfor har han ofte stor Interesse i at faa Besked om den anden Parts Stilling. Iøvrigt vil den Omstændighed, at den ubundne Part lader længere Tid gaa uden at gøre Ugyldigheden gældende, let fremkalde den Opfattelse, at han finder sig tjent med at fastholde Aftalen. Naar den ubundne Part ved Aftalen tilstræber Fortjeneste, vilde han endelig, hvis han rolig kunde vente med at bestemme sig, ofte faa Mulighed for at spekulere paa den anden Parts Bekostning. I slige Tilfælde er der særlig stærk Grund til at kræve, at han tager Standpunkt indenfor rimelig Tid og giver den anden Part Meddelelse om sit Valg. Men man bør vistnok for gensidig bebyrdende Kontrakter opstille den almindelige Regel, at den ubundne Part maa give den anden Part Meddelelse, naar rimelig Hensyntagen til den anden Parts Interesser kræver, at han faar Besked om, at Ugyldigheden vil blive gjort gældende.

Naar den anden Part spørger Løftegiveren, om han vil gøre Ugyldigheden gældende, vil det i Reglen være rimeligt at forlange, at han afsender Svar paa Forespørgselen.⁴⁷

Hvis Løftegiveren gør Ugyldigheden gældende eller den fastslaaes i Rets sag mod ham (hvor han udebliver), er ogsaa den anden Part løst fra Aftalen. Paa den anden Side bliver Aftalen i Almindelighed bindende for begge Parter, naar den Part, der ikke var bundet, gyldigt godkender Aftalen eller han paa anden Maade mister Beføjelsen til at gøre Ugyldigheden gældende.

Den her skildrede »ensidige Bundethed« er vistnok den vigtigste Realitet bag Læren om relativ Ugyldighed.⁴⁸ Men heller ikke den er i dansk Ret knyttet til bestemte Ugyldighedsgrunde blot paa Grund af deres Art. Og selv hvor den ene Part er bundet, maa han kunne paaberaabe sig, at den anden Part ikke er bundet. Den andens Løfte betragtes ikke som gyldigt, indtil han har gjort Ugyldigheden gældende. Den bundne Part maa bl a kunne spørge sin Medkontrahent om hans Stilling og kunne nægte at yde, indtil ogsaa han er blevet bundet ved Aftalen.

IX. Trediemands Stilling i det Tidsrum, da det er uvist, om Ugyldigheden bliver gjort gældende.⁴⁹

A. Hvis de udviklede Regler godkendes, kan der ikke gives et

⁴⁷ I Festskrift för Granfelt antager *Hällström* i Analogi med Aftl § 8, at Undladelse af at svare paa en Forespørgsel fra den ondtsroende Medkontrahent medfører, at Viljeserklæringen er ugyldig. Dette synes lidet rimeligt, og § 8 ses ikke at give noget Grundlag derfor. Se iøvrigt Henvisninger i Note 27.

⁴⁸ Jfr *N Cohn* i JT 1921.239 Note 3.

⁴⁹ Jfr *Lassen* Nullitet § 9. — Om de Tilfælde, hvor der kræves Reklamation overfor Løftemodtageren, se ovfr under V.

fælles Svar paa Spørgsmaalet, om Trediemand i det Tidsrum, hvor det er uvist, om Ugyldigheden bliver gjort gældende, har Adgang til at *paaberaabe sig, at Løftet ikke er bindende*.

Trediemand maa have Adgang hertil i alle de Tilfælde, hvor han, selv efter af Løftet var gyldigt stadfæstet, kunde paaberaabe sig, at Løftet ikke var bindende. — Men Trediemands Paaberaabelse heraf vil ikke i Forholdet mellem Løftegiver og Løftemodtager frembringe samme Virkninger som Løftegiverens Erklæring om, at han gør Ugyldigheden gældende. —

Udenfor disse Tilfælde maa det i Overensstemmelse med den almindelige Opfattelse antages, at Løftegiverens Konkursbo kan gøre Ugyldigheden gældende, naar der paa Løftet støttes en Ret mod Boet.⁵⁰

Andre Trediemænd maa ialfald kunne paaberaabe sig, at Løftegiveren ikke er bundet, og at det endnu ikke er afgjort, om han gør Ugyldigheden gældende.

I Tilfælde, hvor en Kautionsist vilde hæfte for Hovedmandens godkendte Løfte, maa han saaledes kunne nægte at betale, indtil det viser sig, om Hovedmanden gør Ugyldigheden gældende eller taber Adgangen hertil. Og hvis L har en Fordring paa T og ugyldigt overdrager den til M, maa T kunne nægte at yde til M, saalænge det er uvist, om Ugyldigheden falder bort.⁵¹ Hvor det ikke kan skade Løftegiveren, kan det dog efter Omstændighederne tillades Trediemand at gøre Ugyldigheden gældende paa samme Maade som Løftegiveren selv.⁵²

B. Trediemand kan paa den anden Side *ikke betragte Løftet som gyldigt*, saalænge Ugyldighedsspørgsmaalet ikke er afgjort i Forholdet mellem Parterne. Spørgsmaalet kommer navnlig frem, naar Modtageren af et ugyldigt Løfte overdrager sin Ret efter Løftet til Trediemand, inden Løftegiveren gør Ugyldigheden gældende. Hvis det ugyldige Løfte var et simpelt Gælds-brev eller et mundtligt Løfte, bevarer Løftegiveren som Regel sine Indsigel-

⁵⁰ Jfr U 1933.146 (om Aftl § 37), 1895.734, 1900.811 om Umyndighed. Konkursboet kan ogsaa anfægte efter tysk Ret.

⁵¹ U 1911.683 synes dog at se bort fra en usikker Mulighed for, at en Transport var ugyldig. Iøvrigt har en Skyldner i Almindelighed ingen anden Interesse end at være sikker paa, hvem han kan betale til med frigørende Virkning, jfr *Lassen* Nullitet 60.

⁵² U 1936.955: Hvor Udlæg var givet i Skyldnerens Ret efter en Kontrakt om Køb paa Afbetaling af en Bil for 3400 Kr og Sælgeren vilde tage Tingen tilbage og beholde Afdragene i H t Kontrakten, antog UR, at Udlægshaveren kunde kræve Aftl § 37 bragt i Anvendelse. VL afgjorde Sagen paa andet Grundlag.

ser trods Overdragelsen. Han må ogsaa bevare den Indsigelse, at Løftet ikke var bindende. Og han kan gøre Ugyldigheden gældende overfor Trediemand uden først at anfægte Løftet overfor Løftemodtageren.⁵³ Det samme gælder om ufortabelige Indsigelser mod et Omsætningsgælds-brev, og om fortabelige Indsigelser, naar T ikke var i god Tro. Naar et ved Svig fremkaldt Omsætningsgælds-brev overdrages til Trediemand, der ser eller burde forstaa, at Løftet er fremkaldt ved Svig, kan Løftegiverens Svigsindsigelse ikke gaa tabt ved Overdragelsen til Trediemand, selv om den foregik, før Løftegiveren rejste Indsigelse mod Løftet. Trediemand maa tage Hensyn til, at Løftet ikke er bindende. Han kan derfor kun faa samme Stilling som den første Modtager af Gælds-brevet.⁵⁴

X. *Fremmed Teoris Inddelinger afvises.*

Paa Baggrund af Fremstillingen under III—IX kan det fastslaas, at dansk Ret ikke med Hensyn til Ugyldighedens Retsvirkninger gennemfører en Hovedsondring, der svarer til Sondringen mellem Nullitet og Anfægtelighed eller mellem absolut og relativ Ugyldighed.

I dansk Ret er der visse Tilfælde, hvor den erklærende ikke kan give Afkald paa Ugyldigheden og Domstolene tager den i Betragtning af egen Drift. Her indtræder de Retsvirkninger, som anses for ejendommelige for Nullitet. Men Ugyldigheden i de øvrige Tilfælde kan ikke retvisende kaldes Anfægtelighed eller relativ Ugyldighed.

Ved de Ugyldighedsgrunde, der sædvanlig antages at medføre Anfægtelighed eller relativ Ugyldighed, f. Eks Svig, kræver dansk Ret ikke noget i Retning af Anfægtelse. Iøvrigt kommer en Forskel fra den Ugyldighed, der ikke kan frafalde, vel frem paa to Punkter: Den erklærende kan give Afkald paa Ugyldigheden, og Domstolene tager — ialfald som Regel — ikke Ugyldigheden i Betragt-

⁵³ I de Tilfælde hvor der kræves Reklamation overfor Adressaten efter Aftl § 28.2^o, § 32.2^o eller deres Analogi, kan Ugyldigheden dog heller ikke gøres gældende mod Trediemand, naar Løftegiveren er blevet bundet ved Undladelser af Reklamation.

⁵⁴ Dette er ogsaa Reglen efter BGB § 142.2^o. En konsekvent Gennemførelse af det Princip, at Erklæringen betragtes som gyldig, indtil den anfægtes, vilde føre til, at Anfægtelighed faldt bort ved Overdragelsen. *Enneccerus* I § 190.II opfatter Reglen som stemmende med Lovens System, idet han konstruerer Anfægtelighed som en svævende Nullitet, der afhænger af Viljen hos den Part, der har Anfægtelsesret.

ning af egen Drift. Men deraf følger ikke, at Ugyldigheden i andre Retninger har svagere Virkninger end Ugyldighed, der ikke kan frafalde.

Man kan navnlig ikke drage den Slutning, at Løftet, naar det stadfæstes, betragtes som gyldigt fra først af, eller at Løftemodtageren eller Trediemand ikke kan paaberaabe sig Ugyldigheden, saalænge Løftgiveren ikke har gjort den gældende.

I gensidige Aftaler behøver den Omstændighed, at den ene Parts Løfte lider af en Ugyldighed, der kan frafalde, imidlertid ikke at medføre, at Aftalen ikke binder den anden Part. Det kan ske, at den binder ham. Den ikke bundne Part har det da i sin Haand at afgøre, om han vil træde tilbage fra Aftalen (hvorved ogsaa den anden bliver løst) eller kræve den opfyldt.

I nogle særlige Tilfælde kan der endvidere være Grund til at give den erklærende personlig Afgørelsen af, om Ugyldigheden skal gøres gældende, og navnlig til at gennemføre den Regel, at hans Kreditorer maa finde sig i hans Afgørelse, selv om den skader dem.

Endelig er der Grund til i vidt Omfang at lade Løftgiverens Adgang til at paaberaabe sig Ugyldighed falde bort, naar han ikke gør Ugyldigheden gældende, f. Eks. ved at give den anden Part Meddelelse herom. De Regler, Aftl. giver i denne Retning, bør formentlig udvides. Men slige Regler behøver ikke — og bør formentlig ikke — medføre, at Ugyldigheden kun faar de Virkninger, som sædvanlig tillægges Anfægtelighed og relativ Ugyldighed.

Med Hensyn til den mere principielle Kritik af de udenlandske Teorier henvises til *Jul Lassens* Afhandling.⁵⁵

Naar Ugyldigheden kan falde bort ved Undladelse af Reklamation som efter Aftl. § 28.2^o, er det ikke træffende at kalde Viljeserklæringen en Nullitet. Saalænge det ikke er afgjort, om et Løftes Ugyldighed bliver gjort gældende eller falder bort, er det vel overhovedet mest træffende at bruge Aftl.'s Udtryk, at Løftet ikke er bindende for Afgiveren.

XI. *Ugyldighed af Overdragelser, navnlig naar de er fuldbyrdede.*

Aftl.'s Ugyldighedsregler gælder lige saa fuldt om Overdragelser som om andre Tilsagn, og det samme maa antages om de almindelige Ugyldighedsregler udenfor Aftl. Om ingen af de almindelige Ugyldighedsgrunde gælder den Regel, som for visse Tilfælde blev

⁵⁵ Se navnlig *Lassen* Nullitet § 13.

opstillet af Romanisterne, nemlig at Overdragelsen i og for sig var gyldig, og at Overdrageren kun fik en Fordringsret, der gik ud paa Ophævelse af Retshandelens Følger.⁵⁶

Ugyldigheden falder ikke bort, ved at Overdragelsen fuldbyrdes, f Eks ved at den Ting, der overdrages, overgives til den anden Part. Hvor Fuldbyrdsen strider mod Lov og Ærbarhed, kan den dog medføre, at Forføjningen bliver virksom.⁵⁷ Men bortset herfra kan Overdrageren, der gør Ugyldigheden gældende, vindicere Tingen. Og han kan vindicere den ikke blot fra Medkontrahenten, men i Almindelighed ogsaa fra Trediemand, der afleder Ret fra Medkontrahenten, f Eks hans Arvinger, hans Kreditorer, der har gjort Udlæg i den, og hans Konkursbo. Dansk Ret lader ikke eksstinktiv Erhvervelse indtræde til Fordel for Kreditorer her. Selv Tinglysningens Gyldighedsvirkning efter TL § 27 kommer — i Modsætning til, hvad der er Reglen efter § 1 — ikke Kreditorerne til Gode,⁵⁸ og det samme maa antages om den eksstinktive Erhvervelse ifølge Vxl § 16.2^o og andre Lovbestemmelser med lignende Affattelse.⁵⁹

Den Trediemand, der i god Tro faar overdraget Retten af Løftemodtageren (eller en Del af Retten), vil derimod erhverve den ham tilsagte Ret eksstinktivt i flere vigtige Grupper af Tilfælde, saafremt Ugyldighedsgrunden hører til de svage Grunde, der kun medfører Ugyldighed, naar Løftemodtageren ikke er i begrundet god Tro.⁶⁰

Dersom *Ydelsen ikke mere kan gives tilbage*, har Yderen ofte Krav paa, at Modtageren skal erstatte Ydelsens Værdi eller dog afgive den Berigelse, han har faaet paa Yderens Bekostning. For Tilfælde, hvor Ugyldighedsgrunden er Umyndighed, fastslaar Mdhl § 44.1^o, at Modtageren skal erstatte det modtages Værdi, og dette gælder, selv om Ydelsen er gaaet hændeligt til Grunde og Modtageren var i god Tro.⁶¹ Denne strenge Regel maa imidlertid antages at bero paa særlige Hensyn. Den kan derfor ikke udvides

⁵⁶ Denne Opfattelse, der særlig er fremsat med Hensyn til Svig, er omtalt ovfr § 15 Note 8.

⁵⁷ Se herom ovfr § 19.V. En anden Undtagelse gælder om en umyndigs Overdragelse af et Omsætningsgældsbrev ifølge Gbl § 14 (»faaet. . . i Hænde«).

⁵⁸ Jfr *Vinding Kruse* ER III 836 om Begrebet Gyldighedsvirkning og TLKomm § 27.

⁵⁹ Se herom Enkelte Kontrakter 100.

⁶⁰ Se herom ovfr § 12 ved Note 14.

⁶¹ Jfr Erstatningsret 89, *Borum* Personret 72 f.

til andre Ugyldighedstilfælde. For deres Vedkommende maa Reglerne bygges paa almindelige Retsgrundsætninger.

Naar Tilbagegivelse er blevet *afskaaet ved Begivenheder efter Erlæggelsen*, f Eks ved at Ydelsen er forbrugt eller gaaet til Grunde eller føjet saaledes sammen med andre Ting, at den ikke kan kræves udskilt, maa Yderen ialfald kunne *kræve Erstatning* for Ydelsens Værdi efter almindelige Erstatningsregler. Hvis Modtageren, dengang han foretog den Handling, der udelukker Tilbagegivelse, indsaa eller burde indse, at der forelaa en Ugyldighedsgrund, som medførte, at Ydelsen kunde kræves tilbage, maa han ifalde Erstatningspligt, hvad enten han har forbrugt Ydelsen, overdraget den til Trediemand eller tilintetgjort den med Forsæt eller Ugatsomhed. Er Tingen gaaet hændelig til Grunde, kan han derimod ikke være ansvarlig til Erstatning, blot fordi han ikke var i begrundet god Tro, dengang Undergangen skete, men kun i de særlige Tilfælde, hvor han er ansvarlig for *casus mixtus*.⁶²

Var Modtageren i begrundet god Tro, da han foretog den Handling, der forhindrede Tilbagegivelse, kan almindelige Erstatningsregler ikke føre til at paalægge ham Ansvar, ikke engang hvis han har forbrugt Tingen. Men han maa i Almindelighed afgive den Berigelse, Ydelsen har tilført ham paa Yderens Bekostning.⁶³

Hvis en Ydelseshandling rammes af en Ugyldighedsgrund, men *Ydelsen var af en saadan Art, at den overhovedet ikke kunde gives tilbage*, beror det paa Omstændighederne, om Yderen kan rejse noget Krav overfor Modtageren. Dersom denne efter almindelige Erstatningsregler er ansvarlig for det Tab, Yderen har lidt ved at yde, maa Yderen kunne kræve Erstatning af ham, i Almindelighed Ydelsens Værdi, jfr ndfr XII. Naar Erstatningsbetingelserne ikke er til Stede, men Yderen erlagde Ydelsen i god Tro, maa han i Almindelighed have Krav paa den Berigelse, som Ydelsen har tilført den anden Part paa hans Bekostning, jfr Erstatningsret § 28.II.B.

XII. *Adgangen til at kræve negativ Kontraktsinteresse.*

Som omtalt ovfr i § 12.VII ifalder den Part, der gør Ugyldigheden gældende, undertiden Pligt til at erstatte den negative Kontraktsinteresse. I dansk Ret sker det imidlertid hyppigere, at han kan kræve negativ Kontraktsinteresse af den anden Part. Denne Ret maa han ialfald have, naar det Tab, han har lidt ved at stole paa Aftalen, er fremkaldt af den anden Part ved en Ad-

⁶² Se herom Erstatningsret 153. *Lassen* SpD 1897.898, jfr 885 og § 145 ved Note 19 antager, at Besidderen er ansvarlig ogsaa for tilfældig Undergang i alle Tilfælde, hvor han kendte eller burde kende Besiddelsens Uretmæssighed. Hvad *Lassen* fremfører, ses dog ikke at give noget Grundlag for saa streng en Regel.

⁶³ Jfr Erstatningsret § 13.II, § 28.I. Afvigende *Lassen* SpD 1897 § 148.III.

færd, som medfører Erstatningsansvar efter almindelige Retsgrundsætninger. Normalt maa der indtræde Ansvar dels efter Culpareglen, dels efter DL 3—19—2.

Efter disse Regler kan Erstatning kræves af den anden Part, naar Viljeserklæringen er ugyldig, fordi han eller Personer, som han har Ansaret for, har fremkaldt den ved Tvang, Svig, Udnyttelse eller andet tilregneligt uforvarsligt Forhold.⁶⁴ Derimod er der sjældnere Grundlag for Erstatning i Tilfælde, hvor Ugyldigheden beror paa, at den anden Part ikke var i god Tro, som Forholdet normalt er ved Ugyldighed efter Aftl § 32.1^o og § 33.⁶⁵ Der kan dog ialfald være Grund til at paalægge den anden Part Ansvar, hvis han i Strid med Tro og Love (bona fides) har forsømt at oplyse Løftegiveren om Løftets Ugyldighed, skønt han maatte forstaa, at Løftegiverens Uvidenhed derom vilde eller let kunde medføre Udgifter eller andet Tab for Løftegiveren. Om der foreligger en Forsømmelse, der paadrager Ansvar, maa bero paa, hvad det er rimeligt at forlange af en Løftemodtager i Forhold af den paagældende Art. Der maa ikke stilles Krav, som ikke kan ventes billigt af almindelige hæderlige Mennesker.

Ansaret paa Grund af forsømt Oplysning faar særlig stor Betydning, naar Løftegiveren i Uvidenhed om Ugyldighedsgrunden *erlægger en Ydelse, som ikke kan gives tilbage* eller dog ikke uden væsentlig Forringelse. Hvis Modtageren i et Tilfælde af denne Art havde Adgang til at hindre Ydelsen ved at oplyse Løftegiveren om Ugyldigheden, maa han i Almindelighed blive ansvarlig for det Tab, Ydelsens Erlæggelse medfører.

Hvis det er en umyndig, der har erlagt en Formueydelse, som efter sin Beskaffenhed ikke kan gives tilbage, maa den umyndige i Kraft af Mdhl § 44.1^o kunne kræve Ydelsens Værdi erstattet, jfr ovfr S 258.

XIII. *Ugyldighed af en Del af Viljeserklæringen.*

Hvis en Viljeserklæring indeholder flere Bestanddele, som kunde tænkes adskilt og gjort til Genstand for hver sin Viljeserklæring, rejser sig det Spørgsmaal, om Viljeserklæringen skal behandles som en Enhed, selv om Ugyldighedsgrunden kun vedrører en af Bestanddelene. Svaret maa bero paa, om Sammenknytningen af Bestanddelene har været bestemmende for den erklærende. Det maa altsaa undersøges, hvad han vilde have gjort, hvis han havde vidst, at en Del af Erklæringen ikke blev gyldig.⁶⁶ Vilde han i saa Fald have afgivet en Viljeserklæring, der omfattede de øvrige Bestanddele, maa Erklæringen for deres Vedkommende være gyldig. —

⁶⁴ Se ovfr § 14 ved Note 24, § 15 ved Note 31, § 16 ved Note 22.

⁶⁵ Jfr ogsaa *Karlgren* AvtSp 129 ff.

⁶⁶ Se hertil *Stang* I § 39.VIII, BGB § 139. Jfr ogsaa U 1945.1 H.

Den erklærende kan i saa Fald kun kræve en Del af Erklæringen tilsidesat som ugyldig. Men hvis Sammenknytningen har været bestemmende for den anden Part, maa denne ofte efter almindelige Forudsætningsregler kunne kræve sig helt løst fra Aftalen, naar den erklærende ikke vil lade hele Aftalen gælde.

Var Sammenknytningen omvendt bestemmende for den erklærende, maa han i Almindelighed, ialfald hvis den anden Part indsaa eller burde indse dette, kunne kræve sig løst fra hele Erklæringen.⁶⁷

Stang vil anvende disse Regler ogsaa paa Tilfælde, hvor den ene Part f Eks ved Svig, har bevæget den anden til at afslutte en Aftale paa ufordelagtigere Vilkaar. Dette kan ikke billiges, men i visse Tilfælde kan den erklærende ad anden Vej opnaa lignende Resultater, f Eks fordi han kan kræve Erstatning af Medkontrahenten.⁶⁸

At Viljeserklæringen er i Strid med dansk Rets Regler, vil i mange Tilfælde kun medføre, at Erklæringen bliver delvis ugyldig.⁶⁹

§ 25.

Umulighed.

I. Retsvirkningen af Løfter om umulig Ydelse.¹

Naar en Person lover at yde noget, som overhovedet ikke kan ydes (saakaldt *objektiv Umulighed*), kan han ikke dømmes til at opfylde Løftet. Som Eksempel kan nævnes Salget af en bestemt Ting, der viser sig at være gaaet til Grunde før Salget, og Løftet om at male et Hus, der viser sig at være brændt ned, før Løftet blev afgivet.

Samme Hovedregel gælder, naar det lovede i og for sig kan ydes, men det er umuligt for Løftegiveren (*subjektiv Umulighed*). Men her kan Skyldneren dømmes til at opfylde Løftet i visse Tilfælde,

⁶⁷ Der er vistnok Tilfælde, hvor en Løftegiver maa finde sig i, at Erklæringen delvis opretholdes, selv om den i Teksten nævnte Betingelse ikke er opfyldt. Saaledes i Tilfælde som U 1944.590.

⁶⁸ Herom nærmere *Ussing* i TfR 1936.188 ff, jfr dertil *Karlgren* AvtSp 141.

⁶⁹ Dette fremgaar af § 19.

¹ 1 Udg § 17.II, *Lassen* I § 20.II.

navnlig naar det kun er Mangel af Formuemidler, der hindrer ham i at yde.²

Hvis det kun for en Tid er umuligt at yde, kan Løftegiveren tilpligtes at opfylde, naar Umuligheden ophører.

At det er umuligt at opfylde Løftet, *medfører* derimod *ikke* med Nødvendighed, *at Løftet er ugyldigt*. Trods Umuligheden kan Løftet have den Virkning, at Løftegiveren bliver forpligtet til at erstatte Løftemodtageren det Tab, han lider ved at Løftet ikke opfyldes (Opfyldelsesinteressen), og Løftet kaldes da gyldigt, jfr ovfr § 12.II.

I romanistiske Retsforfatninger gælder gerne den Regel, at Aftalen om en objektivt umulig Ydelse er ugyldig.³ Dansk Ret har ikke optaget denne Regel. Løfter om objektivt umulige Ydelser medfører ofte Pligt til at erstatte Opfyldelsesinteressen.⁴

Det kan endog hævdes, at Umulighed efter dansk Ret overhovedet ikke er en særlig Ugyldighedsgrund. Det sker vel ofte, at Løfter om umulige Ydelser ikke er bindende. Men hvor det sker, kan det siges at være, enten fordi Løftet er ugyldigt ifølge almindelige Regler, eller fordi det følger af Forudsætningssynspunktet.

Hvis Løftegiveren ikke kendte Umuligheden, men Løftemodtageren, da Løftet kom til hans Kendskab, indsaa eller burde indse, at det var Løftegiveren umuligt at opfylde Løftet, er Løftet i Almindelighed ugyldigt efter Aftl § 33 eller Reglerne om synlig Vildfarelse (ovfr § 18.II.D). Derfor skal den Sælger, der ikke vidste, at den solgte Ting tilhørte Trediemand, ikke betale Erstatning til en Køber, som er i ond Tro, jfr Kbl § 59, og en tilsvarende Regel gælder om Overdragelse af en Fordring, der ikke bestaar, jfr Gbl § 9.

Men selv om Løftemodtageren er i god Tro, kan han ikke altid kræve Opfyldelsesinteressen. Naar Løftegiveren har afgivet Løftet uden at kende Umuligheden, kan Forudsætningssynspunktet medføre, at han ikke er bundet ved Løftet. De nærmere Regler herom fremstilles i Obligationsretten.⁵

II. Særlig om Umulighed ved Forføjninger.

De saakaldte Forføjninger (ovfr § 2.III.A) kan miste deres typiske Retsvirkning, fordi det er umuligt at lade den indtræde. En Overdragelse af en Ting, der allerede er tilintetgjort, kan selvfølgelig ikke overføre nogen Ejendomsret. Og en Opgivelse af en Fordring, der er betalt, bringer ingen Fordring til Ophør.

² Herom Alm Del § 9.I.

³ Se herom Alm Del 151 ff.

⁴ Nærmere Alm Del § 13.III.

⁵ Alm Del § 13.

Hvis Forføjningens Genstand ikke eksisterer ved Aftalen, men senere kommer til Eksistens, kan Forføjningen faa Retsvirkning fra da af. Et Hovedeksempel herpaa er saakaldt anteciperet Overdragelse.⁶

I Almindelighed vil Overdragelse af en Rettighed, der ikke bestaar, heller ikke skaffe Løftemodtageren Retten. Men i særlige Tilfælde kan den gøre det. Saaledes kan der skabes en Fordring ved Overdragelse af et Om-sætningsgældsbrev, selv om det var ugyldigt efter Aftl §§ 29—32 eller ikke var afgivet af Udstederen, jfr Gbl § 15.⁷

I hvilket Omfang Forføjningers Virkning er afhængig af, at den forføjende havde den paagældende Ret, undersøges ndfr i § 26.

Om den forføjende skal betale Erstatning (Opfyldelsesinteressen), hvis Forføjningen ikke faar Virkning efter sit Indhold, afhænger af de almindelige Løfteregler.⁸

§ 26.

Raadighed som Betingelse for Løfters Retsvirkning.

1. *Forføjningers Retsvirkning er afhængig af Raadighed.*¹

Det er allerede omtalt i § 25, at en gyldig Forføjning ikke altid faar Retsvirkning efter sit Indhold. I Almindelighed er det kun en enkelt Person eller visse bestemte Personer, der kan træffe virk-somme Forføjninger over et Formuegode.

Man kan opstille den Hovedregel, at en Forføjning kun har umiddelbar Virkning efter sit Indhold, naar Løftegiveren har fornøden Raadighed over den lovede Ydelse. Med denne Sætning er det praktiske Problem selvfølgelig ikke besvaret, men det er tilkendegivet, at der ved Forføjninger kræves særlige Betingelser, for at Løftet skal medføre den Retsforandring, det gaar ud paa, d v s for at det skal have den Virkning, at Rettigheden overføres eller ophører. Selv om disse Betingelser ikke er opfyldt, kan Løftet

⁶ Se herom *Aagesen* 288 ff, 392 ff, *Torp-Grundtvig* 249 ff, 623 ff, *Vinding Kruse* ER IV 1595 ff, *ν Tuhr* BürgR II.1 § 60.IV—V.

⁷ Se herom Alm Del § 27.

⁸ Se herom Alm Del §§ 12—13.

¹ Se til det følgende *ν Tuhr* BürgR II.1 § 60, SchwOR § 28, Aftaler I Udg § 19, *Lassen* I § 22, Nullitet § 14, *Bentzon* PR § 16, *Stang* I § 39 Note 8, *Platou* 240 f, *Gjelsvik* TR 246 ff, *Undén* Sak I 140 f, *Ekström* § 109.

imidlertid medføre Forpligtelse til at betale Opfyldelsesinteresse og saaledes være gyldigt.

En Forføjning har som Hovedregel kun fuld Virkning efter sit Indhold, naar den er truffet af den Person, der har den paagældende Rettighed (Rethaveren). Denne Hovedregel belyses nærmere under II. I visse Tilfælde kan andres Dispositioner dog faa Virkning (III—IV), og omvendt kan Rethaverens Forføjninger undertiden blive uvirksomme (V).

II. *Forføjning i Strid med Trediemands Ret. Inkompetence.*

A. *Rettighed som Grundlag for Dispositionsbeføjelse.*

En Forføjning har som Hovedregel kun fuld Virkning efter sit Indhold, naar den er truffet af den, der har den paagældende Rettighed (Rethaveren). I Almindelighed følger Beføjelsen til at disponere med Formuerettighederne.² Beføjelsen til at raade over Rettigheden ved Løfter er en af Formuerettighedernes (Ejendomsrettighedernes) vigtigste Funktioner.³ Denne Beføjelse bidrager til at gøre Formuerettighederne attraaværdige for de enkelte og nyttige fra et alment Synspunkt ved at muliggøre Omsætning af Formuegoder. Hvis andre end Rethaveren i større Omfang kunde disponere over Formuerettigheder, vilde de miste meget af deres Tillokkelse for de enkelte, og der vilde opstaa en ødelæggende Usikkerhed i Formueforholdene.

Reglen har dog mange Undtagelser (ndfr III—IV). Men inden der tales om dem, skal Hovedreglen belyses lidt.

B. *Stillingen, naar flere har Rettigheder over samme Formuegode.*

Hvis der bestaar flere *forskellige Rettigheder over samme Genstand*, f Eks en Panteret og en Ejendomsret, begrænser den ene Ret som oftest den anden Rethavers Raadighed. Den Begrænsning, der gøres i en Ejers Raadighed, naar andre har Rettigheder over Ejendomsgenstanden, kan være mere eller mindre indgribende, og Genstanden for en vis Rettighed kan snart være en eller flere enkelte Formuegenstande, snart en samlet Formuemasse. Et Eksempel paa det første er Arrest paa Gods, hvorved Ejeren mister Beføjelse til at disponere over de Genstande, der er gjort Arrest i, jfr Rpl § 616, iøvrigt uden at den, som gør Arrest, faar denne Beføjelse. Et Eksempel paa det sidste er Konkurs, hvorved Fallenten taber Raadigheden over sin Formue som Helhed.

Hver Rethaver kan som Hovedregel kun disponere over Genstanden indenfor Grænserne af sin Rettighed, eller — udtrykt paa en anden Maade — kun disponere over sin egen Rettighed. Denne sidste Sætning har dog

² Jfr *ν Tuhr* BürgR II.1 365.

³ Jfr *Vinding Kruse* ER I 143 f.

Undtagelser. En Panthaver kan f Eks under visse Betingelser disponere over den pantsatte Genstand.

Hvem der har Raadighed over en Formuegenstand, beror altsaa som Hovedregel paa, hvilke Rettigheder der bestaar over Genstanden, hvilke Begrænsninger i de andre Rethaveres Raadighed den enkelte Rettighed medfører, og hvilke Dispositionsbeføjelser den enkelte Rettighed giver Rethaveren.

Naar en enkelt Rettighed eller en Formuemasse *tilkommer flere Personer i Forening*, følger det af Hovedsynspunktet, at de berettigede i Forening har Beføjelse til at disponere. Men i mange Tilfælde gælder der Ordninger, som muliggør Dispositioner uden alles Deltagelse, jfr ndfr under III.

C. *Inkompetence og Virkningen deraf.*

Naar en Løftegiver paa Grund af Trediemands Ret ikke har Beføjelse til at træffe en vis Forføjning over en Formuegenstand, siges han at mangle *Kompetence*.⁴ En Forføjning, der træffes af en inkompetent Person, faar som Hovedregel ikke Retsvirkning efter sit Indhold. — Undtagelser omtales ndfr under III og IV. —

Hvilken Retsvirkning Forføjningen iøvrigt har, beror paa Omstændighederne.

Naar Løftegiveren ikke vidste, at han paa Grund af Trediemands Ret manglede den fornødne Dispositionsbeføjelse, men Løftemodtageren indsaa eller burde indse dette, bliver Løftet i Almindelighed *ugyldigt* enten efter Aftl § 33 eller efter almindelige Retsgrundsætninger.⁵ Afgørende i saa Henseende maa være, om Løftemodtageren i det Øjeblik, da Løftet kom til hans Kundskab, saa eller burde indse, at Trediemands Ret da var til Hinder for Løftets Virksomhed.

Bortset fra disse Tilfælde vil Inkompetence i Almindelighed ikke gøre Løftet ugyldigt.

Var begge Parter paa det rene med, at Trediemands Ret var til Hinder for den trufne Forføjning, maa det ved Tolkning af Løftet under Hensyn til alle foreliggende Omstændigheder afgøres, om Løftegiveren lover at overvinde den foreliggende Hindring for Dispositionens Virksomhed eller dog indestaar for, at Løftemodtageren erhverver Ret i Overensstemmelse med Løftet. Hvis Tolkningen fører til at forstaa Løftet saaledes, kan Løftemodtageren ialfald kræve erstattet det Tab, han lider ved, at Løftet ikke faar Virkning efter sit Indhold, altsaa Opfyldelsesinteressen.⁶

Var Løftemodtageren i begrundet *god Tro*, kan han — bortset fra Gaver og andre særlige Løfter — i de fleste Tilfælde kræve Opfyldelsesinteressen.⁷

⁴ Jfr *Kobbernagel* Baandlæggelse 135 f.

⁵ Jfr ovfr § 18.II.

⁶ Det kan ogsaa tænkes, at Forføjningen maa forstaaes saaledes, at den kun skal gælde, hvis Løftegiveren erhverver Rettigheden.

⁷ Jfr Alm Del § 13.III.A, § 12.VI.B.

Men som Regel erhverver Løftemodtageren ikke den Ret, han skulde have efter Løftets Indhold, naar Løftegiveren ikke havde en Rettighed, der gav ham Beføjelse til at foretage Dispositionen.

Om Løftegiveren havde Competence til en Forføjning, beror paa, om han havde den fornødne Ret *i det Øjeblik, da Løftet skulde have Retsvirkning* efter sit Indhold, altsaa normalt i det Øjeblik, da Løftet kom til Løftemodtagerens Bevidsthed.⁸ Det drejer sig jo om, hvorvidt Trediemands Ret er til Hinder for Retserhvervelsen. Hvis Løftet afgives i Brev og Løftegiveren mister Raadigheden over Ydelsen efter at have afsendt Brevet, men inden Løftet er kommet til Adressatens Kundskab, vil den tilsagte Ret derfor i Almindelighed ikke komme til Eksistens. Omvendt hindrer det i Almindelighed ikke Retserhvervelsen, at Løftegiveren først faar Dispositionsretten i Tiden mellem Løftets Afgivelse og det Øjeblik, da det kom til Adressatens Kundskab.

En ejendommelig Undtagelse fra den opstillede Sætning gør Konkurslovens Afkræftelsesregler, hvorefter Konkurs kan begrunde Omstødelse af Dispositioner, der er truffet før Konkursen.

Iøvrigt kan der i enkelte Retninger være nogen Tvivl om Virkningerne af Inkompetence.

D. *Nærmere om Retsstillingen, naar en Forføjning ikke faar Virkning efter sit Indhold.*

Naar Løftet er gyldigt, men paa Grund af Trediemands Ret ikke faar fuld Virkning efter sit Indhold, kan Trediemand ialfald gøre sin Ret gældende og forlange Dispositionen tilsidesat som uvirksom, saavidt den vilde gøre Indgreb i hans Ret. Men de nærmere Regler er ikke helt klare og ialfald ikke ens for alle Tilfælde. Foreløbig ses der bort fra Tilfælde, hvorom der er givet særlige Lovregler.

1. *De almindelige Tilfælde.*

I Almindelighed bliver Forføjningen helt eller delvis uvirksom.⁹

⁸ Jfr ovfr § 8.IV, hvor det er antydnet, at Hovedreglen har mange Undtagelser. Ndfr under IV omtales iøvrigt Undtagelser til Fordel for Erhververe, der er i god Tro. Den gode Tro værnes ogsaa overfor Konkurs, men bortset herfra gælder Hovedreglen ogsaa om Konkurs, jfr ndfr ved Note 47. Iøvrigt kan henvises til *v Tuhr* BürgR II.1 § 60 ved Note 21.

⁹ Jfr *Lassen* I 166, Nullitet § 14. Tilsvarende *v Tuhr* BürgR II.1 § 58. Tingsretsforfattere, der bruger Ugyldighed i videre Betydning, end det sker her, jfr § 12.II, taler om relativ Ugyldighed, se f Eks *Torp-Grundtvig* 249 f.

Men da det kun er Trediemands Ret, der hindrer Løftets fulde Virkning, har Trediemand det i sin Haand, om han vil gøre Uvirksomheden gældende. Der indtræder derfor en Uvishedstilstand, indtil Trediemands Beføjelse til at gøre Uvirksomheden gældende enten er benyttet eller faldet bort.

a. *Uvirksomhedens Bortfald.*

Forføjningen faar Virkning efter sit Indhold, naar den *godkendes af Trediemand*, der har Magt til at foretage den paagældende Forføjning. Trediemands Godkendelse maa i Almindelighed forstaaas saaledes, at Godkenderen tiltræder, at Aftalens Virkninger skal være de samme som, hvis Løftegiveren oprindelig havde haft fornøden Raadighed.¹⁰ Men en Bestemmelse i denne Retning kan ikke faa Virkning til Skade for andre Personer — naar der ses bort fra dem, der senere erhverver en Ret, der er afledet fra Løftegiverens. — Dersom andre i Mellemtiden har erhvervet Rettigheder over den bortlovede Genstand, vil disse Rettigheder derfor i Almindelighed ikke blive fortrængt ved Godkendelsen.¹¹

Godkendelsen fjerner kun Raadighedsmangelen og afskærer derfor den godkendende Trediemand fra at angribe Løftet. Den afhjælper derimod ikke andre Mangler ved Løftet og hindrer navnlig ikke Løftegiveren i at gøre gældende, at Løftet af andre Grunde ikke var bindende for ham.

Godkendelsen maa antages at faa den nævnte Virkning, naar den er meddelt enten til Løftemodtageren eller til Løftegiveren og kommet til Adressatens Bevidsthed.¹²

¹⁰ Jfr BGB § 184.1^o.

¹¹ Jfr *Lassen* I 169, *Torp-Grundtvig* 249 f, BGB § 184.2^o. Fremdeles kan nævnes Tilfælde som følgende: Et Livsforsikringsselskab har givet en Police Paategning om, at den er omskrevet til en præmiefri Forsikring paa et Beløb, der ved en for Forsikringstageren synlig Fejltagelse er blevet dobbelt saa stort, som det skulde have været. Policen stjæles af T, der sælger den med falsk Transport til en Person, der er i god Tro. Forsikringstageren godkender senere af særlige Grunde Transporten, men forinden har Selskabet meddelt Køberen, at den paategnede Sum beror paa en Fejltagelse. Selskabets Indsigelse vil da ikke være tabt overfor Køberen, jfr den Sætning, der er fremstillet i Alm Del 283 under B. Der og 325 Nr 4 nævnes andre Eks paa Sætningens Anvendelse.

¹² Sml BGB § 122, *v Tuhr* BürgR II.2 § 78.VI. Jfr ogsaa Reglerne om Fuldmagt og Dispositionsmagt ndfr § 29.I.A, § 31.I.A og § 34.I.

Fremdeles falder den relative Uvirksomhed bort, naar *Løftegiveren senere erhverver den fornødne Raadighed*, men heller ikke her har Bortfaldet tilbagevirkende Kraft.¹³

Efter Omstændighederne maa Uvirksomheden ogsaa kunne falde bort ved den berettigedes *Passivitet*, og der kan ikke kræves Lovhjemmel hertil.

b. I *Uvishedsperioden*, d v s det Tidsrum, da det endnu ikke er afgjort, om Trediemand gør sin Ret gældende, kan man paa ingen Maade gennemføre den Regel, at Forføjningen betragtes som virksom efter sit Indhold.

Det er indlysende, at *Løftemodtageren* maa kunne gøre gældende, at han ikke har erhvervet den ham tilsagte Ret. Hvis f Eks K i god Tro af S har købt en Ting, der tilhører T, kan K efter dansk Ret hæve Købet og kræve Erstatning, fordi han ikke bliver Ejer af Tingen.

Men ogsaa *Løftegiveren* maa kunne paaberaabe sig Uvirksomheden, naar han har retlig Interesse heri. Hvis en uberettiget Person har solgt en Ting, kan han formentlig ikke kræve Tingen tilbage under Paaberaabelse af, at Køberen ikke er blevet Ejer af Tingen. Men naar Tingen endnu ikke er overgivet til Køberen, maa han formentlig kunne nægte at udlevere den under Henvisning til, at Udlevering vilde være i Strid med Trediemands Ret.

Ogsaa *andre Personer* maa efter Omstændighederne kunne paaberaabe sig Forføjningens Uvirksomhed. Hvis T's Ting først købes af K₁, der ikke bliver Ejer af den, og K₁ sælger den videre til K₂, kan ogsaa K₂ gøre gældende, at han ikke er blevet Ejer. Fremdeles maa T's Fordringshaver kunne gøre Udlæg i Tingen, der tilhører T, selv om S har solgt den (uvirksomt) til K. Saafremt en simpel Fordring er overdraget af en uberettiget Person, maa Skyldneren kunne nægte at betale til den Person, hvem Fordringen blev overdraget til, og i Almindelighed vil han ikke blive frigjort ved at betale til ham. — Dette er forudsat ved Undtagelsesbestemmelsen i Gbl § 30. — Endelig kan Udstederen af et Omsætningspapir formentlig gøre gældende, at hans Indsigelser ikke er gaaet tabt ved en Overdragelse, der er uvirksom paa Grund af, at Overdrageren manglede Ret.¹⁴

¹³ Jfr Henvisninger i Note 11, v *Tuhr* BürgR II.1 § 60 ved Note 130. Spørgsmaalet er navnlig blevet drøftet med Hensyn til Pantsætning af Ting, som Pantsætteren først senere erhverver. Se herom *Torp-Grundtvig* 623 ff, *Vinding Kruse* ER IV 1595 ff. Hvis Parterne ved Forføjningen var paa det rene med, at Løftegiveren endnu ikke havde den fornødne Raadighed, men de regnede med, at han vilde faa den senere, kan Aftalen i Almindelighed ikke forstaas saaledes, at Løftemodtageren til sin Tid skal stilles som, hvis Løftegiveren allerede ved Aftalen havde haft fornøden Raadighed.

¹⁴ Jfr Alm Del 283 under B og ovfr Note 11. — Det er derfor urigtigt, naar U 1927.775 udtaler, at den af et Ejendomsforbehold følgende Begræns-

2. Særlige Tilfælde.

Lovgivningen har gennemført afvigende Regler for visse Grupper af Tilfælde.

Naar en Ægtefælle har truffet en Forføjning i Strid med L om Ægte-skabets Retsvirkninger § 18 eller § 19, kan den anden Ægtefælle faa den omstødt ved Dom, saafremt han rejser Sag herom inden bestemte Frister. Forføjningen er altsaa omstødelig, men ikke uden videre uvirksom.¹⁵

Endvidere gælder der særlige Regler om Afkræftelse af Retshandler efter Konkurslovgivningens Regler. Afkræftelsesvirkningen er ialfald i de fleste Tilfælde betinget af, at Retshandelen angribes af Boet. Afkræftelse indtræder kun, hvis Boet rettidig angriber Retshandelen for Retten. Forføjningen er altsaa ikke uden videre uvirksom. Afkræftelsen kommer dernæst kun Boet til Gode. Selv efter at den er gennemført, bliver Fallenten ikke stillet, som om hans Forføjning var uvirksom.¹⁶

III. Forføjninger over Trediemands Ret foretaget med særlig Beføjelse.

Foruden af selve Rethaveren kan virksomme Dispositioner træffes af Personer, der har faaet tillagt Beføjelse til at foretage slige Forføjninger.¹⁷

Andre Personer kan først og fremmest have Beføjelse til at træffe Forføjninger i *Rethaverens Navn*, f Eks som hans Fuldmægtig eller Værge, som Direktør for det Aktieselskab, hvem Retten tilhører. De vigtigste almindelige Regler om disse Tilfælde af »Repræsentation« omtales ndfr i § 32 og § 27.II.A og III.

ning i Køberens Ret kun kan paaberaabes af Sælgeren og hans Sukcessorer. I Retstilfældet havde Gaardejer P i Sept 1926 købt 15 Grise paa Afbetaling og indsat dem i sin Besætning. En af hans Kreditorer gjorde Udlæg i Grisene i Nov. Imidlertid krævede en Panthaver i Ejendommen Grisene indbefattet under Tvangssalget af Gaarden. Udlægshaverens Protest blev forkastet. Resultatet er rigtigt, men burde være begrundet med, at den samme (betingede) Ret til Grisene, som Udlægshaveren vilde tilegne sig, var erhvervet af Panthaveren i Ejendommen med Fortrin for Udlægshaveren. Hvis Ejendomsforbeholdet ikke blev gjort gældende, maatte Udlægshaveren vige for Panthaveren. Gjorde Sælgeren det gældende, maatte de begge vige for ham.

¹⁵ Jfr *Borum Ægteskabsretten* 217 f, 222.

¹⁶ Jfr *Munch-Petersen Skifteret* § 14.I, hvor Udtrykket Anfægtelighed bruges. Ovenfor er dette Udtryk undgaaet, fordi det kan medføre den Misforstaaelse, at der her er Tale om en Slags Ugyldighed. Iøvrigt siger Ordet Afkræftelighed det fornødne. Jfr *Lassen Nullitet* 87 f.

¹⁷ Jfr hertil *ν Tuhr BürgR* II.1 § 60.III.

Men en Person kan ogsaa have Beføjelse til *i eget Navn* at disponere over en andens Ret. Naar Indehaveren af en Formueret tillader en anden at disponere over den i eget Navn, kan denne anden træffe virksomme Forføjninger indenfor Tilladelsens Ramme. Et Eksempel herpaa er Salgskommissionsaftalen, der giver Kommissionæren Beføjelse til at sælge Kommissionsgodset i eget Navn.¹⁸

En Dispositionsbeføjelse, der hviler paa Aftale i Forbindelse med udfyldende Retsregel, er Løsøresælgerens Ret efter Kbl § 34 til at sælge Godset for Køberens Regning, hvor denne er i Fordringshavermora.

Man kan ogsaa opfatte Panthaverens Salgsret som et Eksempel paa Dispositionsret over fremmed Ejendom. Hvis Panteretten ikke er stiftet ved Viljeserklæring, men f. Eks. ved Udlæg, er den deraf følgende Dispositionsret skabt paa anden Maade end ved den berettigedes Tilladelse eller Løfte. Dette kan ogsaa forekomme i andre Tilfælde.

I Fællesskabsforhold er Dispositionsbeføjelsen ofte tillagt enkelte Deltagere, enten ifølge Aftale, som Forholdet oftest er i Selskaber, eller ifølge en Retsregel, der udfylder Deltagernes Aftale, eller ifølge Lovgivningens Regler af anden Art. Som Eksempel paa det sidste kan nævnes Ægtemandens Dispositionsret over Fællesboet efter L 7 April 1899.

Naar Beføjelsen til at disponere over Trediemands Ret hviler paa hans Tilladelse, kan Trediemand i Reglen til enhver Tid bringe Beføjelsen til Ophør ved at tilbagekalde Tilladelsen. Men Beføjelsen kan gøres uigenkaldelig ved Løfte herom, hvor der er Trang dertil.¹⁹

Et saadant Løfte kan tænkes formet som en Overdragelse af Dispositionsbeføjelsen. Men hvis det kun er selve Dispositionsbeføjelsen, der overdrages, vil man vistnok antage, at Overdragelsen ikke medfører Omsætningsbeskyttelse. Der kan ikke paavises nogen praktisk Forskel mellem en saadan Overdragelse og en uigenkaldelig Bemyndigelse til at disponere, og Bemyndigelsen medfører efter herskende Opfattelse ikke Omsætningsbeskyttelse.²⁰

I de Tilfælde, der er omtalt her under III, stemmer det med den berettigedes Interesse, at en anden har Dispositionsbeføjelse. Men der maa gøres endnu videre Undtagelser fra Hovedreglen, som blev opstillet under II.

IV. Virksomme Forføjninger over Trediemands Ret uden Beføjelse.

En Formueforføjning, som foretages af en Person, der ikke har Beføjelse dertil, kan i særlige Grupper af Tilfælde blive fuldt *virt-*

¹⁸ Se herom ndfr § 34.I, § 35.II.

¹⁹ Herom nærmere Enkelte Kontrakter 368 ff.

²⁰ Jfr Alm Del 534.

som, naar Løftemodtageren er i god Tro. Det er Hensynet til Sikkerheden i Samhandelen, som fører hertil. Forføjningen kan i disse Tilfælde siges at have *eksstinktiv Virkning*.

Hvis det er en Overdragelse, plejer man ogsaa at sige, at der indtræder en eksstinktiv Erhvervelse. Derimod plejer man ikke at tale om en eksstinktiv Opgivelse, men der kan næppe indvendes noget imod Udtryk som Eftergivelse af en Fordring med eksstinktiv Virkning.

Der skal gives en kort Oversigt over Tilfælde af denne Art, men Opregningen er langtfrå fuldstændig.

1. Den gode Tro værnes for det første i visse Tilfælde, hvor Raadigheden begrænses ved et offentlig Dekret. Ofte maa Dekretet kundgøres, eller der maa træffes andre særlige Foranstaltninger, for at Uraadigheden skal faa Virkning overfor en Løftemodtager i god Tro.

Der kræves i Almindelighed Kundgørelse, naar Dekretet begrænser Raadigheden over en samlet Formuemasse, saaledes KL § 2, Skiftel § 58 og § 64 a.²¹

Ved Udlæg og Arrest i Fordringer værnes ialfald Skyldnerens gode Tro.²²

2. Dernæst værnes i vidt Omfang den gode Tro, der støtter sig til en Viljeserklæring fra den berettigede eller dermed beslægtet Forhold. De vigtigste Eksempler herpaa er Reglerne om Fuldmagt, som af Fuldmagtsgiveren er meddelt Trediemand eller paa anden Maade tilkendegivet overfor ham.²³ Men tilsvarende Regler gælder, naar Rethaveren har tilkendegivet Trediemand, at en anden Person har Beføjelse til at disponere over Retten, eller at han er Indehaver af Retten.²⁴

I en Række Tilfælde værnes den gode Tro, der støtter sig til en ugyldig Viljeserklæring fra den berettigede. Som Eksempel kan nævnes Aftl § 34, Gbl § 30 og TL § 27.²⁵

3. Ogsaa et offentligt Dekret om, at en Person har en vis Ret, kan medføre, at hans Forføjninger bliver virksomme, selv om han ikke var Indehaver af Retten. Som Eksempel kan nævnes et Skifteretsdekret.²⁶

4. Naar en Ret over en Formuegenstand er blevet overført til en ny

²¹ Rpl § 795.1^o kræver ogsaa Kundgørelse af Beslaglæggelse i Henhold til Rpl § 794. Det kan omtvistet, om denne Beslaglæggelse skaber en Formueret for nogen, eller om Tilfældet hører hjemme under V. Men de Hensyn, der ligger til Grund for Beslaglæggelsen, fører formentlig til ialfald i Hovedsagen at anvende samme Regler som ved Inkompetence.

²² Jfr dertil *Ussing og Dybdal* GbK 155 ff. Om Beslaglæggelse af en mistænks Gods se Rpl § 797.

²³ Jfr ndfr § 28.III.A og B.2.

²⁴ Jfr ndfr § 34.1.

²⁵ Der gælder ikke en almindelig Regel om, at svage Ugyldighedsgrunde ikke kan gøres gældende overfor Trediemand, der er i god Tro, jfr ovfr § 12 v Note 15.

²⁶ Jfr *Torp* Hovedp 74 f.

Person, er *den tidligere Rethavers Forføjninger* overfor en Løftemodtager i god Tro ofte virksomme, saalænge hans Legitimation ikke er bragt til Ophør ved særlige Foranstaltninger. Naar simple Fordringer overdrages, kan den tidligere Fordringshavers Forføjninger saaledes faa Retsvirkning, hvad enten det er Overdragelser (Gbl § 31.2^o) eller Løfter til Skyldneren (Grundsætningen i Gbl § 29), saalænge Skyldneren ikke har faaet Underretning om Overdragelsen, jfr Alm Del 244 Nr 3, 443. Ogsaa Reglerne om Konkurs kan nævnes her.

Naar en Løftegiver dør og det viser sig, at Gælden i hans Bo ikke vedgaas, faar Dødsbokreditorerne Ret over Boets Midler. Ogsaa her værnes Løftemodtageres gode Tro. For det Tilfælde, at den afdødes Fuldmægtig afgiver Løfter i den dødes Navn, fastslaar Aftl § 21.2^o, at Løftemodtagerens gode Tro beskyttes i et vist Omfang. Reglerne herom fremstilles ndfr i § 29.III.B.2. Derfra kan drages den Slutning, at den gode Tro ogsaa maa værnes, naar et af den afdøde selv afgivet Løfte først kommer til Adressatens Kundskab efter Dødsfaldet. En Løftemodtager, der er i god Tro, vil derfor vinde Ret imod Dødsboet, saalænge der ikke er udstedt Indkaldelse til Fordringshaverne med Tilkendegivelse af, at Gæld ikke er vedgaaet. I Overensstemmelse med Grundsætningen i Aftl § 21, sidste Punktum maa et insolvent Dødsbo dog vistnok kunne afkræfte Betaling af Gæld, naar Betalingen efter almindelige Regler først er blevet bindende efter Dødsfaldet.²⁷

5. I endnu videre Omfang værnes den gode Tro ved Forføjninger over *visse Formuegenstande*, fordi det anses for særlig vigtigt at skabe Sikkerhed i Omsætningen af dem.

Særlig vidt gaar Reglerne om Penge, Omsætningspapirer²⁸ og faste Ejendomme.²⁹ Men ogsaa i andre Tilfælde kan der indtræde eksstinktive Erhvervelser.³⁰

V. *Begrænsninger i Rethaverens Dispositionsbeføjelse.*

Indehaveren af en Formueret kan ikke altid træffe virksomme Forføjninger over sin Ret. Det kan være udelukket af flere Grunde.

²⁷ Hermed stemmer i Resultatet U 1932.160, som ikke nævner Aftl § 21. Om Spørgsmaalet henvises til mine Bemærkninger i U 1938 B.236 f, 309 f, jfr *Bent Jacobsen* U 1938 B.302 f. — Før Aftl antog nogle, at Gældsfragaalsens Virkning ved alle Løfter regnedes tilbage til selve Dødsfaldet og indtraadte uden Hensyn til Løftemodtagerens gode Tro, se bl a *Torp-Grundtvig* 372 f.

²⁸ Jfr Alm Del §§ 24—26 og 28—30.

²⁹ Jfr *Vinding Kruse* ER III 1109 ff.

³⁰ Se om Overdragelse af Løsøre *Vinding Kruse* ER III 1345 ff. Den Raadighedsbegrænsning, der hjemles i L om Ægteskabets Retsvirkninger §§ 18 og 19, har kun Virkning, naar Erhververen ikke er i god Tro. Fremdeles eksstingveres Afkræftelighed efter Konkurslovens Kap 4 ved Videreoverdragelse, se KL § 29.

En Række Love udelukker Overdragelse eller Opgivelse af forskellige Formuerettigheder eller indskrænker Adgangen dertil. Ogsaa i Kraft af almindelige Retsgrundsætninger kan der være Tale om at afskære visse Arter af Forføjninger. Løfter, der er i Strid med slige Regler, er ugyldige efter de Grundsætninger, der er fremstillet foran i § 19, særlig under VI.B.³¹

Paa Omraader, hvor der i Almindelighed er Adgang til at træffe gyldige Forføjninger, kan Rethaverens Adgang dertil være *indskrænket af særlige Grunde*.³²

Hvis Indehaveren af en Formueret gyldigt har *lovet* en anden Person *ikke at disponere* over Retten, maa hans Forføjning i Strid med Løftet som Regel blive ugyldig, naar Dispositionens Adressat kendte eller burde kende Løftet.³³ Var Adressaten derimod i begrundet god Tro, kan Løftet ikke hindre Forføjningens fulde Virksomhed.³⁴

Løftet om ikke at disponere maa formentlig være ugyldigt, hvis det omfatter Formuen som Helhed. Selv hvor det kun vedrører

³¹ Lassen I 168 antager, at Reglen i L 33 21 Marts 1874 § 1.3^o om Ugyl-dighed af visse Militærpersoners Afhændelse af Udrustningsgenstande med-fører samme relative Uvirksomhed som Inkompetence.

³² Forskellen fra de foregaaende Tilfælde er, at *Uraadigheden ikke beror paa Trediemands Rettighed* og derfor ikke hører ind under Inkompetence. I flere Tilfælde kan det dog omtvistes, om der er Tale om Inkompetence, jfr Note 33. Navnlig den almindelige Uraadighed, der skabes ved Rets-dekret i visse Tilfælde, opfattes forskelligt. Konkurs er her betragtet som et Tilfælde af Inkompetence i Overensstemmelse med herskende dansk Lære, hvorefter Konkursen medfører en Panteret for Kreditorerne. Andet-steds opfattes Konkursen blot som skabende Uraadighed i den Forstand, der omtales her under V. Dette synes at være den almindelige Opfattelse i Sverige, se f Eks *Marks v Würtemberg och Sterzel* Lagen om skuldebrev 76. Se fremdeles Note 21 om Beslaglæggelse efter Rpl § 794.

³³ Sml Alm Del 536 f. Løfter af denne Art kan med Føje siges at skabe Inkompetence, ialfald i de fleste Tilfælde. Men efter den traditionelle Op-fattelse, der sonder mellem tinglige og obligatoriske Rettigheder, med-fører en blot obligatorisk Forpligtelse ikke Inkompetence. Tinglyste Aftaler, der begrænser Ejeren Raadighed over fast Ejendom, skaber dog en klar Inkompetence.

³⁴ Se iøvrigt om Spørgsmaalet *Kobbernagel* Baandlæggelse 51, *N Cohn* Livsforsikringskravet 407 samt Alm Del 536 f. Efter BGB § 137 har Løftet kun den Virkning at forpligte Løftgeveren, jfr *v Tuhr* BürgR II.1 § 60 ved Note 31 ff.

bestemte Formuegenstande, kan der være Tale om at opstille særlige Betingelser for dets Gyldighed.

Videregaaende Begrænsninger i Adgangen til at forfølge over et Formuegode kan indtræde, *naar det paagældende Gode er blevet erhvervet ved et Løfte, og Løftgiveren i selve dette Løfte har begrænset Erhververens Raadighed over Godet.*

Den, som ved et Løfte til en anden stifter en Fordring for ham, maa saaledes vistnok i Almindelighed i sit Løfte kunne bestemme, at Fordringen ikke skal kunne overdrages.³⁵ Ligeledes maa den, der overdrager en Fordring, vistnok i Overdragelsen kunne bestemme, at Fordringen ikke skal kunne overdrages videre.³⁶ Slige Bestemmelser kan ialfald træffes af en Giver eller Arvelader.

Deres Virkning maa fastsættes efter, hvad der kræves af Formaalet med Bestemmelsen. Ved Gaver kan Bestemmelsen f Eks tilsikre Giveren en Rettighed, og der foreligger da Inkompetence. At Bestemmelsen gaar ud herpaa, maa jævnlig antages, hvis det fremgaar af Gavedispositionen, at Bestemmelsen er truffet i Giverens Interesse, f Eks hvis Giverens Afhændelsesforbud skal sikre Giveren Adgang til Genkøb.

I andre Tilfælde kan der indtræde andre Retsvirkninger, saaledes navnlig ved den typiske Baandlæggelse.³⁷

Det, man plejer at kalde *Baandlæggelse*, sker typisk ved at Arvelader eller Giver i Testamente eller Gavebrev bestemmer, at Arvingen eller Gavemodtageren ikke skal kunne raade over den ham tillagte Formuegenstand.³⁸

Den sædvanlige Baandlæggelse afskærer enhver Raaden over det baandlagte. Den medfører navnlig ogsaa, at det ikke kan gøres til Genstand for Kreditorforfølgning, jfr herom ndfr VIII.

En Forfølgning over det baandlagte bliver efter almindelige Retsgrundsatninger ugyldig, naar Løftemodtageren var i ond Tro. Var han derimod i god Tro, er Løftet vel i Almindelighed gyldigt, men Forfølgningen faar som Regel ikke Virkning efter sit Indhold. Denne Regel maa dog fraviges i de

³⁵ Jfr Alm Del 259.

³⁶ Jfr Alm Del 260.

³⁷ Om Baandlæggelse i teknisk Forstand se *Kobbernagel* Baandlæggelse § 1, især 23 ff, *Schlegel* i Baandlæggelsen og dens retlige Virkninger (Bikubens Festskrift 1944) 47 ff. Den typiske Baandlæggelse skaber ikke Inkompetence, naar dette Begreb bestemmes som sket ovfr under II.C. Se ogsaa *Kobbernagel* I c § 7.II.C.

³⁸ Jfr U 1944.1162 H, 1935.627, *Kobbernagel* I c 126 ff, *Schlegel* I c 84 f. Naar U 1908.265 kommer til det modsatte Resultat, kan det forklares ved Dommens Tolkning af Testamentet, hvorefter dette ikke indeholdt Hjemmel for, at Arvingen ikke skulde kunne raade over Kapitalen, men kun bestemme, at han ikke kunde kræve den udbetalt, før han fyldte 25 Aar.

Tilfælde, hvor endog Kompetencemangel hos den, der træffer Dispositionen, vilde blive eksstinktiv Erhvervelse efter Reglen i Gbl § 14.

Ved Afgørelsen af, om en Forføjning over det baandlagte faar Virkning, fører Baandlæggelsens Formaal til at lægge Vægt paa, om Genstanden var baandlagt i det Øjeblik, da Løftet blev afgivet. Baandlæggelsen har normalt et lignende Formaal som Umyndighed. Selv om Baandlæggelsen er ophørt, inden Løftet kom til Adressatens Kundskab, maa Forføjningen derfor være uvirksom.

Godkendes dette, kan en Forføjning, som ikke har fuld Virkning paa Grund af Baandlæggelse, heller ikke blive virksom efter sit Indhold ved Baandlæggelsens Ophør. Dette stemmer ogsaa bedst med Baandlæggelsens Formaal.³⁹

Naar Baandlæggelsen gør en Disposition uvirksom, skønt Løftemodtageren er i god Tro, maa Løftemodtageren formentlig kunne kræve Opfyldelsesinteresse efter de almindelige Vanhjemmelsregler, altsaa under samme Betingelser som ved Inkompetence.⁴⁰ Hensynet til Omsætningen kræver formentlig dette. At Arveladeren eller Giveren tilstræber lignende Formaal som ved Umyndiggørelse, kan ikke være afgørende, da deres udtalte Ønsker ikke kan virke stærkere end en udtrykkelig Bestemmelse fra deres Side. Men det bør formentlig antages, at Arvelader eller Giver overhovedet ikke har Adgang til at fastsætte en saadan Begrænsning i de almindelige Retsvirkninger af Erhververens Aftale med Trediemand. Omsættningens Sikkerhed skades lige meget ved Ansvarsfrihed, hvad enten det drejer sig

³⁹ U 1944.1162 H frakender nogle Transporter til en Bank paa Renter af baandlagt Kapital enhver Retsvirkning, selv efter at Renterne var udbetalt til Banken i Henhold til Transporterne. Da Transporten siges at være »retlig betydningsløs«, kan den ikke engang virke som en Overdragelse, der kan genkalde (og falde bort af andre Grunde), indtil Renterne er udbetalt. Men ligesom man anerkender en Fuldmagt til at modtage Renterne, kan man spørge, om Ejeren af det baandlagte ikke allerede før Forfaldsdagen kan give Fuldmægtigen en genkaldelig Tilladelse til at tilegne sig Beløbet. Anerkendes dette, vilde Banken i et Tilfælde som det foreliggende have erhvervet Ret (eventuelt ogsaa paa de andre berettigedes Vegne) ved at bogføre Renterne som indbetalt til Banken af den baandlagte Kapitals Ejer. H's Udtryk »da der ... ikke ses ... disponeret over det ... indgaaede Rentebeløb« synes ikke engang at ville anerkende en slig Tilladelse. 4 af 9 Dommere stemte for det modsatte Resultat med en næppe holdbar Begrundelse, der ligger imellem de to ovfr antydede Synspunkter, hvorefter Fuldmagt og Transport kunde tænkes at faa Virkning.

⁴⁰ U 1935.627 tager ikke Stilling til Spørgsmaalet om Opfyldelsesinteresse. Naar Dommen siger, at Dispositionen ikke var »gyldig«, maa Udtrykket her antages brugt med Henblik paa Dispositionens retsoverførende Virkning, altsaa ikke i den Betydning, hvori Udtrykket anvendes af mig.

om Inkompetence eller Baandlæggelse. Iøvrigt har Spørgsmaalet ikke stor praktisk Betydning.

Lignende Regler som om egentlig Baandlæggelse maa vistnok som oftest gælde om andre Raadighedsbegrænsninger, der skabes ved den Viljes-erkæring, som tillægger Rethaveren den paagældende Rettighed.

VI. *Begrebet Dispositionsagt.*

I tysk Litteratur opstilles paa dette Omraade Begrebet »Verfügungsmacht«. Det kan bestemmes som det Forhold mellem den, der træffer en Forføjning, og den Formuegenstand, som Forføjningen rammer, som giver ham Evne eller Magt til i eget Navn at træffe virksomme Dispositioner over Genstanden. Hvis Udtrykket skulde oversættes, kunde man sige Forføjningsmagt eller Dispositionsagt.⁴¹

Skulde et lignende Begreb bruges i Læren om Aftaler, maatte det ialfald begrænses til formueretlige Dispositioner ved Løfter. Dispositionsagt kunde da bestemmes som den særlige retlige Beføjelse, som giver enkelte Personer Evne eller Magt til ved Løfte i eget Navn at træffe virksomme Dispositioner over Formuerettigheder. En saadan Dispositionsagt vilde tilkomme dels normalt selve Indehaveren af en Formuerettighed, dels den Trediemand, der har Beføjelse til at disponere i eget Navn (ovfr III), dels endelig den, der kan disponere med Virkning efter visse af de Regler, der er omtalt under IV. Det er imidlertid vanskeligt at fastsætte en rimelig Grænse for, hvor mange af disse Tilfælde der burde medtages.⁴² For at undgaa ørkesløs Strid herom, er Begrebet ikke anvendt i det foregaaende. Formentlig vindes der heller ikke noget væsentligt ved at opstille et saa vidt Begreb, hvorimod det skaber større Klarhed at udskille de forskellige Grupper af Tilfælde, som det her er gjort. Derimod kan det være praktisk at bruge Udtrykket om den paa særligt Grundlag hvilende Magt til at forføje over andres Rettigheder i eget Navn.⁴³

VII. *Forføjningers Virkning overfor Trediemand.*

Naar en Forføjning er gyldig og truffet af en Person med den fornødne Raadighed over Forføjningens Genstand, har Forføjningen i Almindelighed ogsaa Retsvirkning i Forhold til Trediemand. Men den kan blive uvirksom overfor den forføjendes Arvinger og Kreditorer. Overfor Arvingerne bliver den uvirksom, hvis den rammes af Reglerne om Døds-gaver. Og imod Konkursboet taber den sin Virkning, hvis den afkræftes eller omstødes. Fremdeles kan Erhververens Ret fortrænges ved Udlæg eller anden Kreditorforfølgning mod det Formuegode, som var Forføjningens Genstand. Navnlig ved Overdragelser faar Erhververens Ret i vigtige Grupper af Tilfælde kun Retsværn mod Overdragerens Kreditorer, naar særlige Krav er opfyldt.

⁴¹ Om Begrebet henvises til *v Tuhr* BürgR II.1 § 60.

⁴² Sml *v Tuhr* BürgR II.1 § 60.III.

⁴³ altsaa det Forhold, der er omtalt ovfr under III. Saaledes har jeg brugt Udtrykket i I Udg 172 f.

De vigtige Regler herom fremstilles sammen med Reglerne om de forskellige Slags Overdragelse. Her skal derfor kun mindes om Kravene om Tinglysning af Overdragelse af Ret over fast Ejendom (TL § 1), om Underretning til Skyldneren ved Overdragelse af simple Fordringer,⁴⁴ og om særlige Sikringsakter ved Pantsætning og anden Overdragelse til Sikkerhed.⁴⁵

Disse Regler er en Del af Reglerne om den saakaldte Omsætningsbeskyttelse. Men man kan ogsaa beskrive de Tilfælde, hvor Betingelserne for Retsværn mod Overdragerens Kreditorer ikke er opfyldt, paa den Maade, at den erhvervede Ret eksstingveres ved Kreditorforfølgningen.⁴⁶

VIII. *Uraadigheds Betydning ved Løfter, der skaber Forpligtelser.*

Ved de Løfter, der skaber Forpligtelser eller forpligter Løftegiveren personlig, som man plejer at sige, jfr Alm Del § 1, kan Løftegiverens Ret og Raadighed faa Betydning for Spørgsmaalet, hvilke Formuegenstande Løftegiverens Kreditorer kan søge Fyldestgørelse i. I Almindelighed kan en Fordringshaver søge Fyldestgørelse i alt, hvad der hører til Skyldnerens Formue i det Øjeblik, da Fyldestgørelse søges — dog at Kreditorforfølgning kan være afskaaret ved særlige Retsregler eller ved Baandlæggelse eller anden privat Viljeserklæring.

De almindelige Regler herom kan ikke fremstilles her, da de ikke er særlige for Løfter, men gælder om alle Fordringer. Derimod skal her nævnes enkelte Særregler om Løfter.

Ved Konkurs opstaar det særlige Spørgsmaal, i hvilket Omfang Fordringer, der er stiftet ved Løfte fra Fallenten, kan gøres gældende i Boet. Ifølge KL § 2 kan Fordringen gøres gældende, hvis Løftemodtageren har handlet med Fallenten i god Tro, inden Konkursen er bekendtgjort. Og det afgørende maa være, om Løftet er kommet til hans Kundskab, mens han var i god Tro og inden Bekendtgørelsen. Er det først kommet til hans Kundskab senere, kan det ikke gøres gældende mod Boet, selv om det er afgivet før Konkursen.⁴⁷

⁴⁴ Jfr Alm Del 246.

⁴⁵ Jfr *Vinding Kruse* ER III 1335 ff.

⁴⁶ Dette Synspunkt er lagt til Grund af *Ross* i Ejendomsret og Ejendoms-
overgang, hvor Kap VI—IX giver en udførlig Undersøgelse af Problemet
»Kreditoreksstinktion«. I Kap X omtales Dødsgevareglerne ligeledes som
en Eksstinktion til Fordel for Arvingerne.

⁴⁷ Jfr *Lassen* I § 22 ved Note 2 b, *Vinding Kruse* Retslæren I 249 f.
Samme Regel antages at gælde i tysk Ret, se *v Tuhr* BürgR II.1 § 61 ved
Note 241, *Jaeger* § 7 Anm 14, men dog f Eks *Staub* Anh z § 361 Anm 80.
Reglen stemmer med almindelige Grundsætninger, jfr ovfr ved Note 8,
§ 8 ved Note 15. Afvigende svensk Ret ifølge *Almén* AvtI § 23 ved Note 5,

Ogsaa forpligtende Løfter kan rammes af Reglerne om Dødsgaver og om Afkræftelse under Konkurs. Fremdeles medfører visse offentlige Dekreter, der fratager en Person Raadigheden over en Formuemasse, ikke blot, at han afskæres fra Forføjninger derover, men tillige, at de Forpligtelser, han fremtidig paatager sig ved Løfte, ikke kan søges fyldestgjort i Formuemassen, saalænge Uraadigheden varer.

Naar *Skiftel § 58 og § 64 a* giver Skifteretten Adgang til at fratage en Ægtefælle Raadigheden over sin Bodel, er Virkningen af Værgesbeskikkelsen ikke begrænset til, at Dispositioner over Bodelen afskæres. Men Værgesbeskikkelsen maa ogsaa medføre, at de Forpligtelser, Ægtefællen paadrager sig ved Viljeserklæring senere — eller dog efter Tinglysningen — ikke kan søges fyldestgjort i Bodelen, saalænge den er under Værgens Bestyrelse.⁴⁸

Samme Virkning bør man formentlig tillægge *Beslaglæggelse* i Henhold til Rpl § 794. I RplKomm antages det dog i Tilslutning til *H Munch-Petersen*, at Beslaglæggelsen kun afskærer Sigtede fra at raade *direkte* over Formuen, d v s fra at træffe Dispositioner over den. Dette kan vanskelig forenes med § 795. Bestemmelsen i Punktum 2 om Underholdskrav vilde være helt overflødig med denne Fortolkning, og Punktum 1 vilde tabe al Værdi, hvis Værgen var nødt til af Formuen at dække al Gæld, som Sigtede paatog sig.

Om begge de nævnte Raadighedsberøvelser gælder det, at Raadighedsberøvelsen ikke virker overfor Løftemodtagere i god Tro, før den er kundgjort, se *Skiftel § 58*, Rpl § 795.

Arrest paa Gods har ikke tilsvarende Virkning. Ogsaa personlige Forpligtelser, som Skyldneren paatager sig efter Arrestens Tinglysning, kan hans Kreditorer søge fyldestgjort i det Gods, der er gjort Arrest i. Paa tilsvarende Maade begrænser L om Ægteskabets Retsvirkninger §§ 18 og 19 kun Ægtefællens Dispositionsret.

Den almindelige *Baandlæggelse* af Arv eller Gave har paa den anden Side videregaaende Virkninger. Efter herskende Opfattelse bliver det baandlagte overhovedet unddraget Forfølgning fra Ejerens Kreditorer — selv i Tilfælde, hvor Kravet er opstaaet før Baandlæggelsen og ikke hviler paa Viljeserklæring. — Dette er en rimelig Fortolkning af Baandlæggelsesdispositionen, og den almindelige Udelukkelse af Kreditorforfølgning kan forsvares, fordi det baandlagte erhverves uden Vederlag og indgaar i Erhververens Formue med Baandet paa.⁴⁹

hvilket hænger sammen med en afvigende Opfattelse af Konkursen, jfr ovfr Note 32.

⁴⁸ Saaledes *Deuntzer* Skifteret (1885) 696. *Bentzon* PR 178 undtager maaske al senere Gæld. U 1943.1107 antog af særlige Grunde, at visse Fordringer mod Manden ikke kunde gøres gældende i Fællesboet, skønt han ikke havde faaet Værges beskikkelse.

⁴⁹ Se iøvrigt *Kobbernagel* I c §§ 9—10. Spørgsmaalet i hvilket Omfang Kreditorforfølgning kan udelukkes ved privat Viljeserklæring, er med Hensyn til Fordringer omtalt i Alm Del § 22, især 259 f. Se iøvrigt Henvisninger i Alm Del 256.

Hensynet til Trediemand kan iøvrigt medføre, at et forpligtende Løfte bliver ugyldigt enten efter Grundsætningen i Aftl § 33 eller efter DL 5—1—2. Det sidste faar bl a Betydning for Vedtagelser, der gaar ud paa under en fremtidig Konkurs at skaffe Fordringshaveren en gunstigere Stilling end den, der følger af Lovgivningens Regler.⁵⁰

Efter Aftl § 33 eller almindelige Retsgrundsætninger om Ugyldighed kan f Eks et Løfte om en Arbejdsydelse eller om en vis Mængde Varer af et bestemt Parti blive ugyldigt, hvis det er i Strid med et gyldigt ældre Løfte til Trediemand, og hvis Løftemodtageren forstod eller burde forstaa dette.⁵¹

IX. Raadighed og Uraadighed.

Udtrykkene »raade« og »Raadighed« bruges, som det foregaaende viser, i flere Betydninger. At en Person ikke kan raade over sin Formue eller en bestemt Formuegenstand, betyder snart, (1) at han ikke kan træffe virksomme Forføjninger derover, snart (2) tillige, at Kreditorforfølgning for de Forpligtelser, han paadrager sig ved Viljeserklæring, ikke kan rettes mod Formuen eller den enkelte Formuegenstand, snart endelig (3) at al Kreditorforfølgning mod Genstanden er udelukket. I den sidste Betydning forstaas Udtrykket ved den sædvanlige Baandlæggelse. I en lignende vid Betydning bruges Udtrykket i KL § 1.

Uraadighed bruges navnlig om Tilfælde, hvor en Person mangler Raadighed i den under (2) angivne Forstand over sin Formue som Helhed. I ældre Tid indbefattedes derunder ogsaa Umyndighed, navnlig Umyndiggørelse. I nyere Tid stilles Myndighed og anden Mangel af Habilitet, der beror paa Personens Alder, Aandsevner eller andre personlige Forhold, i Modsætning til Uraadighed, der beror paa andre Forhold og normalt tjener til Varetagelse af andre Interesser end vedkommende Persons.

Løfter, der skaber Ret for eller imod Trediemand (§§ 27—36).

§ 27.

Indledning. Repræsentation.

I. Oversigt over de Spørgsmaal, der skal behandles.

I Almindelighed medfører Løfter og Aftaler Retsvirkninger for Parterne. Løftegiveren forpligtes overfor Løftemodtageren, der op-

⁵⁰ Herom kan navnlig henvises til *Lassen* I § 76.I.4.

⁵¹ Smi Alm Del 537 ff. Se iøvrigt ovfr § 18 v Note 25.

naar en tilsvarende Berettigelse, eller forføjer til Fordel for ham. Men Løfter og Aftaler kan skabe Retsvirkninger for Trediemand, enten fordi Viljeserklæringen gaar ud herpaa, eller fordi et Retsforhold mellem Trediemand og en af Parterne eller andre særlige Kendsgerninger medfører, at visse Retsvirkninger rammer Trediemand.

I Nutiden er det anerkendt, at en Aftale, som en Person indgaar i en andens Navn, under visse Betingelser umiddelbart forpligter og berettiger den, i hvis Navn der er handlet (§§ 27—32). I slige Tilfælde taler man om *Repræsentation*.

Men selv om der ikke foreligger Repræsentation, kan Viljeserklæringer i vidt Omfang skabe Ret for Trediemand. Denne Virkning har Løfter eller Aftaler i Almindelighed, naar de gaar ud paa at skabe Ret for Trediemand (ndfr § 36). Og i Tilfælde, hvor Løftet ikke gaar ud herpaa, kan Trediemand erhverve en Ret paa Grund af sit Retsforhold til den Part, som ellers vilde erhverve Retten, altsaa Løftemodtageren. Saaledes bliver ved Indkøbskommission Kommittenten Ejer af det købte Gods (ndfr § 35.III.B). Endelig kan en Forføjning over en af Trediemands Rettigheder blive virksom, fordi Løftegiveren af særlige Grunde har Magt til at forføje over Retten i eget Navn (ndfr § 34.I). Som Eks kan nævnes Salgskommissionærens Salg af Gods, der ejes af Kommittenten.

II. *Repræsentation*.¹

A. *Begreb*.

Ved Repræsentation forstaas her — i Tilslutning til nyere tysk Retssprog — det Forhold, at *en Person* (Stedfortræderen) *afgiver eller modtager Viljeserklæringer i en andens* (Hovedmandens) *Navn, saaledes at Erklæringens Retsvirkning umiddelbart rammer Hovedmanden*. De vigtigste Eksempler er en Persons Indgaaelse af Aftaler som Fuldmægtig eller Værge for en anden.

Tidligere blev Repræsentation brugt i mere omfattende Betydning. Ved Siden af de nævnte Tilfælde, der kaldtes umiddelbar Repræsentation, talte man om middelbar Repræsentation, hvor en Person afslutter Aftaler for en Trediemands Regning, men i eget Navn, som det sker, naar han handler

¹ 1 Udg § 20.I, *Lassen* I § 23.I, *v Tuhr* BürgR II.2 § 84, SchwOR § 41, *Enneccerus* I §§ 166—167, *Oser* Anm II foran Art 32, *Capitant* Introduction à l'étude du droit civil no 316 ff samt Henvisninger i § 28 Note 1.

som Kommissionær i teknisk Forstand.² Her er det Retsforholdet mellem en af Aftalens Parter og Trediemand, der bevirker, at Byrder og Fordele ved Aftalen falder paa Trediemand.

Forskellig fra Stedfortræderen er det saakaldte *Bud*, hvorved forstaas den, der overbringer en andens (Budsenderens) Viljeserklæring, f Eks overbringer et Brev eller mundtlig fremfører en Besked (ndfr § 33). Budet fungerer altsaa som et simpelt Befordringsmiddel for den erklærende. Stedfortræderen optræder derimod som en, der afgiver sin egen Viljeserklæring, omend i en andens Navn, d v s som en, der selv træffer Beslutningen om at afgive Viljeserklæringen. Det Maal af Bestemmelsesret, der tilkommer Stedfortræderen, kan være stort eller lille. Derfor er det vanskeligt at drage en skarp Grænse mellem Bud og Stedfortræder.

B. *Hvornaar skal en Person antages at handle i Trediemands Navn?*

I Retslivet kan det ofte omtvistes, om en Person, der har afgivet et Løfte, har gjort det i eget Navn eller i en andens Navn. Herom giver Aftl og Kmsl ikke nogen Vejledning. Men i Almindelighed maa det komme an paa, om han ved sit Løfte har bibragt Medkontrahenten den beføjede Forestilling, at han vilde forpligte sig selv, eller om Medkontrahenten burde forstaa, at hans Mening var at forpligte en anden.³ Naar en Løftemodtager vil drage Løftegiveren til Ansvar og det er oplyst, at der foreligger en Kontrakt, som ikke antyder noget om, at Løftegiveren er optraadt paa en andens Vegne, maa Løftegiveren have Bevisbyrden for, at det var Meningen mellem Løftemodtageren og ham, at han ikke selv skulde være forpligtet ifølge Kontrakten.⁴

Naar det staar fast, at A har afgivet Løfte om Ydelse mod Vederlag, maa han i Almindelighed, bortset fra de ved Note 8 omtalte Tilfælde, oplyse Omstændigheder, som gjorde det kendeligt for Løftemodtageren, at hans

² Om Kommission henvises til § 35. I den almindelige Sprogbrug anvendes Ordet Kommissionær hyppigt ogsaa om Fuldmægtige.

³ Tilsvarende BGB 164.2^o, OR 32.2^o.

⁴ Se herved *Lassen* I 170 f, *Deuntzer* Fuldmagt 188—189, Kmsl d Mot 26, *Stang* I 405, *Staub* § 383 Anm 15, Anh z § 58 Anm 4, og navnlig *Tybjerg* 148—153, *Dige* Bevis 99 ff, *Almén* Avtl § 10 Note 12. Naar Indstævnte paa-
staar, at det ikke var ham, men en anden, som afgav Løftet, og at han selv kun var Medhjælper ved Løftets Afgivelse, paahviler Bevisbyrden Sagsøgeren, U 1887.606 H, jfr 1916.812.

Mening ikke var at forpligte sig selv, men en anden, paa hvis Vegne han handlede.⁵

Fremgaar det af en Bestilling for Løftemodtageren, at Vederlaget af ham skal ydes til Trediemand, maa Løftegiveren i Almindelighed have Formodning for sin Paastand om, at Bestillingen er gjort i denne Trediemands Navn.⁶

P d a S maa Trediemand, der har modtaget den bestilte Ydelse, dersom det er givet, at Bestilleren havde Bemyndigelse eller Legitimation til at bestille for ham, for at slippe for selv at betale fremkomme med Oplysninger, der gør det antageligt, at Bestilleren er optraadt som forpligtende sig selv; og ogsaa udenfor saadanne Tilfælde maa der paahvile Trediemand, som har modtaget Vederlagsydelser efter en andens Bestilling, en vis Bevisbyrde eller dog Oplysningspligt.⁷

I adskillige Situationer vil det være klart, at *Løftemodtageren*, f Eks Indkøberen i en Butik, *ikke ved Handelens Indgaelse lagde nogen Vægt paa Løftegiverens Person, men kun har tænkt sig at komme i Retsforhold til den, paa hvis Vegne Handelen indgaas, hvad enten*

⁵ U 1913.911 H, 1897.992 H, 1889.1129 H, 1875.1090 H; 1932.979, 1921.407, 1920.310, 1919.830, 1917.696, 1916.959, 1915.319, 956, 1914.578, 1913.438, 1911.563, 1910.908, 1909.305, 781, 1908.623, 1907.914, 1906.886, 1905.244, 1904.103, 399, 1902.530, 640, 664, 1896.6, 1894.163, 1889.981, 1890.473, 791, 1886.674, 1884.646, 1883.533, 1873.183, JU 1875.497. Hertil er det ingenlunde nødvendigt, at Løftegiveren udtrykkelig har fremhævet, at han ikke vilde forpligte sig selv, men forskellige andre Omstændigheder vil tilstrækkelig kunne oplyse Løftemodtageren herom, U 1924.497 H, 1921.756 H, 1911.284 H, 1906.268 H, 1916.518; sml p d a S 1926.36 H. At Løftegiveren er optraadt »som Agent« eller »for« en anden, vil ikke altid tilstrækkelig oplyse, at han ikke optraadte som Kommissionær, U 1871.8 H, 1879.1153, jfr JT III.1.170, U 1889.49, og hans Optræden »som Kommissionær« viser ikke sikkert, at han optraadte i eget Navn, se Note 2, jfr herved SpD 1897 § 139 Note 87, 88. Om Undtagelser se ndfr v Note 8.

⁶ HT 1865.492, U 1883.559 H, 1940.894, 1938.426, 1909.53, 1903.661, 1901.224, 746, 1889.744, 821, 1888.558, JU 1869.913, SHT 1866.1, NjA XXV.75, jfr ogsaa U 1920.721 H, 1913.474 H, men dog U 1906.373, 1887.259, 1881.177, SHT 1864.199, jfr U 1927.557 H, 1914.488, 1902.664, 669, 1897.525, 1896.1119.

⁷ U 1904 B.117, 1891.1000 H, 1874.1061 H; 1912.448, 1910.815, 1909.53, 1905.146, 1899.935, 1903.222, 1889.774, 1886.652, jfr 1903.654, 1905.245, 1900.112. Naar Trediemand tilegner sig Ydelser, som tilstilles ham fra Bestillingsmodtageren under saadanne Omstændigheder, at han kan indse, at denne vil holde sig til ham, forpligtes han selv ved Tilegnelsen, U 1926.604 H, 1896.339 H, 1922.231, 1915.852, 1907.311, 1884.347, 1878.961 SHT 1863.164, jfr U 1874.1061 H, 1900.280 (ndfr § 37.II.3), 1911.262.

det maatte være Løftegiveren selv eller en anden. I saadanne Tilfælde maa Løftegiveren, der faktisk har handlet for en anden, i Almindelighed behandles som optrædende i *Bemyndigerens Navn*, selv om han ikke har tilkendegivet, at han handlede for en anden, og selv om han ved Handelens Indgaaelse har brugt Udtryk, der nærmest kunde antyde, at han optraadte for sig selv.⁸

Hvis Løftemodtageren overfor Trediemand gør gældende, at Løftegiveren har handlet i dennes Navn, har han i Almindelighed Bevisbyrden herfor.⁹ Særlige Omstændigheder kan vise, at Løftet forpligter baade Løftegiveren og Trediemand.¹⁰

⁸ *Almén* Avtl § 10 Note 13, *Staub* Anh z § 361 Anm 31, OR 32.2^o. Jfr endvidere U 1943.738 H (Køber af Gaard indtraadt i Andelsmejeri ved Levering af Mælk fra Gaarden, skønt Driften ledes af den tidligere Ejer). Sml ogsaa U 1932.654. Endvidere *Schlossmann* Die Lehre von der Stellvertretung, hvis hele Lære synes bygget paa Tilfælde af denne Art som Typetilfældene, se navnlig I § 13, II §§ 11, 12, 43 ff, jfr dertil *Ussing* i Tfr 1930.4 og 7 Note 15.

⁹ Jfr U 1934.234 (P underskrev Kautionserklæring med sit Navn, der tillige var Firmanavn. Skønt Kreditor ikke kendte Firmaet, antoges Kautionen paataget i Firmaets Navn, hvad P havde tilsigtet). Da autoriserede Mæglere ifølge Bek 92 23 Marts 1932 § 4.1^o ikke maa handle for egen Regning, er Formodningen imod, at de er optraadt i eget Navn, jfr om den tilsvarende ældre Regel i Fr 22 Dec 1808 § 13, NjT III.346 H, SHT 1863.125, JU 1854.636, III.267, jfr V.143, 1850.53, 399, Schl I.195, *Hindenburg* 29, *Thomle* Gjældsøvertagelse 166—167, men dog JU 1852.97, 1851.165, JT XXXIII.296, Resp 14 April 1842 hos Hindenburg 233. Jfr om svensk Praksis Tfr 1896.261. — Om Vekselereres Køb og Salg af Værdipapirer Resp 11 Jan 1901 (U 1902.311). Om Bank, hos hvilken Konnossement indløses, svensk H i Tfr 1902.351. — Jfr iøvrigt om Emnet i det hele f Eks U 1944.277 H, 1927.310 H, 1925.395 H, 1916.96 H, 1914.424 H; 1936.149, 1934.347, 1932.979, 1928.866, 1917.582, 1916.452, 691, 1874.807, SHT 1865.177, JU 1861.104, 1858.837, IV.313.

¹⁰ Jfr U 1942.295 H: En Hovedentreprenør H havde antaget en Underentreprenør M, der atter havde givet noget af Arbejdet i Underentreprise til A. Under Paastand om Mangler ved dennes Arbejde tog H uberettiget Arbejdet fra ham. Det antoges, at H havde handlet baade paa M's og paa egne Vegne og derfor var blevet ansvarlig overfor A ved Siden af M. Se ogsaa om gift Kvindes Medansvar for Arbejde, som Manden lod udføre paa hendes faste Ejendom, U 1932.606.

Efter engelsk Ret kan Trediemand, naar en »agent« med Fuldmagt til at forpligte Hovedmanden slutter Aftale uden at oplyse, at han handler for en anden, vælge at holde sig til Hovedmanden, hvis han opdager, at Agenten handlede for ham. Se herom *Hult* Kommissionärsavtalet 17—27.

III. *Paa hvilke Maader skabes Grundlaget for Repræsentation?*

Løfter, som en Person afgiver i en andens Navn, kan kun forpligte denne anden i særlige Tilfælde, hvor Retsordenen tillægger Stedfortræderens Løfter den Virkning at forpligte den, i hvis Navn han optræder. I saadanne Tilfælde kan man sige, at Løftegiveren har Magt (Evne) til at handle som Stedfortræder («Vertretungsmacht»).

Denne Magt kan have forskelligt Grundlag.

1. Den kan bero paa en *Viljeserklæring fra Hovedmanden* eller et Forhold, der sidestilles dermed. Der siges da at foreligge *Fuldmagt*.¹¹

Udenfor Fuldmagt holdes dog gerne den Repræsentationsmagt, som tilkommer Aktieselskabers, Foreningers, Stiftelsers og andre juridiske Personers »Organer«, selv om disse Organers Repræsentationsmagt beror paa Hovedmandens Viljeserklæring. Paa dette Sted kan der ikke tages Stilling til Teorierne om disse »Organer«. Men praktisk systematiske Hensyn taler imod at behandle deres Repræsentationsmagt i Forbindelse med Fuldmagtslæren. Ganske vist maa Fuldmagtsreglerne i vidt Omfang kunne anvendes paa slige Organer, men Organernes særlige Stilling kan medføre Afvigelser fra de almindelige Fuldmagtsregler, og Spørgsmaalet herom behandles bedst i Forbindelse med Reglerne om Aktieselskaber etc.

2. Magten kan bero paa *offentlig Beskikkelse*, som Forholdet er med Hensyn til en beskikket Værge.

3. Den kan endelig have sit Grundlag umiddelbart i *Retsordenens Regler*. Eksempler herpaa er det fødte Værgemaal, jfr Mdhl §§ 6 ff, Ægtefællers Magt til at forpligte hinanden ifølge L om Ægteskabets Retsvirkninger § 11 samt den Repræsentationsmagt, der følger af Reglerne om uanmodet Forretningsførelse.¹²

IV. *Plan for Fremstilling af Reglerne om Stedfortrædere.*

Da Aftl giver udførlige Regler om Fuldmagt, skal Reglerne herom fremstilles først (§§ 28—31). I Tilslutning dertil behandles de almindelige Grundsatninger om Repræsentation (§ 32) og Reglerne om Bud og visse andre Mellemmænd, der ikke er Stedfortrædere (§ 33).

¹¹ Fuldmagt har man i ældre Tid ofte kaldt »frivillig Repræsentation«, medens Udtrykket »nødvendig Repræsentation« anvendtes om andre Tilfælde. Af disse andre Repræsentationstilfælde behandler Personretten flere af de vigtigste (Repræsentation for umyndige og juridiske Personer).

¹² Se herom Enkelte Kontrakter § 52.IV, jfr II og 399.

§ 28.

Fuldmagten og dens Baggrund. Hovedsynspunkter.

I. Begreber. Udviklingen i Lovgivningen og Litteratur.¹

En Person siges at have Fuldmagt til at indgaa Retshandler, naar han ved en anden Persons (Hovedmandens, Fuldmagtsgiverens) Viljeserklæring eller ved hans Adfærd iøvrigt har faaet Magt (Evne) til i Fuldmagtsgiverens Navn at indgaa Retshandler med Trediemand med den Virkning, at Fuldmagtsgiveren bliver umiddelbart berettiget og forpligtet overfor Trediemanden.²

De fleste Forfattere gør Begrebet lidt snævrere, svarende til Vollmacht i BGB. Det bestemmes som »die durch Rechtsgeschäft erteilte Vertretungsmacht«.³

Fuldmagt i denne Forstand har været i Brug længe. I Romerretten blev det ikke anerkendt, at Retshandler kunde indgaa af Fuldmægtige.⁴ Da Romerne havde Slaver, der kunde bruges til samme Formaal, var der ikke saa stærk Trang til Fuldmagtsinstitutet. I nordisk Ret blev det derimod allerede i Middelalderen anerkendt, at en Person som Fuldmægtig for en anden kunde indgaa Aftaler, der havde umiddelbar Retsvirkning for ham.⁵

¹ 1 Udg § 20, *Lassen* I § 23, *Ørsted* Hdbg VI 1 ff, jfr *Øllgaard* 289 ff, *J E Larsen* 22 f, 206 ff, *Gram* 142, SpD 496 ff, *Evaldsen* 69—86, Fuldmagt 8—20, *Deuntzer* Fuldmagt 1—81, *N Lassen* Villien som Forpligtelsesgrund, 100—105, *Hindenburg* i TfR 1891.239 ff, *Aagesen* 870—73, *Ussing* i TfR 1930.1 ff, *Stang* I §§ 25—33, *Platou* §§ 20—21, *Trygger* Om fullmakt såsom civilrättsligt institut, *Ekström* §§ 128 ff, *Chydenius* II 244 ff, *Hasselrot* Några spörsmål ang fullmakt, *JurS* VIII 223 ff, *Beckman* Om fartygsbefälhavarens rättsliga ställning, især 109 ff, jfr *Cederberg* i TJFF 1936. 336 ff, *Hult* Civilrättsliga spörsmål 1 ff.

² Se hertil navnlig *Ussing* i TfR 1930.1 ff, *Stang* I § 26.III, § 27 ved Note 1, § 25.V.

³ Jfr BGB § 166.2^o og *Stang* I¹ § 27.I.

⁴ Jfr *Stig Juul* Romersk Formueret 143 f, *Lassen* RR § 35 (Læreb § 32). Nu er Retshandlers Indgaaelse ved Fuldmægtig anerkendt Landene over, *Deuntzer* 1 c 10, *Trygger* 116—117, *Almén* Avtl 57—58, *Bowstead* Art 90, 115, *Prochownick* §§ 130, 140, 142, *Wharton* § 96, og hjemlet i Lovgivningerne, BGB 164, Oestr 1017 ff, C c 1997, 1998, *Planiol* II no 2252, 2253, OR 32, Ung E 791. Se iøvrigt *Stang* I § 26.I.

⁵ Jfr hertil *Stang* I 356.

Men almindelige Lovregler om Fuldmagt fik de nordiske Lande først ved Aftalelovene.

Dette hænger sammen med, at det har voldt Juristerne stor Vanskelighed at naa til Klarhed i Emnet.

Naar en Person optræder som Fuldmægtig, opstaar der en Række Retsspørgsmaal. Der kan blive Tale om Retsforhold i tre forskellige Relationer: Mellem Fuldmagtsgiver og Fuldmægtig, mellem Fuldmagtsgiver og Fuldmægtigens Medkontrahent (Triediemand), og mellem Triediemand og Fuldmægtigen. For den almindelige Rets-handelslære knytter Hovedinteressen sig til det Spørgsmaal, under hvilken Betingelse Fuldmægtigens Optræden i Fuldmagtsgiverens Navn har den Virkning, at Fuldmagtsgiveren bliver umiddelbart berettiget og forpligtet overfor Triediemanden. Dette Spørgsmaal maa holdes skarpt ude fra Spørgsmaalet, om Fuldmægtigen overfor Fuldmagtsgiveren var berettiget til at indgaa den paagældende Retshandel. Retsforholdet mellem Fuldmagtsgiveren og Fuldmægtigen er bestemmende for det sidste Spørgsmaal, men ikke for Spørgsmaalet, om Fuldmægtigens Retshandel har Virkning overfor Triediemand. Dette skal nu forklares.

Naar Folk bruger Fuldmægtige, sker det i de allerfleste Tilfælde, fordi Hovedmanden i egen Interesse ønsker ved Fuldmægtigens Hjælp at faa indgaaet en eller flere Retshandler med Triediemand. For at naa dette Maal vil Hovedmanden i Almindelighed træffe Aftale med Fuldmægtigen om, at han skal indgaa en eller flere Retshandler for ham. I Almindelighed er Baggrunden for Fuldmægtigens Optræden derfor en »Mandatskontrakt«⁶ mellem Hovedmanden og Fuldmægtigen. Dette førte ældre Forfattere til at opfatte Fuldmagten som en enkelt Side eller Retsvirkning af Mandatskontrakten. Senere indsaa man, at denne Opfattelse maatte forlades. Efter Lovgivningens Regler kan Fuldmægtigens Retshandler have Virkning i Forholdet mellem Hovedmanden og Triediemand, selv om Fuldmægtigen handler udenfor Rammerne af sit Mandat (sin Kontrakt med Hovedmanden). Ja, en Person kan ved sin Optræden som Fuldmægtig forpligte Fuldmagtsgiveren, selv om der overhovedet ikke foreligger nogen Mandatskontrakt. Derfor maa de to Spørgsmaal holdes skarpt ude fra hinanden.

For at kunne gøre det maatte man imidlertid først og fremmest

⁶ Herom Enkelte Kontrakter § 48. Se til det følgende *Stang* I § 26.II.

skabe en klar Terminologi. Og Bestræbelsen herfor har medført, at Forfatterne og nyere Lovgivninger bruger Ordet Fuldmagt i den særlige tekniske Betydning, der allerede er nævnt.

Denne Sprogbrug er dog ikke trængt helt igennem i Lovgivningen, og i ældre Lovgivning og Litteratur bruges Fuldmagt ofte i afvigende Betydning.

Aftl Kap 2 bruger Fuldmagt i den ny, tekniske Betydning. Det fremgaar af Indledningsbestemmelsen i § 10.1^o: »Den, som har givet en anden Fuldmagt til at foretage en Retshandel, bliver umiddelbart berettiget og forpligtet overfor Trediemand ved Retshandel, som Fuldmægtigen foretager i Fuldmagtsgiverens Navn og indenfor Fuldmagtens Grænser.«

I nogle af Aftl's andre Bestemmelser er Betydningen forskudt noget. Flere Steder, f. Eks i §§ 13 og 14, betegner Fuldmagt efter den nærmest liggende Forstaaelse den Erklæring fra Fuldmagtsgiveren, hvorved Fuldmægtigen faar Magt til at handle med Virkning for Fuldmagtsgiveren.⁷ Og i Aftl § 16 bruges »skriftlig Fuldmagt« om det Dokument, hvorved den der nævnte Fuldmagt skabes. Denne Gliden i Betydningen gør dog ingen Skade, da Fuldmagt i alle Tilfælde bruges om Betingelserne for, at Fuldmægtigens Optræden skal have umiddelbar Virkning for Fuldmagtsgiveren i Forhold til Trediemand.

Hvor det har Interesse at fremhæve, at der tales om Fuldmagtsgiverens Optræden, bruges i det følgende Ordene *Fuldmagtsgivelsen* eller Fuldmagtserklæringen (idet det som oftest vil være en Erklæring fra Fuldmagtsgiveren, der er Fuldmagtens Grundlag).

For at have et kort Udtryk til Brug ved Omtalen af Forholdet mellem Fuldmagtsgiver og Fuldmægtig anvendes derhos i det følgende Ordet *Bemyndigelse* om den Beføjelse, som en Person (Bemyndigeren) tillægger en anden i Forhold til sig, til at indgaa Retshandler med Trediemand, saaledes at de har Retsvirkning umiddelbart for Bemyndigeren. Den Retshandel (Kvasiretshandel), hvorved Bemyndigelsen skabes, kaldes i det følgende *Bemyndigelseserklæringen*.

Aftl bruger ikke disse sidste Udtryk, men anvender i §§ 10.2^o, 11 og 21.1^o Ordet Beføjelse i Stedet for Bemyndigelse, medens Bemyndigelseserklæringen omskrives paa forskellige Maader.⁸

⁷ Eftet Mot til Aftl bruger Aftl Kap 2 Udtrykket i denne Betydning, jfr dertil *Ussing* i TfR 1930.6.

⁸ Se nærmere *Ussing* i TfR 1930.8.

I den øvrige Lovgivning anvendes Bemyndigelse i vekslende Betydning, undertiden ogsaa om det, der her kaldes Fuldmagt, se f Eks Rpl § 263, Bankl Bek 254 25 Juli 1938 § 9, sidste Stk. Paa den anden Side anvender Lovgivningen ofte »Fuldmagt« om Retsforholdet mellem Fuldmagtsgiver og Fuldmægtig eller om, hvad der ovenfor kaldes Bemyndigelse, se f Eks DL 1—19—13, 3—19—2, Søl. § 13 — hvorimod Søl. §§ 48 og 54 nu følger Aftl's Sprogbrug. — Vxl § 8 og Chl § 11 bruger ligesom Aftl Fuldmagt om Forholdet til Trediemand, men lader Ordet omfatte enhver Magt til at binde Hovedmanden, altsaa ogsaa f Eks Værgens Repræsentationsmagt. Nogle Love bruger om den, der har Fuldmagt, Udtryk som »berettiget (bemyndiget) i Forhold til Trediemand«, se Søl. § 11, Rpl § 264.

II. *Det bag Fuldmagten liggende Forhold mellem Hovedmand og Fuldmægtig.*

I de fleste Tilfælde gives Fuldmagt og Bemyndigelse i Forbindelse med en Mandatskontrakt, hvorved Fuldmægtigen forpligter sig til at indgaa en eller flere Retshandler for Hovedmanden. Men det er ikke nødvendigt. For det første kan Fuldmagt og Bemyndigelse være givet, selv om Fuldmægtigen (den bemyndigede) ikke paatager sig nogen Arbejdsforpligtelse, men kun faar en Opfordring eller Tilladelse til at handle for Fuldmagtsgiveren. For det andet sker det undertiden, at Fuldmagt og Bemyndigelse gives, selv om Retshandelen med Trediemand ikke skal foretages i Fuldmagtsgiverens Interesse og for hans Regning. Som praktisk Eks kan nævnes, at A, fordi han ikke kan opnaa Næringsadkomst, faar Tilladelse af B til at drive Forretning i B's Navn, eller at A faar Tilladelse fra en Handlende til at købe Varer i hans Navn blot for saaledes at opnaa Forhandlerrabat. I slige Tilfælde handler A vel som Fuldmægtig — i B's Navn — men for egen Regning.⁹ Det hører derfor ikke med til Begrebet Fuldmagt, at Fuldmægtigen indgaar Retshandlerne med Trediemand for Fuldmagtsgiverens Regning.¹⁰

Udtrykket »paa en andens Vegne« undgaas her, da det er uklart. Det forstaas vel oftest som »i en andens Navn«, men bruges ogsaa svarende til »i en andens Interesse« eller »for en andens Regning«.

⁹ Forhold af denne Art er omtalt i *Lassen* SpD 1897 § 139.V.5, SpD 1931 § 139.III.C.2.

¹⁰ Tilsvarende Bemærkninger gælder om Bemyndigelse, som dette Begreb er bestemt foran. Derimod bruger jeg kun »Hvervgivelse« om Hverv, der udføres for Hvervgiverens Regning, jfr Enkelte Kontrakter 362.

Naar en Person giver en anden en Fuldmagt, vil han næsten altid ogsaa give ham en vis Bemyndigelse. Men det kan tænkes, at en Person faar Fuldmagt, uden at Hovedmanden tilsigter at give ham nogen Bemyndigelse.

Eks: En Mand ved, at hans Søn søger Vekselkredit i en Bank og nærer Mistanke om, at Sønnen skriver hans Navn paa Vekslerne. For at undgaa Risiko for Straf over Sønnen meddeler Faderen Banken — uden at sige noget til Sønnen — at Sønnen har Fuldmagt til at sætte hans Navn paa Vekslerne. Noget hyppigere sker det vel, at Hovedmanden ønsker at give en Bemyndigelse, men ikke faar det gjort, før Fuldmægtigen har handlet med Trediemand. Eks: En Handelsrejsende slutter en Handel i Handelshusets Navn uden Bemyndigelse og uden at vide, at Huset har telegraferet en Fuldmagt for ham til Kunden. Der er samtidig sendt Bemyndigelsestelegram til ham, men paa Grund af hans Rejse er det ikke kommet ham i Hænde i Tide.

Bortset fra abnorme Tilfælde vil Fuldmagtsgiveren imidlertid ønske at give en Bemyndigelse ved enhver Fuldmagt. Men det er meget hyppigt, at han med Forsæt gør Fuldmagten videre end Bemyndigelsen, som det nærmere forklares ndfr.

Bemyndigelsen er i og for sig kun en *Tilladelse* til at handle i Fuldmagtsgiverens Navn. Den berøver derfor ikke Fuldmagtsgiveren Adgangen til selv at raade over de Formuegenstande, Fuldmagten angaar.¹¹ Men den Aftale mellem Hovedmand og Fuldmægtig, der ligger bag ved Fuldmagten, kan forpligte Hovedmanden til at afholde sig fra Retshandler paa et vist Omraade, som overlades Fuldmægtigen.¹² Hvis en Skyldner giver sin Fordringshaver uigenkaldelig Bemyndigelse til at indkræve en simpel Fordring, der tilhører Skyldneren, og beholde det indkomne til sin Dækning,

¹¹ Jfr *Stang* I § 30.II.

¹² Hovedmanden kan f. Eks. have tilsagt Fuldmægtigen Eneret til at sælge en bestemt Ting. Eneret indrømmes oftest i Forbindelse med, at Bemyndigelsen gøres uigenkaldelig, se herom ndfr § 29.III.A.1. Det Formaal, der tilstræbes med Uigenkaldeligheden, kan jævnlig ikke naas, medmindre Fuldmægtigen faar Eneret. Aftalen om Uigenkaldelighed maa derfor ofte tolkes saaledes, at den tillige gaar ud paa, at Hovedmanden hverken selv eller ved andre maa foretage den paagældende Forføjning. En Aftale af denne Art er imidlertid kun gyldig, naar Eneretten er begrænset til et bestemt Omraade. Et Eks. fra Praksis er U 1932.151, som dog berører Familieretten. Om disse Spørgsmaal se navnlig *Björling* Oåterkallelig fullmakt (i Festskrift til Grotenfelt), jfr Enkelte Kontrakter 368 f, *Bentzon* PR 91 f.

maa det saaledes antages at være Meningen, at Fuldmagtsgiveren i Forhold til Fuldmægtigen ikke skal have Ret til at modtage Betaling af Fordringen. Men hvis han gør det, bliver den betalende Skyldner frigjort, hvis han betalte i begrundet god Tro.

III. Hovedgrundsætninger om Fuldmagten og dens Forhold til Bemyndigelsen.

A. To Slags Fuldmagter adskilles.

Efter nordisk Ret gælder der vidt forskellige Regler for to Grupper af Fuldmagter. Den ene kan med Aftl § 18 beskrives som *Fuldmagt, der alene hviler paa Fuldmagtsgiverens Erklæring til Fuldmægtigen* (§ 18-Fuldmagt).¹³ Den anden Gruppe omfatter alle andre Fuldmagter. De kaldes i det følgende *Fuldmagter med særlig Tilværelse overfor Trediemand*. Der gælder navnlig vidt forskellige Regler om, under hvilke Betingelser Fuldmagtsgiveren bliver forpligtet overfor Trediemand ved Fuldmægtigens Løfte.

Om § 18-Fuldmagten kan opstilles den Hovedsætning, at *Fuldmagt og Bemyndigelse svarer til hinanden*. Fuldmagtsgiveren bliver kun forpligtet ved Retshandler, der dækkes af en Bemyndigelse.

Fuldmagt, som har sit Grundlag i andre Kendsgerninger end Fuldmagtsgiverens Erklæring til Fuldmægtigen, er derimod ikke saaledes knyttet til en Bemyndigelse. Mangel paa Bemyndigelse udelukker vel ondtsærende Trediemand fra at erhverve Ret mod Fuldmagtsgiveren.¹⁴ Men bortset herfra kan Fuldmægtigen forpligte Fuldmagtsgiveren, selv om Bemyndigelsen aldrig har eksisteret eller den allerede er bortfaldet eller den er snævrere end Fuldmagten.

Disse Hovedsætninger er ikke udtalt i Aftl, men Aftl's Bestemmelser stemmer alle med dem og kan opfattes som enkelte Anvendelser af dem.

¹³ Som en kort Betegnelse anvendes ofte Udtrykket »mundtlig Fuldmagt«. Dette er dog unøjagtigt. § 18-Fuldmagten kan være skriftlig, jfr ndfr § 29 Note 7, og en mundtlig Meddelelse fra Fuldmagtsgiveren til Trediemand falder ikke ind under § 18, men under § 13, jfr *Lassen* I § 23 v Note 14, *Almén* Avtl § 18 Note 1 og 2.

¹⁴ Skønt Trediemands onde Tro udelukker hans Ret, siges Fuldmægtigen at have Fuldmagt, jfr Aftl § 11.1^o, § 20. Det faar Betydning, hvis Fuldmagten omfatter Retshandler med andre Personer, der er i god Tro, da Fuldmægtigen kan handle overfor dem med Virkning for Fuldmagtsgiveren.

Selve Reglerne er der i Hovedsagen Enighed om. Men det er omstridt, hvorledes de nærmere skal opfattes og begrundes.

B. *Forklaring paa Reglerne.*

1. § 18-Fuldmagten hviler paa en Erklæring fra Fuldmagtsgiveren til Fuldmægtigen. Der kræves ikke en særskilt Erklæring gaaende ud paa at give Fuldmagt. Meget ofte er Fuldmagtsgiverens Erklæring indeholdt i en Aftale om, at Fuldmægtigen skal indgaa Aftaler med Trediemand for Fuldmagtsgiveren eller i en Hvervgivelse iøvrigt. Den Erklæring, § 18 kræver, kan i slige Tilfælde stiltiende følge af, at Foretagelse af Retshandler i Hvervgiverens Navn ligger indenfor Arbejdsaftalen eller Hvervet. Det eneste, som kræves, er, at Fuldmagtsgiveren paa en eller anden Maade har givet Fuldmægtigen Tilladelse til at handle som Fuldmægtig for ham. *Fuldmagt skabes altsaa, ved at Fuldmagtsgiveren tillader en anden at handle som Fuldmægtig.* Men denne Tilladelse er nøjagtig det samme som en Bemyndigelse til at være Fuldmægtig. Bemyndigelsen hertil skabes netop ved en Erklæring fra Fuldmagtsgiveren til Fuldmægtigen om, at han maa handle som Fuldmægtig.¹⁵ Det kan derfor siges, at § 18-Fuldmagten gives ved en Bemyndigelseserklæring.

Ogsaa hvor Bemyndigelsen indeholdes stiltiende i en Mandatskontrakt, er det den i Kontrakten liggende Tilladelse, der giver Mandataren Bemyndigelse og Fuldmagt.

Paa Baggrund heraf er det let at forstaa Reglerne om § 18-Fuldmagter. Naar Fuldmagten skabes ved selve Bemyndigelseserklæringen, er det naturligt, at den ogsaa iøvrigt følger Bemyndigelsen.

Det er en hensigtsmæssig Regel, at der kan skabes en Fuldmagt ved en Bemyndigelseserklæring. Retslivets Erfaring viser, at der i Formueforhold er en udbredt Trang til at kunne bruge en frit valgt Stedfortræder til at indgaa Aftaler og afgive andre Viljeserklæringer. Denne Trang maa føre til, at man ialfald anerkender, at der skabes en Fuldmagt sammen med Bemyndigelsen og svarende til den. Anerkendelsen heraf møder ikke Betænkeligheder fra nogen Side, og den stemmer med Fuldmagtsgivernes Interesse, da Fuldmagtsgiverne ved § 18-Fuldmagter kun forpligtes i det Omfang, hvori de har tilladt Fuldmægtigen at paadrage dem Forpligtelser. Derimod kan det omtvistet, om det ikke vilde stemme med legislative Hensyn, at en § 18-Fuldmagt i et vist Omfang forpligtede Fuldmagtsgiveren, selv om han handlede udenfor sin Bemyndigelse. Se herom Henvisninger ndfr § 29 Note 27.

¹⁵ *Ussing* i TfR 1930.44 f, jfr ndfr § 29 Note 2.

2. *Fuldmagt med særlig Tilværelse overfor Trediemand.* Hvis alle Fuldmagter fulgte de Regler, som gælder for § 18-Fuldmagten, kunde Fuldmægtige ikke bruges i det Omfang, hvori de faktisk bliver brugt. Trediemand vilde ofte løbe en betydelig Risiko ved at indlade sig med en Fuldmægtig. Derfor har det ofte afgørende Betydning for Trediemand, at han faar Sikkerhed for, at Fuldmagtsgiveren bliver forpligtet ved Fuldmægtigens Retshandel. Hvis Fuldmagt skal kunne bruges i Samhandelen selv i slige Tilfælde, maa der indrettes Fuldmagter, som giver Trediemand denne Sikkerhed. Men den kan kun skabes, ved at Fuldmagten løses fra sin Afhængighed af Retsforholdet mellem Fuldmagtsgiver og Fuldmægtig og knyttes til Kendsgjerninger, som Trediemand kan iagttage. En saadan Ordning er gennemsnitlig ogsaa i Fuldmagtsgivernes Interesse. Ganske vist medfører det en Risiko for dem, at Fuldmægtigen kan forpligte dem ud over Bemyndigelsen. Men denne Risiko kan de gennemsnitlig staa sig ved at tage med i Købet, fordi de derved faar Mulighed for at lade langt flere Retshandler indgaa ved Fuldmægtig.

Ud fra disse Betragtninger maa en Fuldmagt, der skaber Sikkerhed for Trediemand, forudsætte, at Fuldmagtsgiveren paa en eller anden Maade har lagt Fuldmagten for Dagen overfor Trediemand. Fuldmagten skal jo netop være knyttet til Kendsgjerninger, som er tilgængelige for Trediemand, og som han kan holde sig til.

Deraf følger ikke, at en slig Virkning bør knyttes til enhver Kendsgjerning, der tyder paa, at der foreligger en Fuldmagt. Men Trediemand maa ialfald kunne holde sig til de Meddelelser, som Fuldmagtsgiveren retter til ham om Fuldmagten, jfr Aftl §§ 13—14, og til de Oplysninger fra Fuldmagtsgiveren, som maa antages bestemt til at forvisse Trediemand om Fuldmagtens Eksistens, jfr Aftl § 16 om skriftlig Fuldmagt.

Retslivets Erfaring har imidlertid vist, at der er Trang til at gaa videre. Det er anerkendt, at en Person kan faa Fuldmagt ved ifølge Aftale at indtage en vis Stilling i en Virksomhed, jfr Aftl § 10.2^o. Og der er ingen Tvivl om, at Domstolene kan anerkende Fuldmagt med særlig Tilværelse i andre Tilfælde, hvor det findes paakrævet. De Tilfælde, Aftl nævner, kan kun opfattes som Eksempler.

Hvor Fuldmagtsgiveren har rettet en Erklæring eller Meddelelse til Trediemand om, at en Person er hans Fuldmægtig, er det nærliggende at ligestille Fuldmagtsgivelsen med et Løfte eller en anden Viljeserklæring til Trediemand. Erklæringen er ikke et almindeligt, forpligtende Løfte. Den skaber ingen Forpligtelse for Fuldmagtsgiveren, men forbereder kun en

senere Forpligtelse ved Fuldmægtigens Handling, og Erklæringen kan som Regel tilbagekaldes til enhver Tid. Erklæringen er derfor kun en Tilladelse for Trediemand til at betragte Fuldmægtigen som Fuldmægtig.

En tilsvarende Erklæring til Trediemand findes ikke ved alle Fuldmagter med særlig Tilværelse og navnlig ikke ved den saakaldte Stillingsfuldmagt. Naar Aftl lader visse Stillinger medføre Fuldmagt, maa den legislative Grund være, at det kræves af Hensyn til Lethed og Sikkerhed i Omsætningen.

C. *Begrænsninger i Hovedreglerne.*

Naar Fuldmagten knyttes til Kendsgerninger, der er tilgængelige for Trediemand, opstaar der Mulighed for, at en Person har Fuldmagt uden at have en tilsvarende Bemyndigelse. Virkningen af *Fuldmagter med særlig Tilværelse overfor Trediemand* er dog paa ingen Maade helt uafhængig af Bemyndigelsen. Trediemand kan i Almindelighed ikke paaberaabe sig Fuldmagten, naar han indser eller bør indse, at Fuldmægtigen ikke er bemyndiget til at foretage den paagældende Retshandel. Grunden hertil er, at Fuldmagt med særlig Tilværelse regelmæssig kun skabes i Tilfælde, hvor Fuldmagtsgiveren tillige giver Fuldmægtigen en Bemyndigelse, og kun med det Formaal at faa indgaaet Retshandler, som dækkes af Bemyndigelsen. Hvis disse Fuldmagter skal være tjenlige Redskaber for Næringslivet, maa deres Virkning derfor kun gaa ud over Bemyndigelsen i det Omfang, hvori det er nødvendigt for at opnaa den ønskelige Sikkerhed i Samhandelen.

Paa tilsvarende Maade maa ogsaa Virkningen af § 18-Fuldmagten begrænses. Fuldmagtsgiveren bør ikke blive forpligtet, hvis Løftets Afgivelse er i Strid med Fuldmagtsgiverens Vilje eller en bestemmende Forudsætning for Bemyndigelsen er bristet og Trediemand undtagelsesvis indser eller bør indse dette, skønt Fuldmægtigen med Føje tror, at han har Bemyndigelse. Hvis Trediemand vidste, at Bemyndigelsen beroede paa en Fejltagelse, eller at Hovedmanden havde afsendt en Tilbagekaldelse til Fuldmægtigen, vil Fuldmægtigens Løfte i Reglen være ugyldigt efter Aftl § 33. Men Løftet maa i Almindelighed ogsaa blive ugyldigt efter almindelige Retsgrundsætninger, naar Trediemand burde have forstaaet det. Hermed stemmer Aftl's Regler, for saa vidt de berører Spørgsmaalet.¹⁶

D. *Motivernes Opfattelse.*

Motiverne til Aftl viser, at de skandinaviske Kommissioner, der udarbejdede Udkastene, har lagt en anden Opfattelse til Grund.

¹⁶ Aftl § 12.2^o gælder ogsaa om § 18-Fuldmagter. Se iøvrigt ndfr § 29 v Note 50.

Kommissionerne byggede paa en Teori, der her i Norden navnlig er ført frem af *Fr Stang*.

Teorien gaar ud paa, at Fuldmagten altid stiftes ved *en Erklæring* (Retshandel) *fra Fuldmagtsgiveren til Trediemand*.¹⁷ Det siges i Motiverne, at Aftl *alene* bruger Udtrykket Fuldmagt som Betegnelse for den til Trediemand rettede Erklæring.¹⁸

Denne Lære er straks fra Begyndelsen blevet mødt med Kritik fra dansk Side, og en indgaaende Prøvelse af den har ført mig til at forkaste den.¹⁹

Rent umiddelbart synes Læren at være en kunstig Konstruktion, Ved de Fuldmagter, som omtales i § 18, ses Fuldmagtsgiveren ikke at afgive nogen Erklæring til Trediemand, men kun til Fuldmægtigen. Den omtalte Lære hævder imidlertid, at der ogsaa her foreligger en Erklæring fra Fuldmagtsgiveren til Trediemand, idet Fuldmægtigen som Bud fra Fuldmagtsgiveren overbringer Trediemand den Erklæring, at han har Fuldmagt. Dette er formentlig en Fiktion. Det kan omtvistes, om Forholdet i Almindelighed kan opfattes saaledes. Men det maa ialfald hævdes, at Fuldmagtsreglerne ikke kan begrænses saaledes, at de kun anvendes, hvor Fuldmægtigen er optraadt som Bud paa den nævnte Maade.

For at forklare, at han handler i Fuldmagtsgiverens Navn, vil Fuldmægtigen i Reglen fortælle, at han har faaet Fuldmagt til at afgive Løftet. Men Loven stiller intet Krav herom, og det kan tænkes, at en Fuldmægtig ikke forklarer, at han handler som Fuldmægtig. Saaledes hvis en Person, der har været Værge for en anden, som nylig er blevet myndig, afslutter en Aftale i den andens Navn uden at meddele, at han nu ikke mere er Værge, men Fuldmægtig. Der ses ingen Grund til at antage, at hans Aftale ikke bliver forpligtende for Fuldmagtsgiveren. Aftl § 18 giver ingen Støtte herfor. Ogsaa ved Stillingsfuldmagten er det umuligt at kræve en Erklæring fra Fuldmagtsgiveren til Trediemand. Loven kræver kun en Aftale mellem

¹⁷ Saaledes navnlig *Lenel* i JahrbDogm 36 (1896).1—42, *Stang* I §§ 26—33, *Platou* § 20.4. Efter Aftl hævdedes denne Lære af de fleste nordiske Forff, saaledes *Lassen* I § 23, *Almén* Avtl 54, *Bugge* 41, *Stang* i Nordiska Juriststämman (1926) 316, *Hasselrot* paa det i Note I anførte Sted, *Stjernstedt* Våra avtalslagar 75.

¹⁸ D Mot 35 a.

¹⁹ TFR 1930.I ff. Af den ældre Kritik nævnes *Munch-Petersen* i U 1914 B.140, *Sindballe* i U 1915 B.266 f, jfr ogsaa efter Aftl *Lassen* I § 23 Note 23, *V Hvidt* Lov om Aftaler § 10 Anm 1, *Björling* Civilrätt 209 f. Udtalelser i Litteraturen fra de sidste Aar er omtalt ndfr i § 30.II.

Fuldmagtsgiver og Fuldmægtig, samt at Fuldmægtigen faktisk indtager Stillingen.²⁰

Naar den omtalte Lære over saa stor Tiltrækning, er det for en Del, fordi den synes at afgive en simpel Begrundelse af Fuldmagtsreglerne. Det ejendommelige Forhold, at Fuldmægtigens Retshandel overfor Trediemand har umiddelbar Virkning for Fuldmagtsgiveren, har man saaledes begrundet med, at Fuldmagtsgiveren ved sit Løfte til Trediemand har paadraget sig Retshandelens Virkninger.²¹ Hvis det er en Fiktion, at der altid foreligger en Erklæring fra Fuldmagtsgiveren til Trediemand, er det imidlertid klart, at den omtalte Lære ikke kan afgive nogen Begrundelse. Og Læren kan paavirke Undersøgelsen uheldigt, fordi den frister til ikke at gaa ind paa de praktiske Hensyn, der bør være afgørende fra et Lovgiversynspunkt.

Man kan endnu rejse det Spørgsmaal, om den omtalte Lære ikke kan bruges som *konstruktivt Udtryk for de gældende Retsregler*. Dette kunde ventes, da den var anerkendt af Aftl's Forfattere.²² Læren ses imidlertid ikke at have fundet bindende Udtryk i Aftl's Ord, og Aftl's positive Enkeltregler stemmer ikke med dens Konsekvenser. Den bør derfor forkastes, og den bør navnlig ikke være afgørende for Besvarelsen af Spørgsmaal, der ikke er afgjort i Loven.

Efter min Mening er det klart, at Reglerne om § 18-Fuldmagten ikke engang i Hovedtræk svarer til Konstruktionen. Men dermed falder Læren, da den netop har til Hovedformaal at give en Forklaring, der omfatter alle Fuldmagtstilfælde.²³

IV. *Plan for det følgende.*

I § 29 omtales det praktiske Hovedspørgsmaal, under hvilke Betingelser Fuldmægtigens Løfte forpligter Fuldmagtsgiveren overfor Trediemand. I § 30 behandles Fuldmagtens Virkninger i andre Retninger, og der tages endelig Stilling til den nyere Læres Konstruktion. I § 31 undersøges Trediemands Stilling ved Retshandler med en Person, der mangler Fuldmagt.

²⁰ *Ussing* i TfR 1930.22.

²¹ Jfr navnlig *Stang* I § 27.

²² Saaledes *Lassen* I Note 23.

²³ Se iøvrigt ndfr § 30.II.

§ 29.

Betingelserne for at Hovedmanden bliver forpligtet overfor Trediemand ved Fuldmægtigens Løfter.

Fuldmægtigens Løfte til Trediemand forpligter kun Hovedmanden under visse Betingelser, der kan grupperes saaledes:

I. Hovedmanden skal have »givet Fuldmagt« eller iøvrigt være optraadt saaledes, at der indtræder tilsvarende Retsvirkninger.

II. Fuldmægtigens Løfte skal falde indenfor Fuldmagten, og Løfte-modtageren maa ikke være i ond Tro om Fuldmægtigens Beføjelse.

III. Der maa ikke være indtraadt Kendsgerninger, som medfører, at Fuldmægtigen ikke mere kan forpligte Hovedmanden — enten Genkaldelse af Fuldmagten (A) eller andre Kendsgerninger (B).

IV. Endelig maa der stilles visse Krav til Fuldmægtigens Løfte.

Under V gøres der til sidst kort Rede for de Virkninger, Fuldmægtigens Løfte har, naar de omtalte Betingelser er opfyldt.

I. *Grundlaget for Fuldmagten (Fuldmagtsgivelsen).*

A. *Hvilke Kendsgerninger kan skabe Fuldmagt?*¹

En § 18-Fuldmagt skabes ved Hovedmandens Bemyndigelses-erklæring til Fuldmægtigen, og den skaber Bemyndigelse og Fuldmagt i det Øjeblik, da Erklæringen kommer til Fuldmægtigens Kundskab.²

Fuldmagt med særlig Tilværelse overfor Trediemand kan for det første skabes ved en mundtlig eller skriftlig Erklæring eller Meddelelse rettet til Trediemand. Efter Aftl § 13 kan Fuldmagt gives ved at blive bragt til Trediemands Kundskab ved en til ham særskilt rettet Erklæring³ fra Fuldmagtsgiveren.⁴ § 14 nævner det

¹ 1 Udg § 20.III.A.1.

² Jfr ovfr § 28 Note 15. *Stang* I 365 kræver i Overensstemmelse med sin Teori, at Fuldmagten skal være blevet Trediemand bekendt.

³ En mundtlig Meddelelse er tilstrækkelig, jfr § 28 Note 13. Se fremdes ndfr Note 7.

⁴ Dertil kræves ikke en Udtalelse, der lyder som en Viljeserklæring om, at Fuldmagten nu stiftes. En Meddelelse om, at en Person har (allerede har faaet) Fuldmagt, er nok, naar den maa opfattes som en Bevidnelse med

Tilfælde, at Fuldmagten bliver bekendtgjort offentlig.⁵ Og § 16 viser, at Fuldmagt kan skabes ved, at Hovedmanden overgiver⁶ Fuldmægtigen et skriftligt Fuldmagtsdokument, som maa anses bestemt til at være i hans Besiddelse og at forevises for Tredie-

Henblik paa Fuldmagtens Anvendelse overfor den paagældende Trediemand. Derimod vil en ren lejlighedsvis Omtale af en Fuldmagt ikke være tilstrækkelig, jfr *Ussing* i Tfr 1930.21, — noget afvigende d Mot 41, *Almén* Avtl 86, sml *Lassen* I § 23 Note 36 — og heller ikke Udsendelse af mangfoldiggjorte Cirkulærer om Fuldmagten, saafremt Modtageren af Cirkulæret burde opfatte det som Led i en Udsendelse af Cirkulærer i Flæng, f Eks hvor Formaålet aabenbart kun er at gøre Reklame for en ny Filial. I Tilfælde som de sidstnævnte maa Aftl § 14 anvendes. Sml *Kørsner* Avtal 32 f, *Lassen* I § 23 v Note 38, *V Hvidt* Lov om Aftaler § 13 Note 1 og ndfr v Note 72.

⁵ Spørgsmaalet, om Fuldmagtens Virkning er betinget af, at Trediemand kender Bekendtgørelsen, er omtalt ndfr ved Note 10. Aftl § 14.3^o bestemmer, at Fuldmagten ikke anses som offentlig bekendtgjort, fordi den er tinglyst. Heri ligger vistnok, at Tinglysningen overhovedet ikke giver Fuldmagten særlig Tilværelse i Forhold til Trediemand. Bestemmelsen kan imidlertid efter TL formentlig kun faa Betydning for ældre Fuldmagter. Efter TL, se Tinglysningsanordning §§ 6 og 7, jfr TL § 10, sker der ingen egentlig Tinglysning af Fuldmagter med Indførelse i Dagbog og Tingbog; men Fuldmagter, der omfatter en Række Retshandler, kan »bogføres« i et Kartotek, og dette kan danne Grundlag for fremtidige Tinglysninger. Denne Bogføring giver formentlig ikke Fuldmagten særlig Tilværelse i Forhold til Trediemand, der indgaar Aftaler med Fuldmægtigen; men den kan danne Grundlag for Tinglysning af Dokumenter udstedt af Fuldmægtigen, og ved Tinglysning af saadanne Dokumenter vedrørende fast Ejendom vil den godtroende Erhverver normalt erhverve Ret over Ejendommen (eller Ret til Erstatning af Statskassen) uden Hensyn til Manglerne ved Fuldmagten, jfr TL §§ 27 og 31. — Om Forholdet før TL se f Eks U 1871.940. — Hvor Grundlaget for Tinglysningen er en skriftlig Fuldmagt af den i Aftl § 16 nævnte Art, kan Trediemand selvfølgelig paaberaabe sig Reglerne om saadan Fuldmagt til sin Fordel. Om Aftl § 14.3^o se iøvrigt d Mot 43, n Mot 46 f. I Sverige bruges Tinglysning af Fuldmagter ikke; sv Avtl § 14 indeholder derfor ikke nogen tilsvarende Bestemmelse.

⁶ Hvis Fuldmagtsdokumentet aldrig er »afgivet« af Fuldmagtgiveren, men f Eks frastjaalet ham, medfører det ingen Fuldmagt, jfr *Almén* Avtl § 35 Note 7. Dette maa gælde, selv om Fuldmagten lyder paa Ihænderhaveren. Afvigende *Lamm* i SvJT 1920.82, der vil anvende sv Avtl § 35.1^o paa visse (saakaldte »løpande«) Fuldmagter. I dansk Ret kan en tilsvarende Regel ikke antages undtagen ved Fuldmagter, der slutter sig til et Om sætningspapir, der selv kan blive forpligtende uden Afgivelse.

mand⁷ (»skriftlig Fuldmagt« i teknisk Forstand).⁸ Endelig hjemler Aftl § 10.2^o, at Fuldmagt kan skabes ved, at Fuldmægtigen ifølge Aftale med Fuldmagtsgiveren indtager en vis Stilling (»Stillingsfuldmagt«). Her kræves ingen Meddelelse rettet til Trediemand, men alene dels en Aftale mellem Fuldmagtsgiver og Fuldmægtig, dels at denne faktisk indtager Stillingen.⁹

Trediemand kan formentlig paaberaabe sig en offentlig Bekendtgørelse eller en Stillingsfuldmagt, selv om han ikke kendte noget til Bekendtgørelsen eller Ansættelsen.¹⁰ Noget tvivlsommere er det, om Trediemand bør kunne paaberaabe sig en skriftlig Fuldmagt, skønt han ikke kendte den ved Retshandelens Indgaaelse. Men det er antaget i Retspraksis.¹¹

Aftl giver imidlertid ikke en udtømmende Opregning af de Maader, hvorpaa Fuldmagt kan skabes.

I visse Tilfælde kan Fuldmagt skabes ved Indførelse i et offentligt Register. Prokurafuldmagt skabes saaledes, hvis Prokura anmeldes til Handelsregistret i Henhold til Fimal § 31.¹² I slige Tilfælde

⁷ En skriftlig Tilkendegivelse fra Fuldmagtsgiveren til Trediemand er saaledes ikke en skriftlig Fuldmagt, selv om den overbringes af Fuldmægtigen, men falder ind under § 13. Paa den anden Side er en skriftlig Meddelelse fra Fuldmagtsgiveren til Fuldmægtigen ikke en skriftlig Fuldmagt, naar den efter sit Indhold ikke kan antages at være beregnet paa at forevises Trediemand som Legitimation ved Afslutning af en Retshandel; den falder i saa Fald ind under § 18, jfr JT 1923.77, sml tidligere U 1878.774. Maa Meddelelsen efter sit Indhold antages bestemt til at forevises for Trediemand som Hjemmel for Fuldmagt, falder den ind under § 16, selv om det ikke var Fuldmagtsgiverens Mening, at den skulde forevises for Trediemand. Jfr *Lassen* I § 23 Note 11.

⁸ Den norske Lov siger kort: »Har fuldmagtsgiveren git fuldmægtigen skriftlig fuldmagt«. Den i den danske Tekst optagne nærmere Bestemmelse har man næret Betænkelighed ved at optage, se Aftl n Mot 48 f, *Bugge* 57. — I Forbindelse med § 16 kan erindres Bestemmelserne i L om Livsforsikringsvirksomhed § 38.1^o og Næringsl § 30.2^o, § 32.2^o, jfr § 34.2^o, § 35.2^o og 3°, jfr Bek 98 31 Marts 1932.

⁹ Jfr ovfr S 292—93.

¹⁰ Jfr d Mot 38, 46, *Ussing* i TfR 1930.22, *Sindballe* i U 1915 B.266 ff, *Lassen* I § 23 Note 26 samt ved Note 44. Sml *Stang* I § 27 Note 7. Derimod *Hult* CivSp 21.

¹¹ U 1935.425. Om dette Spørgsmaal ses *Ussing* i TfR 1930.22 med Henviisninger i Note 57.

¹² Om Anmeldelse af Prokura se Fimal 1 Marts 1889 § 31, *Sindballe* Selskabsret I 48 f, *Lassen* I § 23 Note 22. Om Tinglysning se ovfr Note 5.

maa selve Registreringen skabe Fuldmagt uden Hensyn til, om den paagældende virkelig indtager den angivne Stilling. Det faar vel navnlig praktisk Betydning, hvis Anmeldelsen sker, før Stillingen tiltrædes.

En Fuldmagt med særlig Tilværelse maa ogsaa kunne skabes ved anden Adfærd fra Hovedmandens Side. Domstolene maa kunne anerkende Fuldmagt i ethvert Tilfælde, hvor der er Grund til at give Trediemand Ret til at regne med en vis Fuldmagt.¹³

Den, der samtykker i, at en Forretning drives i hans Navn, bliver saaledes forpligtet til at betale Værer, som leveres til Forretningen i Tillid til, at den er hans. Det samme gælder den, der er udtraadt af en Forretning, naar han ikke har givet ældre Forretningsforbindelser Underretning om sin Udtræden, f. Eks. gennem forandret Navn for Forretningen.¹⁴ Og naar en Person samarbejder med en anden fra et fælles Kontor paa en Maade, der giver Trediemand det Indtryk, at de er i Kompagniskab, kan han blive ansvarlig for de Forpligtelser, den anden paatager sig.¹⁵ Fremdeles kan der ligge en Fuldmagt i, at Hovedmanden overgiver Fuldmægtigen et Dokument, der kun delvis er udfyldt, eller en kvitteret Regning, jfr Aftl § 35, eller andre Dokumenter.¹⁶ I denne Forbindelse kan nævnes, at en Handels-

¹³ Se som Eks U 1942.513 H, der er konkret begrundet, 1896.883, 1884. 989. Jfr ogsaa U 1942.871 og en Forudsætning U 1933.596 (ej »Føje til at betragte« den paagældende »Direktør« som andet end Agent).

¹⁴ Jfr U 1942.14 H, 1929.494 H, 1927.352 H, 1885.116 H, 1916.223, 1910.382, 393, 824, 1903.731, 1902.666, 1898.206, 1897.377, 1896.448, 1890.436, 1888.681, 1889.39, 1887.793, 1886.682, 1885.172, 1884.787, 1882. 594, 1881.958; SpD 1897 § 139.V.5, TfR 1911.72. Sml p d a S U 1908.348 H, 1926.275 H, 186, 1897.992 H, 1913.438, 1910.991, 1906.707, 1904.102, 1900.5, 1899.246, 1884.321, 1883.1152, 1879.339, SHT 1864.199. For de Forretningers Vedkommende, der omfattes af L 1 Marts 1889, mærkes særlig L's § 12.2^o smh m § 21.1^o og § 7.2^o.

¹⁵ Se særlig om to Sagførere U 1934.71 H, 76 H (TfR 1934.433), om Sagfører og Ejendomskommissionær U 1932.654.

¹⁶ Om Dokumenter, der kun delvis er udfyldt, se ndfr v Note 40—42. Ihændehevelse af Penge eller af et negotiabelt Dokument med Blanco-endorsement kan indeholde en Fuldmagt til at overdrage det, se U 1928. 1132. Den blotte Ihændehevelse af et paa Laangiverens Navn lydende Gælds-brev giver ikke Fuldmagt til at modtage Laanet, se U 1913.519 H; men der kan efter Omstændighederne i Forbindelse med Overgivelsen af Dokumentet foreligge en Bemyndigelse, jfr ogsaa NJA 1923.452 (U 1926 B.167). Se fremdeles *Ussing* i TfR 1930.25, *Stang* I 369, *Clausen* Kreditforeningsforhold I 94. Om Overgivelse af visse Papirer som Led i en Hvervgivelse se U 1943.485 H, 1884.989 og Teksten ovfr. Ihændehevelse af en andens Ting til Salg i den andens Navn giver næppe Fuldmagt til Afhæn-

rejsende faar Fuldmagt til at slutte Salg i Handelshusets Navn, naar Huset overgiver ham Slutseddelblanketter af den Art, der nævnes i Kmsl § 88.2^o.

Fuldmagt med særlig Tilværelse kan endogsaa opstaa ved Hovedmandens Tavshed overfor Trediemand.¹⁷ Naar Hovedmanden erfarer, at en Person i hans Tjeneste uden Bemyndigelse indgaar Retshandler i hans Navn, kan hans Retshandler blive bindende for Hovedmanden, hvis denne ikke retter en Meddelelse til Trediemand om, at Tjeneren mangler Fuldmagt. Et Eks herpaa giver Kmsl § 91, sidste Punktum.¹⁸

B. Fuldmagtsgivelsens Ugyldighed.¹⁹

Fuldmagtsgivelsen er ugyldig, hvis den gaar ud paa at foretage en Retshandel, som ikke kan foretages af en Fuldmægtig. Indenfor Formueretten er det Hovedreglen, at Retshandler kan foretages af Fuldmægtige.²⁰ Undtagelse kan imidlertid følge af Lovgivningen eller privat Viljeserklæring og maa i Reglen antages gjort, hvor der kræves »egenhændig Underskrift«.²¹

Aftl kræver ikke Hovedmandens Erklæring om Fuldmagt afgivet i nogen bestemt Form. Naar den Retshandel, Fuldmægtigen faar Magt til at indgaa, ifølge Lovgivningen kræver en bestemt Form, maa Fuldmagtserklæringen opfylde samme Formkrav, hvis Formreglens Formaal ellers ikke kunde naas. Men i andre Tilfælde maa en formløs Fuldmagt være tilstrækkelig.²²

delse i Strid med Bemyndigelsen, U 1933.596, JU 1869.603, jfr U 1930.759, 1880.152; se derimod ndfr § 34.I om Kmsl §§ 54—55.

¹⁷ I Udg 146 f, jfr *Stang* I 369.

¹⁸ Jfr U 1930.979 H (Forudsætning), 1892.846 H, 1879.227, Kmsl § 91, sidste Pkt. Passivitetens Virkning kan være begrænset saaledes, at Fuldmagten kun gælder i Forhold til bestemte Trediemænd, jfr U 1879.227, Kmsl § 91 samt en Forudsætning herom i U 1929.396, hvis Resultat vel kunde være begrundet med, at Bogholderen ikke havde Fuldmagt til at *overdrage* Checks. Se endvidere Aftl § 19 (ndfr v Note 69). Om Reklamations Betydning m H t den Retshandel, der er indgaaet uden Fuldmagt, se ndfr § 31.I.B.

¹⁹ Se herom *Ussing* i TfR 1930.12 f, 25 f, *Lassen* I § 23.III.3, *Stang* I 370, *Hult* Kommissionärsavtalet 260 f.

²⁰ Dette gælder derimod ikke indenfor Familie- og Arveretten, Eks Oprettelse af Testamente, Indgaaelse af Ægteskab. Jfr *Stang* I 404, *Platou* 256 f. Om Paabud se ndfr § 38.

²¹ Se *Björling* i SvJT 1916.320, *Stang* I 404, jfr om egenhændig Kvittering *Kobbernagel* Baandlæggelse 172.

²² Jfr BGB § 167.2^o, *Stang* I § 27 v Note 6, *Karlgren* Stiftelseurkund 63. Se imidlertid *Sindballe* Selskabsret III § 4 Note 28. For visse Arter af Virksomhed opstiller Lovgivningen den præceptive Regel, at der til at forpligte Fuldmagtsgiveren kræves Underskrift af mindst 2 Fuldmægtige

Om Fuldmagtsgiveren skal være myndig, beror paa, om han selv som umyndig kunde paatage sig den Forpligtelse, Fuldmægtigen indgaar.

Med Hensyn til de Ugyldighedsgrunde, der kun virker, naar Løftemodtageren er i ond Tro, bliver Reglerne forskellige for de to Hovedgrupper af Fuldmagter.

Ved § 18-Fuldmagt bliver Bemyndigelseserklæringen ugyldig, naar Fuldmægtigen kendte eller burde kende Ugyldighedsgrunden, og deraf følger, at der heller ikke opstaar nogen Fuldmagt.²³

Var Fuldmægtigen i god Tro, men Trediemand alligevel i ond Tro, hvad sjældent vil forekomme, kan Trediemand i Almindelighed ikke vinde Ret imod Hovedmanden.²⁴

En *Fuldmagt med særlig Tilværelse* overfor Trediemand bliver ugyldig, naar Trediemand indsaa eller burde indse, at Fuldmagtsgivelsen led af en Ugyldighedsgrund. Hvis en Fuldmagt, der falder ind under §§ 13, 14 eller 16, er fremkaldt ved Svig af Fuldmægtigen, vil Fuldmagten normalt være gyldig, medmindre Trediemand indsaa eller burde indse, at den var fremkaldt ved Svig.²⁵

II. *Hvorvidt dækkes Fuldmægtigens Løfter af Fuldmagten?*

Hovedgrundsætningen er efter Aftl § 10.1^o, at Fuldmagtsgiveren bindes ved Fuldmægtigens Retshandler, *naar de ligger inden for Fuldmagtens Grænser* (A). Men denne Regel har visse Undtagelser (B og C).

(»Kollektivfuldmagt«, hvorom ndfr Note 33), se Bankl § 9, sidste Stk, Spkl § 8, sidste Stk, Aktiel 15 April 1930 § 49.4^o. Jfr ogsaa L om Statens Regnskabsvæsen 31 Marts 1926 Nr 77 § 32.2^o.

²³ Dette antages ogsaa af Tilhængere af Motivernes Lære med forskellige Begrundelser, se *Lassen* I § 23.111.3, *Stang* I 371, *Hult* CivSp 10. Men i Virkeligheden er det et Brud paa Teorien, jfr TfR 1930.12 f.

²⁴ Dette beror paa, at Fuldmægtigen normalt ikke har nogen retsbeskyttet Interesse i at kunne indgaa den paagældende Retshandel, og at det derfor ikke møder Betænkelighed at beskytte Fuldmagtsgiverens Interesse. Sætningen beviser derfor ikke, at jeg har Uret i, at § 18-Fuldmagt skabes ved selve Erklæringen til Fuldmægtigen. Se dog *Hult* CivSp 18, Kommissionärsavtalet 261. For gældende Ret kan Resultatet som oftest støttes paa Aftl § 33. Motivernes Lære fører til at opstille Reglen undtagelsesfrit, hvilket vilde være urigtigt, jfr TfR 1930.19 f, hvor det tillige nævnes, at et tilsvarende Problem opstaar med Hensyn til andre Omstændigheder, der kan udelukke Bemyndigelse eller Fuldmagt.

²⁵ Se iøvrigt herom *Ussing* i TfR 1930.25 ff.

A. *Løfter, der falder udenfor Fuldmagtens Grænser.*

§ 10.1^o viser modsætningsvis, at Fuldmagtsgiveren ikke forpligtes ved Retshandler, der overskrider Fuldmagtens Grænser.²⁶ Reglen gælder om alle Fuldmagter, men dens praktiske Betydning er ikke den samme ved alle.

1. Om § 18-Fuldmagter giver § 11.2^o den Regel, at Retshandler, hvorved Fuldmægtigen overskrider sin Beføjelse, ikke er bindende for Fuldmagtsgiveren, selv om Trediemand er i god Tro.²⁷ Herved slaas det fast, at § 18-Fuldmagten aldrig gaar ud over Bemyndigelsesens Grænser. Naar en § 18-Fuldmægtig overskrider sin Bemyndigelse, kan der derfor i det højeste være Tale om at tilkende godtroende Trediemand Erstatning for det Tab, han har lidt ved at stole paa, at Fuldmagtsgiveren var bundet (den negative Kontraktsinteresse).²⁸

Grænserne for Bemyndigelsen maa i første Række drages ved en Fortolkning af Bemyndigelseserklæringen,²⁹ i anden Række ved at Domstolene udfylder den, hvor den ikke giver tilstrækkelig Be-

²⁶ Naar Fuldmagten kun er overskredet i enkelte Punkter, som kan fjernes, er det dog blevet antaget, at Fuldmagtsgiveren ordentligvis er bundet, dersom Trediemand frafalder disse, se *Lassen* I § 23 Note 19, Schl III.186, U 1881.378, *Deuntzer* Fuldmagt 64 f, jfr ogsaa *Almén* Avtl § 10 Note 5 (betydelig forsigtigere). Rigtigheden af denne Lære er dog meget tvivlsom, jfr *Hasselrot* Jur S VIII 241 og sv H i NJA 1890.389, *Oertmann* § 177 Anm 8.

²⁷ Tilsvarende ældre Ret, se nærmere *Lassen* I 183. — Om Reglens Værdi *Platou* 265 f, *Sindballe* i U 1915 B.266 ff, *Illum* AFR 95 f, *Ussing* i TfR 1930.20. — Tilsvarende ogsaa *Bowstead* art 81, *Planck* § 167 Anm 7, OR 33, jfr *Oser* § 33 Anm III. Anderledes *Oestr* 871 og tildels Ung E 775. —

²⁸ Jfr herom ndfr § 31 ved Note 13.

²⁹ Almindelige Fortolkningsregler maa komme til Anvendelse, jfr *Lassen* I § 23 v Note 15 og fra *Praksis* U 1929.18 H, 1059 H, 1928.459 H, 1921.156 H, 1913.519 H, 1898.241 H, 1895.311 H; 1930.204, 1895.474, 1888.558, 1886.1023, 1881.442, 1879.434, SHT 1871.165, Resp 11 April 1891 (U 1892.498). Se ogsaa ovfr Note 26. Undertiden kan det være tvivlsomt, om en Person er bemyndiget til at optræde som Fuldmægtig eller som Kommissionsnær; undertiden maa der antages at være tillagt ham Valgfrihed. Valget af en urigtig Vej kan ikke uden videre betragtes som en væsentlig Fravigelse af Bemyndigelsen, der beføjer Bemyndigeren til at fragaa Bemyndigelsen overfor ham. Herom *Hindenburg* i TfR 1891.240 f, *Deuntzer* Fuldmagt 187 f, *Evaldsen* Fuldmagt 21—24, *Staub* § 383 Anm 13—14.

sked.³⁰ Grænserne kan være overskredet, selv om Fuldmægtigen ikke har fraveget Hovedmandens Forskrifter.³¹ De er dog ikke overskredet, saa snart Fuldmægtigen har vist utilstrækkelig Omhu eller Forretningsdygtighed ved Aftalen med Trediemand og derfor har opnaaet mindre fordelagtige Vilkaar, end han burde. Men hvor Fuldmægtigen forsætlig har tilsidesat Fuldmagtsgiverens Interesser, maa Fuldmagtsgiveren i Almindelighed kunne »afvise« den indgaaede Retshandel overfor Fuldmægtigen, og Retshandelen maa da betragtes som en Overskridelse af Bemyndigelsen.³²

2. Ved *Fuldmagt med særlig Tilværelse* overfor Trediemand bestemmes Fuldmagtens Grænser af de Kendsgerninger, der skaber Fuldmagten. Derfor kan Fuldmagten række videre end Bemyndigelsen.

Hvor der foreligger en skriftlig Fuldmagt eller Fuldmagten er skabt ved en Erklæring rettet til Offentligheden eller Trediemand, bestemmes Grænserne ved Fortolkning af den Erklæring, der skaber Fuldmagten.³³ En særlig Regel er alene givet om den saakaldte »Stillingsfuldmagt« i § 10.2^o. Herefter beror Fuldmagtens Omfang

³⁰ Om den Bemyndigelse, en Generalfuldmagt giver, se Enkelte Kontrakter 361, jfr U 1899.345 H og ndfr Note 33.

³¹ N Aftl § 11.2^o er dog begrænset hertil. — Paa den anden Side sætter ikke enhver Forskrift Grænser for Bemyndigelsen, jfr Ordene »saaledes overskred sin Beføjelse«, *Lassen* I 177 f, *Ussing* i TfR 1930.14, *Sindballe* i U 1915 B.269; U 1894.870, sml ogsaa 1928.459. Noget afvigende *Almén* Avtl § 11 Note 8.

³² Han er da heller ikke bundet overfor Trediemand — dog at det ved Fuldmagt med særlig Tilværelse er en Betingelse herfor, at Trediemand indsaa eller burde indse, at Fuldmægtigen forsætlig tilsidesatte Fuldmagtsgiverens Interesser. — Se nærmere *Ussing* i TfR 1930.14 og 28, U 1921 B.331 ff, *Stang* I 410, sml ovfr § 18 Note 24 og om Bestikkelse og lign ovfr § 15 Note 17.

³³ Eks U 1923.375, jfr ogsaa 1930.140 (tvivlsom), 1928.1115. Om Generalfuldmagt se Schl III.607 og paa den anden Side U 1928.403, 1878.320, 1876.982; 1907.181 (tvivlsom), 1916.322 (Straamand). Naar Fuldmagtsgiveren indsætter flere Fuldmægtige til at varetage samme Anliggende, kan det være tvivlsomt, om hver enkelt skal have Fuldmagt, eller om de kun skal have Fuldmagt til at optræde i Forening (»Kollektivfuldmagt«). Se iøvrigt *Stang* I 380 ff. Om Kollektivfuldmagt se f Eks *Planck* § 167 Anm 9, *Oertmann* § 167 Anm 9, jfr ogsaa ovfr Note 22, ndfr § 31 Note 8 samt *Firmal* § 26, *Sindballe* Selskabsret I 48 f, 111.

paa, hvilken »Beføjelse« Stillingen medfører efter Lov eller Sædvane.³⁴ Skønt § 10.2^o bogstavelig forstaaet ikke fører saa vidt,³⁵ maa det formentlig være Reglen, at Fuldmagtsgiveren bindes, naar Trediemand blot, idet han tager i Betragtning, hvor vid den legale eller sædvanlige »Bemyndigelse« er, ikke indser eller bør indse, at Bemyndigelsen er overskredet.

Omfanget af Stillingsfuldmagten er i en Række Tilfælde fastslaaet ved Loven.³⁶

Her skal kun erindres om Reglerne om Prokura i Fimal §§ 25—27, om Agenter og Handelsrejsende i Kmsl §§ 77, 83, 84, 88, 91—93, om den bestyrende Reder og Skipperen i Sølov § 11, §§ 48, 49 og 54. Alle saadanne Bestemmelser er ikke berørt af Aftl, se § 27.1^o.³⁷ Hvor Lovregler savnes, bliver Sædvanen afgørende for Fuldmagtens Omfang.³⁸

³⁴ Om Forstaaelsen af Udtrykket Beføjelse se ovfr § 28 v Note 8. Sv Avtl § 10.2^o bruger Udtrykket »behörighet«, der betegner Fuldmægtigens Magt til at handle med Trediemand med Virkning for Fuldmagtsgiveren. Om den norske Lov se *Ussing* i Tfr 1930.7, *Stang* I 382 f. Nogen reel Forskel vil dette dog næppe medføre efter den i Teksten givne Fortolkning, jfr ogsaa *Lassen* I § 23 Note 12.

³⁵ Se herom *Ussing* i Tfr 1930.27 med Note 74; afvigende *Lassen* I c.

³⁶ Om forskellige Handelsfuldmagter i norsk Ret se *Stang* I § 28.111, § 29.

³⁷ En tilsvarende Bestemmelse findes ikke i n og sv Aftl; fra norsk Side ansaas den for overflødig, jfr *Bugge* 82. Sv Avtl har p d a S som 2° og 3° optaget et Par særlige svenske Bestemmelser, hvorom *Almén* Avtl 140 f, jfr ogsaa om 3° ndfr § 31 Note 13. Om Prokuristens Fuldmagt se *Sindballe* Selskabsret I 109 f, *Lassen* I § 23 Note 22, *Stang* I § 29.I. Reglerne om Prokura er ifølge Lbek om Livsforsikringsvirksomhed 299 30 Juni 1922 § 44.2^o anvendelige paa udenlandske Livsforsikringsselskabers herværende Repræsentant, jfr *Sindballe* I c 49 Note 39.

³⁸ Dette udelukker imidlertid ikke, at der maa tages Hensyn til Tilkendegivelser fra Fuldmagtsgiveren, selv om disse i og for sig ikke begrunder Fuldmagt, se som Eks Kmsl § 88.2^o (ovfr efter Note 16), U 1930.473 H, 1884.989 og flere af nedennævnte DD, jfr ogsaa NRt 1924.209 (U 1924 B.232). Den, der er Sælger i en Butik, kan sælge en detail mod kontant Betaling og normalt opbevære denne, *Stang* I 402 f, HGB 56. Retsafgørelser: Om *Forretnings Bestyrere*, Forretningsførere o l se U 1927.892 H, 1921.122 H, 1911.54 H, 1898.719 H, 1892.846 H; 1928.232, 1926.767, 1922.225, 1918.370, 1910.642, 1909.59, 618, 1907.208, 727, 1904.405, 617, 662, 1899.38, 243, 246, 1898.568, 1894.773, 1892.846, 1882.414, SHT 1875.145. Endv U 1930.979 H, 634 H, 1944.889, 1939.201, 1927.196, 1921.593, 1904.478,

Bortset fra Tilfælde, hvor Fuldmagten beror paa Hovedmandens Erklæring til eller Optræden overfor en bestemt Trediemand, maa Fuldmagten vistnok i Almindelighed have det beskrevne Omfang ogsaa i Forhold til en Trediemand, der ikke vidste, at Fuldmagten havde særlig Tilværelse overfor Trediemand.³⁹

Hvis Fuldmagten ikke er en egentlig Stillingsfuldmagt, men dens særlige Tilværelse overfor Trediemand heller ikke er en Erklæring eller Meddelelse til Trediemand, kan det være vanskeligt at bestemme dens Omfang.

Naar en Person har faaet overleveret en *ufuldstændig*, men underskrevet, *skriftlig Erklæring*, hvori der er ladt Rum aabent til Indføjelse af en eller flere manglende Bestemmelser, og han var bemyndiget til efter visse Forskrifter at udfylde Dokumentet og afgive det til Trediemand,⁴⁰ virker Dokumentet som en Fuldmagt til at udfylde og afgive Erklæringen. Dette faar Betydning, naar Trediemand ved eller maa regne med, at Dokumentet er udfyldt af Ihændehaven. Hvis Trediemand da ikke burde forstaa, at Ihændehaven overskred sin Beføjelse, maa Underskriveren som Hovedregel blive bundet.⁴¹ En blot Navnetegning paa et ubeskrevet Stykke Papir kan dog ikke betragtes som en Fuldmagt. I Almindelighed maa det kræves, at det allerede før Udfyldningen kunde ses af Dokumentet, at det var en Erklæring af den paagældende Art, og at der var levnet Plads for en Bestemmelse om det Punkt, som Ihændehaven indfører.

Hvis Dokumentet tilstilles Trediemand i udfyldt Stand og han hverken ser eller bør forstaa, at det er udfyldt af en anden end Underskriveren, maa denne formentlig blive bundet, som om Erklæringen var afgivet af

1899.482 (Brugsforeningsuddeler); 1893.971 (Opkøber); 1890.1135 (Medhjælper i Forretning); 1930.473 H (Hotelpartier); 1920.917 H (Bankassistent); 1878.817 (Faktor paa Trykkeri); 1910.31, 1894.874, 1876.1126 (Funktionær paa et Blads Ekspeditionskontor); 1890.827 (Mejerist ved et Andelsmejeri). Om *Godsforvaltere* se HT 1857.609, U 1905.278, 1872.185, JU 1864.51, VIII.1041, I.664 (Rettergangsfuldmagt). Fremdeles U 1944.507 H, 1921.584, 1912.448, 1905.134, 1888.558, 1886.602 (Gaardbestyrer, Forvalter); 1908.434, 1907.436, 479, 1903.604, 1897.730, 1896.245 (Vicevært); 1918.257, 1917.362 (Husbestyrerinde); 1881.665 (Landbrugsskoles Forstander); 1877.982 (Strafanstalts Bogholder og Forretningsfører); 1905 B.136 (Eksekutor i Bo); 1904.442 (Kurator i Bo); 1912.273 H, 1904.754 (Skifteforvalters Skriver eller Fuldmægtig); 1915.560 H (Byrådsudvalg). Se iøvrigt *Stang* I § 29.IV, *Dige* Bevis 102 f.

³⁹ Jfr ovfr Note 10—11.

⁴⁰ I Udg 176, *Lassen* I 208, *Aubert* SpD II 129, *Gjelsvik* Vildf 82, *Stang* I 369, 381. Særlige Regler om udfyldte Veksler og Checks giver Vxl § 10, Chl § 13, som beskytter Modtageren af Dokumentet, selv om han har udvist ringe Uagtsomhed.

⁴¹ Jfr U 1893.33, *Ussing* i TfR 1930.25.

ham selv. At Udfyldningen var ubeføjet, kan derfor kun gøre Erklæringen ugyldig efter Reglen i Aftl § 32.1^o.⁴²

3. *Særlige Spørgsmaal.* Et Par Spørgsmaal skal endnu behandles under et for begge Hovedgrupper af Fuldmagter.

a. *Substitution.* Om Fuldmægtigen kan lade Retshandelen indgaa af en anden (*Underfuldmægtig*, tidligere ofte kaldt Submandatar),⁴³ maa ved § 18-Fuldmagter bero paa, om Fuldmægtigen burde forstaa, at Hovedmanden lagde Vægt paa, at han handlede selv. Ved Fuldmagt med særlig Tilværelse kan Fuldmægtigen have en videre Fuldmagt til at bruge Underfuldmægtig, hvis Trediemand havde Føje til at antage dette. Er der udstedt skriftlig Fuldmagt, bliver dens Fortolkning afgørende overfor en Trediemand, der er i god Tro. Hvis den skriftlige Fuldmagt er udstedt saaledes, at Fuldmægtigens Navn er ladt in blanco, bliver Modtageren af Fuldmagten befuldmægtiget til at indsætte et Navn i Fuldmagten og derved gøre vedkommende til Fuldmægtig.⁴⁴

b. *Selvkontrahering*, d v s at Fuldmægtigen i Fuldmagtsgiverens Navn indgaar Retshandler med sig selv.⁴⁵ Det kan tænkes dels som »*Selvindtræde*«, idet han selv i eget Navn vil indtræde som den anden Part i Kontraktforholdet, dels paa den Maade, at A's Fuldmægtig tillige er Fuldmægtig for B og vil skabe et Kontraktforhold mellem A og B ved at afslutte en »Aftale« paa begges Vegne. Paa sidstnævnte Maade optræder navnlig de beskikkede *Mæglere*. Om alle Slags Fuldmagt gælder, at Fuldmægtigens *Bemyndigelse* er afgørende for, om han kan kontrahere med sig selv. Selv om han er forsynet med videregaaende »Fuldmagt« med særlig Tilværelse, er det klart, at han ikke kan benytte den til Retshandler med sig selv i Strid med Bemyndigelsen.

Om Selvkontrahering er tilladt, beror i første Række paa Bemyndigelseserklæringens Indhold. Foreligger der ingen Tilkendegivelse fra Fuldmagtsgiveren og heller ingen særlig Sædvane, maa det afgørende være, om der efter Retshandelens Art er Fare for, at en Fuldmægtig tilsidesætter Hvervgiverens Interesser. Herefter maa det antages, at Selvindtræde som Hoved-

⁴² Evaldsen 73 Note 2, Lassen I 208.

⁴³ Jfr U 1917.843 H (Aftale), Stang I 381, Almén Avtl § 10 v Note 22—24, Chydenius II 246 og dertil Lamm i SvJT 1920.82, Oertmann § 167 Anm 8. Ifølge Fimal 1 Marts 1889 § 29 kan Prokuristen ikke overføre sin Prokura til en anden. D v s han kan ikke gøre en anden til Prokurist, men Reglen udelukker ham ikke ubetinget fra at lade Retshandler indgaa ved andre, se Fimal § 25, Staub § 52 Anm 6, § 49 Anm 1.

⁴⁴ Jfr Stang I 377.

⁴⁵ Jfr I Udg 153 f, Lassen § 23 Note 7, Stang I § 28.IV, Ekström § 141, BGB 181, 1795, M Rümelin Das Selbstkontrahieren des Stellvertreters, BGB Mot 224 f, Oser S 242, Demogue I no 53 ff, Bowstead §§ 48, 50, Pollock 243, Ung E 796. Udtrykket Selvkontrahering omfatter kun Indgaaelse af Aftaler, som der ogsaa særlig er tænkt paa i Teksten. Men et tilsvarende Spørgsmaal kan opstaa ved andre Retshandler.

regel ikke er tilladt.⁴⁶ Derimod vil man vistnok hyppigere anse det som tilladt, at samme Person handler som Fuldmægtig for to Mandanter.⁴⁷

B. *Løfter, der ligger indenfor Fuldmagten, men udenfor Bemyndigelsen.*

Reglen i Aftl § 10.1^o om, at Fuldmagtsgiveren bindes ved Retshandler indenfor Fuldmagtens Grænser, faar en meget vigtig Begrænsning ved Aftl § 11.1^o, der lyder: »Har Fuldmægtigen ved Retshandelens Foretagelse handlet i Strid med Fuldmagtsgiverens Forskrifter, er Retshandelen ikke bindende for denne, saafremt Trediemand indsaa eller burde indse, at Fuldmægtigen saaledes overskred sin Beføjelse.« Reglen omfatter Fuldmagter af enhver Art, men har navnlig *Betydning ved de Fuldmagter, der har særlig Tilhørelse* overfor Trediemand.

Lovordene omfatter ikke en Overskridelse af Bemyndigelsen, som ikke bestaar i, at »Forskrifter« fraviges. Men Reglen kan uden Fare for Samhandelen — og bør formentlig — udvides til al *Overskridelse af Bemyndigelse*.

⁴⁶ Af Kmsl § 40 jfr § 4 kan analogisk udledes, at Fuldmægtigen kun har Ret til Selvindtræde i Køb og Salg af Løsøre, naar Aftale eller Sædvane giver ham saadan Ret, jfr Kmsl d Mot 78, *Lassen* I § 23 Note 7, *Almén* Avtl § 10 Note 25—26. En lignende Regel maa i Almindelighed gælde udenfor Løsørekøb; men ved visse Retshandler er Adgang til Selvindtræde saa ufarlig, at det maa være tilladt uden særlig Hjemmel, saaledes Betaling af uomtvistet Gæld, jfr herved BGB 181. Ifølge Kmsl § 41 sker Selvindtræde ved en udtrykkelig Erklæring i Underretningen om Hvervets Udførelse. Denne Regel er det naturligt at anvende analogt paa andre Mandatsforhold, naar Mandataren er forpligtet til at give Mandanten Underretning om Hvervets Udførelse. Se iøvrigt *Stang* I 389 f, *Aftaler* I Udg § 20 Note 42 e, U 1944.277 H.

⁴⁷ Sml U 1931.649 H, *Stang* I 388. BGB § 181 giver samme strenge Regel herom som om Selvindtræde, jfr *v Tuhr* BürgR II.2 360, *Enneccerus* I § 168.III. Om de beskikkede *Mæglere* bestemmer Bek 92 23 Marts 1932 § 10, at »naar Forretningen efter sket Aftale er sluttet af en statsautoriseret Mægler, skal han foruden at indføre Forretningen i sin autoriserede Protokol tillige udstede en af ham underskrevet behørigt stemplet Slutseddel. Den sluttede Overenskomst kan han i intet Tilfælde ændre eller tilbagekalde uden begge Parter Samtykke«. Tidligere antoges det, at Handelen først kom endelig i Stand, ved at Mægleren tilstillede Parterne Slutseddel, jfr *Lassen* I § 24 Note 29 og *Præmisserne* i U 1927.643. Denne Regel er formentlig ændret ved den ovfr gengivne Slutningsbestemmelse i Bek 1932 § 10.1^o, idet første Punktum synes at vise, at Aftale kan være sluttet, før Slutseddelen er sendt.

sens Grænser, derunder forsætlig Tilsidesættelse af Hovedmandens Interesser og i det hele Brug af Fuldmagten til uvedkommende Formaal.⁴⁸

Den samlede Regel om Fuldmagt med særlig Tilværelse overfor Trediemand bliver herefter, at Hovedmanden bindes ved alle Retshandler indenfor Fuldmagtens Grænser, uden Hensyn til om Bemyndigelsen er overskredet, medmindre Trediemand indsaa eller burde indse, at Bemyndigelsen blev overskredet.⁴⁹

C. *Trediemands Kendskab til Mangler ved Bemyndigelsen.*

Udenfor Ordene i Aftl § 11 falder Tilfælde, hvor Fuldmægtigen handler indenfor sin Bemyndigelse, men Trediemand undtagelsesvis ved, at Bemyndigelsen kun bestaar paa Grund af Fuldmægtigens gode Tro. Det kan f. Eks. tænkes, at Fuldmægtigen med Føje har forstaaet Fuldmagtsgiverens Forskrifter anderledes, end de var ment, og at Trediemand af særlige Grunde er paa det rene hermed. I saa Fald kan Fuldmægtigens Løfte i Almindelighed ikke forpligte Hovedmanden, hverken ved § 18-Fuldmagt eller ved andre Fuldmagter.⁵⁰

III. *Kendsgerninger, der medfører, at Fuldmægtigen ikke mere kan forpligte Fuldmagtsgiveren (Fuldmagtens Ophør).*⁵¹

Selv om der engang er skabt en Fuldmagt, kan forskellige senere Omstændigheder bevirke, at Fuldmægtigen ikke mere kan handle med Virkning for Fuldmagtsgiveren. Naar Aftl siger, at Fuldmagten ophører, betyder det, at Fuldmægtigens Evne til at handle som Stedfortræder (med Virkning for Fuldmagtsgiveren) falder bort for Fremtiden.

Ogsaa her maa der skelnes mellem de to Klasser af Fuldmagter. § 18-Fuldmagten ophører med Bemyndigelsen. Andre Fuldmagter vedvarer derudover, i det Omfang det kræves af Hensyn til Trediemands gode Tro.

⁴⁸ Se *Ussing* i TfR 1930.28, U 1921 B.331 ff samt en Forudsætning i U 1930.140. Fremdeles *Stang* I 410, men afvigende *Almén* Avtl § 11 Note 7. De omtalte Forhold kan sammenlignes med »Magtfordrejning« (*détournement de pouvoir*) i Statsretten, se herom *Poul Andersen* DForvR 281 ff. Se iøvrigt ovfr v Note 32.

⁴⁹ Jfr U 1923.321 H. Tilsvarende ældre Ret, støttet paa DL 1—9—13, se nærmere *Lassen* I 180 f. Se fremdeles *Stang* I § 31.I, *Bowstead* art 9, 80, 81, 87, 88, *Oser* § 33 Anm V.3, *Planck* § 167 Anm 7, *Demogue* I no 109. Om Prokura, der er anmeldt til Handelsregisteret, se *Sindballe* Selskabsret I 109 ff.

⁵⁰ *Ussing* i TfR 1930.15 f, 19 f.

⁵¹ Se herom I Udg § 20.III.A.4, *Lassen* I § 23.III.2, *Ussing* i TfR 1930.16 ff, 29 f.

Aftl §§ 12—24 giver Regler om en Række Ophørsmaader, men er ikke udtømmende.

A. *Genkaldelse.*

Om Tilbagekaldelse giver Aftl §§ 12—16 og 18 Regler, der gennemfører det ovenfor angivne Hovedsynspunkt.

1. Spørgsmaalet, om alle Fuldmagter til enhver Tid kan bringes til Ophør ved Tilbagekaldelse, er ikke løst af Aftl. Der kan imidlertid ingen Tvivl være om, at Fuldmagten efter dansk Ret som Hovedregel kan tilbagekaldes, men at denne Regel har Undtagelser.⁵²

I Almindelighed bliver Fuldmagten uigenkaldelig, naar Fuldmagtsgiveren har tilsagt dette til Betyggelse af en anerkendelsesværdig Interesse hos Fuldmægtig eller Trediemand.

Grundlaget for Uigenkaldeligheden kan være enten (1), at Bemyndigelsen er uigenkaldelig, eller (2), at Uigenkaldelighed er tilsagt Trediemand.

(1) Naar Fuldmægtigen har en *uigenkaldelig Bemyndigelse* til at handle som Fuldmægtig, er den til Bemyndigelsen svarende Fuldmagt ogsaa uigenkaldelig.

I de sædvanlige Tilfælde, hvor Bemyndigelsen til at være Fuldmægtig følger af et Hverv, som betros Fuldmægtigen i Hovedmandens Interesse, kan Bemyndigelsen genkaldes, selv om Hovedmanden ikke ansvarsfrit kan bringe Mandatskontrakten til Ophør. Dette følger for Handelsagenter af Kmsl § 76, jfr §§ 46 og 50, for Handelsrejsende, der ikke staar i Tjenesteforhold til Handelshuset, af § 87 og for tilsvarende »Pladsagenter« af Kmsl § 93. Med »Hvervet« maa en mulig Bemyndigelse falde bort. Men det maa, skønt Kmsl § 86 ikke giver Støtte derfor, ogsaa gælde om en Handelsrejsende, der staar i Tjenesteforhold til Handelshuset, og ved Mandatskontrakter i det hele. Hvervtageren maa nøjes med eventuelt at kræve Erstatning. Hvervgiveren maa formentlig endog kunne genkalde Bemyndigelsen, selv om det modsatte er aftalt. Dette kan vel ikke støttes paa Kmsl, hvis Bestemmelser jo kan fraviges, jfr § 1. Men det antages at følge af Sagens Natur. Hvis en Hvervgiver tilbagekalder Bemyndigelsen, før Kontraktforholdet ophører, kan det imidlertid efter Omstændighederne medføre, at Hvervtageren kan hæve Kontrakten.

⁵² Eks paa Genkaldelighed U 1910.267, 1902.597, 1894.775, paa Uigenkaldelighed U 1912.103, 1911.595, 1904.451. Se fremdeles *Lassen* SpD 1897 § 139.V.3, § 143, *Enkelte Kontrakter* 368 f, *Stang* I § 33.V, *Benckert* i TfR 1926.170 og navnlig *Björling* Oåterkallelig fullmakt (i Festskrift til Grotenfelt). Afvigende *Ekström* 815 ff, *Hasselrot* Jur S VIII 261 ff, jfr *Almén* Avtl § 12 ved Note 7—8. Nær dansk Ret staar BGB § 168. Den ældre romanistiske Opfattelse, at enhver Fuldmagt kunde genkaldes, er fastholdt i OR 34. Om fransk Ret se *Demogue* I no 112 f.

Derimod kan Bemyndigelsen gøres uigenkaldelig, hvis den er givet i Fuldmægtigens Interesse, d v s ikke blot for at skaffe ham en Stilling, han kan pynte sig med, eller for at give ham Adgang til at tjene Penge ved at røgte Hverv for Hovedmanden, men for at Fuldmægtigen skal kunne bruge Bemyndigelsen i egen Interesse. Eks: En Mand, der søger et Laan, faar af en Ven uigenkaldelig Fuldmagt til at tegne ham som Forlover for Laanet. En Skyldner giver sin Fordringshaver uigenkaldelig Fuldmagt til at indkræve en af hans Fordringer og afskrive det indkomne paa Gælden eller til at sælge nogle ham tilhørende Aktier og tage Dækning af Købesummen. Uigenkaldeligheden kan dog ikke række videre end Fuldmægtigens Interesse. Allerede heraf følger det, at en Generalfuldmagt ikke kan være uigenkaldelig, og at mere omfattende Fuldmagter vanskelig kan blive uigenkaldelige.⁵³

Uigenkaldelighedstilsagnet behøver ikke at være udtrykkeligt. Naar Aftalen gaar ud paa, at den bemyndigede skal have Ret til at beholde, hvad han modtager i Fuldmagtsgiverens Navn (*mandatum in rem suam*), maa det formodes, at Bemyndigelsen er uigenkaldelig.⁵⁴

Naar Uigenkaldelighed udelukkende er tilsagt Fuldmægtigen, kan Fuldmægtigen give Afkald paa den overfor Fuldmagtsgiveren, og Trediemand kan da ikke paaberaabe sig Uigenkaldeligheden.

Uigenkaldelig Bemyndigelse tilsigter ofte at give Fuldmægtigen *Eneret* til at foretage de paagældende Retshandler.⁵⁵

(2) Fuldmagten kan ogsaa gøres uigenkaldelig, ved at *Fuldmagtsgiveren tilsiger Trediemand, at Fuldmagten ikke kan genkaldes* overfor ham. Et saadant Tilsagn givet i Trediemands Interesse maa være gyldigt under lignende Betingelser som Uigenkaldelighedsløftet til Fuldmægtigen. Tilsagnet kan være stiltiende, og det kan gives gennem Fuldmægtigen som Bud eller Fuldmægtig.⁵⁶ Som Eks kan nævnes, at en Mand giver en Sagfører uigenkaldelig Fuldmagt til at fordele hans Aktiver mellem alle hans Kreditorer og lader Sagføreren meddele dette til Kreditorerne.⁵⁷

At Uigenkaldelighed tilsiges Trediemand, sker ofte for at sikre Trediemand en Ydelse, som i det nysnævnte Eks.⁵⁸ Men Uigenkaldelighed kan ogsaa have til Formaal at værne andre Interesser hos Trediemand.⁵⁹ Saa-

⁵³ Jfr *Lassen* SpD 1897 741. Prokura kan som Hovedregel ikke gøres uigenkaldelig, jfr *Sindballe* Selskabsret I 112.

⁵⁴ Jfr *Enkelte Kontrakter* 369.

⁵⁵ Se herom ovfr § 28 Note 12.

⁵⁶ Jfr endvidere U 1933.151.

⁵⁷ Jfr herom Alm Del 534 med Henvisninger. Sml ogsaa U 1934.562.

⁵⁸ Jfr ogsaa *Domme* i Note 52.

⁵⁹ En Voldgiftsaftale kan siges at indeholde en overfor Modparten uigenkaldelig Aftale om en Bemyndigelse til Voldgiftsmanden. Men Voldgiftsmanden træffer formentlig ikke sin Afgørelse i Parternes Navn og er derfor ikke Fuldmægtig i teknisk Forstand, hvad *Hjejle* Frivillig Voldgift 21 antager.

ledes hvis en herboende Person, der har en løbende Kontrakt med en udenlandsk Forretningsforbindelse, som har en Repræsentant her, betinger sig, at Repræsentantens Fuldmagt skal være uigenkaldelig i Forhold til ham. Hvis det aftales, at Udlændingen altid skal have en Repræsentant her, kan Tilbagekaldelse af en Repræsentants Fuldmagt næppe have fuld Virkning, medmindre Fuldmagtsgiveren uden væsentligt Ophold vælger en ny Fuldmægtig. Undertiden paalægger Lovgivningen udenlandske Virksomheder at have en befuldmægtiget Repræsentant her, se f Eks L om Livsforsikringsvirksomhed §§ 40 ff. § 43 Nr 6 kræver iøvrigt udstedt en uigenkaldelig Fuldmagt for Forsikringsraadet.

Uigenkaldeligheden kan være begrænset til en bestemt Tid⁶⁰ eller saaledes, at den falder bort ved bestemte Begivenheder, f Eks naar Udstederen standser sine Betalinger.⁶¹

Fuldmagtens Uigenkaldelighed paavirker iøvrigt Fuldmagtens Retsvirkninger i andre Retninger.⁶²

2. *Hvad kræves der til Genkaldelse?*

a. En Fuldmagt, der alene hviler paa Fuldmagtsgiverens Erklæring til Fuldmægtigen (§ 18-Fuldmagt), bringes til Ophør ved Tilbagekaldelse overfor Fuldmægtigen, og den ophører i det Øjeblik, Tilbagekaldelseserklæringen kommer frem til Fuldmægtigen, Aftl § 18.⁶³ Da der kræves netop det samme til Genkaldelse af Bemyndigelsen, kan det fastslaaes, at en § 18-Fuldmagt ophører ved Genkaldelse af Bemyndigelsen.⁶⁴

b. *Fuldmagt med særlig Tilværelse overfor Trediemand* bringes til Ophør ved Foretagelse af Akter svarende til dem, hvorved Fuldmagten er skabt. Hvis der er foretaget flere Akter, der hver for sig kunde begrunde en Fuldmagt, maa alle de tilsvarende Akter foretages, se § 12.1^o i f.⁶⁵

⁶⁰ Jfr som Eks U 1933.151.

⁶¹ Dette kan efter Omstændighederne antages, selv om det ikke er bestemt udtrykkelig, jfr U 1934.562.

⁶² *Ussing* i TfR 1930.20, jfr 13, nævner enkelte Eks. Se iøvrigt Alm Del 534.

⁶³ Dette stemmer med Hovedreglen om, hvad der kræves, for at en Retshandel faar Virkning som »Paabud«, jfr ndfr § 38 v Note 33, og med ældre Ret, jfr *Lassen* I § 23 v Note 62.

⁶⁴ Reglen er uforenelig med Motivernes Lære, se *Ussing* i TfR 1930.18, men dog *Hult* CivSp 16, jfr ndfr § 30 v Note 20.

⁶⁵ I de Tilfælde, hvor Trediemand ikke har vidst, at Fuldmagten havde »særlig Tilværelse« overfor Trediemand, er det noget tvivlsomt, om det er nødvendigt at foretage de paagældende Akter, men det bør dog vistnok antages, jfr ovfr v Note 10—11, *Lassen* I § 23 v Note 52, *Stang* I § 33 Note 24. — Om Prokura se ndfr v Note 81.

c. For begge Klasser af Fuldmagter gøres der dog visse *Undtagelser* herfra. For det første kan enhver Fuldmagt bringes til Ophør i Forhold til en bestemt Trediemand ved, at en til ham særskilt rettet Erklæring kommer frem til ham, se § 12.2°. For det andet bindes Fuldmagtsgiveren heller ikke ved Fuldmægtigens Retshandler, naar Trediemand vidste eller burde vide,⁶⁶ at Bemyndigelsen var ophørt ved Genkaldelse fra Hovedmanden til Fuldmægtigen. Denne Regel, der kun har praktisk Betydning, naar Fuldmagten har særlig Tilværelse overfor Trediemand, kan udledes af § 20.⁶⁷

Genkaldelsen kan ogsaa gaa ud paa kun at ophæve Bemyndigelsen for en Tid eller at begrænse Bemyndigelsen.

Ved § 20 er der vel navnlig tænkt paa Tilfælde, hvor Hovedmandens Genkaldeseserklæring er kommet frem til Fuldmægtigen. Men Ordene »paa anden Maade tilkendegivet« kan omfatte Tilfælde, hvor Trediemand undtagelsesvis kender eller burde kende en Genkaldelse, der endnu ikke er naaet frem til Fuldmægtigen, og praktiske Grunde taler for denne Tolkning.⁶⁸

Paa den anden Side kan Fuldmægtigen ifølge § 19 undtagelsesvis binde Fuldmagtsgiveren overfor enkelte Trediemænd, skønt Fuldmagten iøvrigt er ophørt: Har Fuldmagtsgiveren særlig Grund til at formode, at Fuldmægtigen, uagtet Fuldmagten er tilbagekaldt eller erklæret uvirksom, paa hans Vegne vil foretage en Retshandel overfor en bestemt Trediemand, skal han, hvis han maa antage, at denne er ubekendt med, at Fuldmagten ikke længere gælder, saavidt mulig give ham Meddelelse herom. Undlader han dette, bliver Retshandelen bindende for ham, saafremt Trediemand var i god Tro.⁶⁹

d. Naar Fuldmagten falder ind under §§ 13—16, men Fuldmægtigen tillige har faaet Bemyndigelse, kræver § 12.1° kun Reglerne i §§ 13—16 iagttaget. Heraf drages i Almindelighed den Slutning, at Fuldmagten falder helt bort, selv om Fuldmægtigen ikke har modtaget nogen Tilbagekaldelse.⁷⁰ Saa vidt jeg kan se, er denne Slutning dog ikke berettiget.

Det er ialfald ikke helt udelukket, at der kan blive en § 18-Fuldmagt

⁶⁶ Naar Prokura er anmeldt til Handelsregistret, er dette sidste dog ikke tilstrækkeligt, se ndfr Note 80.

⁶⁷ § 20 er vanskelig at forstaa for den, der ikke er inde i Kommissionens Tankegang. Reglen er i særlig høj Grad præget af det teoretiske Synspunkt, Kommissionen lagde til Grund, jfr ovfr § 28.III.D.

⁶⁸ § 20 bør vistnok udstrækkes til en ikke fremkommen Genkaldelse rettet til Trediemand — altsaa et Forsøg paa at tilbagekalde en Fuldmagt, der har særlig Tilværelse overfor Trediemand. — Dette faar dog sjældent praktisk Betydning.

⁶⁹ Sml U 1930.979 H, *Stang* I 434 f, *Prochownick* § 141 a, Ung E 800.2°.

⁷⁰ Jfr *Stang* I 427, *Almén* Avtl 104, der udtaler Reglen uden Forbehold.

tilbage. Hvis Hovedmanden fratager Fuldmægtigen en skriftlig Fuldmagt, kan Fuldmægtigen undertiden med Føje forstaa det saaledes, at Hovedmanden kun ønsker fremtidig at undgaa den Risiko, der følger af, at Fuldmægtigen har skriftlig Fuldmagt, og Fuldmægtigen vil da efter Tilbagetagelsen have en § 18-Fuldmagt. Men overhovedet maa der blive en § 18-Fuldmagt tilbage, naar Iværksættelsen af, hvad §§ 13—16 kræver til Tilbagekaldelse, med Føje antages ikke at tilsigte at genkalde Bemyndigelsen. Det kan navnlig tænkes, hvor Bemyndigelsen undtagelsesvis var mere omfattende end den Fuldmagt, der har faaet særlig Tilværelse overfor Trediemand. Eks A giver F en mundtlig Fuldmagt til at indgaa Aftaler af en vis Art, men sender særskilt Meddelelse om Fuldmagten til en enkelt Forretningsforbindelse, T. Senere tilbagekalder han Fuldmagten overfor T. A har da en § 18-Fuldmagt, som han ialfald kan bruge til at handle med andre end T. — Maaske bør man gaa endnu videre ved Fuldmagt, der er bekendtgjort offentlig.⁷¹

Tilbagekaldelsen ophæver *kun* Fuldmagten for *Fremtiden*. Den har derfor i Almindelighed ingen Virkning paa Retshandler, som Fuldmægtigen har foretaget tidligere. Men Fuldmagtsgiveren maa normalt kunne tilbagekalde Retshandler, der er afgivet af Fuldmægtigen, under samme Betingelser som sine egne Retshandler, jfr Aftl § 7, og en Meddelelse om Tilbagekaldelse af en Fuldmagt kan efter Omstændighederne — f Eks naar den begrundes med, at Fuldmægtigen har misbrugt sin Fuldmagt — fortolkes som indeholdende en Genkaldelse af Retshandler, Fuldmægtigen har afgivet. Sml *Almén* Avtl § 12 v Note 5, *Lassen* I § 23 Note 29, d Mot 40, n Mot 42, 54, *Stang* I 423.

e. *Enkeltheder om Fuldmagter med særlig Tilværelse.*

Særskilt Erklæring om Tilbagekaldelse (§ 13 og § 12.2^o) maa betyde en Erklæring eller Meddelelse, der maa opfattes som en Meddelelse af retlig Betydning.⁷¹ Iøvrigt maa dens Form være ligegyldig. Ogsaa et trykt Cirkulære maa være nok, forudsat at det (bevislig) er kommet frem til den paagældende og det ikke kunde undgaa Opmærksomheden, at det indeholdt en Tilbagekaldelse eller anden Erklæring, der skulde respekteres af Adressaten.⁷² Tilbagekaldelse ved særskilt Erklæring til Trediemand er kun nødvendig, hvor Fuldmagten er bragt til Trediemands Kundskab ved en til ham særskilt rettet Erklæring fra Fuldmagtsgiveren (§ 13), og kun i Forhold til den Trediemand, til hyem den særlige Fuldmagtserklæring er rettet.⁷³

Hvis Trediemand ikke har faaet Fuldmagten meddelt ved en »til ham

⁷¹ Herfor *Ussing* i TfR 1930.29 f. En Fuldmægtig har i Almindelighed ingen Pligt til at undersøge Bladenes Bekendtgørelser. Naar Fuldmægtigen har set Bekendtgørelsen om Genkaldelse, er Bemyndigelsen i Almindelighed ophørt.

⁷² Sml ovfr Note 4. Noget afvigende vistnok *Lassen* I § 23 v Note 40, *V Hvidt* Lov om Aftaler § 13 Note 1.

⁷³ Jfr U 1929.396. Udtrykket særskilt Erklæring maa tolkes forskelligt i de to Led af § 13, jfr Note 4 ovfr.

særskilt rettet Erklæring», men Fuldmagten er *offentlig bekendtgjort*, kræver § 14 kun en saavidt mulig⁷⁴ tilsvarende Bekendtgørelse.⁷⁵ Heraf følger, at det ikke kræves godtgjort, at den paagældende Trediemand har modtaget en Tilbagekaldelse, ja at det end ikke nytter Trediemand at oplyse, at han ikke har modtaget Tilbagekaldelsen. Dette gælder endog om Fuldmagt, der er offentlig bekendtgjort ved Cirkulærer.⁷⁶ Det kræves kun, at Cirkulærer om Tilbagekaldelse udsendes til samme Kreds. Udsendelse af Cirkulærer kan imidlertid have en saadan Karakter, at en Modtager maa betragte Cirkulæret som en til ham særskilt rettet Erklæring. I saa Fald maa § 13 iagttages.⁷⁷

En *Stillingsfuldmagt* tilbagekaldes ved, at Fuldmægtigen fjernes fra Stillingen, Aftl § 15.⁷⁸ Hertil er det ikke tilstrækkeligt, at Fuldmægtigen er opsagt til Fratrædelse af Stillingen, og at Tiden for Fratrædelsen er kommet. Saalænge han faktisk bliver i Stillingen, vedbliver Fuldmagten at gælde.⁷⁹ Og hvis Stillingen tilkendegives ved visse ydre Kendetegn, maa disse være ham frataget.

Om Tilbagekaldelse af Prokura, der er anmeldt til Handelsregistret, gælder ifølge Aftl § 27.2^o, hvad der er fastsat i Fimal §§ 7 og 32.⁸⁰ Naar Tilbagekaldelsen er indført i Handelsregistret og lovlig kundgjort, paahviler det ikke Prokuragiveren at tilbagekalde Fuldmagten paa anden Maade.⁸¹ Om Tilbagekaldelse af uanmeldt Prokura gælder Aftl's almindelige Regler.⁸²

Aftl rokker heller ikke ved andre Særregler om enkelte Fuldmagtsforhold, se § 27.1^o.⁸³

⁷⁴ Jfr Aftl § 14.2^o, der tilføjer, at Fuldmagtsgiveren kan forlange, at Retten, jfr § 17, skal afgøre, hvad han i saa Henseende har at foretage.

⁷⁵ Fra hvilket Tidspunkt Bekendtgørelsen virker, er ikke afgjort i Loven. Hvis Bekendtgørelsen er sket i et Blad, kan den som Regel først virke overfor andetstedsboende Trediemand, naar Bladet er kommet frem til det Sted, hvor han bor, jfr Aftl d Mot 43, *Lassen* I § 23 v Note 47, *Stang* I 429. Se fremdeles ovfr Note 65 og ved Note 69.

⁷⁶ Jfr *Lassen* I § 23 v Note 38.

⁷⁷ Jfr *Lassen* I § 23 efter Note 38.

⁷⁸ Jfr *Lassen* I 188, *Stang* I 430, *Trygger* 172. U 1928.73 H beror vistnok paa Proceduren. Se endv ovfr Note 65 og ved Note 69.

⁷⁹ Jfr U 1918.338.

⁸⁰ Denne Bestemmelse har navnlig den Betydning, at der i Mangel af Anmeldelse om Tilbagekaldelsen kræves Bevis for, at Trediemand virkelig har haft Kundskab om Tilbagekaldelsen, jfr *Sindballe* Selskabsret I 113, 35 f. Dette er en Afvigelse fra Aftl § 20, jfr ovfr Note 66 og *Lassen* I 192.

⁸¹ Uden denne Bestemmelse kunde det være tvivlsomt, om Bestemmelsen i Aftl § 12.1^o i Slutn ikke maatte anvendes paa Prokura.

⁸² Jfr *Sindballe* Selskabsret I 112 f.

⁸³ Om norsk og svensk Aftl, se ovfr Note 37. Som Eksempler paa andre Særregler kan nævnes Skibsregistreringslov (Bek 103 4 Maj 1927) § 26 smh m § 38, Aktielov 15 April 1930 § 83 jfr § 18 smh m § 10.o og § 78.h. Se fremdeles ovfr Note 22.

Skriftlig Fuldmagt, som overgives Fuldmægtigen, og som maa anses bestemt til at være i hans Besiddelse og at forevises for Trediemand, tilbagekaldes ved, at den paa Fuldmagtsgiverens Forlangende *tilbagegives ham eller tilintetgøres*, Aftl § 16.1⁰.⁸⁴ At Fuldmagtsgiveren har gjort, hvad han kunde, for at faa Fuldmagten tilbage, er ikke tilstrækkeligt,⁸⁵ men det kan faa Betydning overfor Trediemand, der ved eller burde vide det.⁸⁶

Fuldmægtigen er pligtig til paa Forlangende at give Fuldmagten tilbage til Fuldmagtsgiveren,⁸⁷ Aftl § 16.2⁰. Men det kan ske, at Fuldmægtigen nægter Tilbagelevering, f Eks under Paaskud af, at Fuldmagten er kommet bort for ham. Søgsmaal til Udlevering tager Tid, og Forsøg paa ved Indsættelsesforretning at faa den udleveret kan let strande. Da Fuldmægtigen kan forpligte Fuldmagtsgiveren, saalænge han sidder inde med Fuldmagten, er Fuldmagtsgiveren derfor uheldig stillet, naar Fuldmagten ikke er rettet til bestemte Personer, som han kan tilbagekalde Fuldmagten overfor. Og Mortifikationsloven kan ikke anvendes paa Fuldmagter.⁸⁸ Aftl § 17 indfører derfor en *Adgang for Fuldmagtsgiveren til at faa Fuldmagten erklæret uvirksom*:⁸⁹ Gør Fuldmagtsgiveren det antageligt, at en saadan Fuldmagt som i Aftl § 16 omtalt er forkommet eller af anden Grund ikke kan erholdes tilbage inden rimelig Tid, kan den erklæres for uvirksom.⁹⁰

Begæring herom indgives til den almindelige Underret paa det Sted, hvor Fuldmagtsgiveren har eller sidst havde Bopæl. Har han aldrig boet

⁸⁴ Se herved, hvad der er sagt ovfr efter Note 70.

⁸⁵ Saaledes ogsaa BGB 172.2⁰. Om OR 36.2⁰, jfr 34.3⁰, se *Oser* ad Art 36.

⁸⁶ Nærmere herom ovfr v Note 68. — De i Kmsl § 88.2⁰ omhandlede *Slutseddelblanketter* virker ifølge denne Bestemmelse som skriftlig Fuldmagt, saalænge Indehaveren er Handelsrejsende for Handelshuset; men det kan næppe antages, at de ogsaa har denne Betydning, efter at han er fjernet fra denne Stilling, Aftl n Mot 48, *Almén* Avtl 98—99, d Mot 44—45. Se endv ovfr Note 65 og ved Note 69.

⁸⁷ U 1919.201; jfr BGB 175, OR 36, Ung E 802. Den i Kmsl §§ 74 og 87 hjemlede Tilbageholdsret omfatter ikke en skriftlig Fuldmagt, Aftl n Mot 150, *Almén* Avtl § 16 Note 11, jfr U 1901.134. Fuldmægtigen kan beholde en Afskrift, der jo ikke kan benyttes som Fuldmagt, *Trygger* 172.

⁸⁸ Alm Del § 32.II.A.

⁸⁹ Se i samme Retning BGB 176, Ung E 803, 804.

⁹⁰ Reglerne om Fremgangsmaaden er ifølge Forskelligheder i de offentlige Myndigheders Organisation og Virkemaade forskellige for Danmark, Norge og Sverige.

her i Landet, giver Aftl § 17 ham altsaa ikke Adgang til Uvirksomheds-erklæring.⁹¹ Finder Retten, at Begæringen bør bevilges, udfærdiger den en Erklæring om, at Fuldmagten skal være uvirksom, naar Erklæringen een Gang er optaget i Statstidende, og der efter Optagelsen er gaaet en fastsat Tid, som ikke maa være længere end 14 Dage. Retten kan i Erklæringen bestemme, at den ogsaa skal bekendtgøres paa anden Maade forinden Optagelsen i Statstidende. Naar Bekendtgørelse paa foreskreven Maade har fundet Sted, og den af Retten fastsatte Tid er udløbet, er den skriftlige Fuldmagt⁹² uden Retsvirkning overfor Fuldmagtsgiveren, se dog Aftl § 19. Herom kan Fuldmagtsgiveren forlange Attest fra Retten.⁹³ Rettens Afgørelse efter Aftl § 17 er upaaankelig. Bestaar Retten af flere Medlemmer, er det Formanden, som træffer Afgørelsen. Uigenkaldelige Fuldmagter kan ikke erklæres for uvirksomme.

B. *Andre Ophørsgrunde.*

Om de fleste andre Kendsgerninger, der kan bringe en Fuldmagt til Ophør, kan der opstilles et Par Sætninger.

Om Kendsgerningen efter sin Art overhovedet bør paavirke Fuldmagten, afgøres ens for begge Hovedgrupper af Fuldmagter, og Afgørelsen beror paa, om en slig Kendsgerning bør bringe Bemyndigelsen til Ophør. Da Fuldmagt og Bemyndigelse bæres af samme Formaal, er det naturligt, at den typiske Fuldmagt følger Bemyndigelsen, hvor Hensynet til Samhandelens Sikkerhed ikke kræver andet.

Sondringen mellem de to Grupper af Fuldmagter faar derimod afgørende Betydning for de nærmere Betingelser for Ophørsgrundenes Virkning. En § 18-Fuldmagt ophører i alle Tilfælde, naar Bemyndigelsen ophører, og der tages intet Hensyn til Trediemands gode Tro. En Fuldmagt med særlig Tilværelse overfor Trediemand vedvarer derudover til Fordel for Trediemand, der er i god Tro, i det Omfang hvori det findes nødvendigt af Hensyn til Sikkerheden i Samhandelen.

Om Fuldmagtsgiverens Død, Umyndiggørelse og Konkurs giver Aftl §§ 21—24 Regler. § 24 giver den fælles Regel, at Fuldmægtigen, indtil de fornødne Foranstaltninger kan træffes af Boet eller Værgen, i Kraft af sin (iøvrigt ophørte) Fuldmagt kan foretage de Retshandler, der er nødvendige for at beskytte Boet eller den umyndiggjorte mod Tab.⁹⁴ I disse Tilfælde vil Fuldmagtsgiveren

⁹¹ Jfr *Almén* Avtl § 17 Note 5.

⁹² Er Fuldmagten meddelt Trediemand paa anden Maade, maa tillige den til denne Tilkendegivelsesmaade svarende Tilbagekaldelse foreligge.

⁹³ Den svenske og norske Lov giver ikke Adgang til saadan Attest.

⁹⁴ Saaledes ogsaa BGB 168 smh m 672, Oestr 1022, 1025, OR 35 smh m

nemlig ikke, som naar Fuldmagt ophører ved Tilbagekaldelse, have Lejlighed til paa Forhaand at træffe saadanne Foranstaltninger, at Ophøret ikke medfører noget Tab for ham.

1. *Fuldmagtsgiverens Umyndiggørelse*⁹⁵ bevirker som Hovedregel, at Fuldmagten falder bort, forsaavidt den angaar Forhold, der rammes af Umyndiggørelsen. Dette fastslaas ved Aftl § 22,⁹⁶ hvis Regel kan omskrives saaledes: Hvis Retshandelen trods Umyndiggørelsen kan indgaas gyldigt af den umyndiggjorte selv, kan Fuldmægtigen ogsaa foretage den trods Umyndiggørelsen. For andre Retshandlers Vedkommende bortfalder Fuldmagten ialfald ved Umyndiggørelsens Tinglysning,⁹⁷ en § 18-Fuldmagt tillige, naar Fuldmægtigen kommer i ond Tro.⁹⁸ Hvis Trediemand er i ond Tro,⁹⁹ kan han normalt ingen Ret erhverve, selv om Fuldmægtigen var i god Tro og Bemyndigelsen derfor endnu ikke var ophørt.¹⁰⁰

405.2^o, *Planio*l II no 2262, Ung E 799.2^o smh m 1378. Sv og n § 24 omfatter ikke Ophør ved Dødsfald, hvilket staar i Forbindelse med den forskellige Affattelse af § 21, jfr ndfr Note 135, se Aftl d Mot 58; n § 24 omfatter til Gengæld det Tilfælde, at Fuldmagtsgiveren aabner offentlig Akkordforhandling. Aftl afgør ikke, om Fuldmægtigen er *pligtig* at foretage nødvendige Handlinger, jfr Kmsl §§ 76 og 87 smh m § 48, og heller ikke Spørgsmaalet, om Fuldmægtigen har Massekrav mod Boet, jfr herom *Lassen* I § 23 v Note 92 med Henvisn.

⁹⁵ Jfr herom *Lassen* I 196 f, *Stang* I § 33.VII.

⁹⁶ I Norge og Sverige virker Umyndiggørelse uden Hensyn til Trediemands gode Tro, jfr Aftl n Mot 57, *Almén* Avtl § 22 Note 7—8. I sv og n § 22 findes derfor intet, der svarer til dansk § 22.2 Pkt. I sv Aftl § 22 udtales endvidere, at Fuldmagt bortfalder, naar Fuldmagtsgiveren kommer under en andens »målsmanskab», jfr *Almén* Avtl § 22 Note 12—14, *Lassen* I § 23 Note 86.

⁹⁷ Dette følger af Aftl § 22.1 Pkt smh m TL § 48, jfr nærmere om Tidspunktet TL § 46. Se dog Særreglerne i Vxl § 18.3^o, Chl § 23.3^o og Rpl § 264.

⁹⁸ Se Aftl § 22.2 Pkt. TL § 5 maa formentlig føre til at kræve grov Uagtsomhed hos Fuldmægtigen.

⁹⁹ Her maa TL § 5 formentlig anvendes og fortrænge Forudsætningen i § 22.2 Pkt om, at enhver Uagtsomhed udelukker Trediemand fra at paa-beraabe sig Retshandelen.

¹⁰⁰ Dette gælder ogsaa ved § 18-Fuldmagt, jfr ovfr § 28 v Note 16. — Aftl § 22 afgør ikke, om Umyndiggørelsens Retsvirkning ogsaa strækker sig til Retshandler, som Fuldmægtigen har foretaget inden Umyndiggørelsen, men som først efter denne er kommet til Trediemands Kundskab. Efter Affattelsen af § 22 kommer det an paa, om Umyndiggørelsen vilde ramme saadanne Retshandler, naar de var foretaget af Fuldmagtsgiveren selv, jfr herom ovfr § 13 v Note 11—14.

En *uigenkaldelig* Fuldmagt bør i Almindelighed ikke ophøre ved Fuldmagtsgiverens Umyndiggørelse. Denne Løsning kan vistnok forenes med Aftl § 22, da Aftl's Forfattere sikkert ikke har tænkt paa at afgøre Spørgsmaalet.¹⁰¹

2. Fuldmagtsgiverens Død.¹⁰²

I Overensstemmelse med Romerrettens Regler om Mandat har det været den almindelige Opfattelse, ogsaa her i Landet, at *Fuldmagtsgiverens Død* medfører Fuldmagtens Ophør.¹⁰³ Efterhaanden kom der dog Lovhjemmel for, at visse Fuldmagter bestod uanset Fuldmagtsgiverens Død, saaledes Prokura, L 1 Marts 1889 § 30,¹⁰⁴ og Rettergangsfuldmagten,¹⁰⁵ Rpl § 264, og det blev Opfattelsen, at nogle Fuldmagter bortfalder ved Fuldmagtsgiverens Død, andre ikke.¹⁰⁶ Ifølge den Betragtning, at Fuldmagtens Vedvaren trods Fuldmagtsgiverens Død gennemsnitlig vil stemme bedre med Fuldmagtsgiverens Vilje og Arvingernes og Boets Interesser end dens Ophør,¹⁰⁷ udtaler Aftl § 21.1^o, at naar Fuldmagtsgiveren dør, er Fuldmagten alligevel gældende,¹⁰⁸ forsaavidt det ikke følger af særlige Omstændigheder, at den skal bortfalde.

Skønt Loven her kun taler om Fuldmagten, maa det afgørende uden Tvivl være, om der foreligger saadanne særlige Omstændigheder, at *Bemyndigelsen* maa falde bort paa Grund af Dødsfaldet,¹⁰⁹ eller med andre Ord, om Bemyndigelsens Forudsætninger maa antages bristede ved Dødsfaldet. Som Eksempler herpaa kan nævnes Fuldmagt til Indkøb af Klæder til Fuldmagtsgiverens personlige

¹⁰¹ Afvigende *Björling* I c 21.

¹⁰² Se herom *Lassen* I 193 ff, *Stang* I § 33.VI.

¹⁰³ Saaledes endnu C c 2003, *Planiol* II no 2261, 2262, *Prochownick* § 141, jfr *Oestr* 1022, OR 35.

¹⁰⁴ Jfr *Almén* Avtl § 21 Note 10, OR 465.

¹⁰⁵ Saaledes U 1898.672, men derimod tidligere 1883.725.

¹⁰⁶ Se om Udviklingen *Deuntzer* Fuldmagt 55—59, *Torp-Grundtvig* 373, 374, *Stang* I § 33.VI, *Almén* Avtl § 21 ved Note 7—8, BGB Mot II 547. Jfr U 1881.687, 1897.1196.

¹⁰⁷ Aftl d Mot 52. Men Arvingerne (Boet) kan naturligvis ligesom Arveladeren tilbagekalde Fuldmagten.

¹⁰⁸ Saaledes ogsaa BGB 168 smh m 672, 675, Ung E 799 smh m 1376. Hovedreglen omfatter ogsaa Gaver. U 1916.664 H stemmer altsaa i Resultatet med Aftl § 21, se om denne Doms Begrundelse *Lassen* I § 11 Note 3; jfr D i U 1914.832.

¹⁰⁹ Jfr Udtrykket »Beføjelse« i 2 Pkt i den danske Tekst — tilsvarende Udtryk findes ikke i de andre Tekster — samt *H Ussing* i TfR 1930.16.

Behov,¹¹⁰ eller til Indkøb af en Ejendom, som Fuldmagtsgiveren selv vil drive. Naar Bemyndigelsen vedvarer trods Dødsfaldet, er der ingen Grund til, at Fuldmagten skal ophøre.

Den første Betingelse for, at Dødsfaldet kan bringe Fuldmagten til Ophør, er altsaa, at det efter Bemyndigelsens Beskaffenhed maa antages, at dens Forudsætninger er bristede. Men § 21.1^o kræver visse yderligere Betingelser af Hensyn til Fuldmægtigens eller Trediemands gode Tro, alt efter Fuldmagtens Art. De nærmere Regler herom er en ligefrem Gennemførelse af Aftl's Hovedsynspunkt.

§ 18-Fuldmagten ophører ifølge § 21.1^o i Slutn, naar Fuldmægtigen fik eller burde have faaet Kundskab om Dødsfaldet og dets Betydning for hans Beføjelse. Men disse Kendsgerninger maa antages netop at bringe Bemyndigelsen til Ophør.¹¹¹ — Ogsaa i Tilfælde af Død ophører § 18-Fuldmagten altsaa sammen med Bemyndigelsen. — Om alle Fuldmagter gælder derhos, at Trediemand ikke kan paaberaabe sig Fuldmagten overfor Dødsboet, saafremt han havde eller burde have Kundskab om Dødsfaldet og dets Betydning, d v s om, at det maatte bringe Bemyndigelsen til Ophør.¹¹² Dette fremgaar af § 21.2 Pkt. 1 Led. Ved Fuldmagt med særlig Tilværelse i Forhold til Trediemand beskyttes p d a S Trediemands gode Tro.¹¹³

Disse Regler fraviges, naar der indtræder *Gældsfragaalsesbehandling* af Dødsboet.

Dødsbokreditorernes Ret udelukker da Fuldmægtigen fra at handle med Retsvirkning mod Boet. Og da Arvingerne ikke overtager den afdødes Forpligtelser, kan der heller ikke være Tale om at opretholde en Fuldmagt til at handle med Virkning for Arvingerne. Derfor maa Fuldmagten falde

¹¹⁰ Jfr ovfr § 6.VII.B. Se p d a S om Prokuraendossement paa Veksler og Checks Vxl § 18.3^o, Chl § 23.3^o.

¹¹¹ Jfr *Ussing* i TfR 1930.47. At det drejer sig om at anvende almindelige Regler om Forudsætningers Bristen, belyses godt ved det i n Mot 56 nævnte Eks, at Fuldmægtigen bestiller en Dragt til Fuldmagtsgiverens Hustru, efter at hun er død, jfr *Lassen* I § 23 Note 93.

¹¹² Dette gælder ogsaa en § 18-Fuldmagt, jfr herom *Ussing* i TfR 1930.16 f, jfr 19.

¹¹³ Om Beskyttelsen af Trediemands gode Tro i fremmed Ret se BGB 169—173, 674, OR 37, C c 2008, 2009, *Planio* II no 2264, Oestr 1026, Ung E 799.2^o, 1377; anderledes dog engelsk Ret, *Prochownick* I 686.

bort. De nærmere Regler er udformet med Henblik paa Kreditorernes Interesser og fremstilles derfor ndfr under V.

3. Om *Fuldmagtsgiverens Konkurs* handler Aftl § 23. Den afgør imidlertid kun, hvorvidt Fuldmægtigens Retshandel kan gøres gældende overfor Konkursboet — se herom ndfr under V — og siger intet om, at Fuldmagten ophører ved Konkursen. Dette Spørgsmaal maa derfor løses efter almindelige Retsgrundsætninger.

Først maa det fastslaaes, om Bemyndigelsen overhovedet skal falde bort ved Konkursen. Naar intet særligt er bestemt herom i Bemyndigelseserklæringen, maa det ligesom ved Dødsfald være afgørende, om Bemyndigerens Forudsætninger er bristet.¹¹⁴ Og det vil atter bero paa Arten af de Retshandler, Fuldmægtigen bemyndiges til at indgaa.

Fuldmægtigen maa ialfald niiste sin Bemyndigelse til at raade over de Formuegenstande, der tilfalder Boet ved Konkursen, og til at betale ensidige Gældsforpligtelser, der kan anmeldes i Boet. Endvidere maa Bemyndigelsen normalt falde bort, naar den er Led i en Hvervgivelse, der falder bort ved Konkursen — hvad en Hvervgivelse normalt gør, naar den er knyttet til en Erhvervsvirksomhed, som Boet kan tilegne sig. De Bemyndigelser, der gaar ind under Kmsl §§ 47, 76, 87 og 93 falder saaledes bort ved Hvervgiverens Konkurs.

Naar Bemyndigelsen herefter skal falde bort ved Konkursen, ophører den ialfald, naar Fuldmægtigen kendte eller burde kende Konkursen og dens Betydning for Bemyndigelsen. Overfor Trediemand bliver Fuldmagtsgiveren ikke forpligtet ved Fuldmægtigens Løfte, hvis Løftet kom til Trediemands Kundskab, efter at Konkursen var bekendtgjort eller var eller burde være kendt af ham, og Trediemand forstod eller burde forstaa Konkursens Betydning for Bemyndigelsen, jfr Analogien af Aftl § 21.1^o. En § 18-Fuldmagt kan lige saa lidt her som ellers have Virkning efter Bemyndigelsens Ophør, selv om Trediemand var i god Tro.

4. *Andre Ophørsgrunde*.¹¹⁵ Aftl's Regler om Ophør af Fuldmagt er ikke udtømmende.

At Fuldmagtsgiveren efter at have givet Fuldmagt bliver »afsindig» (Mdhl § 65), bringer formentlig ikke Fuldmagten til Ophør.¹¹⁶ Derimod er det klart, at Fuldmagten kan ophøre, ved at en i Fuldmagtserklæringen fastsat Tidsfrist eller Betingelse indtræder.

Hvis Fuldmagten er skabt ved en til Trediemand rettet Erklæring (Aftl §§ 13—14) eller ved Overgivelsen af en skriftlig Fuldmagt (§ 16), kræves det, at Tidsfristen eller Betingelsen fremgaar af Erklæringen til

¹¹⁴ Jfr Aftl d Mot 57, *Lassen* I § 23 ved Note 91 a, *Ussing* i TfR 1930.49. Det kan være tvivlsomt, om Uigenkaldelighedstilsagnet medfører, at Bemyndigelsen bestaar, men det har ikke synderlig praktisk Betydning.

¹¹⁵ Jfr herom *Lassen* I 199.

¹¹⁶ Jfr *Stang* I § 33.VII, *Ekström* 811; afvigende engelsk Ret, se *Prochownik* I 684 og maaske *Björöling* (ovfr Note 52) 21.

Trediemand eller af den skriftlige Fuldmagt.¹¹⁷ Selv om Fuldmægtigen er ansat paa bestemt Tid, vil hans Stillingsfuldmagt i Almindelighed ikke ophøre ved den fastsatte Tids Udløb, medmindre Fuldmægtigen fjernes fra Stillingen. Allerede forinden de nævnte Tidspunkter udelukkes Trediemands Retserhvervelse imidlertid, hvis han indsaa eller burde indse, at Fuldmægtigens Bemyndigelse var ophørt. Paa tilsvarende Maade virker det, at en relevant Forudsætning for Fuldmagten svigter.¹¹⁸

En § 18-Fuldmagt, der følger af en Hvervgivelse eller af en Arbejdsaftale, som ikke begrunder en Stillingsfuldmagt, maa i det hele ophøre sammen med Hvervet eller Arbejdsaftalen. En Fuldmagt med særlig Tilværelse overfor Trediemand giver Fuldmægtigen Magt til at forpligte Fuldmagtsgiveren ogsaa, efter at det bagved liggende Forhold er ophørt, medmindre Trediemand saa eller burde indse dette.

Fuldmagten vil ofte ophøre ved *Begivenheder, der rammer Fuldmægtigen*, f. Eks hans Død eller Konkurs. Ogsaa i saa Henseende maa det være afgørende, om Begivenheden er egnet til at bringe *Bemyndigelsen* til Ophør,¹¹⁹ som det f. Eks er foreskrevet om Handelsagentens og den Handelsrejsendes Konkurs i Kmsl §§ 76 og 87 smh m § 47. Ved Fuldmagt med særlig Tilværelse overfor Trediemand maa dennes gode Tro derhos beskyttes paa lignende Maade som i de Tilfælde, der omhandles i Aftl.

IV. Særlige Betingelser vedrørende Fuldmægtigens Handling.¹²⁰

Fuldmægtigens Løfte til Trediemand skal være afgivet i Fuldmagtsgiverens Navn, jfr Aftl § 10.1^o.¹²¹

Hvis en Person havde Fuldmagt til at slutte en Aftale i en andens Navn, men han slutter Aftalen i eget Navn, bliver Hovedmanden altsaa ikke forpligtet. Dette gælder, selv om Aftalen sluttet for Hovedmandens Regning.¹²²

¹¹⁷ Jfr *Almén* Avtl 80, *Lassen* I § 23 Note 93, U 1880.593. Selv om der ikke er sat nogen Tidsfrist, bør Trediemand ofte forstaa, at Fuldmagten kun gælder en begrænset Tid, jfr *Stang* I § 33 Note 3.

¹¹⁸ U 1871.940. Hvis Fuldmagtserklæringen led af en svag Ugyldighedsgrund og Adressaten var i god Tro, da han modtog Erklæringen, men han senere kommer i ond Tro, maa Fuldmagten formentlig falde bort, hvis den kunde genkaldes.

¹¹⁹ Jfr *H Ussing* i TfR 1930.49 f. *Björling* (ovfr Note 52) 21 ved Note 2 antager, at Fuldmagt altid ophører ved Fuldmægtigens Død. Dette kan ikke godkendes, jfr *Oertmann* § 168 Anm 1.e, *Planck* § 168 Anm 3, sml *Ekström* 811 f, *Stang* I 444.

¹²⁰ Se herom I Udg § 20.III.B, *Lassen* I § 23.III.3, *Stang* I § 30, 607, *Hult* Kommissionärsavtalet 260 f.

¹²¹ Hvornaa dette Krav er opfyldt, er omtalt ovfr § 27.II.B.

¹²² Reglen gælder i Almindelighed ogsaa i Udlandet. Se dog om engelsk Ret ovfr § 27 Note 10.

Som oftest meddeler Fuldmægtigen før eller samtidig med Løftet, hvem Fuldmagtsgiveren er. Men der er ikke noget i Vejen for at indgaa en Aftale som Fuldmægtig for en unævnt Trediemand.¹²³

Fuldmagtsgiveren kan kun blive bundet ved den Viljeserklæring, Fuldmægtigen afgiver paa hans Vegne, naar Viljeserklæringen er gyldig. Hvad der kræves hertil, afgør Aftl ikke. Der kan imidlertid ikke være Tvivl om, at Fuldmægtigens Viljeserklæring i de fleste Retninger maa opfylde de almindelige Gyldighedsbetingelser. Ellers vilde Fuldmagtsinstituttet ikke være praktisk anvendeligt.

Fuldmagtsgiveren kan saaledes ikke blive bundet, naar Fuldmægtigens Viljeserklæring er fremkaldt ved »voldelig« Tvang (Aftl § 28) eller den kendeligt for Løftemodtageren er fremkaldt ved anden Tvang, Svig, Undnyttelse eller Vildfarelse.¹²⁴ Fuldt ud kan de almindelige Krav dog ikke opretholdes.¹²⁵ Fuldmægtigens Umyndighed vil saaledes ikke paavirke Gyldigheden af hans Løfte paa Fuldmagtsgiverens Vegne.¹²⁶

V. Retsvirkningen af Fuldmægtigens Løfter til Trediemand, hvor Fuldmagt foreligger.

A. Naar de foran fremstillede Betingelser er til Stede, medfører det Løfte, Fuldmægtigen retter til Trediemand i Hovedmandens

¹²³ Jfr *Lassen* I § 23 Note 3, *Stang* I 405 og Eks i U 1922.544 H, sml 1923.147.

¹²⁴ Jfr U 1940.637 H. Fremdeles maa Fuldmægtigens Forudsætninger i Almindelighed have samme Virkning som andre Løftgiveres, selv om Fuldmagtsgiveren ikke havde samme Forudsætninger, jfr *Lassen* I 200, men derimod *Platou* 261 og de fleste Forfattere ifølge *Hult* Kommissionärsavtalet 261.

¹²⁵ Hvis Fuldmægtigen har indgaaet en Aftale under Indflydelse af Vildfarelse om et vist Forhold, men dette Forhold var uden Betydning for Fuldmagtsgiveren, er det omtvistet, om Fuldmagtsgiveren bør være bundet. Formentlig bør han være bundet, naar Fuldmægtigen vilde have afsluttet Aftalen paa uændrede Vilkaar, hvis han havde kendt det rette Forhold og samtidig vidst, at Fuldmagtsgiveren ikke lagde Vægt paa det. Men disse Betingelser vil kun sjældent være opfyldt. Jfr *Hult* Kommissionärsavtalet 260 f, *Stang* I 607. Denne Undtagelse var ikke opstillet af *Jul Lassen* og heller ikke i Aftaler 1 Udg.

¹²⁶ Jfr *Lassen* I § 23 v Note 96, AfR I.296 jfr 449, JT XXIII.174, Kskr 16 April 1846. Fremdeles *Ørsted* Hdbg VI 11, *Platou* 258 f, *Ekström* § 135, *Stenbeck og Lindhagen* Förmynderskapslagen 56. Noget andet maa dog gælde om Fuldmægtigens Afsindighed, dels naar den er indtraadt efter Fuldmagtsgivelsen, dels naar Fuldmagtsgiveren ved Fuldmagtsgivelsen var uvidende om den.

Navn, at Hovedmanden bliver umiddelbart forpligtet overfor Trediemand paa samme Maade som, hvis han selv havde afgivet Løftet, jfr Aftl § 10.1^o.

Hovedmanden faar alle de Forpligtelser, som følger af Løftet. Det er navnlig ogsaa ham, der maa betale Trediemand Erstatning for Ikkeopfyldelse af Løftet. Og hvis Trediemand har erlagt sin Ydelse, men har Ret til at kræve den tilbage, fordi Erlæggelsen var ugyldig eller han af andre Grunde kunde træde tilbage fra Aftalen, er det Hovedmanden, Tilbagegivelsespligten paa-hviler.¹²⁷

Ogsaa i Forhold til »Fjerdemand« faar Løftemodtageren i Almindelighed samme Stilling som, hvis Løftet var afgivet af Hovedmanden selv.¹²⁸

Aftl giver Regler om Trediemands Stilling overfor Fuldmagts-giverens Konkursbo og Gældsfragaalsesbo.

Hvis *Fuldmagtsgiveren kommer under Konkurs*,¹²⁹ faar Trediemand ikke ved Retshandel med Fuldmægtigen anden Retsstilling overfor Konkursboet, end han vilde have faaet, hvis Retshandelen var foretaget af Fuldmagtsgiveren selv (§ 23.1 Pkt). Boet bindes derfor ikke, efter at Bekendtgørelse om Konkursen er sket, og inden Bekendtgørelsen bindes det ikke overfor Trediemand, der kendte eller burde kende Konkursen.¹³⁰

¹²⁷ Jfr *v Tuhr* BürgR II.2 438.

¹²⁸ Reglen maa bla anvendes paa et Dekret, der berøver Fuldmagts-giveren Raadigheden over Formuen i Henhold til Skiftel § 58, jfr ovfr § 26.VIII.

¹²⁹ Herom i Udg 160 f, *Lassen* I 197. N og sv § 23 følger samme Grund-sætning, men er affattet anderledes, fordi Konkurserklæringen i Norge og Sverige virker uden Hensyn til Trediemands gode Tro, jfr Aftl n Mot 58, *Almén* Avtl § 23 ved Note 4. — Norsk Aftl § 23 ligestiller med Fuldmagts-giverens Konkurs det Tilfælde, at han aabner offentlig Akkordforhandling. — Om ældre Ret, hvor samme Regel gjaldt, se *Lassen* I § 23 ved Note 88. Se fremdeles tysk KO 23 smh m BGB 168, OR 35, Oestr 1024, C c 2003, *Prochownick* § 141, Ung E 377 smh m 799.2^o.

¹³⁰ Om Retshandler, som er foretaget af Fuldmægtigen inden Konkursen, men først efter denne kommer til Trediemands Kundskab, skaber Ret imod Boet, maa efter § 23.1 Pkt afhænge af, om Fuldmagtsgiverens Retshandel under tilsvarende Omstændigheder vilde skabe Ret imod Boet. Fuldmægtigens Løfte kan derfor ikke gøres gældende imod Boet, hvis det først er kommet til Løftemodtagerens Kundskab, efter at Konkursen er bekendtgjort, eller paa en Tid, da han kendte eller burde kende Konkursen. Jfr ovfr § 26 v Note 47, *Lassen* I § 23 v Note 89. Afvigende svensk Ret ifølge *Almén* Avtl § 23 v Note 5.

Reglen i § 23 gælder, selv om Bemyndigelse og Fuldmagt er uigenkallelige, og selv om de gaar ud paa, at Fuldmægtigen skal kunne udøve en Ret i egen eller i Trediemands Interesse.¹³¹ Hvor det er nødvendigt for at undgaa Tab for Boet, kan Fuldmægtigen dog efter Aftl § 24 midlertidig handle med Virkning for Boet.¹³²

Paa den anden Side giver Fuldmægtigens Løfte i Almindelighed ogsaa Trediemand samme Retsstilling overfor Boet, som Fuldmagtsgiverens eget Løfte vilde have givet. Men denne Regel fraviges ved § 18-Fuldmagter. Her kan Trediemand ikke paaberaabe sig Fuldmægtigens Løfte overfor Boet, saafremt Fuldmægtigen, da han foretog Retshandelen, kendte eller burde kende Konkursen (§ 23.2 Pkt).¹³³

Som oftest medfører Konkursen, at Bemyndigelsen falder bort, jfr ovfr III.B.3, og i saa Fald stemmer det med Lovens Hovedsynspunkt, at en § 18-Fuldmægtig ogsaa taber sin Fuldmagt. I de særlige Tilfælde, hvor Bemyndigelsen ikke falder bort ved Konkursen, maa den ialfald begrænses saaledes, at Fuldmægtigen ikke maa indgaa Retshandler, der kan gøres gældende mod Boet. Hvis han gør det, skønt han kendte eller burde kende Konkursen, eller efter dens Bekendtgørelse, overskrider han derfor sin Bemyndigelse,¹³⁴ og deraf følger, at Trediemand ikke faar Ret imod Boet.

I tilsvarende Omfang værnes Løftemodtagerens gode Tro, naar Fuldmagtsgiveren dør og det viser sig, at Gælden ikke vedgaas i hans Bo, jfr Aftl § 21.2.¹³⁵ I Princippet maa Fuldmagten falde bort, jfr ovfr III.B.2. Men før Aftl antog nogle, at Gældsfragaelsen havde tilbagevirkende Kraft, saaledes at Fuldmægtigens Retshandler i Tiden efter Dødsfaldet blev uvirksomme overfor Boet, naar det viste sig, at Gælden ikke blev vedgaaet.¹³⁶ Aftl har forkastet denne Lære og gennemført samme Beskyttelse for den gode Tro som i andre Tilfælde. Derfor ophører Fuldmagten først »fra det Tidspunkt, da det viser sig, at Gæld ikke vedgaas«. Og den gode Tro —hos

¹³¹ Jfr Alm Del 534, hvor det dog nævnes, at slige Bemyndigelser efter Omstændighederne maa tolkes som Overdragelser. Jfr iøvrigt *Björling* (ovfr Note 52) 21.

¹³² Rpl § 264 om Rettergangsfuldmagt berøres ikke af Aftl § 23.

¹³³ En tilsvarende Regel findes ikke i n og sv Aftl, hvis Hovedregel giver Boet endnu bedre Værn, jfr ovfr Note 129.

¹³⁴ Som oftest vil Grundsætningen i Aftl § 33 udelukke Fuldmægtigen fra at paaberaabe sig Fuldmagten.

¹³⁵ Herom 1 Udg 164, *Lassen* I 194 f. Saavel n som sv § 21.2^o afviger fra dansk, jfr *Bugge* 70, *Almén* Avtl 114 ff, hvilket til Dels beror paa Forskel i de skifteretlige Regler, jfr ogsaa ovfr Note 129.

¹³⁶ Jfr herom *Torp-Grundtvig* 373, *Lassen* I² § 23 Note 31, *Munch-Petersen* i U 1914 B.140—43 (med Kritik af Udkastet til Aftl), jfr for Norge *Hagerup* Civilproces III § 32, *Platou* Arveret 376.

Trediemand, eller ved § 18-Fuldmagt hos Fuldmægtigen — værnes, indtil der er sket Bekendtgørelse i Statstidende af Indkaldelse til Fordringshaverne med Tilkendegivelse af, at Gæld ikke er vedgaaet.

§ 21, sidste Pkt gør dog en vigtig Undtagelse. Hvis Fuldmægtigen betaler Gæld efter Dødsfaldet og Boet er insolvent, kan det altid fordre, at Betalingen gaar tilbage. Denne særlige Afkræftelsesregel¹³⁷ er givet, fordi Betaling af Gæld rummer særlig stor Fare for en Forrykkelse af Kreditorernes Stilling i Boet.

Under Hensyn til denne Begrundelse maa Reglen ialfald omfatte alle ensidige Forpligtelser til generisk bestemte Ydelser,¹³⁸ men formentlig ogsaa Opfyldelse af Fordring paa individuelt bestemte Formuegenstande, naar den berettigede ikke havde opnaaet en Ret, der var beskyttet mod Skyldnerens Kreditorer, saaledes at han stod som Separatist under Konkursen.

B. Særlig om Forføjninger.

Indeholdt Løftet en Forføjning, medfører det samme Retsforandring som et Løfte afgivet af Hovedmanden selv. Da Hovedmanden i Almindelighed er berettiget til selv at foretage de Forføjninger, han har tilladt Fuldmægtigen at træffe, kan det ske, at Hovedmand og Fuldmægtig træffer uforenelige Forføjninger over samme Genstand, f Eks sælger samme Ting til hver sin Køber. Sker det, maa Retsvirkningerne være de samme som, hvis Hovedmanden havde truffet begge Forføjninger. Hvis Hovedmand og Fuldmægtig har overdraget samme Genstand til to forskellige og der ikke er Grundlag for en eksstinktiv Erhvervelse til Fordel for en af dem, vil Tidsprioritetsreglen derfor normalt blive afgørende.

Hvis Hovedmanden gyldigt har lovet Fuldmægtigen ikke at forføje paa et vist Omraade,¹³⁹ men han alligevel gør det og hans Forføjning støder

¹³⁷ Jfr *Ussing* i U 1938 B.309 f.

¹³⁸ Jfr *Troels G Jørgensen* i TfR 1928.387. U 1927.965 H anvender Bestemmelsen paa Opfyldelsen af Sælgerens Leveringspligt ved Genussalg. Med Hensyn til Udtrykket ensidig Forpligtelse bemærkes, at Reglen ialfald ikke kan anvendes, naar en lovet Ydelse erlægges for derved at opnaa en Modydelse, f Eks Betaling af Købesum ved Kontantsalg for at faa Salgs-genstanden overgivet, jfr *Ussing* i U 1938 B.310 f. Flere andre Spørgsmaal om Reglens Rækkevidde — særlig om den bør anvendes paa Betaling opnaaet gennem Check, der er modtaget før Dødsfaldet, men indfries efter Døden — omtales i U 1938 B.234 ff, 300 ff, 308 ff (*Ussing og Bent Jacobsen*), Aftl § 24 kan medføre, at Betaling af Gæld bliver gyldig trods § 21, sidste Pkt, jfr *Lassen* I 196.

¹³⁹ Se herom ovfr § 28 ved Note 11—12.

sammen med en Forføjning, som Fuldmægtigen træffer, maa der gælde samme Regel, medmindre Hovedmandens Medkontrahent vidste eller burde vide, at Hovedmanden handlede i Strid med Fuldmægtigens Ret.

VI. Løfter afgivet under fremmed Navn.

Udenfor Aftl's Fuldmagtsregler falder det Forhold, at en Person optræder under en andens Navn, saaledes at Trediemand maa tro, at det er Navnets Bærer, han forhandler med. Som Eks kan nævnes, at A's Fuldmægtig sender et Tilbud til T underskrevet med A's Navn uden nogen Tilføjelse, der viser, at Tilbudet ikke er underskrevet af A selv — eller at A's Fuldmægtig træffer T og udgiver sig for A.

Hvis Hovedmanden havde tilladt Fuldmægtigen at handle saaledes, maa Hovedmanden i Almindelighed blive bundet ved Fuldmægtigens Løfte, selv om Fuldmægtigen overskrider sin Bemyndigelse. Da Hovedmanden selv har medvirket til at skuffe Trediemand og derved hindret ham i at tage Hensyn til, at han kun havde en Fuldmægtig for sig, maa Hovedmanden formentlig blive forpligtet, som om Erklæringen var afgivet af ham selv.¹⁴⁰ Hovedmanden kan derfor kun undgaa at blive forpligtet, naar Løftet vilde være ugyldigt efter almindelige Ugyldighedsregler, navnlig Aftl § 32.1^o.

§ 30.

Fuldmægtigens Modtagelse af Løfter.

Fuldmagtsteoriene.

I. Fuldmægtigens Modtagelse af Løfter.¹

En Fuldmægtig kan i Fuldmagtsgiverens Navn afgive ikke blot Løfter, men ogsaa andre Viljeserklæringer (Paabud). Aftl § 10 omfatter alle formueretlige Retshandler. En Fuldmægtig kan ogsaa modtage Viljeserklæringer i Fuldmagtsgiverens Navn. Dette viser Aftl § 26, hvorefter Reglerne i Aftl §§ 10—25 finder tilsvarende Anvendelse paa Fuldmagt til at optræde for Fuldmagtsgiveren ved Retshandler, som foretages overfor ham. Reglerne om Fuldmægti-

¹⁴⁰ Jfr *Lassen* I 208 og om udfyldt Dokument ovfr v Note 41. Sml v *Tuhr* BürgR II.2 345.

¹ 1 Udg § 21.II, *Lassen* I § 24.II, *Deuntzer* Fuldmagt 16—24, 29—30, *Evaldsen* 86, 94—97 med Rettelser, Fuldmagt 15—19, *Agesen* RR I 244—45, *Goos* II 223, *Trygger* 128—30, 13—15.

gens Afgivelse og Modtagelse af Paabud fremstilles ndfr i § 38.IV og V ved den almindelige Undersøgelse af Reglerne om Paabud. I det følgende tales der kun om Fuldmægtigens Modtagelse af Løfter.

Ifølge Aftl § 26 jfr § 10 kan Fuldmagtsgiveren blive umiddelbart berettiget ved et Løfte, der rettes til hans Fuldmægtig. Men han bliver det kun under to Betingelser. For det første skal Løftet være rettet til Fuldmægtigen i Fuldmagtsgiverens Navn.² — Dette kan dog ofte antages uden særlig Tilkendegivelse herom. Saaledes hvis det drejer sig om Akcept af et Tilbud, som Fuldmægtigen har afgivet i Fuldmagtsgiverens Navn.³ — For det andet skal Modtageren af Løftet have en Fuldmagt, der omfatter Modtagelse af det paa-gældende Løfte.

Fuldmagtsgiveren bliver normalt berettiget ved, at Løftet kommer til Fuldmægtigens Kundskab.⁴ Den tilsagte Ret opstaar umiddelbart for Fuldmagtsgiveren ligesom ved et Løfte, der modtages af Fuldmagtsgiveren selv, og Fuldmægtigen staar helt udenfor Forholdet, jfr Aftl § 10.1^o.

Fuldmagt til at modtage et Tilbud har en Fuldmægtig ialfald, naar han har Fuldmagt til at acceptere Tilbudet (slutte Aftale). Derimod er det tvivlsomt, om der i Forretningslivet findes Fuldmagter, som giver Magt til passivt at modtage et Tilbud, men ikke til at acceptere det. En Mellemand som benyttes til at forberede Aftaler ved at fremskaffe Tilbud, men som ikke har Fuldmagt til at slutte Aftaler, kan ialfald som Regel ikke betragtes som Fuldmægtig med Hensyn til den passive Modtagelse af Løftet. En Støtte herfor giver Reglen i Kmsl § 81 om Tilbagekaldelse af Tilbud (Ordrer), der indgives til en Handelsagent og af ham sendes videre til Agenturgiveren.⁵ Hvor denne Regel gælder, stemmer det bedst med almindelige Grundsætninger at antage, at Løftemodtagerens Ret ogsaa i andre Retninger først regnes som opstaaet, naar Løftet kommer til Hvervgiverens Kundskab.

Den Ret, der opstaar ved Løftet til Fuldmægtigen, tilfalder ifølge § 10.1^o *umiddelbart* Fuldmagtsgiveren. Deri ligger, at Fuldmægtigen

² Jfr *Oertmann* § 164 Anm 2.

³ Jfr om Beviset Schl I.297, U 1911.73 H, 1895.26 H, 1913.279, 1909.56, 1908.734, 1899.418, 1884.949, 1876.205. Se iøvrigt ovfr § 27.II.B.

⁴ Jfr om et Tilfælde, hvor Mellemanden var begge Parters Fuldmægtig, U 1901.766.

⁵ Jfr om denne Regel ndfr § 33 v Note 21—22, 1 Udg 201. En tilsvarende Regel anvender NRt 1916.1154 (U 1917 B.159) paa Befragtningsaftale afsluttet gennem Mægler.

ikke har nogen Del i Retten, og at den ikke i nogen Henseende betragtes som overført fra Fuldmægtigen til Fuldmagtsgiveren. Fuldmægtigen kan derfor heller ikke forføje over Retten, medmindre han har en Fuldmagt (eller anden Dispositionsagt), der omfatter Adgangen til slige Forføjninger.⁶ Den, der har Fuldmagt til at akceptere et Tilbud, maa antages ogsaa at have Fuldmagt til at afslaa det, d v s udøve den særlige Afslagsbeføjelse, som omtales i Aftl § 5, og som Tilbudsmotageren har, saalænge han ikke har akcepteret Tilbudet. Men Fuldmagt til at indgaa en Aftale medfører ikke Fuldmagt til at samtykke i, at Aftalen ophæves.⁷ Magt hertil kan derimod følge af en mere omfattende Fuldmagt, f Eks en Generalfuldmagt eller Prokura.

Da Fuldmagtsgiveren erhverver Retten ved Løftet til Fuldmægtigen, vil den Viden og *Mangel af god Tro*, der efter det i §§ 14 ff udviklede medfører Løftets Ugyldighed, gøre Løftet ugyldigt, naar

⁶ Dette antog ogsaa *Lassen* I § 24.II. Han betragtede imidlertid Fuldmagtsgiverens Retserhvervelse som et Udslag af almindelige Regler om Trediemandsløfter og havde derfor svært ved at forklare, at Fuldmægtigen ikke lige som andre Modtagere af Trediemandsløfter havde Ret til at »tilbagekalde« Trediemands Ret. Lassen begrundede dette med, at Fuldmægtigen ved at paatage sig Hvervet paa Forhaand maa anses at have udelukket sig fra at opløse Fuldmagtsgiverens Ret. Denne Forklaring strækker imidlertid ikke til, hvor Fuldmægtigen ikke har forpligtet sig til at udføre Hvervet, og efter Mdhl vistnok heller ikke, hvor Fuldmægtigen er umyndig, idet Mdhl §§ 34 ff næppe giver Hjemmel til i al Almindelighed at antage et saadant Løfte fra en umyndig for bindende. Derimod kan man sige, at de Grunde, som bærer Tilbagekaldelsesretten ved Trediemandsretshandler, slet ikke gør sig gældende i Fuldmagtstilfældene, og at en Beføjelse til at opgive den engang stiftede Ret kunde give Anledning til Misligheder. Og det er tvivlsomt, om Genkaldelsesret haves ved de Trediemandsløfter, der staar Løfter til Fuldmægtig nærmest, se ndfr § 36.VII.C.

⁷ Sml U 1887.300, Platou 247. Endnu mindre kan han tilbagekalde Fuldmagtsgiverens Ret og tilegne sig Retten selv eller indsætte en ny Trediemand som »begunstiget«. Fuldmagten kan derimod give ham Magt til at give Afkald paa Retten, f Eks træffe Aftale om Handelens Tilbagegang, eller til at overdrage Retten til Trediemand. Ved Aftale mellem Fuldmagtsgiver og Fuldmægtig kan det selvfølgelig vedtages, at Retten — f Eks den erhvervede Fordring — skal tilkomme Fuldmægtigen. Se som Eks U 1909.772 og p d a S 1922.389, 1910.489 (om Auktionsinkassatorer). Sml U 1930.611 H, der forkastede en Paastand om, at Fuldmagtsgiveren havde givet Fuldmægtigen (der var Brugsforeningsuddeler) Retten til at gøre erhvervede Fordringer gældende.

den foreligger *hos Fuldmægtigen*,⁸ og Fuldmagtsgiverens Ret kan ikke strække sig ud over det, som Fuldmægtigen med Føje antager for omfattet af Løftet,⁹ selv om denne bibringer sin Fuldmagtsgiver den Forestilling, at andet og mere er lovet ham. Tvivlsommere er det, om denne Viden og Mangel paa god Tro gør Løftet ugyldigt, naar den foreligger hos Fuldmagtsgiveren.

Trediemands Løfte maa ialfald være ugyldigt, naar det er Fuldmagtsgiveren, der har fremkaldt Løftet retstridigt ved Tvang, Svig eller Uduyttelse, eller han har ladet Fuldmægtigen indgaa Aftalen, fordi han selv var i ond Tro. Her maa Løftet blive ugyldigt, selv om han ikke har paalagt Fuldmægtigen at indgaa netop den paagældende Aftale. Eks: En Forretningsmand modtager et Tilbud, som han indser er fremkaldt af en Vildfarelse, men lader Brevet sammen med andre Breve gaa til Prokuristen i Haab om, at denne i god Tro vil acceptere Tilbudet, hvad han ogsaa gør. — I et Tilfælde som dette maa Tilbudet iøvrigt blive ugyldigt, selv om Tilbudsmodtageren havde besluttet ikke at acceptere Tilbudet og dette kun ved en Kontorfejl gik videre til Prokuristen. — I det hele vil Trediemands Løfte formentlig som oftest blive ugyldigt, naar Fuldmagtsgiveren allerede, da Trediemands Løfte kom til Fuldmægtigens Kundskab, vidste, at der forelaa en Ugyldighedsgrund. Meget ofte kan dette støttes paa Grund sætningen i Aftl § 33. Fuldmagtsgiverens onde Tro kan paa den anden Side ikke altid gøre Løftet ugyldigt. Men det er vanskeligt at finde praktiske Tilfælde, hvor Løftet bør være gyldigt. Som Eks nævnes, at en Forretningsbestyrer i god Tro indgaar en Aftale med T, som er umyndiggjort, men inden Umyndiggørelsen er tinglyst, og at Forretningens Indehaver, der ikke tager Del i Driften, tilfældigt kendte Umyndiggørelsen.¹⁰

Et beslægtet Spørgsmaal opstaar, naar Fuldmagtsgiveren vil gøre gældende, at han har vundet Ret ved en *eksstinktiv Erhvervelse*, f Eks hvor

⁸ Jfr U 1896.701 H, 1875.84 H, 1911.547, 1902.679, 1883.1210, 1882.1255, 1880.261, 1879.1121, 1877.1095, der alle angaar Afkræftelse. Fremdeles U 1925.284 H, 1924.252 H (jfr TfR 1925.428), 1938.388, 1926.1030, sml 1929.511 H, 1926.621 H, 1930.745. *Stang* I § 45.VIII, *Almén* Avtl § 39 Note 12, *Undén* Sak I 234 f, *Nial* i SvJT 1933.61 ff, Aktiebolagsrättsliga studier 117 f, BGB 166. Om en Undtagelse U 1933.654 H m Note 3. Om det Tilfælde, at et enkelt Medlem af en Direktion eller Bestyrelse er i ond Tro, se U 1929.47 H, 511 H, 1915.597 (605) H, jfr 1924.252 H, 1889.207; *Gjelsvik* TR 328 f. Jfr ndfr § 33 Note 24.

⁹ U 1929.25 H, 1914.61 H, 1895.26 H, 1868.651 H, 1904.521, 1889.321, 1886.1023, 1883.1236, 1239, 1882.278. Jfr ndfr § 33 Note 25 og 26.

¹⁰ Herom *Hult* Kommissionärsavtalet 262 ff, *Ussing* i TfR 1936.182, 184, *Stang* I 606 f, *Lassen* I § 21 ved Note 95, *Schlossmann* Stellvertretung II § 59. BGB 166.2^o lader formentlig Ugyldighed indtræde i for snævert Omfang, jfr ogsaa tysk Versicherungsvertragsgesetz 30 Maj 1908 § 2.3^o.

Fuldmægtigen i hans Navn af S har købt en Ting, der tilhører T. Herom maa der gælde lignende Grundsætninger, men de vil hyppigere føre til, at der ses bort fra Fuldmagtsgiverens onde Tro. Der vil i Reglen være Grund hertil, hvor Fuldmægtigen handler i Kraft af en mere omfattende Fuldmagt, uden at Fuldmagtsgiveren ved noget om, hvilke Aftaler han er ved at indgaa.¹¹

II. *Vurdering af Fuldmagtsteoriene.*

De skandinaviske Kommissioner, der udarbejdede Aftl, byggede, som det er nævnt ovfr i § 28.III.D, paa den Lære, at Fuldmagten var en til Trediemand rettet Viljeserklæring fra Hovedmanden, hvorved denne paatog sig Følgerne af den Retshandel, Fuldmægtigen foretog paa hans Vegne. Min Kritik af denne Lære har vundet Tilslutning baade i Norge og Sverige,¹² men begge Steder er Læren blevet forsvaret af andre. *Fredrik Stang* har i det væsentlige fastholdt Læren,¹³ og *Hult* har forsvaret den i en vægtig Afhandling.¹⁴

Hult vil ud fra sin Mening om Retsvidenskabens Opgave betragte det som et beklageligt Tilbagetog for Videnskaben, om den skulde opgive at finde positive principielle Argumenter til Motivering af Fuldmagtsreglerne, eller — som han ogsaa udtrykker det — at finde en »forklaringsgrund«.¹⁵ Dette kan jeg ikke være enig i. Det kan vel kaldes et Tilbagetog. Men det beklagelige ligger efter min Mening kun i, at nogle Forfattere har forkyndt en videnskabelig Landvinding, skønt deres Stilling viste sig at være uholdbar.

Hvis flere forskellige Retsregler er Udslag af en mere omfattende Grundsætning, er det ganske vist et videnskabeligt Fremskridt at godtgøre dette. Men Fuldmagtsreglerne er ikke ligefremme Anvendelser af almindelige Regler om Løfter og Viljeserklæringer. Det kan ogsaa have Værdi at paavise, at samme Kendsgerninger er nødvendige som Grundlag for Retsvirkningerne paa forskellige Omraader. Men selv om man kun tænker paa de Fuldmagtstilfælde, Aftl nævner, er det umuligt at paavise, at Retsvirkningerne i alle Tilfælde er afhængige af, at Fuldmagtsgiveren har rettet en Viljes-

¹¹ Jfr især *Hult* I c 265 ff, *Ussing* i TfR 1936.182, 184.

¹² Se *Knoph* Norges rett § 35, Norsk sjørett 63 Note 2, *Karlgren* Studier 132.

¹³ Se *Stang* I § 26.III, § 27.I og VI.

¹⁴ *Hult* CivSp 1 ff.

¹⁵ *Hult* CivSp 6 og 23.

erklæring til Trediemand og derved paataget sig Følgerne af Stedfortræderens Retshandel. En saadan Viljeserklæring kan ikke kræves, og kræves heller ikke af Aftl, ved § 18-Fuldmagt eller ved Stillingsfuldmagt. Det er og bliver en Fiktion at tale om en Viljeserklæring fra Fuldmagtsgiveren til Trediemand i disse Tilfælde.¹⁶ Men hvis der ikke altid kræves en Viljeserklæring, kan Henvisningen til en slig Viljeserklæring ikke tjene til Forklaring af Fuldmagtsreglerne som Helhed. Da Reglerne om de to Hovedgrupper af Fuldmagter er vidt forskellige, er det iøvrigt paa Forhaand usandsynligt, at de skulde have en fælles Forklaringsgrund.

Allerede heraf ses det, at Fuldmagtsreglerne ikke som Helhed kan »forklares« med, at Fuldmagtsgiveren har rettet en Viljeserklæring til Trediemand. Erkender man dette, har det ikke stor Interesse at undersøge, om nogle af Fuldmagtstilfældene kan forklares paa den nævnte Maade. Naar Teoriens Forklaring er forkastet, bliver det muligt at tage alle Retshensyn i Betragtning selv ved de Fuldmagter, hvor Fuldmagtsgiveren retter en Meddelelse eller Erklæring til Trediemand. Derfor kan man selv i disse Tilfælde aner-

¹⁶ Jfr Tfr 1930.10 og 21 f og deroverfor *Hult CivSp* 7 f, 22. Hult finder en Erklæring til Trediemand i selve det, at Fuldmægtigen slutter Aftale i Hovedmandens Navn under Paaberaabelse af Bemyndigelse hertil. Dette er efter min Mening ikke beføjet. Urigtigheden deraf kan ses af, at man ikke kan gennemføre Konsekvenserne af denne Opfattelse. Efter Hults Opfattelse skulde det afgørende være, om Fuldmægtigens Meddelelse om sin Bemyndigelse svarer til Fuldmagtsgiverens Vilje. Men det kan i Virkeligheden ikke gennemføres, at Fuldmagtsgiveren bindes ved, hvad Fuldmægtigen i Overensstemmelse med Fuldmagtsgiverens Vilje meddeler om sin Bemyndigelse. Dette har jeg søgt at paavise i Tfr 1930.15, og Hults Modbemærkninger S 13 f finder jeg ikke overbevisende. Rent bortset derfra bliver der imidlertid to afgørende Indvendinger tilbage. Fuldmægtigen handler ikke altid som Bud ved sin Meddelelse om Fuldmagten, jfr Tfr 1930.10. — Hults Bemærkninger hertil S 8 udhuler Forskellen mellem Bud og Fuldmægtig og løber derved Fare for at udhule Grundlaget for hans Teori, det bygger paa, at Bud er noget andet end Fuldmægtig, jfr Tfr 1930.10 midt. — Og Fuldmægtigen behøver overhovedet ikke at fortælle, at han er Fuldmægtig. Hans Løfte maa binde Fuldmagtsgiveren, selv om Trediemand tror, at han optræder ikke som Fuldmægtig, men f Eks som Værge, jfr Tfr 1930.12. Hults Modbemærkning S 8 f hviler paa en Misforstaaelse af mine Udtalelser. Jeg taler om Tilfælde, hvor Fuldmægtigen kun siger, at han køber i NN's Navn eller lign, f Eks underskriver »for N«, uden at sige, om han er Fuldmægtig, Værge eller negotiorum gestor.

kende, at der efter Omstændighederne kan indtræde Fuldmagtsvirkninger i videre Omfang, end det følger af Lærens Forklaring.¹⁷

Paa den anden Side er Læren farlig, fordi den kan paavirke Under søgelsen uheldigt. Den frister til at forsømme at gaa nærmere ind paa de praktiske Hensyn, der bør være afgørende fra et Lovgiver synspunkt, og til i alle blot noget tvivlsomme Tilfælde at følge Lærens Konsekvenser.

Tilbage bliver den Mulighed, at den omtalte Lære kan *bruges som praktisk Sammenfatning* af de gældende Retsregler (som *Konstruktion*). Dette er i og for sig nærliggende, da Aftl skulde give Udtryk for Læren. Det var ogsaa *Jul Lassens* Standpunkt.¹⁸ Efter min Mening kan Læren dog heller ikke bruges som Konstruktion for Aftl's Fuldmagtsregler i deres Helhed.

For de *Fuldmagter, der har særlig Tilværelse* overfor Trediemand, giver Læren et anskueligt Billede af Hovedreglerne. Ejendommeligheden ved disse Fuldmagter er jo, at Trediemand kan holde sig til Kendsgerninger, som han selv kan iagttage, og ikke er henvist til Fuldmægtigens Oplysninger. Efter min Mening kan der ikke indvendes væsentligt imod at bruge Læren som Konstruktion paa dette snævrere Omraade, forudsat at det klart siges, at Læren kun bruges for at give et anskueligt Billede af Hovedreglerne.¹⁹

Læren giver derimod ikke engang i Hovedsagen et retvisende Billede af Reglerne om § 18-Fuldmagten. Hvis Fuldmægtigen overbringer en Fuldmagtserklæring til Trediemand, naar han fortæller, at han er Fuldmægtig, og naar han underskriver en Aftale med Tilkendegivelse af, at han er Fuldmægtig, maa denne Erklæring fra Fuldmagtsgiveren i Princippet have samme Virkninger som en

¹⁷ Det kan bl a faa Betydning i de Tilfælde, hvor Trediemand ikke kendte den særlige Tilværelse, Fuldmagten havde faaet overfor Trediemand, jfr ovfr § 29 v Note 10—11, samt i de Tilfælde, hvor Fuldmagtsvirkninger knyttet til Passivitet eller iøvrigt til en Optræden fra Fuldmagtsgiverens Side, der ikke kan betragtes som en Erklæring til Trediemand.

¹⁸ *Lassen* I 174 f, 182 Note 23.

¹⁹ Men udfra denne Opfattelse er Banen fri for mindre Afvigelser fra Konstruktionens Konsekvenser. — Hult føres imidlertid af sin principielle Tilslutning til Teorien til at stille sig afvisende overfor slige Afvigelser. — Og der er ikke noget til Hinder for, at en Fuldmagt, der er uafhængig af Bemyndigelsen, skabes ved andre Kendsgerninger end en Viljeserklæring rettet til Trediemand.

Fuldmagtserklæring, som Fuldmagtsgiveren selv har rettet til Trediemand. Da Fuldmagtserklæringen overbringes mundtlig ved Bud, medfører Aftl § 32.2^o vel den Forskel fra andre Fuldmagts-tilfælde, at Fuldmagtsgiveren ikke bindes ved Fuldmægtigens urigtige Gengivelse af Fuldmagtserklæringen til Trediemand, og derfor heller ikke bindes ved Fuldmægtigens Retshandler, naar de falder udenfor Grænserne af, hvad Fuldmægtigen som Bud skulde have meddelt Trediemand om Fuldmagten. Men hvis Retsreglerne skulde stemme med Konstruktionen, maatte § 18-Fuldmagten bortset fra denne Særregel have samme Virkning som en Fuldmagt med særlig Tilværelse overfor Trediemand. Dette er imidlertid paa ingen Maade Aftl's Standpunkt. De allerfleste af de Regler, Aftl giver om § 18-Fuldmagter, afviger fra Reglerne om Fuldmagt med særlig Tilværelse. Dette gælder endogsaa om selve Hovedreglen i § 18. Hvis Trediemand igennem Fuldmægtigen har modtaget en Fuldmagtserklæring fra Fuldmagtsgiveren og Fuldmægtigen var i god Tro, da han overbragte denne Erklæring, kan en senere Tilbagekaldelse, som Fuldmagtsgiveren retter til Fuldmægtigen, ikke bringe Fuldmagten til Ophør efter Lærens Hovedsynspunkt.²⁰ Og paa tilsvarende Maade er det i Strid med Konstruktionen, naar § 21.1^o lader Fuldmægtigens onde Tro med Hensyn til Bemyndigelsens Ophør ved Fuldmagtsgiverens Død medføre, at Fuldmægtigens Retshandel ikke faar Virkninger overfor Trediemand.²¹

Fredrik Stang har da ogsaa indrømmet, at der er store Vanskeligheder ved at bringe § 18-Fuldmagten ind under Læren. Han rejser derfor det

²⁰ TfR 1930.18 og deroverfor *Hult* CivSp 16. Hult mener at kunne forene Resultatet med sin Lære ved Hjælp af den Sætning, at Trediemand ved enhver Fuldmagt maa forvisse sig om, at Fuldmagten bestaar i det Øjeblik, Retshandelen skal foretages. Denne Sætning, som synes opfundet af Hult, er imidlertid urigtig. Den gælder navnlig ikke om Fuldmagt, der skabes ved særskilt Erklæring fra Fuldmagtsgiveren til Trediemand (Aftl § 13). Den Trediemand, der har faaet en mundtlig eller skriftlig Meddelelse om Fuldmagten fra Fuldmagtsgiveren, skal intet gøre for at forvisse sig om, at Fuldmagten ikke er tilbagekaldt, men kan handle i Tillid til Meddelelsen, indtil han modtager en Tilbagekaldelse. Hvis Stangs Konstruktion var rigtig, maatte en § 18-Fuldmagt imidlertid sidestilles med en Fuldmagt af den i § 13 nævnte Art.

²¹ Det kommer klart frem, hvis Fuldmægtigen har indledt Forhandlinger med Trediemand, før han kendte Dødsfaldet, og paa dette Tidspunkt har fortalt, at han havde Fuldmagt.

Spørgsmaal, om § 18-Fuldmagten ikke hellere burde holdes helt udenfor Fuldmagtsbegrebet.²² Dette turde være et ret godt Bevis paa Lærens Uholdbarhed. Efter min Mening er det indlysende, at det vilde være ganske uhensigtsmæssigt at holde § 18-Fuldmagten udenfor Fuldmagtsbegrebet. Det er ikke blot upraktisk paa Grund af Aftl's Regler, men det er overhovedet uheldigt at fjerne de juridiske Begreber saa langt fra det praktiske Livs Begreber, naar der ikke opnaas meget væsentlige Fordele derved.

Hult har efter min Mening ikke gendrevet min principielle Kritik af Stangs Lære. Paa de fleste Punkter nøjes han med at paavise, at selv den, der bygger paa Stangs Lære, med Hensyn til gældende Ret kan komme til Resultater, som er tilfredsstillende²³ og for Størstedelen stemmer med dem, jeg forsvarer. Det har jeg aldrig bestridt. Det er heldigvis endnu saaledes, at Juristerne ved Fortolkning i vidt Omfang kan undgaa uheldige Resultater, som Lovord eller Teorier umiddelbart synes at lede til. Jeg hævder derimod — og det forekommer mig ubestrideligt — at Stangs Lære, hvorefter § 18-Fuldmagten skabes ved en Erklæring til Trediemand gennem Fuldmægtigen som Bud, ikke engang giver et retvisende Billede af de Regler om § 18-Fuldmagter, som alle er enige om, men tværtimod peger i Retning af, at § 18-Fuldmagten maa følge samme Regler som Fuldmagter med særlig Tilværelse overfor Trediemand.

Hult har rettet en Række *Indvendinger mod min Lære*. De har imidlertid ikke paa noget væsentligt Punkt rokket min Overbevisning. Noget andet er, at der er Udtalelser hist og her, som jeg ikke kan fastholde.²⁴ Til Gengæld har Hult paa flere Punkter misforstaaet mine Udviklinger og derved faaet Mulighed for at give en Imodegaaelse, der lyder overbevisende.

Hult anser det som en Svaghed ved min Opfattelse, at den ikke naar til en fælles Forklaringsgrund for al Fuldmagt. Det kan jeg ikke betragte som en Svaghed. Ogsaa efter min Opfattelse er der noget, der er fælles for alle Fuldmagtstilfælde. Men den store Forskel mellem to Hovedgrupper af Fuldmagter maa forklares ved væsentlige Forskelle i de legislative Grunde indenfor de to Omraader. Min Opfattelse har til Gengæld den Fordel, at den aabner fri Adgang til at anerkende, at en Fuldmagt med særlig Til-

²² *Stang* I § 27.VI.

²³ Saaledes *Hult* CivSp 10 f, 14 f og 16. Hults Argumentation er ufyldstgørende, fordi han overser den Mulighed, at § 18-Fuldmægtigen har begyndt Forhandlingerne med Trediemand i god Tro og derunder rigtigt meddelt Trediemand, at han har Fuldmagt, men at Fuldmægtigen, inden Aftalen indgaas, kommer i ond Tro, f Eks med Hensyn til en Ugyldighedsgrund, der rammer Fuldmagtsgiverens Erklæring, med Hensyn til Tilbagekaldelse eller Fuldmagtsgiverens Død og Dødsfaldets Betydning. Naar Fuldmægtigens onde Tro udelukker Trediemands Retserhvervelse selv i disse Tilfælde, er det i bestemt Strid med Hovedprincippet i Stangs Lære og kan kun begrundes dels med Slutninger fra Aftl's Regler, dels med praktiske Betragtninger.

²⁴ En enkelt Udtalelse har jeg allerede berigtiget i TfR 1936.180.

værelse kan skabes ved Fuldmagtsgiverens Adfærd, selv om han ikke har rettet nogen Viljeserklæring til Trediemand. Og den gør det forstaaeligt, at slige Fuldmagter i Hovedsagen følger samme Regler som andre Fuldmagter med særlig Tilværelse.

Hult mener dernæst, at min Opfattelse møder Vanskeligheder eller lider af Svaghed med Hensyn til de Fuldmagter, der har særlig Tilværelse overfor Trediemand.²⁵ Heller ikke dette kan jeg indrømme. Ganske vist vil jeg ikke engang uden videre deducere Reglerne om disse Fuldmagter fra et videnskabeligt Dogme. Men Aftl og praktiske Hensyn giver tilstrækkelig sikkert Grundlag for gældende Rets Regler, som der jo i det store og hele er Enighed om.

Hult gør dernæst gældende, at min Lære om de Tilfælde, hvor Fuldmagt og Bemyndigelse ikke er kongruente, er et Tilbagefald til den gamle Opfattelse af Fuldmagten som Mandatets ydre Side.²⁶ Det er helt urigtigt. Jeg har altid været enig med nyere Lære i, at en Fuldmagt kan være uafhængig af Mandatet, hvor der findes et Mandat, og at der kan bestaa en Fuldmagt, selv om der overhovedet ikke foreligger nogen Mandatskontrakt eller blot en Hvervgivelse. Men jeg har gjort gældende, at den nyere Lære har været tilbøjelig til at tage for lidt Hensyn til Realiteterne ved den Maade, hvorpaa den har søgt at holde Fuldmagtslæren helt fri for Indblanding af Mandat eller Hvervgivelse.

I de allerfleste Tilfælde ledsages Fuldmagt af en Hvervgivelse (eller endog af en Mandatskontrakt), og Fuldmagtsgiveren forfølger samme økonomiske Formaal med Fuldmagtsgivelsen som med Hvervgivelsen. I disse almindelige Tilfælde er Hvervgivelsen bestemmende for Fuldmægtigens Beføjelse, og hvis det drejer sig om en § 18-Fuldmagt, er Beføjelsen atter bestemmende for Fuldmagten. Har Fuldmagten særlig Tilværelse overfor Trediemand, faar Omfanget af de Beføjelser, der følger af Hvervgivelsen, kun Betydning, hvis Beføjelsen er snævrere end Fuldmagten og Trediemand indser eller burde indse dette. At skjule denne Forbindelse ved kun abstrakt at tale om Beføjelsen, er efter min Mening det samme som at stikke Hovedet i Busken.

Det er naturligt, at en Lov om Fuldmagt saa vidt mulig undgaar at komme ind paa Mandats- eller Hvervgivelsesproblemer, da den kun har til Opgave at løse Spørgsmaal om Retsvirkningen i Forhold til Trediemand. Men det vilde efter min Mening være utilgiveligt at give en videnskabelig Fremstilling af Fuldmagtsreglerne uden at gøre Rede for, hvilken Betydning Hvervgivelsen har for Fuldmagtsforholdet.

²⁵ Se bl a S 5 f, 22. M H t § 18-Fuldmagt paaberaaber Hult sig S 17 f Reglen i Aftl § 19. Jeg kan dog ikke se, at den viser noget. § 19 er ikke en ligefrem Konsekvens af nogen af de modstridende Opfattelser. Men efter min Mening kan den lettest indpasses i min Lære, der frit aabner Plads for at knytte Fuldmagtsvirkninger til en Adfærd fra Fuldmagtsgiveren, der ikke er en Erklæring til Trediemand.

²⁶ CivSp 5 f.

§ 31.

**Løfter fra eller til en Person, der ikke har
fornøden Fuldmagt.**

I. Løftemodtagerens Stilling overfor Hovedmanden.

I Tilfælde hvor en Person har afgivet et Løfte som Fuldmægtig for en anden uden fornøden Fuldmagt, saa at Løftet ikke har faaet umiddelbar Virkning for den anden, kan det senere faa Virkning for Hovedmanden, ialfald hvis han godkender Løftet (A), og efter Omstændighederne ogsaa ved Hovedmandens Passivitet (B).

A. Hovedmandens Godkendelse.

Naar et Løfte er afgivet i en andens Navn, men Hovedmanden ikke er blevet forpligtet derved paa Grund af manglende Fuldmagt, kan han blive forpligtet overfor Løftemodtageren ved at godkende Løftet.¹

Godkendelse kan ske ved udtrykkelig eller stiltiende Erklæring enten til Trediemand (Løftemodtageren) eller til den, der optraadte som Fuldmægtig.² Godkendelsen faar Retsvirkning i det Øjeblik, da Erklæringen kommer til Adressatens Kundskab. Naar Godkendelseserklæringen er kommet til Fuldmægtigens Kundskab, er Godkendelsen bindende ogsaa i Forhold til Trediemand.

Var der indgaaet en gensidig bebyrdende Aftale, kan Trediemand efter Omstændighederne træde tilbage fra Aftalen og derved forhindre, at Hovedmanden bringer Aftalen i Stand ved sin Godkendelse.

Hvis Trediemand ikke vidste, at Medkontrahenten manglede Fuldmagt, behøver han ikke at afvente, om Aftalen bliver god-

¹ Eks U 1928.512 H (ndfr Note 2), 1924.225 H, 1922.145 H, 1907.260 H, sml 1921.1010 H (Godkendelse ej bevist). Jfr 1 Udg § 20.III.E, *Lassen* I § 23 Note 103, *Stang* I § 31.II, *Platou* § 20.6, *Stenbeck og Lindhagen* Förmynderskapslagen 80, *Trygger* 114; BGB 177—78, OR 38, *Bowstead* Chap V, *Prochownick* § 125, Ung E 805.

² U 1928.512 H gaar ikke herimod, idet Afgørelsen beror paa, at den tidligere Aftale var ophævet, inden Godkendelsen indtraf.

kendt; han maa kunne træde tilbage, saalænge Godkendelse ikke er sket.³

— Det afgørende maa formentlig være, om Godkendelseserklæringen er kommet frem til Trediemand, inden han har afgivet sin Erklæring om Tilbagetræden.⁴ —

Var Trediemand vidende om, at Medkontrahenten savnede Fuldmagt, kan han derimod normalt først træde tilbage efter Forløbet af saa lang Tid, som med Rimelighed maatte forudsættes at medgaa til at indhente en Godkendelse.⁵

Derimod kan den foregivne Fuldmægtig næppe ved Erklæring til Trediemanden eller ved Aftale med ham berøve Hovedmanden Adgangen til Godkendelse.⁶

En simpel Godkendelse maa i Almindelighed tolkes saaledes, at Fuldmægtigens Løfte skal have samme Retsvirkning som, hvis der havde foreligget Fuldmagt ved dets Afgivelse. Men egentlig tilbagevirkende Kraft kan Godkendelsen ikke faa.

Hvis det drejer sig om en Overdragelse og andre i Mellemtiden har vundet Ret over den overdragne Genstand ved en Forføjning af Hovedmanden eller ved Kreditorfølgning, fortrænges disse Rettigheder ikke ved Godkendelsen.

Samme Virkning som en Godkendelse maa det efter Omstændighederne have, at Fuldmagtsgiveren tilegner sig og raader over Ydelser, som Trediemand har erlagt i Tillid til Fuldmagten.⁷

B. *Passivitet (Undladelse af Reklamation).*

Den, i hvis Navn et Løfte er afgivet uden fornøden Fuldmagt, maa ofte blive bundet, hvis han ikke reklamerer til Trediemand

³ Saaledes ogsaa BGB 178. Ifølge OR 38 antages Trediemand derimod at være bundet, naar blot Godkendelse senere sker, jfr *Oser* Anm IV.

⁴ Jfr *Almén* Avtl § 25 Note 4, *Stang* I § 31 Note 14.

⁵ Jfr Analogien af Mdhl § 43, *Lassen* I 221 f, *Almén* Avtl § 25 ved Note 1—4. Der tænkes her paa Tilfælde, hvor Trediemand har forhandlet med Mellemmanden og sluttet Aftale med ham. Hvis Trediemand har rettet sit Tilbud til Hovedmanden selv og modtager Brev med Akcept undertegnet i Hovedmandens Navn af en Person uden Fuldmagt, kan han afvise Akcepten som uvirksom — i Overensstemmelse med almindelige Regler om Paabud, ndfr § 38 v Note 59, og Tilbudet falder da ialfald bort, hvis Godkendelse ikke er kommet frem inden Udløbet af Akceptfristen.

⁶ Afvigende *Lassen* I § 24 ved Note 36, jfr ndfr III.

⁷ Jfr U 1934.27 H.

overfor Løftet. Aftl indeholder ingen almindelig Regel herom, men det kan ikke udelukke, at der kræves Reklamation.⁸

Ifølge Aftl § 32.2^o maa den, der har givet et Bud en Erklæring til mundtlig Fremførelse, reklamere uden ugrundet Ophold, naar han erfarer, at Erklæringen er blevet forvansket ved urigtig Gengivelse af Budet. Undlader han det, er han bundet ved Erklæringen i den Skikkelse, hvori den kom frem, saafremt Adressaten var i god Tro. En tilsvarende Regel bør vistnok opstilles om Løfter, som en § 18-Fuldmægtig har afgivet med Overskridelse af sin Beføjelse og Fuldmagt.⁹

Ved Fuldmagt med særlig Tilværelse er det ikke saa nødvendigt at kræve Reklamation, da Trediemand vinder Ret, naar han er i begrundet god Tro. Der kunde snarest være Grund til efter Omstændighederne at kræve Reklamation ved Stillingsfuldmagt,¹⁰ men selv her kan en almindelig Regel derom næppe opstilles.¹¹

C. Kan Trediemand kræve negativ Kontraktsinteresse?

I de Tilfælde, hvor Løftet ikke binder Hovedmanden, kan der rejses det Spørgsmaal, om han dog ikke maa erstatte Trediemand det Tab, som denne har lidt ved at stole paa, at Fuldmagtsgiveren var bundet (*den negative Kontraktsinteresse*). Dette Spørgsmaal afgør Aftl ikke; men det maa følge af almindelige Erstatningsregler, at Ansaret paahviler Hovedmanden, dels naar Trediemands Skuffelse kan tilregnes ham, dels hvor Ansaret kan støttes paa DL 3—19—2.¹² Hvis der ved Aftalen er tilført Hovedmanden en *Berigelse* paa Trediemands Bekostning, maa det bero paa almindelige Retsgrundsætninger, om Trediemand kan kræve denne afgivet.¹³

⁸ Jfr U 1924.255 H, 1902.203, 1896.883; sml ogsaa U 1931.257 H, 1910.426; 1926 B.183 (NRt 1924.627). Fremdeles om *Maglere* U 1927.643 H, 1908.209, 1901.548, 1883.524, 1870.884. Om *kollektiv Prokura* schw D i U 1921 B.159 f. Se ogsaa de specielle Regler i Kmsl §§ 78, 80, 83.2^o, 89, 91.2^o, jfr U 1933.189. Om § 91, sidste Pkt se ovfr § 29 Note 18.

⁹ Herfor *Hult* CivSp 11 ff, *Stang* I § 31.III, jfr ogsaa NRt 1924.627 (med Dissens) og *Arnholm* Passivitetsvirkninger 60 ff. Se derimod *Almén* Avtl 108 Note 5, d Mot 50, n Mot 53. I Tilslutning hertil har jeg i 1 Udg og i TfR 1930.14 f antaget, at der ikke kunde opstilles en alm Reklamationsregel svarende til Aftl § 32.2^o. Særlige Regler om Reklamationspligt giver Kmsl §§ 78, 80 og 89.

¹⁰ Jfr *Hult* og *Arnholm* l.c.

¹¹ Jfr modsætningsvis U 1934.27 H.

¹² Se derom Erstatningsret § 14.I. Jfr iøvrigt *Lassen* I 183, der tilføjer, at det er omtvistet, hvorvidt der ellers paahviler Fuldmagtsgiveren Ansvar. Sml *Karlgren* AvtSp 30 f.

¹³ Jfr herom Erstatningsret §§ 27—29, *Lassen* I § 33. *Lassen* I § 23 v

II. *Forholdet mellem Trediemand og den, der optraadte som Fuldmægtig.*

Naar den, i hvis Navn Fuldmægtigen er optraadt, bindes ved dennes Løfte, *staar Fuldmægtigen helt udenfor det indgaaede Retsforhold*, Aftl § 10, Søløv § 58. At Fuldmagtsgiveren ikke behørig opfylder Kontrakten, vedkommer ikke Fuldmægtigen,¹⁴ naar han ikke særlig har paataget sig Garanti herfor.¹⁵ Naar derimod Mellemmandens Løfte ikke binder den, i hvis Navn han er optraadt, fordi han handlede *uden Fuldmagt*,¹⁶ enten fordi han aldrig har haft Fuldmagt til at foretage Retshandelen, eller fordi hans Fuldmagt hertil var ophørt, kan der være Tale om, at Trediemand, med hvem Mellemmanden har indgaaet Retshandelen, kan holde sig til ham. Aftl § 25.1⁹ bestemmer herom, at *den, der optræder som Fuldmægtig for en anden, indestaar for, at han har fornøden Fuldmagt, og at Bevisbyrden derfor paahviler ham*.¹⁷ Oplyser han ikke, at han

Note 28 vil formentlig kun sige, at der ikke gælder en *almindelig* Regel om, at Trediemand har Krav paa Berigelsen, jfr ogsaa *Torp* Selskabsret 63 samt U 1917.362. P d a S er der adskillige DD om Indkøb paa Kredit uden Fuldmagt, der fremhæver, at Varerne er — eller ikke er — kommet den repræsenterede til Gode, se f Eks U 1898.719 H, sml ogsaa 1934.27 H, 1930.634 H, 1909.512, JT 1921.171, jfr herved *Lassen* I § 23 Note 20. Se ogsaa *Platou* 282 Note 11. En positiv Regel giver sv Aftl § 27.3⁹, se *Almén* Avtl 140 f, *Karlgrén* i Minnesskrift ægnad 1734 års lag 631 ff. Jfr ogsaa OR 39.3⁹.

¹⁴ HT 1865.492, NjT III.346 H, JU 1864.894, 1862.313, NjA XXV.75. Se ogsaa U 1912.569 H, 1922.544 H, 1941.117 H.

¹⁵ U 1908.488, 1907.181, 1892.641, jfr 1902.676, 1884.1049. Ifølge Fondsboersl 80 19 Marts 1930 § 4 er *Medlemmerne af Fondsbørsen* ansvarlige for Opfyldelsen af de Forretninger, som de udfører paa Fondsbørsen. — Fuldmægtigen kan dog blive ansvarlig, hvis han undlader at give Medkontrahenten Meddelelser, U 1893.226, eller fortier Fuldmagtsgiverens Insolvens for ham, U 1910.868, jfr 1929.14 H, *Schlossmann* I e II 397—400, eller iøvrigt anvender Svig, jfr f Eks U 1911.918; se fremdeles 1915.132, 1907.451.

¹⁶ At den, der uden Fuldmagt optræder i en andens Navn, kan binde denne, naar denne selv var ude af Stand til at handle og Handling var nødvendig, oplyses i Læren om uanmodet Forretningsførelse, Enkelte Kontrakter § 52.IV.

¹⁷ Reglen kritiseres af *N Jantzen* Godsbefordring til sjøs 15 ff og i NRT 1921.97 og 369, hvortil *Bugge* smstds 211, *Knoph* Sjørett 103. Se iøvrigt *Stang* I § 32.II. Den stemmer med hidtil fulgt Retspraksis, Schl III.642, U 1892.1276 H, 1918.370, 446, 478, 1917.501, 1916.237, 1914.257, 1908.479, 699, 730, 920, Resp I Novbr 1907 (U 1908.718), U 1906.802, 1897.729,

havde Fuldmagt,¹⁸ eller at hans Retshandel er godkendt af den opgivne Fuldmagtsgiver eller af andre Grunde, f Eks undladt Reklamation, er bindende for denne, skal han erstatte den Skade, som Trediemand lider ved, at Retshandelen ikke kan gøres gældende imod den opgivne Fuldmagtsgiver,¹⁹ altsaa i Almindelighed²⁰ *Opfyldelsesinteressen*.

Tredlemmand kan ikke vælge at fordre Naturalopfyldelse af Mellemmanden.²¹ Aftl § 25 hjemler paa den anden Side heller ikke, at Mellemmanden kan frigøre sig for Ansaret ved at opfylde Aftalen.²² Hvorvidt dette kan tilstedes ham, maa afgøres i Henhold til almindelige Regler, se herom Alm Del 73 f, 214 og 377.

Ansaret indtræder naturligvis ikke, naar Trediemand vidste eller burde vide (Aftl § 39), at den, som foretog Retshandelen, ikke

1893.651, 1892.1338, 1889.813, 887, 911, 1886.674, 670, AfR IV.373, jfr U 1901.1024, 1900.218, 1885.364, SHT 1865.134, 1871.56 og om Fæstemænd *Lassen* SpD 1897 § 132 Note 29; se ogsaa *Deuntzer* Fuldmagt 61—63, 27—28, jfr *Tybjerg* 153—154, men dog *Evaldsen* 84—85, Fuldmagt 19—21. Saaledes ogsaa hidtil gældende norsk Ret, *Stang* I¹ § 33, jfr dog tildels *Platou* § 20.7^o, og svensk Ret, *Almén* Avtl § 25 Note 11—13, 24—26, *Trygger* 158—162, *Ekström* 144. Ligeledes *Windscheid* § 74 Note 7 a, C c 1997, *Planio* II no 2256, *Bowstead* art 122—124, *Corneliusen* 18 Note 13, *Prochownick* § 142 d. BGB 179 anerkender udenfor Tilfælde, hvor Fuldmægtigen vidste, at han manglede Fuldmagt, kun Pligt til at tilsvare den negative Kontraktsinteresse, jfr ogsaa *Schey* ad Oestr 1009 Nr 8; mæglende Løsninger giver ogsaa OR 39, Ung E 806; se ogsaa *Schlossmann* I c II § 57.

¹⁸ Bevis antoges først i U 1926.662 H, 1927.224.

¹⁹ Se U 1921.957 H, 1923.147, 1922.226, SHT 1922.265, 1920.145. Sml U 1934.682 H, jfr TfR 1935.328. — Interessant er NRt 1923.561 (U 1924 B.166). — U 1925.521 H ansaa § 25 for uanvendelig paa Grund af det særlige Forhold, der bestod mellem Fuldmægtig og Trediemand. Paa *Mæglere* kan Aftl § 25 ialfald kun anvendes, naar Mægleren handler som egentlig Fuldmægtig, og efter nogles Mening ikke en Gang i saa Fald, jfr *Lassen* I § 23 Note 102, sml U 1928.1001 H, der dog ikke tager Stilling hertil. Se Spørgsmaalet *Knoph* Sjørett 102 ff, *Stang* I § 32 Note 8 med Henvisninger, *Karlgren* AvtSp 23 Note 25, *Johs Jantzen* Godsbefordring til sjøs 17 f.

²⁰ Er den opgivne Fuldmagtsgiver kommet under Konkurs, kan Trediemand kun fordre det Beløb, som han, hvis der havde været Fuldmagt, kunde have faaet udlagt i Konkursboet, Aftl d Mot 59—60, n Mot 60, *Almén* Avtl 129.

²¹ U 1940.894, 1921.593. Se derimod BGB 179, Ung E 806. Jfr ogsaa Vxl § 8, Chl § 11.

²² Se Regeringsforslaget til Aftl Bilag 2, 128, *Almén* Avtl § 25 Note 21—22.

havde fornøden Fuldmagt,²³ Aftl § 25.2^o. Det er ikke betinget af Mangel paa god Tro hos Mellemanden.²⁴ Dog hæfter denne ikke, naar han handlede i Henhold til en Fuldmagt, der var ugyldig eller uvirksom af Grunde, som han var uvidende om, og som Trediemand ikke kunde paaregne, at han vidste Besked om,²⁵ Aftl § 25.2^o. Naar Trediemand f Eks maatte forstaa, at Fuldmagten hvilede paa et Telegram, vil der normalt ikke kunne paalægges Fuldmægtigen Ansvar i Henhold til § 25.1^o, dersom Telegrammet er forvansket undervejs og Mellemanden ikke burde have indset dette.

Da § 25 bruger den Vending, at Mellemanden »indestaar for« sin Fuldmagt, kan den næppe anvendes, hvor Mellemanden var umyndig. I saa Fald maa Trediemand derimod i Almindelighed kunne kræve den negative Kontraktsinteresse erstattet, hvis Mellemanden har skuffet ham forsætlig eller uagtsomt.²⁶

Hvis en Person uden Tilladelse har indgaaet en Aftale *under en andens Navn*, saaledes at Trediemand maa tro, at han handler med den anden selv, men Bæreren af Navnet ikke er blevet forpligtet, kan Trediemand ialfald kræve Erstatning ifølge Analogien af Aftl § 25, og ved gensidige Kontrakter kan Trediemand træde tilbage fra Aftalen og kræve negativ Kontraktsinteresse. Men han maa vistnok ogsaa kunne fastholde Kontrakten og rejse de sædvanlige kontraktmæssige Krav mod den Person, han har handlet med, f Eks kræve Aftalen opfyldt, hvor en Fordringshaver efter almindelige Regler har Ret hertil.²⁷

III. Modtagelse af Løfter i fremmed Navn uden Fuldmagt.

Hvis et Løfte rettes til en Person i en andens Navn, men Modtageren af Løftet ikke har Fuldmagt til at modtage Løftet, er det formentlig Hovedreglen, at Løftet alligevel skaber Ret for Hovedmanden.²⁸ Aftaleloven giver vel ikke Hjemmel herfor. Men det er en naturlig Følge af almindelige Regler om Trediemandsløfter (ndfr § 36). Naar Løftet er Led i en gensidig Aftale, kan Hovedmanden

²³ Jfr U 1928.517 H; 1916.961, 1903.486, 1891.1207; Aftl d Mot 60, n Mot 61—62, *Almén* Avtl § 25 Note 27—35.

²⁴ Jfr Ung E 806; anderledes BGB 179, OR 39 (ovfr Note 17).

²⁵ Aftl d Mot 60—61, *Almén* Avtl § 25 v Note 35—40.

²⁶ Aftl d Mot 59, n Mot 62, *Almén* Avtl § 25 Note 16 og 17, *Bentzon* PR § 11 v Note 8, *Stenbeck og Lindhagen* Förmynderskapslagen 56. Sml U 1915.132 H, der dog ikke angaar en Umyndig.

²⁷ Sml v *Tuhr* BürgR II.2 345.

²⁸ Jfr JU 1863.170 om Gavebrev.

kun tilegne sig Retten, naar han godkender Aftalen som Helhed. Og Medkontrahenten kan ofte træde tilbage fra Aftalen.²⁹

Om den formentlige Fuldmægtig kan berøve Hovedmanden den Ret, der er skabt ved Løftet, enten ved Erklæring herom til Løftgiveren eller ved Aftale med denne,³⁰ er omtvistet. Ved rene Gaveløfter og andre rent ensidige Løfter maa Spørgsmaalet formentlig besvares paa samme Maade som ved Trediemandsløfter af lignende Art.³¹ Men hvad man end antager herom, bør en Person, der uden Føje er optraadt som Fuldmægtig ved Indgaaelsen af en gensidig Aftale, ikke have Adgang til at hindre Hovedmanden i at godkende Aftalen.³² Uhjemlet Indgaaelse af slige Aftaler i Trediemands Navn kan medføre Ulemper for Hovedmanden. Derfor bør han ialfald have det Middel til at værne sin Interesse, som Adgangen til Godkendelse er.

§ 32.

Almindelige Regler om Stedfortræderes Retshandler (Repræsentation).

Det er omtalt foran i § 27, at en Person paa flere forskellige Maader kan faa Magt til at handle som Stedfortræder for en anden, saaledes at de Retshandler, han indgaar i Hovedmandens Navn, medfører at denne bliver umiddelbart berettiget og forpligtet overfor Trediemand. Her skal det undersøges, om der kan opstilles

²⁹ Se herom ovfr ved Note 3—5.

³⁰ Se herom *Lassen* I § 24 ved Note 36, SpD 1897.855, *N Lassen Villien* som Forpligtelsesgrund 48 Note 1, *Platou* 271, *Goos* II 223, *Windscheid* § 74 Note 4 b. Ifølge BGB 177 kan Hovedmandens Godkendelse ikke hindres af Mellemanden, jfr *Enneccerus* I § 170.I.1. Tilsvarende OR 38.

³¹ Se herom ndfr § 36.VII.C.

³² *Jul Lassen* ansaa Reglerne om Trediemandsretshandler for anvendelige og antog derfor, at Løftemodtageren ordentligvis kunde opløse Trediemands Ret, saalænge der ikke var givet denne bindende Meddelelse om det skete. Jfr ovfr § 30 Note 6.

almindelige Grundsætninger om Retsvirkningerne af Stedfortræderes Retshandler.¹

Naar Stedfortræderen har den fornødne Magt til at handle som Stedfortræder, indtræder der følgende Retsvirkninger.

Hvis *Stedfortræderen modtager et Tilsagn*, der rettes til ham i Hovedmandens Navn, erhverver Hovedmanden Retten umiddelbart ved selve Tilsagnet, normalt i det Øjeblik, da Tilsagnet kommer til Stedfortræderens Kundskab. Hans Ret betragtes ikke som afledet fra Stedfortræderens, d v s som først tilfaldet denne og fra ham overført til Hovedmanden. Retten erhverves af Hovedmanden lige saa umiddelbart som i Tilfælde, hvor Trediemands Løfte er afgivet til ham. Derfor udelukkes Hovedmandens Erhvervelse af Retten ikke ved, at Stedfortræderens Bo er under Konkurs.

Afgiver Stedfortræderen et Tilsagn i Hovedmandens Navn, binder det Hovedmanden og kun ham. Drejer det sig om et Løfte, der skaber en Fordring, paahviler Forpligtelsen Hovedmanden. Er Tilsagnet en Forføjning, hvorved der umiddelbart raades over en Formuegenstand, faar det Virkning efter sit Indhold, hvis Hovedmanden havde den fornødne Raadighed. Dersom Løftet misligholdes, rammer ogsaa Misligholdelsesvirkningerne Hovedmanden. Det er ham, der eventuelt er forpligtet til at betale Erstatning. Om Handelskøb foreligger, beror paa Hovedmandens Forhold.

Selv om Stedfortræderen handler i Hovedmandens Navn, er det dog ham, der foretager Retshandelen. Men Retshandelens Indhold i Forbindelse med de Omstændigheder, der giver ham Magt til at handle som Stedfortræder, medfører, at dens Virkninger rammer Hovedmanden.

Naar det skal afgøres, *om en Viljeserklæring er ugyldig*, kommer de almindelige Ugyldighedsregler til Anvendelse paa Stedfortræderens Optræden. Reglerne i Aftl §§ 28—33 maa anvendes, hvis Stedfortræderen er blevet tvunget, narret, har taget fejl o s v.

Da Stedfortræderen ikke forpligter sig selv, kan man dog ikke kræve, at han er myndig. Hovedmanden behøver heller ikke at være myndig.²

¹ v Tuhr BürgR II.2 § 87.

² v Tuhr BürgR II.2 437. Fuldmagt til en Retshandel, hvis Foretagelse kræver Myndighed, kan en umyndig Fuldmagtsgiver dog ikke give paa egen Haand, jfr ovfr § 29 efter Note 22, hvor ogsaa Ugyldighed af Fuld-

Naar et Tilsagn rettes til Stedfortræderen i Hovedmandens Navn og Stedfortræderen var i ond Tro med Hensyn til en af de »svage« Ugyldighedsgrunde, bliver Løftet ugyldigt. Og hvis han var i ond Tro med Hensyn til Overdragerens Ret eller Raadighed, indtræder der ingen eksstinktiv Erhvervelse. Hvorvidt ogsaa ond Tro hos Hovedmanden faar Betydning, kan ikke besvares under eet.³

Hvis en Person afgiver et Løfte som Stedfortræder uden at have fornøden Magt til at forpligte Hovedmanden, maa en Løftemodtager, der er i god Tro, i Almindelighed kunne kræve Erstatning. De nærmere Regler herom er dog næppe ens for alle Stedfortrædere.⁴

Stedfortræderen staar i Almindelighed i et *Retsforhold til Hovedmanden*, og deraf vil som Regel følge Forpligtelser overfor Hovedmanden, ofte ogsaa Rettigheder. Der behøver dog ikke at bestaa et saadant Retsforhold. En Person kan have Magt til at handle som Stedfortræder, skønt han i Forhold til Hovedmanden ikke er berettiget til at handle i hans Navn. Dette er belyst i Fuldmagtslæren (ovfr §§ 28—29). Det kan ogsaa ske, at en Person har den omtalte Magt, uden at han er forpligtet til at bruge den eller til at varetage Hovedmandens Interesse. Saaledes kan Forholdet være, naar en Person har faaet Tilladelse til at optræde som Fuldmægtig i egen Interesse.

Om Retsforholdet mellem Stedfortræderen og Hovedmanden kan der ikke siges meget almindeligt. Bortset fra Tilfælde, hvor andet undtagelsesvis følger af Parternes Aftale, skal Stedfortræderen, naar han handler i Hovedmandens Navn, varetage dennes Interesse. I Sammenhæng dermed kan det maaske opstilles som Hovedreglen, at Stedfortræderen ikke er beføjet til at afgive Løfter i Hovedmandens Navn overfor sig selv.⁵

magter iøvrigt omtales. Tilsvarende Regler bliver der ikke Plads for m H t andre Stedfortrædere.

³ Om Fuldmagts giverens onde Tro se ovfr S 329 f.

⁴ Jfr om Fuldmagt ovfr § 31.II.

⁵ Egentligt Selvindtræde er en Stedfortræder som Hovedregel ikke beføjet til. Om han iøvrigt kan forpligte Hovedmanden ved Selvkontrahering, beror paa Retsforholdet mellem ham og Hovedmanden. Jfr *v Tuhr* BürgR II.2 § 84.VI. Om Fuldmægtigens Selvindtræde se ovfr S 306.

§ 33.

Telegrafiske Erklæringer, Brug af Bud, Agenter o l.*I. Løfter fremført ved Telegram eller mundtligt ved Bud.*¹*A. Forvanskning af Løftet.*

Naar en afgiven Viljeserklæring, som befordres ved *Telegraf* eller mundtlig² fremføres ved *Bud*, *forvanskes* ved Fejl fra Telegrafvæsenets Side eller ved urigtig Gengivelse af Budet, er Afgiveren *ikke bundet* ved Erklæringen i den Skikkelse, hvori den kom frem, selv om den, til hvem Erklæringen er afgivet, var i god Tro,³ Aftl § 32.2^o. — Talen er her naturligvis kun om materiel Forvanskning, men om den sker forsætlig eller uagtsomt eller hændelig, er uden Betydning. — Vil Afsenderen gøre gældende, at Erklæringen er uforbindende,⁴ har han dog at give Meddelelse (Aftl § 40) der-

¹ *Lassen* I § 23.V.1, *Evaldsen* 70, Fuldmagt 9 Noten, *Deuntzer* Fuldmagt 12 ff, *Platou* § 21.4^o, *Stang* I § 16, § 25.IV, *Hagerup* i TfR 1912.200—201, *Almén* Avtl 61, *Trygger* I ff, 7, 15, Aftl sv Mot 67, *Ekström* 774 ff, 607 f, 802 f, *Hernberg* i Festskrift for Wrede (1922) 276 ff; *Planck* Anm 4 foran § 164.

² Om Budet har faaet mundtlig eller skriftlig Besked, og om den fejlagtige Besked afgives mundtlig eller skriftlig, er uden Betydning.

³ Se *Stang* I § 16, *Hällström* Villfarelse 230 ff, *Karlgren* AvtSp 26 ff, 158 i Noten, *Munch-Petersen* i U 1914 B.143 (kritisk overfor Udk). I den norske Aftl findes de tilsvarende Regler i § 32.2^o, 3° og 5°; om 4° se ndfr Note 9. Reglen stemmer med Grundsætningerne om § 18-Fuldmagter og med, hvad der før Aftl var den almindelige Antagelse, se *Stang* I¹ § 21.IX og særlig om Telegram i TfR 1906.285 ff. Jfr Resp 23 Marts 1901 (U 1902.315), 16 Novbr 1900 (U 1901.338), ovfr § 17 v Note 23 og Retsafgørelser *Lassen* I § 23 Note 25. Som Aftl § 32.2^o ogsaa BGB 120, OR 27, *Prochownick* I 531, *Corneliussen* 54—55, derimod Oestr 871 og tildels Ung E 775, se ogsaa om fransk Ret *Demogue* I no 260, *Lyon-Caen et Renault* III no 23 f og om amerikansk Ret *Corneliussen* 51—52. De her foreliggende Spørgsmaal synes i det hele at være de samme som dem, der opstaar ved § 18-Fuldmagt, naar Bemyndigelsen overskrides; men denne Opfattelse er ikke den almindelige, se f Eks *Planck* Anm 4 foran § 104.

⁴ Om han i saa Fald er pligtig at vedstaa Erklæringen, som den blev afgivet af ham, se *Almén* Avtl § 32 Note 56, *Stang* I 536 smh m det ovfr § 17 II.C.2 bemærkede.

om⁵ uden ugrundet Ophold, efter at Forvanskningen er kommet til hans Kundskab. Undlader han det, er han bundet ved Erklæringen i den Skikkelse, hvori den kom frem, saafremt den, til hvem Erklæringen er afgivet, var i god Tro,⁶ Aftl § 32.2^o.

Bud i Aftl § 32.2^o maa formentlig forstaas paa den ovfr i § 27.I nævnte Maade. En nøjagtig Afgrænsning har dog næppe Interesse for Anvendelsen af § 32.2^o, som bør anvendes analogt paa Fuld-mægtige, ialfald naar deres Stilling nærmer sig til et Buds.⁷

Da den forvanskede Erklæring ikke binder Afsenderen, selv om Modtageren er i god Tro, kunde der rejses Spørgsmaal om til Gengæld at paalægge Afsenderen at erstatte den godtroende Modtager af Erklæringen det Tab, han har lidt ved at stole paa Erklæringen.⁸ Aftl giver dog ingen Regel herom.⁹ Lovens Forfattere har med Vilje overladt Spørgsmaalet til Domstolenes Afgørelse.

Af almindelige Erstatningsregler følger, at Afsenderen maa være erstatningspligtig, naar Forvanskningen skyldes Fejl fra hans Side,¹⁰ endvidere kan Ansvar indtræde ifølge DL 3—19—2.¹¹ Denne Lovbestemmelse kan ikke føre til Ansvar for Afsenderen af et Telegram, og det er omtvistet, hvorvidt der paa andet Grundlag bør paalægges ham Ansvar, naar Forvanskningen ikke skyldes Fejl fra hans (eller hans Folks) Side. Under Henvi-
 sning til, at den telegrafiske Befordring frembyder særlig Fare, og at Telegrafvæsenet ikke hæfter for sine Folks Fejl, antog *Lassen*, at der

⁵ Jfr *Stang* I 315, se ogsaa BGB 121, Ung E 786. Om det Tilfælde, at Budet ikke forvansker den det givne Besked, men »afgiver en helt anden Erklæring« end Beskeden, jfr *Almén* Avtl § 32 Note 55.

⁶ Undladelse af den i Kmsl §§ 82 og 90 foreskrevne Reklamation i Anledning af Forvanskning har en svagere Virkning, idet den kun bevirker en Omlægning af Bevisbyrden. Grunden hertil er, at Forvanskningen i disse Tilfælde skyldes Adressatens Tillidsmand, Aftl d Mot 79, n Mot 32—33, *Almén* Avtl § 6 Note 16. Sml *Karlgren* i SvJT 1933.44.

⁷ Jfr ovfr § 31 v Note 9.

⁸ Dette Spørgsmaal afgøres i Litteraturen og Lovgivningerne paa meget forskellig Maade, *Hindenburg* 17—25, *Stang* I 232 ff, *Platou* 265—267, *Gjelsvik* Vildf 91—92, 83, *Almén* Avtl § 32 Note 60—65, *Windscheid* § 309 Note 5—8. Ansvar ogsaa udenfor Tilfælde af Brøde paalægges af BGB 122, tildels Ung E 780.

⁹ N Aftl § 32.4^o bestemmer: Er forvanskningen foranlediget ved skyld fra avsenderens side, pligter han at erstatte mottageren det ved feilen forvoldte tap.

¹⁰ Jfr U 1920.355 H (TfR 1921.282).

¹¹ Se herom *Lassen* I § 35.I.

var Grund til at paalægge Afsenderen af et Telegram Ansvar, hvis han selv ensidig havde valgt denne Befordringsmaade. Dette er dog meget omtvisteligt.¹²

Telegrafvæsenet har ifølge særlige Bestemmelser intet Ansvar for Telegraferingsfejl.¹³ Et Bud, der afgiver urigtig Besked, ifalder derimod Ansvar efter almindelige Erstatningsregler, men Aftl § 25 kan ikke anvendes paa Bud i teknisk Forstand.¹⁴

B. *Andre Spørgsmaal. Fuldmagtsregler?*

Aftl § 32.²⁰ stemmer ialfald i Hovedsagen med, hvad der gælder om Fuldmagt, som alene hviler paa Fuldmagtsgiverens Erklæring til Fuldmægtigen.¹⁵ Derfor er det naturligt at undersøge, om en Erklæring, der er fremført ved Telegram eller mundtligt ved Bud, ikke i det hele bør følge samme Regler som Erklæringer, der afgives af en § 18-Fuldmægtig. Spørgsmaalet kan dog næppe besvares ens for alle Tilfælde.

Telegrafiske Erklæringer kan ikke sidestilles med Erklæringer, der afgives af en Fuldmægtig. Bortset fra Spørgsmaalet om Forvanskning af Indholdet ved Fejl fra Telegrafvæsenets Side maa de vistnok sidestilles med Erklæringer fra Afsenderen selv, f Eks Erklæringer i Brev. Et Telegram, der bringes ud og kommer til Adressatens Kundskab, maa være bindende, selv om Afsenderen forinden havde tilbagekaldt det overfor Telegrafvæsenet, og dette maa formentlig gælde, selv om det skyldes en Fejl fra Telegrafvæsenet, at Telegrammet ikke blev standset i Tide. Bestemmelserne i Aftl §§ 21—23 om en § 18-Fuldmægtigs onde Tro m H t Død, Unyndiggørelse og Konkurs kan heller ikke overføres paa Telegrafvæsenets onde Tro.

Fuldmagtsreglerne kan heller ikke anvendes fuldt ud paa Erklæringer, der *fremføres mundtlig* af et Bud.

Der er vistnok Tilfælde, hvor Budet ganske ubetinget skal aflevere sin Besked, d v s hvor Ordren til ham ikke opstiller Betingelser, hvis Tilstedeværelse Budet skal prøve, og han heller ikke er beføjet til efter Konduite at lade være med at fremføre Erklæringen. I slige Tilfælde kan Fuldmagtsreglerne ikke anvendes, og saaledes navnlig ikke de nævnte Bestemmelser i §§ 21—23. Om Løftet er ugyldigt, maa formentlig udelukkende bero paa Løftgiverens Forhold. Budsenderen maa blive bundet, selv om Adressaten ved Tvang eller Svig har bevæget Budet til at fremføre Erklæringen. Men hvis Budet har modtaget en Tilbagekaldelse, før han fremfører Erklæringen, bliver Afsenderen ikke bundet ved Fremførelsen. Bortset fra dette Tilfælde kan det siges, at Budet ikke kan handle i Strid med sin Beføjelse ved at fremføre Erklæringen.

¹² Aftl d Mot 79; se iøvrigt *Sindballe* i U 1915 B.271, Aftl n Mot 78, 79, *Stang* I § 16 Note 12, TfR 1906.288, *Almén* Avtl § 32 Note 64, *Ekström* 607 f, *Hällström* Villfarelse 203.

¹³ Se Post- og Telegrafanordning 313 11 Nov 1937 § 11.

¹⁴ Jfr *Lassen* I § 23 Note 118, *Stang* I § 32 Note 8, *Platou* 275.

¹⁵ Jfr ovfr § 29 v Note 27 og § 31 Note 9.

Men ofte er Overbringeren ikke et blot Værktøj for Afsenderen. Det kan være paalagt ham kun at fremføre Erklæringen under visse Betingelser, og alt efter deres Art vil Overbringeren da faa større eller mindre Lighed med en typisk Fuldmægtig. Ofte maa det ogsaa antages, at Overbringeren efter Konduite skal holde Erklæringen tilbage, naar der indtræder uforudsete Begivenheder, der bringer bestemmende Forudsætninger hos Afgiveren til at briste, f Eks naar Overbringeren erfarer, at Afsenderen er død. I slige Tilfælde kan Fremførelsen af Erklæringen falde udenfor Budets Beføjelse, og Erklæringsmodtagerens Stilling maa da bestemmes efter Fuldmagtsregler, normalt efter Reglerne om § 18-Fuldmagter.

II. Erklæringer rettet til en Person igennem hans Bud.¹⁶

Viljeserklæringer til Trediemand kan i Almindelighed med Virkning for Trediemand kun fremsættes overfor en Mellemmand, der har Fuldmagt til at modtage Erklæringen eller anden Magt til at være Stedfortræder. Men der er Tilfælde, hvor Mellemmanden kaldes Bud for Adressaten, fordi hans Modtagelse af Erklæringen ikke sidestilles med en Stedfortræders. Som Eks kan nævnes, at A sender sit Bud til T med et Tilbud og tilkendegiver Budet eller T, at Budet maa tage Svar med tilbage. I slige Tilfælde maa Svaret normalt betragtes som kommet frem til A, naar det modtages af Budet. — Og dette maa gælde, selv om Budet forsømmer at bringe Svaret videre. — Men T bliver formentlig som Hovedregel ikke bundet ved sit Løfte, før det kommer til A's Kundskab.¹⁷ Herfor taler Analogien af Kmsl § 81.¹⁸

Hvis T's Løfte er fremkaldt ved Svig eller rammes af en anden »svag« Ugyldighedsgrund, maa Løftet blive ugyldigt, naar A var i ond Tro, da han fik Kundskab til Løftet. Var A i god Tro, men Budet i ond Tro, maa der, ialfald naar Løftet afgives mundtlig til Budet, tages Hensyn til de Ugyldighedsgrunde, som selve Modtagelsen af Løftet gjorde synlige for Budet.¹⁹ Og Budsenderens Ret kan ikke strække sig ud over det, som Budet med Føje antager for indeholdt i Løftet.²⁰

¹⁶ Jfr 1 Udg 200 f, *Lassen* I § 24 ved Note 30—34, v *Tuhr* BürgR II.2 358 ff, *Oertmann* I 602.

¹⁷ Afvigende *Lassen* I § 24 v Note 30, hvor Budet faar (mundtlig) Akcept, *Trygger* 128 f med en Modifikation 13 f. Ifølge en af *Lassen* optaget Lære skulde den ovfr i Teksten opstillede Regel dog gælde, naar Løftegiveren benyttede Erhververens Mellemmand som sit Bud til at bringe Løftet til Budets Afsender. Den i Teksten opstillede Regel maa ialfald gælde, hvor Budet ikke af Svaret kan forstaa, hvad der loves.

¹⁸ Jfr ndfr v Note 22.

¹⁹ *Lassen* I § 24 v Note 32 vilde fuldt ud anvende Fuldmagtsreglerne. Sml ndfr v Note 24—26.

²⁰ Jfr *Lassen* I § 24 Note 33.

III. *Tilbud fremkaldt ved Mellemmand, der ikke er Fuldmægtig.*

Nok saa praktisk er det, at en Mellemmand uden Fuldmagt bruges til at skaffe Tilbud. Saaledes bruges navnlig som Regel de i Kmsl Kap 3 og 4 nævnte »Salgsagenter«, d v s Handelsagenter, Handelsrejsende og de i § 93 nævnte »Pladsagenter«, samt Forsikringsagenter.

Om de i Kmsl nævnte Agenter giver Kmsl § 81, jfr §§ 90—93, en Regel, hvoraf det fremgaar, at Trediemand kan *tilbagekalde* sit Tilbud overfor Agenturgiveren ved en Erklæring, der kommer frem til Agenturgiveren senest samtidig med, at Tilbudet kommer til hans Kundskab.²¹ Denne Regel synes det naturligt at anvende analogt paa Tilbud, der rettes til andre »Agenter«²² og overhovedet andre Personer, som ikke har Fuldmagt til at slutte Aftale, jfr om Bud ovfr v Note 17. Hvor denne Regel anvendes, kan de Retsvirkninger, der ellers indtræder, ved at Løftet kommer til Løftemodtagerens Kundskab, først antages at indtræde, naar Løftet kommer til Hvervgiverens Kundskab.

Et Løfte, der modtages af slige Agenter, maa ialfald blive ugyldigt, naar Agenten har fremkaldt Løftet ved Svig,²³ retstridig Tvang eller Udnyttelse. Men det maa formentlig antages, at Løftet ogsaa bliver ugyldigt, naar Agenten er i ond Tro m H t en Ugyldighedsgrund,²⁴ og at det ikke forpligter Løftegiveren udover, hvad Agenten med Føje kunde antage omfattet af Løftet.²⁵ Dette maa vistnok som Hovedregel gælde, selv om Agenten lader Tilbudgiveren underskrive en skriftlig Erklæring (Ordreseddel, Slutseddel, Forsikringsbegæring), der er beregnet til at gaa videre til Agenturgiveren.²⁶

²¹ I Udg § 21 v Note 102, Kmsl d Mot 105, *Lassen* I § 24 Note 28 a, sml fra ældre Ret U 1914.166, der synes konkret begrundet, *Staub* Anh z § 361 Anm 32.

²² Dette antog *Lassen* 1 c. I 1 Udg § 21 v Note 103 ytrede jeg Tvivl. Se derimod *Stang* I § 21 Note 30.

²³ Jfr U 1941.684 H, 1922.1000 H, 1924.605, 1926.415, jfr 1923.707 (urigtigt Anbringende fra Agenten), 1925.125, 1928.1145, 1915.238, *Lassen* I § 24 Note 32. Se endvidere U 1921.547 (sønderjysk-tysk Ret), *Planck* § 123.III, *Oertmann* I 425 f, v *Tuhr* SchwOR 267 f. Om Svig fra Stiftere og Ledere af Aktieselskaber se *Sindballe* Selskabsret III 92 ff, *H H Bruun*, *Poul Jacobsen* og *N H Bache* i U 1926 B.205 ff, 237 ff, 1929 B.81 ff, *W Paulsen* i Juristen 1937.184 ff, *Karlgren* Stiftelseurkund 68 ff, SvJT 1938. 187 ff.

²⁴ U 1919.432, 1929.825, 1897.163. Sml 1932.560.

²⁵ U 1913.282, 1889.321, 1883.1239 og maaske flere af Dommene i § 31 Note 17. Se fremdeles U 1931.325 H (m Note 1), 1927.92 H, 1929.1135.

²⁶ U 1913.282, 1929.825 (der paalagde den uagtsomme Løftegiver Erstatningspligt). Afvigende U 1919.441, 1895.681, jfr ogsaa 1892.25. Se om Forsikringsagenter Henvisninger i »Enkelte Kontrakter« 222, navnlig *A Bentzon* FAL 39 ff, *Hult* i Festskrift f Marks v Würtemberg 301 ff, og iøvrigt *Stang* I 396, *Illum* AFR 102 f. Det er ogsaa noget uklart, i hvilket Omfang Agenturgiveren kan undgaa Reglen ved i det skriftlige Doku-

§ 34.

Retshandler, der binder Trediemand, skønt de ikke afgives i hans Navn.*I. Forføjninger over Trediemands Formuegenstande.¹*

Naar en Person ved Løfte i eget Navn raader over en bestemt Formuegenstand, der tilhører en anden, kan Forføjningen faa umiddelbar Virkning for Ejeren, hvis denne har tilladt Løftegiveren at foretage Forføjningen.

Det praktisk vigtigste Eksempel herpaa er Salgskommissionærens Salg af Kommissionsgodset. Naar H har givet K i Kommission at sælge en bestemt Formuegenstand og K sælger den og derved handler i Overensstemmelse med sine Pligter efter Kommissionsaftalen (sin »Beføjelse«), faar Køberen samme Ret over eller til Salgsgegenstanden, som ved Salg, der er foretaget af Hovedmanden selv (Kommittenten). Dette er der Enighed om. Reglen stemmer med, hvad der er udviklet i Fuldmagtslæren.² Naar Kommissionæren er bemyndiget til at sælge Kommittentens Gods i eget Navn, maa et Salg, der ligger inden for Bemyndigelsen, have umiddelbar Virkning for Kommittenten.

ment at indsætte en Bestemmelse om, at Aftaler, der ikke er paaført Dokumentet, er ugyldige. U 1909.588 antog, at Medkontrahenten i et saadant Tilfælde var bundet uden Hensyn til en Betingelse, som Agenten var indgaaet paa. Sml ogsaa U 1919.502 H (der dog tillige paaberaaber sig manglende Bevis). Men nyere DD synes at bestræbe sig for at naa til et modsat Resultat, dels ved streng Fortolkning af Klausulen, se U 1923.707, jfr endvidere U 1931.163, dels ved at opstille den Sætning, at Forudsætningen for Klausulens Betydning er, at det ikke har eller burde have staaet Agenten klart, at Underskriften blev givet uden Gennemlæsning af Dokumentet og i Tillid til, at det havde et andet Indhold, jfr U 1913.282. Sml ogsaa 1931.344, 1941.684 H, *A P Larsen* Berl Tid Lov og Ret 11 Febr 1933. I alle Tilfælde maa ogsaa her Agentens Svig gøre Løftet ugyldigt, jfr ovfr Note 23, sml U 1923.707.

¹ Jfr 1 Udg 172 f, *Ussing* i TFR 1930.33 m Henvisn, *Stang* I 384 ff, jfr I¹ § 27.IV, § 31.III, *Lassen* I § 23 Note 114. BGB 182—85.

² Jfr ovfr § 28.III.B.1. *Stang* førte oprindelig Forholdet ind under Fuldmagt, se ndfr § 35 Note 27.

Reglen gælder, selv om Kommissionæren ikke havde faaet Godset i sin Besiddelse, og selv om Køberen undtagelsesvis ikke har opnaaet Omsætningsbeskyttelse for sin Ret, f. Eks. fordi det drejer sig om fast Ejendom og Køberen ikke har faaet sin Ret tinglyst. Men Kommissionærens Salg skaber kun en Ret til selve den solgte Ting, ikke en personlig Fordring imod Kommittenten.

Hvis Kommissionæren sælger *generisk bestemte Varer*, er Aftalen ikke en Forføjning over bestemte Genstande, men skaber kun en almindelig Fordringsret mod Kommissionæren. Først naar Trediemand ved Opfyldelsesakter eller andre Handlinger fra Kommissionærens Side faar Ret til eller over bestemte Genstande, der tilhørte Kommittenten, opnaar han en Ret, han kan gøre gældende overfor Kommittenten.

Ejendomsretten over Kommissionsgodset gaar direkte over fra Kommittenten til Køberen og betragtes ikke som overgaaet først til Kommissionæren. Dette fastslaar Kmsl. § 53.1⁹ for Lovens Omraade.³

Hvornaar Trediemand opnaar Omsætningsbeskyttelse for sin Ret, afgøres efter almindelige Regler om Ejendomsrettens Overgang.

Ifølge Kmsl. §§ 54—55 faar Kommissionærens Forføjninger over Kommissionsgods under visse Betingelser fuld Retsvirkning, selv om Kommissionæren i Forhold til Kommittenten var uberettiget til at forføje som sket.⁴ Dertil kræves, at Forføjningen angaar Kommissionsgods, som Kommissionæren havde i sin Besiddelse, og at Trediemand ved Erhvervelsen var i god Tro.⁵ — Kravet til god Tro bestemmes nærmere i Kmsl. — Derimod kræves det ikke, at Genstanden er overgivet til Trediemand,⁶ jfr Kmsl. § 54 »Ret til Godset«.

De for Kommission gældende Regler er i Hovedsagen Udslag af mere almindelige Retsgrundsætninger.⁷ Det er den almindelige Regel, at en Person ikke ved Løfte i eget Navn kan paadrage en anden en egentlig personlig Forpligtelse, men at han i eget Navn kan foretage virksomme Forføjninger over en andens Formue-

³ Jfr hertil *Hult* Kommissionärsavtalet 60 ff.

⁴ Reglerne behandles indgaaende i *Hult* Kommissionärsavtalet 63 ff, 79 ff, 110 ff. Se iøvrigt *Eberstein* i SvJT 1918.321 ff, *Kjeld Rørdam* JT 1925.155 ff, *Illum* AFR 105 ff.

⁵ Dette var vistnok ogsaa tidligere gældende Ret, U 1910.389. Nærmere Aftl. d. Mot. 68—70. Se iøvrigt *Rørdam* i JT 1925.155 og Kritik hos *Illum* l. c.

⁶ Se Kmsl. d. Mot. 68. Hvis man med den ældre Lære selv ved Aftaler om individuelt bestemte Ting sonderer mellem Overdragelse og (obligatorisk virkende) Kontrakter, gælder Reglen ogsaa Kontrakter, se d. Mot. l. c, *Lassen* I § 23 v. Note 116.

⁷ Se nærmere herom *Ussing* i TFR 1930.33 m. Henvisn.

rettighed, naar denne anden har givet ham Magt dertil. Han kan saaledes overdrage den, stifte begrænsede Rettigheder over den eller opgive (ophæve) Rettigheden helt eller delvis.⁸ Magten hertil (»Dispositionsmagten«) kan ligesom Fuldmagt skabes dels ved den andens (»Magtgiverens«) Bemyndigelse, dels ved en Erklæring fra Magtgiveren til Trediemand eller ved anden Optræden fra Magtgiverens Side, der er egnet til for Trediemand at være Tegn paa, at Magten bestaar. Den skabes hyppigt ved, at Magtgiveren udruster den bemyndigede med Legitimation som Indehaver af selve den Ret, hvorover der disponeres, f Eks overgiver ham en Veksel med Endossement lydende paa hans Navn eller in blanco.

Skønt der ikke foreligger Fuldmagt i teknisk Forstand, naar en Person legitimeres til at optræde i eget Navn, synes der at kunne paaberaabes en Analogi fra Reglerne om Fuldmagt med særlig Tilværelse overfor Trediemand i alle Tilfælde, hvor Erklæringen efter Form og Indhold fremtræder som bestemt til at tjene som Legitimation overfor Trediemand ved Forføjninger. Men selv om Erklæringen ikke har dette Præg, maa den virke legitimerende, naar den er udstedt i Forbindelse med en Bemyndigelse netop for at tjene til Legitimation ved den bemyndigedes Forføjninger.⁹

Naar dette er Tilfældet, er der formentlig Grund til at lade Trediemand erhverve Ret i videre Omfang, end Aftl § 34 hjemler. Det maa navnlig antages, at Trediemand kan vinde Ret, selv om han ved, at den legitimerede ikke er Indehaver af Rettigheden. Dette maa ogsaa gælde i Tilfælde, hvor Erklæringen ikke fremtræder som en Legitimation, naar den dog faktisk var bestemt til Legitimation og Trediemand opfattede den saaledes.¹⁰

Fremdeles maa Kmsl §§ 54—55 formentlig anvendes analogt overalt, hvor en Løsøregenstand overgives til en Person, der samtidig bemyndiges til at sælge den i eget Navn, og derfor navnlig ogsaa ved det saakaldte Kreditkonsignationsforhold.¹¹

⁸ Jfr et Eks i U 1871.940. Se endvidere U 1933.860—61 (Børsvoldgift).

⁹ Jfr *Ussing* i TFR 1930.33.

¹⁰ *Hult* Kommissionärsavtalet 106 ff vil ikke tillægge den Omstændighed, at Dokumentet udstedes som Legitimation, nogen Betydning og vil derfor kun anerkende Eksstinktion efter Aftl § 34, der ikke kan medføre eksstinktiv Erhvervelse, naar Trediemand ved, at den legitimerede ikke er Ejer. Dette kan jeg ikke være enig i. Min Opfattelse har Støtte i en Analogi fra Kmsl §§ 54—55. *Hults* Undersøgelse giver iøvrigt en værdifuld Belysning af Problemet. Men jeg kan ikke godkende hans teoretiske Synspunkt, hvorefter Trediemands Ret udledes af en i Kommittentens Optræden liggende Garanti for Kommissionærens Legitimation.

¹¹ Herimod gik U 1923.1 H, jfr *Troels G Jørgensen* i TFR 1924.63, *Ch V Nielsen* i U 1923 B.160. Afgørelsen skyldes vistnok, at Højesteret her første

II. *Løfter, der gaar ud paa at paadrage Trediemand en personlig Forpligtelse.*

Den ene Person kan i Almindelighed ikke ved sit Løfte paadrage den anden en Forpligtelse til at erlægge en generisk bestemt Ydelse eller en Arbejdsydelse, naar han ikke i Løftet tilkendegiver, at den anden skal blive forpligtet.¹² Men naar dette er tilkendegivet, maa Løftet vistnok betragtes som afgivet af Løftgiveren som Stedfortræder, altsaa i den andens Navn. En klar Udtalelse herom kan ikke kræves. Det er tvivlsomt om der overhovedet findes Tilfælde, der bør opfattes saaledes, at Løftgiveren optræder i eget Navn og dog forpligter Trediemand personlig.

Som Eks kan maaske nævnes de saakaldte Kommissionsveksler (Kommissionstratter).¹³ C trækker en Vekslen paa B til A's Ordre, men skriver i Vekslen, at Beløbet skal føres i Regning for T. Dette betyder, at B skal have Dækningskrav mod T. T bliver kun forpligtet til at dække B, hvis han har lovet B Dækning eller har givet C Magt til at forpligte ham til at dække Vekslen. C udsteder uden Tvivl Vekslen i eget Navn, og det har næppe Betydning at afgøre, om den i Vekslens Dækningsklausul liggende Erklæring om, at T vil dække Vekslen, skal opfattes som afgivet i T's Navn.

§ 35.

**Retshandler, der foretages for Trediemands Regning.
Kommissionærens Retshandler.**

I. *Indledning.*

Ofte aftaler to Personer, at en eller flere Retshandler, som den ene i eget Navn slutter med Trediemand, skal gaa paa den andens

Gang blev stillet overfor Begrebet Kreditkonsignation og erkendte, at det var noget andet end Kommission. Dette burde dog ikke have hindret en analog Anvendelse af Reglerne i Kmsl. Herfor *Lassen* i SpD I 310 Note 8, *Ussing* i U 1923 B.163 ff, *Vinding Kruse* i TfR 1924.436, jfr ER III 1370, *Rørdam* i U 1925 B.103 og JT 1925.159 ff. Se endvidere U 1924.566, der ikke har følt sig bundet af U 1923.1, og Noten i U 1929.262 H, hvorefter den ny H skulde være Udtryk for, at Begrundelsen fra den ældre H ikke er opretholdt. Selve Præmisserne tager dog ikke Stilling til Spørgsmaalet, jfr *Troels G Jørgensen* i TfR 1929.501. I det her omtalte Tilfælde forelaa der iøvrigt ikke Kreditkonsignation, men Salg i fast Regning til Videreforhandling, men under Ejendomsforbehold.

¹² Om visse Undtagelser og Grænsetilfælde se ovfr § 27.II.B. Om Tilfælde, hvor Løftgiveren handler for en andens Regning se ndfr § 35.

¹³ Jfr herom Enkelte Kontrakter 147.

Regning. Hovedeksemplet er Kommissionskontrakten, hvorved Kommissionæren paatager sig at indgaa Aftaler for Kommittentens Regning, men i eget Navn. At Aftalen indgaas for den andens (Kommittentens) Regning, vil sige, at han (Kommittenten) skal have Tab og Fordele ved Retshandelen.

Aftalen mellem Kommittent og Kommissionær har efter almindelige Regler forpligtende Virkning for dens Parter. Reglerne herom er kort omtalt i Enkelte Kontrakter § 48. Her skal kun rejses det Spørgsmaal, om de Aftaler, Kommissionæren i Henhold til Kontrakten indgaar med Trediemand, medfører Retsvirkninger, som umiddelbart rammer den Person, for hvis Regning Aftalen blev sluttet (Kommittenten).

Om Retsvirkningerne af Kommissionærens Aftaler med Trediemand rammer Kommittenten i Stedet for Kommissionæren, afgør Kmsl i Hovedsagen for det praktisk vigtige Omraade, *Salgs- og Indkøbskommission m H t Løsøre*. Derfor tales der i det følgende navnlig herom.

II. *Bliver Kommittenten forpligtet overfor Trediemand?*¹

Det er nævnt i § 34, at Kommissionærens Forføjninger over Kommissionsgodset kan faa umiddelbar Virkning efter deres Indhold, skønt Godset tilhører Kommittenten. Tilbage staar Spørgsmaalet, om Kommittenten bliver personlig forpligtet ved Kommissionærens Køb eller Salg.

Kmsl § 56.¹⁰ fastslaar, at Kommittenten ikke bliver forpligtet: Trediemand erhverver kun Fordringsret mod Kommissionæren, ikke mod Kommittenten.² Reglen gælder, selv om Trediemand vidste, at den paagældende optraadte som Kommissionær, og for hvis Regning han optraadte.

§ 56.²⁰ tilføjer: Trediemand kan ikke overfor Kommissionæren

¹ 1 Udg § 20.IV. *Lassen* I § 23.IV og iøvrigt navnlig *Hult* Kommissionärsavtalet 13—59.

² Saaledes ogsaa dansk Ret før Aftl, JT IV.1.18, U 1894.564, jfr 1875. 1033 og ovfr § 31 Note 13, *Deuntzer* Fuldmagt 273, 278—83, *Evaldsen* Fuldmagt 86—92, *Grundtvig* i U 1898.865. Afvigende *Hindenburg* i TfRvæs. 1866.251, *Platou* 282—83, *Ekström* § 243. Ogsaa fremmede Lovgivninger nægter i Almindelighed et Krav mod Kommittenten, se HGB 383, *Staub* § 383 Anm 20—21, OR 32 samt engelsk Ret bortset fra Tilfælde, hvor Aftalen indgaas af en »agent« med Fuldmagt, jfr ovfr § 27 Note 10 og det der citerede. Om fransk Ret se *Hult* Kommissionärsavtalet 16 f.

eller dennes Konkursbo støtte nogen Ret derpaa, at Kommissionæren har Krav paa at faa eller har faaet Gods eller Penge af Kommittenten til Opfyldelse af Aftalen. Denne Bestemmelse tager Afstand fra en ældre Lære, der vilde gøre en Undtagelse fra Hovedreglen (som nu er udtrykt i § 56.1^o). Forsaavidt Kommissionæren har et Dækningskrav mod Kommittenten, antog nogle, at Trediemand fik en særlig Adgang til at gøre Kravet gældende, naar Kommissionæren kom under Konkurs.³

Om Kmsl's Løsning legislativt er den bedste, er tvivlsomt. Begrundelsen i Mot er ikke overbevisende, og *Hult*⁴ kommer efter indgaaende Prøvelse til det Resultat, at den ældre Lære burde være gennemført ved »civil« Kommission, d v s udenfor Handelskommission. *Hult* hævder iøvrigt, at § 56.2^o ikke kan udelukke Trediemands Ret til Dækning i Tilfælde, hvor Kommissionæren overfor Kommittenten var forpligtet til kun at bruge Dækningen til Trediemands Fyldestgørelse. Der kan findes en vis Støtte herfor i d Mot til § 56, da de forudsætter, at Reglen sigter til Dækning, som Kommissionæren har fri Raadighed over.

Der kan føres visse praktiske Grunde i Marken til Støtte for Reglen i Kmsl § 56.2^o. En modsat Regel vilde paa den ene Side ikke give Kommissionærene øgede Handelsmuligheder, da Trediemand ikke ved Aftalens Indgaaelse kunde regne med at være sikret ved Reglen, og paa den anden Side kunde den svække Kommissionærens almindelige Kredit ved at skabe Særret for enkelte Kreditorer. Men dette har kun afgørende Vægt for typiske Tilfælde af Handelskommission.

Udenfor Kmsl's Omraade maa det i Analogi med Kmsl § 56.1^o være Hovedreglen, at Trediemand ikke faar nogen Fordring mod den, for hvis Regning Aftalen er indgaaet. Men det er mere tvivlsomt, om man bør føle sig bundet af Analogien af Kmsl § 56.2^o.⁵

Spørgsmaalet om Gyldigheden af Kommissionærens Løfte maa afgøres efter almindelige Løfteregler.⁶ Selv om Løftemodtageren ved, at Løftegiveren handlede som Kommissionær, behøver han ikke at undersøge, om Kommissionsaftalen er gyldig. Men hvis Trediemand undtagelsesvis indsaa eller burde indse, at den var ugyldig, og at Kommissionæren var uvidende herom, kan Kommissionærens Løfte blive ugyldigt efter Aftl § 33 eller de Grundsætninger, der er fremstillet ovfr i § 18.II.⁷

³ Jfr *Lassen* I¹ § 23 ved Note 52, *Hindenburg* i TfRvæs 1866.251, *Evaldsen* Fuldmagt 92 ff. Efter *Grundtvigs* Kritik i U 1898.865 turde Lassen ikke fastholde Læren, se *Lassen* I² § 23 v Note 52—53.

⁴ Kommissionärsavtalet 27—48.

⁵ *Hult* 1 c 44.

⁶ Jfr herved *Hult* 1 c 268 ff om Tilfælde, hvor Kommissionærens Vildfarelse ikke deles af Kommittenten.

⁷ Jfr *Hult* 1 c 274 ff.

III. Erhverver Kommittenten Retten ifølge Trediemands Løfte?

A. Om de Rettigheder, der skabes ved Trediemands Løfte til Kommissionæren, tilhører Kommittenten eller Kommissionæren, har været omstridt.⁸

Efter herskende tysk Lære tilfalder Rettighederne principielt Kommissionæren og overføres først til Kommittenten, ved at Kommissionæren overdrager dem til ham.⁹ I dansk Retslitteratur før Kmsl blev det derimod hævdet, at Rettighederne tilfalder Kommittenten i samme Øjeblik, som de erhverves af Kommissionæren.¹⁰ Den praktiske Forskel mellem de to Standpunkter er dog forholdsvis ringe. Tysk Lovgivning gennemfører nemlig paa et Hovedpunkt Regler, der stemmer med den danske Opfattelse. Det fastslaaes, at den ved Kommissionens Udførelse erhvervede Forandringsret mod Trediemand er Kommittentens i Forhold til Kommissionæren og dennes Kreditorer, saa at Kommittenten er Separatist i Kommissionærens Konkursbo.¹¹ Paa den anden Side anerkendte den danske Lære, at Kommissionæren fik en Sikkerhedsret over de erhvervede Rettigheder.

Kmsl har nu givet udførlige Regler om disse Spørgsmaal. Loven har ikke principielt sluttet sig til nogen af Teorierne, men nøjes med at afgøre de praktisk vigtigste Spørgsmaal. Ved Fremstillingen

⁸ 1 Udg § 21.III, *Lassen* I § 24.III, *Hult* Kommissionärsavtalet 116—257, *Evaldsen* 95—100, Fuldmagt §§ 5 og 6, *Deuntzer* Fuldmagt 253—56 og 269—73, *Hindenburg* i TfRvæs 1866.248—51 og 263—67, *Platou* § 21.5^o, *Ekström* 820 f, *Eberstein* i SvJT 1918.321 ff.

⁹ Saaledes *Planck* Anm 5 foran § 164 og for *Gemeines Recht Windscheid* § 482 Note 17 a og 18, § 172 Note 13 og 16, § 155 Note 7. I et vist Omfang faar Kommittenten dog Retsbeskyttelse mod Kommissionærens Kreditorer, jfr ndfr Note 11. Ogsaa i schweizisk Ret erhverver Kommissionæren Rettighederne, men Fordringen mod Trediemand gaar under visse Betingelser over til Kommittenten, se OR 32, 401 jfr 110 og 434. Fransk Rets Stilling er uklar jfr C comm 575, *Lyon-Caen et Renault* III no 479—81, 500, se herom og om fremmed Ret i det hele *Hult* Kommissionärsavtalet 117 ff, 207 ff. — Oplysninger om Kommissionsinstitutets historiske Udvikling giver *C Arup* Studier i engelsk og tysk Handelshistorie, se særlig §§ 250, 464 ff om Modsætningen mellem engelsk Opfattelse (Forretningen er Kommittentens) og tysk (Forretningen er Kommissionærens).

¹⁰ Se *Lassen* I § 24.III, SpD 1897 § 140.II.

¹¹ Saaledes med Hensyn til Indkøbs- og Salgskommission HGB 392.2^o. For schweizisk Ret følger Resultatet af OR 401.

af Reglerne maa der sondres mellem de tre forskellige Forhold (B—D).

B. *Ejendomsretten til Gods, som købes af Indkøbskommissionæren*.¹²

Kmsl § 53.2^o fastslaa, at Gods, som Indkøbskommissionæren erhverver for Kommittentens Regning, er Kommittentens Ejendom. Kommissionæren faar dog ifølge § 36 Panteret i det indkøbte Gods for visse Krav. Og ubeføjede Dispositioner, som Kommissionæren foretager over Tingen, mens den er i hans Besiddelse, gælder til Fordel for Trediemand, som ved Erhvervelsen var i god Tro (Kmsl §§ 54 og 55).

§ 53.2^o medfører, at Kommittenten som Separatist kan kræve den til ham indkøbte Ting udleveret af Kommissionærens Konkursbo, og at Kommissionærens Kreditorer ikke kan gøre Udlæg i Tingen.

Ifølge Mot til Kmsl vil Bestemmelsen fastslaa, at Erhvervelsen for Kommittenten indtræder i det Øjeblik, Godset vilde være blevet Kommissionærens, hvis han var optraadt for egen Regning.¹³ Ved Køb af individuelt bestemte Genstande skulde Kommittenten herefter blive Ejer i det Øjeblik, da Sælgerens Løfte kommer til Kommissionærens Bevidsthed. Ved Genuskøb maatte yderligere kræves, at Godset var individualiseret paa en saadan Maade, at Kommissionæren vilde have faaet Ejendomsretten, hvis han havde handlet for egen Regning, f Eks at Godset var »leveret« ved Afsendelse til Kommissionæren. Men det er ikke altid muligt at lade Ejendomserhvervelsen indtræde saa tidligt.¹⁴ Det kan kun ske, naar der allerede da kan paavises bestemte Genstande, som Kommissionæren er bundet til at anerkende som købt for Kommittentens Regning.

Hvis en Handelskommissionær har købt et Parti Varer i den Hensigt paa en Gang at skaffe Varer til sig selv og til Kommittenten, kan denne ikke faa Ejendomsret, før bestemte Genstande er udskilt til ham, og formentlig maa endda kræves, at Udskillelsen er sket under saadanne Omstændigheder, at den er bindende for Kommissionæren. Og hvis Kommissionæren køber et Parti Varer uden at have truffet afgørende Bestemmelse om, for hvis Regning Købet sker, kan Kommittenten ikke blive Ejer, før Kommissionæren træffer bindende Bestemmelse om, at Købet skal gælde som foretaget for Kommittentens Regning. Det sidste faar praktisk Betydning, naar Kommissionæren overfor Kommittenten var berettiget til at købe Varer af samme Art som Hvervets til sig selv eller til en anden

¹² Spørgsmaalet er indgaaende undersøgt i *Hult* Kommissionärsavtalet 117—206, der giver fyldige Oplysninger om Litteraturen.

¹³ Sv Kmsl § 53 siger, at Kommittenten bliver Ejer »omedelbart«, men denne tolkes som »straks«, jfr *Hult* I c 134 f.

¹⁴ Jfr hertil *Hult* I c 144 ff, især 158 ff.

Kommittent. Bestemmelsen i § 53.2^o maa derfor forudsætte, at Kommissionæren allerede ved Købet var bundet til at anerkende bestemte Genstande som købt for Kommittentens Regning.¹⁵

Grundsætningen i § 53.2^o maa formentlig gælde ogsaa *udenfor Kmsl Omraade*.

C. *Ejendomsretten til den Købesum, der betales* til Salgskommissionæren.¹⁶

Hvem der bliver Ejer af den Købesum, som Trediemand betaler til Salgskommissionæren, giver Kmsl ingen almindelig Regel om. Kun hvor Købesummen betales til Konkursboet, fastslaa § 60.2^o, at Boet skal afgive det modtagne til Kommittenten. Men det maa formentlig antages, at Kommissionæren bliver Ejer af Købesummen i alle Tilfælde, hvor han modtager Beløbet i eget Navn og er berettiget til at lade Pengene gaa ind i sin Formue og raade over dem. — En Handelskommissionær har i Almindelighed Ret hertil, saalænge han er solvent og opfylder sin Afregningspligt. — Hvis Kommissionæren ikke har Ret til at raade over den Købesum, han modtager, men skal holde den adskilt fra egne Midler, synes det paa den anden Side naturligt at lade Kommittenten faa Ejendomsretten ved selve Betalingen, selv om Kommissionæren modtager Beløbet i eget Navn. I disse Tilfælde bør man med andre Ord følge lignende Grundsætninger, som gælder om Indkøbskommission efter § 53.2^o.¹⁷

¹⁵ Hult hævder energisk, at Kommissionæren ikke bindes til at anerkende Forretningen som foretaget for Kommittentens Regning ved at foretage Købet i den Hensigt at købe for Kommittentens Regning. I alle Tilfælde, hvor Kommissionæren ikke var forpligtet til at lade det foretagne Køb gælde for Kommittentens Regning, kræver Hult i Princippet, at Kommissionæren efter Købet paadrager sig Forpligtelse dertil, f Eks ved at afsende Meddelelse til Kommittenten eller ved at bogføre Købet som udført for Kommittentens Regning. Efter min Mening er det tvivlsomt, om disse Regler bør godkendes. I Lighed med hvad der er antaget ovfr i § 7, synes det ikke udelukket, at Kommissionæren kan blive bundet ved at foretage et Køb til Opfyldelse af sin Pligt efter Kommissionsaftalen. *Karlgren* Studier 118 f gaar — ligesom adskillige andre Forfattere — endnu videre, se deroverfor *Hult* I c 151 i Noten. Om ældre dansk Opfattelse se *Lassen* SpD 1897 751 f.

¹⁶ Herom *Hult* I c 216.

¹⁷ Jfr Enkelte Kontrakter 363. *Lassen* SpD 1897 748 opstillede som den almindelige Regel, at Købesummen var Kommittentens. *Hult* I c 218 ff betragter ogsaa ved Handelskommission Kommittenten som Ejer af Købesummen, naar den holdes afsondret for hans Regning.

D. *Fordringsrettigheder mod Trediemand*.¹⁸

Kmsl afgør ikke, om de Fordringsrettigheder, som erhverves ved Kommissionærens Udførelse af Kommissionen, tilhører Kommittenten eller Kommissionæren. Under Hensyn til den herskende Tvivl, og navnlig fordi man i Sverige havde sluttet sig til den romanistiske Opfattelse,¹⁹ er Kmsl gaaet den Vej at overlade Konstruktionsspørgsmaalet til Videnskabens Afgørelse og at fastslaa de enkelte Retssætninger om Forholdet. Ordningen er i Hovedtræk den, at Kommissionæren indtil videre har »Retten til at gøre Fordringen gældende« mod Skyldneren, Kmsl § 60, men der kræves ingen »Transport« til at overføre Fordringen til Kommittenten. Denne kan ifølge Kmsl §§ 57 og 58 ved Erklæring til Kommissionæren eller dennes Konkursbo tiltage sig den nævnte Ret mod at fyldestgøre ham eller Boet for hans Krav eller stille Sikkerhed for dem. I Handelskommission (Kmsl § 4.2^o) er det dog tillige en Betingelse herfor, at Skyldnerens Forpligtelse efter Aftalen ikke opfyldes i rette Tid, eller at Kommissionæren ikke har opfyldt sin Afregningspligt eller har handlet svigagtigt mod Kommittenten eller er kommet under Konkurs, Kmsl § 57.2^o. Men da Kommittenten altid kan tiltage sig Retten, naar Kommissionæren er kommet under Konkurs, da Boet skal afgive Betaling, der indgaar til det (Kmsl § 60.2^o),²⁰ og da Kommissionærens Kreditorer ved Kmsl § 61 i Almindelighed er afskaaret fra at gøre Udlæg i Fordringen, er Kommittentens Ret fuldt sikret overfor Kommissionærens Kreditorer. Ogsaa overfor Kommissionærens Dispositioner over Fordringen er Kommittenten i Almindelighed sikret, da Kommissionæren ikke har Beføjelse til at afhænde Fordringen undtagen, forsaavidt det følger af hans Sikkerhedsret, og der ikke er Grundlag for nogen særlig eksstinktiv Erhvervelse i denne Henseende.²¹ Skyldneren frigøres ved Betaling til Kommissionæren eller til dennes Konkursbo, medmindre han vidste eller burde vide, at det var Kommittenten, som havde Retten til at gøre Fordringen gældende, Kmsl § 62. Betaler han til Kommittenten, uagtet det ikke var denne,

¹⁸ Herom *Hult* I c 206—51.

¹⁹ Kmsl sv Mot 167, *Afzelius* Om Cession 41, Kmsl d Mot 70—71, n Mot 62.

²⁰ Sml U 1931.488 H.

²¹ Jfr *Lassen* I § 24 v Note 46.

som havde Retten til at gøre Fordringen gældende, maa han alligevel opfylde den overfor Kommissionæren, forsaavidt det ikke oplyses, at denne ikke lider nogen Skade ved, at Opfyldelse er sket til Kommittenten i Stedet for til ham, Kmsl § 63. Tilsvarende Regler gælder om Modregning, Kmsl § 64. Opfylder Kommissionæren eller hans Konkursbo Trediemands Forpligtelse, kan Kommittenten ikke gøre Fordringen gældende, Kmsl § 58.2^o.

I det sidstnævnte Tilfælde maa Kommissionæren utvivlsomt betegnes som den egentlige Kreditor. Omvendt er det klart, at Kommittenten er Kreditor, naar han i Overensstemmelse med Lovreglerne har tiltaget sig Retten til at gøre Fordringen gældende. For de øvrige Tilfælde er det noget tvivlsomt, hvilken Konstruktion der giver det bedste Billede af Retsreglerne.

Formentlig kan Reglerne ikke tilfredsstillende sammenfattes i en enkelt Konstruktion.

Da Kommissionslovens Regler i det væsentlige stemmer med ældre Rets, fastholdt *Lassen*²² sin Konstruktion, at den af Kommissionæren paa Kommittentens Vegne erhvervede Ret er Kommittentens, at Kommissionæren har en Sikkerhedsret over den, at Kommissionæren har en indenfor visse Grænser uigenkaldelig Beføjelse til at raade over den overfor Skyldneren, samt at Kommittenten indtil videre savner, medens Kommissionæren indtil videre har Legitimationen overfor Skyldneren.²³ Denne Konstruktion ses heller ikke at give Anledning til nogen Fejlslutning. Men den lider af en Uklarhed. Den »Beføjelse« til at raade over Fordringen overfor Skyldneren, som Kommissionæren har, er en uklar Retsfigur.²⁴ Derfor skal her nævnes en anden Konstruktion, der gaar ud paa, at Kommissionæren har den aktuelle Ret (Fordringsret mod Trediemand), Kommittenten den eventuelle Ret, idet Forholdet er et lignende som ved en betinget Overdragelse af Retten.²⁵ Denne Konstruktion giver bedre Udtryk for Kommissionærens

²² Se *Lassen* I § 24.III, jfr *Lamm* i SvJT 1920.83 f.

²³ *Hult* I c 253 ff forsvare en lignende Opfattelse som Lassens for »civil« Kommission, men for Handelskommissionen antager han, at Kommissionæren delvis maa betragtes som Fordringshaver, navnlig i Forhold til Trediemand, medens Kommittenten er Fordringshaver i andre Relationer.

²⁴ *Lassen* I 226 anvendte oprindeligt Udtrykket »Bemyndigelse«; men ved »Rettelser og Tilføjelser« ændredes det til »Beføjelse«, da jeg havde gjort ham opmærksom paa, at Beføjelsen formentlig ikke — som en Bemyndigelse efter Lassens Lære — var blot obligatorisk beskyttet, men at den maatte kunne hævdes overfor Kommittentens Kreditorer. Det faar Betydning i Handelskommission.

²⁵ Saaledes *Rabenius* i TfR 1918.340.

»Ret til at gøre Fordringen gældende« og for Kravet om, at Kommittenten særlig maa »tiltage sig Retten«. Til Gengæld synes den at harmonere daarligere med Reglerne om Betaling og Modregning i Kmsl §§ 62—64.

Udenfor Kmsl Omraade kan de enkelte Regler i Kmsl §§ 57 ff næppe anvendes analogt. Men Kommittenten maa ialfald have en tilsvarende Retsbeskyttelse overfor Kommissionærens Kreditorer. Kommissionæren vil vistnok i de fleste Tilfælde ikke være beføjet til at gøre Fordringen gældende. Og hvor han ikke har Beføjelse hertil, bør det formentlig antages, at Fordringen straks tilhører Kommittenten, men at Kommissionæren er legitimeret som Fordringshaver, saaledes at Skyldneren, saalænge han er i god Tro, kan betragte ham som Fordringshaver.

E. *Erhverver Kommittenten Rettighederne direkte fra Trediemand?*

Det er omtvistet, hvorledes Kommittentens Retserhvervelse nærmere skal opfattes.²⁶ *Fr Stang* hævder, at Kommissionærens Retshandel stifter Ret og Pligt umiddelbart for Kommittenten paa lignende Maade som Fuldmægtigens, og at der foreligger et Repræsentationsforhold.²⁷ De fleste opfatter Forholdet saaledes, at Kommissionæren erhverver Rettighederne for sig selv, men at Kommissionsaftalen bevirker, at de — straks ved Erhvervelsen eller senere — overføres til Kommittenten.²⁸

Den sidste Opfattelse ligger nærmest, naar man ser paa Grundlaget for Kommittentens Retserhvervelse. At Kommittenten faar Ret ved Kommissionærens Aftale med Trediemand, maa bero dels paa denne Aftale, dels paa Kommissionskontrakten. Da Trediemands Aftale med Kommissionæren gaar ud paa at skabe Ret for Kommissionæren, kan den alene ikke forklare, at Kommittenten faar Retten. Det er en afgørende Forskel fra Aftaler, som indgaas af en Stedfortræder i Hovedmandens Navn, og fra Trediemandsløfter. Kommittentens Retserhvervelse maa derfor skyldes Kommissionskontrakten.

At Kommissionskontrakten kan bevirke, at Retten tilfalder Kommittenten, forklares naturligst med, at Kommissionskontrakten som naturale negotii indeholder Tilsagn fra Kommissionæren om, at de Rettigheder, han vilde erhverve ved de Aftaler, han indgaar for Kommittentens Regning, straks skal tilfalde Kommittenten. Forklaringen herpaa kan med *Lassen*²⁹ gives saaledes:

²⁶ Hertil navnlig *Hult* I c 136 ff.

²⁷ *Stang* I 348 f, 384 f. Tidligere førte *Stang* Forholdet direkte ind under Fuldmagt, se *Stang* I¹ § 27.IV, men nu *Stang* I 349. Imod *Stangs* Opfattelse *Eberstein* i SvJT 1918.321 ff, *Hult* I c 138 ff, *Ussing* i TFR 1936.181. Om Udtrykket »omedelbart« i sv § 53 se ovfr Note 13.

²⁸ Saaledes *Lassen* I 223.

²⁹ *Lassen* I 223, jfr Aftaler I Udg 203. *Jul Lassen* beskrev Forholdet saaledes, at Kommissionæren har »bundet sin Erhvervsevne« til Fordel for Kommittenten. Der er næppe vundet noget ved at danne Begrebet Bundethed af Erhvervsevnen, og Konstruktionen dækker ialfald ikke de Tilfælde, der er omtalt ved Note 14—15 og 38. Imod Opfattelsen ogsaa *Hult* I c 153 Note 2.

Det materielle Formaals for Kommissionsforholdet er, at de af den kommitterede Forretning flydende Fordele og Tab skal være Kommittentens, ikke Kommissionærens. At der til dette Formaals Opnaaelse er valgt en Fremgangsmaade, som medfører, at de ved Kommissionens Udførelse paatagne Forpligtelser overfor Medkontrahenten paahviler Kommissionæren (ovfr II), giver ingen Grund til, at Kommissionæren skulde beholde de erhvervede Rettigheder for sig selv, indtil han overførte dem til Kommittenten. Kommissionsforholdets Formaal maa medføre, at de af Kommissionæren for Kommittentens Regning erhvervede Rettigheder straks bliver Kommittentens, medmindre Kommissionærens eller Medkontrahentens Interesser maatte kræve et andet Resultat. Kommissionæren har navnlig Interesse i at holdes skadesløs for Overtagelse af visse Pligter og at faa Godtgørelse for Udlæg og Vederlag for Arbejde. Men disse Interesser er tilstrækkelig beskyttet ved, at der tillægges ham en Sikkerhedsret over de ved Retshandelen med Medkontrahenten erhvervede Rettigheder.

Kommissionskontrakten indeholder med andre Ord *noget i Retning af en Forhaandsoverdragelse* (anteciperet Overdragelse) af Rettighederne til Kommittenten.

Denne Opfattelse er formentlig den, der stemmer bedst med de Regler, der gælder paa Omraadet. Men de almindelige Regler om Forhaandsoverdragelser³⁰ maa fraviges i enkelte Retninger, hvor der indtræder lignende Retsvirkninger som ved Brug af Fuldmægtig.

Foreløbig ses der bort fra de ovfr omtalte Tilfælde, hvor det først efter Kommissionærens Aftale med Trediemand bestemmes, at Aftalen skal betragtes som indgaaet for Kommittentens Regning.

Overfor Kommissionærens Kreditorer faar Kommittenten vistnok fuld Beskyttelse for sin Ret, selv om Kommissionæren ikke har foretaget, hvad der kræves til at skaffe Omsætningsbeskyttelse for en Erhvervelse ved Overdragelse fra ham. Dette viser sig ialfald³¹ med Hensyn til den Fordring mod Trediemand, som opstaar ved Kommissionærens Aftale med Trediemand. Kommittentens Ret til at gøre Fordringen gældende er ifølge §§ 57—61 beskyttet mod Kommissionærens Kreditorer, selv om Trediemand ikke har faaet Underretning om, at Retten er Kommittentens. Efter Analogien af Gbl § 31 maatte Underretning derimod kræves, hvis Kommittenten erhvervede Fordringen ved Overdragelse fra Kommissionæren.³²

Reglen i Kmsl § 64, hvorefter Trediemand kan bringe Krav paa Kommissionæren i Modregning baade overfor Kommissionæren — overfor hvem de kan modregnes, selv om de er erhvervet paa et Tidspunkt, da Trediemand vidste, at Kommissionæren solgte for en andens Regning — og over-

³⁰ Herom bl a *ν Tuhr* BürgR II.1 § 60.IV, *Lassen* SpD 1897 § 144 samt ovfr § 26.

³¹ Med Hensyn til Ejendomsretten til indkøbt Gods bliver Resultatet i de fleste Tilfælde ens, hvilken af de to Opfattelser man end lægger til Grund, jfr *Hult* I c 179 f.

³² Se herom Alm Del 246.

for Kommittenten, kan paa den anden Side kun forenes med almindelige Retsgrundsætninger, naar Fordringen betragtes som overført fra Kommissionæren til Kommittenten.

Hvis Kommissionæren ikke er bundet ved Kommissionskontrakten og hæver den, og hvis Kommittenten afviser den Aftale, Kommissionæren har sluttet, faar Aftalen med Trediemand samme Virkning som, hvis der ikke var indgaaet nogen Kommissionskontrakt. Kommissionæren bliver derfor Ejer af de indkøbte Varer.³³

Hvad der er den rette Løsning, kan ogsaa omtvistes i Tilfælde, hvor den Ret, der skabes ved Aftalen med Trediemand, efter almindelige Regler kun erhverves, naar Erhververen er i god Tro.³⁴

Der tænkes dels paa Tilfælde, hvor Trediemands Løfte rammes af en af de »svage« Ugyldighedsgrunde, dels paa Tilfælde, hvor Trediemand ikke havde fornøden Ret eller Raadighed over det solgte og Kommittenten derfor kun kan vinde Ret ved en eksstinktiv Erhvervelse.

Naar Kommissionæren var i god Tro, maa han erhverve sin Sikkerhedsret, selv om Kommittenten var i ond Tro. Om Kommittenten bør vinde Ret trods sin onde Tro, maa formentlig afgøres efter Regler, svarende til dem, der gælder om Erhvervelse gennem Fuldmægtig.³⁵

Var Kommissionæren i ond Tro, men Kommittenten i god Tro, bør Kommittentens gode Tro næppe værnes i alle Tilfælde.³⁶ Men den bør vistnok værnes ved typisk Handelskommission, hvor Kommittenten ikke blander sig i Hvervets Udførelse og ikke engang kræver Besked om, hvem Kommissionæren slutter Aftale med, jfr Kmsl § 7, da Forholdet her i det hele staar almindelig Handel nær. Naar Omsætningspapirer købes igennem en Vekselerer eller Bank som Kommissionær, er det særlig klart, at der trods Kommissionærens onde Tro maa indtræde Eksstinktion til Fordel for Kommittenten, naar denne opfylder Eksstinktionsbetingelserne, hvortil ved Omsætningsgældsbreve hører, at han faar Gældsbrevet i Hænde. Men saa langt som Kommissionærens Sikkerhedsret rækker, kan den tidligere Ejer af Dokumentet eventuelt opnaa Værn for sin Ret.

I Forholdet mellem Kommissionæren og Kommittenten gennemføres heller ikke almindelige Regler om Overdragelse. Kommissionskontrakten er en Arbejdsaftale (en Mandatskontrakt), og Kommissionæren faar derfor ikke samme Pligter som en Sælger — medmindre han selv indtræder i Aftalen. — Dette kan sluttet af Kmsl § 14, hvorefter Kommissionæren som Hovedregel ikke engang indestaar som Selvskyldner for Trediemands Opfyldelse af Aftalen. Kommissionæren ifalder derfor heller ikke Vanhjemmelsansvar efter Reglen i Kbl § 59.

³³ Jfr *Hult* I c 180 ff.

³⁴ Se om disse Spørgsmaal navnlig *Hult* I c 280—90, *Ussing* i TfR 1936.182 ff.

³⁵ Jfr ovfr S 329.

³⁶ Se dog *ν Tuhr* BürgR II.2 § 84 Note 98.

Herefter³⁷ indtræder der ikke helt de samme Retsvirkninger som ved en Forhaandsoverdragelse.

Kommissionsaftalen kan iøvrigt ikke betragtes som en bindende Forhaandsoverdragelse i Tilfælde, hvor Kommissionæren ifølge Aftalen med Kommittenten var berettiget til at erhverve de paagældende Rettigheder for sig selv eller for andre.³⁸ Denne Frihed tilkommer ofte, eller vel endog som Regel, Indkøbskommissionæren. Og i saa Fald beror det paa hans Beslutning, om et Køb, han foretager, skal betragtes som sluttet for Kommittentens Regning. I slige Tilfælde vil der ofte foreligge noget, der ligner en Overdragelse fra Kommissionæren til Kommittenten, men der kræves næppe det samme som ved en Overdragelse, for at Kommittenten skal erhverve Retten.

§ 36.

Trediemandsretshandler.

I. *Hvad der forstaas ved Trediemandsretshandler. Hovedarter.*

A. Løfter (og Aftaler) kan, som det er nævnt i § 27.I, skabe Ret for Trediemand, d v s andre end Løftemodtageren (Aftalens Parter), fordi Løftet (Aftalen) gaar ud herpaa. De Løfter, der rettes til en Person i hans Egenskab af Stedfortræder for en anden, er omtalt ovfr i §§ 27—28, § 30.I, § 31.III og § 32. I det følgende fremstilles Reglerne om andre Retshandler, der kan skabe Ret for Trediemand, fordi de gaar ud herpaa. De kaldes *Trediemandsretshandler*.¹

³⁷ Hult behandler forskellige andre Spørgsmaal, saaledes I c 183 ff Kommissionærens Standsningsret.

³⁸ Jfr Hult I c 153 Note 2.

¹ I Udg § 21.1, Lassen I § 24.1, Torp i TfR 1890.1 ff, Stang I § 24, N Cohn i TfR 1914.1 ff og i Livsforsikringskravet, navnlig 71—94, 135—146, 163—171, 212—215, jfr dertil *Vinding Kruse* i TfR 1919.175 ff, *Bentzon* i SvJT 1919.166 ff; fremdeles *Evaldsen* 86—94, *Aagesen* 306, 330 Noten, 640 ff, Program 1872.28, RR I 224 ff, *Goos* I 226 f, II 222 f, *Deuntzer* Fuldmagt 17 f, *Gram* 237, *Mourier* i U 1869.746 ff, *J E Larsen* 53; *Hagerup* 162 f og i NRt 1886.337 ff, *Aubert* 174 ff og 42, *G W Gram* 26 ff, *Thomle* Gjældsovertagelse §§ 1—15; *Trygger* Fullmakt 26 Note 1, *Nordling* 199 ff, 218 f, *Serlachius* § 22, *Lundstedt* Aftal ang prestation till tredjeman og i SvJT 1918.31, Obl I 179 ff, *I Tavaststjerna*: Lifförsäkringsaftalet till förmån för tredjeman, Anm deraf af *Ekström* i TJFF 1913.302 ff; *Undén* i SvJT 1917.97 ff, *Stjernstedt* Våra avtalslagar 313 ff. Oversigt over tysk Litteratur se *Windscheid* §§ 316, 316 a, *Planck* Anm foran § 328.

Udtrykket blev brugt af *Jul Lassen*. Vore ældre Forfattere talte om Retshandler til Gunst for Trediemand (*negotia in favorem tertii*).²

Udenfor Begrebet holdes som antydte Tilfælde, hvor Løftet rettes til en Person i hans Egenskab af Stedfortræder for en anden, f Eks som hans Fuldmægtig eller Værge.

Det er navnlig Aftaler, der saaledes kan skabe Ret for Trediemand. I Reglen taler Forfatterne derfor om Trediemandsaftaler. Naar Udtrykket Trediemandsløfter ofte bruges i det følgende, er Grunden dels, at der undertiden kan skabes Ret for Trediemand ved et uakcepteret Løfte, dels og navnlig, at det i gensidige Aftaler er vigtigt at holde Rede paa, hvem af Parterne der har afgivet Trediemandsløftet.

Dansk Ret kender Trediemandsretshandler, der hverken er (rene) Løfter eller Aftaler. De omtales nedenfor under V.

B. *To Slags Trediemandsløfter.*

Trediemandsløfterne kan deles i to Hovedgrupper.

1. Ved de fleste og praktisk vigtigste Trediemandsløfter virker Ydelsen til Trediemand som *en indirekte Ydelse fra Løftemodtageren*. Som Eksempler paa slige Løfter kan nævnes Livsforsikring til Fordel for Trediemand³ — her foreligger et Trediemandsløfte fra Selskabet til Forsikringstageren. — Fremdeles det Tilfælde, at Sælgeren af en fast Ejendom ved Salget forbeholder Trediemand Ret til en vis Nydelse af Ejendommen eller til visse Ydelser fra Køberen⁴ — her er det Køberen, der afgiver Trediemandsløftet, — eller det, at A giver B en Gave med Paalæg om, at B skal erlægge en Ydelse til T — her indeholder B's Modtagelse af Gaven normalt et Trediemandsløfte fra ham til A⁵. —

I alle disse Tilfælde virker Ydelsen til Trediemand (T) som *en indirekte Ydelse fra Modtageren af Trediemandsløftet* (Adressaten, i

² Retshandel til Fordel for Trediemand siger *Torp* I c.

³ Se herom FAL § 102 og Enkelte Kontrakter § 38.VI. Det samme gælder Forsikring mod Død ved Ulykkestilfælde tegnet til Fordel for Trediemand, jfr FAL § 122, og Aftale om Livrente til Fordel for Trediemand, jfr FAL § 118, BGB 330. Imod Opfattelsen *Abrahamsen* i NFT 1943.60 ff.

⁴ Schl I.294 (afsagt 1849), 706, III.266, U 1902.715; se fremdeles om Vedtagelser ved Afstaaelse af Fæste JU 1861.696, i Fæstebrev U 1873.841 H, i Lejekontrakt U 1867.920. Se hertil Note 17.

⁵ Tilsvarende BGB 330.

det følgende kaldt A). A benytter Trediemandsaftalen til at tilføre T en Formueydelse, som A selv tilvejebringer ved en Formueopofrelse. — Som oftest indgaar A en gensidig bebyrdende Aftale med den, der afgiver Trediemandsløftet (Yderen, i det følgende kaldt Y) og giver Y Vederlag for Ydelsen til T. — Ydelsen paavirker derfor Mellemværendet mellem T og A paa samme Maade som en Ydelse direkte fra A til T.⁶ Som oftest foreligger der en Gave eller anden »Liberalitet« fra A til T. A kan imidlertid ogsaa benytte Trediemandsaftaler i andet Øjemed, f. Eks. til at betale sin Gæld til T, til at yde T et Laan eller til at skaffe T en Ydelse, som han skal give A Vederlag for.⁷

2. I andre Tilfælde virker Ydelsen *i enhver Henseende som en Ydelse fra den, der afgiver Trediemandsløftet*, og Løftemodtagerens Rolle er kun at varetage Trediemands Interesse ved at fremkalde eller modtage Løftet. Saaledes er Forholdet, hvis A bevæger Y til at love at understøtte T, hvem A interesserer sig for; her virker Ydelsen som en Gave fra Y til T. I andre Tilfælde kan Ydelsen paavirke Mellemværendet mellem Y og T paa anden Maade.

Naar A ved, at T søger en Ting til Købs eller til Leje, og at Y har en saadan Ting, kan han f. Eks. aftale med Y, at T skal have Tingen paa Haanden.

Det kan tænkes, at begge Parter i en Aftale afgiver Trediemandsløfter. Naar C anmoder B om at give ham en Sum til Understøttelse af T og B overgiver Beløbet til C, foreligger der ofte dels et Trediemandsløfte fra B om, at T skal have Beløbet — dette Løfte hører til Gruppe 2 — dels et Trediemandsløfte fra C om at betale Beløbet til T — dette Løfte hører til Gruppe 1.⁸ — I slige Tilfælde maa hvert af Løfterne behandles for sig.

⁶ Samtidig paavirker Ydelsen Mellemværendet mellem Yderen (Y) og A, som om det var en Ydelse fra Y til A. — Y og A maa altsaa i deres Mellemværende »bogføre« Ydelsen som en Ydelse fra Y til A. — Den vil som oftest virke som en Opfyldelse af Y's Forpligtelse overfor A, men kan ogsaa virke paa anden Maade, endog som en Gave til A. Saaledes hvis A, som erfarer, at Y tiltænker ham en Gave, og som selv ønsker at give T en tilsvarende Gave, aftaler med Y, at denne skal erlægge Gavegenstanden til T. — Ydelsen har derimod normalt ingen Indvirkning paa Mellemværendet mellem Y og T.

⁷ Som Eksempel paa det sidste kan nævnes, at en Sælger, der har paataget sig at afsende Varen til Køberen og bekoste Forsendelsen, indgaar Fragtkontrakten som en Trediemandsaftale til Fordel for Køberen; her indeholder Købesummen Vederlag for Forsendelsen.

⁸ Et Eks. fra Dagbladsindsamling er U 1923.682. Se endvidere om Ulykkesforsikring af Personale U 1912.249 H (ved at modtage Beløbet

Reglerne om de to Grupper Trediemandsløfter er ret forskellige. Derfor omtales de hver for sig, den første under II—IV og VI, den anden under VII. Den første Gruppe har størst Betydning.⁹

II. *Anerkendelsen af Trediemandsløfter af Hovedgruppen.*

I Nutiden¹⁰ er det i de fleste Lande anerkendt, at der kan skabes Ret for Trediemand ved Trediemandsaftaler.¹¹ For dansk Rets Vedkommende er det fastslaaet i Praksis ialfald for et Par Menne-skealdre siden.¹² Dette maa ogsaa billiges.¹³

Indenfor det Omraade, hvor Retsordenen under de nuværende

afgav ogsaa Forsikringstageren et Trediemandsløfte — her hører begge Løfter til Gruppe 1). Forsørgelseskontrakter som den i U 1900.599 indeholder fra Begyndelsen to Trediemandsløfter, Forsørgelsesanstaltens hører til Gruppe 2, jfr ndfr Note 39.

⁹ Ofte begrænses Trediemandsretshandelens Begreb til denne Gruppe, se f Eks *Cohn* i TfR 1914.13 ff, Livsforsikringskravet 166 f i nær Overensstemmelse med en udbredt tysk Lære og *Lundstedt*; se ogsaa *Stang* I § 24 Note 13, *Ehrenzweig* § 319.1.3.

¹⁰ I romersk Ret var det Hovedreglen, at en Aftale mellem to Personer ikke kunde skabe Ret for Trediemand; men i den senere Romerret anerkendtes flere Undtagelser, se *Windscheid* §§ 316, 316 a, *Lassen* RR § 34 (Læreb § 31).

¹¹ Af de nyere Kodifikationer giver Code civil endnu ikke en almindelig Anerkendelse af, at Trediemandsaftaler kan stifte Ret for Trediemand, se art 1119, 1165 og 1121; men denne sidste Undtagelsesbestemmelse er blevet udvidet ved Fortolkning, saa at Trediemandsaftaler nu formentlig kan siges at være anerkendt for hele den første Hovedgruppes Vedkommende, se *Planiol* no 1227 ff. Derimod anerkendes det almindeligt — ialfald paa Obligationsrettens Omraade — i BGB 328—335, jfr Mot II 265 ff, i OR 112, Oestr 881, 882 (indført ved Revisionen 1916), i Ung E 809 ff. I England anerkendes det som Hovedregel ikke, se *Prochownick* II §§ 229, 231, *Pollock* 212, 220 ff, *Anson* 274 f, 279 ff, om Reformplaner se TfR 1937.509. I Amerika synes der at være større Tilbøjelighed til at anerkende det, se *Wharton* §§ 507, 525, 728, 784 ff, 840 Note 5, 855, 859; The civil code of the state of New-York § 749.

¹² Se DD i Note 4, 27 og 28.

¹³ Se til det følgende *Lassen* I 210, *Stang* I 318 ff, *Cohn* Livsforsikringskravet 78 ff, *Vinding Kruse* i TfR 1919.180 ff, *Grundtvig* i NRt 1912.237, *Torp* i TfR 1890.31 ff, *Lundstedt* Obl I 179 ff. *Stang* hævder, at Anerkendelsen af Trediemandsaftalen er en Konsekvens af Kontraktfrihedens Princip og derfor ikke kræver særlig Begrundelse. Dette kan jeg ikke være enig i, idet Princippet intetsteds er hjemlet saaledes, at det med Sikkerhed omfatter Trediemandsaftaler.

Samfundsforhold overlader Individerne at bestemme deres Retsforhold ved Retshandler, er det i Kraft af de Grunde, der bærer denne Retsordning, naturligt at give Individerne de hensigtsmæssigste Redskaber til at ordne deres Retsforhold. Men Trediemandsaftalen er i adskillige Forhold netop et hensigtsmæssigt Redskab.

Den er først og fremmest i mange Tilfælde en simplere, mere direkte Vej til at naa et ønskværdigt Resultat. Som de ovenfor nævnte Eksempler viser, kan A, naar han vil skaffe T en Ydelse, have Interesse i at lade Ydelsen erlægge af Y, f Eks fordi A selv ikke kan erlægge den. I saadanne Tilfælde vil A ogsaa hyppigt have Interesse i, at T selv kan indkræve Ydelsen, om fornødent ved Søgmaal, og — hvad der er det afgørende — A kan have Interesse i, at T erhverver denne Ret i *Kraft af selve Trediemandsløftet*, uden at A foretager mere for at skaffe T Retten.

Hvis Trediemandsløfter ikke kunde skabe Retten for T, maatte A i mange Tilfælde for at skaffe T Retten afgive to forskellige Retshandler. Han maatte dels ved Aftale med Y betinge sig selv Retten,¹⁴ dels overføre den til T ved en Overdragelse eller ved Testamente. Naar der kan skabes Ret for T ved et Trediemandsløfte, *saves* der altsaa *en Retshandel* og derfor ialfald Tid og Besvær og ofte Bekostninger.

Men selv i Tilfælde, hvor A faktisk tilkendegiver T, at han skal have Retten mod Y, har det Betydning, at T kan støtte Ret alene paa A's Aftale med Y. T behøver da ikke at føre Bevis for, at A har rettet en Erklæring til ham, og dette vil atter medføre, at A ofte kan spare de Formaliteter, som vilde være nødvendige til at sikre Bevis for Retshandelen. A's Formaal opnaas altsaa lettere og sikrere, naar det anerkendes, at Trediemandsløfter kan skabe Ret for T. Endelig undgaar man at berede en Del Mennesker Skuffelser. Selv om det var fastslaaet klart i Lovgivningen, at en Aftale ikke kunde skabe Ret for Trediemand, vilde Kendskabet til en saadan mindre vigtig Retsregel sikkert ikke trænge igennem i den store Befolkning, og det maatte derfor ventes, at det mangen Gang blev forsømt at foretage det fornødne til Overførelse af Retten til Trediemand.

I de Tilfælde, hvor Testamentsvejen er uanvendelig, fordi det ikke er Hensigten, at Trediemand først skal have Ydelsen efter A's Død, har Trediemandsaftalen dernæst det Fortrin at være *et smidigere Redskab end en Overdragelse* (Transport). Den gør det muligt for A paa en let Maade at træffe Dispositioner til Fordel for ukendte eller ubestemte Personer, som det f Eks jævnlig sker ved Forsikring af fremmed Interesse. Det kan ogsaa nævnes, at Trediemandsaftalen gør det lettere at optræde som anonym Velgører. Selv bortset fra slige Tilfælde kan det have Interesse, at Trediemands Ret kan stiftes uden Transport, idet en Transport kan møde faktiske

¹⁴ Det vilde ikke være nødvendigt, at han betingede sig Ydelsen erlagt til sig selv; han kunde ogsaa indgaa en saakaldt uegentlig Trediemandsaftale, se herom ndfr v Note 24.

Hindringer, der bevirker, at Dispositionen bliver opgivet eller opsat — f Eks at Trediemands Adresse er ubekendt. — Naar man opstiller den Regel, at Løftemodtageren ved Trediemandsaftaler frit kan ændre sin Disposition, saaledes at Trediemands Ret falder bort,¹⁵ er det klart, at Trediemandsaftalen har Fortrin fremfor Transportvejen, overalt hvor A ønsker at bringe Grundlaget for Trediemands Ret i Orden uden at binde sig selv.¹⁶

Hvor Trediemand først skal have Ydelsen efter A's Død, har A derimod i Testamentet et lige saa smidigt Redskab; men til Gengæld er Testamentsoprettelse ofte besværlig og bekostelig.

Om der er yderligere Fortrin forbundet med Trediemandsaftaler, beror paa, hvilken Virkning man tillægger dem. De bliver særlig tillokkende, dersom man opstiller den Regel, at Aftalen, uden at Løftemodtageren binder sig selv, kan tillægge Trediemand en Ret, som maa respekteres af Løftemodtagerens Arvinger og Kreditorer, noget som ialfald tildels gælder ved Livsforsikring.¹⁷ Men en saadan Ordning møder til Gengæld alvorlige Betænkeligheder.¹⁸

Naar man udformer Retsreglerne om Trediemandsaftaler saaledes, at der tages tilbørligt Hensyn til Løftemodtagerens Kreditorer, Arvinger og Ægtefælle, ses der paa den anden Side ikke at være særlige Betænkeligheder ved at tillægge Trediemandsløfter Virkning i Overensstemmelse med deres Indhold. Dette synes derfor at burde ske ganske almindeligt.¹⁹ Naar en Aftale gaar ud paa

¹⁵ Jfr ndfr under IV.B.1.

¹⁶ At tage Forbehold vil ofte føles som mindre tiltalende. I de heromhandlede Tilfælde (hvor Trediemands Ret ikke er afhængig af Løftemodtagerens Død) vil det sjældent have Interesse for A, at han kan bringe Grundlaget for T's Ret i Orden, *uden at T erfarer noget derom*. Og i de øvrige Tilfælde kan dette jo ogsaa opnaas ved Testamente. Dette Hensyn, der bl a fremhæves af *Vinding Kruse* i TfR 1919.183, synes derfor ikke at have stor Vægt.

¹⁷ Jfr ndfr efter Note 53. I flere Lande har Ønsket om at opnaa en saadan Retsstilling, navnlig ved Livsforsikring, vistnok været den drivende Kraft i Bestræbelserne for at skaffe Trediemandsaftaler Retsvirkning, jfr *Cohn* Livsforsikringskravet 99 ff, 117. Det er derfor særlig interessant, at de danske Domstole tidlig har anerkendt Trediemandsretshandler netop i Tilfælde, hvor dette Motiv slet ikke forelaa, se DD ovfr i Note 4, hvoraf flere er saa gamle, at de øjensynlig ikke er paavirkede af den Strømning i Litteraturen, der har skaffet Trediemandsaftaler Anerkendelse i Udlandet.

¹⁸ Jfr ndfr v Note 56.

¹⁹ Trediemandsløfter kan ikke blot skabe Fordringsrettigheder for T, de kan ogsaa gaa ud paa Retsopgivelse — f Eks Opgivelse af en Fordringsret mod T ved Løfte til en Person, der uopfordret tilbyder at overtage Forpligtelsen, eller til T's Medskyldner, jfr herom Alm Del 352, 515,

at skabe Ret for Trediemand, bør det ikke kræves dokumenteret, at Parterne har en særlig Interesse deri. Trediemands Retserhvervelse bør heller ikke være udelukket, fordi det godtgøres, at Parterne ikke har haft nogen »fornuftig« Interesse i at skabe Ret for Trediemand.²⁰ Men hvor det er uklart, om Aftalen gaar ud paa at skabe Ret for Trediemand, kan det faa Betydning, om det kan antages, at Parterne har haft særlig Interesse deri.

Det er blevet gjort gældende, at det er inkonsekvent at anerkende Trediemandsretshandler, samtidig med at man frakender de »ensomme« Dispositioner (Overdragelseserklæringer) Virkning, idet de Grunde, der i Almindelighed anføres til Fordel for Trediemandsretshandler, lige saa godt skulde kunne anføres for at tillægge »ensomme« Dispositioner Virkning.²¹ — I Forhold til Trediemand er der jo, som adskillige Forfattere har paapeget, ved Trediemandsaftaler ikke foregaaet mere, end ved »ensomme Erklæringer« (ovfr § 7.1). —

Denne Indvending rammer dog ikke den Begrundelse, der er givet ovenfor. Den Betragtning, der er stillet i Spidsen, nemlig at man ved at benytte Trediemandsaftalen helt sparer en Disposition, kan saaledes ikke anføres til Fordel for de ensomme Erklæringer, ved hvilke kun Afgivelsen til Trediemand spares. Paa den anden Side gør de Grunde, der taler imod at tillægge ensomme Erklæringer Retsvirkning,²² sig ikke fuldt ud gældende ved Trediemandsaftaler, hvor der haves et fast ydre Holdepunkt i Aftalen med Løftgiveren.²³

Lassen I § 64.111.3, § 72 efter Note 22 — og formentlig ogsaa paa Overdragelse af en Ret til T, jfr *Torp* i TfR 1890.29. I Praksis er det ialfald anerkendt, at Servitutter kan stiftes til Fordel for Trediemand, se f Eks Schl 1.706, U 1902.715, 1940.305 H, *Illum* Servitutter 85 f, 198, jfr om Paataleretten TL § 10.5^o, *Vinding Kruse* ER I 304 f, III 995 f og tidligere *Torp-Grundtvig* 515 f. Om Trediemandsaftaler kan anvendes som Overdragelsesretshandler, er omtvistet i Tyskland, se *Oertmann* Anm 6 c foran § 328.

²⁰ Tilsvarende *Stang I* § 24 Note 8, jfr *Torp* i TfR 1890.33 f. Afgigende *Lassen I* 210 (»forsaaavidt«), se bl a Note 5 og — endnu skarpere — *Grundtvig* i NRt 1912.237.

²¹ Se *Cohn* Livsforsikringskravet 80 f, 170, jfr 213 f, og i TfR 1914.42 f.

²² Se herom ovfr § 7.V. Der drejede det sig ganske vist kun om at begrunde, at »ensomme« Viljeserklæringer ikke var *bindende* for den erklærende; men lignende Grunde taler — omend med ringere Styrke — mod at tillægge en ensom Disposition lignende Virkninger som en Trediemandsaftale.

²³ Jfr ogsaa *Vinding Kruse* i TfR 1919.184 f. Der kendes iøvrigt ogsaa andre Eksempler paa, at en Erklæring kan have Retsvirkning for Trediemand uden at være bindende for Afgiveren; saaledes Fuldmagtserklæringen, jfr ogsaa *Cohn* Livsforsikringskravet 170.

Der er her kun tænkt paa virkelig ensomme Erklæringer, jfr ovfr § 7.1. Et andet Spørgsmaal er, om en Fordringshaver kan skabe Ret for Trediemand ved en Erklæring *til Skyldneren*, se herom ndfr under V.

III. *Hvilke Løfter er Trediemandsløfter?*

I Praxis kan det ofte være tvivlsomt, *om en vis Aftale indeholder et Trediemandsløfte*. Selv om Aftalen gaar ud paa, at der skal erlægges en Ydelse til Trediemand, kan Forholdet være det, at alene Løftemodtageren erhverver Retten til at kræve Ydelsen erlagt, saa at kun han kan optræde som Sagsøger.

Slige Aftaler kaldte Jul Lassen *uegentlige Trediemandsretshandler*.²⁴ Ved et uegentligt Trediemandsløfte faar Trediemand ikke nogen Ret, før den overføres til ham fra Løftemodtageren, f Eks ved at denne overdrager ham Retten. Derimod faar Løftemodtageren ved selve Løftet en Ret, der er beskyttet som andre Løftemodtagers Ret. Fra det Øjeblik, da Løftet kom til Løftemodtagerens Kundskab, kan Retten ikke tilintetgøres ved Løftegiverens Tilbagekaldelse, Død, Umyndiggørelse eller Konkurs. Disse Begivenheder hindrer ikke Løftemodtageren i at gøre Løftet gældende eller at overdrage sin Ret til Trediemand, og ved Overdragelsen faar Trediemand Retten, selv om han først fik Kendskab til Overdragelsen, efter at han havde erfaret, at Løftegiveren havde fortrudt Løftet, var død, umyndiggjort eller gaaet fallit.²⁵

Om der foreligger en Retshandel af denne Art eller et Trediemandsløfte, maa i første Række afgøres ved Fortolkning. Hvor der ikke foreligger tilstrækkelige Holdepunkter i det enkelte Tilfælde og Lovgivningen ikke undtagelsesvis har afgjort Spørgsmaalet, maa Afgørelsen bero paa, hvad der gennemsnitlig stemmer

²⁴ eller uegentlige Retshandler til Gunst for Trediemand, se *Lassen* I 112, 213 f. Benævnelsen kritiseres af *N Cohn* i TfR 1914.11. I tysk Litteratur har man brugt Udtrykket »*uægte*« Aftale til Gunst for Trediemand. Det maa mærkes, at enkelte Forfattere bruger Ordet Trediemandsaftale om begge Grupper. Saaledes f Eks *Lundstedt*, der sonder mellem »berettigende Trediemandsaftaler« og andre, jfr om *Hellwigs* tilsvarende Sondring *Oertmann* Anm 1 foran § 328, sml ogsaa *V Hvidt* Bankrebourser 216 f.

²⁵ Jfr *Lassen* I 213, *Evaldsen* 90 ff, *Agesen* RR I 237 f. U 1884.900 bør næppe opfattes som hørende herhen, men er uklar, og det er tvivlsomt, om Resultatet kan billiges. Iøvrigt kan navnlig henvises til Læren om Skyldovertagelse, se ndfr Note 31.

bedst med Parternes og særlig Løftemodtagernes Interesse og derfor kan formodes at fyldestgøre den.²⁶ En Række Eksempler paa typiske Trediemandsaftaler er nævnt ovfr ved Note 3—5. Iøvrigt kan man vistnok sige, at Formodningen maa være for Trediemandsaftale, hvor Løftemodtagerens Formaål er at skabe en Forsøgelse for Trediemand.²⁷ Og naar en Person modtager en Ydelse med Forpligtelse til at afgive den til Trediemand, vil der jævnlig foreligge et Trediemandsløfte fra hans Side.²⁸ Forsaavidt Indsættelse af Penge paa en Sparekassebog, der lyder paa Trediemands Navn, indeholder et Løfte fra Sparekassen om at udbetale Beløbet til Trediemand, maa dette Løfte normalt anses for et Trediemandsløfte.²⁹

Blandt de Aftaler, hvorom Lovgivningen hjemler, at de skaber Ret for Trediemand, maa nævnes Forsikring af fremmed Interesse,

²⁶ Sml *Sindballe* Forsikring for fremmed Regning 42, 44 f. Jfr herved *Lundstedt* Obl I 179 ff, som anerkender disse Synspunkter for adskillige Tilfælde (183 f), men som forkaster dem for andre Tilfælde saasom Skyldovertagelse (185 ff og navnlig 220—23), idet han her vil bygge direkte paa Hensynet til Samfundsøkonomien. Efter min Opfattelse ligger de almene Interesser bag ved Reglen i *alle* Tilfælde, men ogsaa ved Skyldovertagelse fører de til i Hovedsagen at lade Parternes gennemsnitlige Interesse være afgørende. *Lundstedts* Bemærkninger beviser ikke det modsatte, jfr om Spørgsmaalet Alm Del § 33.III, hvor Overtagelse af Forretninger omtales S 359 f.

²⁷ Saaledes, foruden de ovfr v Note 3 f omtalte Tilfælde, ved Forsikring mod Ulykke eller Sygdom til Fordel for Trediemand, se FAL § 122 smh m § 102.1^o, jfr fra Tiden før FAL U 1912.249 H, men modsat paa Grund af særlig Vedtagelse 1915.78. Fremdeles U 1900.599 (Indtegnning af Trediemand i Forsørgelseskasse). Se endvidere angaaende Aftaler med nogle Arvinger til Fordel for andre U 1878.594 H, 1879.270 H, 1903.205; sml ogsaa U 1887.617 H.

²⁸ Jfr som Eks U 1923.682 (Indsamling til nødlidende), 1912.249 H (Ulykkesforsikring), jfr herved *Sindballe* Forsikring for fremmed Regning 44 f, sml ogsaa U 1904 B.216. Der foreligger normalt et Trediemandsløfte, naar en Ting modtages i Forvaring eller til Transport med Forpligtelse til at aflevere den til Trediemand, jfr *Cohn* i TfR 1914.25 ff, Enkelte Kontrakter 392. Om Deponering af Penge til Fordel for Kreditor se ndfr Note 46.

²⁹ Jfr *Lassen* I § 24 v Note 10 og ndfr Note 57. Derimod er Indsættelsen normalt ikke et Trediemandsløfte fra Indsætterens Side, jfr ndfr v Note 91.

FAL §§ 54—57, samt Aftale om Overtagelse af Pantegæld i de Tilfælde, der falder ind under TL § 39.1^o.³⁰

Som Løfter, der i Almindelighed ikke er Trediemandsløfter, kan nævnes Løftet til en Skyldner om at overtage eller betale hans Gæld³¹ eller om at være hans Kautionist.³²

IV. Reglerne om Trediemandsløfter.

A. Saavel om Aftalens Afslutning som om Trediemandsløftets Ugyldighed gælder der samme Regler som ved andre Løfter og Aftaler, derunder Kap 1 og 3 i Aftl. Som Hovedregel faar Trediemand ingen Ret, naar Løftet er ugyldigt overfor Løftemodtageren.³³

Hvor Ugyldighed er betinget af ond Tro, bliver Løftet altsaa ugyldigt, naar Løftemodtageren var i ond Tro.³⁴ Hvis f Eks A ved Svig har faaet Y til at afgive et Trediemandsløfte til sig, faar Trediemand ingen Ret, selv om han er i god Tro. Trediemand maa derfor ogsaa finde sig i den Indsigelse mod en Forsikringsaftale, at Selskabet paa Grund af urigtige

³⁰ Om denne sidste Bestemmelse se ndfr Note 48 og Alm Del 353 ff. Om Forsikring af fremmed Interesse se Enkelte Kontrakter § 36.IV m Henv. Ifølge FAL § 54.1^o jfr § 55 kræves der ved Tingsforsikring ingen særlig Vedtagelse, for at Forsikringen skal omfatte fremmed Interesse. *Hult* Försäkring av tredje mans intresse 158 ff anser ikke Aftalen for en Trediemandsaftale. Retsforholdet afviger ogsaa i flere Henseender fra det sædvanlige. Om Ansvarsforsikring, der efter FAL ikke er en Trediemandsaftale, se Enkelte Kontrakter 245 og § 37.V.3.

³¹ Se herom TL § 39.2^o og Alm Del 355 ff. Et Løfte om at betale en kautionssikret Gæld forelaa i U 1893.540, hvis Begrundelse er uklar.

³² Herom Enkelte Kontrakter 165, *H Ussing* Kaution § 4 v Note 22 ff. Herhen hører ogsaa den Pantsætning, der sker, naar en Akkomodationsobligation overgives til en Person til Sikkerhed for hans egne eller en af ham repræsenteret Trediemands Krav paa Udstederen, jfr U 1889.155 H, 1908.74 H, ovfr § 17 v Note 72. Andre Eksempler U 1898.11 (Sagen dog ikke klart afgjort af H) og vel Tilfælde som U 1900.347; fremdeles vistnok som Hovedregel Aabning af Rembours, jfr *V Hvidt* Bankrembourser 216.

³³ *Torp* i TfR 1890.56 ff, *Cohn* i TfR 1914.16 f, 67 ff, *Stang* I § 24.VI, *Lundstedt* Tredjemansaftal 243 ff, Aftl n Mot 66, *Almén* Avtl 149, BGB 334, Oestr 882.2^o.

³⁴ U 1890.161. »Den, til hvem Erklæringen er afgivet« betegner i Aftl §§ 29 ff ikke Trediemand, men Løftemodtageren. Med disse Ord har Aftl slet ikke Trediemandsaftaler for Øje, men det Tilfælde, at Løftet afgives til en anden end den, der anvendte Tvangen eller Svigen. Jfr ovfr S 126.

Risikooplysninger ikke er bundet ved Aftalen.³⁵ Trediemands onde Tro kan derimod i Almindelighed ikke være til Hinder for, at han vinder Ret i de Tilfælde, der omtales her, hvor Ydelsen maa betragtes som en indirekte Ydelse til ham fra Løftemodtageren.³⁶

B. Hvilken Retsstilling faar Trediemand?

Der er nævnt, at Trediemand paa selve Trediemandsløftet kan støtte en Ret til at kræve Ydelsen, naar den forfalder. Adgangen hertil er ikke betinget af, at han giver Akcept inden en vis Frist — medmindre dette undtagelsesvis fremgaar af Aftalen. — Men indtil Trediemand modtager Ydelsen, er han udsat for at miste Retten.

1. Parterne kan ophæve Trediemands Ret.

Selv om en Aftale indeholder et Trediemandsløfte, bevarer Aftalens Parter den samme Raadighed over Retsforholdet, som de vilde have, hvis Aftalen ikke indeholdt et Trediemandsløfte.³⁷ De kan ophæve eller forandre Trediemands Ret uden hans Samtykke. Dette er en naturlig Følge af, at Løftemodtagerne gennemsnitlig ikke har nogen Interesse i at blive bundet i Forhold til Trediemand ved selve Aftalen med Løftegiveren. Den, der har modtaget et Trediemandsløfte, kan derfor eftergive Løftegiveren hans Forpligtelse.³⁸ Hvis Trediemandsløftet er Led i en gensidig bebyrdende Kontrakt, kan Modtageren af Løftet under samme Betingelser som, hvor Aftalen ikke indeholder noget Trediemandsløfte, hæve Aftalen og kræve sin Ydelse tilbage. Han kan ligeledes under sædvanlige

³⁵ Jfr (den nu ophævede) Sølov 1892 § 242, Enkelte Kontrakter 253 f. Herfra gøres der dog Undtagelse i særlige Tilfælde, hvor Lovgivningen vil sikre Trediemands Ret, saaledes ved lovpligtig Ulykkesforsikring, jfr Ulykkesforsikringsloven § 15, *Sindballe* Dansk Forsikringsret II 259, samt tildels ved Brandforsikring, se FAL § 86, Enkelte Kontrakter 259 f.

³⁶ Jfr den tidligere Sølov § 242. Trediemands Ret kan dog formindskes eller falde bort, naar han har fremkaldt Løftet ved Forhold, der paadrager ham Erstatningsansvar, jfr *Lassen* I 218. Videre gaar *Stang* I § 24 Note 62 og BGB 123, jfr *Planck* Anm IV.

³⁷ U 1914.652 H, 1903 B.199, 1918.678, 1910.303, 1873.370, *Torp* i TFR 1890.40 ff, *Cohn* i TFR 1914.55 ff, *Stang* I § 24.IV, *Thomle* Gjældsovertagelse 37 ff, *Lundstedt* Tredjemansafal 236 ff. Saaledes ogsaa C c 1121 og OR 112 (se dog nedenfor Note 49). Noget snævrere BGB 328.2^o, se *Planck* Anm 2, jfr dog § 331 Anm 1.a, *Oertmann* § 331 Anm 4.

³⁸ Hertil udkræves der ikke Samtykke fra Løftegiveren, jfr *Lassen* I § 24 Note 13, *Cohn* i TFR 1914.41 f, Livsforsikringskravet 167, FAL § 56.1^o.

Betingelser ensidig bringe Kontraktforholdet til Ophør paa andre Maader, f Eks opsiges Forholdet eller — hvor det drejer sig om en Livsforsikringskontrakt — afbryde Forholdet og kræve Genkøbsværdien udbetalt, jfr FAL § 108. I mange Tilfælde kan han ogsaa ved en ny Retshandel, f Eks en Erklæring til Løftegiveren, bestemme, at Ydelsen skal erlægges til ham selv eller til en ny Trediemand. Denne Beføjelse maa normalt tilkomme ham, dersom Ydelsen efter sin Beskaffenhed kan erlægges til andre og Løftemodtageren maatte antage, at det var uden væsentlig Betydning for Løftegiveren, hvem han skulde erlægge den til.³⁹

Løftemodtagerens Beføjelse til paa egen Haand at træffe saadanne Bestemmelser kan selvfølgelig være afskaaret ved Aftalen. Dette faar særlig Betydning ved Aftaler, der indeholder Trediemandsløfter fra begge Parter, jfr ovfr Note 8. I Tilfælde som det der omtalte kan B ikke ophæve den Ret for T, som er stiftet ved B's eget Løfte, og derfor ikke kræve, at C skal tilbagebetale ham Beløbet (jfr ndfr v Note 98—99).⁴⁰

Ogsaa *Løftegiveren* kan som Regel under sædvanlige Betingelser hæve sin gensidige Kontrakt med Løftemodtageren. I særlige Tilfælde kan hans Ret hertil dog være begrænset, se som Eks FAL § 87.1^o.

De Forandringer af Retsforholdet, som Løftemodtageren ikke kan gennemføre paa egen Haand, kan gennemføres ved Aftale mellem ham og Løftegiveren.

2. *Undtagelser.*

En Bestemmelse i Aftalen om, at Trediemands Ret skal være uigenkaldelig, afskærer vistnok ikke Parterne fra at berøve ham Retten ved ny Aftale.⁴¹ Parterne kan vanskelig tænkes at have nogen anerkendelsesværdig Interesse i at skabe en uigenkaldelig Ret for Trediemand. Selv om Løftemodtageren har Interesse i

³⁹ Jfr U 1914.652 H. Der maa her anlægges lignende Synspunkter som ved Transport, jfr Alm Del § 22. Sml Ung E 811. En saadan Beføjelse har Forsikringstageren ved Livsforsikring, se FAL § 102. U 1919.38 beror paa, at Faderen ikke var Forsikringstager, men havde tegnet Forsikringen i Barnets Navn.

⁴⁰ Jfr om dette Punkt *Torp* TfR 1890.44 f, *Lassen* I § 24 Note 13. Et Eks er U 1900.599.

⁴¹ Se *Torp* i TfR 1890.41 f, *Cohn* i TfR 1914.57 f, *Lassen* i TfR 1888.477 f, *Stang* I § 24 Note 39, jfr ogsaa FAL § 102.2^o. Modsat *Lundstedt* I c 236 ff, jfr 202, i Overensstemmelse med BGB 328.2^o, *Ehrenzweig* § 319.1.2; se ogsaa tildels *Hagerup* i TfR 1894.56 f, 1912.199 f, *Thomle* Gjældsøvertagelse 40 Note 3.

straks at binde sig til at skaffe T en Formuefordel, fyldestgøres denne Interesse normalt, ved at han binder sig dertil overfor *Medkontrahenten* (Løftegiveren). Og Hensynet til Trediemand har lige saa lidt Vægt her som Hensynet til den, hvem en Person vil tillægge en Ret ved at nedskrive en Erklæring i Ensomhed.⁴²

En Ret, der hverken kan berøves ham af Løftemodtageren eller ved Overenskomst mellem denne og Løftegiveren, faar Trediemand, naar Løftemodtageren har lovet ham ikke at tilbagekalde den Disposition, han har truffet til hans Fordel.⁴³ Et saadant Løfte kan med Virkning afgives forud for Trediemandsløftet. Undertiden — men ikke i Almindelighed⁴⁴ — vil et saadant Løfte ligge i en Meddelelse til Trediemand om Trediemandsaftalens Indgaaelse, og efter Omstændighederne kan Løftegiveren antages at have Fuldmagt fra Løftemodtageren til at afgive Løftet.⁴⁵

Dernæst maa Trediemands Ret være uigenkaldelig i de særlige Tilfælde, hvor en »ensom Viljeserklæring« fra Løftemodtagerens Side vilde være bindende for ham.⁴⁶ Hvor Lovgivningen paalægger en

⁴² Jfr *Lassen* I § 24 v Note 21 og ovfr § 7.

⁴³ Jfr U 1890.575 H, 1893.1049; sml 1935.301 H, 1898.160 (Overlevering af Sparekassebog), 1894.1311. Fremdeles U 1903.205, der — formentlig med Urette — antager, at Tinglæsning af en Obligation gjorde T's Ret uigenkaldelig; sml herom *Vinding Kruse* ER III 996 (og Noter dertil), jfr 995 om Servitutter. Om Livsforsikring se FAL § 102.2^o. Løftemodtageren vil dog jævnlig vedblive at være *legitimeret* til at træffe Aftaler med Løftegiveren om Forholdets Ændring og Afvikling; sml om Forsikring af fremmed Interesse FAL §§ 56, 57. Og Løftemodtagerens Uigenkaldeligheds-tilsagn begrænser ikke Løftegiverens Beføjelse til at hæve Kontrakten eller kræve den lempet efter Forudsætningssynspunktet.

⁴⁴ Jfr U 1903 B.199, 1910.303 og særlig om Indsættelse paa Sparekassebog U 1899.206, 1893.595, jfr ogsaa 1899.551 H, 1898.82 H (Indsætterens Arvinger ikke bundet), 1918.690 (Ægtefællen). Selv en Overleverelse af Sparekassebogen til den, paa hvis Navn den lyder, vil ikke altid gøre hans Ret uigenkaldelig, se U 1892.104 H.

⁴⁵ Det er klart, at Løftegiveren ved Løfte til Trediemand kan paadrage sig Forpligtelser, som gaar ud over dem, der følger af Trediemandsløftet, og bestaar, selv om Trediemandsaftalen omgøres, jfr *Stang* I 331 og hvad der siges ndfr v Note 52.

⁴⁶ Jfr herom ovfr § 7. Se som Eksempler U 1920.621, 1882.1008. En mere speciel Regel i samme Retning opstiller *Lassen* I § 24 v Note 22 a. Som andre Eksempler kan maaske nævnes Deponering til Fordel for Kreditor i Nationalbanken eller hos Fogden i Henhold til Rpl § 583, jfr

Person Pligt til at tegne Forsikring til Fordel for Trediemand, maa det antages, at denne erhverver en uigenkaldelig Ret, naar Forsikringsbegivenheden indtræffer.⁴⁷ I enkelte andre Tilfælde hjemler Lovgivningen ligefrem Trediemand en uigenkaldelig Ret.⁴⁸ Efter nogle fremmede Lovgivninger er Tilbagekaldelse udelukket, naar Trediemand har »akcepteret« Retten.⁴⁹ Dette ses der ingen Grund til at antage i dansk Ret. End mindre kan det i Almindelighed udelukke Genkaldelse, at Trediemand faar Kundskab om Trediemandsløftet. Men hvor Genkaldelsen ikke giver Løftemodtageren Krav paa nogen Ydelse, bør det vistnok ikke sjældent antages, at den er udelukket.⁵⁰ I visse særlige Tilfælde bortfalder Tilbagekaldelsesretten ved Løftemodtagerens Død.⁵¹ Fremdeles maa Tredie-

Alm Del § 35. I disse Tilfælde synes det dog naturligere at antage et legalt Repræsentationsforhold, jfr ovfr S 78.

⁴⁷ Saaledes ved lovpligtig Ulykkesforsikring og Brandforsikring af Medhjælperes Ejendele i Henhold til Mhjl § 10. Om Pensionsforsikring tegnet af Arbejdsgiver i Henhold til Løfte derom se U 1934.275 H, hvor særlige Omstændigheder dog forelaa.

⁴⁸ Ved Aftale om Overtagelse af Pantegæld i de i TL § 39.1^o omhandlede Tilfælde er Panthaverens Ret uigenkaldelig, saasnt den er stiftet (nemlig ved Tinglysning af ubetinget Adkomst for Erhververen), jfr Alm Del S 355. Ved Brandforsikring af fast Ejendom i de Foreninger, der falder ind under L 47 12 April 1889, kan Panthaverens Ret ikke engang opløses før Forsikringsbegivenheden, se Lovens § 1 f, Enkelte Kontrakter S 259. Se fremdeles FAL § 57 (hvorum ndfr Note 50).

⁴⁹ Saaledes C c 1121, OR 112.

⁵⁰ Saaledes er Forholdet efter Forsikringsbegivenhedens Indtræden ved Forsikring af fremmed Interesse efter FAL § 57, Enkelte Kontrakter S 251 f, jfr ogsaa *Sindballe* I c 42, 45 og dertil *Hult* I c 65 ff. *Lassen* antager yderligere, at naar Trediemandsaftalen er af en saadan Beskaffenhed, at det stiller sig som noget aldeles abnormt, at Løftemodtageren skulde ønske at opløse Trediemands Ret, saa at Trediemand, naar han kommer til Kundskab om Retshandelen, kan forudses faktisk at ville stole paa, at Retten definitivt tilkommer ham, vil vistnok undertiden Tro og Love kræve, at Løftemodtageren ved Retshandelens Indgaaelse lægger for Dagen, at han ønsker at fastholde Beføjelsen til at opløse, saa at Trediemands Ret i Mangel af saadant Forbehold bliver uopløselig, naar han erholder Kundskab om Retshandelen. Som Eks anfører *Lassen* det Tilfælde, at Sælgeren af en Ting, af Velvilje mod en tidligere Ejer, ved Salget forbeholder denne en Genkøbsret. Her bør man vistnok antage Uigenkaldelighed ligesom i det beslægtede Tilfælde, *Lundstedt* nævner i Obl I 182.

⁵¹ Nemlig i de særlige Tilfælde, hvor Tilbagekaldelsesretten ikke kan

mands Ret blive uigenkaldelig, naar Løftemodtageren ikke har genkaldt den overfor ham, forinden han har oppebaaret Ydelsen.⁵²

3. *Genkaldelsesrettens Karakter* har været meget omtvistet. Diskussionen har navnlig taget Sigte paa Livsforsikring til Gunst for Trediemand.⁵³ Paa dette Felt er Reglerne om Tilbagekaldelse nu i Hovedlinierne fastslaaet ved FAL 15 April 1930. Ifølge § 102.2^o gaar Forsikringstagerens Tilbagekaldelsesret ikke over til hans Arvinger eller Dødsbo, og § 116 medfører, at den heller ikke kan udøves af hans Kreditorer. En begrænset Adgang til at berøve den begunstigede Trediemand Retten er dog tillagt Tvangsarvinger (§ 104.2^o) og Konkursboet (§ 117). Men Konkursboets Ret har ingensomhelst Tilknytning til Forsikringstagerens Tilbagekaldelsesret, idet Boets Ret er den samme, selv om Tilbagekaldelsesretten var opgivet (§ 117.3^o).⁵⁴

Disse Regler kan imidlertid ikke overføres paa Trediemandsløfter af den her omhandlede Art i Almindelighed. De maa søge deres Begrundelse i, at Livsforsikring normalt tjener et nyttigt Forsørgelsesøjemed, og de er derfor Udtryk for, at Samfundsmagten begunstiger Livsforsikringens Udbredelse. Forfatternes Undersøgelse af Reglerne om Trediemandsaftaler i Almindelighed har imidlertid for en stor Del fortrinsvis taget Sigte netop paa Livsforsikring, og dette har formentlig været medvirkende til, at den ældre Lære kom ind i et urigtigt Spor.

Det antoges af nogle ældre Forfattere, at Løftemodtagerens Beføjelse til at tilbagekalde Trediemands Ret i Almindelighed ikke var en egentlig til hans Bo hørende Formuerettighed, og at den derfor normalt ikke kunde gaa over til hans Kreditorer og Arvinger.⁵⁵

udøves af Løftemodtagerens Arvinger og Kreditorer, jfr ndfr under 3 og *Lassen* I 216.

⁵² *Stang* I 331. Maaske bør endelig Dom over Løftegiveren have samme Virkning; saaledes *Lassen* I § 24 v Note 23 a, *Thomle* Gjældsøvertagelse 89, sml *Stang* I § 24 Note 45.

⁵³ Se Henvisningerne i Note 55 og 56.

⁵⁴ Efter FAL §§ 122, 123 er Trediemands Stilling endnu bedre ved Ulykkes- og Sygeforsikring.

⁵⁵ Jfr *Torp* i TfR 1890.49 ff (dog med Forbehold af Reglerne om Døds-gaver og om Afkræftelse), *Lassen* I² § 24 v Note 16. Man fandt en Støtte herfor i den ved FAL § 133 ophævede KL § 27; men dette var ubegrundet, se *N Cohn* i TfR 1914.63 f, Livsforsikringskravet 149 ff, *H Ussing* i U 1917

Denne Anskuelse maa dog anses for urigtig.⁵⁶ Hvor Løftemodtageren har Beføjelse til at bestemme, at Ydelsen skal erlægges til ham selv, er dette særlig klart, da det er en almindelig Grundsatning i dansk Ret, at Arvinger og Kreditorer ikke bindes ved Dispositioner, der ikke binder den paagældende selv.⁵⁷ Men Retten kan i Almindelighed heller ikke være »personlig« i de Tilfælde, hvor Løftemodtageren har Ret til at ophæve Trediemandsaftalen og kræve sin Ydelse eller Dele deraf tilbage, som f. Eks. hvor den, der har tegnet Forsikring af Trediemands Interesse, har Ristornoret.⁵⁸ Ved flere Arter af Trediemandsaftaler kan det vel gennemsnitlig antages at stemme med Parternes Interesse at afskære Kreditorer og Arvinger fra at tilbagekalde Trediemands Ret; men en Vedtagelse herom vil som Hovedregel ikke være gyldig.⁵⁹ Derimod bør det snarere anerkendes, at Tilbagekaldelsesretten er »personlig« i de Tilfælde, hvor Løftemodtageren selv ikke har Ret til at kræve

B.248 f (Bemærkningen 249, 3 Stk om Mot er unøjagtig, se *Cohn* Livsforsikringskravet 155 f).

⁵⁶ Den bekæmpedes af *Bentzon* Arveret 1910 207 ff, se nu AR 244 ff og i U 1917 B.234, 238, SvJT 1919.173 ff; *N Cohn* i TfR 1914.62 f, Livsforsikringskravet 285 ff; *Ussing* i U 1917 B.247 f, *Lassen* I § 24 v Note 13.

⁵⁷ Jfr *Cohn* Livsforsikringskravet 81, *Torp* I c 54 f. Sætningen er anerkendt ved en Række Domme for Tilfælde, hvor Penge var indsat i Sparekasse paa Trediemands Navn, se U 1899.904 H, jfr ogsaa 1926.582 H, 1898.82 H, 1915.546 H, 1901.28 H, 1910.664, 1937.431 samt *Bentzon* AR 243 f. Samme Regel maa gælde om Fragtaftaler og maatte gælde om Livsforsikring, forsaavidt der ikke gjordes Undtagelse ved positiv Lovbestemmelse — som FAL §§ 102 og 116, jfr ovfr v Note 54 — eller paa Grund af Forsørgelsesøjemedet; jfr *Vinding Kruse* i TfR 1919.208, *Cohn* Livsforsikringskravet 301, 441 ff, *Bentzon* AR 246. Flere DD ses dog paaavirket af den ældre Lære, se U 1902.176, 1894.1355 og vistnok Præmisserne i 1904 B.266, 1907.794, jfr ogsaa om Ulykkesforsikring U 1891.242. — Faktisk var alle disse Forsikringer dog tegnet i Forsørgelsesøjemed; om Dommene se iøvrigt *Cohn* Livsforsikringskravet 164 f, 377 ff. — Dog synes det allerede før FAL at have været velbegrundet ikke at kræve Testamentsform ved Livsforsikring, se U 1909.794, *Vinding Kruse* i TfR 1919.185, 209 f, *Cohn* Livsforsikringskravet 288. Se iøvrigt *Undén* i SvJT 1917.103 f.

⁵⁸ Der tænkes her paa Skadeforsikring. Trediemands Ret bliver i disse Tilfælde først uigenkaldelig ved Forsikringsbegivenhedens Indtræden, og dette hænger sammen med særlige forsikringsmæssige Synspunkter, jfr ovfr Note 50. Mod Teksten *Torp* I c 54.

⁵⁹ Jfr herom Alm Del 259 f, *Lassen* I § 51.II.

noget, naar han tilbagekalder Trediemands Ret,⁶⁰ og han heller ikke kan bestemme, at Ydelsen skal tilfalde en ny Trediemand.⁶¹

Hans Kreditorer og Arvinger kunde vel ofte have Interesse i at erhverve Tilbagekaldelsesretten, idet de ved Forhandling med Løftegiveren kunde bevæge ham til at give dem Vederlag for Tilbagekaldelsen; men denne Betragtning kan næppe i Almindelighed føre til at indrømme dem Beføjelsen, hvor dette vilde være i Strid med Aftalen eller Løftemodtagernes gennemsnitlige Interesse.

4. Det er nævnt, at Trediemand maa betragte Ydelsen som en indirekte Ydelse fra Løftemodtageren. Ofte maa den anses som en Gave eller anden Liberalitet. Men den kan ogsaa virke som Opfyldelse af en Fordring eller som Vederlag for en samtidig eller fremtidig Modydelse. Hvad der er Ydelsens Bestemmelse, paavirker Retsforholdet. Hvis Formaalet viser sig uopnaaeligt, maa *Løftemodtageren* efter Omstændighederne kunne kræve Ydelsen tilbage fra T, selv om han ikke vilde have Genkaldelsesret efter de Regler, der er fremstillet ovenfor under 1—2. I Almindelighed maa Løftemodtageren kunne kræve Ydelsen tilbage, naar han vilde have Ret hertil, hvis det var ham, der havde erlagt Ydelsen til Trediemand.⁶² I de hyppige Tilfælde, hvor Ydelsen skulde virke som Betaling af en formentlig Fordring, der i Virkeligheden ikke bestod, maa Løftemodtageren kunne gøre *condictio indebiti* gældende under sædvanlige Betingelser.⁶³ Paa tilsvarende Maade maa han efter Omstændighederne, før Ydelsen erlægges, kunne ophæve Trediemands Ret til Ydelsen, selv om han havde lovet Trediemand ikke at genkalde Retten.

5. Saalænge Trediemand ikke har tilegnet sig (»akcepteret«) den ham tillagte Ret, maa han kunne afvise den med den Virkning, at han stilles, som om han aldrig havde haft den.⁶⁴ Hvornaar Trediemand kan kræve Ydelsen erlagt, beror i første Række paa en Fortolkning af Aftalen. Inden Forfaldstiden kan Trediemand i Almindelighed ikke optræde som Kreditor overfor Løftegiveren. Men ligesom denne Regel kan fraviges ved særlig Bestemmelse i Aftalen, maa der

⁶⁰ Jfr om Ulykkesforsikring FAL §§ 122, 123. I de i Teksten nævnte Tilfælde bliver Trediemands Ret iøvrigt ofte uigenkaldelig, jfr ovfr v Note 50.

⁶¹ Se Eksemplet hos *Vinding Kruse* i Tfr 1919.214.

⁶² I Udg 190 f.

⁶³ Sml *Ussing* i SpD I 32, jfr ogsaa om Afkræftelse 45 f, *Oertmann* Anm 2.a foran § 328.

⁶⁴ Jfr *Stang* I 335 f. Hvilken Virkning Trediemands »Afslag« iøvrigt har, maa bero paa Omstændighederne, jfr *Stang* I 333. Hvor Løftemodtageren har Beføjelse til at udpege en ny Trediemand, bevarer han denne Beføjelse.

efter Omstændighederne ved deklaratorisk Retsregel kunne tillægges ham visse Beføjelser allerede inden Forfaldstiden.⁶⁵

6. Det har været meget omtvistet, om Trediemand erhverver en »Ret« ved selve Aftalen, eller hvornaar han kan siges at erhverve en Ret.⁶⁶ Besvarelsen af dette Spørgsmaal afhænger af, hvorledes man udformer Begrebet Ret (= Rettighed, subjektiv Ret). Spørgsmaalet skal ikke undersøges nærmere paa dette Sted, da de praktiske Retsspørgsmaal i dansk Ret⁶⁷ kan og bør løses uafhængigt af Begrebsbestemmelsen. Dette gælder navnlig Spørgsmaalet, om Trediemands Arvinger erhverver Ret til Ydelsen, hvis Trediemand dør inden dens Forfaldstid, og om Trediemands Kreditorer inden Forfaldstiden kan søge Fyldestgørelse i hans Ret.⁶⁸ Hvor Ydelsen har Karakteren af en Gave til Trediemand fra Løftemodtageren, maa disse Spørgsmaal i Almindelighed besvares benægtende;⁶⁹ men Afgørelsen maa ogsaa her bero i første Række paa Fortolkning, i anden paa, hvad der gennemsnitlig stemmer med Løftemodtagernes Interesse.

7. Naar *Løftgiveren* har erlagt Ydelsen til T og derefter opdager, at Trediemandsaftalen ikke var bindende for ham, kan han ialfald som Regel ikke kræve Ydelsen tilbage fra T. Yderen har navnlig ikke *condictio indebiti* overfor T.⁷⁰

⁶⁵ Saaledes maaske en subsidiær Ret til at anmelde Fordringen i Løftgiverens Konkurs- eller Dødsbo, forsaavidt Løftemodtageren ikke selv anmelder den. Herimod for Livsforsikring *Cohn* Livsforsikringskravet 221. Se fremdeles *Sindballe* Forsikring for fremmed Regning 41 f og om Spørgsmaalet i det hele *Cohn* Livsforsikringskravet 213, *Vinding Kruse* i TfR 1919.201, 211 ff.

⁶⁶ Se herom *Stang* I 334 f, *Cohn* Livsforsikringskravet 209 ff, *Vinding Kruse* i TfR 1919.197 ff, jfr ogsaa ndfr v Note 82 ff. *Lassen* I § 24 Note 14 nøjes med at udtale, at der ikke er Grund til at nægte Trediemands Retsstilling Karakteren af en Ret, fordi Løftemodtageren kan tilbagekalde sin Disposition til Fordel for Trediemand; dette stemmer med Fremstillingen ovfr § 5 ved Note 17, jfr ogsaa *Cohn* i TfR 1914.54, *Undén* i SvJT 1917. 102 f, BGB 328.2^o; afvigende *Aagesen* 330 Noten, RR I 231.

⁶⁷ Anderledes i tysk Ret, da BGB 328.2^o og 331 netop giver Regler om, hvornaar Retten erhverves.

⁶⁸ Jfr om Livsforsikring FAL § 106, § 116.1^o, *Cohn* Livsforsikringskravet 215 f, *Undén* 1 c, *Stang* I² § 23 Note 53.

⁶⁹ Sml *Ussing* i SpD I § 77 v Note 95.

⁷⁰ Jfr ndfr § 41 v Note 78—80, *Planck* Anm III.3.b foran § 328. Derimod maa Y normalt kunne gøre *condictio indebiti* gældende mod A, jfr *Cohn* TfR 1914.15, *Planck* 1 c. Fremdeles kan A efter Omstændighederne gøre *condictio indebiti* gældende mod T, jfr ovfr ved Note 63. Saafremt samtidig Y vilde have *condictio indebiti* mod A og A mod T, maa Y vistnok have *condictio indebiti* mod T, jfr *Planck* Anm II.2.d, Anm III i Slutn foran § 328.

C. *Løftemodtagerens Ret.*

Det maa antages, at ogsaa Løftemodtageren kan sagsøge Løftegiveren til at erlægge Ydelsen til Trediemand.⁷¹ Dette stemmer gennemsnitlig med Løftemodtagernes Interesse, da Ydelsen tilvejebringes ved Formueopofrelse fra deres Side.⁷²

Løftemodtagerens Beføjelser iøvrigt er omtalt ovfr under B.

Da Ydelsen er en indirekte Ydelse fra Løftemodtageren til Trediemand, maa den i Almindelighed kunne afkræftes af Løftemodtagerens Konkursbo under samme Betingelser som en direkte Ydelse til Trediemand fra Løftemodtageren.⁷³

V. *Ensidige Dispositioner til Fordel for Trediemand.*

Livsforsikringsaftalen og andre Personforsikringsaftaler medfører i Almindelighed, at Forsikringstageren faar Beføjelse til at give Trediemand Stillingen som begunstiget ved en skriftlig Erklæring til Selskabet, jfr FAL § 102.1^o og § 103, jfr §§ 118 og 122.⁷⁴ Og en tilsvarende Beføjelse bør vistnok indrømmes Fordringshaveren i visse andre Kontraktforhold, navnlig den, der har Penge staaende i en Bank paa Folio eller Checkkonto.⁷⁵

N Cohn har hævdet, at en Fordringshaver i *Almindelighed* ensidig (d v s ved Erklæring til Debitor) kan tillægge Trediemand en Ret til den Ydelse, som Fordringen gaar ud paa, af samme Karakter som den, der skabes ved en Trediemandsaftale.⁷⁶ Dette kan næppe godkendes. Der er ikke følelig Trang til en saadan Regel, og Debtors Stilling kan blive ugunstigere, naar der ved Siden af den oprindelige Kreditor, der har fuld Dispositionsret over Fordringen, sættes en anden »Kreditor« uden Dispositionsret.⁷⁷

VI. *Konstruktioner af Trediemandsaftalen.*

Den herskende Opfattelse gaar ud paa, at Trediemands Ret hviler paa selve Trediemandsaftalen, idet Retten skabes umiddelbart ved selve denne Aftale (eller Trediemandsløftet), altsaa uden at der kræves nogen yderligere

⁷¹ Saaledes U 1878.928 H, *Stang* I § 24 med Note 13. Jfr ogsaa BGB § 335.

⁷² Jfr *Torp* i TfR 1890.36 (»hvor intet taler derimod«), *Lundstedt* Tredjemansaftal 231 ff.

⁷³ Om Anvendelsen af KL § 26 se *Ussing* i SpD I § 77.V.C, hvorved dog mærkes, at Udtalelserne om Livsforsikring er forældede efter FAL. Jfr fremdeles *Torp* i TfR 1890.12 f, 52 f, *Planck* Anm III.3.b foran § 328, *Jaeger* § 32 Anm 24 ff.

⁷⁴ Jfr Enkelte Kontrakter § 38.V og ovfr IV.B.3.

⁷⁵ Jfr *Ussing* i U 1944 B.291.

⁷⁶ TfR 1914.42 f, hvormed kan sammenholdes Livsforsikringskravet 80 f.

⁷⁷ Sml *Lundstedt* Tredjemansaftal 233, men deroverfor *Cohn* Livsforsikringskravet 169.

Retshandel dertil, samt at Trediemands Ret er en ny Ret, der opstaar for ham, og ikke en Ret, der først har tilhørt Løftemodtageren og fra denne er overgaaet til Trediemand. Denne Lære har man kaldt *Kreationsteorien*.⁷⁸

En Række Forfattere har imidlertid hævdet, at Trediemands Ret maa betragtes som *afledet fra Løftemodtagerens Ret*, idet Retten først erhverves af Løftemodtageren og af ham atter overføres til Trediemand (*Derivations-teorierne*).⁷⁹ — De Forfattere, der opstiller disse Teorier, begrænser i Reglen Trediemandsretshandelens Begreb til de Tilfælde, hvor der iværksættes en indirekte Ydelse fra Løftemodtageren til Trediemand; det er ogsaa klart, at Teorierne ikke passer udenfor dette Omraade. — Blandt de forskellige Afskygninger af disse Teorier skal kun nævnes den, der herhjemme er hævdet af *N Cohn*.⁸⁰ Efter den maa Trediemandsaftalen opløses i to Bestanddele, en Retshandel, hvorved Retten tillægges Løftemodtageren, og en ensidig Disposition — eller med den ovfr i § 7 omtalte Udtryksmaade: en ensom Viljeserklæring — fra denne, hvorved Retten overføres til Trediemand.

Baggrunden for denne Konstruktion er den Opfattelse, at der ved Trediemandsretshandler altid foregaar en *dobbelt Formueovergang*: Ydelsen gaar fra Løftegiverens Formue over i Løftemodtagerens og fra dennes atter over i Trediemands. Heri er der utvivlsomt noget rigtigt. Som angivet ovfr ved og i Note 6 virker Ydelsen ind dels paa Mellemværendet mellem Y og A, nemlig som en Ydelse til A, dels paa Mellemværendet mellem A og T, nemlig som en Ydelse til T. Forsaavidt A har den fulde Raadighed over Fordringen mod Y, giver det ogsaa et godt Billede af Stillingen at sige, at Fordringsretten indtil videre hører til A's Formue. Men Udtryksmaaden bliver misvisende i andre Tilfælde.⁸¹

Konstruktionens Værdi maa iøvrigt bero paa, om den giver en i Hovedsagen rigtig Sammenfatning af dansk Rets Regler, eller med andre Ord, om dens Konsekvenser i det væsentlige stemmer med dansk Ret. Dette

⁷⁸ Se om dens Historie *Lundstedt* Tredjemansafstal 54 ff, *Cohn* Livsforsikringskravet 71 ff, 135 ff; til Listen over dens Tilhængere kan føjes *Ekström* i TJFF 1913.302 ff. De Sætninger, *Cohn* opstiller S 71, er kun en enkelt Udformning af Kreationsteorien; denne behøver ikke at indbefatte saa meget, jfr *Vinding Kruse* i TfR 1919.178 ff.

⁷⁹ Se Henviisningen hos *Cohn* Livsforsikringskravet 75, *Lundstedt* Tredjemansafstal 32 ff, 165 ff samt følgende Note.

⁸⁰ Først i TfR 1914.38 ff, senere i Livsforsikringskravet navnlig 166—171, 213 f; se dertil *Vinding Kruse* i TfR 1919.190 ff, 197 ff, Viljeserklæringen 53 f, 60 ff, Retslæren I 236 f, 243 ff, *Stang* I² § 23.IX. En tilsvarende Konstruktion er hævdet af *Stammler* Schuldverhältnisse 171 ff, jfr ogsaa *Baudry-Lacantinerie* XII no 145 ff. Ogsaa *Lundstedt* har forsvaret en »hårledningsteori« i Tredjemansafstal 165 ff; men den der opstillede kunstige Konstruktion kan han næppe selv anerkende efter sine Udtalelser i Obl I 179 ff.

⁸¹ Jfr ogsaa *Stang* I² 319.

Spørgsmaal maa vistnok besvares benægtende; men et helt afgørende Svar kan næppe gives endnu, fordi der paa adskillige Punkter er Uklarhed om Reglerne saavel om Trediemandsretshandler som om »ensomme« Viljeserklæringer.

Cohns Hovedsætning gaar ud paa, at den i Trediemandsaftalen liggende Disposition fra Løftemodtageren principielt ikke har større Retsvirkninger end andre »ensomme« Dispositioner.⁸² Denne Sætning er næppe rigtig. Hvis den var gældende, kunde f Eks Trediemands Beføjelse til ved Sagsanlæg i eget Navn at indtale Ydelsen hos Y kun anerkendes i det Omfang, hvori Beføjelsen fulgte af Reglerne om Fuldmagt eller anden Dispositions-magt.⁸³ Men heraf vilde følge, at Trediemands Beføjelse faldt bort dels ved Løftemodtagerens Umyndiggørelse, hvilket næppe bør antages, dels ved hans Konkurs, hvilket ikke altid bør antages, dels endelig at den ved hans Død kunde genkaldes af Arvingerne, ialfald naar Testamentsformerne ikke var iagttaget, jfr ovfr v Note 57. Fremdeles bør det formentlig anerkendes, at Trediemand erhverver en uigenkaldelig Ret i visse Tilfælde, hvor »ensomme« Erklæringer ikke er bindende. Endelig er det klart, at Konstruktionen ikke passer paa Livsforsikring efter Reglerne i FAL.⁸⁴

Konstruktionens Værdi er navnlig, at den giver et skarpt Udtryk for den Realitet, at Ydelsen til T *økonomisk* hidrører fra Løftemodtagerens Formue, og for de Retsregler, der er en naturlig Følge heraf, navnlig dem, der værner hans Kreditorers og Arvingers Interesse. Men Konstruktionen er farlig, fordi man fristes til at følge dens Konsekvenser uden tilstrækkelig real Prøvelse,⁸⁵ og det er ikke nødvendigt at godkende den, fordi man forkaster de mest yderliggaaende Afskygninger af Kreationsteorien.

VII. *Trediemandsløfter, der gaar ud paa at skaffe Trediemand en Ydelse, som ogsaa økonomisk hidrører fra Løftegiveren.*

A. *Dansk Ret anerkender slige Løfter.*

Efter Dansk Ret kan der uden Tvivl skabes Ret for Trediemand ogsaa ved Trediemandsløfter, der ikke tilsigter en indirekte Ydelse fra Løftemodtageren. Dette er anerkendt i Praksis,⁸⁶ og Brugen

⁸² Se Livsforsikringskravet 170, 213 f (der ikke synes at ville udtale nogen Særregel om Livsforsikring, jfr dog *Stang* 1 c). Ved denne Sætning synes *Cohn* i Virkeligheden at være vendt tilbage til Romerrettens Standpunkt. I TfR 1914.38 ff gik han mindre vidt, se især 49, jfr ovfr v Note 21—23.

⁸³ Jfr *Cohn* Livsforsikringskravet 170. Ordet Dispositions-magt er her taget i den Betydning, der er omtalt ovfr § 26 v Note 43.

⁸⁴ Se dog for norsk Ret *l'Orsa* i NFT 1943.181 ff.

⁸⁵ Jfr navnlig *Vinding Kruse* i TfR 1919.199 ff, 214 ff.

⁸⁶ Eksempler er U 1900.599, 1923.682, (ovfr Note 8), samt DD i Note 89 og 91.

af disse Løfter viser, at de har en nyttig Funktion. Paa den anden Side møder de ikke nogen af de Betænkeligheder, der kan fremføres mod de sædvanlige Trediemandsaftaler. De har et synligt Slægtskab med Løfter, som en Person modtager i Trediemands Navn uden at være hans Stedfortræder, og er forskellige fra de andre Trediemandsløfter i flere Retninger.

B. *Hvornaar er Løftet et Trediemandsløfte?*

Naar det er Løftgeveren, der vil tilføre Trediemand en Formuefordel, kan Løftet ikke opfattes som et uegentligt Trediemandsløfte. Saafremt Y har afgivet et bindende Løfte til A om en Ydelse til T, maa Løftet antages at gaa ud paa at skabe Ret for T. Hvad der kan volde Tvivl i Retsanvendelsen, er derimod, om Y overhovedet har afgivet et Løfte om Ydelsen eller kun foretaget noget andet, f. Eks. bemyndiget A til at afgive Løfte i hans Navn.

Naar saaledes Y overgiver A en Ydelse, for at A skal bringe den til T, eller aftaler med A, at denne kan meddele T, at Y vil erlægge en Ydelse til ham, vil Forholdet ofte være det, at Y slet ikke binder sig, men kun bemyndiger A til senere at binde ham overfor T. Afgørelsen maa bero paa en Fortolkning af Parternes Erklæringer. Den første Betingelse for, at der kan antages et Trediemandsløfte, er, at Y's Erklæring til A er *et Løfte* om en Ydelse til Fordel for T og derfor gaar ud paa umiddelbart (d v s ved selve Erklæringen) at binde Y.⁸⁷ Dette vil i de her omhandlede Tilfælde have Formodningen imod sig, naar A ikke er optraadt som Stedfortræder for T eller som en, der uanmodet varetager denne Interesse.⁸⁸ Hvis Y overgiver Penge eller andre Ting til A, for at denne skal give dem videre

⁸⁷ Jfr herom ogsaa ovfr § 5.11.4. Dette Krav maa selvfølgelig opfyldes ved alle Arter af Trediemandsaftaler. Naar det særlig fremdrages ved den heromhandlede Gruppe, er det, fordi det her jævnlig er vanskeligt at afgøre, om Kravet er opfyldt. I den første Hovedgruppe af Trediemandsaftaler vil der meget sjældent opstaa Tvivl paa dette Punkt, og ialfald ikke hyppigere end ved andre Aftaler.

⁸⁸ Sml *Lassen* I 211. Se DD i Note 89 og 91 samt JU V.820 og p d a S U 1892.530 H, 1889.155 H, 1877.1191, JU 1848.704. Naar Y har indsat Penge i Sparekassen paa T's Navn, vil han derfor i Alm ikke blive bundet ved at give Meddelelse herom til en anden Person, se U 1911.22 H, jfr om Forholdet til Arvingerne 1926.582 H, 1898.82 H. Naar Aftalen gaar ud paa straks at binde Y, har den dog Virkning, selv om A ikke har nogen særlig Interesse for T, jfr ovfr v Note 19—20, U 1920.955 H, 1916.664 H (Præmisserne viser ikke klart, hvilket Synspunkt Dommen bygger paa, og Resultatet kunde ogsaa tænkes begrundet ad anden Vej, se ovfr § 29 Note 108), 1900.599.

til T, kan der ikke antages at foreligge et Trediemandsløfte fra Y,⁸⁹ medmindre der oplyses særlige Omstændigheder, saasom at A har vist sig interesseret i at skaffe T en Ydelse. Normalt er Y slet ikke bundet ved det foregaaede, men kan kræve Ydelsen tilbage fra A, saalænge denne ikke har erlagt Ydelsen til T eller bundet Y overfor T ved at give denne Løfte om Ydelsen.⁹⁰ Ligeledes maa det antages, at Y's Indsættelse af Penge paa en Sparekassebog, der lyder paa T's Navn, som Regel ikke indeholder noget Trediemandsløfte fra Y.⁹¹ Her kan Sparekassen som Regel ikke engang antages beføjet til at forpligte Y overfor T. Dernæst maa det kræves, at A forstaar Y's Erklæring som et Løfte og enten akcepterer det eller — hvis Løftet ikke kræver Svar — ikke afviser det.⁹²

C. *Hvornaar faar Trediemand Ret?*

Om Aftalens Indgaaelse og Betingelserne for dens Virksomhed gælder de afmindelige Regler. Løftemodtagerens onde Tro kommer Trediemand til Skade i samme Omfang, som den vilde hindre Løftemodtagerens egen Retserhvervelse. Og Trediemands onde Tro maa vistnok have samme

⁸⁹ Se om Tilfælde, hvor Værdipapirer eller Penge er overgivet til en anden med Paalæg om at give dem til Trediemand, U 1923.42 H (TfR 1924.63), 1905.298, 1887.325, 1874.897 (om Forholdet til Overgiverens Kreditorer), cfr 1889.155 H; fremdeles om Tilfælde, hvor det modtagne først skulde gives videre efter Giverens Død, U 1915.546 H, 1921.28 H, 1933.1031 H, 1910.664 (Sparekassebog), 1886.766, 1880.345. Se p d a S om Tilfælde, hvor Modtageren var interesseret i at skaffe T Ydelsen eller det aftaltes, at Løftegiveren skal bindes, Schl I.254, U 1884.94 H, 1889.858, og om Sparekassébøger U 1916.664 H (Note 88), 1907.654, jfr ogsaa 1890.575. Afvigende U 1880.345, der kræver Mandat til at modtage paa T's Vegne.

⁹⁰ A har ikke altid Fuldmagt hertil.

⁹¹ Det foretagne er normalt slet ikke Udtryk for nogen Vilje til at binde sig til Fordel for T. Jfr *Bentzon* AR 243. Hermed stemmer de talrige DD, der statuerer, at saadan Indsættelse ikke gør T til Ejer af Sparekassebogen, se U 1899.904 H (overfor Dødsbo), 1910.664, 1886.635 (senere Erhverver), Schl II.308 (Indsætteren selv ikke bundet). Sml ogsaa U 1915.546 H, 1913.698, 1901.28 H, 1908.306, 1892.104 H. Afvigende maaske JU 1864.779, jfr ogsaa 1863.70 (overfor Arvinger), GDSkr i U 1884.416. P d a S bindes Indsætteren, hvis hans Aftale med Sparekassen bestemmer dette. Det er navnlig antaget, at han bindes, hvis Aftalen med Sparekassen afskærer ham fra fremtidig at raade over det indsatte Beløb og fra at tilbagekalde Indsættelsen, se U 1918.358, 1871.250, jfr ogsaa 1900.599 (Forsørgelsesbeviser) og modsætningsvis 1915.546 H, 1901.28 H, 1937.431, Schl II.308. Om svensk Ret *Nial* i SvJT 1937.299.

⁹² Det kan næppe udelukke Y's Bundethed, at A, der modtager et Løfte pr Brev, ved Læsningen nærer det Forsæt ikke at ville have noget dermed at gøre, saafremt A ikke tilkendegiver Y sit Forsæt.

Betydning, som Fuldmagtsgiverens onde Tro har, naar hans Fuldmægtig modtager Løfter i hans Navn.⁹³

Trediemand kan ogsaa i disse Tilfælde afslaa Retten.⁹⁴

Hvornaar han kan kræve Ydelsen erlagt, beror paa Trediemandsløftets Indhold. Men selv om Ydelsen først forfalder senere, maa Trediemand betragtes som Fordringshaver fra det Øjeblik, da Løftet kom til Løftemodtagerens Kundskab.⁹⁵

D. *Løftemodtagerens Beføjelser.*

Om den, der modtager et saadant Løfte om en Ydelse til Trediemand, selv kan sagsøge Løftegiveren til at erlægge Ydelsen til Trediemand, maa i første Række afgøres ved Fortolkning af Løftet.⁹⁶ Der er næppe Grund til at opstille en Formodning herfor.⁹⁷ I det følgende forudsættes det imidlertid, at det drejer sig om Tilfælde, hvor Løftemodtageren har Beføjelsen.

Selv om Løftemodtageren kan optræde som Sagsøger, kan han ikke kræve Ydelsen erlagt til sig selv eller til en Fjerdemand. Da Ydelsen ikke økonomisk hidrører fra hans Formue, er der intet Grundlag for slige Beføjelser.

Derimod har nogle hævdet, at Trediemands Ret ogsaa ved disse Løfter falder bort, naar Løftemodtageren løser Løftegiveren fra Løftet.⁹⁸ Dette bør dog næppe antages. Saalænge Løftet ikke er akcepteret, kan Løftemodtageren formentlig afslaa det med den Virkning, at Trediemands Ret falder bort. Men det er meget tvivlsomt, om han bør have videregaaende Beføjelser. Allerede de Grundsætninger, der er fremstillet ovfr under IV.B.2 medfører, at Løftemodtageren ofte maa være afskaaret fra at ophæve Trediemands Ret. Der kunde i det højeste være Tale om at give Løftemodtageren Beføjelse til at eftergive Løftegiverens Forpligtelse. Men der er ikke synderlig Grund til at indrømme ham denne Beføjelse, og han kunde misbruge den i egen Interesse ved at betinge sig Vederlag for Eftergivelsen. Derfor er det muligt, at det bør være den almindelige Regel, at Løftemodtageren ikke kan eftergive Løftegiveren hans Forpligtelse.⁹⁹

⁹³ Se herom ovfr § 30.1. *Jul Lassen* antog, at Trediemands onde Tro fik Betydning, hvor Løftemodtageren ved Retshandelen alene tilsigtede at tjene Trediemands, ikke sine egne Interesser. Se dertil *Cohn* i Tfr 1914.16 f.

⁹⁴ Jfr ovfr v Note 64.

⁹⁵ Anderledes ovfr IV.B.6.

⁹⁶ Jfr I Udg 193. Sml U 1888.962.

⁹⁷ Sml *Lundstedt* Tredjemansafstal 231 ff. Naar Løftemodtageren ikke engang kan optræde som Sagsøger, maa Løftet vistnok betragtes som givet ham i Trediemands Navn. Det har dog ikke stor Interesse at afgøre dette, hvis de i Teksten udviklede Regler godkendes.

⁹⁸ Nævnlig *N Lassen* Villien som Forpligtelsesgrund 48 Note 1, *Jul Lassen* I § 24 ved Note 36 og tildels *Torp* i Tfr 1890.15.

⁹⁹ Jfr U 1929.194, der dog ogsaa kan hvile paa Værgemaalssynspunktet, *Goos* II 223. I Udlandet er det vistnok den overvejende Anskuelse, at

Da Løftemodtageren hverken har tilvejebragt Ydelsen ved egen Formueopoffelse eller haft Ret til at tilegne sig den, er det klart, at han heller ikke kan kræve Ydelsen tilbage fra Trediemand, naar denne undtagelsesvis kan tilpligtes at give den fra sig, f Eks fordi han har fremkaldt Løftet ved Svig. Tilbagesøgningskravet tilkommer Løftegiveren, og Afkræftelse af Ydelsen kan kun kræves af hans Konkursbo.¹⁰⁰

§ 37.

Kvasiløfter. Forpligtelse ved Passivitet.

I. *Indledning.*

Det er omtalt ovfr i § 7, at en Løfteerklæring undertiden kan blive forpligtende, skønt den ikke er afgivet. Her skal det undersøges, om en Optræden, der ikke indeholder nogen Løfteerklæring og ikke en Gang er et stiltiende Løfte, kan have forpligtende Virkning paa lignende Maade som et Løfte.¹ Det følgende viser, at det kan ske i vidt Omfang. I enkelte Tilfælde haves der Lovhjemmel herfor.² Men en tilsvarende Virkning kan indtræde uden Lovhjemmel, og dette har langt større praktisk Betydning. Der lader sig næppe opstille almindelige Regler om, hvilke Handlinger eller

Trediemands Ret er uigenkaldelig, jfr *Thomle* I c 36, *Lundstedt* Tredjemansaftal 202 f, *Windscheid* § 74 Note 4 b. Den Grund, hvorpaa *Lassen* støtter Løftemodtagerens Opløsningsret, nemlig at Trediemands Ret er tillagt ham af Hensyn til Løftemodtagerens Interesse, passer ikke paa disse Tilfælde, hvor det ofte er Løftegiverens Interesse i at skaffe Trediemand Ydelsen, der er den drivende Kraft. Paa den anden Side kan det være naturligt at indrømme Løftemodtageren en vis Adgang til at afgøre, om T skal have Retten. — Den, der ved offentlig Indsamling søger at skaffe en Understøttelse til T, bør ikke nødsages til at udbetale T hele det indkomne Beløb, saafremt det er større end paakrævet. — Men dette Hensyn fyldestgøres vistnok tilstrækkeligt ved at tillægge ham en »Afslagsret«, d v s en Beføjelse til at afvise de ham tilbudte Beløb.

¹⁰⁰ Anderledes ovfr v Note 63 og 73.

¹ I Udg § 22.II, *Lassen* I § 25, der behandler disse Tilfælde sammen med stiltiende Løfter, *Goos* II 225 f, *Evaldsen* 101 f, *Hällström* Villfarelse 186 ff, *Pollock* I 4 f samt Henvisninger i det følgende, navnlig Note 24. Nogle af de Forhold, som *Lassen* omtalte i § 25, omtales ndfr i § 39.II og VI.

² Se navnlig en Række Lovbestemmelser om Reklamation ndfr under III, bl a i Note 54.

Undladelser der medfører Forpligtelse.³ End mindre kan der være Tale om at give en udtømmende Fortegnelse over saadanne Handlinger eller Undladelser, bl a fordi der vistnok sker en kraftig Udvikling af Retsreglerne paa dette Punkt. I det følgende skal der nævnes nogle spredte Eksempler. I nogle af Tilfældene vil adskillige maaske mene, at der i Virkeligheden foreligger Løfter.

Først skal omtales forskellige Handlinger, der medfører Forpligtelse (II). Derefter undersøges det, om Undladelse kan medføre tilsvarende Forpligtelse (III).

II. Handlinger, der virker som Løfter.

1. Ofte maa Udtalelser, der lyder som blotte *Meddelelser* om Kendsgerninger, behandles som Løfter. Som Eksempel kan nævnes en Persons Meddelelse til en anden om, at han er en Trediemands Fuldmægtig, jfr Aftl § 25.⁴ Fremdeles maa en Løftegivers Udtalelser om den lovede Ydelses Egenskaber ofte behandles som indeholdende en Garanti.⁵

2. Udtalelser, der er formet som *Anmodninger*, maa ofte behandles som Løfter.⁶ Der tænkes herved ikke paa de hyppige Tilfælde, hvor en Anmodning maa fortolkes som et Tilbud om Afslutning af en gensidig bebyrde Aftale. Derimod kan som Eksempler nævnes Anmodningen om at udføre et Hverv for Anmoderen, idet den jævnlig virker som et Løfte om Godtgørelse for de til Hvervets Udførelse medgaaende Udgifter,⁷ Anmodningen om at paatage sig Kautions for Anmoderen, idet den afføder Regresret for Kautionsisten,⁸ samt den Anmodning, der indeholdes i en Anvisning, idet den ofte gør Anviseren til Skyldner.⁹

3. Naar et Formuegode overlades en Person under saadanne Omstændigheder, at han indser eller bør indse, at han kun maa tilegne sig det paa visse Vilkaar, f Eks mod et bestemt Vederlag, bliver han ved at tilegne sig Godet forpligtet til at opfylde Vilkaaret.¹⁰

³ De to Sætninger, *Lassen* I 229 opstillede, havde næppe praktisk Værdi.

⁴ Se herom ovfr § 31.II. Nogle vil ogsaa nævne Meddelelsen om, at Meddeleren har givet en tredje Person Fuldmagt, jfr ovfr § 28 v Note 21.

⁵ Jfr Køb 124, *Lassen* I § 46 v Note 7, *Sindballe* Judicielle Afgørelsers Retskraft 78.

⁶ *Lassen* I 229. Foruden de i Teksten nævnte Eksempler kan nævnes *mandatum qualificatum*; se derom *H Ussing* Kautions § 4 v Note 13—15.

⁷ Jfr Enkelte Kontrakter 327 f.

⁸ Jfr *H Ussing* Kautions § 15, Enkelte Kontrakter § 29.IV.

⁹ Saaledes f Eks ved Veksler, jfr Vxl § 9, og ved Checks, Chl § 12.

¹⁰ Se U 1930.416 H, 1896.377 H, 339 H, 1886.142 H, 1930.525, 1927.1052, 1925.971, 1898.985, 1896.795, 1892.1331, 1875.226, 1872.1051, SHT

Denne Regel anbefaler sig, fordi den skaber den fornødne Tryghed i den Slags Forhold, som har en nyttig Funktion i Omsætningen. Man undgaar den Usikkerhed, der vilde indtræde, hvis den, der overlod en anden Formuegodet (»Yderen«), kun havde Krav paa Erstatning for Godets Værdi. Reglen vil i de allerfleste Tilfælde ikke gaa Modtagerens berettigede Interesser for nær. I Almindelighed vil Tilegnelse ske, fordi Modtageren vil akceptere det gjorte Tilbud. Han maa imidlertid blive forpligtet,¹¹ selv om han ikke vil binde sig, ja selv om han meddeler Yderen dette inden eller samtidig med, at Yderen erfarer Tilegnelsen.¹²

Af selve den opstillede Sætning følger det, at Tilegnelsen ikke forpligter, naar Yderens Optræden gav Tilegneren Føje til at antage, at han ikke stillede noget Vilkaar for Tilegnelsen.¹³ Men Tilegnelsen kan heller ikke forpligte, naar den var berettiget rent bortset fra Tilbudet, f Eks fordi Yderen skyldte ham Genstanden for en lavere Betaling end den, han nu fordrede.¹⁴ Ved almindelige Handelsvarer og andre Formuegoder uden

1865.134, JU 1871.920; jfr U 1930.605 H, 1928.455 H, 1886.29, 1885.571. Se endvidere 1940.880, 1937.923, 1934.634, DD ndfr Note 16. Jfr fremdeles *Vinding Kruse* Tinglysning 138 f, *Retslæren* I 186 f, *Stang* I § 23.1 og III, *Grundtvig* i NRt 1912.236 f, *Karlgren* Studier 93 ff, 114 i Noten, 115 f, 155 ff, *Hällström* Villfarelse 192 f, jfr 81 f, 189 f; *Pollock* 13, The civil code of the State of New-York 769, *Wharton* §§ 6, 7, 708, 720, *Anson* 22; tildels *Planck* Anm 3 foran § 116, § 151 Anm 4, BGB 525, *Windscheid* § 428 Note 5, § 306 Note 11, § 312 Note 4. Forøvrigt kan det være vanskeligt at skelne mellem de i Teksten omtalte Tilfælde og dem, hvor Overdrageren ikke stiller Paatagelse af en Forpligtelse som Vilkaar, men kun tilkendegiver, at visse Kendsgerninger er Forudsætninger for Overdragelsen, jfr *Lassen* i U 1889.27 f.

¹¹ I saa Fald maa Modtageren formentlig blive bundet i Overensstemmelse med Tilbudet straks i Tilegnelsens Øjeblik, jfr I Udg 43 f, v *Tuhr* BürgR II.1 456.

¹² Jfr *Lassen* I 235 v Note 16. Hvis han ikke har gjort andet end at tage imod en Ting, som afleveres af Yderen, vil hans Tilkendegivelse om, at han ikke vil opfylde Vilkaaret, i Almindelighed medføre, at han ikke bindes. Dersom Yderen erlægger trods Tilkendegivelsen, maa han ofte anses for at have frafaldet Vilkaaret. Overalt hvor dette ikke er sket, maa en Tilegnelse i Gerning, f Eks ved Forbrug, derimod forpligte Modtageren. Der foreligger her ikke en Retshandel, men et retstridigt Forhold, jfr *Stang* I § 23.1 og III, *Grundtvig* i NRt 1912.236, *N Lassen* Villien som Forpligtelsesgrund 46—48; se om Betydningen heraf ndfr Note 19. Imod *Stang* *Hällström* Villfarelse 189 f. Noget afvigende fra Teksten er Begrundelsen i *Lassen* I 230 og 235, jfr dertil *Karlgren* Studier 96 ff.

¹³ Jfr *Lassen* I § 25 ved Note 17; U 1887.329, jfr 1915.174, sml ogsaa 1929.1135, 1933.36 H. Se fremdeles ovfr Note 12, ndfr § 39 Note 96, 97.

¹⁴ Jfr U 1877.896 H, 1872.892 H, sml 1916.130 H, 1907.511, 1879.1096, *Lassen* I § 64 Note 23, jfr ndfr Note 18. Naar Ting er købt ugyldigt hos en

individuelt værdifulde Egenskaber kan Tilegneren heller ikke blive forpligtet til at betale det fordrede Vederlag, naar det er saa højt, at ingen fornuftige Mennesker kunde ventes at gaa ind derpaa.¹⁵

Det praktisk vigtigste Eksempel paa Sætningens Anvendelse er, at den, der *tilegner sig ubestilte Varer*, der er tilstillet ham, bliver pligtig at betale den forud for Tilegnelsen forlangte Betaling (Fakturaprisen) for dem eller, naar ingen bestemt Betaling er forlangt, en passende Betaling (ndfr § 39.VI) og ikke kan slippe med at aflevere Varerne eller deres Værdi efter Vurdering.¹⁶ Som andre Anvendelser mærkes, at den, der benytter Ting, som uanmodet tilstilles ham til Laan til Brug eller til Leje, ikke blot er Vindikationsret undergivet, men pligtig at bevare og tilbagelevere Tingen efter de om Laan og Leje gældende Regler, samt at den, for hvem Fragtgods er bestemt, ved at modtage Gods og Fragtbrev bliver pligtig til at tilsvare Fragten, som ifølge Fragtbrevet skal betales af ham, Sølov § 112.¹⁷

I de her under 3 omtalte Tilfælde er Grundlaget for Forpligtelsen ikke et Løfte. Alligevel maa Retsforholdet ialfald i vigtige Retninger blive det samme, som vilde indtræde ved et Løfte. Forpligtelsen faar saaledes det samme Indhold.¹⁸ Den kan derfor have

Fuldmægtig, der har overskredet sin Ordre, og Tilegnelsen finder Sted, efter at Fuldmagtsgiveren har underrettet Køberen om Vilkaarene, bindes Køberen ved disse trods Aftalen med Fuldmægtigen, se U 1904.134, 1883.1236, 1239, 1874.846, jfr 1894.756.

¹⁵ Dette maa gælde, selv om der ikke foreligger Udnyttelse. Der er ikke Grund til at beskytte saadanne Forretningsmetoder. Jfr ogsaa *Lassen* I 236, *Grundtvig* i NRT 1912.237, men lidt anderledes *Stang* I 313.

¹⁶ U 1896.339 H, 1918.100, 1890.767, 1149, 1887.329, 1882.889, SHT 1867.122, JU 1868.881, jfr 1865.415, U 1890.835, 1872.791, SHT 1870.85; *Stang* I § 23.1, *Stang-Solem* 82 f, *Karlgren* Studier 93 ff, *Planck* § 151 Anm 4.a, *Staub* § 377 Anm 200. Se fremdeles om Varer, der er bestilt hos Trediemand, f Eks U 1922.231 og ovfr § 27 Note 7. SpD I § 81 Note 8. Som en Tilegnelse virker det, at Modtageren ubeføjet, jfr Kmsl § 84, afgiver Varen til Afsenderens Agent, saa at den ikke kommer til Afsenderens Raadighed, U 1897.518, 1893.262, 1890.470, jfr 1893.1336, 1882.1266. Om Passivitet i disse Tilfælde se ndfr v Note 51.

¹⁷ Dette var antaget allerede før Søloven, se *Lassen* I § 25 Note 12. Jfr HGB 436.

¹⁸ *Grundtvig* i NRT 1912.236 f vil næppe bestride dette, selv om han kritiserer ældre Forfatteres Begrundelse af Sætningen. Ligesom hvor Betaling for Ydelsen er lovet, er Forpligtelsen afhængig af rigtig Ydelse.

et langt mere nuanceret Indhold end en Erstatningsforpligtelse. Fremdeles maa de sædvanlige Ugyldighedsregler ialfald tildels anvendes.¹⁹ Man kan imidlertid ikke uden videre gaa ud fra, at Løftereglerne skal anvendes i enhver Retning.

4. *Erlæggeseshandlinger.*

En Handling, der foretages til Opfyldelse af en forud indgaaet Aftale, kan formentlig blive bindende, selv om den hverken indeholder eller ledsages af et Løfte, der er bindende efter almindelige Løfteregler.²⁰ Slige Erlæggeseshandlinger er ikke altid bindende, men de bliver bindende, naar det er vedtaget i den forudgaaende Aftale eller følger af Sædvane eller Forholdets Natur. Regler herom kan næppe opstilles for Aftaler i Almindelighed, men derimod for enkelte Kontraktstyper. Derfor skal her kun nævnes enkelte Eksempler.

Naar Sælgeren af generisk bestemte Varer ifølge Kontrakten er forpligtet til at sende Godset og Levering i Overensstemmelse med Kbl § 10 sker ved Afsendelsen, maa det anses for et naturale negotii, at Sælgeren bliver bundet ved Afsendelsen, selv om Køberen ikke ved, at Afsendelse er sket.²¹ Og hvis en Skyldner har lovet at indbetale et Beløb paa Fordringshaverens Konto i en Bank, maa han blive bundet overfor Fordringshaveren ved selve Indbetalingen eller ved en Ordre til Banken om at overføre Beløbet fra Skyldnerens Konto til Fordringshaverens.²²

Tilegneren kan derfor e O paa Grund af Mangler ved Ydelsen hæve Købet eller kræve forholdsmæssigt Afslag i Købesummen, jfr *Karlgren* Studier 112 Note 243, 145 Note 314.

¹⁹ Se herom *Lassen* I 234 f. Afvigende tilsyneladende *Grundtvig* i NRt 1912.236. Den her omhandlede Fremgangsmaade maa søge sin Berettigelse i, at den letter Indgaaelsen af Aftaler. For at gøre Fremgangsmaaden brugbar maa man ganske vist udforme Retsreglerne saaledes, at de dækker en Del Tilfælde, hvor der ikke slutes nogen Aftale; men dette Hensyn kræver ikke Reglerne udvidet saaledes, at Modtageren bindes, selv om der foreligger Ugyldighedsgrunde. Ved Tilegnelse i Gerning kan en Vildfarelse, der ikke er fremkaldt af Yderen, dog næppe faa Betydning, medmindre Vildfarelsen udelukker Culpaa i Erstatningsreglens Forstand, smf U 1900.172 (der kan bero paa en særlig Lovbestemmelse), se dog *Lassen* I § 25 Note 8 a, men mod at tage Hensyn til Vildfarelse *Karlgren* Studier 104 ff. Tilsvarende Bemærkninger maa gælde om Tvang og Udnyttelse. Derimod kan Tilegnelse ikke medføre videregaaende Forpligtelser end dem, der vilde følge af Reglerne om Erstatning udenfor Kontrakthold, saafremt Tilegneren var umyndig eller hans Løfte om at opfylde Vilkaaret vilde være ugyldigt som stridende mod Lov eller Ærbarhed.

²⁰ I Udg 43, *Ussing* i U 1929 B.154 ff.

²¹ Jfr navnlig *Hillgård* Bidrag till läran om säljarens stoppningsrätt 132 ff, *Ussing* i U 1929 B.155 med Henvisninger, samt ovfr § 7 Note 12.

²² Jfr U 1920.621, *Ussing* i 1929 B.154, 1944 B.290 f. Andre Eksempler

5. *Virksomhed, der medfører Kontraheringspligt.*

Personer, der frembringer Varer til Salg eller handler med Varer eller udøver anden Virksomhed, der bestaar i at stille Ydelser til Raadighed for Publikum, f Eks Transportvirksomheder, er undertiden forpligtet til at stille deres Ydelser til Raadighed for andre paa en saadan Maade, at Undladelse heraf kan medføre lignende Virkninger som Ikkeopfyldelse af en Aftale, jfr foran § 10.IV. De paagældende kan da efter Omstændighederne dømmes til at erlægge bestilte Ydelser, til Erstatning for Ikkeerlæggelse eller til at indgaa en Aftale. I Stedet for at tage Dom til Indgaaelse af en Aftale kan den, der vil gøre Forpligtelsen gældende, jævnlig fremkalde en kontraktlignende Forpligtelse ved Erklæring herom til den anden Part. Retsreglerne har i saa Fald lignende Virkninger som en Forkontrakt eller et staaende Løfte.²³

III. *Forpligtende Passivitet, Undladelse af Reklamation.*²⁴

A. Under særlige Omstændigheder kan en Persons Passivitet betragtes som et stiltiende Løfte, jfr ovfr § 11.III. Men selv bortset herfra bliver en Person i mange Tilfælde forpligtet ved Passivitet. Navnlig den, der modtager Tilbud fra en anden om at slutte en gensidig Aftale, eller erfarer, at en anden Person anser en gensidig Aftale for indgaaet, bliver ofte forpligtet overfor den anden, naar han ikke afgiver Protest (Reklamation).

I slige Tilfælde er det ofte klart, at den anden Part regner med Kontrakten, og at han vilde blive skuffet, hvis han ikke kunde gøre Kontrakten gældende. Selve dette er dog efter den almindelige Opfattelse ikke tilstrækkeligt til at begrunde et Krav om Rekla-

er nævnt i U 1929 B.154 f. Se fremdeles om Kommissionærens Udførelse af Hvervet ovfr § 35 Note 15. Spørgsmaalet, hvornaar Betaling med Check er bindende, behandles i U 1944 B.281 ff af *Poul Meyer og Ussing*.

²³ *Lassen* I § 25.1 nævnte ogsaa som Tilfælde, hvor Lovregler medfører, at en Person skal behandles, som om han havde afgivet et Løfte, Skiftel § 31 og Rpl § 546, hvorefter den af Skifteretten antagne Auktionsinkassator bliver ansvarlig som Selvskyldner, samt Aftl § 25 om Ansvar for at have Fuldmagt. I disse Tilfælde foreligger der dog en Retshandel, hvortil Ansaret knyttes, nemlig Aftalen, hvorved Inkassatorhvervet overtages, og Fuldmægtigens Retshandel med Trediemand. De nævnte Lovbestemmelser kan derfor opfattes som Regler, der udfylder og nærmere bestemmer denne Retshandels Virkninger, jfr ndfr § 39.IV.

²⁴ I Udg 212 ff, *C Bang* i U 1944 B.101 ff, især 117 ff, *Arnholm* Passivitetsvirkninger § 2, *Sindballe* Judicielle Afgørelsens Retskraft 59 ff, jfr ogsaa *Knoph* Rettslige Standarder 192 ff, *Rabel* Warenkauf § 14, *Demogue* I no 185 ff.

mation. Som Hovedregel vedkommer en Persons Skuffelser ikke andre Personer. Men i særlige Grupper af Tilfælde bliver man forpligtet ved ikke at reklamere.

1. *Reklamation overfor Tilbud.*

Den, der modtager et Tilbud om Indgaaelse af en gensidig Aftale, bliver i Almindelighed ikke forpligtet ved at forholde sig passiv, og dette gælder, selv om Tilbudet bestaar i, at en Formueydelse tilstilles en Person med Tilkendegivelse af, at der skal ydes Vederlag for den, eller Tilbyderen meddeler, at han vil betragte Tavshed som Akcept.²⁵

Men hvis Modtageren ved sin Adfærd har givet Tilbyderen Grund til at regne med, at et Tilbud af den paagældende Art vil blive antaget og efterkommet uden yderligere Forhandlinger, maa der ialfald jævnlig gælde noget andet.

En vidtrækkende Regel i denne Retning giver *Aftl § 9* om Tilbud, der er fremkaldt ved en ikke bindende Henvendelse fra Tilbudsmodtageren, en saakaldt »Opfordring til at gøre Tilbud«.²⁶ »Har nogen i Henvendelse, som ellers vilde være at anse som Tilbud,²⁷ anvendt Ordene »uden Forbindtlighed«, »uden Obligo« eller lignende Udtryk,²⁸ anses Henvendelsen alene som Opfordring til at gøre Tilbud i Overensstemmelse med dens Indhold. Fremkommer saadant Tilbud²⁹ inden rimelig Tid fra nogen, som Hen-

²⁵ Jfr U 1904.144, sml 1943.608, *Lassen I* § 25 Note 5 c; BGB 154, *Staub Anh z* § 346 Anm 15 ff, § 361 Anm 66—74, § 362 Anm 19, 27; OR 6, Ung E 733, *Prochownick* § 199, ovfr § 6 Note 59. — Om Modtagelse af ubestilte Varer se U 1907.345, 1894.991, 1880.475, SHT 1865.65. — Modtageren er heller ikke forpligtet til at drage Omsorg for Opbevaring af den tilsendte Ting; men grov Uagtsomhed antages han at maatte staa til Ansvar for, jfr *Lassen I* § 25 Note 11, *Grundtvig* Reklamation 229, *Staub* § 379 Note 30, sml *Karlgren* Studier 103 Note 227. Om Undtagelser se ndfr v Note 51.

²⁶ § 9 er ikke optaget i *finsk Aftl*, der i Stedet har en Regel om Auktion.

²⁷ Overfor Tilbud fremkaldt ved almindelig Udsendelse af Cirkulærer kræver § 9 altsaa ikke Reklamation, jfr *Aftl d* Mot 32.

²⁸ Beslægtede Udtryk forstaas undertiden noget anderledes. Se f Eks om »fritblivende« Resp 16 Jan 1942 (U 1943.872) og fra Tiden før *Aftl* Resp 11 Juni 1915 (U 1916.969), jfr ogsaa om »uden Forbindende« Resp 22 Okt 1917 (U 1918.891). Om Forbehold af Approbation Resp 11 Sept 1942 (U 1943.879).

²⁹ Reglen maa anvendes analogt paa Akcept, der synligt er afgivet i den Tro, at Henvendelsen var et Tilbud, se U 1939.685, *Bang I* c 118. Jfr endvidere *Karlgren* Studier 154.

vendelsen er rettet til, og maa Modtageren gaa ud fra, at det er fremkaldt ved Henvendelsen, skal han uden ugrundet Ophold give Tilbudsgiveren Meddelelse, hvis han ikke vil antage det. Undlader han dette, anses Tilbudet for antaget.³⁰ Tilsvarende Regler gælder ifølge Kmsl §§ 79, 80, jfr 89 og 93 om Tilbud, der er fremskaffet af en Salgsagent.³¹

En lignende »Reklamationspligt« vil sikkert jævnlig blive paalagt Handlende i andre Forhold. Men Grundsætningen i Kmsl § 79 bør næppe overføres paa Forsikringsbegæringer, der indsendes af en Forsikringsagent, naar det er aftalt eller stemmer med Sædvane, at der skal udstedes Forsikringspolice.³²

Endnu videre gaar *Kmsl § 5*, hvorefter Undladelse af Reklamation virker forpligtende, naar nogen, som erhvervsmæssigt driver Virksomhed som Handelskommissionær, faar Anmodning fra en Person, med hvem han staar i Forretningsforbindelse, om at besørge Salg eller Køb, der falder indenfor hans Virksomhed.

Fra denne Bestemmelse kan det ikke slutes, at der aldrig kræves Reklamation over for Anmodning om Udførelse af et Hverv i andre Tilfælde. Reklamationspligt vil vistnok jævnlig blive paalagt Handlende overfor Anmodning om at udføre et Hverv, naar der bestaar Forretningsforbindelse mellem de paagældende.³³ Men der kan ikke opstilles en almindelig Regel om, at den, der udadtil har tilbudt sig til at udføre Forretninger for andre, maa reklamere, hvis han ikke vil efterkomme en Anmodning om at udføre et Hverv, der falder indenfor hans Virksomhed.³⁴

En vis Lighed med de omtalte Tilfælde har det saakaldte Køb paa Prøve, hvorom der er givet en Regel i Kbl § 60.³⁵

2. Reklamation overfor Meddelelse om formentlig Aftale o l.

I endnu videre Omfang er der Grund til at kræve Reklamation fra en Person, naar han maa regne med, at en anden svæver i den Vildfarelse, at han har sluttet en bindende Aftale med ham. Der findes adskillige Lovbestemmelser i denne Retning, men Reklama-

³⁰ Jfr U 1920.334 (ej H).

³¹ En beslægtet Tanke er anvendt i U 1941.940.

³² Jfr *Ussing* i *Juristen* 1937.554.

³³ I Udg § 22 Note 31, *Arnholm* Passivitetsvirkninger 12 f, Kmsl n Mot 29, sv Mot 59, jfr for ældre Ret U 1891.272, *Evaldsen* 101, *Aubert* SpD II 123 f.

³⁴ Jfr Aftl d Mot 31 f, Kmsl d Mot 28. Om fremmed Rets Regler se BGB 663, 675, HGB 362, OR 395, Oestr 1003, Ung E 1364, *Prochownick* §§ 558 ff.

³⁵ Herom meget udførligt *Karlgren* Studier 155 ff.

tion kræves ofte udenfor Lovreglernes Ramme med Støtte i Analogi eller Sædvane eller efter Sagens Natur.

Den, der *har afgivet en Viljeserklæring*, maa saaledes ofte reklamere, hvis han vil paaberaabe sig særlige Omstændigheder, der medfører, at Erklæringen ikke er forpligtende for Afgiveren.

Der kræves Reklamation om *voldelig Tvang* over for en Løftemodtager i god Tro, se Aftl § 28.2^o, der maa anvendes analogt paa beslægtede Tilfælde. Ligeledes om *Forvanskning* af en Erklæring, der telegraferes eller fremføres mundtligt af et Bud, se Aftl § 32.2^o.³⁶ Naar Retshandler er foretaget i en Persons Navn *uden fornøden Fuldmagt*, maa Personen ofte reklamere for at undgaa at blive forpligtet. Der kræves saaledes i vidt Omfang Reklamation, naar en Fuldmægtig har overskredet sin Fuldmagt,³⁷ og i særlige Tilfælde ogsaa, naar Fuldmagten var ophørt, se Aftl § 19. Reklamation kan endog være nødvendig, selv om Retshandelen er foretaget af en Person, der slet ikke har haft Fuldmagt. Særlig ofte gælder det, naar Personen havde det Hverv at fremskaffe Tilbud. Efter Kmsl §§ 78 og 80, jfr 89 og 93 maa Handelshuset saaledes reklamere, naar Salg er sluttet af en af de i Loven omtalte »Salgsagenter«, som ikke havde Fuldmagt til at indgaa Salg.³⁸ Kmsl § 91.2^o, jfr § 93, kræver ogsaa i visse Tilfælde Reklamation overfor Betaling til Handelsrejsende eller Pladsagenter.

Om den Slutseddel, som en *statsautoriseret Varemægler* tilstiller Køber og Sælger, naar han har sluttet et Køb, bestemmer Bek 92 23 Marts 1932 § 10.2^o, at den er bindende for Køber og Sælger, hvis Indsigelse direkte til Medkontrahenten ikke gøres mod Slutsedlen straks efter dennes Modtagelse. Fra udenbys boende skal Indsigelse ske telegrafisk.³⁹

Fremdeles kan Reklamation være nødvendig for at gøre gældende, at et Tilbud er faldet bort paa Grund af *manglende Akcept*. Ifølge Aftl § 4.2^o og § 6.2^o kræves der saaledes Reklamation over for en Akcept, der kommer for sent eller er uoverensstemmende (og derfor normalt virker som et nyt Tilbud), naar Adressaten maa indse, at Akceptanten ansaa den som behørig, jfr ovfr S 66 og 68—69.

En Person, der *ikke har afgivet noget Løfte*, behøver i Almindelighed ikke at reklamere, blot fordi han erfarer, at en anden mener at have modtaget et Løfte fra ham eller sluttet en Aftale med ham. Men ialfald naar en Handlende har forhandlet med en anden om Indgaaelse af en gensidig Kontrakt, kræves der ifølge Sædvane i vidt Omfang Reklamation overfor *Stadfæstelsesskrivelser* og andre Skrivelser, der klart viser, at Afsenderen

³⁶ Jfr herom ovfr § 33.I.A.

³⁷ Ovfr § 31.I.B.

³⁸ Se iøvrigt ovfr § 29 v Note 18 og om Undladelse af at meddele Udtræden af Firma o l ovfr § 29 v Note 14.

³⁹ En tilsvarende Regel var i Forvejen anerkendt i Praksis, se I Udg § 22 Note 33 a.

gaar ud fra, at en bindende Aftale er indgaaet.⁴⁰ Den, der i Strid med Sædvane undlader at reklamere overfor slige Skrivelser, bliver i Almindelighed forpligtet i Overensstemmelse med Skrivelsens Indhold.

I visse Tilfælde af denne Art har Undladelsen dog kun den svagere Virkning, at Modtageren faar Bevisbyrden for, at han ikke har afgivet det Løfte, Skrivelsen forudsætter. Dette er ifølge Kmsl § 82, jfr §§ 90 og 93, Reglen, hvor en Handlende, der har forhandlet med en Salgsagent og stod i Forretningsforbindelse med Agenturgiveren, modtager Akcept fra denne. Naar Passiviteten her kun har bevismæssig Betydning, begrundes det med, at Akceptantens Tro paa, at Akcepten bringer en Aftale i Stand, i disse Tilfælde skyldes hans egen Tillidsmand.⁴¹

Grundsætningen i Kmsl § 82 maa anvendes analogt paa beslægtede Tilfælde. Og Undladelse af Reklamation maa formentlig have samme begrænsede Virkning i Tilfælde, hvor det maa antages, at den anden Part (eller den Person, han bruger som Mellemand) oprindelig har været paa det rene med, at Aftale ikke var sluttet, men senere husker forkert og sender Stadfæstelsesskrivelse.⁴²

Undladelse af Reklamation kan ogsaa faa Betydning, hvor det var uklart, om Forpligtelsen paahvilede den Person, der modtager Stadfæstelsesskrivelsen, eller en Trediemand.⁴³

3. *Andre Tilfælde.*

I alle de ovfr nævnte Tilfælde er Reklamationspligten paalagt en Person, som selv eller ved Mellemand er traadt i Forbindelse med den anden Part.⁴⁴

Hvor der bestaar et Kontraktforhold, er det ogsaa naturligt i et vist Omfang at paalægge en Part Reklamationspligt overfor senere Tilkende-

⁴⁰ Saaledes U 1917.586, 721, jfr ogsaa U 1924.428 H, 1923.984 H, 1897.669, hvor Aftale antoges bevist. Sml med modsat Resultat, fordi Skrivelsen ikke klart tilkendegav den Mening, at der forelaa en endelig Handel, U 1922.221, 1921.921, 1918.854, jfr ogsaa om Ordrebekræftelse paa fremmed Sprog SHT 1925.330. Se fremdeles *Grundtvig* Reklamation 232, *Arnholm* Passivitetsvirkninger 14 ff. I de Tilfælde, hvor Passivitet overfor et Tilbud virker forpligtende, er det klart, at Modtageren ogsaa forpligtes ved Passivitet overfor en Meddelelse, der forudsætter, at Aftale allerede er indgaaet, jfr U 1939.685 (ovfr Note 29) og *Bang* I c 119.

⁴¹ Se Aftl d Mot 79, n Mot 32—33, *Almén* Avtl § 6 Note 16, jfr iøvrigt *Karlgren* i SvJT 1933.44 f. N og sv § 82 begrænser ikke Reglen til Tilfælde, hvor der bestod en Forretningsforbindelse. Til Trods herfor kritiserer *Arnholm* I c Reglen som urimelig forsigtig.

⁴² Jfr U 1935.273 f.

⁴³ Se U 1924.347, 1926.604 H, der viser, at Faktura i denne Henseende kan virke som en Stadfæstelsesskrivelse. Sml U 1944.1179. Det gælder kun, naar den klart viser Afsenderens Opfattelse, jfr U 1919.734.

⁴⁴ Jfr *Bang* I c 118 f. Reklamation overfor Optræden som Fuldmægtig uden Fuldmagt kræves dog undertiden uden for denne Ramme, se U 1924.225 H.

givelser fra den anden Part, naar denne ellers kan faa det Indtryk, at han ikke vil rejse Indvending mod den Opfattelse, den anden har tilkendegivet.⁴⁵

Udenfor disse Grupper af Tilfælde kan Undladelse af Reklamation kun sjældent have forpligtende Virkning. Men paa Omraader, hvor der ikke er dannet særlige Regler, maa det formentlig antages, at *en Person forpligtes ved at forholde sig tavs i Tilfælde, hvor almindelig Hæderlighed kræver, at han gør opmærksom paa, at han ikke vil forpligtes*.⁴⁶ — Her kan der iøvrigt ofte antages et stiltiende Samtykke. — Som karakteristiske Tilfælde, hvor der i Praxis er anerkendt Reklamationspligt kan nævnes følgende.

Naar en Person staar i et saadant Forhold til den, der indgaar en Aftale, at Aftalen naturligt opfattes som indgaaet i hans Navn, maa han efter Omstændighederne reklamere.⁴⁷

Ved omfattende Entrepriser o l, hvor det er uklart, om en Aftale er indgaaet i Bygherrens eller en Entreprenørs Navn, maa Bygherren efter Omstændighederne reklamere for at undgaa at blive forpligtet til at betale Arbejde, som er ydet med hans Vidende og kommet ham til Gode.⁴⁸ Paa den anden Side kræves der ikke som almindelig Regel Reklamation overfor en Meddelelse om, at en anden Person udfører Arbejde for en.⁴⁹

Den, der køber en Forretning, kan efter Omstændighederne blive forpligtet til at opfylde de af Sælgeren indgaaede Kontrakter, naar han ikke reklamerer.⁵⁰

Den, der faar tilsendt ubestilte Varer, maa vistnok, ialfald naar han maa forstaa, at Afsenderen anser Varerne for bestilt, reklamere, dels naar der bestod en fast Forretningsforbindelse mellem Parterne, dels naar de ubestilte Varer er sendt sammen med bestilte.⁵¹

Tavshed over for en Meddelelse, der lader Adressaten formode, at hans

⁴⁵ Eks U 1923.262 H, 1877.632, sml ogsaa U 1928.324 H, hvor der maaske antoges stiltiende Samtykke som i U 1907.20 H. Se paa den anden Side U 1940.218 H.

⁴⁶ Jfr *Bang* i U 1944 B.118 og 119 Note 33. Naar en Person forholder sig passiv i en Situation, i hvilken fornuftige og hæderlige Mænd vilde tage Reservation, naar de ikke er villige til at forpligtes, kan der ifølge *Lassen* I 229—30 fra Passiviteten naturligt sluttes til, at det er den paagældendes Mening at forpligte sig.

⁴⁷ Jfr om Plejefader U 1894.486 og om Fader U 1882.949, sml om Ægtefælle U 1908.442.

⁴⁸ Jfr U 1915.846 H, 1904 B.118 H.

⁴⁹ Se f Eks U 1943.608.

⁵⁰ Jfr U 1907.365.

⁵¹ Jfr U 1888.241, 1898.382, 1900.374, 1874.215, jfr 1918.100, 1898.166, SHT 1862.209, Resp 29 April 1876 (hos *Rode* 162), 14 Juli 1893 (U 1894.610), *Lassen* I § 25 Note 11, *Grundtvig* Reklamation 222—30, 157 Note 20, *Almén* Avtl 49 f, *Staub* § 377 Anm 199, 202, *Pollock* 14.

Navn er blevet misbrugt af en Falskner, medfører i Almindelighed ingen Forpligtelse til at opfylde det falske Løfte.⁵²

Angaaende Spørgsmaalet, om en Fordringshaver kan tabe sin Fordring ved Passivitet, henvises til Alm Del § 44.I.

B. I de her under III nævnte Tilfælde er det klart, at der ikke behøver at foreligge nogen Forpligtelsesvilje. Reglerne opstilles for at formindske Risikoen ved Kontraktsforhandlinger, navnlig Risikoen for, at Vildfarelse eller Uklarhed skal volde Tab for en af Parterne. I de Tilfælde, hvor Passiviteten virker forpligtende, maa det imidlertid antages, at den paagældende forpligtes, som om der forelaa en bindende Aftale.⁵³ Dette maa anses for hjemlet i de ovennævnte Lovbestemmelser, der foreskriver Reklamation.⁵⁴ Men det samme maa gælde i de øvrige Tilfælde, hvor Undladelse af Reklamation medfører Forpligtelse. Som det er nævnt, er der imidlertid Tilfælde, hvor Undladelse af Reklamation ikke har forpligtende Virkning, men kun har Betydning for Beviset.⁵⁵

IV. Terminologien.

De i det foregaaende omtalte Forhold, der medfører Forpligtelse, kaldes her i Fremstillingen *Kvasiløfter*. Dette Udtryk peger formentlig paa det, som er ejendommeligt for disse Forhold, nemlig paa den ene Side, at de ikke er Løfter, og paa den anden Side, at de har lignende Retsvirkning som Løfter. Det romerretlige Udtryk *Kvasikontrakt* omfattede langt mere end Kvasiløfter i denne Forstand.

Jul Lassen kaldte de Forhold, der er omtalt ovfr under II, »stiltiende Viljeserklæringer (Løfter) i juridisk Forstand«. Han begrundede dette med,

⁵² Jfr om falske Kautionserklæringer og Veksellunderskrifter U 1944.582, 1924.343, og dertil *Bang* I c 120 ff. I særlige Tilfælde maa der dog kunne indtræde Erstatningsansvar, se U 1945.723 H, der end ikke fremhæver, at der var givet Underretning. I Norge er der Tilbøjelighed til at paalægge Erstatningsansvar i ret vidt Omfang, se *Arnholm* Passivitetsvirkninger 19, *Stang* I 234 f, NRt 1918.689 (TfR 1923.216). I denne Forbindelse kan der være Grund til at nævne An 193 25 Sept 1929 og Bek 223 24 Juni 1938 § 6.

⁵³ Naar *Lassen* I 236 hævder, at det vilde være vildledende i Reklamationstilfældene at betegne Passiviteten som et stiltiende Løfte eller Kvasiløfte eller en uegentlig Retshandel (*Stang* I § 23.I), er Grunden, at *Lassen* kun vil anvende saadanne Udtryk, hvor »Retsgrunden« er beslægtet med Løftets. Jeg lægger udelukkende Vægt paa, om Retsvirkningerne er beslægtede.

⁵⁴ Jfr Ordene »anses Aftale for sluttet« (Aftl §§ 4 og 6), »anses Hvervet for overtaget«, »Salget for godkendt«, »Ordren for antaget« (Kmsl §§ 5, 78 og 79). Heri ligger dog ikke, at man maa anvende Ugylldighedsreglerne for Løfter. Hvorvidt dette kan ske, kræver en nærmere Undersøgelse. Det samme gælder det særlige Spørgsmaal, fra hvilket Øjeblik Retsvirkningen indtræder, se herom *Kai G Jensen* og *H Ussing* i U 1929 B.148 ff.

⁵⁵ Andre Eksempler herpaa omtales ndfr § 39 v Note 57.

at deres retskabende Evne hvilede paa samme Retsgrund som Løftets, hvilket derimod ikke kunde siges om Reklamationstilfældene.⁵⁶ Benævnelsen stiltiende Viljeserklæringer i juridisk Forstand er efter min Mening ikke hensigtsmæssig. Og den, der forkaster Lassens Opfattelse af Løftets Retsgrund,⁵⁷ kan heller ikke her lade Henvisningen til den fælles Retsgrund være afgørende.⁵⁸

Naar jeg henfører ogsaa Undladelse af Reklamation, der virker forpligtende, under Kvasiløfter, er det, fordi jeg udelukkende lægger Vægt paa, om Retsvirkningerne er beslægtede.⁵⁹

§ 38.

Formueretlige Paabud.

I det foregaaende er der berørt en Række formueretlige Viljeserklæringer, som hører til de saakaldte Paabud (ovfr § 2.I). Her skal der tales om Paabud i Almindelighed.¹

I. I hvilket Omfang kan der gives Paabud?

Til Indledning skal kort undersøges, i hvilket Omfang en Person kan lægge retlige Baand eller Byrder paa en anden ved at rette en formueretlig Viljeserklæring til ham.

⁵⁶ Lassen I 228, 234 f. Se dertil *Hällström* Villfarelse 191 f.

⁵⁷ Se herom ovfr § 4.II—IV.

⁵⁸ Se iøvrigt om Lassens Udviklinger *Hällström* Villfarelse 80 f, 186 ff.

⁵⁹ *Stang* I § 23 bruger Udtrykket »uegentlige Retshandler«, jfr dertil Note 53 og *Grundtvig* i NRt 1912.236. Andre Forfattere bruger Udtrykket »fingerede Viljeserklæringer«, hvilket der ikke kan indvendes noget imod, naar Udtrykket kun bruges, hvor Reglerne om Viljeserklæringer gælder. Om det i tysk Litteratur opstillede Begreb *Willensgeschäfte* se *Oertmann* Anm 11 foran § 104, *ν Tuhr* BürgR II.1 404 ff, *Hällström* I c 193 ff.

¹ Paabud er kun i ringe Omfang blevet Genstand for Undersøgelse i nordisk Litteratur. Om det af *Goos* opstillede videre Begreb »Paalæg« se Henvisninger ovfr § 2 Note 1. Paabud omtales af *Vinding Kruse* i Viljeserklæringen, især 48 ff, og i Retslæren I 231 ff samt af *Stang* I § 20.I—II, § 21, navnlig II—V. I de danske Haandbøger berøres de kun lejlighedsvis, i 1 Udg saaledes navnlig 4 f, 38—41 samt ved Fremstillingen af de enkelte Paabud, Aftl giver Regler om, jfr *Vinding Kruses* Kritik i Viljeserklæringen 58—59 i Noten. I tysk Litteratur findes adskillige herhenhørende Spørgsmaal behandlet under Omtaalen af »einseitige Rechtsgeschäfte«, se f Eks *ν Tuhr* BürgR II.1 § 53.I.

Paa Formuerettens Omraade hersker Friheds- og Lighedsgrund-sætningerne. Det er Hovedreglen, at en Person ikke kan give bindende eller forpligtende Paabud til en anden.² Men Reglen har mange Undtagelser.

Først og fremmest kan et Løfte eller en Aftale give fornødent Grundlag for, at den ene Part giver den anden Paabud. Men Beføjelse til at give Paabud kan ogsaa bero paa et særligt Retsforhold, der ikke er skabt ved Løfte eller Aftale. Og selv uden for disse Tilfælde kan det følge af Lovgivningen, at der kan gives Paabud.

Hvis et Paabud afgives i Tilfælde, hvor det ikke har fornødent Grundlag, faar det ikke Virkning som Paabud efter sit Indhold.³

1. Det er klart, at A kan faa Beføjelse til at give B Paabud ved *forudgaaende Aftale* med B eller ved Løfte fra B.⁴

Om Beføjelsen er skabt, beror først og fremmest paa, hvad Aftalen eller Løftet bestemmer. Men selv om der ikke er truffet nogen Bestemmelse om Spørgsmaalet, kan Aftalen eller Løftet skabe Beføjelsen i Kraft af Retsreglerne.

Den, der modtager et Tilbud, kan ved at acceptere det i rette Tid hindre, at Tilbudet falder bort, og kan tilvejebringe en Aftale, der kan gøres gældende mod Tilbyderen. Akcepten sker ved et Paabud til den anden Part. Og hvis en Løftegiver tilsiger Løftemodtageren Ret til at bestemme, om han vil kræve en Aftale indgaaet, kan han udøve Retten ved et Paabud til Løftegiveren. Som Eksempel kan nævnes Aftale om Forkøbsret.⁵

Naar en Aftale er indgaaet, har en Part ofte Beføjelse til ved Erklæring til den anden Part at træffe nærmere Bestemmelse om hans Ydelse.

Som Eksempel paa, at Beføjelse hertil er hjemlet ved Aftale, kan nævnes det saakaldte Specifikationskøb, der giver Køberen Beføjelse til at bestemme

² Nordisk Ret anerkender derimod ikke den romanistiske Retsgrund-sætning, at der til ved Retshandel at skabe Retsvirkninger, der berører andre Personers Rettigheder, kræves Overenskomst med den eller disse Personer, jfr herom *v Tuhr* I c 203. Se iøvrigt ovfr § 6.III.

³ Men hvis den erklærende havde Beføjelse til at give Adressaten et mindre vidtrækkende Paabud, kan Paabudet efter Omstændighederne faa en dertil svarende Virkning. En Opsigelse med for kort Varsel virker saaledes ofte som en Opsigelse med rigtigt Varsel til et senere Tidspunkt, jfr ndfr S 409.

⁴ De Paabud, der omtales her under Nr 1, er hvad *Vinding Kruse* kalder sekundære Viljeserklæringer, se Viljeserklæringen 47 f, Retslæren I 230 f. Jfr herved ndfr Note 33.

⁵ Ovfr § 10.I.

de bestilte Varers Maal, Form eller lignende.⁶ Fremdeles et Salg af Varer, som Køberen faar Ret til at aftage indenfor et bestemt Tidsrum i et eller flere Partier efter sit Valg.

Meget hyppigt har en Part imidlertid i Kraft af udfyldende Retsregel Beføjelse til at træffe Bestemmelse om Ydelsen.

Naar Aftalen fastsætter Ydelsen med et Spillerum for Mængden af Hensyn til Fordringshaverens Interesser, er det saaledes Hovedreglen, at Fordringshaveren kan bestemme Mængden ved Erklæring til Skyldneren.⁷ Det samme gælder i Almindelighed, naar Aftalen i andre Retninger aabner Plads for et Valg.⁸

I nogle Kontraktforhold er det ofte umuligt at bestemme Ydelserne nøjagtigt ved selve Aftalen, og det kan da være naturale negotii, at den ene Part senere kan give den anden Part Paabud om Ydelsen. I Selskaber og Foreninger har Selskabs- og Foreningsmyndighederne ofte vidtgaaende Beføjelse til at give Medlemmerne Paabud. Iøvrigt har ogsaa Arbejdsgiveren i Medhjælperforhold og mange andre faste Tjenesteforhold vid Beføjelse til at give Arbejderen Paabud om Arbejdsydelsen.⁹

Her kan ogsaa nævnes den Beføjelse, der ofte tilkommer Fordringshaveren til at hidføre Skyldnerens Ydelsespligt ved Paakrav eller Opsigelse.¹⁰ Iøvrigt kan en Skyldner paa tilsvarende Maade have Beføjelse til ved sin Erklæring — Afviklingstilbud eller Opsigelse — at bringe Fordringshaveren i Fordringshaveremora.¹¹

Naar Opfyldelsesstedet er hos Fordringshaveren, kan han undertiden forandre det ved et Paabud til Skyldneren.¹²

Ofte har en Part Beføjelse til at bringe et løbende Kontraktforhold til Ophør ved Erklæring til den anden Part med eller uden Varsel. En Løftegiver kan ogsaa have Beføjelse til at sætte en Grænse for sine Forpligtelser. Navnlig hvor Varsel kræves, kaldes Erklæringen gerne Opsigelse. Man taler f. Eks om Opsigelse af en Lejekontrakt eller en Tjenestekontrakt.¹³ Et Eksempel paa en Afbrydelse af Kontraktforholdet uden Varsel giver Kmsl § 46.¹⁴

I gensidige Kontraktforhold medfører Misligholdelse fra den ene Part ofte, at den anden kan afvise Ydelsen eller hæve Kontrakten ved en Erklæring, der maa betragtes som et Paabud.¹⁵

⁶ Køb 78 f.

⁷ Køb 16 f.

⁸ Ndr § 39 v Note 29—33.

⁹ Jfr f. Eks om navngivne Interessentskaber *Sindballe* Selskabsret I 70 f., om Tjenesteforhold *Enkelte Kontrakter* 328 f.

¹⁰ Jfr Alm Del 61, 63 f.

¹¹ Jfr Alm Del § 19.II.D.

¹² Jfr Alm Del 56.

¹³ Jfr Alm Del § 44.IV.

¹⁴ Jfr *Enkelte Kontrakter* 370.

¹⁵ Jfr Alm Del 87, § 11.III, 172 f.

I nogle Kontraktforhold kan Fordringshaveren endvidere ved Paabud til Skyldneren tillægge en Trediemand Ret til at kræve Ydelsen eller bringe Trediemands Ret til Ydelsen til Ophør og bestemme, at Ydelsen skal erlægges til ham selv.¹⁶ Beføjelse hertil har saaledes den, der har tegnet en Livsforsikring, jfr FAL § 102.

I Kontraktforhold kan en Part endelig ofte afværge ugunstige Retsvirkninger ved en Meddelelse til den anden Part, som kaldes Reklamation.¹⁷

2. Den, der retter en Viljeserklæring til en anden, kan dernæst i *Viljeserklæringen forbeholde sig* Beføjelse til *at udelukke eller begrænse Erklæringens Virkning* ved et Paabud til den anden Part. Og selv om Erklæringen ikke indeholder Forbehold herom, kan en tilsvarende begrænset Beføjelse til at give Paabud følge af Retsreglerne for Erklæringer af den paagældende Art. I Almindelighed vil slige Retsregler være udfyldende fravigelige Regler, men enkelte Regler af denne Art er ufravigelige.

Viljeserklæringens Virkning kan udelukkes helt ved rettidig *Tilbagekaldelse*. Naar et Løfte er tilbagekaldt efter Reglerne i Aftl § 7, faar det overhovedet ikke Virkning som Løfte.¹⁸

Naar et Løfte ikke er bindende for Løftegiveren, enten fordi det er ugyldigt, eller fordi en relevant Forudsætning for Løftet svigter, kan Løftegiveren *træde tilbage fra Løftet* (Aftalen), og dette sker i Almindelighed ved en Erklæring til den anden Part.¹⁹ Ofte faar Erklæringen om at træde tilbage kun Virkning, hvis den foreligger inden et bestemt Tidspunkt. Et Løfte kan ogsaa forbeholde Løftegiveren Adgang til at træde tilbage.²⁰

Fremdeles kan den, der har afgivet en Viljeserklæring, begrænse dens Retsvirkning eller bringe den til Ophør ved en ny Erklæring, naar Adgang hertil følger af Forbehold i Viljeserklæringen eller af Retsregler.

En *Tilladelse* kan i Almindelighed til enhver Tid tages tilbage, saaledes at den fra Tilbagekaldelsens Øjeblik ikke medfører nye Retsvirkninger. Eksempler herpaa er Genkaldelse af Fuldmagt, af Bemyndigelse og af en

¹⁶ Herom nærmere ovfr § 36.V og S 375.

¹⁷ Om Reklamation se navnlig *Grundtvig* Om Reklamation, *Federspiel* Viljeserklæringernes Systematik, jfr *Björling* i TfR 1904.461 ff, *Lassen* i SpD I 72 ff m fl St.

¹⁸ Ovfr S 46.

¹⁹ Se om Ugyldighed ovfr S 243, om svigtende Forudsætninger ndfr § 42.II.A.

²⁰ Ndfr § 40 v Note 28.

Anvisning.²¹ En slig Genkaldelse ophæver ikke de Retsvirkninger, som Tilladelsen allerede maatte have medført, før den blev taget tilbage.

Et Løfte om en Ydelse eller en Forføljning over en Formuegenstand kan derimod som Hovedregel ikke tages tilbage, naar Tilbagekaldelse efter Aftl § 7 ikke mere kan ske.²² Løftegiveren har dog ikke sjældent Beføjelse til at sætte en Grænse for sine Forpligtelser ved en Erklæring til den anden Part. Saaledes kan den, der har paataget sig Kautio for en løbende Kredit, i Almindelighed udelukke sit Ansvar for fremtidig Kredit ved Opsigelse.²³

I de fleste Tilfælde, hvor et Løftes Retsvirkninger efter dets Indhold kan begrænses ved senere Erklæring, vil der iøvrigt foreligge Aftale med den anden Part eller ialfald et Kvasiløfte fra hans Side, saa at Forholdet falder ind under Nr 1.

Naar en Persons Beføjelse til at give Paabud alene støttes paa hans egen Viljeserklæring eller Retsreglerne derom, kan Paabudet formentlig kun have den negative Virkning, at det helt eller delvis udelukker Adressaten (eller Trediemand) fra fremtidig at støtte Ret paa Viljeserklæringen. Derimod kan Paabudet ikke medføre Forpligtelse for Adressaten. Men hvis Adressaten modtager en Ydelse i Henhold til et Løfte, bliver han som Regel forpligtet i Overensstemmelse med Løftets Vilkaar, ialfald efter Reglerne om Kvasiløfter (ovfr § 37).

3. Der kendes ogsaa Tilfælde, hvor *Retsreglerne* giver en Person Beføjelse til at give andre Personer Paabud, skønt Beføjelsen ikke kan grundes paa en Viljeserklæring fra nogen af Parterne.²⁴

Nærmest ved de i det foregaaende omtalte Forhold staar visse Tilfælde, hvor Lovgivningen paalægger Udøvere af bestemte Virksomheder en Pligt til at betjene Publikum (saakaldt Kontraheringspligt).²⁵ Iøvrigt indrømmes Beføjelsen i visse Retsforhold uden Hensyn til, om de hviler paa Aftale eller Løfte. Som Eksempler kan nævnes Modregningserklæringen — Modregning kan jo kræves, selv om en eller begge Fordringer ikke er stiftet ved Viljeserklæring —²⁶ samt den Erklæring, hvorved en Fordringshaver

²¹ Ovfr § 29.III.A, jfr § 28.II—III, *ν Tuhr* BürgR II.1 219, Enkelte Kontrakter 145, 148 f.

²² Om Tilbagekaldelse af Paabud se ndfr under III.B.1, 2 og 3.

²³ Jfr Enkelte Kontrakter 169 f.

²⁴ Jfr *ν Tuhr* I c 205.

²⁵ Ovfr § 10.IV.

²⁶ Jfr Alm Del § 36. Ogsaa Paakravet kan nævnes her, da Paakrav formentlig kan være en nødvendig Betingelse for Misligholdelse i Skyldforhold, der ikke hviler paa Løfte eller Aftale. Et tredje Eksempel er en Panthavers Erklæring om, at han vil udløse en anden Panthaver.

afbryder Forældelse i Henhold til DL 5—14—4 eller anmelder en Fordring efter Udstedelsen af Proklama.²⁷

Det kan ogsaa nævnes, at visse Handlinger undertiden kun betragtes som stridende mod en Persons Ret, naar han paa nærmere angiven Maade har forbudt dem. Som Eks kan nævnes Reglen i Forfatterlovens §§ 14 og 15, hvorefter visse Handlinger ikke krænker Forfatterretten, medmindre Eftertryk er forbudt.²⁸

II. *Paabudenes Virkninger er vidt forskellige.*

Den Oversigt, der er givet foran, er ikke udtømmende, men tilstrækkelig til at vise, at Paabudene er meget uensartede. Allerede ved første Øjekast faar man det Indtryk, at Forskellighederne er saa store, at der vanskeligt kan tænkes opstillet almindelige Regler om Paabud i større Omfang. Dette bekræftes ved nærmere Under-søgelse.

Det Baand, der lægges paa Adressaten, kan være mere eller mindre vidtgaaende.

Et Paabud kan skabe en Fordring mod Adressaten eller berøve ham en Ret. En Køber, der har betalt Købesummen, faar saaledes ved at hæve Købet Krav paa Tilbagebetaling. Og den Sælger, der hæver Aftalen om Salg af en bestemt Ting, berøver derved Køberen Ejendomsretten til Tingen. Fremdeles kan nævnes Modregnings-erklæringen og den Erklæring til Kommissionæren, hvorved Kommittenten i Henhold til Kmsl § 58 tiltager sig Retten til at gøre Fordringen gældende.

Paabudet kan endvidere gøre en betinget Ret aktuel. Saaledes den Erklæring, hvorved en Forkøbsret gøres gældende. Og det kan nærmere bestemme Indholdet af en Fordring, som det sker i Specifikationskøb, naar Køberen meddeler Sælgeren sin Bestemmelse. Talrige andre Eksempler paa det sidst omtalte Forhold er nævnt ovfr.

Et Paabud kan ogsaa medføre andre Forandringer i Retsforholdet mellem Parterne til Fordel for den erklærende. Som Eksempel kan nævnes Skyldnerens Tilbud, der medfører Fordringshaverns.

En Fordringshaver kan undertiden ved Erklæring til Skyldneren træffe en Forføjning, hvorved den berettigedes Person ændres,

²⁷ Se herom Alm Del 483 og 502.

²⁸ Jfr iøvrigt herom *Vinding Kruse* Viljeserklæringen 48, Retslæren I 231.

medens Skyldnerens Forpligtelse iøvrigt ikke forandres. Det vigtigste Eksempel er den Erklæring, hvorved en Person, der har tegnet en Livsforsikring, indsætter en begunstiget eller tilbagekalder Begunstigelsen.

Endelig kan et Paabud have den negative Virkning at hindre en Retsforandring til Adressatens Fordel. Eksempler herpaa er Tilbagekaldelse af Tilbud eller Fuldmagt og den Erklæring, der hindrer en Fordrings Forældelse eller Prækclusion, samt den Meddelelse, som den ene Kontraktpart maa give den anden for at bevare Adgangen til at paaberaabe sig, at den anden har misligholdt Aftalen.

Det har en ikke ringe Betydning, om Paabudet — som de fleste Paabud — lægger Baand eller Byrder ikke blot paa Adressaten, men ogsaa paa den erklærende, idet det tillige virker som Løfte, eller om Paabudet udelukkende virker til Fordel for Adressaten («rene Paabud»).

Som Eksempler paa rene Paabud kan nævnes Akcept af et rent Gaveløfte i Tilfælde, hvor Akcept er nødvendig, Fordringshaverens Opsigelse af et Venskabslaan, som Skyldneren var berettiget til at indfri til enhver Tid, hans Anmeldelse af en Fordring, hvor der er udstedt præklusivt Proklama, samt en Reklamation, der kun har den Virkning, at den bevarer de Beføjelser, den reklamerende i Forvejen havde.

III. *Nærmere om Betingelserne for Paabudets Retsvirkninger.*

A. Først skal det undersøges, *hvad der skal være foregaaet*, for at en Erklæring kan faa Retsvirkning som Paabud.

Som Regel kræves det, at en Person har afgivet en Erklæring, der efter sit Indhold er et Paabud (1), at Erklæringen er rettet til en Person, som Afgiveren kan give Paabud til (2), og at den er kommet frem til Adressaten (3).

1. Kravet om Erklæringens *Afgivelse* svarer formentlig til Kravet om Afgivelse af Løfter.²⁹

2. Hvad der ligger i den anden Betingelse, er allerede belyst foran under II. Der maa foreligge Forhold, der begrunder Beføjelsen til at give Paakrav, og disse Forhold er afgørende for, hvem der kan give et vist Paabud, og til hvem Paabudet kan gives.

²⁹ Ovfr § 5.III. Jfr *ν Tuhr* BürgR II.1 430 f.

Naar Beføjelsen til at give Paabud udspringer af et Kontraktforhold eller andet særligt Retsforhold, vil *Personskifte* i Retsforholdet i Almindelighed medføre et tilsvarende Personskifte med Hensyn til Beføjelsen til at give Paabud. Hvis f. Eks. et simpelt Gælds-brev overdrages, faar Erhververen Adgang til at benytte Gælds-brevsfordringen til Modregning overfor Skyldneren. Og naar en Gæld gaar over paa en Arving, kan Fordringshaveren ved Erklæring til Arvingen modregne Fordringen paa ham med sin Gæld til Arvingen.

Paabudet maa *rettes til* den Person, som det gaar ud paa at forpligte eller binde, eller i hans Navn til en Stedfortræder for ham.³⁰ Visse Paabud, hvorved en Rettighed begrænses eller bringes til Ophør, kan imidlertid faa Virkning efter deres Indhold, naar den Erklærende i god Tro retter Paabudet til en Trediemand, der er legitimeret som Indehaver af Retten. Saaledes kan en Opsigelse eller en Modregningserklæring, som Skyldneren retter til en uberettiget Person, faa Retsvirkning imod Fordringshaveren, naar Adressaten var legitimeret som Fordringshaveren og Skyldneren var i god Tro.³¹

Hvis den, der skal have et Paabud, er umyndig, faar Paabudet i Almindelighed først Virkning, naar det kommer frem til Værgen. Denne Sætning kan dog ikke gennemføres helt.³²

3. For at en Erklæring skal virke som Paabud, kræves det ikke, at Erklæringen er kommet til Adressatens Bevidsthed. Forlangte man det, vilde Adressaten have det i sin Magt at undgaa eller udskyde Paabudets bindende Virkning ved at lade være med at læse Breve eller ved at holde sig borte fra sin Bopæl eller sit Kontor en Tid, og det har stor Betydning for dem, der har Beføjelse til at give Paabud, at de kan regne med, at Paabudets Virkning ikke hindres af slige Forhold, og derfor kan beregne nogenlunde sikkert, hvornaar det faar Virkning. Derfor antages det at være Hovedreglen, at *Paabudet faar Virkning, saa snart det kommer frem til Adressaten*.³³ Adressaten kan heller ikke undgaa Paabuds-

³⁰ Om det sidste se ndfr under V.

³¹ Jfr om Modregningserklæring Alm Del 419 f.

³² Jfr foran § 6 Note 127, *Tauvon* og *Ekeberg* i SvJT 1922.393 ff, *Stang* I § 18 v Note 22, *Federspiel* Viljeserklæringernes Systematik 66 f, jfr 75, *Karlgren* Studier 132 f, BGB 131, v *Tuhr* BürgR II.1 449 ff samt om Reklamation *Grundtvig* Reklamation 135 f, *Björling* i TfR 1904.466. Som en Undtagelse kan nævnes Mdhl § 43.3^o.

³³ I Udg 38, *Lassen* I § 10.II, *Stang* I § 21.II, *Vinding Kruse* Viljeserklæringen 56 f, Retslæren I 239 f. — *Vinding Kruse* synes i Viljeserklæringen 49 Noter, Retslæren I 232 Noter, kun at anerkende Reglen for, hvad han kalder sekundære Viljeserklæringer, idet efter hans Opfattelse kun det Træk, at Viljeserklæringen har »juridisk Hjemmel« i en anden

virksomheden ved at afvise eller afslaa Paabudet. Og Paabudet falder ikke — som et Tilbud — bort, ved at Adressaten ikke svarer derpaa. Derimod kræves det som Hovedregel, at Erklæringen er kommet frem til Adressaten.

Aftl har fastslaaet Reglen for Tilbagekaldelse af Tilbud og Svar (§ 7) eller Fuldmagt (§§ 13 og 18).³⁴ Og om Akcept af Tilbud bestemmer Aftl §§ 2—3, at dens Rettidighed beror paa, om den er kommet frem til Tilbyderen inden Akceptfristens Udløb.³⁵

Disse Regler bør formentlig opfattes som Udslag af almindelige Retsgrundsætninger om Paabud. Er dette rigtigt, kan der opstilles følgende Hovedregler: a) Et Paabud faar kun Retsvirkning, hvis det kommer frem til Adressaten. b) Dersom Paabudets Virkning er betinget af, at Paabudet gives inden et bestemt Tidspunkt, maa Paabudet være kommet frem til Adressaten inden den fastsatte Tid. c) Hvis Paabudet medfører en Forandring i Parternes Retsforhold til Fordel for Afgiveren, indtræder den først, naar Paabudet kommer frem til Adressaten.

Hvis Paabudet tillige lægger Baand eller Byrder paa den erklærende, f Eks fordi det indeholder en Raaden over hans Formue, beror det paa Løftereglerne, hvornaar denne Virkning indtræder, jfr ndfr B.1, og dette er atter afgørende for Erklæringens Virkning imod Trediemand. Hvis en Udlejer har afsendt en Opsigelse til Lejeren kort før sin Konkurs, faar Opsigelsen kun Virkning mod Konkursboet, hvis den kommer til Adressatens Kundskab inden Konkursen, eller dog inden dens Bekendtgørelse, medens Adressaten endnu er i god Tro. I denne Henseende gælder de Regler, der er fremstillet ovfr i § 26 om Raadighed.

retskabende Viljeserklæring, kan forklare og begrunde, at en udfyldende, ændrende eller opløsende Viljeserklæring faar Retsvirkning fra et forholdsvis tidligt Stadium paa Viljeserklæringens Vej fra Afgiveren til Modtageren. Dette kan jeg ikke være enig i. Hans sekundære Viljeserklæringer omfatter ialfald ikke de Paabud, der er omtalt ovfr under I Nr 3. Men ogsaa for deres Vedkommende kan det være en rimelig Regel og antages for gældende dansk Ret, at Paabudets Virkning regnes fra det Øjeblik, da det kom frem.

En tilsvarende Regel gælder ifølge BGB § 130.1^o om enhver Viljeserklæring, som skal afgives overfor en anden, og som afgives, mens han er fraværende. Erklæringen bliver virksom i det Øjeblik, den »tilgaar« Adressaten. Jfr dertil *v Tuhr* BürgR II.1 427 ff.

³⁴ Jfr ovfr § 6.I.A og B, § 29.III.A.

³⁵ Jfr ovfr § 6.V.B.

Hvad der ligger i Ordene »komme frem«, er nærmere undersøgt ovfr i § 6.VI med Henblik paa Akceptreglerne i Aftl §§ 2—3 og paa Tilbagekaldelse af Løfter. I store Træk maa der stilles lignende Krav ved andre Paabud, men praktiske Hensyn medfører dog vistnok nogle Forskelligheder. Naar Paabudet — som det i Reglen er Tilfældet med en Modregningserklæring — ikke har sin Grund i en forudgaaende Viljeserklæring eller Aftale mellem Parterne, maa der efter Omstændighederne stilles større Krav end dem, der stilles efter Aftl §§ 2—3.³⁶

De opstillede Regler kan fraviges ved Bestemmelse derom i den Viljeserklæring eller Aftale, der hjemler Paabudet. Saaledes kan et Tilbud kræve, at Akcepten afsendes inden en vis Frist. I adskillige Tilfælde kan Paabudet ogsaa selv fastslaa, at dets Virkning først skal indtræde senere. En Opsigelse af et Lejemaal kan f. Eks bestemme, at den ikke skal gælde til den første Flyttedag, hvortil Opsigelse kan ske, men til den næste.

Naar Paabud gaar ud paa at hidføre en Forandring i Retsforholdene, kan Forandringens Indtræden ogsaa blive udskudt af den Grund, at den erklærende ikke har Magt til at give Paabudet Virkning før. Hvis et Laan er indgaaet paa Opsigelse med tre Maaneders Varsel til en Termin, vil en Opsigelse fra Laangiveren uden Varsel ikke medføre Pligt til at betale straks, men vil som oftest bevirke, at Laantageren bliver forpligtet til at betale i den første Termin, der indtræffer mindst tre Maaneder senere.

4. *Undtagelser.*

Selv bortset fra, hvad der følger af særlig Bestemmelse i Viljeserklæringerne, maa der gøres visse Undtagelser fra Kravet om, at Erklæringen skal være kommet frem til Adressaten.³⁷

Et Paabud maa formentlig faa Virkning, skønt det ikke er kommet frem, ialfald naar Grunden hertil er, at Adressaten i Strid med Tro og Love har forhindret Paabudets Fremkomst.³⁸ Og for mange Paabuds Vedkommende maa man gaa videre endnu.

³⁶ Se hvad der siges ndfr ved og i Note 40. Jfr I Udg 38 f, med Note 126 og 129, sml *Stang* I § 21.III og *Drachmann Bentzons* Oplysninger i TfR 1937.390 f.

³⁷ Disse Spørgsmaal har været drøftet meget i Tyskland se derom, v *Tuhr* Bürg R II.1 445 ff, *Oertmann* I 457 f. En tilsyneladende Undtagelse foreligger med Hensyn til Akcept, naar Tilbudet maa forstaas saaledes, at Tilbyderen skal opfylde visse Forpligtelser allerede, inden han modtager Akcepten, jfr ovfr § 8 ved Note 5, eller at Parternes Forpligtelser skal regnes som begyndt paa et tidligere Tidspunkt, se ovfr § 8 ved Note 2.

³⁸ Jfr U 1907.388 om Nægtelse af at modtage et anbefalet Brev.

I nogle Tilfælde ses der ialfald bort fra Forsinkelse af Paabudet, naar den skyldes Adressatens Forhold. Der er med andre Ord visse Hindringer, som Adressaten maa bære Følgerne af.

Ved Opsigelse i Medfør af et bestaaende Kontraktforhold ses der saaledes bort fra, at Opsigelsen ikke kan blive afleveret i rette Tid, hvis dette skyldes, at Adressaten netop paa Fristens sidste Dag af personlige Grunde har lukket sit Kontor eller er flyttet. Det forudsættes, at den Part, der vil sige op, i god Tro har afsendt rettidig Opsigelse til den gamle Adresse.³⁹ Er Adressaten flyttet til ukendt Sted, saa at Brevet til ham ikke bliver besørget af Postvæsenet, maa Opsigelsen faa Virkning, hvis den vilde have været rettidig bortset fra Flytningen og den opsigende gentager Opsigelsen, saasnart han faar eller burde have faaet Kendskab til den ny Adresse.

Tilsvarende Regler maa gælde om de fleste andre Henvendelser i Medfør af et bestaaende Kontraktforhold, jfr FAL § 33.1^o.

Naar Hindringen ligger i Adressatens Forhold, maa der formentlig i slige Tilfælde ses bort fra Forsinkelsen, selv om intet kan lægges Adressaten til Last. Saaledes hvis Adressaten ikke er til Stede, fordi han er blevet ramt af et Ulykkestilfælde. Dette synes ogsaa at ligge i Ordene »Forhold hos Modtageren« i FAL § 33.

Den her omtalte Undtagelse fra Kravet om, at Erklæringen skal være kommet frem til Adressaten, kan paa den anden Side formentlig ikke gælde for alle Paabud. Den kan saaledes ikke antages at gælde om Modregningserklæringer i Almindelighed. Og naar et Tilbud er afgivet uden Opfordring fra Adressaten eller anden forudgaaende Forhandling, kan en Tilbagekaldelse af Tilbudet heller ikke blive virksom, naar den paa Grund af Adressatens Flytning ikke kommer frem til ham inden det i Aftl § 7 nævnte Tidspunkt.⁴⁰

Hvis et Paabud kommer for sent frem, men Adressaten maa forstaa, at det er afsendt rettidig, og at Afsenderen ikke opdager Forsinkelsen, kan Undladelse af Reklamation efter Omstændighederne medføre, at Paabudet anses som rettidigt. Dette er hjemlet med Hensyn til forsinket Akcept i Aftl § 4.2^o.

Endnu videre gaaende Undtagelser gøres ved nogle Paabud.

5. *Særregel om Reklamationer og visse andre Meddelelser.*

Der er en Gruppe Erklæringer, der faar ialfald en vis Virkning, selv om de ikke kommer frem til Adressaten, og selv om dette

³⁹ Jfr U 1909.746. Denne Dom gaar dog for vidt, ialfald naar den begrundes Resultatet med, at det ikke kunde tilregnes Lejeren, at hans Opsigelse ikke kom Udlejeren i Hænde i rette Tid, jfr 1 Udg § 4 v Note 129. Sml iøvrigt Note 43 ndfr.

⁴⁰ Jfr 1 Udg § 4 Note 129 samt Henvisninger ovfr i Note 36. Det er i Almindelighed betænkeligt at gennemføre Undtagelsen ved de Paabud, der falder ind under Nr 2 og 3 i Inddelingen ovfr under I.

ikke beror paa Adressatens Forhold. Om visse »Meddelelser« (Reklamationer) i Henhold til de paagældende Love opstiller Aftl § 40, Kbl § 61 og Kmsl § 3 den Regel, at det *ikke gaar ud over den reklamerende, at Meddelelsen forsinkes eller ikke kommer frem*, naar han har indleveret den til Befordring med Telegraf eller Post, eller, hvor andet forsvarligt Befordringsmiddel benyttes, har afgivet den til Befordring dermed.⁴¹ Risikoen ved Forsendelsen af Erklæringen falder her paa Adressaten. Dette gælder, hvad enten der kun indtræder en Forsinkelse eller Meddelelsen overhovedet ikke kommer frem. Hvis den reklamerende erfarer, at Meddelelsen ikke er kommet frem, kræves det dog efter Omstændighederne, at han gentager Reklamationen.⁴²

De nævnte Lovbud medfører *ikke*, at *alle Reklamationens Retsvirkninger indtræder ved Afsendelsen*. Deres Regel betyder vel, at den reklamerende undgaar, at Retsforholdet ændres til Skade for ham, naar han har afsendt Meddelelsen paa den Maade, Reglen kræver. Men hvis Reklamationen gaar ud paa at hidføre en Ændring i Retsforholdet til Gunst for den reklamerende, følger det formentlig ikke af Reglen, at denne Retsvirkning indtræder ved Afsendelsen. Hvornaar Virkningen indtræder, maa bero paa almindelige Retsgrundsætninger, og det maa formentlig være Hovedreglen, at Retsvirkningen først indtræder, naar Erklæringen kommer frem til Adressaten.

Hvis en Part i en gensidig Kontrakt misligholder Aftalen og den anden Part hæver Kontrakten, kræver Omlevering eller iøvrigt afviser Ydelsen, kan de deraf følgende Forpligtelser for Adressaten ikke indtræde — eller regnes som begyndt — ved Erklæringens forsvarlige Afsendelse.

Hvis en Køber kræver Omlevering, men han senere vil afvise Omleveringen paa Grund af Forsinkelse, er hans Beføjelse hertil afhængig af, hvornaar Sælgeren blev forpligtet til at foretage Omleveringen. Denne Forpligtelse kan ikke indtræde ved Reklamationens Afsendelse, men først i det Øjeblik, da Reklamationen kommer frem til Sælgeren. Naar Sælgeren hæver Købet paa Grund af Køberens Misligholdelse, gaar Ejendomsretten

⁴¹ Disse Lovbud gælder direkte kun om Meddelelser i Henhold til bestemte Regler i de 3 Love. Om deres Fortolkning kan navnlig henvises til *Lassen* i SpD I 72 f, *Almén* § 61. Naar der er fastsat en bestemt Reklamationsfrist, som i Kbl § 54, antages det for tilstrækkeligt, at Reklamationen er afsendt paa forsvarlig Maade før Fristens Udløb, se *Lassen* i SpD I § 87 Note 167.

⁴² Jfr *Lassen* i SpD I § 79 Note 23 m Henvisninger.

til Salgsgenstanden tilbage til ham. Men det sker formentlig først i det Øjeblik, da Erklæringen kommer frem til Køberen. Først i dette Øjeblik opstaar Køberens Pligt til at tilbagelevere Salgsgenstanden, hvis den var overgivet til ham.

Paa tilsvarende Maade maa det formentlig ogsaa i andre Tilfælde være Hovedreglen, at Reklamationen ikke lægger noget nyt Baand paa Adressaten, før Erklæringen er kommet frem til ham.

En Regel, der svarer til Aftl § 40, gælder efter FAL § 33.2^o om visse Meddelelser til et Forsikringselskab.⁴³

Grundsætningen i Aftl § 40 bør sikkert anvendes paa visse andre Erklæringer. Man plejer at sige, at den gælder om alle »*pligtmæssige Reklamationer*«. Men hvad der forstaas herved, er ikke helt klart.

Udtrykket Reklamation betegner vel nærmest en Erklæring, hvorved en Person gør Indsigelse overfor en anden i Anledning af hans Optræden, men denne Beskrivelse er for vid til at bruges som Definition ved Afgrænsning af Reglen. Pligtmæssig kaldes en Reklamation, naar den er nødvendig for at undgaa, at den erklærende taber en Rettighed eller Beføjelse, bliver forpligtet eller bundet paa anden Maade eller faar en ugunstigere Stilling med Hensyn til Beviset.⁴⁴

Lignende Regler gælder om visse andre Meddelelser, som en Part i en Kontrakt maa give den anden af Hensyn til hans Interesse, for at undgaa Ansvar for Tab, den anden lider ved Ukendskab til det paagældende Forhold. Som Eksempel kan nævnes Notifikation i Henhold til Vxl § 45.2^o og Meddelelser ifølge FAL § 21, jfr § 33.2^o. I Almindelighed ifalder den paagældende kun Ansvar for sin Passivitet, naar den skyldes Forsømmelighed overfor den anden Part.

Vinding Kruse har gjort gældende, at Reklamationsreglen maa gælde andre Meddelelser, der er nødvendige for at bevare en Ret.⁴⁵ Dette kan

⁴³ Ifølge FAL § 33.1^o gælder Grundsætningen ikke om Selskabets Reklamationer, f Eks i Henhold til FAL §§ 8 og 48. Om dem gives der en Regel, der ialfald i Hovedsagen svarer til den almindelige Regel om Paabud, men ganske vist er udtrykt med andre Ord (»naar de modtages«). For de Tilfælde, hvor Adressaten er flyttet, er der foretaget en lille retsteknisk Forskydning af Reglen.

⁴⁴ Væsentlige Bidrag til at bestemme det almindelige Reklamationsbegreb er ikke givet i *Grundtvig* Reklamation eller i *Federspiel* Viljeserklæringernes Systematik, der begge hovedsagelig handler om købmandsmæssige Reklamationer.

⁴⁵ Viljeserklæringen 57, Retslæren I 240 f. Førstnævnte Sted og i ER III 771 nævner *Vinding Kruse* ogsaa Betaling og andre Erlæggeseshandlinger. Dette tog jeg bestemt Afstand fra i Aftaler I Udg § 4 Note 131 og Alm Del 364 f. I Retslæren er Udtalelsen ændret, men den er endnu altfor almindelig allerede med Hensyn til Betaling af Penge. Og den er i bestemt Strid med Kbl's Regler om Forsinkelse med Levering. Naar Op-

ikke godkendes. Det har ingen Støtte i Lovgivningen eller Retspraksis, og praktiske Grunde taler imod i saa vidt Omfang at fravige de almindelige Regler om Paabud. Der er ingen Tvivl om, at det til Afbrydelse af Forældelse ifølge DL 5—14—4 ved Erklæring til Skyldneren kræves, at Erklæringen er kommet frem inden Fristens Udløb, og at en Anmeldelse kun udelukker Prækclusion, naar den kommer rettidig frem.

6. Iagttagelse af *bestemte Former* er i Almindelighed ikke en Betingelse for, at Paabud skal faa Retsvirkning. En Undtagelse er FAL § 103 om Indsættelse af en begunstiget ved Livsforsikring. Men om adskillige af de Paabud, der lægger Baand ogsaa paa Afgiveren, gælder formentlig den Regel, at Adressaten kan kræve Paabudet givet skriftlig, saaledes at han derved faar Bevis for Paabudet, og at han kan afvise Paabudet, hvis Kravet ikke efterkommes.⁴⁶ Og hvis Fordringshaveren efter et Omsætningsgælds-brev opsiger Gælden eller kræver Modregning, maa Skyldneren i Almindelighed kunne kræve Dokumentet forsynet med Paategning herom, og han maa kunne afvise Erklæringen, hvis det ikke godtgøres for ham, at Paategningen er givet.⁴⁷

B. Særlige Omstændigheder, der kan berøve Paabudet Retsvirkning.

Ligesom et Løfte kan et Paabud blive uden Virkning af særlige Grunde. I denne Henseende maa der skelnes mellem (1) Paabud, der tillige lægger Baand eller Byrder paa den erklærende, (2) rene Paabud og (3) Paabud, som en Fordringshaver retter til Skyldneren, og hvorved han uden at binde sig bestemmer, hvem Retten til Ydelsen skal tilkomme.

1. Paabud, der tillige virker som Løfter.

Om alle Paabud, der tillige virker som Løfter, kan formentlig

fyldelsesstedet er hos Fordringshaveren, som efter Kbl § 11 og § 65, gaar Forsendelsen med Hensyn til Forsinkelser og Undergang paa Køberens Risiko. Hvis Salgsstanden kommer for sent frem, udelukkes Køberens Ret til at hæve Købet ikke ved, at Forsinkelsen kun skyldes det valgte, forsvarlige Befordringsmiddel. Vinding Kruse synes ogsaa at antage, at en Meddelelse om Indsættelse af en begunstiget i Henhold til FAL § 103 faar Virkning, selv om den ikke kommer frem til Selskabet. Dette kan ikke godkendes og finder navnlig ingen Støtte i FAL. Dersom Erklæringens Fremkomst er blevet hindret af en deri interesseret Person i Strid med Tro og Love, bør Bevis for dens Afgivelse dog være tilstrækkeligt. Men der maa tages Hensyn til Selskabets gode Tro.

⁴⁶ Saaledes efter Omstændighederne en Opsigelse.

⁴⁷ Se hertil *Ussing og Dybdal* GbK § 21. Det gælder dog ikke, hvis Indsigelsen af særlige Grunde ikke kan tabes ved Omsætningsgælds-brevets Overdragelse, jfr Aim Del 302.

opstilles den Regel, at de Omstændigheder, der udelukker Løftevirkningen, ogsaa udelukker Paabudsvirkningen.⁴⁸

Naar den erklærende kun har Beføjelse til at give Adressaten et Paabud, der tillige binder eller forpligter ham selv, er det klart, at Paabudsvirkningen maa udeblive, naar Løftevirkningen udebliver.

Den nævnte Regel faar Betydning for en Række Spørgsmaal.

Skønt Paabud normalt faar Virkning som Paabud ved at komme frem til Adressaten, kan Erklæringens Virkning som Paabud hindres ved Tilbagekaldelse i Overensstemmelse med Grundsætningen i Aftl § 7.⁴⁹

At den erklærende dør, inden Erklæringen kommer frem til Adressaten, kan i Almindelighed ikke udelukke, at Erklæringen virker som Paabud. Herom maa der formentlig gælde samme Regel som ved Løfter.⁵⁰

Fremdeles maa de Omstændigheder, der gør Løfter ugyldige, ogsaa gøre de her nævnte Paabud ugyldige under tilsvarende Betingelser.

Hvis et ugyldigt Paabud godkendes af den erklærende, kan Godkendelsen som Regel ikke medføre, at Paabudet faar samme Retsvirkning som, hvis det havde haft Gyldighed fra først af.⁵¹ Naar Paabudet — f. Eks en Opsigelse — kun faar Virkning, dersom det gives inden en bestemt Frist, maa det i Almindelighed kræves, at Godkendelseserklæringen er kommet frem til Adressaten inden Fristens Udløb. En senere Godkendelse kan Adressaten i Almindelighed afvise. Dersom Ugyldigheden beror paa, at Erklæringen er fremkaldt af Adressaten ved retstridig Tvang, Svig eller Udnyttelse, maa Adressaten dog vistnok finde sig i en Godkendelse efter Fristens Udløb.

2. *Rene Paabud.*

Det er vanskeligere at fastslaa, hvad der gælder om rene Paabud. Spørgsmaalet har ogsaa langt ringere Betydning.

Et rent Paabud kan uden Tvivl tilbagekaldes efter Grundsætningen i Aftl § 7. Men det kan ogsaa tilbagekaldes, efter at Erklæringen er kommet til Adressatens Kundskab. Da Paabudet ikke lægger noget Baand paa den erklærende, strider dette ikke imod Hensynet til Adressaten. Tværtimod maa Baandet paa Adressaten til enhver Tid kunne fjernes ved en ny Erklæring i Overensstemmelse med Løftereglerne.⁵² Hvis Paabudet allerede har medført Retsvirkninger, kan Erklæringen dog ikke i alle Retninger frembringe samme Retstilstand som en Tilbagekaldelse, der opfylder Betingelserne i Aftl § 7.

⁴⁸ Sml *Grundtvig* Reklamation 134 f.

⁴⁹ Herom ovfr § 6.I.

⁵⁰ Jfr *Grundtvig* Reklamation 134 f.

⁵¹ Spørgsmaalet om Godkendelse af Akcept af Tilbud er omtalt ovfr § 24.VI.B.

⁵² Jfr *Vinding Kruse* Viljeserklæringen 42, Retslæren I 239 om Tilbagekaldelse.

Den erklærendes Død, efter at Erklæringen er afsendt, maa ialfald udelukke Paabudets Virkning efter samme Regler som ved Løfter. Men i Mod sætning til, hvad der gælder om Løfter, er der næppe Grund til at opretholde et rent Paabud, blot fordi Adressaten, da han modtog Paabudet, hverken kendte eller burde kende Dødsfaldet og dets Betydning for Erklæringen. Saasnart Adressaten faar Kendskab hertil, maa han kunne gøre gældende, at Paabudet ikke havde Virkning imod ham.

Et rent Paabud maa ialfald blive ugyldigt, hvis den erklærende ikke havde Evne til at handle fornuftmæssigt eller Paabudet er i Strid med Ærbarhed eller en ufravigelig Lov. Derimod kan det næppe ved alle rene Paabud være nødvendigt, at Afgiveren er myndig.⁵³

Ugyldighedsreglerne i Aftl Kap 3 afgør derimod ikke, om et Paabud gyldigt lægger Baand paa Adressaten, eller om Adressaten kan gøre gældende, at Paabudet ikke binder eller forpligter ham. Reglerne i Aftl afgør kun, om Viljeserklæringen er bindende for Afgiveren.

Saa vidt ses, er Uoverensstemmelse mellem Vilje og Erklæring den eneste af Ugyldighedsgrundene i Aftl, der har nogen praktisk Betydning ved rene Paabud. Har et rent Paabud paa Grund af en Fejltagelse faaet et andet Indhold end tilsigtet, maa det ialfald blive ugyldigt, hvis Adressaten ser eller bør indse, at Erklæringen ikke stemmer med den erklærendes Vilje, og han ikke forstaar, hvad den erklærende tilsigtede at meddele.⁵⁴ Men det er et Spørgsmaal, om Paabudet ikke maa blive ugyldigt, selv om Adressaten var i god Tro. Da Paabudet kun binder Adressaten, er det i hans Interesse, at det bliver ugyldigt. Og de Hensyn til Sikkerhed i Samhandelen, der ligger bag ved den modsatte Regel om Løfter, gør sig ikke gældende ved rene Paabud. Hvis Adressaten i den Tro, at Paabudet var gyldigt, har foretaget noget, der medfører Opofrelser, kan der dog tænkes at være Grunde til at give ham Ret til at kræve erstattet det Tab, han har lidt ved at stole paa Paabudets Gyldighed.

Om Paabudet bliver ugyldigt i disse Tilfælde, har imidlertid sjældent praktisk Betydning. Hvis den, der gav Paabudet, efter at have opdaget Fejltagelsen ikke ønsker at fastholde Paabudet, kan han ialfald berøve det Virkning for Fremtiden ved en ny Erklæring om, at det ikke skal gælde. — Denne Erklæring maa betragtes som et Løfte. — Ønsker han

⁵³ *Grundtvig* Reklamation 129 ff kræver Myndighed hos den reklamerende, fordi han i Almindelighed ifalder Erstatningsansvar, hvis Reklamationen er uberettiget. Dette er ikke overbevisende. Se imidlertid *Björling* TfR 1904.466. Hvis en Aftale er bindende for en umyndig (f Eks et Kontantkøb, hvor hans Betaling af Købesummen er gyldig efter Pengereglen), maa den umyndige kunne afgive gyldig Reklamation, der bevarer hans Ret til at gøre en Mangel ved Ydelsen gældende.

⁵⁴ Forstod han, hvad der var tilsigtet med Erklæringen, maa den i Almindelighed have Retsvirkning i Overensstemmelse hermed, sml ndfr § 39.III og ved Note 8—9.

omvendt at gennemføre Paabudet, kan han ialfald ved at godkende det eller gentage det tilvejebringe et gyldigt Paabud.

3. Om *Erklæringer* fra en Fordringshaver til Skyldneren, *hvorved Fordringshaveren bestemmer, hvem der skal have Ret til Ydelsen*, gælder der formentlig særlige Regler.

Erklæringen bliver ikke bindende for Afgiveren ved at komme til Adressatens Bevidsthed, men den trufne Bestemmelse kan han til enhver Tid forandre ved en ny Erklæring.

Hvis en Erklæring, der tillægger Trediemand Ret til Ydelsen, er afsendt, før den erklærende gik fallit, men Erklæringen først kommer frem efter Konkursens Begyndelse og den paagældende Fordring bortset fra Erklæringen vilde tilfalde Konkursboet, kan Erklæringen formentlig ikke gores gældende imod Konkursboet. I denne Retning maa de almindelige Regler om Inkompetence (Uraadighed, ovfr § 26) formentlig følges. Paa tilsvarende Maade maa den erklærendes Død, mens Erklæringen er undervejs, vistnok som Regel medføre, at Erklæringen ikke kan faa Virkning til Skade for Dødsboet (Arvingerne), medmindre den kan opretholdes som Testamente.

Disse Regler gælder dog ikke om *Indsættelse af en begunstiget* i Henhold til FAL § 102. Indsættelsen faar ialfald som Regel Retsvirkning uden Hensyn til Forsikringstagerens Konkurs, fordi Boet ikke kan kræve Forsikringen inddraget i Boet. Forsikringstageren kan endog indsætte en begunstiget efter Konkursens Begyndelse. Det er derimod omtvisteligt, hvad der gælder om Forsikringstagerens Død. Hvis der forud ikke var indsat nogen begunstiget, vilde Forsikringen tilfalde Dødsboet efter FAL § 104.1^o. Følger man de ovfr udviklede Grundsætninger, maa Forsikringen da tilfalde Dødsboet, naar den skriftlige Indsættelse ikke kom frem til Selskabet før Dødsfaldet. For dette Resultat taler ogsaa, at en modsat Regel vilde medføre øget Fare for en Tilsidesættelse af de Hensyn, der bærer Testamentsreglerne. Det er betænkeligt at se bort fra disse Regler, naar Indsættelsen er afsendt umiddelbart før Dødsfaldet og Afsenderens Død udelukker Selskabet fra at efterprøve, om Indsættelsen var i Orden. Disse Hensyn taler iøvrigt for at lade mellemkommende Død hindre Virkningen af Indsættelsen, selv hvor forud en anden var indsat som begunstiget. Spørgsmaalet er dog tvivlsomt. FAL § 103 kan vel nok fortolkes saaledes, at den giver fornøden Hjemmel for det modsatte Resultat.⁵⁵

Til de her omtalte Erklæringer maa formentlig kræves den Habilitet, som er nødvendig ved Forføjninger over den paagældende Fordring. Med Hensyn til Indsættelsen af en begunstiget i Henhold til FAL § 102 er Spørgsmaalet dog omtvistet, jfr Enkelte Kontrakter 279.

De »svage« Ugyldighedsgrunde, som Uoverensstemmelse mellem Vilje

⁵⁵ Flere danske Forfattere har anset det for tilstrækkeligt, at Erklæringen er afsendt før Dødsfaldet. Saaledes Enkelte Kontrakter 279, *Vinding Kruse* Viljeserklæringen 57, *Retslæren* I 241, *Bentzon* FAL 426, *Knud Christensen* i NFT 1938.337. Modsat *Øvergaard* i NFT 1935.160.

og Erklæring, maa formentlig gøre Erklæringen ugyldig, selv om Adressaten var i god Tro.

IV. *Paabud afgivet af Fuldmægtig eller anden Stedfortræder.*

Aftl Kap 2 omfatter ikke blot Fuldmægtigens Løfter, men ogsaa de Paabud, som han i Fuldmagtsgiverens Navn retter til Trediemand. Men adskillige af Bestemmelserne tager kun Sigte paa Retshandler, der kan binde Hovedmanden, og bliver derfor uanvendelige paa rene Paabud.⁵⁶

I Overensstemmelse med Aftl § 10.1^o faar Fuldmægtigens Paabud til Trediemand umiddelbar Retsvirkning i Forholdet mellem Trediemand og Fuldmagtsgiveren, hvis Afgiveren havde Fuldmagt til at afgive Paabudet.

Hvis Paabudet er afgivet med Fuldmagt, men uden tilsvarende Bemyndigelse og Adressaten indsaa eller burde indse dette, kan Viljeserklæringen formentlig ikke binde Adressaten som Paabud. Aftl § 11.1^o og § 20⁵⁷ hjemler ganske vist kun, at Retshandelen ikke er bindende for *Fuldmagtsgiveren*. Men de kan ikke tolkes saaledes, at de udelukker Hensyntagen til den onde Tro ved Afgørelsen af, om *Adressaten* bindes ved Erklæringen. Spørgsmaalet er ikke afgjort i Loven og maa derfor løses, saaledes som praktiske Hensyn kræver det.

For de allerfleste Paabud kan der nu ikke være Tvivl om det praktiske Resultat, da de gaar ud paa ogsaa at binde Afgiveren — eller, naar han ikke handler i eget Navn, den Person, i hvis Navn Paabudet gives. Hvis slige Paabud afgives af en Fuldmægtig, binder de kun Fuldmagtsgiveren under samme Betingelser som et Løfte, og derfor kun, naar Trediemand er i god Tro, saaledes som det kræves i § 11.1^o og § 20. Men netop fordi Viljeserklæringen skal binde begge Parter, kan Fuldmagtsgiveren ikke støtte Ret paa den som Paabud, naar han ikke er bundet af Erklæringen som Løfte.⁵⁸

⁵⁶ Saaledes først og fremmest Aftl § 11 og § 20. Endvidere § 19 og § 25. Ogsaa § 21.1^o, § 22 og § 23 bruger Udtryk, der synes valgt med Tanke herpaa.

⁵⁷ Se om dem foran S 307 og 312.

⁵⁸ Naar Erklæringen undtagelsesvis udelukkende gaar ud paa at virke som Paabud, vil der sjældent opstaa Spørgsmaal om manglende Bemyndigelse. Men hvis Adressaten bør indse, at Bemyndigelseserklæringen beror paa en Fejltagelse (Aftl § 32.1^o), kan den Erklæring, som Fuldmægtigen retter til ham, næppe virke som Paabud overfor ham.

Iøvrigt skal kun fremhæves, at en Fuldmagt til at give Paabud i Almindelighed ikke er egnet til at tjene Fuldmagtsgiverens Formaal, hvis det er en § 18-Fuldmagt. Da Paabud skal binde Adressaten, er det — ialfald ved de fleste Slags Paabud — meget vigtigt for ham, at han straks kan forvisse sig om, at Paabudet har Retsvirkning for Fuldmagtsgiveren. Derfor maa den, der faar et Paabud fra en Fuldmægtig, vistnok i Almindelighed kunne afvise Paabudet, medmindre Fuldmagten er lagt for Dagen overfor Trediemand paa en saadan Maade, at Adressaten maa forudsættes at kende den, eller Fuldmægtigen nu forelægger fyldestgørende Bevis for Fuldmagten.⁵⁹

Et Paabud, som en Person har afgivet i en andens Navn *uden fornøden Fuldmagt*, binder eller forpligter ikke Adressaten. Hovedmandens senere Godkendelse kan ikke medføre, at Paabudet nu regnes som virksomt fra først af.⁶⁰ Men den kan og vil ofte virke som et Paabud, der fremsættes nu. Hvis Paabudet for at faa Virkning skal være kommet frem til Adressaten inden et bestemt Tidspunkt, som det jævnlig kræves med Hensyn til en Akcept eller en Opsigelse, er Paabudet kun rettidigt, hvis Godkendelsen er kommet frem til Adressaten inden Fristens Udløb.

Hvis Adressaten var i god Tro, da han fik Kundskab om Paabudet, opstaar Spørgsmaalet, om han kan kræve Erstatning af den formentlige Fuldmægtig. Hvis Paabudet skulde binde Hovedmanden, kan Adressaten kræve Erstatning for sit Tab ved, at Hovedmanden ikke bliver bundet, i Overensstemmelse med Aftl § 25. Ved andre Paabud har Spørgsmaalet ikke stor praktisk Betydning. Men hvis et rent Paabud har paaført Adressaten Tab, idet han handler i den Tro, at der foreligger et gyldigt Paabud, maa Adressaten i Almindelighed kunne kræve erstattet Tab, han har lidt ved rimelige Foranstaltninger paa Grund af Paabudet.

Tilsvarende Regler maa formentlig gælde om andre Stedfortrædere.

V. *Paabud rettet til en Stedfortræder.*⁶¹

Naar Trediemand giver et Paabud til en Fuldmægtig paa Fuld-

⁵⁹ Dette maa saaledes i Almindelighed gælde om en Opsigelse, f Eks af et Lejemaal. Jfr *Ussing* i TFR 1930.12, *Stang* I § 30.III, *Paal Berg* Arbeidsrett 138. Sml BGB 174.

⁶⁰ Sml BGB § 180. Noget andet gælder dog tildels, naar Adressaten er gaaet ind paa at lade den anden optræde som Fuldmægtig, skønt han mangler Fuldmagt, sml ovfr § 31 v Note 5.

⁶¹ I Udg § 20.III.D, *Almén* Avtl § 26, *Bugge* § 26.

magtsgiverens Vegne og Fuldmagten omfatter Modtagelse af slige Paabud, bliver Fuldmagtsgiveren bundet paa samme Maade som, hvis Paabudet var rettet til ham selv.⁶²

Fuldmagt til at modtage en Akcept vil i Almindelighed blive givet ved en Fuldmagt til at indgaa Aftale. Fuldmagt til at modtage Modregningserklæringer eller Opsigelser vil hyppigst følge af en Fuldmagt til at bestyre visse Forhold eller af en Stilling, der tillige medfører en Fuldmagt til at afgive Løfter i Fuldmagtsgiverens Navn. Men Fuldmagten kan ogsaa foreligge særskilt. Kmsl §§ 84—92 hjemler saaledes, at Handelsagenten og den handelsrejsende, selv om han ikke har Fuldmagt til at afslutte Salg, har Fuldmagt til at modtage Reklamationer om Salg, som er afsluttet ved hans Medvirken eller indenfor et Omraade, hvor han har Eneret.⁶³

Da Modtageren af et Paabud ikke kan undgaa Paabudsvirkningen ved at nægte at tage imod Paabudet, kunde Aftl § 26 synes at medføre, at heller ikke *en Fuldmægtigs Nægtelse af at tage imod Paabudet* kan hindre, at Erklæringen virker som Paabud. Dette kan dog ikke antages uden videre. Aftl's Forfattere har ikke villet løse Spørgsmaalet, da de mente, der ikke kunde gives nogen almen-gyldig Regel herom.⁶⁴

Fuldmægtigens Afvisning af Erklæringen kan ikke hindre Paabudets Virkning i Tilfælde, hvor Fuldmagtsgiveren har tilkendegivet Trediemand, at slige Erklæringer kunde rettes til Fuldmægtigen, og heller ikke hvor Fuldmægtigen havde en Stilling, der gav ham Fuldmagt til at modtage Erklæringen. Naar Ejeren af en Lejeejendom har meddelt Lejerne, at Ejendommens Drift er overladt til en Administrator, eller han har ansat en Vicevært med Fuldmagt til at modtage Opsigelser, kan Fuldmægtigen saaledes ikke hindre, at en Opsigelse faar Retsvirkning, ved at meddele den opsigende, at han ikke vil bruge sin Fuldmagt. Og den Fuldmægtig, der har givet et Tilbud, kan ikke afvise Akcepten som sig uvedkommende. En Fuldmægtig kan imidlertid have Grund til at afvise et Paabud, dels naar han ikke overfor Fuldmagtsgiveren havde nogen Pligt til at befatte sig med slige Erklæringer, dels naar Modtagelsen af Paabudet falder udenfor hans Bemyndigelse. — Den enkelte Fuldmægtigs Bemyndigelse kan ofte af praktiske Grunde være snævrere end Fuldmagten. — Hvis noget saadant var synligt for Trediemand eller Fuldmægtigen gør ham opmærksom derpaa ved Paa-

⁶² Tilsvarende BGB 164.3°.

⁶³ Ud herover gaar U 1941.684 H, jfr ogsaa 1931.464 H.

⁶⁴ Jfr *Almén* Aftl § 26 v Note 2, *Bugge* § 26 v Note 3 samt Aftaler 1 Udg § 20 Note 30.

budets Afgivelse, medfører Aftl § 11.1^o og § 20 i Almindelighed, at Paabudet ikke faar Virkning.⁶⁵ Derfor faar Spørgsmaalet størst Betydning for Paabud, der afgives i Brev.

Ved Anvendelsen af de Regler, der lægger Vægt paa *Trediemands gode eller onde Tro*, maa det ved Fuldmagt til at modtage Paabud formentlig være afgørende, om Trediemand var i god Tro, da han afgav Erklæringen.

Hvis den, som Paabudet rettes til, *ikke* havde *fornøden Fuldmagt*, binder Paabudet ikke Hovedmanden. Men han kan blive bundet ved at godkende det foretagne, undertiden ogsaa ved ikke at reklamere overfor Meddelelse om Paabudet.⁶⁶

Hvis det drejer sig om et Paabud, der ogsaa binder Afgiveren, f. Eks. en Opsigelse af et Lejemaal, og Afgiveren vidste, at Adressaten ikke havde Fuldmagt til at modtage Paabudet, kan Afgiveren ikke uden videre betragte sit Paabud som uvirksomt, men maa i Almindelighed være bundet ved sin Erklæring, hvis der inden rimelig Tid indløber Godkendelse fra Hovedmanden eller Oplysning om, at Paabudet er kommet frem til Hovedmanden i rette Tid.⁶⁷

Hvis Hovedmanden ikke bliver bundet, men Modtageren af Paabudet har givet sig ud for at være hans Fuldmægtig, kan Afgiveren af Paabudet kræve Erstatning af ham efter Aftl § 25, der formentlig omfatter disse Tilfælde.⁶⁸

Tilsvarende Regler maa vistnok gælde om andre Stedfortrædere.

⁶⁵ Hvis Opsigelse af en Lejekontrakt skal ske og Trediemand umiddelbart før Opsigelsesfristens Udløb indfinder sig hos Fuldmægtigen, kan han efter *Almén* 1 c ikke mødes med den Besked, at Fuldmagtsgiveren har forbudt Fuldmægtigen at modtage Opsigelsen. Dette bør formentlig ogsaa antages i dansk Ret. Og Reglen maa endog række videre. Hvis Fuldmagten bringes til Ophør umiddelbart før Opsigelsesfristens Udløb ved Genkaldelse eller Frasigelse og dette hindrer rettidig Opsigelse, bør en Opsigelse, der uden ugrundet Ophold rettes til Fuldmagtsgiveren, vistnok i Almindelighed betragtes som rettidig. Forklaringen herpaa turde imidlertid være, at Modtageren af slige Paabud, der er bundet til en bestemt Frist, maa bære Risikoen for visse ham vedrørende Forhold, der hindrer rettidigt Paabud.

⁶⁶ Jfr ovfr § 31.I.B.

⁶⁷ Jfr BGB 180.3 Pkt.

⁶⁸ Om § 25 se ovfr § 31.II.

§ 39.

Retshandlers Fortolkning og Udfyldning.**I. Tolkning af Løfter.¹**

Ved Fortolkning af en Viljeserklæring forstaas her den Virksomhed, der gaar ud paa at bestemme Erklæringens Betydning, d v s den Betydning, som maa lægges til Grund ved Fastlæggelsen af Erklæringens Retsvirkninger.

I det følgende omtales først og fremmest Tolkning af Løfter og Aftaler (I—II).

Da Retsforfatningerne begyndte at give Aftaler Retsvirkning, knyttede de, som det er omtalt ovfr § 4.I, Retsvirkningen til Iagttagelsen af bestemte Former. Heraf fulgte naturligt, at Domstolene ved Tolkning af Aftaler holdt sig strengt til de i den fastsatte Form udtalte Ord. Denne Opfattelse blev formentlig fulgt langt ned i Tiden. Den klinger vistnok endnu igen i DL 5—1—2 »i alle deres Ord og Punkter, saasom de indgangne ere«. Men nu er det forlængst almindelig anerkendt, at Sætningen ikke bør gennemføres helt ud. Det staar nu fast, at Ordene ikke ubetinget skal følges.² Men det er den Dag i Dag den store Hovedregel, at Aftalens og Løftets Ord er afgørende.³

¹ I Udg § 23, *Lassen* I § 39. *Ørsted* Hdbg V 71—79, 96—98, *J E Larsen* 36 f og *Sml Skr* II.1 117—119, *Gram* 211—213, *Bentzon* Noter til Privatrettens alm Del 155—162, *Grundtvig* Reklamation 127 f; *Aubert* 76—77, 105—107, *Platou* § 15, *Chydenius* II 469 ff, Om tolkning af rättsärenden (1909), *Ekström* § 121 (alle før Aftl). Nyere: *Stang* I §§ 34—35, § 17 I—II, *Vinding Kruse* Viljeserklæringen 15 ff, 67 ff, *Retslæren* I 193 ff, 251 ff.

² Se som Eks U 1923.604 H, 1894.683 H, 1880.18 H, 1918.101 samt ndfr Note 8, 15, 18 samt 34. Jfr ogsaa BGB 133, C c 1156.

³ Dette fremholdes stærkt af *Vinding Kruse* I c, der heri ser en fælles Lov for hele Retslivet. Det er almindelig anerkendt, at Reglerne om Lovfortolkning og Reglerne om Fortolkning af formueretlige Løfter og Aftaler er beslægtede. Men efter min Mening kan *Vinding Kruses* Lære let føre til, at man overser de naturlige Forskelle mellem Love og Løfter. Ved de talrige Løfter, der udformes med en enkelt Person og et enkelt Kontraktforhold for Øje, faar de faktiske Omstændigheder ved Aftalens Indgaaelse en meget stor Betydning, og de medfører, at Løftet ikke sjældent maa forstaas anderledes end efter en objektiv sproglig Tolkning.

Til Tider er det blevet hævdet, at Fortolkningens Formaal altid maatte være at udfinde den erklærendes Mening eller Vilje. Denne »subjektive« Fortolkningsteori er en ret naturlig Konsekvens for dem, der hylder et almindeligt Viljesprincip.⁴ I nyere Tid er den dog tildels opgivet endogsaa i Lande, der ved Uoverensstemmelse mellem Vilje og Erklæring som Hovedregel følger Viljesteorien.⁵ Ialfald ved formueretlige Løfter, der har Betydning for Samhandelen, kan den erklærendes Mening eller Vilje kun faa Betydning, naar den enten er forstaaet af den anden Part eller dog lagt saaledes for Dagen, at han burde forstaa den. Dette er nødvendigt for at skabe Sikkerhed i Samhandelen.⁶ Paa den anden Side maa den erklærendes Mening blive afgørende, naar den er forstaaet af Adressaten. Til Oplysning om Parternes Mening og Forstaaelse kan alle Midler benyttes.

Hvis Erklæringen er opfattet⁷ netop, som den er ment, maa den fortolkes i Overensstemmelse med *Parternes fælles Opfattelse*, selv om den erklærende har brugt Ord, der ikke fuldtud dækkede hans Mening.⁸

⁴ Jfr *Lassen* I § 39 Note 2, *Windscheid* § 84 v Note 11. Se herom *Stang* i TfR 1905.336 ff.

⁵ Saaledes i Tyskland efter den overvejende Anskuelse, idet man fortolker »der wirkliche Wille« i BGB 133 som »der wirklich erklärte Wille«, eller saaledes, at det kommer an paa, hvad der er erklæret, og der ved den nærmere Bestemmelse heraf kun tages Hensyn til den kendelige Vilje, se *Planck* § 133 Anm 1 og *Oertmann* Anm 3. Paa denne Maade undgaas det at opfatte BGB 157 som indeholdende en Fravigelse fra § 133.

⁶ Baggrunden herfor er de samme Hensyn, som bærer Tillidsteorien (ovfr § 17.1). Et lignende »objektivt« Standpunkt er før Aftl hævdet af *Lassen*, *C Thomsen* i TfR 1900.273 Noten, *Stang* i TfR 1905.336 ff, navnlig 348, *Vinding Kruse* i U 1912 B.60 ff og TfR 1919.194 f, jfr *Bentzon* ARI 121 f. Se fremdeles *Karlgren* Studier 80, *Pollock* 262 ff, jfr *Prochownick* II § 233 og dertil *Corneliussen* 145 f. Om *Gaver* se *Ussing* i SpD I 24.

⁷ Det er tvivlsomt, om man hermed kan ligestille det Tilfælde, at Meningen burde være opfattet, jfr ndfr Note 15.

⁸ Se som Eksempel U 1943.544 H, 1921.225 H, 1920.566 H, 1916.482 H, 1914.433 H, 1887.133 H; 1935.704, 1925.416, 1921.787, 1919.42, jfr herved *Bentzon* AR 191, *Vinding Kruse* i TfR 1919.194 f, U 1916.480. Se ogsaa Forudsætningen i U 1899.605 H. Tilsvarende C c 1156. Forholdet vil ofte være det, at en Part bruger en Udtryksmaade i den urigtige Formening eller Forudsætning, at han derved udtrykker sin Mening rigtigt. Naar denne Forudsætning forstaas af den anden Part, bindes han i Overensstemmelse med Forudsætningen. Se herom *Ussing* Forudsætninger 9 f, *Stang* I 224, 461 f, TfR 1930.91 f Note 55, jfr ovfr § 17 v Note 47—49.

I saadanne Tilfælde ses der altsaa helt bort fra Formuleringsfejlen.⁹

Bortset fra dette særlige Tilfælde er *Løftets naturlige Forstaaelse* baade Udgangspunktet for Fortolkningen og det, som normalt bliver afgørende.¹⁰ Herved maa i Reglen Folkets almindelige Sprogbrug lægges til Grund. Men de faktiske Omstændigheder, der danner Baggrunden for Løftet, fører ofte til at foretrække en anden Forstaaelse. Naar en eller begge Parter hører til en Kreds, der anvender en særlig Sprogbrug, maa der ofte tages Hensyn til den. Dette kan faa Betydning f Eks, naar begge Parter hører hjemme i en Egn, hvor der er dannet en særlig lokal Sprogbrug,¹¹ eller hører til en faglig Kreds.¹² Særlig kan fremhæves, at mange Udtryk i Forholdet mellem Handlende sædvanemæssig anvendes i en teknisk Betydning, som maa lægges til Grund ved Tolkning af Aftaler mellem Handlende.¹³ En individuel Udtryksmaade fra Løftgiverens Side kan derimod ikke blive bestemmende,¹⁴ medmindre Løfte-

⁹ Dette udtrykkes ofte med Sætningen *falsa demonstratio non nocet*, se *H Ussing* 1 c, *Hällström* Villfarelse 203 ff, jfr 210 ff, *Oertmann* Rechtsordnung und Verkehrssitte 112.

¹⁰ Se som Eks U 1918.530 H, 711 H, 1917.427 H, 1911.68 H, 1899.605 H, 1918.374. Sml *Bentzon* ARI 122, *Vinding Kruse* 1 c.

¹¹ En lokal eller faglig Sprogbrug maa normalt gaa forud for den almindelige, naar begge Parter hører til Lokaliteten eller Fagkredsen.

¹² Hvorvidt en Sædvane bliver afgørende ved Fortolkningen af en Viljeserklæring, maa iøvrigt bero paa lignende Synspunkter som dem, der udvikles ndfr v Note 86—90. Hvis en Kontrakt sluttes ved Korrespondance mellem to forskellige Lande, vil en Sædvane i det ene Land oftest blive afgørende for Fortolkningen af den derboende Parts Løfte, sml Vxl § 37.2° (m Undtagelse i I°). Men selv om Adressaten giver ren Akcept, kan den udenlandske Sædvane ikke lægges til Grund ved Fortolkningen af hans Løfte, medmindre han kendte eller burde kende den, jfr ovfr § 17 v Note 24, U 1899.371 H.

¹³ Jfr *Lassen* I § 39 v Note 13 og ndfr under V, *Oertmann* Rechtsordnung u Verkehrssitte 151 ff. Hvis det er Udtryk, der i den almindelige Sprogbrug har en anden Betydning, kan den tekniske Sprogbrug normalt ikke blive afgørende overfor andre end dem, der hører til Kredsen eller dog optræder som hørende til den, jfr ndfr v Note 88. Derimod bliver den tekniske Betydning i Almindelighed afgørende, naar Udtrykket ikke findes i det almindelige Sprog eller den erklærende giver Medkontrahenten Føje til at antage, at han vil benytte den tekniske Sprogbrug. Jfr herved *Stang* i TfR 1908.333 (Fra spredte retsfelter 164), *Knoph* i U 1923 B.182 f.

¹⁴ Jfr U 1880.18 H.

modtageren paa Grund af Omstændighederne forstod eller burde forstaa den.¹⁵ Omvendt faar Løftemodtagerens individuelle Opfattelse ingen Betydning,¹⁶ medmindre Løftegiveren ved sin Optræden¹⁷ har givet Løftemodtageren Føje til at opfatte Løftet som sket.¹⁸

Naar det drejer sig om en udførlig skriftlig Aftale, kan der ikke ses bort fra en deri indeholdt Bestemmelse, blot fordi det oplyses, at den ene Part ikke ved Aftalens Indgaaelse forstod, at Bestemmelsen hjemlede ham en vis Ret eller paalagde ham en vis Forpligtelse.¹⁹ Det samme gælder om Aftaler, der sluttet med Benyttelse af udførlige trykte Kontraktsbetingelser. Noget andet er, at en Part ikke altid bindes ved en trykt Bestemmelse, der er usædvanlig og stiller ham væsentlig ugunstigere end almindelige Retsgrundsætninger.²⁰

Hvis der ikke oplyses en for Parterne fælles Mening og Løftets Tolkning ikke giver et utvivlsomt Resultat, *maa Fortolkeren fastlægge Erklæringens Betydning*. Dette er en Kunst, som kun læres fuldtud i Praksis.

Alligevel er det naturligt paa Grundlag af en lagttagelse af den Fortolkning, der udøves i Praksis, at opstille visse vejledende Regler.

Først og fremmest maa der ses hen til forudgaaende Forhandlinger og alle de øvrige faktiske Omstændigheder, der danner Baggrunden for Viljes-

¹⁵ U 1894.683 H (Løftet begrænset ved Forudsætning), 1916.331, jfr ogsaa 1922.691. Hvis Løftemodtageren i et saadant Tilfælde uagtsomt forstaaar Løftet bogstavelig og afgiver en ren Akcept, maa han formentlig blive bundet i Overensstemmelse med Tilbyderens Mening, saafremt Tilbyderen er i god Tro. Se *H Ussing* Forudsætninger 9 f, men derimod f Eks *Oertmann* anf V 95 ff.

¹⁶ Jfr U 1888.10 H, 1881.852 H, 1887.476.

¹⁷ Løftemodtageren erhverver ikke Ret i Overensstemmelse med sin Forstaaelse overalt, hvor han ikke har gjort sig skyldig i Uagtsomhed, jfr *Vinding Kruses* Eks i U 1912 B.61, *Platou* 218 ff. Dette antog ogsaa *Lassen* og begrænsede derfor sin Hovedsætning, hvorefter det afgørende var, hvad Løftemodtageren med Føje kunde antage for villet af Løftegiveren, ved den Tilføjelse, at Løftemodtageren ikke paa Løftet kan støtte Ret til noget, som kun kunde opfattes som omfattet af Løftet ifølge Omstændigheder, der var ukendelige for Løftegiveren som fornuftig Mand, se *Lassen* I § 39 v Note 5.

¹⁸ Jfr U 1940.19 H, 1931.234 H, 1890.364 H, 1922.716, 1878.1137. Sætningen ovfr v Note 8 erindres. Se iøvrigt *Karlgren* AvtSp 49 ff.

¹⁹ Jfr *N Lassen* i U 1885.4, *Vinding Kruse* i U 1912 B.61. Dertil maatte kræves, at begge Parter havde været enige om at opfatte en Bestemmelse paa en fra Ordene afvigende Maade, jfr ovfr v Note 7—9.

²⁰ Ovfr § 18 v Note 67.

erklæringen.²¹ Herved vil det ofte blive klart, hvorledes et Tilbud er ment af Tilbyderen, og dersom Tilbudsmotageren forstod eller burde have forstaaet dette, maa Tilbudet — og Aftalen — tolkes i Overensstemmelse hermed.²² Blandt de Omstændigheder, der maa tages i Betragtning, maa særlig fremhæves Parternes tilkendegivne Formaal med Retshandelen. Fortolkeren maa tilstræbe den Løsning, der bedst tilgodeser dette Formaal²³ eller de Interesser, som efter Parternes Tilkendegivelser eller almindelig menneskelig Erfaring bærer Aftalen.²⁴ Hvis der ikke foreligger individuelle Tilkendegivelser, maa Fortolkeren se hen til, hvad der bedst tjener Parternes gennemsnitlige Interesser i Tilfælde af den paagældende Art. Derfor vil man vanskelig antage en Fortolkning, der vilde gøre Aftalen saa ufordelagtig for den ene Part, at ingen nogenlunde forstandig Mand kunde tænkes at indgaa paa den. Saavidt det kan forenes med Ordene, vil man undgaa en Forstaaelse, der er ubillig mod den ene Part eller iøvrigt strider mod *bona fides*.²⁵ Og man vil overhovedet være tilbøjelig til at foretrække den praktisk rimeligste Forstaaelse.²⁶ I et vist Omfang maa der dog ogsaa kunne tages Hensyn til andre Interesser end Parternes, saaledes at man foretrækker den Løsning, der fra et samfundsmæssigt Synspunkt i det hele er gavnligst.²⁷ Men det kan vanskelig anses for berettiget at gaa lige-frem imod klare Interesser hos Parterne.

Hvis Fortolkeren heller ikke ad denne Vej naar et Resultat, maa han have *en Retsregel at falde tilbage paa*. Skønt Lovgivningen tier,

²¹ Jfr *Platou* 214, sml ogsaa om Forudsætninger *Vinding Kruse* ER III . 773 ff. Eks U 1938.523 H, 1935.704 H, 1934.51 H, 1930.1020 H.

²² U 1942.580. Dette udtrykkes ofte saaledes, at Loftemotageren havde — eller ikke havde — Føje til at forstaa Løftet paa en vis Maade, se f Eks U 1922.716, 1933.265 H. — Se p d a S U 1938.131. Sml ogsaa U 1938.545 H.

²³ U 1932.679 H, 1921.136 H, 1914.654 H, 1935.154.

²⁴ Sml U 1922.1033 H, 1932.486. Dette kan begrunde saavel en udviggende Fortolkning, jfr U 1923.604 H, som en indskrænkende, jfr U 1921.136 H, 1916.331.

²⁵ Jfr U 1918.101, NRt 1935.122 (TfR 1938.71), *Illum* AFR 48 f, *Knoph* i TfR 1937.63 ff. Sml ogsaa ndfr v Note 96—98 angaaende Spørgsmaalet, om der skal svares Vederlag.

²⁶ Jfr U 1945.769 H, 1944.100 H, 1921.700 H, 1918.161 H, 1911.681 (sml 1004). Særlig ofte faar det Betydning, at en vis Forstaaelse medfører et rimeligt Forhold mellem de to Vederlagsydelsers Værdi, jfr U 1920.134 H, 1918.101, 1914.482, SHT 1923.355. Sml herved *Tybjerg* 133, U 1921.489 H.

²⁷ Se som Eks U 1923.828 H, jfr TfR 1925.439. Sml iøvrigt 1943.715 og 1935.673 H, ndfr Note 36. Her kan ogsaa henvises til, at der i Almindelighed kræves en klar Vedtagelse for at udelukke en Part fra Adgangen til at gaa til Domstolene, og at Aftaler, der klart gaar ud derpaa, som Regel fortolkes meget snævert. Se herom *Hjeje* Frivillig Voldgift bl a S 69, jfr ogsaa det ovfr § 19 Note 65 citerede.

er der ingen Tvivl om, hvad der er den almindelige Regel. Dersom det er uklart, hvad Løftegiveren vil binde sig til, er det den almindelige Regel, at Løftet maa tolkes i Overensstemmelse med *den Forstaaelse, der er gunstigst for Løftegiveren*.²⁸ Overalt hvor Forskellen paa de to Forstaaelser udelukkende er, at den ene medfører en mindre Byrde end den anden, maa den mindst byrdefulde Forstaaelse foretrækkes. Hvis det er uklart, om der er lovet et større eller mindre Kvantum, kan derfor kun det mindste Kvantum anses for lovet.

Naar en Ydelse er generisk bestemt²⁹ eller alternativt bestemt,³⁰ maa det paa tilsvarende Maade antages, at Valget af Ydelsesgenstanden tilkommer Skyldneren,³¹ medmindre særlige Omstændigheder viser, at Fordringshaveren skulde have Valget.³² Det samme gælder, hvor der er fastsat et Spillerum, f Eks med Hensyn til Ydelsens Tid eller Mængde.³³ Hvor det ikke kan siges, at den ene Forstaaelse kun afviger fra den anden ved Omfanget af den Byrde, Løftet paalægger, kan Løftegiveren kun være bundet ved den af de mulige Forstaaelser, som han selv har haft. Og dersom der ikke fremskaffes Oplysning om, at han har haft en bestemt Forstaaelse, maa Løftemodtageren give ham Valget imellem de mulige Forstaaelser. Disse Tilfælde er i Slægt med dem, der omtales ovfr S 162 under c.

Den nævnte almindelige Regel maa dog ofte vige for mere specielle Regler. Den har størst Betydning, hvor Uklarheden angaar Aftalens Hovedpunkter eller de Punkter, hvorom en Vedtagelse er nødvendig, for at der overhovedet skal foreligge et bindende Løfte. En Uklarhed paa mindre vigtige Punkter maa derimod ofte behandles efter andre Regler. Undertiden fastslaar Lovgivningen, hvorledes visse Udtryk skal forstaaes.³⁴ Langt

²⁸ Jfr *Lassen* I § 39 v Note 7, *Almén* § 13 v Note 2, *Illum* AFR 50 f, *Servitut* 208 f (kræver Forsigtighed); fra *Praksis* U 1927.31 H, 1926.49 H, 902 H, 1921.241 H, 629 H, 1920.380 H, 1918.427 H, 1917.12 H, 1915.742 H, 1932.640, 1931.810, 1108, 1927.825, 1916.217, 1914.482, SHT 1921.287.

²⁹ Generisk bestemt — i Modsætning til individuelt bestemt — kaldes Ydelsen, naar den kun er bestemt ved Slægts- eller Artsmærker, saa at der haves Valg imellem alle de Ydelser, der har de fastsatte Egenskaber.

³⁰ Alternativt bestemt kaldes Ydelsen, naar der haves Valg mellem to (eller flere) forskellige Ydelser, jfr *Alm* Del 26.

³¹ Jfr *Alm* Del 26 f, *Lassen* I § 39 v Note 8, U 1892.928 (Debitor skulde stille en sikker Kautionist, enten A eller B).

³² Dette maa i Almindelighed antages, hvor offentlige Obligationer lyder paa flere Møntsorter, se *Alm* Del 47.

³³ Saaledes Kbl §§ 13, 66, hvorom *Lassen* i SpD I § 82.II, § 80.I.3 med Note 5 a. Angaaende Valg mellem flere Betalingsmaader se U 1914.974 (Resp 16 Okt 1913).

³⁴ Se som Eks FAL § 105, Vxl § 36 samt Kbl §§ 62—71, der dog tillige

vigtigere er det imidlertid, at der igennem Lovgivning, Retspraksis og Sædvane er dannet *udfyldende Regler* angaaende Retsvirkningerne af de almindelige Kontrakter.³⁵ Dersom Løftet kan forstaas i Overensstemmelse med, hvad der er sædvanligt eller følger af en udfyldende Retsregel, maa Løftet nemlig som Hovedregel fortolkes i Overensstemmelse hermed,³⁶ medmindre en afvigende Forstaaelse af Ordene er saa meget naturligere fra et sprogligt Synspunkt, at den maa foretrækkes.³⁷

Selv i Tilfælde, hvor der ikke findes en saadan objektiv Regel at falde tilbage paa, kan der være Grund til at fravige den almindelige Regel, hvorefter Løftet fortolkes til Gunst for Løftgeveren.

I et vist Omfang er der Grund til at lægge Risikoen ved Uklarheden paa den, der har udformet Erklæringen, saaledes at *Erklæringen fortolkes mod Affatteren*.³⁸ Dette gælder først og fremmest om staaende Kontraktsvilkaar, som er udformet af den ene Part

opstiller udfyldende Regler om Virkningen af de der omhandlede Udtryk og i Hovedsagen er en Lovfæstelse af tidligere Handelsbrug. — Det er omtvistet, om der bør gøres en Sondring mellem de egentlige udfyldende Retsregler, der fastslaar en Erklærings Retsvirkning, og *Fortolkningsregler*, der fastslaar, hvad der skal anses for erklæret. Se herom *Lassen* I § 39 v Note 15 b, *Stang* I 454 f, *Planck* I Einleitung VI.2, v *Tuhr* BürgR II.1 186 ff, *Dernburg* I § 19.11 og § 7, *Oertmann* Rechtsordnung u Verkehrssitte 219 ff. Det maa formentlig antages, at visse Regler (som kan kaldes Fortolkningsregler) bliver uanvendelige, saasnart det var kendeligt for Adressaten, at den erklærende gik ud fra en anden Opfattelse. — Dersom det tillige var kendeligt, hvad den erklærende mente, bliver Erklæringen at fortolke saaledes, som den var ment; var Meningen uklar, maa de ovfr v Note 28 ff angivne Regler anvendes. — De almindelige udfyldende Retsregler bliver derimod kun uanvendelige, naar en afvigende Ordning er aftalt eller dog blevet bindende for Parterne efter de under II omtalte Regler. Noget andet er, at Aftl § 33 formentlig kan anvendes, naar Adressaten indser, at den erklærende svævede i en afgørende Vildfarelse angaaende den udfyldende Regels Indhold. Sml angaaende det sidste Punkt *Oertmann* anf V 227 f, 305 f med Henviisn.

³⁵ Jfr ndfr under IV og V.

³⁶ Jfr *Stang* I 455 og som Eks U 1932.237 H, 1918.22, 1916.930, 1899.643 samt, hvad der siges ndfr S 433 om Retten til Vederlag; sml ogsaa U 1918.533 H. Dersom der paa et vist Omraade hersker en Sædvane, der afviger fra den udfyldende Retsregel, maa Sædvanen ofte foretrækkes, jfr ndfr v Note 91—94. Det her behandlede Spørgsmaal bør formentlig af praktiske Grunde løses i Overensstemmelse med Spørgsmaalet, om Bevisbyrden paahviler den, der hævder, at der er aftalt en Fravigelse fra en udfyldende Retsregel. Se herom ndfr v Note 63.

³⁷ Her kan ogsaa mindes om det ovfr i Note 27 anførte.

³⁸ Se om denne Sætning *Platou* 219 f, *Lassen* I § 39 Note 17.

paa egen Haand — eller af hans faglige Organisation eller lign — navnlig naar de anvendes ved alle hans Kontrakter af den paa-gældende Art og Medkontrahenten praktisk talt ikke har Mulighed for en Prøvelse af de enkelte Bestemmelser.³⁹

Ogsaa i andre Tilfælde kan der være Grund til at følge samme Regel. Saaledes hvis den ene Part forsætlig har valgt tvetydige Udtryk i Haab om, at Medkontrahenten ikke skulde opdage det,⁴⁰ og jævnlig, hvor den ene Part har faaet indsat en af ham udformet Bestemmelse, der gør hans Forpligtelse ifølge en ellers normal Kontrakt afhængig af Betingelser eller undergiver den andre særlige Begrænsninger, f Eks begrænser hans Ansvar for Misligholdelse.⁴¹

Hvis trykte Kontraktsvilkaar er i Strid med Bestemmelser, der er skrevet i det enkelte Tilfælde, maa de trykte Bestemmelser vige.⁴² Ligeledes maa de vige for en modstaaende mundtlig Aftale.⁴³

Iøvrigt vil der, naar skriftlig Kontrakt er oprettet, være en Formodning for, at foreløbige Vedtagelser angaaende enkelte Punkter er faldet bort, naar de ikke er optaget i den skriftlige Kontrakt, saaledes at det forud passerede kun faar den Betydning, at det kan paavirke Fortolkningen ligesom andre Oplysninger om forudgaaende Forhandlinger.⁴⁴ Men det staar hver af Parterne frit for at oplyse, at der under Forhandlingerne er givet ham Tilsagn om en anden Retsstilling end den, der er angivet i den skriftlige Kontrakt, under saadanne Omstændigheder og paa saadan Maade, at det tilsagte maa gælde ved Siden af og i Strid med den skrevne Kontrakt.⁴⁵

³⁹ Altsaa navnlig i Tilfælde af den Art, der er omtalt ovfr § 18.IV. Jfr U 1929.707 H, 1916.424 H, 1943.720, 1930.362, 1920.67, 1906.50, 739 og *Lassen* I § 39 Note 17.

⁴⁰ Jfr ovfr § 17 v Note 55. Omvendt kan det ofte være rimeligt at lægge Risikoen paa Modtageren af den tvetydige Erklæring, naar han ser Tve-tydigheden uden at gøre den anden opmærksom derpaa, jfr U 1917.198 H. Se fremdeles om Passivitet overfor senere Henvendelser U 1928.324 H.

⁴¹ Jfr U 1937.245 H, 689 H, 1927.913 H, 1922.851 H, 1918.951 H, 1935.388, 1931.957, 1916.515, 1915.319, jfr ogsaa 1940.25 H, 1931.1108, 1928.1141, 1925.419. Videre U 1920.959 H, der dog synes at kunne forklares ved, at man har anset den valgte Forstaaelse som den naturligste, jfr TfR 1921.293.

⁴² Jfr U 1922.851 H, 1933.614, 1908.727, 643, 1899.343; *Lassen* I § 39 Note 12, *Stang* I § 35 v Note 16.

⁴³ Jfr U 1913.608. Se fremdeles ndfr v Note 45 og 53.

⁴⁴ Jfr U 1919.502 H, 1917.467 H, 1906.208 H, 1900.793 H, 1906.52; sml U 1894.639 H, *Lassen* i TfR 1896.326 m Note 2.

⁴⁵ Jfr U 1927.92 H, 1923.15 H, 1914.616 H, 1896.311 H, 1908.294, sml 1904.731, 1902.162 og ndfr v Note 53. Jfr *Tybjerg* 145.

II. *Tilfælde, hvor Kontraktsvilkaar bliver bindende uden udtrykkelig Aftale.*

Ovenfor er der fortrinsvis tænkt paa udtrykkelige Løfter eller Aftaler. Disse Retsvirkninger bestemmes inidlertid ikke udelukkende ved, hvad der udtrykkelig er lovet eller aftalt. Rent bortset fra de ufravigelige Retsregler, der er omtalt ovfr i § 19.II, maa der ogsaa tages Hensyn til stiltiende Vedtagelser og til Parternes Optræden i det hele, derunder deres Passivitet, navnlig en Parts Tavshed overfor Tilkendegivelser fra den anden Part.⁴⁶ Til Belysning heraf skal der fremdrages nogle Spørgsmaal af praktisk Interesse.

1. Naar Parterne er Handlende, der staar i fortsat Forretningsforbindelse, og de plejer at indgaa deres Aftaler paa visse Vilkaar, bliver disse Vilkaar gældende for senere Aftaler, saafremt andet ikke bestemmes.⁴⁷

2. Det er meget almindeligt, at større Virksomheder ved Afslutning af Aftaler i Medfør af deres Erhverv regelmæssig kræver Aftalen indgaaet paa *faststaaende almindelige Kontraktsbetingelser*, som de selv forud har udformet. Det forekommer ogsaa hyppigt, at Erhvervsdrivende kræver Aftaler indgaaet paa staaende Kontraktsvilkaar, der er udformet af en Organisation indenfor det paagældende Erhverv.

Slige Kontraktsvilkaar kan være optaget f Eks i et Selskabs Vedtægter, i Ekspeditionsreglementer, i Kontraktsformularer o s v. Undertiden godkendes de af offentlige Myndigheder og bekendtgøres paa lignende Maade som Retsforskrifter. Fra dette Tilfælde ses der bort i det følgende.

De nævnte almindelige Kontraktsbetingelser⁴⁸ vil ofte uden særlig Vedtagelse blive afgørende, forsaavidt de ikke strider mod det aftalte. Naar det er almindelig bekendt eller dog vides af den paagældende Medkontrahent, at der findes saadanne Regler, er de i Almindelighed afgørende

⁴⁶ Herom maa i Hovedsagen gælde, hvad der er udviklet ovfr i § 37. Dog vil Passiviteten kunne faa endnu større Betydning paa Grundlag af den afsluttede Aftale.

⁴⁷ Jfr U 1900.430—31 (Resp 27 Jan 1899 ad 1). Det gælder dog i Almindelighed ikke om saadanne Punkter som Vederlagets Størrelse, jfr som Eks U 1877.727, men vel om Rabat o l. Sml U 1934.475 H.

⁴⁸ Se herom *Lassen* I § 39.II.1, *Bentzon* Søren 142—144, 594, *Noter til Privatrettens alm Del* 158, 161, *ARI* 97, *N H Bache* Brandforsikringsretten I 180 ff, *Juridisk Forenings Aarbog* 1905—06.36 ff, *Gjelsvik* Vildf 21 f, *Stang* I 460, *Rabel* Warenkauf 99 ff, *Staub* § 346 Anm 17, *Oertmann* I 566, *L Raiser* Recht der allg Geschäftsbedingungen. Naar en Person har faaet sendt Kataloger eller andre *Reklametryksager*, der indeholder visse Handelsvilkaar, og han inden rimelig Tid gør en Bestilling, der kan antages gjort i Henhold til det tilsendte, maa de paagældende Vilkaar lægges til Grund, selv om det ikke i Bestillingen er sagt, at den sker paa Grundlag af det tilsendte. Jfr *Illum* AFR 49 f og om Prislister U 1916.835, sml 1898.622, 1896.967, 1903.707 (Resp 12 Sept 1902). Om Reklametryksagers Betydning iøvrigt se ovfr S 36.

for Medkontrahentens Retsstilling, selv om han ikke kendte deres nærmere Indhold ved Aftalens Indgaaelse.⁴⁰ Usædvanlige Bestemmelser, der forringer Medkontrahentens Stilling, kan dog ikke binde ham, medmindre de særlig er meddelt ham eller han faktisk kendte dem.⁵⁰ Selv om den ene Parts Brug af staaende Kontraktsbetingelser hverken var kendt af Almenheden eller af Medkontrahenten, maa de normalt blive bindende, naar den anden Part i Anledning af Kontraktens Indgaaelse, f. Eks. ved dens Stadfæstelse, modtager Kontraktsbetingelserne uden at reklamere.⁵¹ Og ialfald i Handelsforhold maa en Part reklamere, naar han af Stadfæstelsesskrivelser el. lign. erfarer, at Medkontrahenten anser Kontrakten for sluttet paa saadanne Betingelser.⁵² Paa den anden Side kan Kontraktsbetingelserne ikke binde Medkontrahenten, naar den paagældende Virksomhed ved sin Optræden har givet ham Føje til at antage, at den vilde fravige dem overfor ham i det foreliggende Tilfælde.⁵³

3. Det kan ogsaa forekomme, at almindelige Kontraktsbetingelser udarbejdes af Repræsentanter for eller Organisationer for begge Sider i Kontrakterne. Saaledes kan Befragtningsbetingelser være udarbejdet af Handelsorganisationer og Rederiforeninger i Forening. I saadanne Tilfælde bliver der normalt ikke Tale om at tilsidesætte enkelte Bestemmelser som ugunstige for den ene Part. Et Hovedeksempel paa, at Kontraktsbetingelser fastsættes paa den nævnte Maade, er de kollektive Overenskomster mellem Arbejdsgivere og Arbejderorganisationer, de saakaldte Tarifaftaler,⁵⁴ der imidlertid plejer at indeholde mere end en Fastsættelse af Kontraktsbetingelser. Naar der indgaas en Arbejdskontrakt mellem to Parter, der begge er bundet af den kollektive Aftale, maa de deri indeholdte Kontraktsbetingelser ialfald gælde for Kontrakten, forsaavidt andet ikke er vedtaget.⁵⁵

⁴⁰ Jfr U 1940.249 H, 1902 B.25, 1899.344 H, 1878.419 H, 1919.720 (ret vidtgaaende). Se dog U 1930.128 samt næste Note.

⁵⁰ Jfr ovfr § 18 v Note 67, sml U 1941.582. Det samme gælder formentlig Bestemmelser, som gaar ud over en nærmere Fastsættelse af Aftalens Retsvirkninger og i Virkeligheden paalægger helt nye Forpligtelser, jfr U 1890.728, 1887.476.

⁵¹ Jfr U 1927.860, 1901.78. Usædvanlige, ugunstige Betingelser bliver dog heller ikke her bindende, medmindre Modtageren bemærker dem eller de er saaledes fremhævet, at han ikke kunde undgaa at bemærke dem, jfr U 1929.588, 1912.389, 1909.747, 769, 1892.37; cfr 1913.615. Jfr ovfr § 18 v Note 67.

⁵² Jfr U 1918.660, 1893.636.

⁵³ Jfr U 1912.43 H, 1899.343 H, 1885.410 H, 1916.874, 1908.643, 695, 1906.626; sml 1900.739.

⁵⁴ Se om disse ovfr § 22.2, hvor det tillige undersøges, om Tarifaftalerne er ufravigelige.

⁵⁵ Spørgsmaalet, om de finder Anvendelse, naar en eller begge Kontraktsparter staar udenfor de Organisationer, der har afsluttet Tarifaftalen, kan

4. *Undladelse af Reklamation* kan blive bestemmende for den nærmere Virkning af Løfter og Aftaler, navnlig naar en af Parterne har tilstillet den anden en Tilkendegivelse angaaende Kontraktsbetingelserne. Ovenfor under Nr 2 er der allerede nævnt et Eksempel herpaa. Men i Handelsforhold vil Undladelse af Reklamation overfor Angivelser i Stadfæstelsesskrivelser, Fakturaer el lign ogsaa i andre Tilfælde jævnlig medføre, at de i Skrivelsen angivne nærmere Kontraktsbetingelser bliver bindende for Adressaten.⁵⁶ Saafremt en saadan Skrivelse angiver et Kontraktsvilkaar, der er i Strid med en klar Vedtagelse, bindes Adressaten dog i Almindelighed ikke ved at undlade Reklamation; men han faar Bevisbyrden for, at der er truffet en afvigende Vedtagelse, jfr angaaende Prisen Kbl § 6.⁵⁷

5. Naar en Part under Kontraktsforhandlingerne har forsøgt at faa vedtaget en Bestemmelse, der giver ham en vis Ret, men det ikke er lykkedes, kan det undertiden fremgaa af Omstændighederne, at Kontraktens Tavshed er Udtryk for Enighed om, at den omtalte Ret ikke tilkommer ham.⁵⁸ Dette kræver imidlertid særlige Holdepunkter. Normalt kan Tavsheden kun opfattes som Udtryk for, at Parterne ikke har kunnet enes om en positiv Vedtagelse, og Følgen maa da blive den samme som, hvis Spørgsmaalet slet ikke var rejst.

III. Fortolkning af Paabud.

Om Tolkning af de formueretlige Viljeserklæringer, der kaldes Paabud, maa der i Hovedsagen gælde samme Regler som om Tolkning af Løfter. Ogsaa her følges i Almindelighed Erklæringens naturlige Forstaaelse, men der maa tages Hensyn til alle de ledsagende Omstændigheder, som Adressaten kendte eller burde kende. En Akcept maa saaledes navnlig tolkes i Sammenhæng med Tilbudet.

ikke undersøges her. Se herom bl a *Elmqvist* Den kollektive Arbejdsoverenskomst 170 ff, jfr *Illum* ArbR § 12, især S 133, U 1932.426.

⁵⁶ Jfr som Eks U 1945.108 H, 1942.524 H, 1901.78, 1894.906, 1895.699 (Resp 23 Juni 1894); sml 1922.455, 1915.790, 1904.619; jfr iøvrigt næste Note samt ovfr Note 40 og 52, § 6 Note 116 og § 37 Note 33—34. Angivelser angaaende Prisen bliver dog ikke bindende, hvis Prisen er aabenbart ubillig, se Kbl § 6, jfr Teksten v næste Note samt *Lassen* i SpD I 94. Adressaten bindes heller ikke, naar den anden Part handlede svigagtig.

⁵⁷ Se om denne Bestemmelse *Lassen* i SpD I 94 og om Reklamation overfor Regninger iøvrigt Henviisn i I Udg § 22 Note 34. En tilsvarende Regel gælder om de fleste andre Angivelser i en Faktura, se *Lassen* i SpD I 75 f. Overfor Angivelser, hvoraf det fremgaar, at Ydelsen ikke er behørig, vil Undladelse af Reklamation dog ofte medføre fuldstændigt Tab af Misligholdelsesbeføjelser, se saaledes angaaende Mangler SpD I § 87 Note 128 og om Fejl ved Forsendelsesmaaden SpD I § 88 v Note 29. Det i Teksten anførte gælder ikke, hvor Adressaten har sluttet Aftalen med Medkontrahtens Agent el lign, sml ovfr § 37 v Note 38 samt SHT 1925.330.

⁵⁸ Sml *Elmqvist* anf V 145.

Dersom Omstændighederne ikke giver fornødent Grundlag til at afgøre, om Erklæringen lægger en større eller en mindre Byrde paa Adressaten, maa det være Reglen, at Erklæringen forstaas paa den Maade, som medfører den mindste Byrde for Adressaten. Derfor maa det være den almindelige Regel, at et rent Paabud *i Tvivlstilfælde tolkes mod den, der afgav Erklæringen*. Dette er særlig med Hensyn til Løsørekøberens Reklamationer hævdet af *Grundtvig* (Reklamation 127 f).

Ensidige Dispositioner som Indsættelse af en begunstiget ved Livsforsikring maa dog saa vidt mulig tolkes i Overensstemmelse med den erklærendes Mening.

IV. Udfyldning af Løfter og Aftaler.

A. Ovenfor under I—II er skildret en Række Maader, hvorpaa den enkelte Kontrakts Retsvirkninger kan være bestemt. I de fleste Kontrakter vil Retsvirkningerne dog ikke være tilstrækkelig bestemt herved. Spørgsmaalet bliver da, hvorledes de skal fastsættes, hvor Viljeserklæringen og de ovenfor nævnte Omstændigheder ikke afgiver det fornødne Grundlag.

Ofte bruges Udtrykket *Fortolkning* i saa vid Forstand, at det omfatter ogsaa den Virksomhed, hvorved dette Spørgsmaal besvares. Fortolkning betyder da Fastsættelse af Viljeserklæringens Retsvirkninger overhovedet indenfor de ufravigelige Retsreglers Ramme.⁵⁹ Her foretrækkes det at tage Udtrykket i snævrere Betydning, saaledes at det kun betegner Fastlæggelsen af Erklæringens *Betydning*.⁶⁰ Den yderligere Virksomhed, der kan være nødvendig til at bestemme Retsvirkningerne indenfor de ufravigelige Retsreglers Rame, kaldes da *Udfyldning* af Erklæringen. Fortolkningen har nemlig en noget anden Karakter end Udfyldningen. Fortolkningen søger i første Række at udfinde, hvad der er lovet (erklæret) *i det enkelte Tilfælde*, og den er for en stor Del *ujuridisk*, idet den er en Anvendelse af Sprogvidenskab, Psykologi, Logik etc. Udfyldningen sker derimod for Størstedelen *med almindelige Regler*, der ikke kan findes ved en Betragtning af det enkelte Tilfælde, men kun ved *retlige* Overvejelser. Det maa imidlertid indrømmes, at det

⁵⁹ Saaledes f Eks *Stang* I¹ §§ 35—37, TfR 1908.303 ff (Fra spredte retsfelter I 133 f), jfr ogsaa *Lassen* I § 39 v Note 14 b.

⁶⁰ Saaledes *Bentzon* Noter til Privatrechts alm Del 155 ff, AR 190 f, jfr ogsaa *Knoph* i U 1923 B.179 og nu *Stang* I § 20.IX. Se ogsaa v *Tuhr* BürgR II.1 187 ff, *Rabel* Warenkauf 452 ff, 495 ff, § 64.

er umuligt at drage en skarp Grænse mellem Fortolkning og Udfyldning. Saasnart Fortolkningen gaar ud over at fastslaa Ordenes sproglige Betydning og den erklærendes eller begge Parter's Mening, beherskes den af retlige Synspunkter og bliver mer eller mindre beslægtet med Udfyldningen.

Spørgsmaalet om, hvorledes Viljeserklæringens Retsvirkning bestemmes paa de Punkter, hvor Fortolkningen intet Resultat giver, er *et rent Retsspørgsmaal*, og det *maa løses paa samme Maade som andre Retsspørgsmaal*.⁶¹ I de fleste Tilfælde maa Afgørelsen træffes efter *en udfyldende Retsregel*, altsaa en Retsregel, der kun træder i Funktion, forsaavidt Løftet eller Aftalen ikke indeholder Bestemmelser, der udelukker dens Anvendelse. Ved Siden af de udfyldende Retsregler har navnlig *Skik og Brug* Betydning.⁶² Dette omtales ndfr under V. Foreløbig tales der om de udfyldende Retsregler.

Til de udfyldende Retsregler henhører jeg alle fravigelige Retsregler, der bestemmer Retsvirkningen af Viljeserklæringer. Modsætningen mellem fravigelige og ufravigelige Regler er omtalt ovfr § 19.II.

Udfyldning med fravigelige Retsregler eller Sædvane maa ialfald ske, naar det staar fast, at Viljeserklæringen ikke indeholder nogen Bestemmelse om Spørgsmaalet.

Er der Strid herom, idet den ene Part hævder, at der er truffet en Bestemmelse, der afviger fra, hvad der vilde gælde, naar intet var aftalt, maa *Bevisbyrden*⁶³ i Reglen falde paa ham. Hvis begge Parter hævder, at der er truffet en Bestemmelse, men den ene hævder, at der netop er aftalt, hvad der vilde gælde uden Aftale, maa den anden i Reglen have Bevisbyrden. Det samme maa gælde,

⁶¹ Jfr *Bentzon* Vis major 306 ff, U 1893.113 ff. Dette antog ogsaa *Jul Lassen* i senere Tid, se *Lassen* I § 39 v Note 14 a. De af *Lassen* i Sammenhæng hermed omtalte ældre Teorier, der søgte at begrunde Sætningen om *naturalia negotii* i Overensstemmelse med Viljes- eller Tillidsteoriene, har formentlig ingen Interesse i Nutiden. Tilsvarende Begrundelse forekommer ogsaa i ældre Praxis, se f Eks U 1896.1221 H.

⁶² Spørgsmaalet, om en Sædvane kan fortrænge en Lovbestemmelse, omtales ndfr v Note 91—94.

⁶³ Se om Spørgsmaalet *Tybjerg* 12 ff, 133 ff, *Lassen* I § 39 Note 15 b, *Almén* § 1 v Note 32—47 a, *Olivecrona* Beviskyldigheten och den materiella rätten 186—202 (med yderligere Henvisn), *Illum* AFR 54 f, *Dige* Bevis 117 f samt m H t Vederlagets Størrelse ndfr v Note 106.

hvis den første rejser et Krav, der er mindre end det, han vilde faa, hvis intet var aftalt.

De fleste Forfattere undersøger særlig Spørgsmaalet om fravigelige *Lovreglers* Betydning for Bevisbyrden. Tænkes der alene paa dem, kan de opstillede Sætninger ikke godkendes. Hvis der findes en Sædvane, der vilde fortrænge Lovreglen, maa Sædvanen følges, naar den ene Parts Paastand stemmer med den. Men man bør næppe frakende den deklaratoriske Lovregel Betydning for Bevisbyrden, blot fordi den ikke positivt kan siges at være Udtryk for det normale eller sædvanlige.

B. Nærmere om de udfyldende Retsregler.⁶⁴

De udfyldende Regler maa fastsættes paa samme Maade som andre Retsregler. I første Række maa det undersøges, om Lovgivningen indeholder nogen Regel om Spørgsmaalet. I anden Række maa der tages Hensyn til Sædvaner, Retspraksis, Analogi og Forholdets Natur.

Selv hvor Lovgivningen tier, er der ofte udformet faste udfyldende Retsregler i Tidernes Løb. Efterhaanden som Aftalernes Betydning for Livet i de menneskelige Samfund er steget, er der dannet en Række faste Kontraktstyper — Køb, Leje, Kaution o s v —, og hver enkelt Types Retsvirkninger er paa de fleste Punkter slaaet fast. Naar to Personer vil indgaa en Aftale, der hører til en af disse Typer, behøver de kun at aftale saa meget, som udkræves, for at de overhovedet skal blive retlig bundet, og for at betegne, hvilken Kontraktstype de vil indgaa.⁶⁵ Resten kan de overlade Retsordenen. Paa alle de Punkter, som Parterne ikke selv har afgjort, bestemmes Retshandelens Virkninger ved Retsordenens Regler. Bestemmende bliver først og fremmest de Regler, som allerede er fastslaaet for den paagældende Kontraktstype. Skulde der opstaa Spørgsmaal, hvorom der endnu ikke er fastslaaet en Regel, maa Retsudøveren selv opstille Reglen, og han maa søge at finde den Ordning, der passer bedst for den paagældende Kontraktstype, idet han tager Hensyn til de allerede fastslaaede Regler. Alle de Regler, der kom-

⁶⁴ Jfr *Stang* I § 19.III, *Bentzon* i U 1893.118 ff, *Munch-Petersen* Løftet og dets Causa 53 ff, 57, *Hällström* Villfarelse 177 ff samt Henvi-
sn i Note 66.

⁶⁵ Disse Bestemmelser kaldes i Systemerne *essentialia negotii*, jfr *Lassen* I § 2.IV, *Stang* I § 20.VII, *Platou* § 24 Nr 1, i Modsætning til *accidentalialia negotii*.

mer til Anvendelse paa en Retshandelstype, forsaavidt de ikke er fraveget ved Retshandelen, kalder man *naturalia negotii*.⁶⁶

Denne Udvikling af faste Kontraktstyper, der er et ældgammelt Eksempel paa »Standardisering«, betyder en mægtig Lettelse af Retshandelssamkvemet. Derved spares ikke blot udførlige Kontrakter, men ogsaa alle de besværlige Overvejelser om Udformningen af detaillerede Kontraktsbetingelser.⁶⁷ Tillige undgaar Parterne Risikoen ved, at deres Vedtagelse angaaende de Punkter, hvorom der findes *naturalia negotii*, bliver ufuldstændig eller af andre Grunde mindre vellykket. De fastslaaede *naturalia negotii* er jo Resultatet af Fortidens — ofte af talrige Generationers — Erfaringer. De er derfor gennemgaaende hensigtsmæssige. I alle Tilfælde er det en stor Fordel at have en forud bestaaende Regel at regne med. Det giver Samhandelen den fornødne Sikkerhed. Hvis der ikke fandtes faste *naturalia negotii*, vilde det være yderst risikabelt at indgaa Kontrakter uden juridisk Bistand. Hvor der er dannet faststaaende *naturalia negotii*, opnaar den praktisk erfarne Mand ofte derigennem større Sikkerhed for et godt Resultat end ved en Kontrakt, der er forment af en fin Jurist.

Det er imidlertid ikke alle Kontraktstyper, der har samme Tendens til at danne faste *naturalia negotii*. Hvor der ikke er dannet de fornødne Regler, kan Lovgivningen undertiden med Held gribe ind og skabe typisk hensigtsmæssige Regler.⁶⁸

Naar Aftalen ikke kan henføres til de almindelige Kontraktstyper, maa Retsudøveren fastlægge dens Retsvirkning paa lignende Maade som, hvor der ellers opstaar hidtil uløste Retsspørgsmaal. Han maa normalt søge at opstille en Regel, der egner sig til Anvendelse paa andre Tilfælde af lignende Art. Men ved denne Typedannelse maa han tage Hensyn til alle de konkrete Omstændigheder, der egner sig til at have retlig Relevans, først og fremmest til det, der er aftalt, men ogsaa til andre Omstændigheder, f. Eks Parternes tilkendegivne Formaal og Interesser.⁶⁹

⁶⁶ Jfr herom *Lassen* I § 25.I.2, § 39 v Note 14, *Stang* I § 19.II, § 20.VIII, *Platou* § 24 Nr 2, *Hagerup* i TfR 1894.52, jfr 40, samt ovfr Note 64. Udtrykket er for saa vidt misvisende, som *naturalia negotii* ikke er Bestanddele af Retshandelen, men almenlydige Regler, der fastsætter dens Retsvirkninger, jfr *Enneccerus* I § 176.II.

⁶⁷ Jfr Henvisninger i Note 64, *Lassen* I 371 f.

⁶⁸ Jfr herved *Vinding Kruse* ER III 779 ff og om Formlerne paa Tinglysningsomraadet *O K Magnussen* i U 1936 B.325 ff.

⁶⁹ Se f. Eks U 1915.248 H. Ofte bliver der Brug for en ret fri Udfyldning af Aftalen, jfr som Eks U 1917.114, 1915.316; sml ndfr v Note 76.

Imellem de to Grupper af Aftaler kan der ikke drages nogen skarp Grænse. Der er en jævn Overgang fra de fasteste Kontraktstyper til de helt nye, individuelt prægede Aftaler, og Aftaler, der benævnes med et Typenavn, kan ofte have individuelle Bestemmelser, der begrunder Fravigelse af Typereglerne ogsaa ud over det, som ligefrem er aftalt. Enhver Viljeserklæring maa udfyldes med de Regler, der er bedst egnede netop for den med dens Ejendommeligheder.⁷⁰ Hvor der opstaar Spørgsmaal, der ikke lader sig afgøre efter faste Typeregler, kan man ofte naa det rette Resultat ved at overveje, hvad Parterne vilde have vedtaget, hvis de skulde have afgjort Spørgsmaalet ved Aftalens Indgaaelse.⁷¹ Men det vilde ikke være rigtigt altid at følge Parternes »hypotetiske Vilje«. Derved vilde man komme til uretfærdige Resultater. Hvor det oplyses, at den ene Part er den anden overlegen, f. Eks i Forhandlingskunst og Forretningsdygtighed i det hele, kan det være klart, at han kunde have sat sin Vilje igennem paa alle de mindre væsentlige Punkter, hvorom intet er vedtaget; men der kan ikke være Tale om, at man af den Grund skulde afgøre alle saadanne Punkter til hans Fordel.⁷² Indenfor de almindelige Ugyldighedsreglers Ramme anerkender Retsordenen ganske vist de trufne Aftaler, selv om de er noget ubillige for den ene Part; men dette kan umulig begrunde, at Retsordenen skal forøge Ubilligheden ved at afgøre de Punkter, hvorom ingen Aftale er truffet, i samme »Aand«.⁷³ Faren for uretfærdig Begunstigelse af den ene Part kunde man undgaa ved yderligere at kræve, at to fornuftige og retsindige Parter vilde have truffet samme Bestemmelse.⁷⁴ Men selv saaledes naar man næppe altid det rette Resultat. Det er her som paa de fleste andre Punkter umuligt at sammenfatte de afgørende Retshensyn i en

⁷⁰ Jfr *Lassen* I § 39 Note 14 a, *Munch-Petersen* Løftet og dets Causa 64, 86 ff, 303 og dertil *Ernst Møller* i U 1896.1047, *H Ussing* Forudsætninger 212 f.

⁷¹ Jfr *Oertmann* Rechtsordnung und Verkehrssitte 177 ff. Sml *Lassen* I § 39 v Note 13 a: »Med Hensyn til Punkter, som ikke kunne antages omfattede af Løftgiverens Vilje, vil Løftmodtagerens Ret i første Linie bestemmes ved, hvad han ifølge Løftgiverens Forhold med Føje kunde antage, at denne vilde have villet, dersom han var bleven foranlediget til at udtale sig desangaaende«. Se fremdeles *Stang* Vildfarelse 33, 66 f, *Hjejl* Frivillig Voldgift 88 ff.

⁷² Jfr *Ernst Møller* Forudsætninger 88 f, 231 f, *H Ussing* Forudsætninger 66—68 og ndfr § 41 v Note 24, *Knoph* i U 1923 B.180 og Funksjonær-opfindelsen 58 f, *Illum* AFR 52. Se ogsaa *Bentzon* Vis major 312 f, *Rabel* Warenkauf 452 f m fl St. End mindre kan der være Tale om at fravige faststaaende naturalia negotii, fordi en Fravigelse findes stemmende med Parternes hypotetiske Vilje.

⁷³ Jfr *Ernst Møller* i U 1896.1047 f. Sml dog Henviisn ndfr § 41 Note 23.

⁷⁴ Sml U 1931.797, *Hjejl* I c 89. Denne Formel kan ikke anvendes alene, da den tilsidesætter Hensynet til det individuelle, jfr dog *Gjelsvik* Vildf 63 f, 35, 38 og dertil *H Ussing* Forudsætninger 208 ff.

enkelt Formel.⁷⁵ Man kan derfor heller ikke opstille den Grundsætning, at de udfyldende Regler maa bestemmes efter, *hvad der gennemsnitlig stemmer med Parternes Interesser* i Aftalens Øjeblik. Hensynet hertil maa ganske vist have stor Vægt, dels fordi de udfyldende Regler for en stor Del udspringer af Ønsket om at simplificere Aftalers Indgaaelse, dels fordi udfyldende Regler, der klart gaar imod Parternes Interesser, ofte vil blive virkningsløse. Alligevel maa der ogsaa tages mere almene Hensyn.⁷⁶ De udfyldende Regler maa benyttes til at lede Udviklingen fremad, og de Regler, som fra et alment Synspunkt er de bedste, vil ofte kunne trænge igennem, hvor Parternes Interesser ikke klart og afgørende kræver en anden Ordning.

V. Sædvaner eller Kutymen. Skik og Brug.⁷⁷

En overordentlig stor Betydning som Hjælpemiddel til Udfyldning af Kontrakter har *Sædvane* (*Kutyme, Skik og Brug*). Ganske særlig gælder det de i Handelslivet udviklede Sædvaner, Handels-sædvane eller Handelsbrug (*Usancer*).

En særlig Betydning til Oplysning om, hvad der er Sædvane i Handelsforhold, har de *Responsa, der afgives af Grosserer-Societetets Komité* til Brug i Retssager i Henhold til An 23 April 1817 § 12, jfr Næringslov 29 Decbr 1857 § 31 og 138 28 April 1931 § 92.

De Sædvaner, der lægges til Grund ved Udfyldningen af Viljeserklæringer, er ikke — eller behøver ikke at være — *Retssædvaner*. Det er anerkendt af de fleste, at Sædvaner kan blive bestemmende for Udfyldningen af Viljeserklæringer, selv om de ikke opfylder de Betingelser, som man plejer at kræve til Sædvaneret.

Der er næppe Grund til paa dette Omraade indenfor de udfyldende Sædvaner at gøre en Sondring mellem dem, der er blevet til Retsregler

⁷⁵ Jfr *H Ussing* Forudsætninger 209 ff.

⁷⁶ Jfr *Bentzon* Vis major 312 ff, *Ernst Møller* Forudsætninger 88 ff, 231 f, *Munch-Petersen* Løftet og dets Causa 54 Note 4, *H Ussing* Forudsætninger 211 f.

⁷⁷ Se herom *Stang* I § 35, Handelskoltumer i TfR 1908.249—344 (Fra spredte retsfelter I 76 ff), *Knoph* i U 1923 B.177 ff, *Grundtvig* Reklamation 47—54, *Lassen* I § 39 v Note 20—21 a, TfR 1916.3—5, *Tybjerg* hos Hage 218 f, *Bentzon* Vis major 314 f, Retskilderne 84 f, 91 ff, *E Møller* Forudsætninger 170 Note 3; *Platou* 217 f, Retskildernes Theori § 7, *Hagerup* i TfR 1915.28 ff, *Gjelsvik* Vildf 21, Innledning 105 ff; *Almén* § 1 v Note 14—19, *Ekström* 714 ff, *Chydenius* II¹ 479 ff, *Hällström* Villfarelse 183 ff, *Rabel* Warenkauf 57 ff, *Staub* Allg Einleitung III, *Goldschmidt* Handbuch des Handelsrechts I.1 §§ 35—36, *Oertmann* Rechtsordnung u Verkehrrsitte, især 318 ff, 386 ff.

(Retssædvaner), og dem, der kun er en faktisk Skik og Brug.⁷⁸ I Praksis turde det ogsaa være umuligt at drage en Grænse mellem de Sædvaner, der er Retsregler, og andre Sædvaner. Skal man udsondre en særlig Gruppe, maa det blive de Sædvaner, der er anerkendt i Retspraksis. For alle andre Sædvaner kan der rejses Spørgsmaal, om Sædvanen bør anerkendes af Domstolene. Men selv for de Sædvaner, der er anerkendt af Domstolene, bliver det, naar den faktiske Skik og Brug forandres, et Spørgsmaal for Domstolene, om den engang anerkendte Regel bør opretholdes.

Med Hensyn til *Terminologien* maa det mærkes, at de forskellige Udtryk ofte anvendes i Flæng, men at adskillige Forfattere bruger forskellige Udtryk for de enkelte Grupper af Sædvaner.⁷⁹ Her anvendes Ordet Sædvane om enhver Skik og Brug, der er blevet saa almindelig, at der kan være Tale om at lægge den til Grund ved Udfyldning af Aftaler.

Sædvaner har stor Betydning allerede ved Fortolkningen af Viljeserklæringer. Der er talrige Kutyper, som fastslaa Betydningen af Ord og Udtryksmaader, som bruges i Forretningslivet. Fra disse Sædvaner er der en jævn Overgang igennem Sædvaner, der i Tilknytning til bestemte Udtryk i Aftalen fastslaa Enkeltheder vedrørende Parternes Ydelsespligt, til Sædvaner, der uden nogen Tilknytning i det konkret vedtagne fastslaa Aftalers Virkning, f. Eks afgør, om Aftalen kan hæves paa Grund af Misligholdelse, om Reklamation er nødvendig.

Hvad enten det drejer sig om Fortolkning eller Udfyldning, maa der tages Hensyn ikke blot til almindelige Sædvaner, der behersker hele Folket, men ogsaa til lokale Sædvaner og Sædvaner, der kun behersker særlige Kredse eller Forhold. Et Hovedeksempel paa Sædvaner af sidste Art er »Handelssædvanen«. — Om denne og andre i Erhvervslivet udviklede Sædvaner gælder det iøvrigt, at de ofte er internationale. — Det er navnlig de paa den ene eller anden Maade begrænsede Sædvaner, der giver Anledning til Vanskeligheder.

Naar Sædvaner i vidt Omfang lægges til Grund ved Udfyldning

⁷⁸ En saadan Sondring gøres af adskillige Forff, saaledes *Lassen* I § 39 Note 20, *Grundtvig* Reklamation 47 f. Andre Forff forkaster Sondringen med den Begrundelse, at der overhovedet ikke findes udfyldende Sædvane-ret, jfr *Stang* i TfR 1908.323 ff (Fra spredte retsfelter I 174 ff). Naar Sondringen ikke gennemføres i Teksten, er det begrundet i, at den ikke ses at have nogen Værdi, jfr bl a ndfr Note 91. Sml ogsaa *Almén* I c og navnlig *Knoph* i U 1923 B.178.

⁷⁹ Forff, der udsondrer Retssædvanerne, forbeholder ofte Udtryk som Sædvane eller Handelssædvane for disse, jfr *Lassen* I § 39 Note 20. Paa tilsvarende Maade anvendes Ordet Kutyme af Grosserer-Societetet i Svarskrivelser fra den senere Tid, se Resp 22 Juni 1907 (U 1908.708). Komiteens Udtalelser om, at en Handelsbrug har udviklet sig til Kutyme i denne Forstand, er ikke bindende for Domstolene, se f. Eks U 1893.765 H, *Grundtvig* I c 47 f, *Lassen* I § 39 Note 20.

af Aftaler, beror det navnlig paa, dels at det som oftest vil stemme med Parternes Interesse og i det hele give hensigtsmæssige Resultater, dels at det er værdifuldt at have en fast Regel at gaa efter ved Aftalens Udfyldning; derved opnaas der baade Lettelse og Sikkerhed i Samhandelen. Det sidste er vigtigst i Handelsforhold, hvor Aftaler helst skal kunne afsluttes med faa Ord.^{79a}

Hvilke *Betingelser* der skal opstilles for Sædvanens Anvendelse, har været omtvistet. Med den herskende Lære i nyere Tid maa det dog antages, at en Sædvane kan blive anvendelig, selv om Aftalen ikke giver nogensomhelst Tilknytning herfor,⁸⁰ og selv om Parterne ikke har kendt den.⁸¹ Hermed skal dog ikke være sagt, at det aldrig faar Betydning, om en Part kendte Sædvanen.

Iøvrigt maa navnlig to Forhold tages i Betragtning. Det ene er, hvor almindelig og fast Sædvanen er; det andet, om den efter sit Indhold fortjener Retsordenens Anerkendelse.⁸² Domstolene vil ganske naturligt stille ringere Krav i den første Retning, naar Sædvanen er hensigtsmæssig og ikke strider mod almindelige Retsgrundsætninger. Hvis Sædvanen ikke har et anerkendelsesværdigt Indhold, vil de derimod stille strenge Krav til Sædvanens Fasthed og til Beviset for Sædvanen.

Erfaringen viser, at der ikke sjældent opstaar Sædvaner, som er vilkaarlige eller udelukkende tjener den ene Parts Interesser og fra almene Synspunkter er urimelige. Det sidste gælder navnlig, hvor Sædvanen angaar Aftaler mellem to forskellige Kredse af Personer, f. Eks. mellem en Næringsdrivende og hans ikke-næringsdrivende Kunder. I Tilfælde af denne sidste Art bør en Sædvane ikke anvendes imod Kunden, medmindre

^{79a} De ovfr. v. Note 67 anførte Betragtninger gælder ogsaa her. Jfr. iøvrigt ang. dette Punkt *Stang* i TfR 1908.298 ff. (Fra spredte retsfelter I 127 ff). Naar Sædvaner lægges til Grund ved Udfyldning af Viljeserklæringer, er det efter min Opfattelse, fordi der bestaar (forud, eller nu dannes af Retsudøveren) en Retsregel om, at Sædvanen under visse Betingelser skal anvendes. Grundlaget maa altsaa ikke søges i en stiltiende Vedtagelse el. lign. Ud fra min Brug af Ordet Fortolkning kan jeg derfor ikke kalde Sædvanen et »Fortolkningsmiddel«. Saaledes nu ogsaa *Stang* I § 35.

⁸⁰ Jfr. Schl. I.261, U 1877.936, 1923.938, 1924.885. Sml. Schl. III.9, 378, der fiktionsmæssigt begrundes Sædvanens Betydning med Parternes formodede Vilje.

⁸¹ Jfr. U 1928.1001 H m. Note, *Knoph* i U 1923 B.182, *Stang* i TfR 1908.332 ff. (Fra spredte retsfelter I 163 ff) og dertil Hagerup i TfR 1915.31. Fremdeles *Hällström* Villfarelse 184 f.

⁸² Jfr. *Grundtvig* I c 50 f, *Knoph* i U 1923 B.184 ff.

han kendte den eller burde have kendt den.⁸³ Men ogsaa i andre Tilfælde maa Domstolene vise Varsomhed med at anerkende Sædvaner, der er vilkaarlige eller i Strid med almindelige Retsgrundsætninger, og ganske særlig, naar de ensidig varetager den ene Parts Interesser. I saadanne Tilfælde bør Sædvanen ikke anvendes imod en Part, der ikke kendte den eller burde kende den.⁸⁴ Og særlig urimelige Sædvaner maa Domstolene kunne tilsidesætte, overalt hvor det ikke maa antages, at begge Parter har bygget paa Sædvanen ved Aftalens Indgaaelse.⁸⁵

De fleste Sædvaner har, som allerede antydnet, kun Gyldighed for et begrænset Omraade.⁸⁶ De fleste Handelssædvaner gælder kun i Forholdet mellem to Handlende,⁸⁷ meget hyppigt endda kun for en bestemt Slags Handel. Som Handlende maa i denne Forbindelse behandles enhver Person, der optræder, som om han var Handlende.⁸⁸ En lokal Sædvane maa normalt anvendes, dels naar begge Parter hører hjemme paa Sædvanens Omraade, dels naar kun den ene gør det, men Kontrakten afsluttes paa det Sted, hvor han hører hjemme. Hvis en Aftale indgås ved Korrespondance mellem to Steder, hvoraf det ene ligger udenfor Sædvanens Omraade, kan Sædvanen i Almindelighed ikke være bindende for den Part, der bor udenfor Omraadet. Der maa da ofte ses helt bort fra Sædvanen, navnlig naar den i Virkeligheden indeholder en Ændring af Aftalen.⁸⁹ Hvor Sædvanen ikke har denne Karakter, maa hver Parts Forpligtelse vistnok i Almindelighed bestemmes i Overensstemmelse med Sædvanen paa hans Bopæl. Hvis hver Part har sin Sædvane og de to Sædvaner fører til væsentlig forskellige Resultater, kan Følgen blive, at der ingen bindende Kontrakt foreligger.⁹⁰

⁸³ Jfr U 1890.796, JU 1854.106.

⁸⁴ Jfr U 1906.440, Schl III.169, sml U 1923.938.

⁸⁵ Jfr navnlig *Knoph* i U 1923 B.186. Sml *Stang* i TfR 1908.311 f (Fra spredte retsfelter I 141 f), *Hagerup* i TfR 1915.31. Det er klart, at Domstolene kan og bør tilsidesætte ligefrem umoralske Sædvaner, jfr U 1923.642, *Stang* TfR 1908.310 f.

⁸⁶ Jfr herom *Stang* i TfR 1908.314 (Fra spredte retsfelter I 144 f), *Almén* § 1 v Note 44 ff, der med Rette fremhæver, at der her maa gælde lignende Grundsætninger som i den internationale Privatret; *Oertmann* I c 386 ff.

⁸⁷ Jfr som Eks Schl III.9.

⁸⁸ Jfr Schl III.378.

⁸⁹ Jfr som Eks U 1917.88, 1905.478, 1902.804, 1893.255.

⁹⁰ Jfr *Oertmann* I c og maaske U 1928.1001 H (der dog kan have anden Begrundelse, jfr ovfr § 17 Note 24). Dersom Tilbyderens Sædvane er eller burde være kendt af Adressaten, vil den dog vistnok blive afgørende. — De i Teksten opstillede Regler maa ofte fraviges. Navnlig kan Sædvanen paa det Sted, hvor Aftalen skal opfyldes eller en anden Handling foretages, blive bestemmende for Bedømmelsen af den paagældende Handling, jfr U 1923.938.

Dersom en Sædvane er *i Strid med en udfyldende Lovregel*, maa Sædvanen følges, hvis Aftalen giver Holdepunkter derfor. Udenfor dette Tilfælde kan der næppe opstilles nogen almindelig Regel.⁹¹ Kun saa meget er klart, at der forekommer Tilfælde, hvor Sædvaner fortrænger deklaratoriske Love. Dette er fastslaaet med Hensyn til Bestemmelserne i Kbl og Kmsl, se Kbl § 1 og Kmsl § 1, der udtaler, at Lovens Bestemmelser kun kommer til Anvendelse, forsaavidt ikke andet »følger af Handelsbrug eller anden Sædvane«. ⁹² Disse Udtryk maa imidlertid ikke forstaas saaledes, at en Sædvane altid fortrænger Lovreglerne. Det maa derfor afhænge af almindelige Retsgrundsætninger, under hvilke Betingelser den skal gøre det.⁹³

Hvis Sædvanen er ældre end Loven, maa den i Almindelighed vige, ialfald naar dens Gyldighedsomraade ikke er langt snævrere end Lovens, f Eks fordi den kun gælder indenfor en enkelt Branche. Iøvrigt maa Domstolene lægge Vægt paa saavel Sædvanens som Lovreglens Art og Kvalitet. Navnlig hvis Lovreglen ikke selv er et blot Nedslag af ældre Kutyme, men er baaret af en mere almen Vurdering, og Sædvanen tilsidesætter de almene Hensyn, maa Sædvanen ialfald være meget fast og sikkert konstateret for at kunne fortrænge Loven.⁹⁴

VI. *Hvorvidt Vederlag kan kræves uden Aftale herom.*

A. *Almindelige Synspunkter.*

I denne Sammenhæng skal endnu omtales et vigtigt Spørgsmaal, nemlig Spørgsmaalet, om en Person i Mangel af Aftale derom kan kræve Vederlag for en Ydelse, som han erlægger efter Aftale med eller Anmodning fra en anden Person.⁹⁵ Afgørelsen maa bero paa, hvad der er sædvanligt. Naar Ydelser af samme Beskaffenhed plejer at blive betalt i det almindelige

⁹¹ U 1935.142 lod Regel i Sømandsl vige for Kutyme. Se om Spørgsmaalet *Stang* i TfR 1908.316 f (Fra spredte retsfelter I 146 f), *Knoph* i U 1923 B.187 ff, *Lassen* I § 39 Note 20, *Bentzon* Retskilderne 91 ff, *Ørsted* Hdbg I 105 ff. Det synes klart, at en Sædvanes Evne til at fortrænge en udfyldende Lovbestemmelse ikke kan formindskes ved, at Sædvanen udvikler sig til *Sædvaneret*, hvis noget saadant kan ske, jfr ovfr Note 78. Se dog en Udtalelse af *Lassen* i Slutn af hans anførte Note.

⁹² En tilsvarende Bestemmelse indeholder Aftl § 1 med Hensyn til Aftl §§ 2—9. Derimod nævner FAL § 3 ikke Sædvane.

⁹³ Jfr *Lassen* I § 39 v Note 21 a, SpD I 70 med yderligere Henvisn samt *Knoph* i U 1923 B.189.

⁹⁴ Sml U 1905 B.16, 1873.612, 1869.399. Efter Omstændighederne kan der ogsaa være Grund til kun at anvende Sædvanen overfor Personer, der kendte eller burde kende den.

⁹⁵ Om ubestilte Ydelser se ovfr § 37.II.3.

borgerlige Samkvem, maa der svares Vederlag,⁹⁶ medmindre der foreligger særlige Omstændigheder, der giver Modtageren Føje til at antage, at Yderen ikke kræver Vederlag.⁹⁷ Hvis Ydelser af samme Art jævnlig erlægges uden Vederlag, maa der dog normalt svares Vederlag, naar Ydelsen erlægges af en Person, der søger Næring ved at paatage sig saadanne Præstationer.⁹⁸ Hvis Modtageren af en Ydelse, for hvilken der herefter kan kræves Vederlag uden Aftale, gør gældende, at Ydelsen er tilsagt ham vederlagsfrit, maa han vistnok som Hovedregel have *Bevisbyrden*.⁹⁹

Hvor der ifølge de ovenfor angivne Regler eller efter Aftale skal erlægges *Vederlag i Penge*, men Vederlagets *Størrelse* ikke er aftalt, anses det ofte som den almindelige Regel, at den, der skal have Vederlaget, kan bestemme dets *Størrelse*, dog med den Begrænsning, at han ikke kan kræve et ubilligt Vederlag,¹⁰⁰ jfr Kbl § 5.¹⁰¹ Denne Sætning kan kun forsvares, fordi man maa have en Regel at falde tilbage paa. Den bør derfor kun anvendes, hvor der ikke kan findes en bedre Norm for Vederlagets Fastsættelse. Det er med Føje antaget, at man selv ved Løsørekøb ofte maa følge andre Regler, f Eks hvor Sælgeren har faste Priser¹⁰² eller det drejer sig om Værdipapirer med Børskurs eller — i Handelskøb — om Varer med nogenlunde fast Markedspris.¹⁰³ Men saa meget mere varsom maa man være med at

⁹⁶ Jfr *Lassen* I § 39 v Note 22, *Tybjerg* 137 og fra *Praksis* U 1938.476 H, 1933.1056 H (konkret begrundet), 1909.559 H, 1885.123 H, HT 1864.681, 1857.675, Schl II.633, U 1908.520, 1906.94, 1903.563, 1901.745, 1894.113, 1891.939, 1888.578, 1886.588, 1885.527, 1884.642, 1882.1182, 1880.681, 1876.264, 1874.82, 1868.682, 1867.479, jfr 1878.540 H, 1876.698 H. *Lassen* SpD 1897 § 136 Note 10.

⁹⁷ Jfr U 1901.612 H, 1870.1005 H, HT 1857.675, U 1910.645, 1891.1058, 1899.948, jfr ovfr § 37 Note 13, *Lassen* SpD 1897 § 98 Note 7.

⁹⁸ Jfr U 1908.272 (Sagfører), *Tybjerg* 137 og om Forvaring *Lassen* SpD 1897 § 130.III.

⁹⁹ Se herom nærmere *Lassen* I § 39 Note 23, *Tybjerg* 136. Afvigende *Munch-Petersen* DRpl II 289. Se fremdeles *Dige* Bevis 106 ff. *Praksis* synes ikke helt afklaret, se Henviisn hos de nævnte Forff.

¹⁰⁰ *Lassen* I § 39 v Note 25, U 1938.444 H, 1917.198 H, 1913.196 H, 1871.531 H, 1909.54, 1908.520, 1903.199, 606, 1902.709, 1900.120, 230, 710, 916, 1892.474, 627, 1890.182, 1889.945, 1887.260, 1194, 1886.591, 1883.278, 1169, 1882.234, 1879.233, 1878.1145, 1874.796, 1869.612. BGB 315, 316, jfr 612, 632, 653, *Planck* § 316. Se iøvrigt hertil og til det følgende *Tybjerg* 139 ff, *Dige* Bevis 128 ff.

¹⁰¹ Se herom *Lassen* SpD I 93 f, *Almén* § 5 v Note 20 ff.

¹⁰² Jfr *Lassen* I § 39 v Note 24, *Tybjerg* 139, *Staub* Anm 28 foran § 373. Jfr *Almén* § 5 v Note 21 og fra *Praksis* U 1883.1029 H, 1887.524 H. Hvis Sælgeren holder uforholdsmæssig høje Priser paa enkelte Varer, kan han dog ikke kræve dem betalt uden forudgaaende Tilkendegivelse, jfr ndfr Note 104.

¹⁰³ Jfr *Lassen* SpD I § 81 v Note 4, *Lassen* I § 39 Note 24, *Tybjerg* 141 f; U 1906.31 H, 1877.726 (Dagens Priser), 922, 1868.205.

udstrække Grundsætningen i Kbl § 5 til andre Kontrakter. Hvis Ydelsen erlægges af en Erhvervsdrivende, der har faste Priser, maa den vederlægges med hans faste Pris.¹⁰⁴ Iøvrigt maa der, hvor der kan paavises en nogenlunde fast Sædvane for Vederlagets Størrelse, betales sædvanligt Vederlag, jfr f Eks Sølov § 124 (»gangbar« Fragt), Mhjl § 9.2^o. Overalt hvor der kan findes en paalidelig Maalestok, der er nogenlunde let at anvende, bør den foretrækkes. Men selv hvor en saadan Maalestok savnes, fastsætter Domstolene ikke sjældent Vederlaget til det Beløb, som efter deres Skøn er passende.¹⁰⁵

De Hensyn, der bærer de nys nævnte Regler om Vederlagets Fastsættelse, maa formentlig føre til, at *Bevisbyrdereglerne* for det Tilfælde, at der paa staas at foreligge Aftale om Vederlaget, udformes i nær Tilknytning til de materielle Regler.¹⁰⁶

B. *Særlig om der skal betales Renter af kontraktmæssig Pengeskyld.*

Angaaende Spørgsmaalet, om der skal betales Renter af kontraktmæssig Pengeskyld, gælder der særlige Regler. Ved Pengelaan, der jo uden Rentepligt vilde være en »velgørende« Retshandel, maa selve Spørgsmaalet, om der skal betales Renter, formentlig afgøres efter de ovenfor udviklede Grundsætninger om Pligt til at betale Vederlag.¹⁰⁷ Derfor maa det navnlig antages, at der af Pengelaan, som er bestemt til at have en vis Varighed, maa svares Renter, naar der ikke foreligger særlige Omstændigheder, der giver Laantageren Føje til at antage, at der ikke skal svares Renter.¹⁰⁸ I andre Tilfælde antages Hovedreglen at være, at der ikke skal svares

¹⁰⁴ En uforholdsmæssig høj Pris kan dog ikke fordres, jfr U 1922.481 H, 1931.182, 1920.66 (om Arkitekthonorarer, beregnet efter Arkitektforeningens Normer).

¹⁰⁵ Jfr som Eks U 1933.1056 H (Arkitekt), 1919.548 H (Sagfører).

¹⁰⁶ Jfr *Lassen* I § 39 Note 26 og dertil *Olivecrona* Bevisskyldigheten och den materiella rätten 175 ff. Man maa derfor som Hovedregel følge dens Paastand, hvem Vederlaget tilkommer, forsaavidt den ikke gaar ud over det, som efter de udfyldende Retsregler i Mangel af Aftale tilkommer ham. Saaledes ogsaa U 1919.98 H, 1939.969, 1934.582, 1920.66, JT 1923.68, der kunde tyde paa, at Praksis nu er ved at fæstne sig i denne Retning. Se om den ældre noget uklare Praksis *Lassen* I § 39 Note 26. Jfr endvidere *Tybjerg* 138, 144, *Munch-Petersen* DRpl II 289. Delvis afvigende *Dige* I c. Nyere svensk Praksis gaar i modsat Retning, se *Almén* § 5 v Note 32 a ff og i TfR 1919.268 f, *Olivecrona* anf V 179; jfr ogsaa *Staub* Anm 85 foran § 373.

¹⁰⁷ Sml *Lassen* SpD 1897 § 98.V. Se dog *Ørsted* Hdbg V 243, *Aubert* 29, SpD I 362, *Evaldsen* SpD 22. En lignende Regel maa formentlig gælde om visse *Udlæg for andre*, se f Eks U 1918.662, *H Ussing* Kaution § 15 v Note 70 samt Vxl § 49.

¹⁰⁸ Jfr *Lassen* I § 39 Note 29, U 1892.1077, 1884.642, jfr U 1890.26 H, HT 1857.675, Schl II.301, U 1911.248, men dog Schl II.504, JU 1848.113.

Renter,¹⁰⁹ medmindre det er vedtaget udtrykkelig eller stiltiende¹¹⁰ eller hjemlet ved særlige Lovbestemmelser¹¹¹ eller Sædvaner. I Forholdet mellem Handlende svares der efter Handelskutyme ofte Renter, selv om der intet er vedtaget herom.¹¹²

Naar der skal svares Renter, men Rentens Størrelse ikke er aftalt, kan der i Almindelighed kræves 4 pCt. Flere Lovbud, navnlig den ved Gbl ophævede L 6 April 1855 § 3, Fr 23 April 1845 § 8, gaar nemlig ud fra, at der eksisterer en almindelig fravigelig Lovregel om Renters Størrelse, og da der ikke findes nogen anden almindelig Norm for Rentestørrelsen i dansk Ret end den, der indeholdtes i de Lovbud, som fastsatte Rentens almindelige Maksimumsstørrelse til 4 pCt, se Fr 13 Febr 1767, 5 Jan 1813 § 21, jfr L 6 April 1855 § 1, maa det være denne, der sigtes til. I Forholdet mellem Handlende er den almindelige Rentefod efter Handelskutyme, naar intet andet er aftalt, 6 pCt.¹¹³

¹⁰⁹ *Lassen* I § 39 Note 28, *Aubert* 29, *Schrevelius* II 353; U 1896.697 H, Schl 11.594, U 1916.297, 1912.771, 1887.1020, 1034, 1885.379, 1881.566, 1874.485, 1867.1051. Se fremdeles *Windscheid* § 259 Note 6 og 7, § 371 Note 6, BGB Mot II 312, *Planck* § 246 Anm 2, § 608 Anm 1, OR 313, C c 1905, *Planol* II no 2073, *Prochownick* II § 265.

¹¹⁰ Jfr U 1893.636, 1877.223. Sml U 1939.424 H (Financieringsaftale).

¹¹¹ Se saaledes Kbl § 38.1^o.2 Pkt, Rpl § 562 i Slutn. Vedtagelsen af »skadesløs Betaling« medfører ingen udvidet Forpligtelse til at betale Rente for Tiden, inden der er sket Misligholdelse, se *Lassen* I § 39 Note 32. Om Forhalingsrente se Gbl § 62, Alm Del § 10.II.A og B.

¹¹² Jfr *Lassen* I § 39 v Note 30, *Evaldsen* 132 f, Skyldnerens Mora 133 f, U 1918.662, 1881.566, 1875.974, 1874.400.

¹¹³ Det kan ikke opstilles som almindelig Regel, at Handlende indbyrdes skulde have Ret til at beregne sig 6 pCt af Tilgodehavender, U 1883.126 H. For Købesummens Vedkommende vil vistnok fremtidig Kbl § 38 smh med § 4 være afgørende; nogen Sædvane, som vilde give Ret til Renter udover de her hjemlede, vil næppe kunne paavises. Iøvrigt kan vistnok som almindelig Regel opstilles, at der kan beregnes Rente, i Almindelighed 6 pCt, i løbende Mellemværende mellem Handlende og af Forskud mellem Handlende, jfr om Rentes Rente Resp 16 Juli 1924 og 31 Aug 1891 (U 1925.801, 1892.505), og om Handelssædvane som Maalestok ved Fastsættelse af Erstatning SHT 1863.52, 1862.41, 47, men derimod JU 1849.97, U 1873.1003, 1898.358. Hvorledes Begrebet Handlende i denne Forbindelse forstaas, er uklart, jfr U 1904.5, 1894.279, Resp 31 Aug 1891 (U 1892.505), maaske vil Sædvanen i saa Henseende udvikle sig til Overensstemmelse med Kbl § 4. Overfor Ikke-Handlende vil Handlende ordentligvis kun kunne beregne Renter ifølge udtrykkelig eller stiltiende Vedtagelse, U 1893.636, 1903.165, 1902.403. Stiltiende Vedtagelse i saa Henseende antages ikke at foreligge, blot fordi den paagældende har forholdt sig passiv overfor tilsendt Opfølgelse med Rentepaaførsel o desl, U 1904.5, 1901.996, 1896.446, jfr *V Meyer* i U 1918 B.56.

§ 40.

Betingelser og Tidsbestemmelser.*I. Betingelser ved Retshandler i Almindelighed.*

En Retshandel kaldes betinget, naar den vilkaarlig gør sin Retsvirkning afhængig af en uvis Kendsgernings Indtræden.¹

Betingelser kan knyttes til rene Løfter, hvad enten de gaar ud paa en Forpligtelse, en Overdragelse eller en Retsopgivelse. Derimod er Adgangen til at knytte Betingelser til andre formueretlige Retshandler — dem, der lægger Baand paa Adressaten, »Paabud« — mere begrænset, idet det ofte vilde være i Strid med berettigede Interesser hos Adressaten at blive tvunget ind i den Uvished, Betingelsen medfører.² En Akcept af et Tilbud bliver saaledes normalt uoverensstemmende, hvis den indeholder andre Betingelser end Tilbudet, jfr Aftl § 6.1⁰. Hvis en Opsigelse skal gives inden 1 Januar, vil en Opsigelse paa Betingelse af, at Opsigeren bliver forflyttet, kun være rettidig, hvis Forflyttelsen er sket og bragt til den anden Parts Kundskab inden 1 Januar.

I særlige Tilfælde kan ogsaa rene Løfter være uimodtagelige for Betingelser. En betinget Veksel skaber ikke Vekselret, Vxl § 1 Nr 2, jfr § 2, og § 75 Nr 2, jfr § 76. Gives der betinget Endossement paa en gyldig Veksel, betragtes omvendt Betingelsen som uskrevet, se Vxl § 12.1⁰. Tilsvarende Regler gælder om Checks ifølge Chl § 1 Nr 2, jfr § 2 og § 15.1⁰.³ Fremdeles kan Indføjelsen af visse Betingelser berøve et Løfte al Retsvirkning. Saaledes hvis en Person lover at yde paa Betingelse af, at han *vil* yde (*«volo si volam»*),⁴ eller paa Betingelse af en Begivenhed, der umulig kan indtræde. Endelig kan Betingelsen bevirke, at Retshandelens Formaal kommer i

¹ I Udg § 24. Om Betingelser i Almindelighed se *Torp* Hovedp § 6, *Lassen* I § 2.V, § 65; *Platou* §§ 25—31, *Ekström* §§ 123—124 og i TJFF 1909; BGB 158—162, OR 151—157, C c 1168—1184; *ν Tuhr* BürgR II.2 §§ 80—82. Om Værdien af, at Retsordenen anerkender Betingelser, se *ν Tuhr* I c 271 f, *Demogue* i U 1930 B.306.

² Jfr *Platou* 322 f, *Ekström* 748 ff, *ν Tuhr* BürgR II.2 § 80.VII; særlig om Opsigelse af Arbejdskontrakter *Berg* Arbejdsrett 139.

³ Efter TL kan Skødet betinges, men visse Betingelsers Optagelse hindrer, at det tinglyses som Adkomst, se TL § 10.3⁰ og 4⁰, *Vinding Kruse* TLKomm 26, ER III 1025 ff, 1035 ff.

⁴ Se herom ovfr § 5 v Note 18.

Strid med Lov og Ærbarhed,⁵ og det kan da følge af de ovfr i § 19.III—IV fremstillede Regler, at Retshandelen bliver ugyldig.

Betingelsen behøver ikke at blive tilkendegivet paa bestemte Maader.⁶ I de almindelige Tilfælde, hvor Retshandelen ikke kræver særlig Form, kan Betingelsen derfor ogsaa være *stiltiende*.⁷

Der vil vel nok ret sjældent være tilstrækkelige Holdepunkter for, at en Retshandel indeholder en stiltiende Betingelse. Men det kan forekomme. Saaledes ialfald hvor det anses for stiltiende aftalt, at Kontrakten indgaas paa visse forud fastlagte Regler, der indeholder en Betingelse. En stiltiende Aftale af denne Art kan let tænkes i de Tilfælde, der er nævnt i § 39.II under Nr 1—3, eller med Hensyn til Kutymen (ovfr § 39.V). Men ogsaa hvis en Part under Forhandlingerne har lagt for Dagen, at han gaar ud fra en vis Forudsætning, kan der efter Omstændighederne deri ligge en stiltiende Betingelse. Løftet er dog kun betinget, hvis Løftemodtageren forstod eller burde forstaa, at Løftet skulde være afhængigt af den forudsatte Kendsgerning.⁸

⁵ Eksempel herpaa gives ovfr § 19 efter Note 12, *Torp* Hovedp 99.

⁶ Om Bevisbyrden for Betingelser se *Dige Bevis* 119 ff, *Tybjerg* 132 ff.

⁷ *Vinding Kruse* Viljeserklæringen 80 ff, *Retslæren* I 264 ff (i Noten) hævder, at der ikke kan knyttes nogen Forskel i Retsvirkningen til en Sondring mellem Forudsætninger p d e S og stiltiende Betingelser p d a S, og derfra kommer han videre til, at det ved Lov bør fastslaas, at der ikke anerkendes stiltiende Betingelser. Rigtigheden af den første Sætning har han dog paa ingen Maade godtgjort, og han synes ikke at forstaa, hvad andre mener med stiltiende Betingelser, jfr næste Note.

⁸ Jfr *H Ussing* Forudsætninger 19. Som Eks kan maaske nævnes U 1917.34 H, 1920.570 H (TfR 1921.284). I det Eksempel, der nævnes af *Vinding Kruse* ER III 776, at en Person, der venter Forflyttelse til en anden By, lejer en Lejlighed der, vil ingen, der bygger paa den herskende Opfattelse, mene, at der foreligger en stiltiende Betingelse, blot fordi Lejeren har fortalt Udlejeren om sit Motiv til at leje. — I Viljeserklæringen 80 synes *Vinding Kruse* besynderlig nok at have faaet ud af Aftaler 1 Udgave § 25 Note 50, at jeg antager en stiltiende Betingelse, saa snart Forudsætningen har været berørt under Forhandlingerne. — Men hvis Udlejeren har Tid til at vente og Lejeren har oplyst, at Afgørelsen falder en af de første Dage, og maaske endda har lovet at telefonere om Resultatet straks, kan der være Grund til at antage en stiltiende Betingelse. — I Eksemplet hos *Vinding Kruse* ER III 774, hvor Køberen af fast Butiksinventar fortæller Sælgeren, at han forhandler om Leje af Butikken, kan der efter min Mening ikke træffes nogen Afgørelse uden nærmere konkrete Oplysninger, der kan belyse, om Aftalen reelt kan forstaas som noget i Retning af, at Køberen har faaet Inventaret paa Haanden en kort Tid — saa kan der antages en stiltiende Betingelse — eller om Køberen forstod eller maatte forstaa, at Sælgeren endelig vilde have sine Forhold afviklet straks.

Det kan vel være svært at afgøre i det enkelte Tilfælde, om der foreligger en stiltiende Betingelse.⁹ Men i Praxis er det ofte unødvendigt at træffe Afgørelsen, fordi det netop i de tvivlsomme Tilfælde jævnlig maa antages, at der ialfald foreligger en relevant Forudsætning, og det i Reglen ikke har praktisk Betydning, om Grunden til, at Løftegiveren ikke bindes, er svigtende Betingelser eller Forudsætninger, jfr ndfr §§ 41—42.

Det karakteristiske ved betingede Retshandler er, at de skaber en Uvishedstilstand. Saalænge det er uvist, om Betingelsen vil indtræde, er det ogsaa uvist, hvilken Retsvirkning den vil afføde. Naar deres Virkning skal belyses nærmere, maa der sondres mellem de *opsættende* (suspensive) og *opløsende* (resolutive) Betingelser. Ved de første gaar Retshandelen ud paa, at en vis Retsvirkning skal indtræde, hvis Betingelsen indtræder;¹⁰ ved de sidste paa, at en vis Retsvirkning skal indtræde, men atter ophøre, hvis Betingelsen indtræder.¹¹

II. Retsvirkningen af betingede Løfter (Aftaler).

Med de typiske suspensive og resolutive Betingelser for Øje kan der sondres mellem tre Tilfælde: 1) Det viser sig, at Betingelsen ikke vil indtræde (Betingelsen »svigter«). 2) Betingelsen indtræder. 3) Tiden indtil Nr 1 eller Nr 2 foreligger (Betingelsen er »svævende«). Det sidstnævnte Tilfælde behandles under C. Iøvrigt fremstilles først Forholdet mellem Parterne (A), derefter Forholdet til Trediemand (B).

A. 1. Naar det viser sig, at den suspensive *Betingelse ikke vil indtræde*, er det dermed givet, at de betingede Virkninger af Retshandelen ikke kommer til at indtræde.¹² Ved en resolutiv Betingelse gælder omvendt, at den engang indtraadte Virkning nu ikke mere

⁹ Iøvrigt beror Forskellen ikke — som angivet af *Vinding Kruse* ER III 780 — paa, hvad Løftegiveren i Sjælens Dyb har tænkt paa og besluttet. Løftegiverens Overvejelser og Beslutninger faar kun Betydning, naar de var lagt saaledes for Dagen, at de var synlige for den anden Part, jfr *H Ussing* Forudsætninger 18.

¹⁰ Eksempel: Jeg lover min Søn en Rejse, hvis han faar Første Karakter til sin Eksamen.

¹¹ Eks: Jeg tillader en Mand at bo hos mig, indtil han opnaar en Stilling. — Angaaende Sondringen mellem de to Slags Betingelser se foruden det i Note 1 anførte *Tybjerg* 157 ff, *Undén* Sak II 163 ff, *Karlgren* Studier 242 f Noten, *Hällström* Ägareförbehåll 142.

¹² Jfr U 1932.152, hvor der forelaa oprindelig Umulighed.

trues af Ophør ved Betingelsens Indtræden; Retshandelen virker derfor fremtidig som en ubetinget Retshandel.¹³

2. Naar *Betingelsen indtræder*,¹⁴ faar den suspensivt betingede Retshandel den fulde betingede Virkning. Ved resolutive Betingelser falder omvendt den betingede Virkning bort.

Naar en Ydelse er blevet erlagt under en resolutiv Betingelse, saaledes at den skal gaa tilbage, hvis Betingelsen indtræder, maa Tilbagesøgning nægtes efter Grundsætningen i DL 5—1—2, saafremt Indrømmelse af Tilbagesøgning vilde fremme usædelig Adfærd eller Udførelse af almindelige borgerlige Forbrydelser eller lægge et utilladeligt Baand paa Modtagers Frihed.¹⁵

Hvis det ved Betingelsens Indtræden viser sig, at den Part, til hvis Ugunst Betingelsens Indtræden ifølge Aftalen skulde virke,¹⁶ har foretaget Handlinger, der hindrer den aftalte Retsvirkning, maa den anden Part kunne kræve Erstatning, forudsat at de almindelige Erstatningsbetingelser er til Stede.¹⁷ Saaledes, hvis Aftalen gaar ud paa, at A har Ret til at købe B's Ting for en vis Pris, og det, da A vil gøre Brug af sin Ret, viser sig, at B har forbrugt eller ødelagt Tingen.¹⁸

¹³ Den, der vilde have erhvervet Ret ved Betingelsens Indtræden, vil i Reglen ikke, medens Betingelsen svæver, have haft større Lejlighed end andre Personer til ved skadegørende Handlinger at forringe den anden Parts Udbytte af Retshandelen. Men naar det har vist sig, at Betingelsen ikke vil indtræde, er det klart, at den anden Part i Overensstemmelse med almindelige Erstatningsregler kan gøre ham ansvarlig for den Skade, han maatte have voldt ham.

¹⁴ Som Eks paa Tilfælde, hvor dette var omtvistet, kan nævnes U 1925. 296 H. — Om Bevisbyrden se *Tybjerg* 156 ff, *Dige* Bevis 126 f.

¹⁵ Jfr hertil § 19.V ovfr, *Ussing* i SpD 1931.509, *Platou* 326.

¹⁶ Det vil sige ved suspensive Betingelser den, der har afgivet det betingede Løfte, ved resolutive den, hvem en Ret er tilsagt, indtil Betingelsen indtræder.

¹⁷ *Torp* Hovedp 101 f, *Platou* 328, *Vinding Kruse* ER I 338 ff; OR 152, BGB 160, der hjemler Ansvar ved Culpa særskilt for suspensive og resolutive Betingelser. Ansvarsbetingelserne maa afhænge af Kontraktens Art, jfr *Oertmann* § 160 Anm 3 b.

¹⁸ I saadanne Tilfælde maa B som Regel ogsaa være ansvarlig for tilregnelig *Forringelse* af Tingen, se ogsaa *Vinding Kruse* l c, og dette maa formentlig gælde, selv om Betingelsens Indtræden forud stod som en højst usikker Mulighed. Der foreligger jo et Tilbud om at sælge Tingen for en

For det Tilfælde, at den under en Betingelse lovede (overdragne) Ting har afkastet *Frugter*, medens Betingelsen svævede, har det været meget omtvistet, hvem der har Ret til disse Frugter, naar Betingelsen indtræder.¹⁹ Herom kan der næppe opstilles en bestemt Regel.

Afgørelsen maa bero paa Aftalens Indhold. Hvis der ikke kan udledes noget af Aftalen, maa Formodningen ved suspensive Betingelser være for, at Erhververen ikke kan fordre de Frugter, Overdrageren har opbebaaret, mens Betingelsen svævede.²⁰ Ved resolute Betingelser maa det omvendt snarest antages, at Erhververen kan beholde de af ham opbebaarede Frugter.²¹

Til det udviklede maa endnu føjes, at Grænsen mellem de under Nr 1 og 2 omhandlede Tilfælde undertiden forrykkes noget. Den ældre romanistiske Lære opstillede den Sætning, at Betingelsen regnedes for indtraadt, naar dens Indtræden var forhindret af den, der havde Interesse i, at den ikke indtraadte.²² Denne Sætning er altfor vid. Hvis f Eks A har betinget sig en simpel Forkøbsret til B's Ting, kan han intet Krav rejse mod B, dersom denne forbruger Tingen eller uagtsomt ødelægger den.²³ Forhindring af Betingelsens Indtræden kan kun ligestilles med Betingelsens Indtræden, hvor Aftalen giver Holdepunkter herfor, eller det dog er en naturlig

bestemt Pris, hvorfor Ansvar stemmer med, hvad der er antaget ovfr § 8 v Note 5. At den, der kun har en simpel Forkøbsret, ikke kan kræve Erstatning for Tilintetgørelse og Forbrug, jfr *Vinding Kruse* I c 341, beror efter min Mening paa, at Betingelsen for hans Ret overhovedet ikke indtræder, se ndfr v Note 23. Erstatning i Anledning af Forringelse er praktisk udelukket her, da Forkøbsrettens Udøver jo faar Tingen til en Pris, der fastsættes med Henblik paa Tingens forringede Tilstand.

¹⁹ *Torp* Hovedp 108, *Platou* 338 ff.

²⁰ Har Erhververen undtagelsesvis faaet Tingen overgivet før Betingelsens Indtræden, maa han beholde Frugterne, naar Betingelsen indtræder, jfr OR 153.

²¹ Dette er ogsaa tysk Rets Standpunkt, se *Oertmann* § 159. *Torp* Hovedp 108 siger, at det modsatte ofte er den naturlige Forstaaelse ved resolutivt betingede Overdragelser, saaledes ved det af Købesummens Betaling resolutivt betingede Køb. Dette er formentlig for almindeligt udtrykt. Men BGB § 347 hjemler Ansvar for Frugter ved aftalt Tilbage-trædelsesret.

²² Jfr Dig 50.17.161, C c 1178, sml ogsaa Udtrykkene i U 1877.215. Se om Læren *Torp* Hovedp 109, *Platou* 328 f.

²³ Saaledes ogsaa i Resultatet *Vinding Kruse* I c, se ovfr Note 18.

Forudsætning for den.²⁴ Jævnlig vil kun Forhindring paa visse Maader have saadan Betydning.²⁵

Omvendt kan der, naar den interesserede har fremkaldt Betingelsens Indtræden, i særlige Tilfælde være Grund til at behandle Forholdet, som om Betingelsen ikke var indtraadt.²⁶

Ogsaa i andre Tilfælde kan det undertiden være begrundet at lade Retshandelen medføre den betingede Virkning, skønt Betingelsen ikke indtræder.²⁷

De betingede Retshandler kan iøvrigt udformes paa mangfoldige Maader. I Almindelighed tænker man kun paa de simple Tilfælde, hvor Betingelsens Indtræden (eller Svigten) medfører enten, at den betinget tilsagte Ret bliver ubetinget, eller at Retten falder helt bort. Det kan imidlertid ogsaa aftales, at en Betingelses Indtræden (eller Svigten) skal give en Part Beføjelse til at træde tilbage fra en Aftale, hvis han ønsker det,²⁸ eller at den skal medføre en anden Omdannelse af det indgaaede Retsforhold. Praktiske Eksempler herpaa er Aftaler, hvorefter den ene Parts Vederlag skal forhøjes

²⁴ Eksempel: U 1932.688 H, 1877.215, sml 1936.602. Fremdeles: A lover B et Beløb, hvis han indgaar Ægteskab med C; da A fortryder Løftet, bagvasker han B overfor C og opnaar derved, at C giver B en Kurv. Sml ogsaa U 1920.556 H (560 sidste Stk). Hvor det er forudsat, at den Part, hvis Forpligtelse er betinget, selv skal udfolde visse Bestræbelser for at hidføre Betingelsen, maa en Undladelse heraf bevirke, at den anden Part kan fordre sig stillet, som om Betingelsen var indtraadt, sml U 1930.465 H, 1042.

²⁵ BGB 162 og OR 156 kræver, at Betingelsens Indtræden skal være hindret »mod Tro og Love«, jfr ogsaa *Planol* I no 314.

²⁶ BGB 162.2^o giver en tilsvarende Regel om dette Tilfælde. Et praktisk Eksempel er, at »den sikrede« selv forsætlig hidfører Forsikringsbegivenheden, jfr FAL § 18.1^o.

²⁷ Saaledes efter Omstændighederne naar det er aftalt, at Retsvirkningen skal afhænge af Trediemands Godkendelse, og Trediemanden nægter overhovedet at tage Stilling til Sagen, jfr U 1929.872. I saadanne Tilfælde maa Domstolene dog i et vist Omfang sætte deres eget Skøn i Stedet for Trediemandens.

²⁸ Som Eksempel nævnes Køb paa Afbetaling. Dette og andre Tilfælde er omtalt af *Lassen* i SpD I 308 ff. Hvor Aftalen giver en Part Beføjelse til at træde tilbage (hæve Aftalen), naar den misligholdes fra den anden Side, maa det nærmere Retsforhold mellem Parterne, hvis intet særligt er vedtaget, ordnes paa samme Maade som, hvor en Part uden Vedtagelse faar Ret til at træde tilbage eller hæve Aftalen paa Grund af Misligholdelse.

eller nedsættes under visse Betingelser, f Eks naar visse Omkostninger eller »Pristallet« stiger eller falder.

B. Hvad der gælder i Forholdet mellem Parterne, gælder i Almindelighed ogsaa *overfor Trediemand*, der afleder Ret fra en af Parterne, hvad enten det er Arvinger, Kreditorer eller Retshandlerserhververe. Men fuldtud kan dette ikke gennemføres ved *Forføjninger*, altsaa ved Overdragelsesretshandler og andre Retshandler, der indeholder en Disposition over en Formueret, f Eks Opgivelse af en Fordringsret, en Panteret eller anden begrænset Ret.

De Rettigheder, som maatte være erhvervet ved *Kreditorforfølgning*, medens Betingelsen er svævende, f Eks ved Udlæg eller Konkursdekret, deler i Almindelighed Skæbne med Skyldnerens Ret. Hvis den falder bort ved Betingelsens Indtræden, bortfalder ogsaa Kreditorernes Ret.²⁹ Hvis en Ting er overdraget under en suspensiv Betingelse, men Overdrageren er gaaet fallit, mens Betingelsen var svævende, maa Boet udlevere Tingen til den betingede Erhverver, naar Betingelsen indtræder. — Det forudsættes dog herved, at der er truffet de Foranstaltninger, som ved ubetingede Retshandler kræves, for at Retserhvervelsen skal staa sig overfor Overdragerens Kreditorer, f Eks at fornøden Tinglysning er sket. — Omvendt vil ved resolute Betingelser Rettigheder, som Erhververens Kreditorer har opnaaet, som Hovedregel falde bort, naar Betingelsen indtræder.

Den sidste Sætning anerkendes ikke i Norge.³⁰ Den har imidlertid en afgørende Støtte i vor KL § 16 Nr 2. Det hjemles her, at den, der har taget et gyldigt Forbehold om Tilbagelevering af en erlagt Ydelse i Tilfælde af Modpræstationens Udeblivelse,³¹ kan kræve Ydelsen tilbage fra Modtagerens Konkursbo.³² Og herfra kan formentlig sluttes, at Overdragerens Ret som Hovedregel maa opretholdes ved Sammenstød med Erhververens Kreditorer, naar Erhververens Ret falder bort ved, at den resolute Betingelse indtræder. Dog maa Hovedreglen kunne fraviges i særlige Tilfælde, f Eks naar Erhververen havde Ret til at raade over Tingen, som han vilde, eller naar det drejer sig om almindelige Handelsvarer, som var

²⁹ Saaledes BGB 161; se fremdeles *Torp* Hovedp 102 ff, *Lassen* i SpD I § 92 v Note 2, 3, 21, jfr 23—24.

³⁰ Se *Platou* 340 f, hvorefter den resolute Betingelses Indtræden kun giver Overdrageren et obligatorisk Krav paa Tilbagegivelse. Et egentligt Ejendomsforbehold antages imidlertid at maatte respekteres af Kreditorerne, se *Aubert* SpD I § 10.1.3. Om svensk Ret se *Undén* Sak I 152 ff.

³¹ Herunder falder ogsaa Aftale, der giver den ene Part Beføjelse til at træde tilbage fra Kontrakten, jfr ovfr Note 28.

³² Denne Regel kritiseres skarpt af *Vinding Kruse* ER III 1329—32, jfr 1223 ff, Ejdo 91 ff (TfR 1924.405 ff), idet han med Rette fremhæver, at »Kontraktfriheden« ikke bør anerkendes her.

indkøbt til Videre salg, og som Køberen havde Ret til at sælge, inden han betalte.³³

Om Overdragelse af fast Ejendom ved *tinglyst Skøde* gælder der særlige Regler.³⁴ Efter TL § 10.4^o maa et Skøde, for at kunne blive tinglyst som Adkomst, ikke være knyttet til andre Betingelser end Købesummens Berigtigelse indenfor en nærmere angiven Frist. Herved afskæres Parterne formentlig ikke fra udenfor Skødet at vedtage, at Købet skal være afhængigt af andre Betingelser. Men Lovens Ordning maa medføre, at andre Betingelsers Svigten ikke efter et betinget Skødes Tinglysning kan danne Grundlag for et omsætningsbeskyttet Krav paa Handelens Tilbagegang. Og naar et ubetinget Skøde er tinglyst som Adkomst, men Overdrageren ved særlig Aftale har betinget sig Ret til at træde tilbage under visse Betingelser, er hans Krav paa Handelens Tilbagegang ikke omsætningsbeskyttet. Det maa derfor vige endog for tinglyst Udlæg i Ejendommen, foretaget i Henhold til Dom over Køberen.

Dersom den, hvis Ret falder bort ved Betingelsens Indtræden, har truffet *Forføjninger* til Fordel for Trediemand, medens Betingelsen var svævende, har det indtil den nyeste Tid været den almindelige Lære, at Dispositionen som Hovedregel taber sin Virkning — og Trediemands Ret falder bort —, naar Betingelsen indtræder.³⁵ Fra Hovedreglen har man dog gjort den Undtagelse, at Trediemands Ret bliver bestaaende i det Omfang, hvori det følger af almindelige Regler om eksstinktiv Godtroserhvervelse.³⁶ Herved kan man dog ikke blive staaende.³⁷ Den godtroende Erhverver maa ialfald faa Ret i samme Omfang som Kreditorerne. I de Tilfælde, hvor den resolute Betingelse ikke kan hævdes overfor Erhververens Kreditorer, kan

³³ Jfr U 1928.1147, 1929.968, 1937.137, 1931.557, men modsat 1911.118; sml 1933.637 H, 1932.854; fremdeles *Lassen* SpD I § 92 v Note 9. *Vinding Kruse* I c tager legislativt til Orde for at begrænse Hovedreglen til »fast Inventar« i videre Forstand. Fremdeles erindres den særlige Regel i TL § 38.

³⁴ Jfr *Vinding Kruse* ER III 1140 f og ovfr Note 3.

³⁵ Jfr *Torp* Hovedp 104 f, *Lassen* i SpD I § 92 v Note 4 (om Ejendomsforbehold, jfr v Note 21 om andre Tilfælde), BGB 161.

³⁶ Sml U 1934.636. Jfr BGB 161.3^o. — Dette er en meget væsentlig Indskrænkning af Hovedreglen, efterhaanden som Reglerne om Godtroserhvervelse udvides. Se herom i det hele *Vinding Kruse* ER III 1345—81, 1397 ff.

³⁷ Se herom *Vinding Kruse* ER III 1368 ff, 1374 ff, ER I 338 ff, Ejdo 108 f, 112, 117 ff (TfR 1924.422 f, 426, 431 ff). *Vinding Kruse* taler særlig om Ejendomsforbehold og sonder mellem forskellige Grupper af Tilfælde; han anerkender Vindikation overfor den, som har købt eller paa anden Maade erhvervet Ret over »fast Inventar« ved Aftale med den betingede Ejer, hos hvem det var installeret, samt overfor Køber af »individueel Ejendom«, men antager i andre Tilfælde Eksstinktion. Om Køb paa Prøve se *Karlgren* Studier 244.

den derfor heller ikke hævdes overfor Trediemand, der har erhvervet Ret ved Aftale med Erhververen. Hvor Varer er købt til Videresalg med Købesummens Betaling som resolutiv Betingelse, men saaledes at Køberen havde Ret til at sælge, inden han betalte, staar det fast, at Varerne ikke kan vindiceres fra godtroende Erhverver.³⁸

Fremdeles maa ogsaa de almindelige Regler om Legitimation anvendes, hvor den betingede Rethaver har foretaget Opgivelsesretshandler, mens Betingelsen var svævende.³⁹

C. Saalænge *Betingelsen er svævende*, er det givet, at den Ret, der er afhængig af Betingelsens Indtræden, ikke har fuld Virkning; men der indtræder dog en Række Retsvirkninger.⁴⁰

a) Retshandelen lægger ofte Baand paa den, til hvis Skade Betingelsens Indtræden vil virke. Det er allerede nævnt, at Handlinger, der forhindrer, at den aftalte Retsvirkning indtræder, kan paadrage ham Erstatningsansvar, efter at Betingelsen er indtraadt.⁴¹ Man maa imidlertid gaa videre. Den, hvis Ret er afhængig af Betingelsen, maa allerede, mens Betingelsen er svævende, kunne søge saadanne Handlinger afværget ved forebyggende Retsmidler, f. Eks. ved Forbud. Han maa normalt ogsaa kunne hindre præjudicerende Skridt fra Kreditorer og andre, som afleder deres Ret fra den, hvis Ret vil falde bort ved Betingelsens Indtræden.

b) Den, hvem en Ret tilkommer under en Betingelse, kan overdrage sin Ret, hvis den ikke er »personlig«. Ligeledes gaar Retten over til hans Arvinger ved hans Død, og den kan være Genstand for hans Kreditors Forfølgning.

³⁸ Se U 1896.493, 1921.601, 1929.781 og om den seneste Udvikling i Praksis i Retning af videre Eksstinktion *Vinding Kruse* Noter til ER 1368, 1371. Jfr. iøvrigt *Vinding Kruse* ER III 1368 ff, *Lassen* i SpD I § 92 v Note 8, *Ussing* i TfR 1930.39 Note 113. *Vinding Kruse* ER III 1375 f nævner nogle andre særlige Tilfælde. Af den smstds 1376 f omtalte U 1929.262 H kunde det ikke sluttes, at Eksstinktion vilde blive anerkendt udenfor »særlige Tilfælde«, jfr. om Dommen *Tr Jørgensen* i TfR 1929.501, *C Bang* i U 1930 B.81 f, *Ross* Ejendomsret og Ejendomsovergang 114 f og dertil *Vinding Kruse* i U 1935 B.131 f. Senere DD har da ogsaa fastholdt Vindikation som Hovedreglen, se U 1931.389, 1933.175, 1939.163.

³⁹ Hvis et Gælds-brev er overdraget under en suspensiv Betingelse, men ikke har faaet Paategning om Overdragelsen, vil Overdrageren normalt være legitimeret til at opgive Fordringen. Tilsvarende Regler gælder om Betaling af Fordringer, der er overdraget under en Betingelse.

⁴⁰ *Torp* Hovedp 101 ff, *Platou* 327 ff.

⁴¹ Ovfr v Note 17.

c) Hvis den tilsagte Ret er en Fordringsret, har den under en Betingelse berettigede Ret til at møde og stemme i Tilfælde af den forpligtedes Konkurs eller Tvangsakkord, se KL § 62.2^o, Akl § 13.2^o, og der maa afsættes Dividende til ham, jfr KL § 132. Retten er derhos Genstand for Forældelse efter DL 5—14—4 og for Prækclusion.⁴²

d) Dokumenter, der stifter Ret over en fast Ejendom under en Betingelse, kan tinglyses med sædvanlig Retsvirkning, se TL § 17.2^o, jfr dog § 10.4^o.⁴³

Det Retsstilling, der i Uvishedsperioden tilkommer den Person, hvis Ret er afhængig af Betingelsens Indtræden, maa herefter betegnes som en Ret, naar almindelig juridisk Sprogbrug følges. Og efter Betingelsens Indtræden faar Retten i vigtige Retninger samme Virkninger som, hvis den var stiftet straks ved Aftalen.⁴⁴ I vor Litteratur har dette været almindelig anerkendt. Man plejer at sige, at selve den tilsagte Ret (Fordringsret, Ejendomsret etc) er stiftet som betinget allerede, mens Betingelsen er svævende.⁴⁵ Ved Overdragelse af Ejendomsret siger man derfor, at baade Overdrageren og Erhververen har betinget Ejendomsret, den ene aktuel — nemlig ved suspensive Betingelser Overdrageren, ved resolute Erhververen —, den anden eventuel.⁴⁶ Denne Udtryksmaade vil ogsaa blive anvendt i denne Fremstilling.⁴⁷

⁴² Se herom Alm Del 479, 500, *Lassen* I § 69 v Note 33, § 70 v Note 49.

⁴³ Se herom *Vinding Kruse* TLKomm 7 samt paa de ovfr Note 3 anførte Steder.

⁴⁴ Herved giver man bla Udtryk for Sætningen, at betingede Retserhvervelser maa respekteres af Trediemand, og at navnlig den betingede Overdragelsesretshandel i Almindelighed har »Prioritet« fra Retshandelens Indgaaelse, jfr ovfr II.B. Naar KL § 1 taler om dem, der ved Konkursens Begyndelse »havde Fordringer« paa Fallenten, og § 15 om, at Fordringen er »erhvervet« inden Konkursens Begyndelse, eller § 21 lægger Vægt paa, naar Fordringen »stiftes«, maa det afgørende ogsaa i Almindelighed være Retshandelens Indgaaelse, jfr om Tidsbestemmelser U 1900.587.

⁴⁵ Jfr *Torp* Hovedp 105 f, 111 f, TfR 1889.124, *Lassen* i TfR 1888.112, 1890.218, *Deuntzer* SkR 188 f, *Gram* 203 f, *J E Larsen* Sml Skr II.1 109 ff, *Aagesen* RR I 276 f, Program 1872 11 Noten, *Platou* § 28, *Nordling* 228 f, *Wharton* § 548. Se om Emnet iøvrigt *Ekström* i TJFF 1909. 107 ff.

⁴⁶ Jfr *Vinding Kruse* ER I 338 ff.

⁴⁷ I romanistisk paavirket Litteratur siges det gerne, at selve Retten først stiftes ved Betingelsens Indtræden, men at der, mens Betingelsen er svævende, bestaar »eine Anwartschaft«, se v *Tuhr* I c; jfr ogsaa *Scheel* Privatrettens alm Del II 38—40, *Planiol* I no 319. I nyere Tid anerkendes det dog

III. *Legale »Betingelser«.*

Et lignende svævende Retsforhold som ved betingede Retshandler kan opstaa, hvor *Retsordenens Regler* gør en vis Retsvirkning afhængig af en uvis Begivenheds Indtræden. Man kan i saadanne Tilfælde sige, at der foreligger en legal Betingelse (*condicio juris*),⁴⁸ og tale om betingede Rettigheder og Forpligtelser. Det er dog næppe muligt i større Omfang at udforme bestemte Regler om saadanne Betingelser. Der skal derfor heller ikke gøres Forsøg paa nærmere at afgrænse Begrebet.⁴⁹

IV. *Tidsbestemmelser.*⁵⁰

Retshandler kan ogsaa gøre deres Retsvirkning afhængig af en Tidsfrist. Tidsfrister kan være opsættende, naar Retsvirkningen først skal indtræde fra et vist Tidspunkt (Begyndelsesterminen, *dies a quo*), — eller opløsende, naar en Retsvirkning skal indtræde, men ophøre til et vist Tidspunkt (Slutningsterminen, *dies ad quem*).

Traditionelt drages Grænsen mellem Betingelser og Tidsfrister saaledes, at der foreligger en Betingelse, naar det er uvist, om Begivenheden vil indtræde.⁵¹ Der siges derfor at foreligge en Tidsfrist, naar Begivenheden sikkert vil indtræde, selv om det er uvist hvornaar (*dies incertus quando*). Følges denne Lære, har Sondringen kun den Betydning, at der ved Tidsfrister aldrig bliver noget, der svarer til Betingelsens Svigten, og at der derfor ikke bliver Brug for de Regler, der særlig skyldes Uvisheden, om Betingelsen vil indtræde. I Virkeligheden er *dies incertus quando* et Mellemtilfælde, der i flere Retninger maa behandles paa lignende Maade som

af adskillige, at »Anwartschaft« er en Ret, saa at der kun er den Forskel fra dansk Litteratur, at det ikke er selve den betingede Ret, men en Ret, der er Forløber for denne og sikrer dens Indtræden. En saadan Lære afviger kun rent terminologisk fra den sædvanlige danske.

⁴⁸ Herom *Lassen* RR § 45.I (Læreb § 39.1). I tysk Litteratur bruges nu Udtrykket »Rechtsbedingung«, se herom udførlig *Oertmann* Die Rechtsbedingung 1924.

⁴⁹ Det er næppe muligt at drage en Grænse mellem de legale Betingelser og de Forudsætninger, der bliver relevante uden særlig Tilkendegivelse, jfr ndfr § 41.II.D.3

⁵⁰ I Udg § 24.III, *Torp* Hovedp 109 ff, *Platou* 343 ff, *Lassen* I § 2.V, *Ekström* § 125; BGB 163, C c 1185—1188.

⁵¹ Undertiden kan det være tvivlsomt, om en Kendsgerning i en Retshandel er at opfatte som en Betingelse eller en Tidsangivelse. Naar f Eks en Ydelse er lovet erlagt paa en Persons femogtyveaarige Fødselsdag, kan det undertiden være tvivlsomt, om Ydelsen ubetinget skal erlægges paa den saaledes bestemte Kalenderdag eller kun, saafremt den paagældende Person da er i Live, jfr *Lassen* I § 2 v Note 13; sml ogsaa U 1884.69 H.

Betingelser.⁵² Saaledes kan der, naar Begivenheden fremskyndes eller forsinkes i Strid med Retshandelens Forudsætninger, være Brug for lignende Regler som ved Betingelser.⁵³

Sondringen imellem Betingelser og Tidsfrister har ringe Interesse, da Retsreglerne paa de fleste Punkter er ens.⁵⁴ Saaledes gælder der om Retsforholdet under Tidsfristens Løb lignende Regler som om Forholdet, mens Betingelsen er svævende,⁵⁵ og ved det fastsatte Tidspunkt indtræder lignende Virkninger som ved Betingelsens Indtræden.⁵⁶ Man plejer ogsaa her at sige, at den Ret, der er afhængig af Tidsfristen, straks er stiftet.⁵⁷

Om en Viljeserklæring med Tidsfrist kan virke som Paabud, maa bero paa Erklæringens og Tidsbestemmelsens Art.⁵⁸

Betydningen af nogle Tidsbestemmelser er for visse Viljeserklæringer fastslaaet i Lovgivningen, jfr som Eks Kbl § 68, Vxl § 36.⁵⁹

Tidsbestemmelser i Retshandler, der stifter Fordringsrettigheder, har langtfra altid den Betydning at bestemme, hvornaar Fordringsrettens Virkning eller en vis fastsat Virkning af den indtræder eller omvendt ophejres. Ofte begrænses en Forpligtelse paa den Maade, at de Omstændigheder, hvoraf Forpligtelsens Opstaaen er afhængig, kun afføder en Forpligtelse, saafremt de indtræder indenfor en vis Tidsfrist. Naar saaledes en Ting forsikres for et Aar fra 1 Januar 1931, betyder dette, at Forsikreren kun skal erstatte Skade, som indtræffer i 1 Aar fra 1 Januar 1931; men de Erstatningskrav, der er opstaaet i 1931, falder ikke bort ved Aarets Udløb. Ikke sjældent opstaar der Tvist om, hvilken Virkning en Tidsangivelse i en Kontrakt fastsætter.⁶⁰

⁵² Sml *Oertmann* § 163 Anm 2.

⁵³ Se om Anvendelse af BGB 162 *Oertmann* I c, v *Tuhr* BürgR II.2 § 83 Note 8. Ved Skyldnerens Konkurs maa fremdeles KL § 131 være uanvendelig, hvorfor man formentlig ligesom ved Betingelser maa anvende § 132.

⁵⁴ Se ogsaa *Vinding Kruse* ER I 338 ff.

⁵⁵ Ved bestemte Tidsfrister er dog kun KL § 131 anvendelig, ikke § 132, jfr ovfr Note 53.

⁵⁶ Hvor en frugtbærende Ting er bortlovet, kan man ved Tidsfrister ofte lade Spørgsmaalet, hvem der har Ret til Frugterne, afhænge af, om Frugterne *kunde paaregnes* at falde før eller efter Terminen, jfr Kbl § 18.

⁵⁷ I Tyskland er det omtvistet, om man skal antage dette eller kun »eine Anwartschaft«, se *Planck* § 163 Anm 4. Som Teksten *Planiol* I no 318.

⁵⁸ Sml hvad der er sagt ovfr v Note 2. Det er dog ikke altid de samme Retshandler, der er uimodtagelige for Betingelser og Tidsfrister, jfr *Platou* 345.

⁵⁹ Visse Spørgsmaal om Tolkning af Tidsbestemmelser er omtalt i Alm Del 209, 508 f.

⁶⁰ Se f Eks U 1878.594 H, *Lassen* I § 69 Note 5, *Ussing* Kaution 301 f.

Ogsaa Retsordenens Regler gør jævnlig Retsvirkninger afhængige af Tidsfrister.

Om Udtrykkene *Forfaldstid*, *Handlingstid* og *Frigørelsestid* henvises til Alm Del § 7.II.A.

§ 41.

Forudsætningers Svigten.¹

I. *Problemet og dets Behandling.*

En Løftegiver kan ofte have Interesse i at blive løst fra Løftet, fordi det har vist sig, at de Forudsætninger, han gik ud fra ved Løftets Afgivelse, ikke har holdt Stik. Dette kan (1) bero paa, at Løftegiveren har svævet i en *Vildfarelse* om Forhold, der kunde faa Betydning for hans Beslutning (*error in motivis*, Vildfarelse i Bevæggrunden); Løftet er da afgivet under *urigtige* Forudsætninger.

¹ 1 Udg § 25. Om Litteraturen se de i § 17 Note 10 nævnte ældre Forfattere samt *J E Larsen* Sml Skr II.1 114, *Scheel* Privatrechts alm Del II 52—64. En ny Litteratur begynder med *Windscheid* Die Lehre des römischen Rechts von der Voraussetzung (1850), jfr Diskussion mellem *W* og *Lenel* i ArchCivPrax 74.213 ff, 78.161, 79.49 ff. Af senere nordisk Litteratur se navnlig *Evaldsen* 53—60, *Aagesen* 602—618, 682, 782, jfr tidligere Bidrag 6 ff, *Matzen* 196 f, *N Lassen* Villien som Forpligtelsesgrund 5 ff og i TfR 1899.226, *Jul Lassen* i TfR 1888.473 ff, U 1889.1 ff, *Lassen* I § 17, *Torp* Hovedp 70 f, 97 Note 5, *Munch-Petersen* Løftet og dets Causa (herom *Lassen* i TfR 1896.325 ff), *E Møller* Forudsætninger (Hovedværket i nordisk Litteratur, herom *Lassen* i TfR 1895.285 ff) og i U 1907 B.209 ff, *H Ussing* Bristende Forudsætninger (og i Det nordiske Studenter-Jurist-Stævne (1918) 307 ff, Juridisk Forenings Aarbog 1918—19. 23 ff), jfr dertil *Krabbe* i U 1920 B.171 ff, *N Cohn* i JT 1918.367 f, *Ekström* i SvJT 1920.25 ff og i TJFF 1920.1 ff; *Vinding Kruse* ER III 773—779 og Noten 778—791; fremdeles *Aubert* 102 ff, *Hagerup* 88 Noten, NRt 1885.245 ff, TfR 1894.63 f (hertil *Lassen* i TfR 1895.299), *Stang* I § 36, *Arnholm* Alm Obligationsrett § 21 og dertil *Kristen Andersen* i SvJT 1944.637 ff, *Platou* § 22.2°, § 32.2°—4°, § 33, *Gjelsvik* Vildf §§ 9—12, Innledning § 18, *H Scheel* Tingsret 293, 295 ff, *Bugge* i TfR 1902.184 ff; *Alexanderson* Om penninganvisning I 19—31, *Eschelsson* 119, 127, *Sjögren* i TfR 1916.357 ff, *Almén* Avtl § 33 v Note 16—36, *Ekström* 622 ff, § 127, 690, *Stjernstedt* Våra Avtalslagar 279 ff, *Karlgren* AvtSp 116 f Note 66, *Wiberg* i SvJT 1943.773 (især Praxis). — Om fremmed Ret se ndfr v Note 9 og i Note 71. Om nyere tysk Litteratur se *Oertmann* Anm 1.d—f foran § 158.

Som Eksempel kan nævnes, (a) at en Person betaler et Beløb i den urigtige Formening, at han skylder det, eller (b) at en Person køber en Ting i den urigtige Formening, at den kan bruges til et vist Formaal. Men det kan ogsaa (2) bero paa, at Forholdene efter Løftets Afgivelse er undergaaet Forandringer, som Løftegiveren ikke har regnet med; i saa Tilfælde siges det, at Forudsætningerne for Løftet er *bristede*. Eks: (c) En Person har foræret sin Forlovede Møbler til det fremtidige fælles Hjem, men Forlovelsen hæves. (d) En Mand har købt en Ting, men denne gaar til Grunde inden Leveringen. (e) Et Gasværk har for en lang Aarrække forpligtet sig til at levere Gas til en bestemt Pris; paa Grund af økonomiske Omvæltninger bliver Fremstillingsprisen mange Gange større.

I ældre Litteratur findes der ingen samlet Undersøgelse af Forudsætningsproblemet. En Del af Spørgsmaalet om *urigtige Forudsætninger* behandledes i Læren om Vildfarelse, der imidlertid ogsaa omfattede Vildfarelse, som medfører Uoverensstemmelse mellem Vilje og Erklæring (ovfr § 17). De Problemer, som opstaar ved *bristende Forudsætninger*, søgte man en Tid at løse ved at opstille den Lære, at alle Kontrakter maa formodes at være indgaaet paa den underforstaaede Betingelse, at Forholdene ikke forandres (Læren om *clausula rebus sic stantibus*).² Omkring 1800 blev denne Lære dog atter forladt. Snart efter blev til Gengæld Vildfarelslæren uddybet, navnlig af Savigny, der fastslog, at man maatte udsondre de Tilfælde, hvor der forelaa Uoverensstemmelse mellem Vilje og Viljeserklæring.³ I disse Tilfælde kaldte Savigny Vildfarelsen »*uægte*«, fordi Ugyldighedsgrunden her ikke var Vildfarelsen, men Viljesmanglen. »Ægte Vildfarelse« var da den simple *error in motivis*,⁴ og den ansaas i den følgende Tid kun som relevant i enkelte Undtagelsestilfælde. I 1850 opstillede Windscheid imidlertid en almindelig Lære om Forudsætninger og banede derved Vejen for en samlet Behandling af Tilfælde, hvis Slægtskab ikke tidligere var erkendt, og denne Behandlingsmaade er optaget af en Række nordiske — navnlig danske — Forfattere.

² Se Henvisningerne i *H Ussing* Forudsætninger 32 Note 1 og hos *Oertmann* Anm 1.e foran § 158.

³ Se nærmere *Ekström* 579 f.

⁴ Savignys unaturlige Terminologi omtales her, fordi den er almindelig hos senere Romanister.

I Tilslutning hertil vil Undersøgelsen i det følgende blive udstrakt meget vidt, idet der søges opstillet almindelige Grundsætninger om den retlige Betydning af, at Forudsætninger svigter.

Udenfor Undersøgelsen holdes dog de Tilfælde, der allerede er behandlet i Læren om Viljeserklæringers Ugyldighed.⁵

Blandt de der omtalte Ugyldighedsgrunde er der nemlig flere Tilfælde af urigtige Forudsætninger (*error in motivis*). Der foreligger saaledes psykologisk *error in motivis*, naar en Vildfarelse har ført en Person til at afgive en Erklæring, der ikke stemmer med hans Vilje (Aftl § 32.1^o).⁶ Det samme gælder, naar en Erklæring er fremkaldt ved Svig eller iøvrigt ved urigtige Anbringender (Aftl § 30 og ovfr § 15, § 18.III). Endelig er det omtalt, at en Erklæring kan blive ugyldig, naar Adressaten saa eller burde indse, at Erklæringen var fremkaldt ved en Vildfarelse i Bevæggrunden, eller at dens Forudsætning var bristet (ovfr § 18.I.C og II.D.1 og 2).

Ligeledes ses der bort fra de Tilfælde, hvor Løftet selv fastsætter, hvilken Virkning Forudsætnings Svigten skal have.⁷

Ved Løftet kan Virkningerne ordnes paa mange forskellige Maader. Her skal kun nævnes de to Hovedtyper. (1) Løftet kan bestemme, at det skal være bindende, selv om det viser sig, at en forudsat Kendsgerning ikke holder Stik. — En Fragtkontrakt kan saaledes bestemme, at den forudbetalte Fragt ikke skal tilbagebetales, hvis Godset gaar tabt. — (2) Løftet kan fastsætte, at det taber sin bindende Virkning, naar Forudsætningen svigter. Forudsætningen er da gjort til Betingelse, og Reglerne foran i § 40 maa anvendes, hvad enten Betingelsen er udtrykkelig eller stiltiende, jfr § 40 Note 6—8.

I det følgende skal herefter kun undersøges, om Forudsætnings Svigten i *andre Tilfælde* kan medføre, at en Viljeserklæring helt eller delvis taber sin bindende Virkning. Men bortset fra denne Begrænsning omfatter Undersøgelsen Forudsætnings Svigten i videste Forstand. Der tænkes ikke blot paa de Tilfælde, hvor den Antagelse, der ikke holder Stik, har været den erklærende bevidst som Bevæggrund til Viljeserklæringen, men ogsaa paa Tilfælde, hvor der iøvrigt indtræder (eller viser sig at foreligge) et Forhold, som han ikke har regnet med, men som kunde have faaet Betyd-

⁵ Denne Systematik slutter sig nær til *Stangs*, se Stang I § 36, TfR 1930.90 ff.

⁶ Se *H Ussing* Forudsætninger 6 ff, *Stang* i TfR 1930.82 Note 45. Naar dette Tilfælde udskilles fra anden Vildfarelse, er Grunden, at der gælder enklere Regler derom.

⁷ Jfr *Ussing* Forudsætninger 15.

ning for hans Beslutning, hvis han havde regnet med det. Et Eksempel herpaa er givet ovenfor (e).

I almindelig Sprogbrug vil man maaske ikke sige, at en Forudsætning er bristet i slige Tilfælde.⁸ Men det kan forsvares. Den, der afgiver et Løfte, gaar mer eller mindre ubevidst ud fra (forudsætter), at der ikke er sket eller vil ske noget unormalt, der hindrer Løftets Opfyldelse. Og det synes ialfald hensigtsmæssigt at behandle disse Tilfælde sammen med dem, hvor en bevidst Forudsætning for Løftet svigter, jfr ndfr under III i Slutn.

Forudsætningen kan angaa Forhold i Fortiden, Nutiden eller Fremtiden.

Hvorvidt Forudsætningers Svigten bør have retlig Betydning, har været stærkt omtvistet. Ingen af de vigtigste fremmede Lovbøger indeholder nogen almindelig Regel om, at Forudsætningers Svigten kan gøre Viljeserklæringer uforbindende. Men forskellige snævrere Regler medfører samme Resultat for enkelte Grupper af Forudsætningstilfælde. Saaledes bestemmes det gerne, at visse væsentlige Vildfarelser angaaende Viljeserklæringens Genstand eller Medkontrahentens Person har samme Retsvirkning som de Vildfarelser, der medfører Viljesmangel.⁹ Fremdeles gives der Regler om, at gensidige Kontrakter kan hæves paa Grund af Misligholdelse, om *condictio indebiti* m m.¹⁰

Den danske Lovgivning indeholder ogsaa en Del Regler af beslægtet Art. Først og fremmest er det for en Række Kontraktforhold bestemt, at Kontrakten kan hæves paa Grund af visse Arter af Misligholdelse. — Nogle af de vigtigste Bestemmelser af denne Art er Kbl §§ 21, 28, 42, 43. — Almindelige Regler om Forudsætninger findes derimod ikke,¹¹ bortset fra dem, der er draget ind i Ugyldighedslæren. Der er imidlertid ingen Tvivl om, at man i dansk Ret ogsaa udenfor de lovordnede Tilfælde i vidt Omfang vil tillægge Forudsætningers Svigten den Virkning, at Løfter helt eller delvis taber sin bindende Virkning. Dette er fastslaaet i Rets-

⁸ Sml *Ekström* 767, *Arnholm* Alm Obligasjonsrett 102 f og dertil *Kristen Andersen* i SvJT 1944.638 f.

⁹ Se navnlig C c 1110, BGB 119, Oestr 871—873, OR 24 og dertil *H Ussing* Forudsætninger 23 ff. Om fransk Ret se yderligere *Demogue* I no 222 ff.

¹⁰ *H Ussing* Forudsætninger 22 ff.

¹¹ Aftl's Forfattere har ikke ment at kunne opstille Lovregler herom, se Aftl d Mot 76 f, *Bugge* 111, *Almén* Avtl § 33 v Note 34—35.

praksis, der ogsaa har optaget Udtrykket Forudsætninger for mere end en Menneskealder siden.¹²

II. *Betingelserne for Forudsætningers Relevans.*

A. *Grundbetingelsen.*

Den første Betingelse for, at et Løfte helt eller delvis kan tabe sin bindende Virkning ved, at dets Forudsætninger svigter, er, at Løftegiveren ikke vilde have afgivet Løftet, dersom han ved Løftets Afgivelse havde vidst, hvorledes Forholdene dengang var, eller havde forudset de Forandringer, der senere er sket.¹³ Dette Krav svarer ganske til det, der stilles af Aftl §§ 28—30, naar de kræver, at Viljeserklæringen er »fremkaldt« ved Tvangen eller Svigen. Man plejer at udtrykke Kravet saaledes, at den svigtende Forudsætning skal have været »væsentlig« eller »afgørende«, ¹⁴ været »Bestemmelsesgrund« for Løftet. I det følgende bruges for Klarheds Skyld Ordet »bestemmende«.

B. *Andre Betingelser. Teorierne.*

Det er imidlertid ikke enhver bestemmende Forudsætning, der er relevant. I Reglen kræves det yderligere, at Løftemodtageren saa eller burde indse, at Løftet var fremkaldt af Forudsætningen.¹⁵ Men heller ikke dette er tilstrækkeligt. *Løftegiveren maa ofte selv bære Risikoen* for, at Forudsætningen svigter. Til Belysning heraf nævnes nogle Eksempler: (f) Den, der har købt Varer paa Spekulation under den aabenbare Forudsætning, at Varen vil stige i Pris, kan ikke gaa fra Aftalen, fordi Prisen falder. (g) Den, der i Anledning af sin Datters forestaaende Bryllup har bestilt Møbler til hendes Udstyr, kan, selv om han har underrettet Leverandøren om Bestillingens Grund, normalt ikke gaa fra Aftalen, fordi Brylluppet ikke

¹² Se f Eks U 1883.612 H, 1891.816.

¹³ Se nærmere *H Ussing* Forudsætninger 88 ff.

¹⁴ Saadanne Udtryk bruges ofte i Praksis, se f Eks U 1923.831 H, 1915.311, 1894.1314. Adskillige DD bruger dog Vendinger, der svarer til den ovfr v Note 13 opstillede Formel, se f Eks U 1900.544 H, 1938.175, 1906.607, 1897.1148, 1883.1149. I Lovgivningen var en lignende Formel anvendt i Søløv 1892 § 244. Jul Lassen anvendte Ordet »væsentlig«. I 1 Udgave brugte jeg Ordet »afgørende«. Naar jeg har forladt de ældre Udtryk, er det, fordi de er mindre skarpe og bruges i anden Betydning af *Vinding Kruse*, se herom ndfr II.B.4.

¹⁵ Se herom ndfr II.D.2—3.

bliver til noget. (h) Kautiønisten kan normalt ikke fragaa Kautiønen, fordi han paatog sig den i urigtig Formening om Hovedskyldnerens Solvens. (i) Den, der har købt en Hest, kan ikke hæve Købet, fordi Hesten ved et Ulykkestilfælde dør lige efter Leveringen.

Hvad der yderligere skal kræves, er imidlertid omtvistet. Dette Spørgsmaal kaldes i det følgende *Risikospørgsmaalet*.¹⁶

1. *Jul Lassens Lære*, der kan betegnes som en Forbedring af Windscheid's, opstiller som Betingelse for Relevans, at Forudsætningen har været *kendelig for Løftemodtageren som Viljesbegrænsning*.¹⁷ Dette forklares nærmere saaledes, at Forudsætningen er relevant, naar det for Løftemodtageren er kendeligt, at Løftegiveren kun vil (d v s kun afgiver Løftet) af den paagældende Grund,¹⁸ og at han vilde have taget Forbehold om ikke at ville (d v s om ikke at ville være bundet for Tilfælde af Forudsætningens Svigten), dersom han var blevet foranlediget til at udtale sig desangaaende. Til Hovedsætningen følger Lassen dog den »Erindring«, at Løftegiveren ikke kan formodes at ville have taget saadant Forbehold, hvis dettes Fremsættelse antagelig vilde have hindret Aftalens Indgaaelse.¹⁹ Denne nærmere Bestemmelse bevirker, at Lassens Lære næsten falder sammen med den af andre opstillede, hvorefter

¹⁶ I 1 Udg brugte jeg Udtrykket »Relevansspørgsmaalet i snævrere Forstand«. Imod Sondringen imellem dette Spørgsmaal og Spørgsmaalet, om Forudsætningen er Bestemmelsesgrund, *Cohn* i JT 1918.368.

¹⁷ Se navnlig U 1889.1 ff, TfR 1895.285 ff, *Lassen* I § 17. Denne Sætning var allerede opstillet af *Windscheid*, men han gjorde ikke klart, hvad der laa heri, og udtrykte sig flere Steder, som om det kun krævedes, at Forudsætningen var kendelig som Bestemmelsesgrund, se *H Ussing* Forudsætninger 42 f. Ejendommeligt nok findes en tilsvarende Uklarhed hos *Vinding Kruse*, jfr ndfr under 4.

¹⁸ Dette er en Omskrivning af Kravet om, at Forudsætningen er Bestemmelsesgrund. De i () satte Ord er tilføjet af mig for at tydeliggøre Lassens Tanke.

¹⁹ Denne nærmere Bestemmelse, der endnu ikke fandtes i Haandbogens 1 Udgave, indeholder i Virkeligheden en stærk Indsnævring af Forudsætningsreglen, jfr *H Ussing* Forudsætninger 43. Hvis man ikke tog Hensyn til, om Forbeholdet kunde ventes godkendt af Medkontrahenten, maatte man antage, at Løftegiveren vilde have taget Forbehold ved enhver »bestemmende« Forudsætning. Naar der skal tages Hensyn til, hvorledes den anden Part vilde have stillet sig, er det paa den anden Side klart, at Ordet »Viljesbegrænsning« er en noget misvisende Betegnelse, se herved *Vinding Kruse* ER III 786 ff i Noten.

det afgørende er, *hvad Parterne vilde have bestemt i Aftalen, hvis de havde tænkt Sagen igennem paa Forhaand* og truffet en udtrykkelig Bestemmelse. Forudsætningen bliver kun relevant, dersom det maa antages, at Parterne vilde have indsat den Betingelse i Aftalen, at Forudsætningen holdt Stik.²⁰

Det fælles Kendemærke for de to Teorier er, at de lader Afgørelsen bero paa Parternes »hypotetiske Vilje«, paa hvad Parterne eventuelt vilde have vedtaget. Disse Teorier kaldes derfor *subjektive*.

Endnu en Tilføjelse til Lassens Lære omtales straks ndfr.

2. I Modsætning hertil har *Ernst Møller* forsvaret en *objektiv* Teori.²¹ Afgørelsen af, om en væsentlig (bestemmende) Forudsætning er relevant, maa efter hans Lære bygges paa »objektive Rets-hensyn«. Det gælder om at udfinde, »hvad der ifølge en Afvejelse af de modstaaende Hensyn fra et retligt Synspunkt maa anses for den rette eller naturlige Løsning«. ²² Hertil føjede han, at man ikke kan blive staaende ved en almindelig Forudsætningsregel, der overlader hele Afgørelsen til Domstolenes ubundne Skøn, men at man maa stræbe efter at udforme klare og præcise Enkeltregler til Vejledning for Domstolene.

Dette sidste anerkendte *Lassen* i et vist Omfang. Han antog, at visse sædvanlige Forudsætninger (*Typeforudsætninger*) var relevante i Kraft af Sætningen om *naturalia negotii*, selv om den enkelte Retshandel ikke frembød særlige Holdepunkter for, at de var »Viljesbegrænsninger«. De praktisk vigtigste Tilfælde var der saaledes Enighed om.

3. *Valget mellem subjektiv og objektiv Teori.*

Lassens Lære maa forkastes for dansk Rets Vedkommende, og det samme gælder enhver anden Teori, der lader Afgørelsen bero udelukkende paa *Parternes hypotetiske Vilje*. Dette Kriterium er utilfredsstillende, hvorledes det end nærmere udformes.²³ Det er uanvendeligt i de ingenlunde sjældne Tilfælde, hvor en Omtale af

²⁰ Saaledes *Zitelmann*, se *H Ussing* Forudsætninger 46. Om *Vinding Kruses* Lære se ndfr Nr 4.

²¹ Se navnlig U 1896.1041 ff, 1907 B.209 ff, Konkret Retsundervisning samt et privat Lovudkast, gengivet i *H Ussing* Forudsætninger 81 ff.

²² *E Møller* Forudsætninger 234 f, 75.

²³ Se *H Ussing* Forudsætninger 52 ff med Henvisninger, *Stang* i TfR 1930.99 f, jfr ogsaa *Stang* I 476 Note 4 samt ovfr § 39 v Note 71—75.

Forudsætningen under Kontraktsforhandlingerne vilde have bevirket, enten at Parterne skaffede sig Besked om Forholdet inden Aftalen, eller at de opgav at indgaa Aftalen. Og det fører til uretfærdige Resultater i visse Tilfælde.²⁴ Det medfører bl a, at Dommeren som oftest, hvor den ene Part kendelig er den anden overlegen i en eller anden Henseende, maa træffe Afgørelsen til den førstes Fordel, hvilket aabenbart er uretfærdigt. Det vilde ogsaa være uheldigt at indrømme Tilbagesøgning af erlagte Ydelser i det Omfang, hvori det følger af den subjektive Teori. At Modtageren paa given Foranledning vilde have fundet sig i et Forbehold, beviser ikke, at man bør indrømme Tilbagesøgning, naar Spørgsmaalet slet ikke har været rejst ved Ydelsen. Betænkelighederne ved Tilbagesøgningsretten bliver langt mindre, naar Modtageren ved Ydelsen er gjort opmærksom paa, at der kan blive Tale om Tilbagesøgning.

Lassens Lære har ingen Støtte i dansk *Lovgivning*²⁵ og kan heller

²⁴ *Vinding Kruse* ER III 785 i Noten hævder, at det fornødne Korrektiv findes i almindelige Ugyldighedsregler, f Eks Aftl §§ 31, 33, DL 5—1—2. Dette kan jeg ikke være enig i. Naar det gælder at bestemme Retsvirkningerne paa et Punkt, som Parterne selv ikke har aftalt noget om, synes det urimeligt at kræve, at Domstolene skal være bundet lige saa strengt til, hvad Parterne eventuelt vilde have vedtaget, som de er bundet til en virkelig Aftale, jfr *H Ussing* Forudsætninger 62 f. *Vinding Kruse* synes ikke at forstaa, at Udlejeren i mit Eks (Studenters-Juriststævne 1918 317) er i god Tro m H t Mangelen.

²⁵ *Lassen* I 116 paaberaabte sig Grundsætningen i Aftl § 32.1^o, idet han hævdede, at der ingen Grund var til at gøre Forskel paa kendelig Viljesmangel og kendelig Viljesbegrænsning: »Hvad en Person har villet alene under en vis Forudsætning, ligger, naar denne Forudsætning brister, gennemsnitlig lige saa langt borte fra hans Interesse som det, han har erklæret uden at ville det.« Selv om dette sidste i Hovedsagen er rigtigt, beviser det dog intet. Aftl § 32.1^o hjemler kun Ugyldighed, naar *Vildfarelsen* er kendelig; den deri liggende Grundsætning kan derfor kun udvides til anden kendelig *Vildfarelse*, d v s til Tilfælde, hvor Løftemodtageren saa eller burde indse, at Løftets bestemmende Forudsætning *var urigtig* — altsaa de Tilfælde, der er omtalt ovfr i § 18.II.D.1. — I disse Tilfælde kan Løftemodtageren ligesom ved Viljesmangel, straks ved Løftets Modtagelse se, at han ingen Ret erhverver ved Løftet. Hvor Forudsætningens Urigtighed ikke er kendelig, gælder dette ikke. Hvis man anvendte Aftl § 32.1^o paa slige Tilfælde, maatte Resultatet derfor blive, at Viljeserklæringen blev bindende. Naar Lassen yderligere paaberaaber sig, at det i mange Tilfælde kan være omtvisteligt, om der foreligger Viljesmangel eller urigtig Forud-

ikke siges at være anerkendt i *Praksis*, og ialfald ved *condictio indebiti* er den klart forkastet.²⁶

Af de nyere nordiske Forfattere er der ingen, der slutter sig til *Jul Lassen*, og de fleste hylder objektive Teorier.²⁷

4. *Vinding Kruses Mæglingsforsøg.*

Vinding Kruse har gjort et Forsøg paa at komme ud over Striden mellem subjektive og objektive Teorier. Han behandler Spørgsmaalet i ER III 773 ff med Noten 778 ff, i Viljeserklæringen 2 f, 77 ff, Retslæren I 177, 261 ff og opstiller forskellige Regler for tre Grupper af Tilfælde, der vistnok kan gengives saaledes:

(1) Det fremgaar af de konkrete Omstændigheder, Forhandlingerne m m, at Forudsætningen er relevant. — Vinding Kruse bruger Udtrykket, at Forudsætningen er væsentlig, men maa i denne Forbindelse mene, hvad jeg kalder relevant, jfr ER III 778—79. Sprogbrugen virker forvirrende paa Baggrund af andre Forfatteres og Lovgivningens afvigende Brug af Ordet, og Vinding Kruse fastholder den ikke engang konsekvent, se f Eks S 775 øverst, hvor »væsentlig« er brugt lig med bestemmende for en forstandig Mand, og Noten 783 »saa væsentlig« samt 789—91. — I disse Tilfælde er Forudsætningen uden videre relevant. Hvad der rent praktisk kræves hertil, er imidlertid uklart. I ER III 773 i Begyndelsen af a, alt-saa paa selve det Sted, hvor Reglen fremsættes, kræves ikke andet end, hvad jeg kalder, at Forudsætningen kendelig var Bestemmelsesgrund. Men andre Steder stilles yderligere Krav. I Eksemplet S 774 lægges der Vægt

sætning, saa kan heraf kun sluttes, at *Vildfarelsen i saadanne Tilfælde* bør behandles ens, hvorledes den end rubriceres. Om den nu ophævede Søløv 1892 § 244 se I Udg § 25 Note 25 i f.

²⁶ Se nærmere *H Ussing* Forudsætninger 69 ff. Det er sandsynligt, at Lassens Lære ligger bag ved en Del Domme, men ligesom ingen dansk Dom vides at have benyttet Kriteriet Viljesbegrænsning (i U 1925.39 benyttes det af SL, men D angaar tysk-sønderjydske Ret og er iøvrigt ændret ved H), kender jeg kun een Dom, der klart bygger Afgørelsen paa Parternes hypotetiske Vilje, nemlig U 1906.796. Nær dertil kommer U 1931.1079, 1939.407. P d a S er der adskillige Domme, der begrunder Resultaterne rent objektivt. Se som Eks U 1940.320 H, hvor saavel Majoritet som Minoritet lod det være afgørende, at det findes, at Løftgiveren »maa bære Risikoen«. Om *condictio indebiti* fremhæves U 1899.311 H, der nægtede Tilbagesøgning af nogle Afgifter i et Tilfælde, hvor Kravet maatte anerkendes efter Lassens Lære, og begrundede det med, at det ikke kan »anses grundet i Forholdets Natur«, at Betalingen skulde kunne kræves tilbage.

²⁷ Dette gælder *Stang* og *Gjelsvik*, jfr *Ussing* Forudsætninger 184 ff, 208 ff, ndfr Nr 4 mod Slutn og Note 32. *Stang* I § 36 Note 4 udtaler, at den subjektive Teori nu maa anses for opgivet i nordisk Litteratur. Se fremdeles *Knoph* Norges rett 145 f, *Kristen Andersen* i SvJT 1944.637 ff, *Karlgren* AvtSp 116 f Note 66. Om Vinding Kruses Lære se ndfr under 4.

paa, at det var kendeligt for Løftemodtageren B, at hvis Spørgsmaalet var blevet rejst om Løftegiveren ogsaa vilde være bundet, hvis Forudsætningen ikke gik i Orden, vilde A efter al Sandsynlighed have svaret nej. Her bruges altsaa en Formel, der minder stærkt om Jul Lassens. I samme Retning peger Udtalelsen S 778 og Rettelsen til S 779 i Noter samt Aftaler I Udgave § 25 Note 20, der er formet af Vinding Kruse. Jeg gaar derfor ud fra, at disse sidste Udtalelser er Udtryk for hans egentlige Mening.

(2) Forudsætningen fremgaar af Omstændighederne, men de viser ikke, at den er relevant. Her bliver den kun relevant, hvis den var afgørende for en forstandig Mand i Løftegiverens Sted. Ved gensidige Forhold kræves desuden, at Forudsætningen overhovedet kunde tænkes anerkendt som gyldig af Modparten, og — efter Retslæren I 267 — at dens Anerkendelse ikke vilde stride vedkommende Erhvervsvirksomheds Tarv efter en samfundsmæssig Vurdering.

(3) Forudsætningen fremgaar ikke af de konkrete Omstændigheder, men der indtræder uventede Begivenheder, der ikke er forudset i Aftalen. Kontrakten kan da hæves, hvis Dommeren efter sit Skøn over, hvad der maa anses for retfærdigt mellem Parterne, og over hvad den paagældende Art Erhvervsvirksomheds Tarv samfundsmæssig kræver, mener, at Forholdets Ophævelse er forsvarlig.

Denne Lære har efter min Mening ikke bragt det forløsende Ord, ja er i flere Henseender et afgjort Tilbageskridt. Der er ikke væsentligt at indvende mod Læren for Vinding Kruses Gruppe 3. Her følger Vinding Kruse ligesom herskende Lære en objektiv Løsning. Derimod maa hans Regler for de to første Grupper forkastes. Den Regel, han synes at opstille om Gruppe 1, er ialfald i Hovedsagen subjektiv. Den undgaar vel nok den Indvending, at man i visse Tilfælde intet Svar faar (ovenfor efter Note 23). Hvor en ren subjektiv Teori intet Svar giver, kan man efter Vinding Kruses Lære falde tilbage paa hans Regel Nr 2. Men ogsaa Vinding Kruses Formel rammes af de øvrige Indvendinger, der ovenfor er rettet mod de subjektive Teorier.

Hvad endelig angaar Vinding Kruses Gruppe 2, er hans Regel en let ændret, men ikke forbedret Udgave af en Sætning, som er fremsat af *Gjelsvik*, og som maa betragtes som en objektiv Regel. Ogsaa den maa forkastes. Den tager for lidt Hensyn til det individuelle ved aldrig at afgøre Spørgsmaalet, om Forudsætningen var bestemmende, individuelt, jfr ndfr under D. Og det er en Fejl, at den lader det være afgørende, om Forudsætningen overhovedet kunne tænkes anerkendt af Modparten, dengang Løftet blev afgivet. Det fører navnlig til urigtige Resultater i Tilfælde som *condictio indebiti*, se herom *Ussing* Forudsætninger 209—11.

Vinding Kruse fremhæver stærkt de konkrete Omstændigheders Betydning. Den er imidlertid aldrig blevet miskendt. Naar den ikke fremhæves særlig i de almindelige Udviklinger hos andre danske Forfattere, skyldes det sikkert kun, at der aldrig har været Tvivl derom. De konkrete Omstændigheder er selvfølgelig afgørende for, om det kan antages, at Forudsæt-

ningen har været bestemmende, og at dette har været synligt for den anden Part, eller at der forelaa en stiltiende Betingelse.

C. *Nærmere Udformning af Reglerne om Risikospørgsmaalet.*

Om en bestemmende Forudsætning er relevant, maa afgøres paa samme Maade som andre Spørgsmaal, der ikke er løst ved positive Retsregler. Man kan, om man vil, ogsaa sige, at Domstolene skal gaa frem paa samme Maade som i andre Tilfælde, hvor Parternes Aftale er ufuldstændig og der derfor opstaar Spørgsmaal om dens »Udfyldning«.²⁸

Dette Hovedsynspunkt fører imidlertid til, at Domstolene ikke bør afgøre Risikospørgsmaalet ved i hvert enkelt Tilfælde at skønne over, hvad der stemmer med »Retfærdighed« el lign. De bør *i videst muligt Omfang opstille bestemte Regler* for, under hvilke Betingelser Forudsætninger er relevante.²⁹ Dette er vigtigt navnlig af Hensyn til Samhandelens Sikkerhed. Det har ofte stor Betydning for den, der vil indgaa en Aftale, at han forud kan beregne, om Risikoen for en vis Forudsætning vil falde paa ham eller paa den anden Part. Hvis Risikospørgsmaalet skulde afgøres ved et frit Skøn i det enkelte Tilfælde, vilde Afgørelserne blive i høj Grad usikre.

Udformningen af Regler for enkelte Grupper af Forudsætninger maa ske paa samme Maade som, hvor der ellers opstilles udfyldende Retsregler, jfr ovfr § 39.IV. Meget ofte vil der i Samhandelen danne sig Kutymen, som Domstolene da i Almindelighed bør følge. Men hvor der ingen Kutymen er, maa Domstolene efter Omstændighederne selv danne Regler, naar de mener at have tilstrækkeligt Overblik over de reale Forhold til at kunne opstille en Regel.³⁰

²⁸ Jfr herom ovfr § 39.IV. Tilsvarende *Stang* I 475 f. Det sidste antager ogsaa *Lassen* I § 17 ved Note 6 c. Nogen Støtte for Lassens Teori afgiver dette dog ikke, da »Udfyldningsreglerne« heller ikke bør bygge paa Lassens subjektive Kriterium, jfr ovfr § 39 v Note 71—75.

²⁹ Jfr *H. Ussing* Forudsætninger 206 f. — Dette syntes noget miskendt af *Stang* i hans ældre Undersøgelser, hvor han nøjedes med at henvise til »Fortolkning«, hvilket kritiseredes skarpt af *Lassen* I § 17 Note 6 c; men Udtalelserne i *Stang* I 489 og i TfR 1930.110, 113 Note 85 viser, at Stangs Standpunkt nu ikke afviger væsentlig fra mit.

³⁰ Jfr *Stang* I 482 f. I TfR 1930.113 Note 87 stiller *Stang* sig tvivlende overfor mine Udtalelser i Forudsætninger 182 f om, at Videnskaben bør forsøge ved Gruppdeling af Forudsætningstilfældene at opstille Regler til

Paa Omraader, hvor Domstolene ikke mener at kunne fastslaa særlige Regler, maa de imidlertid kunne tillægge Forudsætninger Relevans, naar de efter en Afvejelse af de Hensyn, der kan komme i Betragtning, finder det stemmende med Retfærdighedens Krav, at Løftgiveren fritages for at bære Risikoen for Forudsætningens Svigten. Men selv i saadanne Tilfælde bør Dommeren tilstræbe en Løsning, der egner sig til at blive Regel for andre Tilfælde af beslægtet Art.

Det er umuligt blot nogenlunde udtømmende at angive *de Retshensyn, der bør have Betydning* ved Afgørelsen af Risikospørgsmaalet.³¹

Domstolene maa holde sig for Øje, at de ikke maa tillægge Forudsætninger Relevans i et saadant Omfang, at Samhandelen mister den fornødne Sikkerhed. I Forbindelse hermed kan det nævnes, at visse Forudsætninger, navnlig om Følelser og lignende personlige Forhold, er saa upræcise og Skønnet om deres Betydning derfor saa usikkert, at der er Grund til at frakende dem Relevans. Domstolene maa overhovedet tage tilbørligt Hensyn til, hvad der kræves af Rettens Teknik.

Specielle Forudsætningsregler for gensidig bebyrdende Aftaler bør formes saaledes, at de tjener Samhandelens Tarv. Derfor bør man oftest følge den Løsning, der *gennemsnitlig* stemmer bedst med Parternes Interesser i Tilfælde af den paagældende Art.³² Hvor Forudsætningen angaar Forhold af en saadan praktisk Betydning, at to normale Parter kan tænkes at tage den i Betragtning ved Kontraktens Indgaaelse, vil det ofte gennemsnitlig være i Løftgiverens egen Interesse, at den ikke er relevant. Ved gensidig bebyrdende Aftaler kan det nemlig ofte faa Indflydelse paa Aftalens øvrige Indhold, hvem af Parterne der skal bære Risikoen for Forudsætningens

Vejledning for Domstolene ved Afgørelsen af Relevansspørgsmaalet i de enkelte Tilfælde. Maaske vil Stang dog kun tage Afstand fra en Gruppedeling efter Forudsætningernes Genstand. Det er imidlertid ikke min Mening, at Inddelingen alene eller fortrinsvis skal ske efter Genstanden. Det er Fremtidens Sag at finde de bedste Kriterier, jfr Forudsætninger 183 f n. Og naar man anerkender, at det i et vist Omfang tilfalder Domstolene at opstille Forudsætningsregler, maa ogsaa Videnskaben have Lov til at give sit Bidrag til Vejledning herved.

³¹ Jfr til det følgende *H Ussing* Noter 29 f.

³² Ved de typiske Forudsætninger for gensidig bebyrdende Aftaler vil man derfor i Hovedsagen naa rigtige Resultater ved at anvende den bl a af *Gjelsvik* opstillede Sætning, at Dommeren skal stille sig paa Parternes Standpunkt i Kontraktøjeblikket og spørge: »Hvilken Bestemmelse vilde de som gode, forstandige og med Retslivets Tarv fortrolige Mænd have fattet, om de ved Retshandelens Indgaaelse havde haft det indtraadte Tilfælde for Øje?» Se hertil *H Ussing* Forudsætninger 208 ff, jfr ogsaa *Stang* i TfR 1930.100 Note 66. Sml U 1920.526 H (TfR 1921.287).

Rigtighed. Hvis dette Spørgsmaal skulde afgøres ved en udtrykkelig Vedtagelse, vilde det ofte medføre, at Parterne »handlede om Risikoen«, idet den ene Part paatog sig Risikoen mod at opnaa gunstigere Vilkaar i andre Retninger, f Eks et større Vederlag eller omvendt et Afslag i egen Ydelse; herved kunde den paagældende Part nemlig sikre sig den fornødne »Risikopræmie«. Hvis nu den Præmie, som Løftegiverne maatte beregne sig for at overtage Risikoen, gennemsnitlig er lavere end den, som Medkontrahenterne vilde beregne sig, er det gennemsnitlig i Løftegivernes egen Interesse, at Risikoen falder paa dem. Af denne Grund vil man jævnlig erklære en Forudsætning for irrelevant, saafremt Løftegiveren kan vurdere Chancen for Forudsætningens Svigten væsentlig sikrere end den anden Part; og dette kan han som oftest, hvis Forudsætningen nærmest angaar hans egne Forhold. Af disse Betragtninger følger ogsaa, at man normalt maa frakende Forudsætningen Relevans, hvis Forholdet er det, at Løftegiveren ved Løftets Afgivelse uden urimeligt Besvær kunde have skaffet sig at vide, om Forudsætningen var rigtig. Derfor vil man kun sjældent fritage Løftegiveren for at staa ved sit Ord, hvis hans *Vildfarelse er uundskyldelig*,³³ men ubetinget udelukker dette ikke Relevans.³⁴

De fleste af de nævnte Betragtninger passer derimod ikke paa Betalingsretshandelen, der ikke aabner Adgang til nogen Handel om Vilkaarene. Naar Tilbagesøgning efter dansk Ret her udelukkes i vidt Omfang, maa det begrundes med, at en omfattende Tilbagesøgningsret vilde medføre uheldige Følger, der vejer mere end Hensynet til de betalende.³⁵

Hvis en gensidig Aftale er indgaaet under en Forudsætning, der forekommer sjældent eller endog er ganske individuel for Løftegiveren, maa Dommeren efter Omstændighederne ogsaa kunne tage Hensyn til, hvad Parterne vilde være blevet enige om — forsaavidt han mener at kunne fastslaa dette. — Gennemsnitlig er Parterne jo de bedste Dommere om deres egne Interesser, og som Regel er det kun naturligt at udfylde den mangelfulde Aftale »i Parternes Aand«. ³⁶ Men Dommeren maa i hvert

³³ Jfr f Eks U 1915.416 H, 1875.597 H, 1880.1071, 1873.739, jfr ogsaa 1878.603 H, 1907.795, 1888.957 samt Kbl § 47 »burde være opdaget«. *Lassen* vilde ikke tillægge dette Moment selvstændig Betydning, se I § 17 v Note 9, U 1889.3, 7 f, 11, 17 f, hvor en Del af de nævnte DD søges forklaret paa anden Maade.

³⁴ Se f Eks U 1879.553. Det vil navnlig gælde, hvor Løftemodtageren er i ond Tro. Jfr m H t *condictio indebiti* Ussing i TJFF 1943.11 f.

³⁵ I Praksis møder man her rent objektive Begrundelser, jfr *H Ussing* Forudsætninger 73 f og ovfr Note 26.

³⁶ Jfr *Munch-Petersen* Løftet og dets Causa 85 f, 301 ff (dertil *H Ussing* Forudsætninger 221 f), *Krabbe* i U 1920 B.173, hvem jeg nu er tilbøjelig til at give Ret, samt *Vinding Kruse* ER III 773 f (Gruppe a), der giver dette Synspunkt en langt videre Anvendelse, og maaske U 1920.570 H. Se ogsaa *Karlgren* AvtSp 116 f i Note 66.

enkelt Tilfælde efterprøve, om Retfærdigheden kræver en anden Ordning.³⁷

D. *Skal Forudsætningen have været bestemmende og synlig?*

Det er fastslaaet, at der maa opstilles talrige særlige Forudsætningsregler samt en almindelig Skønsregel, der kan anvendes paa Omraader, hvor der ikke er dannet Særregler. Paa dette Grundlag skal det prøves, om det med den ældre Lære altid kræves, at Forudsætningen har været Bestemmelsesgrund, og at dette har været kendeligt for Løftemodtageren.

De Særregler, der er givet i Lov, kan selvfølgelig fravige de almindelige Grundsætninger. Det sker skarpest, hvor Loven opstiller nøjagtig bestemte, rent objektive Betingelser. Som Eksempel herpaa kan nævnes Reglen om Handelskøb i Kbl § 21, hvorefter enhver Forsinkelse med Levering giver Køberen Ret til at hæve Købet, medmindre det alene er en ringe Del af det solgte, som er forsinket. Der er her foretaget en retsteknisk Forskydning for at gøre Stillingen klar. Fra slige Særregler ses der bort i det følgende.

1. *Forudsætningen skal have været bestemmende.*

Løftgiveren kan kun gaa fra Løftet, naar det maa antages, at han ikke vilde have afgivet Løftet, dersom han ved Løftets Afgivelse havde vidst, hvorledes Forholdene dengang var, eller havde forudset de Forandringer, der senere er sket.³⁸

Naar der ikke oplyses særlige Omstændigheder, maa Domstolene lægge Vægt paa, om en almindelig fornuftig Mand vilde have afgivet Løftet. Men hvis det fremgaar af Omstændighederne, at Løftgiveren af særlige Grunde vilde have afgivet Løftet, skønt almindelige Løftgivere ikke vilde have gjort det, er han bundet ved sit Løfte. Til Støtte herfor kan henvises til Kbl § 21.2^o »Var Forsinkelsen af uvæsentlig Betydning for Køberen«.

I Princippet er det altsaa afgørende, hvad den enkelte Løftgiver vilde have gjort.³⁹

³⁷ Ovfr efter Note 24 er nævnt 2 Grupper af Tilfælde, hvor dette jævnlig maa antages. Den subjektive Formel giver heller ikke Adgang til at lade reale Hensyn som de i Note 33 og 35 nævnte være afgørende.

³⁸ Se nærmere *Ussing* Forudsætninger 88—101. Undertiden kan et Løfte dog tabe sin bindende Virkning, naar det blot for Modtageren tager sig ud, som om det var afgivet under en bestemmende Forudsætning. Se om disse »tilsyneladende Forudsætninger« *Ussing* Forudsætninger 226 ff, jfr *Lassen* i SpD I § 87 Note 101.

³⁹ Reglen om Vildfarelse i BGB 119.1^o tillægger kun Vildfarelsen Relevans, »naar det maa antages, at han (den erklærende) ved Kendskab til Sagernes virkelige Stilling og ved forstandig Vurdering af Tilfældet ikke vilde have afgivet Viljeserklæringen«. Dette forstaas i Almindelighed saa-

Det er ikke blot ved Anvendelsen af den almindelige Skønsregel, det individuelle faar Betydning. Ogsaa adskillige af de særlige Forudsætningsregler kræver taget Hensyn dertil. Det gælder navnlig Reglerne om Adgangen til at hæve en gensidig Aftale paa Grund af Misligholdelse. Saaledes tages der Hensyn til Køberens Tilkendegivelser om Vigtigheden netop for ham af rettidig Levering, se Kbl § 21.2^o, eller om Salgsgegenstandens Egen-skaber, jfr Kbl § 42.

I visse Tilfælde maa det dog følge af Kontraktens Art, at der ses bort fra alle individuelle Forudsætninger, som ikke er gjort til Betingelser. En Del Aftaler af denne Art omtales ndfr v Note 65 og under IV.4. Og udenfor disse Tilfælde stilles der et særligt Krav.

2. At Viden om Forudsætningens Svigten vilde have afholdt Løftegiveren fra at indgaa Aftalen, er ikke tilstrækkeligt, hvis det beror paa *individuelle Forudsætninger*, der ikke følger af udfyldende Retsregler, eller paa, at Løftegiveren af særlige Grunde lod sig bestemme af en Forudsætning, der ikke vilde virke bestemmende paa almindelige Løftegivere. I saa Fald kræves yderligere, at *Løftemodtageren indsaa eller burde indse, at Løftegiveren ikke vilde have afgivet Løftet*.⁴⁰ En Støtte herfor giver Kbl § 21.2^o ved Ordene »maatte den af Sælgeren forudsættes at være af uvæsentlig Betydning for Køberen«.

3. Ofte opstilles det som en almindelig Regel, at en Forudsætning kun er relevant, naar Løftemodtageren saa eller burde indse, at Løftet var fremkaldt af Forudsætningen, eller, kort udtrykt, naar Forudsætningen og dens bestemmende Betydning var *kendelig for Løftemodtageren*. Naar Forudsætninger tages i saa omfattende en Betydning som her, kan Kravet dog langtfra altid stilles.⁴¹

ledes, at der stilles et dobbelt Krav: 1) at Vildfarelsen faktisk har været bestemmende (kausal), 2) at den var det efter en forstandig Dom. Det sidste Krav bør formentlig ikke stilles i dansk Ret, se nærmere *H Ussing* Forudsætninger 93 ff. BGB's afvigende Ordning beror formentlig netop tildels paa, at BGB ikke kræver, at Vildfarelsen var kendelig. Beslægtet med BGB 119.1^o paa dette Punkt er OR 24 Nr 4, se *Oser* Anm VII.3. Derimod stiller fransk Praksis ikke noget saadant Krav ved Anvendelsen af C c 1110, men synes i Resultatet at stemme med det ovfr forsvarede, jfr *Ussing* Forudsætninger 29 og 110. Det om fransk Praksis der udtalte bestyrkes i høj Grad ved den dokumenterede Fremstilling i *Demogue* I no 244 f, hvorefter »ensidig Vildfarelse« i vidt Omfang ikke tages i Betragtning.

⁴⁰ Jfr *Ussing* Forudsætninger 106 ff.

⁴¹ Se herom *Ussing* Forudsætninger 101 ff, hvor det oplyses, at *E Møller* stillede Kravet, *Stang* I 479. Praksis kræver ialfald i vidt Omfang, at For-

I talrige Grupper af Tilfælde kan Løftegiveren, naar hans Forudsætning svigter, efter udfyldende Retsregler gaa fra Løftet, skønt han ikke har tilkendegivet noget om Forudsætningen eller om, at den var bestemmende for ham. De udfyldende Retsregler har her som paa andre Omraader den Funktion, at de sparer Parterne for at tænke paa og træffe Bestemmelse om talrige Forhold. I slige Tilfælde kan man sige, Retsreglerne giver Parterne Ret til at forudsætte visse Forhold.

Tilkendegivelse er først og fremmest unødvendig ved de Forudsætninger, der sædvanlig ledsager Løfter af den paagældende Art. Den, der køber en Ting, kan saaledes, naar Tingen ikke har samme Brugelighed som Genstande af den paagældende Art i Almindelighed, under de i Kbl §§ 42 ff angivne Betingelser hæve Købet, selv om han intet har tilkendegivet om, at han forudsatte visse Egenskaber ved Tingen.⁴² Men Tilkendegivelse kræves heller ikke i de Tilfælde, hvor Løftet kan tabe sin bindende Kraft paa Grund af Forhold, som laa helt udenfor Løftegiverens Tanker, f Eks naar der efter Løftets Afgivelse uventet udbryder Krig eller indtræder andre Begivenheder, som en almindelig fornuftig Løftegiver overhovedet ikke vilde regne med. I alle slige Tilfælde kan det ikke kræves, at Forudsætningen var synlig for Løftemodtageren, da han modtog Løftet.

Løftet maa dog selv her blive bindende, hvis Løftegiveren ved sin Optræden har fremkaldt den begrundede Tro hos Løftemodtageren, at den paagældende Forudsætning ikke var bestemmende for ham. Særlige Tilkendegivelser kan altsaa udelukke Relevans.⁴³

III. *Indvendinger mod den forsvarede Opfattelse.*

A. *Bør der tages subjektive Hensyn i videre Omfang?*

Jul Lassens Indvendinger overfor de objektive Teorier gaar navnlig ud paa, at de konsekvent aldrig kan tillægge »individuelle Forudsætninger«

udsætningen skal være kendelig, se f Eks U 1892.122 H, 1882.162 H, 1939.1143, 1933.968, 1915.854, 1905.693, 1904.565, 724, 1903.120, 457, 1896.977 og nærmere *H Ussing* Forudsætninger 112 f. Se p d a *S Ussing* Forudsætninger 102 ff, 109 f, 113 og DD i Note 60 der, f Eks U 1894.4 H, 1906.796; jfr ogsaa U 1919.19, 1896.159. *Jul Lassen* opgav i Virkeligheden Kravet ved, hvad han kaldte Typeforudsætninger.

⁴² Jfr Køb 114 a, 115 c, *Lassen* I § 46 ved Note 1 c, SpD I § 87.1.1.

⁴³ Jfr Kbl § 21.2^o, *Ussing* Forudsætninger 111.

Relevans. Dette Resultat finder han i den Grad stridende mod den materielle Retfærdigheds Krav, at man maa forkaste de objektive Teorier.⁴⁴ Lassens Paastand kan imidlertid ikke staa for en nærmere Prøvelse. En objektiv Teori kan uden Inkonsekvens godkende den Regel, at det afgøres individuelt, om et Løfte er »fremkaldt« af en Forudsætning (om Forudsætningen er Bestemmelsesgrund), og dermed er der aabnet Adgang til at tage Hensyn til individuelle Forudsætninger, idet der i vidt Omfang kan opstilles objektive Regler til Afgørelse af, om individuelt bestemmende Forudsætninger er relevante. Og hvis man udformer Forudsætningsteorien saaledes, som det ovenfor er sket, er det klart, at Dommeren kan tage individuelle Hensyn, overalt hvor det findes rigtigt. Men man kan ogsaa sige, at en saadan Teori ikke er rent objektiv.⁴⁵

B. *Indvendinger mod de Teorier, der opstiller en almindelig Forudsætningsregel.*

Den herskende romanistiske Lære forkastede saavel Windscheids Teori som alle andre almindelige Forudsætningsteorier, og samme Standpunkt er hævdet af flere nordiske Forfattere.⁴⁶ Til Erstatning for en Forudsætningsregel opstillede disse Forfattere, paa lignende Maade som de vigtigste nyere Kodifikationer, en Række særlige Regler, f. Eks. om Vildfarelse, om Indvirkningen af ændrede Forhold (*clausula rebus sic stantibus*), om manglende Retsgrund eller Causa (*condictio indebiti* etc).⁴⁷

Dette Standpunkt kan navnlig tænkes begrundet med, at en almindelig Forudsætningsregel er farlig for Samhandelen, dels fordi den medfører

⁴⁴ Se *Lassen* I 121, TfR 1895.294 ff og hertil *H. Ussing* Forudsætninger 215 ff. — Den Paastand, som yderligere fremsættes i *Lassen* I 120—21, at de objektive Teorier maa anerkende, »at de ifølge deres Beskaffenhed ordentligvis relevante Forudsætninger dog naturligvis ikke er relevante, naar Løftegiveren i det enkelte Tilfælde har givet Modparten Føje til at antage, at de ikke var Viljesbegrænsninger«, holder heller ikke Stik. De Regler, der følger af en Aftales *naturalia negotii*, kan ikke fraviges, fordi en afvigende Løsning antages at stemme med Parternes hypotetiske Vilje. Men Retsreglerne om Forudsætninger vil normalt gaa ud paa, at *naturalia-negotii*-Forudsætninger ikke er relevante, naar Løftegiveren særlig har tilkendegivet, at de ikke er *bestemmende* for ham, jfr. ovfr. v. Note 43.

⁴⁵ Jfr. *Vinding Kruse* ER III 786, 791 i Noten. Hvad der er væsentligt for mig, er at fastslaa, at man ikke kan bygge paa en subjektiv Teori, fordi det er umuligt at lade Parternes hypotetiske Vilje være *eneafgørende*, jfr. ovfr. II.B.3.

⁴⁶ Se *Platou* 351 ff, *Hagerup* TfR 1894.63 f, *Bugge* TfR 1902.184 ff, *Ekström* 759 ff og i TJFF 1920.1 ff; *Ekström* vil dog tillægge Forudsætninger Betydning ved lukrative Retshandler.

⁴⁷ Medens *Ekström* 768 forkastede Læren om *clausula rebus sic stantibus*, vil han i TJFF 1920.1 ff i begrænset Omfang give Domstolene Adgang til at lempe Retsforholdene paa Grund af uforudseelige Forandringer.

Usikkerhed i Afgørelserne,⁴⁸ dels fordi den giver Domstolene saa vid en Adgang til at frakende Løfter bindende Kraft. Dette kan dog ikke anses for afgørende.⁴⁹ Det vilde ialfald efter den herskende Opfattelse hos os være uheldigere at maatte undvære en almindelig Forudsætningsregel, idet der er Trang til at frakende Løfter bindende Kraft i mange Tilfælde, der ikke kan bringes ind under faste Regler som dem, der opstilles af de nævnte Forfattere. Hvis man forkastede en almindelig Regel, kunde Forudsætninger, der ikke faldt ind under de bestemte Grupper af Forudsætninger, der anerkendtes som relevante, kun paaberaabes af Løftegiveren, naar de udtrykkelig eller stiltiende var gjort til Betingelser. Dette er imidlertid utilstrækkeligt. En Betingelse foreligger kun, naar Løftegiveren har tilkendegivet, udtrykkelig eller stiltiende, at han ikke vil være bundet, dersom hans Antagelse viser sig urigtig.⁵⁰ Men der er ofte Trang til at frakende Løfter bindende Kraft, hvor der ikke foreligger en Betingelse, fordi Løftegiveren er »gaaet ud fra« en vis Forudsætning uden saa meget som at overveje den Mulighed, at den kunde svigte.

Rigtigheden af det her forsvarede Standpunkt bestyrkes i høj Grad ved Udlændets Erfaringer under og efter den forrige Verdenskrig. I flere Lande viste det sig, at de stærke Forstyrrelser i det økonomiske Liv gjorde det umuligt at blive staaende ved de gamle Regler. I Tyskland ansaa man det vel for udelukket at anerkende en almindelig Forudsætningsregel svarende til Windscheids, da denne var forkastet af den Kommission, der udarbejdede det reviderede Udkast til BGB. Men der opstilledes under andre Navne en Række ny Teorier, der i Hovedsagen kunde gøre samme Nytte, selv om de var noget snævrere. Nogle opstillede en almindelig Regel om, at Forandringer i Forholdene efter Aftalens Indgaaelse under visse Betingelser gav en Part Ret til at frigøre sig for Aftalen. — Disse Teorier omfatter altsaa kun »*bristende*« Forudsætninger, i Modsætning til »*urigtige*«, og benævnes ofte Klausullæren, idet de til en vis Grad kan betragtes som en tidssvarende Udformning af Læren om *clausula rebus sic stantibus*. — Andre opstillede Teorier, der tillige omfattede *urigtige* Forudsætninger, saaledes *Oertmann*, der i Stedet for Forudsætningen opstillede Begrebet »*die Geschäftsgrundlage*«. Og Praxis optog de ny Teorier.⁵¹

I dansk Ret, hvor der findes meget faa Lovbestemmelser om disse Spørgsmaal, har det iøvrigt mindre Interesse, om man opstiller en alminde-

⁴⁸ Se f Eks *Ekström* i TJFF 1920.5 f.

⁴⁹ *H Ussing* Forudsætninger 201 ff i væsentlig Overensstemmelse med *Lassen* I 121 f.

⁵⁰ Jfr *H Ussing* Forudsætninger 15 ff, ovfr § 40 v Note 8.

⁵¹ Se til det følgende Oversigten hos *Oertmann* Anm 1.e og f foran § 158. Saavidt ses, er der dog ingen af disse Teorier, der egner sig til at overføres til dansk Ret. Paa den ene Side har de den Mangel, at de er noget snævrere end Forudsætningsreglen og derfor næppe omfatter alle de Tilfælde, hvor der er Trang til at frigøre Løftegiveren. Paa den anden Side giver de næppe Domstolene en væsentlig sikrere Vejledning. Jfr ndfr Note 71.

lig Forudsætningsregel til Supplering af de specielle. Paa Grund af Lovgivningstilstanden er det nemlig klart, at Domstolene kan udforme specielle Regler, der tillægger Forudsætninger Relevans, overalt hvor der er Trang dertil og fastslaaede Retsregler ikke er til Hinder derfor. Den almindelige Regel har derfor særlig Betydning som en Sikkerhedsventil.

C. *Bør Forudsætningslæren begrænses til et snævrere Omraade?*

Fra flere Sider er det gjort gældende, at det er uheldigt at lade Forudsætningslæren omfatte saa mange forskellige Tilfælde.⁵² Denne Opfattelse kan jeg forstaa, men jeg kan ikke tiltræde den. Det har ikke stor praktisk Betydning, om man opfatter Reglerne om Ophævelse af gensidige Kontrakter, om *condictio indebiti* etc som specielle Forudsætningsregler. For de positive Lovreglers Vedkommende kan Fremhævelsen af deres Slægtskab med andre Forudsætningstilfælde dog faa Betydning, dels derved, at man i Tvivlstilfælde vil fortolke Reglerne i Overensstemmelse med de almindelige Forudsætningsregler, dels omvendt derved, at Lovbestemmelsernes Grundsætninger kan faa Betydning for andre Forudsætningstilfælde. Og forsaavidt de specielle Regler ikke er fastslaaet ved Lov, vil Grænsen mellem dem og den almindelige Regel altid være flydende.

Naar man om et vist Spørgsmaal siger, at det er et Forudsætningsspørgsmaal, er dermed ogsaa udtrykt en vis Ramme for den retlige Ordning. Deri ligger, at Løftet kun bliver uforbindende, dersom en bestemmende Forudsætning har svigtet, at der kan opstilles visse Regler om Betydningen af individuelle Tilkendegivelser,⁵³ og at Forudsætningen ialfald maa formodes at være relevant i et Par særlige Grupper af Tilfælde.⁵⁴ Sammenstillingen af de forskellige Tilfælde under eet har ogsaa gjort det lettere at finde en naturlig Ordning af det indbyrdes Forhold mellem de forskellige Regler.⁵⁵

Det er særlig let at forstaa, at nogle Forfattere⁵⁶ vil holde Spørgsmaalet om Virkningen af *senere Ændringer i Forholdene* udenfor Forudsætningslæren — bortset fra de Tilfælde, hvor Løftegiveren netop har tilkendegivet, at han gaar ud fra en bestemt Forudsætning om Fremtidens Forhold. —

I de Tilfælde, som spiller størst Rolle i Retslivet, og som man derfor plejer at have for Øje, maa Spørgsmaalet, om Kontrakten skal vedblive at være bindende, uden Tvivl afgøres efter almindelige retlige Overvejelser. Men disse Overvejelser er for en Del de samme som i klare Forudsætningstilfælde. Løftet bliver ved at binde, hvis Løftegiveren forudsaa, hvad der senere skete, eller den indtrufne Ændring af særlige Grunde ikke havde

⁵² *Ekström* 762 og i TJFF 1920.5; se ogsaa *Krabbe* i U 1920 B.174 f og det, der citeres ndfr i Note 56.

⁵³ Se ovfr v Note 40, 43.

⁵⁴ nemlig dem, der er omtalt ovfr v Note 6.

⁵⁵ Se om Forholdet mellem Reglerne om Mangler og om Vildfarelse *H Ussing* Forudsætninger 85 ff.

⁵⁶ Saaledes *Illum* Servitutur 242 Note 14, *Arnholm* Alm Obligationsrett 103 f, men derimod *Kristen Andersen* i SvJT 1944.638 f.

bestemmende Betydning for ham, jfr ovfr II.D.1. Og selv bortset fra disse Ydertilfælde er der en jævn Overgang fra de typiske Tilfælde til andre, hvor en eller begge Parter har eller burde have regnet mere eller mindre med Muligheden af den senere indtraadte Begivenhed, hvilket kan faa Indflydelse paa Afgørelsen af Risikospørgsmaalet og kan have medført Tilkendegivelse fra Løftegiveren om, at den paagældende Begivenhed ikke vilde have bestemmende Betydning for ham. De Grundsætninger, der opstilles om Ændring i Forholdene efter Aftalen, maa formentlig ogsaa for en Del gælde om Tilfælde, hvor tilsvarende Begivenheder var indtraadt før Aftalens Afslutning, men ikke var eller burde være Løftegiveren bekendt. Ogsaa dette taler for at bevare en vis Forbindelse mellem Tilfældene.

IV. *Specielle Forudsætningsregler.*⁵⁷

De fleste af de Regler, der kan opstilles for enkelte Grupper af Forudsætninger, maa behandles paa forskellige Steder i Systemets mere specielle Dele. I denne Sammenhæng kan der kun være Tale om at fremdrage visse mere almindelige Regler. Som Eksempel paa saadanne kan man, om man vil, nævne de to Sætninger, der er opstillet om Vildfarelse ovfr i § 18.II.D.1 og III. Paa den anden Side maa man frakende Forudsætningen Relevans, naar Løftegiveren har forsikret Løftemodtageren om, at Forudsætningen var i Orden, eller naar han iøvrigt ved sin Optræden har givet ham det Indtryk, at han vidste Besked, og derved givet Løftemodtageren Anledning til ikke at undersøge Sagen.⁵⁸ Hvor en vis Forudsætning er fælles for begge Parter, kan den dernæst have den Virkning, at Kontrakten fortolkes i Overensstemmelse med Forudsætningen og i denne Skikkelse binder begge Parter.⁵⁹

Iøvrigt er det næppe muligt at opstille ret mange Regler uden at sondre mellem de forskellige Forudsætninger og Typer af Retshandler.

1. Ved *Gaver* og dermed beslægtede Retshandler er Forudsæt-

⁵⁷ Jfr *H Ussing* Forudsætninger 115—200, *Illum* AFR 58 f.

⁵⁸ Jfr *H Ussing* Forudsætninger 191. *Lassen* I § 17 v Note 8 opstiller den videre Sætning, at Løftegiveren ordentligvis ikke kan anfægte sit Løfte, naar han hos Løftemodtageren har vakt en berettiget Tillid til, at Forudsætningen virkelig eksisterer, idet Løftemodtageren maa gaa ud fra, at Løftegiveren vidste afgørende Besked herom. Se hertil *H Ussing* Forudsætninger 189 ff.

⁵⁹ Se om dette Tilfælde ovfr § 39 v Note 8, *H Ussing* Forudsætninger 9 f, 176, 182, *Stang* i TfR 1930.91 Note 55.

ninger langt hyppigere relevante end de *tilsvarende* Forudsætninger ved andre Løfter.

Naar Løftemodtageren maa forstaa, at Gaveløftet er fremkaldt af en bestemt Forudsætning, maa Forudsætningen som Regel være relevant, saalænge Løftet ikke er opfyldt.⁶⁰

Forandringer i Forholdene kan medføre, at en Giver kan gaa fra sit Løfte, selv om han har begaaet Regnefejl eller ved Udregningen af sit Tilbud har glemt at medtage en Post blandt Omkostningerne.⁶¹

2. Gensidige Aftaler.

Her er der visse Forudsætninger, som i Almindelighed ikke kan medføre, at Løftegiveren løses fra Løftet, medmindre dette følger af Ugyldighedsreglerne. Som Eksempler kan nævnes, at Løftegiverens Vildfarelse skyldes, at han har begaaet Regnefejl eller ved Udregningen af sit Tilbud har glemt at medtage en Post blandt Omkostningerne.⁶²

Paa den anden Side vil *Forudsætningen om Vederlaget* ofte være relevant. De to Parter Forpligtelser staar i et ejendommeligt Afhængighedsforhold. Den ene Part kan navnlig blive løst fra sit Løfte, dels naar den anden ikke er blevet forpligtet, dels naar hans Vederlagsydelse ikke erlægges behørigt.⁶³ Lovgivningen indeholder en Del Regler om disse Spørgsmaal, men selv udenfor disse Reglers Rækkevidde maa der opstilles faste Regler om Betingelserne for Relevansen.

Reglerne om Vederlagsforudsætningen afgør Risikospørgsmaalet rent objektivt, men de tillægger det ofte Betydning, om Forudsætningen har været bestemmende for den enkelte Løftegiver.⁶⁴ Der er dog visse Aftaler, hvor individuelle Forudsætninger regelmæssig sættes ud af Betragtning. Det maa navnlig antages om Aftaler, som indgaas i stort Tal paa forud fastlagte Vilkaar, saaledes som det sker ved Køb af Billet til Teatre eller

⁶⁰ Spørgsmaalet har jeg behandlet nærmere i SpD I 19—22 og U 1922 B.25—29.

⁶¹ Sml U 1929.670 H, NRt 1931.81 (TfR 1931.95), TfR 1933.78, *Stang-Solem* 14. Se ogsaa om et Pengelaan ydet paa Grundlag af Samarbejde mellem to Organisationer U 1937.722 H og om Saldokvittering for Erstatning i Tilfælde, hvor Ulykken fik uventede Følger, U 1938.187.

⁶² Herom *Ussing* Forudsætninger 176 ff, NRt 1930.642 (TfR 1932.427), NJA 1939.384 (*Karlgren* AvtSp 136), jfr ovfr § 17 v Note 37, § 18 v Note 40 og 57. Om *error in persona* og visse andre Forudsætninger, der som Regel ikke bliver relevante, se *Ussing* Forudsætninger 179 f og 174 ff.

⁶³ Jfr bl a ndfr § 43 og Alm Del § 11. Reglen gælder ogsaa om Brud paa Pligter, som en Part antages at have i Kraft af Reglerne om Aftalens Udfyldning, se U 1933.26 H.

⁶⁴ Jfr Kbl § 21.2^o (ovfr ved Note 39, 40 og 43), Alm Del 104.

offentlige Transportmidler. Selv om Køberen af en Teaterbillet ved Købet fortæller Sælgeren, at han køber Billetten for at se en bestemt Skuespiller, der har en lille Rolle i Stykket, kan han ikke træde tilbage fra Købet, fordi Skuespilleren bliver syg og erstattes med en anden.⁶⁵

Andre Forudsætninger vil forholdsvis sjældent være relevante ved gensidig bebyrdende Aftaler. En Part kan saaledes som Regel ikke hæve Aftalen, fordi Modydelsen gaar til Grunde eller forringes, efter at den er erlagt, eller fordi han iøvrigt ikke faar den Nytte af Modydelsen, som han havde haabet, jfr Eks (f) og (g) ovfr II.B.⁶⁶

Reglen er dog ikke uden Undtagelser. Saaledes maa den, der for høj Pris har lejet en Vinduesplads eller et Værelse for derfra at se et bebudet Optog, kunne hæve Aftalen, hvis Optoget ikke bliver til noget.⁶⁷ Paa lignende Maade kan der være Grund til i andre Tilfælde, hvor Ydelsen har Værdi paa Grund af almindelig Efterspørgsel, at tillægge Forudsætningen Relevans, naar en upaaregnet Begivenhed medfører, at Ydelsen mister sin Værdi for alle og enhver eller dog taber en særlig høj Værdi, der beroede paa en tilsigtet Brug, som nu er forhindret.⁶⁸

Forudsætninger *vedrørende Løftegiverens egen Ydelse* kan være relevante i visse Grupper af Tilfælde, men er det langt sjældnere end Vederlagsforudsætningen.

Det er almindelig anerkendt, at en Løftegiver kan blive løst fra sit Løfte, naar det uforudset bliver ham *umuligt* at opfylde Løftet. Reglerne herom, der fremstilles i Alm Del §§ 12—13, kan betragtes som Udslag af Forudsætningssynspunktet.⁶⁹ Men en Løftegiver kan efter Omstændighederne ogsaa blive løst fra sit Løfte ved uforudsete Hindringer, der vel ikke gør Opfyldelse umulig, men gør den mere byrdefuld. Dette kan ligeledes for en stor Del betragtes som et Forudsætningsspørgsmaal.⁷⁰ Forudsætningen bliver særlig ofte relevant, naar Byrdens Størrelse beror paa Løftemodtagerens Forhold. Men den kan ogsaa blive det i andre Tilfælde.

Det har været omtvistet, om Løftegiveren bør kunne gaa fra Løftet, naar uforudsete Begivenheder gør Opfyldelsen væsentlig byrdefuldere. Spørgsmaalet er blevet særlig brændende ved de

⁶⁵ I Udg § 25 Note 62, *Stang* I 482.

⁶⁶ *Ussing* Forudsætninger 144 ff, *Arnholm* Alm Obligationsrett 112. Af nyere Domme kan nævnes U 1942.81 H, 1938.303 H og som Tilfælde, hvor det skyldtes uventede Begivenheder, U 1941.1024.

⁶⁷ *Ussing* Forudsætninger 154 f. Den Forklaring, som *Krabbe* i U 1920 B.175 giver for dette Tilfælde, strækker ikke altid til.

⁶⁸ *Ussing* Forudsætninger 148 ff, jfr U 1933.1033 H om Badeanstalten Helgoland.

⁶⁹ Se bl a Alm Del 146 f.

⁷⁰ Jfr *Ussing* Forudsætninger 160 ff, Alm Del 82.

voldsomme Forstyrrelser i de økonomiske Forhold og Samhandelsbetingelserne under Verdenskrigene og i Tiden derefter. Fremmede Retsforfatninger viser store Forskelle paa dette Punkt. Men ialfald i adskillige Lande er det blevet anerkendt, at indgaaede Aftaler efter Omstændighederne maa kunne tilsidesættes eller lempes.⁷¹ Dette er ogsaa Dansk Rets Standpunkt, som det kort er udviklet i Alm Del 82—86. Løftet taber i slige Tilfælde sin bindende Virkning, selv om Løftegiveren ikke har tilkendegivet noget om, at han gik ud fra visse Forudsætninger om Fremtidens Forhold. Det er en rent objektiv Retsregel, der aabner Adgang til at lempe Kontrakten.⁷²

Man vil kun sjældent tillade en Part at hæve Aftalen, fordi det viser sig, at den Ydelse, han har lovet bort, er mere værd, end han troede. Selv om dette beror paa, at Tingen har værdifulde Egenskaber, som Løftegiveren var uvidende om, vil Aftalen ofte blive opretholdt.⁷³ Dansk Retsopfattelse synes paa dette Punkt at afvige fra den, der har fundet Udtryk i de nyere Kodifikationer, idet disses Regler om Vildfarelse — ligesom den romanistiske Sætning om *error in substantia* — ogsaa omfatter en Persons Vildfarelse angaaende den Ydelse, han selv paatager sig.

3. Ved *Betalingsretshandelen* vil Forudsætningen om, at Beløbet skyldes, ofte være relevant, og det samme vil tildels gælde de Forudsætninger, hvortil det forudgaaende Løfte var knyttet.⁷⁴ Den betalendes øvrige Forudsætninger er normalt irrelevante.

Hvor en Ydelse, der blev erlagt under en opløsende Betingelse, ikke kan søges tilbage ved Betingelsens Indtræden, fordi det vilde stride mod Grund-

⁷¹ En Oversigt over en Række Landes Stilling findes i Travaux de la semaine internationale de droit, Paris 1937, II: La révision des contrats par le juge. Iøvrigt kan bl a henvises til Fremstillingen ovfr ved Note 51. *Enneccerus-Lehmann* II § 41 giver en god Oversigt over Stillingen i Tyskland (før 1932) og slutter sig nærmest til *Oertmanns* Lære om »Die Geschäftsgrundlage«, som han søger at præcisere i en Formel, der for en Del er subjektiv.

⁷² Se hertil mine Bemærkninger ovfr under III.C.

⁷³ Se U 1884.281, jfr ogsaa 1918.501, 1910.743, 1902.172; se iøvrigt *E Møller* 244 ff og i U 1907 B.211, *H Ussing* Forudsætninger 168 ff, *Platou* 187, NRt 1911.554, *Gjelsvik* Innledning 126 f, *Almén* II 8 (v Note 50). *Ekström* 625 f vil overhovedet ikke tage Hensyn til *error in substantia* ved »Verkehrsgeschäfte«. Om engelsk Ret *Corneliussen* 97.

⁷⁴ F Eks Køberens Forudsætninger angaaende Salgsgegenstandens Egenskaber. Jfr Alm Del 114 ff, 124.

sætningen i DL 5—1—2, kan Tilbagesøgning heller ikke ske paa Grund af svigtende Forudsætninger.⁷⁵

4. *Forudsætninger om Forholdet til Trediemand.*

Navnlig ved nogle af de ensidige Løfter, der ikke er Gaver, mangler Forudsætninger vedrørende Forholdet til Trediemand ofte Relevans, selv om Forudsætningen iøvrigt er af samme Art som dem, der er relevante.

Efter dansk Ret afskæres en Løftgivers Forudsætninger i Almindelighed ikke, ved at han udsteder Gældsbev for sin formentlige Skyld, jfr Gbl § 1.⁷⁶ Paa tilsvarende Maade kan den, der akcepterer en Veksel i den urigtige Tro, at han skylder Trassenten Beløbet, gøre gældende, at han ikke skyldte noget. — Anlægges der Vekselsag imod ham, maa han dog finde sig i, at Indsigelsen afvises paa Grund af de særlige Regler om Vekselsproces. — Men hvis en Veksel, som B har trukket til C's Ordre, akcepteres af A i den urigtige Tro, at han skylder Beløbet til B for leverede Varer, kan A ikke overfor C nægte at betale Vekslen under Paaberaabelse af, at han ikke har faaet Varerne leveret af B. Og hvis A har akcepteret en Veksel, som B har trukket til C's Ordre for dermed at dække sin formentlige Gæld til C, kan den Omstændighed, at B ikke skyldte noget til C, heller ikke berettigge A til at nægte at betale Vekslen til C.⁷⁷ Naar en Veksel trækkes til en Trediemands Ordre, bliver Akceptantens Forpligtelse derfor i særlig Grad uafhængig af de underliggende Forhold (»abstrakt«).

Ogsaa i andre Forhold, hvor A ved sit Løfte til B tilstræber at opnaa Vederlag ikke fra B, men fra C, eller at blive frigjort for en Skyld til C, er Løftet i Almindelighed uafhængigt af Forudsætninger hentet fra Retsforholdet til C.⁷⁸

Eks: A køber af C en Bil, som er pantsat til B, og overtager Pantegælden ved direkte Løfte til B. Siden viser det sig, at A kan kræve Handelsens Tilbagegang paa Grund af skjulte Fejl ved Vognen. Dette giver ikke A Ret til at fragaa sit Løfte til B, jfr Alm Del 447. Derimod er det Løfte, hvorved A overtager C's *Skyld til B*, jævnligh afhængigt af, at C virkelig skyldte B Beløbet, jfr Alm Del 325.

En Bank, der har »bekræftet« en *Rembours* overfor Sælgeren, jfr »Køb« S 30, kan ikke paaberaabe sig Forudsætninger vedrørende sit Mellemværende med Køberen. Derimod kan den vistnok gøre gældende, at Køberen kan træde tilbage fra Købet.⁷⁹

⁷⁵ Jfr ovfr § 40 v Note 15, § 19 v Note 48 med Henviſn.

⁷⁶ Tysk Ret kender »das abstrakte Schuldversprechen«, se BGB § 780 og v *Tuhr* BürgR II.2 § 73.IV, men i Forholdet mellem Parterne medfører det ikke stor praktisk Forskel, se v *Tuhr* I c 126 f. De almindelige Retsgrundsætninger paa disse Omraader er undersøgt i *Munch-Petersen* Løftet og dets Causa §§ 31 ff.

⁷⁷ Enkelte Kontrakter 156.

⁷⁸ Jfr *Munch-Petersen* Løftet og dets Causa §§ 31 ff, især 322 ff.

⁷⁹ Jfr Enkelte Kontrakter 157. Se dog V *Hvidt* Bankrembourser 118 ff,

Naar i disse eller andre Forhold Y efter Aftale med A har erlagt en Ydelse til Trediemand under saadanne Omstændigheder, at den er en *indirekte Ydelse* til T fra A, vil Erlæggelsen i vidt Omfang være uafhængig af svigtende Forudsætninger.⁸⁰

Ovfr er der kun tænkt paa Tilfælde, hvor Løftemodtageren hverken vidste eller burde vide, at Forudsætningen svigtede.

I de omtalte Tilfælde, *hvor Forudsætningen vedrører Løftegiverens Forhold til en Trediemand*, er Forudsætningen iøvrigt som oftest ukendelig for Løftemodtageren, og det vil som Regel allerede følge heraf, at den ikke er relevant.

§ 42.

Virkningen af, at en relevant Forudsætning svigter.

I. *Løftegiveren løses helt eller delvis fra Løftet.*¹

Virkningen af, at en relevant Forudsætning for et Løfte svigter, er i det foregaaende kort angivet saaledes, at Løftegiveren bliver *helt eller delvis løst fra Løftet*. Løftegiveren er derfor ikke bundet ved Løftet ganske paa samme Maade, som han vilde være, hvis ingen Forudsætning havde svigtet. I mange Tilfælde taber Løftet al bindende Kraft, saaledes at Løftegiveren kan frigøre sig helt fra det.² Men i adskillige Tilfælde er Virkningen kun, at der sker visse Ændringer i det ved Aftalen skabte Retsforhold.

Af Lovgivningens Regler om Forudsætningstilfælde er der mange, der hjemler, at Løftegiveren kan hæve Kontrakten, jfr som Eks

212 f, hvor Reglerne om Rembourser sammenstilles med Anvisningsreglerne, men deroverfor *N Cohn* i JT 1929.304.

⁸⁰ Jfr Enkelte Kontrakter 157. Se om Forholdet ved Trediemandsaftaler ovfr § 36 Note 70 og om indirekte Gaver *Ussing* i SpD I § 77.IV.

¹ Se til det følgende navnlig *Stang* I § 36.VI og i TfR 1930.100 f, 104 ff, *Gjelsvik* Innledning 115.

² Det var alene disse Tilfælde, *Jul Lassen* havde for Øje, hvilket var en naturlig Følge af, at han behandlede Spørgsmaalet i Ugyldighedslæren. Lassen har imidlertid ikke villet bestride, at en Forudsætnings Svigten kan have andre Virkninger, jfr *Lassen* I² § 18 Note 5. Udtalelsen i *Lassen* I³ § 17 Note 6 c gaar ikke herimod (hvad *Stang* i TfR 1930.101 synes at mene). Noget andet er, at Lassens Forudsætningslære ikke giver samme Frihed i Bestemmelsen af Retsvirkningerne som en objektiv Teori, se *H Ussing* Forudsætninger 64, 236 f, *Stang* I c Note 70.

Kbl §§ 21, 28, 39, 42 og 43. Men adskillige hjemler svagere Virkninger. Saaledes er det Hovedreglen, at en uvæsentlig Mangel ved Salgsgegenstanden ikke giver Køberen Ret til at hæve Købet, men til at fordre forholdsmæssigt Afslag i Købesummen, se Kbl §§ 42, 43,³ jfr ogsaa Kmsl § 15.1^o. Fremdeles har ifølge FAL § 45.2^o og 3° Fareforøgelse i visse Tilfælde den Virkning, at Forsikrerens Forpligtelser ændres (formindskes).

En lignende Virkning kan urigtige Risikooplysninger have ifølge FAL § 6.2^o og 3°, men dette Forhold hører ialfald overvejende ind under § 18.III.

I andre Tilfælde medfører Forudsætningers Svigten, at en Aftale kan opsiges med forkortet Varsel, se f Eks FAL § 5.2^o, § 47; Mhjl § 5.3^o, § 16, § 21. Og ifølge Kbl § 39 medfører Køberens Insolvens, at Sælgeren kan opsætte Leveringen eller standse Tingen paa dens Vej til Køberen og hindre dens Overgivelse til Køberen.

I Tilfælde, hvor en Forudsætning bliver relevant uden Støtte i Loven, maa man kunne tillægge Forudsætningsens Svigten tilsvarende Virkninger, navnlig ogsaa den svagere Virkning, at Retsforholdet undergaar visse Ændringer. Hvor Løftegiverens gennemsnitlige Interesse kun kræver, at deres Forpligtelser lempes i en eller anden Retning, bør man gaa denne Vej og f Eks tillægge Forudsætningsens Svigten den Virkning, at Løftegiverens Forpligtelse nedsættes, eller at den suspenderes, eller at Ydelsestiden udskydes.⁴ Nedsættelse af Forpligtelsen kan der navnlig blive Tale om, hvor den gaar ud paa Penge eller andre delelige Ydelser. Efter Omstændighederne maa man ogsaa kunne vælge Virkninger, der ikke har Forbillede i gældende Lovbestemmelser. Hvis f Eks ufor-

³ Dette kunde synes ikke at være en Undtagelse, da alle *væsentlige* Mangler som Regel giver Ret til at hæve Aftalen; men i denne Forbindelse er Betydningen af Ordet »væsentlig« formentlig ikke helt den samme som den, hvori Lassen anvender det i Forudsætningslæren. Efter denne svigter en væsentlig (= bestemmende) Forudsætning, naar blot Tingen lider af en saadan Mangel, at Kendskab til Mangelen vilde have afholdt den paa-gældende fra at indgaa den Aftale, der faktisk blev indgaaet — og det, selv om det kan antages, at han vilde have kontraheret om samme Mod-ydelse, naar han opnaaede et Afslag i sin egen Ydelse —, sml *H Ussing* Forudsætninger 99, *Stang* i TfR 1930.99 Note 65.

⁴ Se som Eks U 1930.9 H, 491 H (Nedsættelse), 1929.670 H (Frifindelse for Tiden), 157. Sml U 1930.64 H. — Virkningen kan ogsaa være en Begrænsning af Løftegiverens Erstatningsansvar, se U 1930.774 m Henvi-
sn.

udsete Forstyrrelser i de økonomiske Forhold medfører en kolossal Prisstigning, kan det være den rette Løsning at give en Sælger Ret til at nægte at levere, medmindre Køberen erklærer sig villig til at betale en forhøjet Købesum.⁵

Der er vistnok ogsaa Tilfælde, hvor det vilde være den bedste Løsning at frigøre Løftegiveren for Løftet, men at paalægge ham at erstatte den negative Kontraktsinteresse.⁶ Da vor Lovgivning saa vidt vides ikke har Regler af denne Art, er Spørgsmaalet dog tvivlsomt.

Der kan tænkes mange andre Løsninger.⁷ Navnlig hvor det drejer sig om rent individuelle Forudsætninger, er det umuligt at forudse, hvilke Løsninger der kan blive Brug for.

Spørgsmaalet om Virkningen af Forudsættningens Svigten kan ikke holdes skarpt ude fra Spørgsmaalet om Forudsættningens Relevans. Naar det er Reglen, at Forudsættningens Svigten ikke tvinger til at erklære Viljeserklæringen for *helt* uforbindende, kan man anerkende flere Forudsætninger som relevante, end man vilde kunne, hvis man maatte vælge mellem fuld Opretholdelse og hel Omstødelse af Viljeserklæringen.⁸

II. *Nærmere om Retsvirkningen og om Terminologien.*

A. Det staar fast, at Løftegiveren ikke er bundet ved Løftet, som han ellers vilde være. Hvis han sagsøges og giver Møde, tages hans Indsigelse dog kun i Betragtning, naar han gør den gældende efter Reglerne i Rpl.

Ved *gensidige Kontrakter* kan Løftegiveren som Regel fastholde Kontrakten, hvis han ønsker det. Naar der indtræder væsentlig Forsinkelse med Salgsgegenstandens Levering eller Købesummens Betaling, giver Kbl §§ 21 og 28 saaledes Køber eller Sælger Valget mellem at kræve Aftalen opfyldt og at hæve Købet.

⁵ Jfr Alm Del 84, Køb 73, *Krabbe* i U 1920 B.176, *Ekström* i TJFF 1920.22 f, *Carlson* i SvJT 1932.120, XII Nord Juristmøde Bil III og Forhandlinger 113 ff, *Kristen Andersen* i SvJT 1944.647 ff.

⁶ Jfr U 1937.435, sml 1936.1111. Fremdeles *Munch-Petersen* i TfR 1898.24, *Karlgren* AvtSp 36 f og om *condictio indebiti* *Arnholm* Streiftog i obligasjonsretten 235.

⁷ Jfr U 1941.1141, 1926.180 (Vederlaget forhøjet), 1937.734 H, 1022 H, 1935.478 H, 1933.26 H. Se ogsaa Eks hos *Stang* I § 36.VI og i TfR 1930.104 ff samt sv H i NJA 1925.184 (TfR 1930.320).

⁸ Jfr *Stang* TfR 1930.110 f og om Mangler *H Ussing* Forudsætninger 99, jfr ovfr Note 3.

Den Kendsgerning, der gør Løftegiveren fri, kan dog undertiden ogsaa frigøre den anden Part. Hvis hændelige Begivenheder, som Sælgeren ikke har Ansvar for, gør det umuligt for ham at levere Salgsgegenstanden, falder Kontrakten saaledes uden videre bort. Og hvis Salgsgegenstanden hændelig lider en uvæsentlig Forringelse før Leveringen, nedsættes Køberens Forpligtelse efter Reglerne om forholdsmæssigt Afslag i Købesummen (Kbl § 42).

I de Tilfælde, hvor den ene Part har Aftalens Skæbne i sin Haand, kan han løse sig fra Aftalen ved en Erklæring til den anden Part. Paa den anden Side taber han Adgangen hertil, ialfald naar han stadfæster Aftalen efter at have opdaget, at Forudsætningen svigter, og han vil ofte tabe den ved at raade over Modydelsen eller ved Passivitet.

Naar den ene Parts Misligholdelse af en gensidig Kontrakt giver den anden Part Adgang til at hæve Kontrakten, falder hans Adgang hertil saaledes ofte bort, naar han ikke reklamerer inden en vis kortere Tid. Det gælder navnlig i Tilfælde, hvor den første Part har erlagt sin Ydelse for sent eller med Mangler, jfr som Eks Kbl § 27 og §§ 51—53.

Ogsaa Retten til at kræve forholdsmæssigt Afslag kan falde bort ved Undladelse af Reklamation.

Om disse Beføjelser i gensidige Kontrakter henvises iøvrigt til Alm Del § 11.

I andre Tilfælde kræves vel ikke Reklamation inden en kortere Frist, men Adgangen til at paaberaabe sig Forudsætningen maa efter Omstændighederne falde bort i Kraft af almindelige Retsgrundsætninger om Passivitet.⁹

Paa disse Punkter gør der sig lignende Hensyn gældende som i de Ugyldighedstilfælde, hvor den ene Part har Aftalens Skæbne i sin Haand (ovfr § 24.VIII).

I de Tilfælde, hvor Løftet taber al bindende Virkning, fordi en Forudsætning viser sig at være *urigtig* — med andre Ord, hvor *Vildfarelse* bevirker, at Løftegiveren slet ikke er bundet — ligner Retsvirkningerne dem, der indtræder i de almindelige Ugyldighedstilfælde. Men man kan ikke uden videre gaa ud fra, at Virkningerne er helt ens.

Hvis en relevant Forudsætning *brister efter Aftalens Indgaaelse*, bliver Virkningen kun, at Løftegiveren løses fra Løftet for Fremtiden. Forskellen fra de foregaaende Tilfælde er særlig klar, naar det drejer sig om et vedvarende Kontraktforhold som Leje. Hvis Lejeren efter at have tiltraadt

⁹ Se som Eks U 1921.1005 H, jfr TfR 1924.71. Naar Løftet er opfyldt (Ydelsen erlagt), er der særlig stærke Grunde til at lade Tilbagesøgningskravet falde bort ved Passivitet. Se som Eks U 1920.817 og særlig om *condictio indebiti* *Ussing* i TJFF 1943.1 ff, hvor en Række Domme omtales.

Lejemaalet misligholder Aftalen groft, kan Udlejeren kun hæve Kontrakten for Fremtiden.

B. Terminologien.¹⁰

Virkningen af Forudsætningens Svigten er hidtil udtrykt med Ord som, at Løftet helt eller delvis *taber sin bindende Virkning*. Man kan ogsaa sige, at Løftet bliver *helt eller delvis uvirksomt*.¹¹

Jul Lassen kaldte Løftet *ugyldigt* i de Tilfælde, hvor det taber al bindende Virkning — andre Tilfælde inddrog han ikke i sin Undersøgelse. — Denne Sprogbrug var nærliggende, fordi Lassen ansaa Forudsætningsreglen som beslægtet med Reglen om Viljesmangel (ovfr § 17), en Opfattelse, som er forkastet i det foregaaende, se bl a § 41 Note 25.

Holder man sig til den Sprogbrug, der ellers følges i Obligationsretten, kan Udtrykket Ugyldighed ialfald ikke bruges om det Forhold, at et Løfte, som en Tid har været bindende, taber sin bindende Virkning, ved at der nu brister en Forudsætning.

Udtrykket Ugyldighed kunde derfor ialfald ikke bruges om andre Tilfælde end det, at en Vildfarelse (urigtig Forudsætning) medfører, at Løftet taber al bindende Virkning. Men selv her foretrækker jeg de andre Udtryk. Naar der ses bort fra de Vildfarellestilfælde, som falder ind under Aftl § 33 eller andre af de ovfr i §§ 15—18 omtalte Ugyldighedsregler, er Forholdet nærmere beslægtet med det, der opstaar ved betingede Viljeserklæringer. Hvor en Erklæring afgives under en Forudsætning, der efter sin Art kan blive relevant, opstaar der en Tilstand af Uvished, der først opfører, naar det viser sig, om Forudsætningen svigter. Derfor synes det ogsaa naturligt at sige, at Forudsætningens Svigten gør Løftet uvirksomt.¹² Naar Vildfarelse behandles sammen med bristende Forudsætninger, er det ogsaa simplest at bruge samme Udtryk for begge Grupper.¹³

Selve det terminologiske Spørgsmaal kan enhver jo besvare, som han vil. Derimod er det et vigtigt Retsspørgsmaal, om Forudsætningers Svigten medfører samme Retsvirkning som Betingelsers Svigten. Det kommer navnlig frem ved Overdragelser.

III. Særlige Spørgsmaal vedrørende Overdragelser og andre Forføjninger.

A. Er Forføjninger abstrakte?

Naar Løftegiveren træder helt tilbage fra sit Løfte, taber det sin Virkning. Dette gælder i Almindelighed ogsaa om Overdragelser og andre Forføjninger.

¹⁰ I Udg 271, *Lassen* I § 17.II og Note 11 a, *Stang* I § 36 Note 20 og i TfR 1930.100 Note 69.

¹¹ Saaledes ogsaa *Stang* l.c. Se hertil *Lassen* I § 17 Note 11 a.

¹² Ovfr § 41 Note 25.

¹³ Jfr ogsaa *Stang* I § 36 Note 11.

Tysk Ret har en anden Regel. En Forføjning bliver ikke uvirksom, ved at dens Retsgrund (*causa*) svigter. Det bevirker kun, at Overdrageren faar et obligatorisk Krav — normalt et Berigelseskrav — mod Erhververen.¹⁴

Til dansk Ret kan den tyske Lære ikke overføres. Den staar i Sammenhæng med tysk Rets skarpe Sondring mellem Overdragelsesretshandler og obligatoriske Aftaler. I dansk Ret kan der formentlig ikke gøres en tilsvarende Sondring.¹⁵ Da dansk Ret ikke kræver Overlevering til Stiftelse af »tinglig« Ret, maa Aftaler om individuelt bestemte Ting eller Rettigheder ialfald normalt betragtes som Overdragelsesretshandler, selv om flere eller færre faktiske Erlæggeseshandlinger først skal ske senere. Der kan imidlertid ikke være Tale om at betragte alle saadanne Retshandler som abstrakte i den nys angivne Forstand.

B. *Særlig om tinglyst Skøde.*

Naar et Skøde paa fast Ejendom er tinglyst som Adkomst, kan svigtende Forudsætninger vistnok ikke danne Grundlag for et omsætningsbeskyttet Krav paa Handelens Tilbagegang. Dette kan sluttes fra, at Virkningen af, at en Betingelse for Overdragelsen svigter, er begrænset paa lignende Maade, jfr ovfr § 40 v Note 15.

C. *Kan Løsøre søges tilbage fra Trediemand?*

Om Overdragelse af Løsøre er der ikke givet særlige Regler. Men naar Overdragelsen er fuldbyrdet og Tingen kommet i Køberens Besiddelse, er det tvivlsomt, om en relevant Forudsætnings Svigten bør medføre, at Overdrageren kan kræve Tingen udleveret uden Hensyn til, at Erhververen er gaaet fallit eller hans Kreditorer har gjort Udlæg i den. Den traditionelle Anskuelse i dansk Litteratur besvarer Spørgsmaalet bekræftende.¹⁶ *Jul Lassen* paa-beraabte sig dels reale Grunde — navnlig det stødende i, at den under urigtige Forudsætninger stedfundne Erhvervelse skal komme

¹⁴ Se om dette Krav BGB 812 ff og iøvrigt *v Tuhr* BürgR II.2 § 73 og S 43 f. Ogsaa i Tilfælde af Ophævelse af en gensidig Aftale (Rücktritt) er det Reglen, at den, der hæver, kun har en obligatorisk Ret, se BGB 327 jfr 346, *Oertmann* Anm 4 foran § 346. Kritik af den tyske Lære giver *Heck* Das abstrakte dingliche Rechtsgeschäft, Anm af *Ussing* i U 1938 B.143.

¹⁵ Se Henvisningerne ovfr § 2 Note 7.

¹⁶ *Lassen* I § 17 v Note 13, SpD 1897 § 147 v Note 44, § 148 v Note 16, U 1889.18 ff, *Torp-Grundtvig* 253 f, *E Møller* 43, *Vinding Kruse* ER III 1235 Noten, *Ussing* i U 1938 B.145. — Der bortses i denne Sammenhæng fra de særlige Regler om Virkningen af Tinglysning ved fast Ejendom. — Tilsvarende *Almén* § 57 Note 15—17, *Till t* § 14 Note 6—7, og med Hensyn til *condictio indebiti* *Planiol* II no 854. Afvigende *Hagerup* i TfR 1894. 63 f. Se fremdeles *H Scheel* 297 f, *Gjelsvik* TR 255 ff, *Vildf* 94 ff, *Stang* I § 36 Note 28. I Schweiz er Spørgsmaalet omtvistet, se *Zeitschr f schweizerisches Recht* 1921.40 ff, især 66 ff.

Erhververens Kreditorer til Gode paa Overdragerens Bekostning — dels Bestemmelsen i KL § 16 om, at Sælgeren i Tilfælde af kontant Salg, saafremt Køberen gaar fallit og Boet ikke indtræder i Kontrakten, kan kræve Salgsgegenstanden udleveret af Konkursboet. Skønt Loven bruger den Udtryksmaade, at Sælgerens Ejendomsret i saa Fald »ikke var at anse for opgivet, førend han erholdt Modpræstationen«, maa der nemlig siges at foreligge en Ydelse under en bristende Forudsætning.¹⁷

Selv om dette sidste anerkendes, kan man dog ikke uden videre fra KL § 16 slutte, at der gælder samme Regler om Virkningen af andre Forudsætningers Svigten. Dette var ganske vist en naturlig Slutning ud fra Lassens Forudsætningslære. Men efter den ovenfor udviklede Lære er der intet i Vejen for at opstille forskellige Regler om forskellige Grupper af Forudsætninger.

Den i KL § 16 hjemlede Løsning maa formentlig, saalænge KL § 16 bestaar, gennemføres som Hovedregel for alle de Tilfælde, hvor en Aftale om Overdragelse af Løsøre hæves efter Erlæggelsen paa Grund af Vederlagsydelsens Udeblivelse eller anteciperet Misligholdelse med Hensyn til Vederlaget.¹⁸ Det samme bør vistnok antages, hvor Forudsætningerne for en Overdragelse til en umyndig svigter, ved at Aftalen bliver ugyldig paa Grund af Umyndighed. Naar Mdhl § 44 under eet om begge Parter siger, at de »skal tilbagelevere« det modtagne, giver dette vel ogsaa nogen Støtte for, at Kravet i begge Tilfælde er af samme Karakter — og der er jo ingen Tvivl om, at den umyndiges Krav er et Vindikationskrav. — Iøvrigt maa den umyndige ogsaa vide, at hans Erhvervelse ikke er endelig, saalænge han selv ikke er bundet ved Aftalen.

Derimod er det tvivlsomt, om samme Regel bør gennemføres i Tilfælde, hvor Erhververen med Føje troede, at hans Erhvervelse var endelig i Orden, hvad han f. Eks. hyppig vil, hvis han har

¹⁷ Dette var Opfattelsen hos Lovens Forfattere og Jul Lassen, se *Lassen* I § 17 ved Note 14. Hvis man opstiller *condicio juris* som et særligt Begreb, er det dog muligt at henføre Tilfældet derunder. Naar man følger en objektiv Forudsætningslære, er der næppe Grund til at gennemføre en Sondring mellem *condicio juris* og de Forudsætninger, der er relevante uden særlig Tilkendegivelse i Kraft af udfyldende Retsregler.

¹⁸ Sml. *Lassen* I § 65.II.3. Undtagelse maa dog gøres i visse Tilfælde, jfr. *Lassen* i SpD I § 92.I.1.

modtaget en Ydelse, som blev erlagt i urigtig Formening om Skyld.¹⁹

Naar saa mange hævder som almindelig Regel, at Tilbagegivelseskravet kun er obligatorisk, er Grunden vistnok for en Del, at de ikke vil anerkende, at det overdragne kan vindiceres fra godtroende Trediemand, til hvem Erhververen har overdraget det. I dansk Ret er det dog næppe nødvendigt at give Vindikation her, selv om man i Almindelighed tillægger den, der har foretaget en ugyldig Overdragelse, Vindikationsret. Man maa formentlig selv uden positiv Hjemmel kunne antage, at der i Forudsætningstilfælde indtræder en eksstinktiv Godtroserhvervelse til Fordel for Trediemand, forsaavidt dette findes at være den rette Løsning.²⁰ De Lovbud, som hjemler Vindikation overfor godtroende Erhververe, angaar ikke Tilfælde af samme eller lignende Art. Det kan heller ikke udelukke Eksstinktion i Forudsætningstilfældene, om man med den ældre Lære antager, at den, der har overdraget under en Betingelse, normalt kan vindicere det overdragne fra godtroende Trediemand, naar Betingelsen svigter.²¹ Iøvrigt er det muligt, at der ogsaa i denne Henseende bør sondres mellem forskellige Grupper af Forudsætninger.²²

IV. Retsforholdet mellem Parterne, naar en eller begge har ydet.

Der opstaar en Række særlige Spørgsmaal om Parternes Mellemværende, naar Løftegiveren har erlagt sin Ydelse eller han som Part i en gensidig Kontrakt har modtaget den anden Parts Vederlagsydelse.²³

¹⁹ Se herom i Læren om *condictio indebiti*, Enkelte Kontrakter § 53. — Ogsaa *H Scheel* 297 f og *Stang* I § 36 Note 28 antager, at Virkningen ikke er den samme i alle Tilfælde.

²⁰ For Eksstinktion *Aagesen* 256 f, *Evaldsen* 56 f, *Matzen* 192 f, *Lassen* I § 17 v Note 14 b, *Vinding Kruse* ER III 1372 f, *EjdO* 105 ff (TfR 1924. 419 ff), U 1925 B.330, *O K Magnussen* i U 1925 B.297 f. Derimod *N Lassen* i TfR 1888.336, *Torp* Hovedp 70 f, *Torp-Grundtvig* 255 ff, 338, jfr ogsaa *Gjelsvik* TR 322.

²¹ Se om dette Spørgsmaal ovfr § 40 v Note 22—23.

²² Praxis har ikke taget afgørende Stilling til Spørgsmaalet i Almindelighed. U 1889.264, 1886.679 har nægtet Eksstinktion i Tilfælde af kontant Salg, hvis Forudsætning brister ved Vederlagets Udeblivelse, jfr ogsaa Forudsætningen i U 1908.101. Rent bortset fra, at disse ældre DD næppe vil blive betragtet som bindende, kan man ikke fra dem slutte, at alle Forudsætningstilfælde vil blive behandlet paa samme Maade. U 1933.1058 H anerkender Eksstinktion, men Tilfældet var vistnok af samme Art som dem, i hvilke Eksstinktion maa anerkendes ved betingede Overdragelser. Herhen hører ogsaa U 1906.56. Jfr ovfr § 40 v Note 38.

²³ Disse Spørgsmaal behandles navnlig af *Lassen* SpD 1897 § 147.111 og § 148.1.2, jfr dertil *N Cohn* i JT 1924.234 ff.

1. Hvis der er ydet og Ydelsen nu kan kræves tilbage, fordi dens Forudsætninger svigter, opstaar Spørgsmaalet, om Yderen ogsaa kan kræve de *Frugter*, Modtageren har faaet, eller endog kræve Erstatning for de Frugter, han kunde eller burde have faaet. Spørgsmaalet kan formentlig ikke uden videre løses efter de Grundsatninger, der er udviklet med Støtte i DL 5—5—4.²⁴ Det særlige Forhold mellem Parterne maa efter Omstændighederne kunne begrunde andre Resultater.

Naar der ses bort fra Ophævelse af gensidig bebyrdende Kontrakter, maa det formentlig antages, at Yderen ikke kan rejse noget Krav vedrørende Frugter, naar Modtageren var i begrundet god Tro i den Forstand, at han hverken saa eller burde indse, at hans Retserhvervelse var afhængig af en uvis Kendsgerning. Derfor vil den, der gør *condictio indebiti* gældende, som Regel ikke kunne rejse Krav om Frugter. — Der bortses fra Tilfælde, hvor Betalingen rammes af egentlige Ugyldighedsgrunde. — Men selv om Modtageren forstod, at hans Retserhvervelse var knyttet til en relevant Forudsætning om fremtidige Forhold, maa det formentlig være Hovedreglen, at Yderen ikke har noget Krav med Hensyn til Frugterne. Herfor taler en Analogi fra, hvad der anses for den almindelige Regel, naar en Ydelse er sket under en resolutiv Betingelse.²⁵ Hvis derimod Modtageren kommer i ond Tro, d v s maa forstaa, at en relevant Forudsætning for hans Retserhvervelse er bristet, og at han ikke har Ret til at beholde Ydelsen, maa han formentlig fra da af tabe Retten til Frugterne og ifalde Ansvar for de Frugter, han ved normal Omsorg vilde have faaet af Tingen. Særlig klart er Ansvaret, hvis han svigagtig skjuler for den anden Part, at Forudsætningen er bristet.

Tilsvarende Regler gælder formentlig om *Rente* af Pengeydelse og om Erstatning for *Afsavn*.²⁶ Naar Penge er betalt i urigtig For-

²⁴ Dette antog *Lassen* SpD 1897 § 147 ved Note 49—50, § 148 ved Note 21. Se derimod *N Cohn* i JT 1924.209, 235 f. Om de almindelige Regler se *Lassen* SpD 1897.823 ff, *Torp-Grundtvig* 230 ff, *Vinding Kruse* ER III 746 f.

²⁵ Jfr ovfr § 40 ved Note 21.

²⁶ Jfr *Lassen* l c. Om *Afsavn* se bl a U 1915.1023, der aabenbart antager, at grov Uagtsomhed ikke paadrager Ansvar.

mening om Skyld, kan den, der søger det betalte tilbage, derfor i Almindelighed ikke kræve Renter.²⁷

Hvis det drejer sig om en *gensidig bebyrdende Kontrakt* og en Part, der har erlagt sin Ydelse, hæver Kontrakten paa Grund af den anden Parts Misligholdelse, maa han formentlig kunne kræve afgivet de Frugter, den anden Part har høstet af Ydelsen.²⁸ De Frugter, Modtageren burde have høstet, maa Yderen formentlig som Regel kunne kræve Erstatning for i de Tilfælde, hvor han har Ret til at kræve Erstatning (enten Opfyldelsesinteresse eller negativ Kontraktsinteresse). Ogsaa her maa der gælde tilsvarende Regler om Renter²⁹ og om Erstatning for Afsavn.³⁰

Da Gbl § 62 kun handler om Forhalingsrente, kan den ikke udelukke videregaaende Forpligtelse til at betale Renter, der ikke er Forhalingsrenter. Ved Tilbagesøgning kan § 62 derfor heller ikke være til Hinder for, at Modtageren anses forpligtet til at betale Rente af det betalte fra Betalingsdagen.³¹

2. Nogen Tvivl volder ogsaa Spørgsmaalet, hvorvidt Yderen kan rejse Krav overfor Modtageren, naar der, efter at Ydelse er sket, er *indtruffet Begivenheder, der gør det umuligt at give Ydelsen tilbage*.

(a) Hvis det er *Penge*, der er ydet, maa Summen kunne kræves tilbage, selv om Pengene er *gaaet til Grunde*, før de blev blandet sammen med andre.³²

Hvis *andre Ydelser er gaaet tilfældig til Grunde*, maa det være Hovedreglen, at Yderen ikke har Krav paa Erstatning for dem.

Jul Lassen II § 147 ved Note 48 b vilde begrænse Reglen til de Tilfælde, hvor Modtageren var i god Tro, hvilket efter andre Udtalelser betød, at

²⁷ Saaledes om Skatter og Afgifter U 1923.803 H, 1876.294 H, 1929.841. L 149 10 April 1922 § 38 fraviger dog Reglen for sit Omraade. Om Gbl § 62 se ndfr ved Note 31.

²⁸ Hvis et vedvarende Forhold kun hæves for Fremtiden, gælder Reglen kun om Frugterne efter Misligholdelsen eller Ophævelsen.

²⁹ Jfr U 1892.318, der tilkendte en Køber 4 pCt Rente af den betalte Købesum, da Sælgeren var ansvarlig for Vanhjemmel.

³⁰ Jfr om Afsavn U 1885.246, der gav Sælgeren af fast Ejendom Erstatning for Afsavn, da han hævdede Købet paa Grund af Køberens Misligholdelse og krævede Erstatning.

³¹ L 6 April 1855 § 3, som efter *Lassens* Opfattelse normalt udelukkede Krav paa Renter, er ophævet ved Gbl § 60.

³² Jfr Erstatningsret § 13.

Modtageren var i god Tro med Hensyn til sin Besiddelse. Meningen hermed synes at have været, at Modtageren hverken indsaa eller burde indse, at Ydelsens Forudsætninger var bristet, og at hans Ret til at besidde Tingen dermed var ophørt. Udenfor disse Tilfælde skulde Modtageren være ansvarlig for Skade paa Tingen, medmindre Skaden ramte Tingen uafhængig af Besiddelsesforholdet. En saa streng Regel er dog næppe rimelig.

Modtageren bør formentlig ikke have Ansvar for tilfældig Skade, medmindre han enten i ond Tro har ladet den anden Part yde i Uvidenhed om Forudsætningens Urigtighed eller han har forsømt at gøre, hvad han burde, for at underrette den anden Part om Forudsætningens Svigten, eller han forsætlig eller uagtsomt har forsinket Afleveringen af den Ydelse, han modtog. Og det er endda tvivlsomt, om Ansaret bør række saa vidt. Det beror paa, hvorledes man stiller sig til den saakaldte *Casus mixtus* Regel.³³

De udviklede Grundsætninger bør formentlig ogsaa gennemføres, naar en Part hæver en gensidig Kontrakt eller træder helt tilbage fra den paa Grund af Misligholdelse fra den anden Side.³⁴ Hvis den misligholdende Part har modtaget en Ydelse, som ikke er Penge, er han derfor som Hovedregel ikke ansvarlig for hændelig Skade.³⁵

(b) Hvis Grunden til, at Ydelsen ikke kan gives tilbage, er at *Modtageren har raadet over det modtagne* ved Forbrug eller retlige Dispositioner, maa Modtageren ialfald betale Erstatning, hvis det er Penge, han har modtaget. Men han maa ogsaa betale Erstatning for andre Ydelser, hvis det allerede, før han foretog den afgørende Handling, var kendeligt for ham, at Forudsætningen svigtede. Bortset fra slige Tilfælde maa Hovedreglen være, at der kun haves Berigelseskrav mod Modtageren. Man plejer vel at antage, at der efter dansk Ret ikke kan rejses Berigelseskrav mod den, der har faaet Ydelsen i god Tro ved Overdragelse i levende Live.³⁶ Men

³³ Jfr derom Alm Del 138 med Henviisning, *Lassen* SpD 1897 § 145 ved Note 19.

³⁴ Jfr Alm Del 116. *Almén* § 57 ved Note 19 a og 44 hævdede, at Køberen var ansvarlig for Værdien af den Ydelse, han havde modtaget. Denne Lære ses ikke engang godkendt i Sverige. *Jul Lassen* antog, at man maatte anvende de almindelige Forudsætningsregler, og at Sælgeren derfor næppe kunde kræve Erstatning for hændelig Skade, hvis Køberen var i god Tro, se SpD I § 89 ved Note 55. BGB § 347 hjemler kun Erstatning for »Verschulden«. Det er tvivlsomt, hvorledes dette skal forstaaes.

³⁵ Jfr Alm Del 116.

³⁶ Jfr Erstatningsret 220 f.

denne Regel er blevet opstillet med Henblik paa Tilfælde, hvor Overdragelsen var bindende. Der ses ingen Grund til at give Modtageren samme Stilling, hvor Overdragelsen taber sin bindende Kraft. Disse Tilfælde er netop egnede til Gennemførelse af Berigelsesgrundsætningen.³⁷

Disse Regler maa formentlig ogsaa gælde, naar en Part hæver en gensidig Kontrakt paa Grund af Misligholdelse fra den anden Side. Kbl giver ingen Regler om Spørgsmaalet.³⁸

Hvis en Ting, som er købt mod kontant Betaling, undtagelsesvis overgives til Køberen uden Betaling og Køberen forbruger den eller iøvrigt raader saaledes over den, at den ikke kan gives tilbage, naar Sælgeren hæver Købet,³⁹ maa det imidlertid følge af de udviklede Regler, at Køberen skal erstatte Tingens Værdi. Kontantkøberen har formentlig ikke fri Ret til at raade over Tingen, før Betaling er sket.

(c) I denne Sammenhæng erindres om Betydningen af, at den Part, der vil hæve en gensidig Kontrakt, *har modtaget den anden Parts Ydelse*. I Almindelighed kan han kun hæve Kontrakten, naar han tilbagegiver Ydelsen.⁴⁰

Hvis Ydelsen har afkastet Udbytte maa han som Regel ogsaa tilbagegive det.⁴¹ Ansvar for Udbytte, som han ikke har høstet, men kunde eller burde have høstet, kan han derimod i Almindelighed ikke have, før han har hævet Kontrakten.

Det følger heraf, at den Part, der har modtaget Ydelsen, som Hovedregel afskæres fra at hæve Kontrakten, hvis han raader saaledes over Tingen, at den ikke kan gives tilbage uden væsentlig Forringelse.⁴² Reglen fraviges dog ikke blot, naar Tingen gaar tilfældig til Grunde, men ogsaa i flere andre Tilfælde, jfr Kbl § 58. Og hvor Modtageren efter Grundsætningen i Kbl § 58 kan hæve Kontrakten trods Ydelsens Undergang, er han som Hovedregel ikke forpligtet til at betale Erstatning.⁴³ Derimod maa han trods Tavsheden derom i Kbl være forpligtet til at afgive Berigelse, som han maatte have faaet paa den anden Parts Bekostning.⁴⁴

³⁷ *Lassen* SpD 1897.885 vilde endog paalægge Modtageren at erstatte Ydelsens Værdi i disse Tilfælde.

³⁸ Jfr *Lassen* i SpD I § 89.II.3.

³⁹ Om Beføjelsen hertil se Køb 80 f.

⁴⁰ Jfr nærmere Alm Del § 11.III.G, Køb 146 f, *Lassen* SpD 1897 § 148 ved Note 27, *Almén* § 57 ved Note 31, *Cohn* i JT 1924.235.

⁴¹ Jfr U 1897.763 om et Føl.

⁴² Alm Del 119 f, Køb 148.

⁴³ Se nærmere Køb 147 ff, hvor en speciel Undtagelse nævnes under Nr 2.

⁴⁴ Jfr Køb 148, *Lassen* i SpD I § 89 Note 41, *Almén* § 58 ved Note 81—86, *Cohn* i JT 1924.234 ff.

3. Hvis *Ydelsens Beskaffenhed paa Forhaand udelukker Tilbagegivelse*, men en relevant Forudsætning for Ydelsen svigter, maa det være Hovedreglen, at Yderen ikke har andre Krav end dem, der maatte følge af Berigelsesgrundsætningen eller de særlige Regler om Forbedring af andres Ting.⁴⁵

Hvis Forudsætningens Svigten blev klar for Modtageren, før der var ydet, og han maatte forstaa, at Yderen ikke vidste, at Forudsætningen svigtede, er det dog i Almindelighed rimeligt at kræve af Modtageren, at han saavidt mulig i Tide giver Yderen Oplysning om Forholdet. Har han forsømt, hvad der i Overensstemmelse med Tro og Love (*bona fides*) kan forlanges af ham, maa han blive forpligtet til at erstatte Yderen det Tab, han lider ved at yde i Uvidenhed om Forudsætningens Svigten, altsaa den negative Kontraktsinteresse.⁴⁶

4. Hvor en Ydelse skal gaa tilbage paa Grund af svigtende Forudsætninger, opstaar ofte det Spørgsmaal, om *Forbedring af Ydelsen* giver Modtageren noget Krav paa Godtgørelse. Dette maa formentlig afgøres efter de almindelige Regler om Forbedring af fremmede Ting. Hvis Modtageren ved Forbedringen hverken indsaa eller burde indse, at den paagældende relevante Forudsætning kunde svigte, maa han have samme Krav paa Godtgørelse som andre Besiddere i begrundet god Tro.⁴⁷

Samme Godtgørelsesret maa indrømmes, naar det er aftalt eller forudsat mellem Parterne, at Modtageren skal være berettiget til at forbedre Tingen, allerede mens Stillingen er uvis. Det sidste er ikke ualmindeligt ved Salg af fast Ejendom, naar Køberen tiltræder Ejendommen, inden han faar ubetinget Skøde.⁴⁸

Bortset fra disse Tilfælde kan den, der giver Ydelsen tilbage, i Almindelighed ikke have andet end *jus tollendi*. Den, der hæver en gensidig Kontrakt paa Grund af Misligholdelse, kan dog rejse videregaaende Krav paa Godtgørelse af sine Udgifter, naar Betingelserne for at kræve Erstatning foreligger enten efter Reglerne om Erstatning for Ikke-Opfyldelse eller efter Reglerne om negativ Kontraktsinteresse.

⁴⁵ Jfr U 1907.988 H, Enkelte Kontrakter § 53.IV, *Lassen* SpD 1897 § 147.IV. Se iøvrigt Erstatningsret § 28, især II.B, *Vinding Kruse* ER II 404 ff, 417 ff. Ved gensidige Kontrakter maa der dog vistnok undertiden indrømmes videregaaende Krav, se Alm Del 116 ff.

⁴⁶ Jfr *Lassen* SpD 1897 § 147.IV. Sml om Ugyldighed ovfr § 24 efter Note 65.

⁴⁷ Jfr *Lassen* SpD 1897 § 148 ved Note 22, men noget videregaaende *Evaldsen* SpD 33 f, samt Henvisninger i Note 45.

⁴⁸ Se om dette sidste Spørgsmaal *Vinding Kruse* ER II 423 f og Noter dertil samt Artikler i U 1932 B.105, 129, 165.

§ 43.

**Kan en Aftale binde den ene Part, naar den ikke
binder den anden?**

I. *Gensidig bebyrdende Aftaler.*

Naar en Aftale indeholder Løfter fra begge Sider, idet begge Parter erlægger eller lover en Ydelse, opstaar der ofte et ejendommeligt Afhængighedsforhold mellem de to Løfter. Særlig stærkt er Afhængighedsforholdet, hvor *hver Parts Ydelse eller Tilsagn maa opfattes som Vederlag for den anden Parts* (gensidig bebyrdende Aftaler).¹ Afhængighedsforholdet viser sig paa en Række Punkter.² Her skal kun undersøges, hvorvidt den Omstændighed, at Aftalen ikke binder den ene Part, bevirker, at den anden heller ikke bliver bundet.³

A. *Den ene Parts Løfte er ugyldigt.*

De Omstændigheder, der gør det ene Løfte ugyldigt, bevirker ofte, at det andet ogsaa bliver ugyldigt. Som Eks kan nævnes, at Trediemand voldelig har fremtvunget begge Løfter, eller at begge Løfter er ugyldige som stridende mod Lov eller Ærbarhed, eller at den ene Parts Afsindighed eller Uudviklethed udelukker saavel hans Bundethed som Retserhvervelse.⁴ Ogsaa Formmangler gør i Reglen hele Aftalen ugyldig.⁵ Fremdeles erindres, at en Akcept, der er ugyldig, fordi den kendeligt ikke stemmer med Akceptantens Vilje, maa betragtes som uoverensstemmende Akcept og derfor bevirker, at Tilbudet falder bort.⁶

Selve den Omstændighed, at den ene Part ikke er bundet, bevirker p d a S ikke med Nødvendighed, at den anden Part heller ikke er det, jfr ovfr § 24.VIII. — Lovgivningen indeholder ogsaa

¹ Jfr *Ussing* i SpD I § 77 Note 20, Forudsætninger 134.

² Se herom navnlig Alm Del § 11, *Lassen* I § 42 v Note 10 a og 32—34, § 65.II.2 (m yderligere Henviisn), § 65 v Note 19.

³ Herom I Udg § 26, *Lassen* I § 17.III.1, *Ernst Møller* 78 f, *Ussing* Forudsætninger 134 f.

⁴ Jfr ovfr § 13.I.A.3 og § 6.I.C.

⁵ Ovfr § 24 v Note 42, jfr S 106.

⁶ Jfr ovfr § 17 v Note 57. Se fremdeles om Forudsætninger ndfr efter Note 17.

flere Eksempler herpaa, hvoraf det vigtigste er Mdhl § 43, der nærmere omtales nedenfor. — Det er formentlig Hovedreglen, at den anden Part er bundet, undtagen hvor Forudsætningssynspunktet fører til at frigøre ham. Men Aftalens to Bestanddele er saaledes sammenknyttet, at den ene Part ikke kan holde Medkontrahenten fast ved Aftalen, samtidig med at han erklærer sig løst fra den og nægter at opfylde den fra sin Side.

I det enkelte stiller Sagen sig saaledes:

Hvis den ene Parts Løfte er ugyldigt, fordi det er fremkaldt ved Tvang, Svig eller Udnyttelse⁷ fra den anden Parts Side, er denne bundet, saafremt Medkontrahenten forlanger Aftalen opfyldt (fastholder Aftalen),⁸ hvilket han kun kan gøre, naar han godkender sit eget Løfte. Hvis han derimod erklærer sig løst fra Aftalen, bortfalder ogsaa den anden Parts Forpligtelse.

Det samme maa normalt gælde, naar den ene Parts Løfte iøvrigt er ugyldigt, fordi den anden kendte Ugyldighedsgrunden, da han afgav sit Løfte.⁹ I saa Fald skuffes han jo ikke i sine Forventninger; der er ingen Forudsætning, der svigter. For det Tilfælde, at den ene Part var umyndig, kan den anden Part dog ifølge Mdhl § 43.2⁰ — bortset fra Aftaler om den umyndiges personlige Arbejde — træde tilbage fra Aftalen, naar det viser sig, at den ikke godkendes.¹⁰ Mdhl gaar nemlig ud fra, at det har været aftalt eller forudsat, at Godkendelse skulde indhentes. En tilsvarende Regel maa følges i visse andre Tilfælde, hvor der foreligger en Mangel, der forudsættes senere at kunne afhjælpes.¹¹

Bortset fra disse Grupper af Tilfælde maa Hovedreglen være, at den uforpligtede Parts Medkontrahent kan træde tilbage fra Aftalen, jfr Mdhl § 43.1⁰.¹² Det er en typisk bestemmende Forudsætning, at den anden Part bindes, og det er klart, at denne Forud-

⁷ Det samme maa formentlig gælde om andet til Erstatning forpligtende Forhold.

⁸ Jfr U 1908.643.

⁹ Denne sidste Betingelse maa formentlig opfyldes ogsaa i de Tilfælde, hvor Aftl § 33 er anvendelig. Afvigende tilsyneladende *Lassen* I § 17 v Note 33.

¹⁰ Om denne Bestemmelse se *Borum* Personretten 70 ff, *Bentzon* PR 77 ff, *Ussing* i U 1923 B.133 f.

¹¹ Dette kan efter Omstændighederne gælde om Formmangler.

¹² Jfr herved U 1917.846 H, *Ussing* i U 1923 B.133, *Borum* lc 68 f.

sætning i Almindelighed maa være relevant. Mdhl § 43 afskærer dog Tilbagetræden, efter at Aftalen er godkendt eller bindende opfyldt fra den umyndiges Side. En tilsvarende Undtagelse bør vistnok anerkendes ved andre Ugyldighedsgrunde,¹³ medmindre det efter Retshandelens Beskaffenhed maa antages at være en bestemmende Forudsætning, at den engang sluttede Aftale staar fast, og at dens Skæbne ikke er overladt til Medkontrahentens senere Overvejelser.¹⁴ — I Ydertilfælde maa Grundsætningen i Aftl § 33 iøvrigt kunne paaberaabes til at udelukke, at den Part, hvis Løfte var ugyldigt, ved senere Opfyldelse fastholder den anden ved Aftalen.¹⁵ — Udenfor Mdhl's Omraade maa det endelig være udelukket at træde tilbage, naar den paagældende af særlige Grunde ikke har lagt afgørende Vægt paa, at Medkontrahenten blev forpligtet.¹⁶

B. Den ene Part ikke bundet paa Grund af svigtende Forudsætninger.

Om det Tilfælde, at den ene Parts Løfte er knyttet til en (relevant) Forudsætning,¹⁷ gælder der ikke tilsvarende Regler. Derimod maa der gælde lignende Regler som om betingede Løfter. Hvis Akcepten er knyttet til en Forudsætning, som Akceptantens Løfte ifølge Tilbudet ikke skulde være knyttet til, foreligger der uoverens-

¹³ Endnu videre gaar U 1894.4 H. Analogien af Mdhl § 43 synes dog at give god Grund til at fravige dette Præjudikat, jfr om Dommen *Lassen* I § 17 Note 16 c.

¹⁴ Jfr U 1898.199. Der tænkes paa de Tilfælde, hvor en forsinket eller uoverensstemmende Akcept ikke kan behandles som et nyt Tilbud, jfr ovfr S 66. Ved indskrænkende Fortolkning kan man vistnok undergive Mdhl § 43 en tilsvarende Begrænsning, jfr *Borum* I c 70, sml *Ussing* i U 1923 B.134 Note 6, *Bentzon* PR 78 samt næste Note.

¹⁵ Naar den uforpligtede Part skynder sig at opfylde, fordi han har erfaret en Kendsgerning, der gør det klart, at Aftalen vil være i særlig Grad til hans Fordel, maa den anden Part efter Omstændighederne kunne paaberaabe sig Grundsætningen i Aftl § 33, og det vistnok endogsaa indenfor Mdhl's Omraade, jfr *Borum* I c 70.

¹⁶ Altsaa naar Forudsætningen ikke har været »bestemmende«, jfr ovfr § 41 v Note 14 og 38. Naar den, der modtager et Tilbud, afgiver en bevidst uoverensstemmende Akcept, kan der efter Omstændighederne være Føje til at antage, at han vil være bundet uden ny Akcept fra Tilbyderen, blot paa Betingelse af, at denne vælger at erlægge, sml *Lassen* I § 17 v Note 21.

¹⁷ Det forudsættes, at Løftet ikke rammes af Aftl § 33 eller andre Ugyldighedsgrunde.

stemmende Akcept. Hvis et Tilbud er knyttet til en Forudsætning,¹⁸ men Akceptanten overser dette og giver ren Akcept, er Akceptanten dog bundet ved sin Akcept, medmindre hans Vildfarelse er kendelig. Tilbudet kan kun akcepteres med de Forudsætninger, hvortil det er knyttet.¹⁹ Men dersom Forudsætningen svigter og Tilbyderen erklærer sig løst fra sit Løfte, ophører ogsaa Akceptantens Bundethed.

II. *Aftaler, der ikke er gensidig bebyrdende.*

Tilsvarende Regler maa tildels gælde om andre Aftaler, hvorved begge Parter erlægger eller lover en Ydelse.²⁰ Ved rentefrit Laan til Eje, Forvaring uden Vederlag, Laan til Brug og andre Aftaler om Ydelse og Tilbagegivelse maa det saaledes antages, at den, der har lovet at overgive en anden en Ting, under de ovenfor nævnte Betingelser kan fragaa Løftet, hvis den andens Løfte om Tilbagegivelse er ugyldigt. For den, der skal modtage Tingen, vil det derimod sjældnere være en afgørende Forudsætning, at Medkontrahenten har forpligtet sig til at overgive den.

¹⁸ Hermed menes, at Forudsætningen opfylder Betingelserne for at være relevant.

¹⁹ Jfr *Lassen* i TfR 1896.326.

²⁰ Sml *Ussing* Forudsætninger 140 f, jfr 139 v Note 19.

FORKORTELSER

I. Litteratur forkortet ved Hjælp af Forfatternavne.

- Aagesen*: Aagesen Indledning til den danske Formueret. Kbhvn 1881.
- Aagesen Bidrag*: Aagesen Bidrag til Læren om Overdragelse af Ejendomsret og andre tinglige Rettigheder. Universitetsprogram. Kbhvn 1866.
- Aagesen Program 1871*: Aagesen Bemærkninger om Rettigheder over Ting. 1ste Række. Universitetsprogram. Kbhvn 1871.
- Aagesen Program 1872*: Aagesen Fortsatte Bemærkninger om Rettigheder over Ting, navnlig om Ejendomsrettens Begreb. Universitetsprogram. Kbhvn 1872.
- Aagesen RR*: Aagesen Forelæsninger over den romerske Privatret. Kbhvn 1892.
- Aagesen Singulærsukcession*: Aagesen Om Singulærsukcession i Formue-rettigheder inter vivos. Kbhvn 1879.
- Almén*: T Almén Om köp och byte av lös egendom. Kommentar 3 uppl. ombes. av Rudolf Eklund I-II. Stockholm. 1934.
- Almén Avtl*: T Almén Lagen om Avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område. Stockholm 1916.
- Almén-Eklund*: Tore Almén och Rudolf Eklund Lagen om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område. 4 uppl. Stockholm 1940.
- Anson*: Anson Principles of the English Law of Contracts. 15 ed. Oxford 1920.
- Aubert*: Fr Hallager Den norske Obligationsrets almindelige Del. Omarbejdet og forøget Udgave af nogle Afsnit af »Den norske Obligationsret». Ved L M B Aubert. Christiania 1897.
- Aubert SpD*: Aubert Den norske Obligationsrets specielle Del. I. 2 Udg ved Rygh. Kristiania 1901. II. 2 Udg ved Hambro. Kristiania 1905.
- Aubry et Rau*: Aubry et Rau Cours de droit civil français. 4 éd. Paris.
- Baudry-Lacantinerie XII*: Baudry-Lacantinerie et Barde Traité théorique et pratique de droit civil. 3 éd. Des obligations. Tome I. 1906.
- Benckert*: K Benckert Om exstinktiva förvärv av lös egendom i god tro. I—II. Stockholm 1925.
- Benjamin*: Benjamin Sale of personal property. 3 ed. London 1884.
- Bentzon AR*: V Bentzon Den danske Arveret. 3 Udg under Samarbejde med Poul Plate. Kbhvn 1931.

- Bentzon ARI*: V Bentzon Almindelig Retslære. Kbhvn 1904.
- Bentzon FAL*: A Drachmann Bentzon Lov om Forsikringsaftaler. Kbhvn 1931.
- Bentzon FR²*: V Bentzon Den danske Familieret. 2 Udg. Kbhvn 1916.
- Bentzon FR I*: Bentzon Familieretten. I. Ægteskabets Indgaaelse og Op-
løsning. Kbhvn 1924.
- Bentzon PR*: V Bentzon Personretten. 3 Udg under Medvirkning af Poul
Plate. Kbhvn 1930.
- Björling*: C G Björling Lärobok i civilrätt. 4 uppl. Lund 1918.
- Bowstead*: W Bowstead A digest of the law of agency. 2 ed. London 1898.
- Bugge eller Bugge Aftl*: Nic L Bugge Avtaleloven. 2 utg. Oslo 1930.
- Chydenius*: W Chydenius Finsk kontraktsrätt. 2 uppl. I. 1916, II. 1925.
Helsingfors.
- Corneliussen*: C Corneliussen Vildfarelse som Ugyldighedsgrund ved Formue-
retshandler inter vivos efter engelsk-amerikansk Ret. Kristiania 1915.
- Demogue*: René Demogue Traité des obligations en général. Paris 1923—25.
- Dernburg*: H Dernburg Das bürgerliche Recht des deutschen Reichs u
Preussens. I. 2 Aufl 1902. II. 1 u 2 Aufl 1899.
- Dernburg Pandekten*: H Dernburg Pandekten. 3 Aufl.
- Deuntzer FR*: Deuntzer Den danske Familieret. 4 Udg. Kbhvn 1899.
- Deuntzer Fuldmagt*: Deuntzer Om Fuldmagt og dermed beslægtede Forhold.
Kbhvn 1872.
- Deuntzer SkR*: Deuntzer Den danske Skifteret. Kbhvn 1885.
- Dige Bevis*: Palle H Dige Bevis i Kontraktsforhold. Kbhvn 1945.
- Ehrenzweig*: Ehrenzweig System des österreichischen allgemeinen Privat-
rechts. I Bd. 1 Hälfte. Wien 1925.
- Ekström*: F W Ekström Privaträttens allmänna läror. Helsingfors 1922 ff.
- Enneccerus*: Lehrbuch des Bürgerlichen Rechts. I.1. Einleitung, Allgemeiner
Teil. Von Ludwig Enneccerus. 11 Bearbeitung. Marburg 1926.
- Enneccerus-Lehmann*: Lehrbuch des Bürgerlichen Rechts. II. Recht der
Schuldverhältnisse. Von Ludwig Enneccerus. 12 Bearbeitung v Hein-
rich Lehmann. Marburg 1932.
- Eschelsson*: E Eschelsson Om Skuldebref enligt svensk rätt. Stockholm
1912.
- Evaldsen*: Evaldsen Forelæsninger over Obligationsrettens almindelige Del.
1 Udg (litograferet).
- Evaldsen Fortolkning*: Evaldsen Fortolkning af Vekselloven. Kbhvn 1881.
- Evaldsen Fuldmagt*: Evaldsen Bidrag til Læren om Fuldmagt og dermed
beslægtede Retsforhold. Kbhvn 1872.
- Gjelsvik Innledning*: N Gjelsvik Innledning i retsstudiet. 2 utg. Oslo 1924.
- Gjelsvik TR*: N Gjelsvik Norsk tingsrett. 3 utg ved Erik Solem. Oslo 1936.
- Gjelsvik Vildf*: N Gjelsvik Den norske Privatrets Lære om Vildfarelsens
Indflydelse paa Retshandlers Gyldighed. Kristiania 1897.
- Gierke*: O Gierke Der Entwurf eines bürgerlichen Gesetzbuchs und das
deutsche Recht. Leipzig 1889.

- Goldschmidt System*: L Goldschmidt System des Handelsrechts. 4 Aufl. Stuttgart 1892.
- Goos*: C Goos Forelæsninger over den almindelige Retslære. I—II. Kbhvn 1885 og 1892.
- Goos Str SpD*: C Goos Den danske Strafferets specielle Del. Kbhvn 1895 og 1896.
- Gram*: F T J Gram Den danske Formueret. 2 Del 1 Bind. Om Fordringsretsforholdene i Almindelighed. Kbhvn 1860.
- Gram SpD*: F T J Gram Den danske Formueret. 2 Del 2 Bind. Om de enkelte Fordringsretsforhold i Særdeleshed. Kbhvn 1864.
- G W Gram*: Den nordiske Obligationsrets almindelige Del (i nordisk Retsencyklopædi II). Kbhvn 1888.
- Grundtvig*: L A Grundtvig Om Reklamation i Formueretsforhold. Kbhvn 1903.
- Grundtvig Kbl*: L A Grundtvig Lov om Køb af 6 April 1906. Kbhvn 1906.
- Hage*: Hages Haandbog i Handelsvidenskab. 5 Udg v K Riis-Hansen. 1926.
- Hagerup*: Fr Hagerup Om Køb og Salg. Kristiania 1884.
- Hagerup Panteret*: Fr Hagerup Den norske Panteret 3 Udg. Kristiania 1917.
- Hallager-Aubert*: Hallager Den norske Obligationsret. 2 gennemsete Oplag ved Aubert. I—II. Christiania 1879.
- Hasselrot Jur S*: Berndt Hasselrot Juridiska Skrifter. I—X. 1921—24.
- Hindenburg*: A Hindenburg om Køb og Salg. 2 Udg. Kbhvn 1903.
- Hult CivSp*: Phillips Hult Civilrättsliga spørgsmål. Stockholm 1939.
- Hvidt Aftl*: V Hvidt Lov om Aftaler og andre Retshandler paa Formuerettens Omraade. Kbhvn 1924.
- Hällström Villfarelse*: Erik af Hällström Om Villfarelse såsom divergens mellan vilja och förklaring. Helsingfors 1931.
- Illum AFR*: Knud Illum Forelæsninger over almindelig Formueret. 2 Udg. Aarhus og Kbhvn 1939.
- Illum ArbR*: Knud Illum Den kollektive Arbejdsret. Kbhvn 1939.
- Jaeger*: E Jaeger Kommentar zur Konkursordnung. 5 Aufl. I. 1916, II. 1914. Berlin.
- Karlgrén AvtSp*: Hjalmar Karlgrén Avtalsrättsliga spørgsmål. Lund 1940.
- Karlgrén Studier*: Hjalmar Karlgrén Studier i allmän avtalsrätt. Lund 1935.
- Knoph Hensikten*: R Knoph Hensiktens betydning for grensen mellem rett og urett. Kristiania 1921.
- Köersner Avtal*: A Köersner Obligationsrättskommitténs förslag till lag om avtal m m. Stockholm 1915.
- Kruse, Vinding, Ejdo*: Vinding Kruse Ejendomsrettens Overgang. Særtryk af TfR 1924. Kristiania.
- Kruse, Vinding, ER*: Vinding Kruse Ejendomsretten. I—V. Kbhvn 1929—33.
- Kruse, Vinding, Noter*: Fr Vinding Kruse Noter til Ejendomsretten. Kbhvn 1939.
- Kruse, Vinding, TLKomm*: Vinding Kruse Tinglysningsloven. Kommentar. 2 Udg. Kbhvn 1933.

- J E Larsen*: J E Larsen Samlede Skrifter. II Afd. II Bind. Forelæsninger over den danske Obligationsret. Kbhvn 1858.
- Lassen I*: Jul Lassen Haandbog i Obligationsretten. Almindelig Del. 3 Udg. Kbhvn 1917—20.
- Lassen Nullitet*: Jul Lassen Nullitet og Anfægtelighed (i Københavns Universitets Festskrift i Anledning af Kirkens Reformation 1899 og i Udvalgte Afhandlinger).
- Lassen RR*: Jul Lassen Forelæsninger over romersk Privatret. Kbhvn 1899—1904.
- Lassen RR (Læreb)*: Jul Lassen Lærebog i romersk Privatret. 3 Udg. Kbhvn 1924.
- Lassen SpD 1897*: Jul Lassen Haandbog i Obligationsretten. Speciel Del. Kbhvn 1897.
- Lassen SpD 1912*: Jul Lassen Lærebog i Obligationsrettens specielle Del. Kbhvn 1912.
- Lassen SpD 1924*: Samme Værks 3 Udg ved Henry Ussing. Kbhvn 1924.
- Lassen SpD I*: Jul Lassen i Jul Lassen og Henry Ussing Haandbog i Obligationsretten. Speciel Del. I. Gave, Køb og Bytte. Kbhvn 1923.
- Leake*: Leake An elementary digest of the law of contracts. London 1878.
- Lundstedt Obl I*: A V Lundstedt Obligationsbegreppet. Förra Delen. Uppsala 1929.
- Lundstedt Obl II*: A V Lundstedt Obligationsbegreppet. Senare delen, första häftet. Uppsala 1930.
- Lundstedt Tredjemansafal*: A V Lundstedt Aftal angående prestation till tredjeman. Lund 1908—09.
- Lyon-Caen et Renault*: Lyon-Caen et Renault Traité de droit commercial. 5 éd. Paris.
- Matzen*: Matzen Forelæsninger over den danske Tingsret. 2 Udg. Kbhvn 1884.
- Munch-Petersen DRpl*: Munch-Petersen Den danske Retspleje. I—V. 2 Udg. Kbhvn 1923—26.
- Munch-Petersen Pr*: Munch-Petersen Den danske Civilproces. 1 Afd. Kbhvn 1906.
- E Møller* eller *E Møller Forudsætninger*: Ernst Møller Forudsætninger. Kbhvn 1894.
- Nellemann*: Nellemann Den ordinaire civile Procesmaade. 4 Udg. Kbhvn 1892.
- Nordling*: Anteckningar efter Prof E V Nordlings föreläsningar i svensk civilrätt. Allmänna delen. Utg af Jur. Föreningen i Upsala 1891.
- Oertmann*: Paul Oertmann Kommentar zum bürgerlichen Gesetzbuch. I. Allgemeiner Teil. 3 Aufl. Berlin 1927. II. Recht der Schuldverhältnisse. 5 Aufl. Berlin 1928—29.
- Oser*: Kommentar zum schweizerischen Zivilgesetzbuch. Von Egger u. a. 2 Aufl. V. 1—2. Das Obligationenrecht. Von H Oser u W Schönenberger. Zürich 1929, 1936.

- Planck*: Planck's Kommentar zum bürgerlichen Gesetzbuch. 4 Aufl. I. Berlin 1913. II. Berlin 1914—28.
- Planiol*: M Planiol Traité élémentaire de droit civil. 7 éd. Paris 1915 ff.
- Planiol-Ripert VI*: M Planiol et G Ripert Traité pratique de droit civil français. Tome VI. Paris 1930.
- Platou*: O Platou Privatrechts almindelige Del. Kristiania 1914.
- Pollock*: Pollock Principles of contract. 9 ed. London 1921.
- Prochownick*: Das bürgerliche Recht Englands. Kommentar v G Schirrmeyer, fortgeführt von W Prochownick. I—II. Berlin 1906—26.
- Rabel Warenkauf*: Ernst Rabel Das Recht des Warenkaufs. I. Berlin u Leipzig 1936.
- Rode*: Domme og Responsa i Handelssager 1874—1884. Udgivne af Vilh Rode. Kbhvn 1885.
- H Scheel*: H Scheel Forelæsninger over norsk Tingsret. Christiania 1912.
- Schrevelius*: Schrevelius Lärobok i Sveriges almäna nügällande civil-rätt. 1844—57.
- Serlachius*: J Serlachius Lärobok i obligationsrättens allmänna del enligt finsk rätt. Helsingfors 1902.
- Stang I*: Fr Stang Indledning til Formueretten. 3 utg. Oslo 1935.
- Stang I¹*: Fr Stang Norsk Formueret. I. Indledning til Formueretten. Kristiania 1911.
- Stang I²*: Samme Værk. 2 Utg. 1 Halvdel. Kristiania 1921.
- Stang Vildfarelse*: Fr Stang Om Vildfarelse og dens Indflydelse efter norsk Privatrete paa en Retshandels Gyldighed. Kristiania 1897.
- Stang-Solem*: Fr Stang Av kontraktsrettens specielle del. Gave, kjøp, avbetalingskjøp, bytte. Utgitt av Erik Solem. Oslo 1942.
- Staub*: H Staub Kommentar zum Handelsgesetzbuch. 9 Aufl. 1912—13.
- Torp Hovedp*: C Torp Hovedpunkter af Formuerettens almindelige Del. 2 Udg. Kbhvn 1900.
- Torp StrR*: C Torp Den danske Strafferets almindelige Del. Kbhvn 1905.
- Torp-Grundtvig*: C Torp Dansk Tingsret. 2 Udg ved L A Grundtvig. Kbhvn 1905.
- Trygger*: Trygger Om fullmakt såsom civilrättsligt institut. 1884.
- v Tuhr BürgR*: A von Tuhr Der allgemeine Teil des deutschen bürgerlichen Rechts. II Band. 1 Hälfte. 1914. II Band. 2 Hälfte. 1918.
- v Tuhr SchwOR*: A von Tuhr Allgemeiner Teil des schweizerischen Obligationenrechts. Tübingen 1924—25.
- Tybjerg*: E Tybjerg Om Bevisbyrden. Kbhvn 1904.
- Undén Pant*: Östen Undén Om panträtt i rättigheter. 2 uppl. Lund 1923.
- Undén Sak I*: Östen Undén Svensk sakrätt. I. Lös egendom. Lund 1927.
- Undén Sak II*: Samme Værk, II. Fast egendom. Förra avd. 2 uppl. Lund 1944.
- Ussing Forudsætninger*: Henry Ussing Bristende Forudsætninger. Kbhvn 1918.
- Ussing Noter*: Noter til Jul Lassens Haandbog i Obligationer almindelig Del. Af Henry Ussing. Kbhvn 1924.
- Ussing SpD I*: Henry Ussing i SpD I (se ndfr II).

- Wharton*: Wharton A commentary on the law of contracts. Philadelphia 1882.
- Windscheid* eller *Windscheid-Kipp*: Windscheid Lehrbuch des Pandektenrechts. 9 Aufl. Bearb v Kipp. 1906.
- Øllgaard*: H Øllgaard A S Ørsteds Indflydelse paa den videnskabelige Behandling af den dansk-norske Privatret. Kbhvn 1887.
- Ørsted Hdbg*: A S Ørsted Haandbog over den danske og norske Lovkyndighed. (I Anders Sandøe Ørsted Skrifter i Udvalg, Ved Troels G Jørgensen, Første Afdeling, 1930, kan de paagældende Steder findes ved Hjælp af Originaludgavens Sidetal, se navnlig S 401 ff).

II. Andre Forkortelser.

- Afbtl.....Lov om Køb paa Afbetaling Nr 244 af 8 Maj 1917.
- AfR.....Arkiv for Retsvidenskaben og dens Anvendelse.
- Aftaler 1 Udg.....Henry Ussing Aftaler paa Formuerettens Omraade, Kbhvn 1931.
- Aftl.....Lov om Aftaler og andre Retshandler paa Formuerettens Omraade Nr 242 af 8 Maj 1917.
- Akl.....Lov om Tvangsakkord udenfor Konkurs af 14 April 1905.
- Alm Del.....Henry Ussing Dansk Obligationsret. Almindelig Del. 2 Udgave. Kbhvn 1942.
- ArchCivPr.....Archiv für die civilistische Praxis.
- Arvefr.....Fr 21 Maj 1845.
- Bankl.....Lov om Banker i Bek 254 25 Juli 1938.
- BGB.....Bürgerliches Gesetzbuch für das deutsche Reich.
- BGB Entw.....Entwurf eines bürgerlichen Gesetzbuches für das deutsche Reich. I Lesung. 1888.
- BGB Mot.....Motive zu dem Entwurfe eines bürgerlichen Gesetzbuches für das deutsche Reich. 1888.
- BGB Prot.....Protokolle der Kommission für die zweite Lesung des Entwurfs des bürgerlichen Gesetzbuchs. 1897—99.
- C c.....Code civil (fransk).
- C comm.....Code de commerce (fransk).
- Cod.....Codex Justinianus.
- d.....dansk.
- Dig.....Digesta.
- DL.....Kong Christian den Femtis Danske Lov.
- Enkelte Kontrakter Henry Ussing Enkelte Kontrakter (Dansk Obligationsret. Speciel Del II). Kbhvn 1940.
- Erstatningsret.....Henry Ussing Erstatningsret. Nyt Optryk. Kbhvn 1944.
- FAL.....Lov om Forsikringsaftaler Nr 129 af 15 April 1930.
- I Udg.....Aftaler 1 Udg (ovfr).

- Gbl.....L om Gældsbreve 146 13 April 1938.
H.....(Dom af) Højesteret.
HGB.....(tysk) Handelsgesetzbuch 1897.
HT.....Højesteretstidende.
JA.....Juridisk Arkiv.
JahrbDogm.....(Jherings) Jahrbücher für die Dogmatik des.....Rechts.
JT.....(med Romertal) Juridisk Tidsskrift, udg af A S Ørsted
m fl.
JT.....(med Aarstal) Juridisk Tidsskrift, udg af N Cohn m fl.
JU.....Juridisk Ugeskrift.
Kbl.....Lov om Køb af 6 April 1906.
KL.....Lov om Konkurs m m af 25 Marts 1872.
Kmsl.....Lov om Kommission, Handelsagentur og Handels-
rejsende Nr 243 af 8 Maj 1917.
KO.....Konkursordnung für das deutsche Reich.
Køb.....Henry Ussing Køb (Dansk Obligationsret. Speciel Del
I). Kbhvn 1939.
Lejel.....Lov om Leje i Bek 266 29 Maj 1943.
Mdhl.....Lov om Umyndighed og Værgemaal Nr 277 af 30 Juni
1922.
Mhjl.....Lov om Retsforholdet mellem Husbond og Med-
hjælpere i Bek Nr 270 af 16 Juni 1941.
Mot.....Motiver.
n.....norsk.
NFT.....Nordisk Forsikringstidsskrift.
NjA.....Nyt juridisk Arkiv (dansk).
NJA.....Nytt juridiskt Arkiv. Avd I. (svensk).
NjT.....Nyt juridisk Tidsskrift.
NRt.....Norsk Retstidende.
Oestr.....Das allgemeine bürgerliche Gesetzbuch für Oesterreich.
OR.....Schweizerisches Obligationenrecht v 30 März 1911.
(OR).....efter Domscitater: Overretsdøm.
RegL.....Lov om Skibes Registrering (af 1 April 1892) i Bek.
Nr. 103 4 Maj 1927.
Resp.....Svarskrivelse fra Grossererersocietetet.
Rev trim.....Revue trimestrielle de droit civil. Paris.
RG.....Entscheidungen des Reichsgerichts in Zivilsachen.
Rpl.....Lov om Rettens Pleje i Bek Nr 212 1 Okt 1936.
Schl.....Schlegel Samling af Højesteretsdomme.
SHT.....Sø- og Handelsretstidende.
Sparekassel.....L om Sparekasser i Bek 255 25 Juli 1938.
SpD I.....Jul Lassen og Henry Ussing Haandbog i Obligations-
retten. Speciel Del I. Gave, Køb og Bytte. Kbhvn 1923.
SpD 1931.....Jul Lassen Lærebog i Obligationsrettens specielle Del.
4 Udgave ved Henry Ussing. Kbhvn 1931.

Stpl.....	Lov om Stempelafgift i Bek Nr 99 23 April 1929.
Strl 1866.....	Almindelig borgerlig Straffelov af 10 Februar 1866.
Strl.....	Borgerlig Straffelov af 15 April 1930.
sv.....	svensk.
SvJT.....	Svensk Juristtidning.
Sølov.....	Sølov i Bek Nr 319 1 Dec 1937.
TfR.....	Tidsskrift for Retsvidenskab.
TfRvæs.....	Tidsskrift for Retsvæsen.
TJFF.....	Tidsskrift utgiven av Juridiska Föreningen i Finland.
TL.....	Lov om Tinglysning Nr 111 af 31 Marts 1926.
U.....	Ugeskrift for Retsvæsen.
Ung E.....	Gesetzentwurf eines bürgerlichen Gesetzbuchs für Ungarn. 1914.
Vxl.....	Veksellov Nr 68 af 23 Marts 1932.
ZGB.....	Schweizerisches Zivilgesetzbuch.
ØL.....	(Dom af) Østre Landsret.

I Henvisningerne i Noterne udelades »Side« foran Sidetæl. Ved Citater af Lovbøger udelades »§« eller »art«.

Et lille Tal (over Linien) efter Titlen paa et Værk angiver Udgavens Nummer, hvor dette afviger fra det, som er nævnt ovenfor under I. Lassen I² betegner saaledes Anden Udgave af Lassen I.

SAGREGISTER

Tallene henviser til Sider, naar andet ikke siges, de smaa Tal til Noter.
»Se Indh« betyder: se nærmere Indholdsfortegnelsen (foran i Bogen) til det paagældende Afsnit.

»—« træder i Stedet for det paagældende Opslagsord.

Aager § 16 (se Indh).

Særregler om — 146^a, 150.

— forbrydelse 147.

Se *Udnyttelse, Maksimalrente*.

Aarsag, om Tvang, Svig etc har været — til Viljeserklæringen, se *bestemmende Forudsætning, fremkaldt*.

Abnormitet, Aftl § 33 anvendt paa — 174.

Se *actiones intrinsecus necessariæ, Fornuftmangel*.

abstrakt Løfte 113 f, 198, 485 ff, 480.

accidentalia negotii 434⁶⁵.

actiones intrinsecus necessariæ 44.

adhésion, contrat's d' — 183⁶¹.

Afgivelse, — af Løfte § 5.111, 123, Virkning deraf 86.

— af Paabud 406.

— af skriftlig Fuldmagt 297⁶.

Kan en Viljeserklæring blive bindende uden — 40 ff, se *ensom Viljeserklæring*.

afgørende Forudsætning 461, se *bestemmende Forudsætning*.

Afhængighedsforhold, Udnyttelse af — 147 f.

— mellem Parternes Løfter eller Forpligtelser 9, 10, § 43, 252 ff.

Afkald, — paa Akcept 58⁵⁹.

— paa Iagttagelse af DL 5-1-7 111.

Om — paa Rettigheder el Retsbeskyttelse gyldigt kan gives 203. Fuldmagt til at give — 328.

Afkræftelse, — af Forføjninger 266, 269, 276.

— af forpligtende Løfter 278.

— af Gaver 127, 251.

— af Ret ifølge Trediemandsløfte 378, 382, 388.

Afsavn, Erstatning for — ved Tilbagesøgning 489.

Afsindighed, se *Fornuftmangel*.

Afslag, — af Tilbud 47, § 6.IV.

— af Paabud 57.

— Gaver 57, 77.

— af Trediemandsløfte 380.

uoverensstemmende Akcept er — 57.

Fuldmægtigs — af Løfte 328.

Aftale, Begreb § 2.11.

Retsudvikling 17 ff.

obligatorisk — om Overdragelse 10.

—s Indgaaelse § 6 (se Indh).

— der kræver Form 52.

Ugyldighed af — 122.

- Om — er Grundlaget for Retsforholdet 93 f.
 Om — er en særlig tosidet Retshandel 95, 4.
 Se *gensidig bebyrdende*.
- Aftalefrihed**, se *Kontraktfrihed*.
- Aftaleloven** § 1.II.
 Analog Anvendelse af — 6, 74, 134, 179, 347.
 Deklaratorisk Karakter af Regler i — 31, 47, 62, 66, 82.
 Modsætningsslutning fra — 126, 139, 147, 155.
 Omraadet for — 3 ff.
 Om — er udtømmende 6, 167, 170, 176, 298, 309.
 Ikrafttræden af — 6.
 Se L 242 8/5 1917 i Lovregister.
- Agent**, Retserhvervelse ved — 349.
 Ugylldighed af Løfte modtaget af — 349.
 Se *Salgsagent*.
- Akcept** § 6.III, V (se Indh), Sprogbrug 29 f.
 Kræves — 53 ff, 57 f.
 I hvilken Form 59 ff, hvornaar den er rettidig 62 ff, 71 f.
 Ikke behørig — 65 f, 67 ff, 164, 396, 496 f, 445.
 Fuldmagt til — 327, 419.
 — af Trediemandsløfte 377, 380.
 Hvornaar — faar Virkning 62 ff, 70 ff.
 Afkald paa — 59⁵⁹.
 Tilbagekaldelse af — 79.
 — under Misforstaaelse 164.
 Godkendelse af ugyldig — 247.
 — som condicio juris 59⁶⁰.
- Akceptfrist** 62 ff.
 Forlænget — 96.
- Akkommodationsobligation** 167 f, 234², 373¹².
 Uægte — 168⁷².
- Akkommodationsveksel** 167.
- Akkord**, hemmeligt Tilsagn fra den, der søger — 175²⁵, 202.
 Fuldmagtsgivers Forhandling om — 316⁹⁴, 323¹²⁹.
 Betinget Fordringshavers Stemmeret ved — 454.
- Aktiebrev** 43.
- Aktietegning** 106, 112.
- Almenheden**, Løfter til — 48.
- almindelige Kontraktvilkkaar** 183 424, 427 f, 429 f.
- alternativ Forpligtelse** 426.
- anbefalet Brev**, Svar i — 72.
- Anfægtelighed** 237 f, 244 f, 247, 256 f.
 — ex nunc, se *Omstødelighed*.
 Se *Godkendelse*.
- Angribelighed** 245, se *Anfægtelighed*.
- Anmodning**, om — forpligter Anmoderen 389, Modtageren 395.
- Ansvar**, Tilbyders — før Akcept 86.
 Fraskrivelse af — 197, 185⁶³.
 — for Svig 144, Tvang 138, Udryttelse 149, Fremkaldelse af Vildfarelse 181.
 Fuldmægtigs — for sin Fuldmagt 339 ff, 389.
 Løftgivers — for Ydelsens Egen-skaber 389.
 — for Frugter og Afsavn 489 f, 492.
 — for Ydelse, der ikke kan leveres tilbage 258 f, 490 ff.
 Se *negativ Kontraktsinteresse*, *Opfyldelsesinteresse*.
- Ansvarsforsikring**, lovpligtig 99, 197.
- Ansvarsfraskrivelse** 185⁶³, 197.
- Antagelse**, se *Akcept*, *Forudsætning*.
- anteciperet Overdragelse** 263, 362 ff.
- Anvisning** 389.
- Arbejdsforhold**, ufravigelige Regler om — 204 f.
- Arbejdsfrihed**, Værn for — 220.
- Arbejdsoverenskomst**, kollektiv — 230 ff.
- Arrest** paa Gods 278.

- Arvinger**, Om — kan give Akcept 76.
 Løftes Retsvirkning imod — 90, 92.
 Om — kan erhverve Trediemands Ret efter Trediemandsløfte 381, opløse den 378 ff.
 Skinretshandel uvirksom over for — 165.
 Se *Død*.
- Auktionsbud** § 6.IX, 36, 65.
- Automat** 52, 211.
- Autonomi**, den privates — 20, 23, 25.
- Baandlæggelse** 274 f, 278.
- Bankrembours** 61⁶⁹, 373, 480.
- Banktilgodehavende**, ensidig Disposition over — 382, 392.
- Beføjelse**, Fuldmægtigs — § 28.I-III (se Indh), Sprogbrug 287, se *Bemyndigelse*.
 Stillingsfuldmægtigs — 303 f.
 Kommissionærs — til at raade over Fordringer 359 f.
- Begunstiget**, Indsættelse af — ved Livsforsikring 382, 416, 375, 403, 406, se *Livsforsikring*.
- Bekendtgørelse**, — af Fuldmagt 297 f, 303.
 — af Tilbagekaldelse af Fuldmagt 314.
 — af Fuldmagtsgivers Konkurs 223.
 — af Gældsfragaelse i Fuldmagtsgivers Dødsbo 324 f.
 Se *Tinglysning*.
- Bemyndigelse** § 28.I-III (se Indh), Begreb 287, Sprogbrug 287 f, 360²¹.
 Omfanget af — 302 f, 306.
 Overskridelse af Grænserne for — § 29.II.B.
 Uigenkaldelig — 309 f.
 Ophør af — 311 f, 318 f, 321.
 Forholdet mellem — og Fuldmagt 287, 290.
 — ved Paabud 417⁵⁸.
- Bemyndigelseserklæring** 287, 291.
- Beruselse** som Ugyldighedsgrund, efter Aftl § 33 I74, ud herover 180.
 Se *Fornuftmangel*.
- Beslaglæggelse** efter Rpl § 794 278.
- bestemmende Forudsætning** 461, 470 f.
- Bestemthed**, Løftets — 33 f.
- Bestikkelse**, — af Embedsmand 195²⁷.
 — af Person, der handler for Medkontrahenten, 142, 175²⁴⁻²⁵, 203.
- Betaling**, — fremkaldt ved Tvang 138 f, Svig 144, Vildfarelse 173, 469.
 — aftvunget andre end Skyldneren 138²³.
 — af Gæld efter Fuldmagtsgivers Død 325.
 — til Kommissionær eller hans Konkursbo 358.
 Pligt til — ved Tilegnelse af tilsendte Varer 389 f.
 — befordres ikke paa Adressats Risiko 412¹⁵.
 Se *condictio indebiti*.
- Betingelse** § 40.I-III, 118.
 Begreb 445, opsættende og opløsende 447, legal 455.
 Retsvirkninger af Løfte under —, mellem Parterne 447 ff, over for Trediemand 451 ff, ved Svigten af — 447, Indtræden af — 448 f, Hindring heraf 448, svævende — 453 ff.
 Usædelig — 191.
 Se *Kontraktsbetingelser*.
- Betænkningstid** for Tilbudsmodtager 63 f.
- Bevidsthed**, naar Løftet er kommet til Adressats — binder det 46 f og skaber Ret 86, 88, 91.
 Mangel af — hos Adressat 48.
 Se *ond Tro*.

- Bevisbyrde**, — for at abstrakt Løfte er knyttet til Forudsætninger 114 f.
 — for Optræden i en andens Navn 281 ff, fornøden Fuldmagt 339 f.
 — ved undladt Reklamation 397.
 — for udfyldende Retsreglers Fravigelse 433 f.
 — for Uskriftkyndighed 109.
 — for Aftale om Vederlag 443, Fritagelse for Vederlag 442.
- Bevisform** 101, 108.
- bindende**, Udtrykket — i Aftl 53.
- blanco**, Afgivelse af Dokument in — 305.
 Endossement in — som Grundlag for Fuldmagt, til Overdragelse 299₁₆, for Dispositionsagt 352.
 Fuldmagt in — 306.
 Stempelpligtigt Dokument maa ikke udstedes med Navn in — 113.
- bona fides** 260, 425, 493.
 Se *god Tro, Hæderlighed, Tro og Love*.
- bonos mores**, contra —, se *Ærbarhed*.
- Borgerlig Ret** 2.
- Boykot** 99.
 Aftale om — 203.
 Trusler om — 138₂₃.
- Brandforsikring** af Medhjælpers Ejendele 377₁₇.
- Brugsret**, Indrømmelse af — 10.
- Bud** 42, 49, 129.
 Begreb 281.
 Løfters Afgivelse ved — 345 ff.
 Retserhvervelse ved — 348.
 Om § 18-Fuldmægtig handler som — 294, 331₁₆.
- bunden Erhvervsevne** 204.
- Butikslukning** 194.
- Bytte** 17 f.
- Børns og unge Menneskers Arbejde** 204.
- Børsbetingelser** 185₆₇.
- casus mixtus** 259, 491.
- causa**, Løftets — § 11.VII.
 Svigtende — 480, 485 f.
- Causateorien** 114.
- Cirkulære**, — om Fuldmagts Stiftelse 297₁, Tilbagekaldelse 313.
 — er i Alm ikke Løfte 36.
 Reklamation over for — 394₂₇.
- Civilret** 2.
- clausula rebus sic stantibus** 458, 473 ff, 478 f.
- condicio juris** 455, 487₁₇.
 Akcept som — 59₆₀.
- condictio indebiti** 460, 465, 473, 173, 201.
 Om — medfører Vindikationsret 487 f.
 — ved Trediemandsløfter 380, 381.
 — kan bortfalde ved Passivitet 484₉.
 Se *Tilbagesøgning*.
- Consensualkontrakter** 100.
- consideration** 113₁₁.
- Coutume**, se *Kutyme*.
- culpa in contrahendo** 128, 129.
 Se *negativ Kontraktsinteresse*.
- deklaratorisk**, om Aftl Kap 1 er — 31, 47, 82.
 Se *fravigelig, udfyldende*.
- delvis**, — Ugyldighed § 24.XIII som Følge af Aftales Ufuldstændighed 35, Svig 144, Strid imod Tarifaftaler 231, Tvang 138, Udnyttelse 149, Uhæderlighed 175 f, Vildfarelse 161, 181.
 — Gave 15.
- Deponering**, — som Frigørelsesmiddel 78, 376₁₆.
 — ved Spil 211.
- Derivationsteorien** ved Trediemandsløfter 383.
- dies a quo, ad quem, incertus quando** 455.

- Differencehandler** 217.
- dispositio** mortis causa 5, 32, 82.
- Disposition** over Formuerettighed 11.
 Ensom — 370, 383 f, 81 f.
 Se *Forføjning*.
- Dispositionsmagt** § 26.VI, 352.
- Dissens** 67 ff.
 Skjult — 68, 164₃₈.
- dissimulerede Retshandler** 165₆₁.
- Dobbel** § 20.I.
 Godkendelse af Betalingspligt ved — 241.
- dobbeltmøntede Obligationer** 426₃₂.
- Dobbelt salg** 91.
- dolus**, — causam dans, — incidens 143₂₃.
 Se *Svig, exceptio doli generalis*.
- Dom**, — til Naturalopfyldelse 19, 97, 116, 194₂₃, 393.
 — til strafbar Handling 195.
 — til Ydelse uden Pengeværdi 209.
- donatorisk Hensigt** 16.
- Drikkepenge** 14.
- Dækningskrav**, Kommissionærs — 354 f.
- Død**, Løftgivers mellemkommende — § 6.VII.B, 84₁.
 Løftemodtagers — 75 f.
 Fuldmagtsgivers — 318 ff, 324.
 Fuldmægtigs — 321.
 Løftgivers — ved uegentligt Trediemandsløfte 371.
 Trediemandsløftemodtagerens — 377, 378 ff.
 Den erklærendes — ved Paabud 414.
- Døds gave** 75, 90, 92, 276, 278.
- Dødslejegaver** 90₁.
- Eftergivelse** 11.
- Ejendomsforbehold** 451 f, 268₁₄.
- Ejendomsret**, — som Del af Privatretten § 1.I.
 — medfører Beføjelse til Forføjninger 264.
 Udtrykket — 2.
- Eksaltation** 174.
- Eksklusivaftaler** 222.
- Eksstinktion**, — af Proformaindsigelse 165 ff.
 — af Ugyldighedsindsigelse 124, 258.
 — ved Omsætningspapirer 127, 250.
- eksstinktiv Erhvervelse** § 26.IV, 124, 166, 196, 250, 92.
 — for Fuldmagtsgiver 329 f.
 — for Kommittent 363.
 — ved betingede Løfter 452.
 — ved svigtende Forudsætninger 488.
- Eneret**, om Fuldmagt medfører — 310, 289 f.
- Enfoldighed**, Udnyttelse af — 147 f.
- ensidig**, — Bundethed 252 ff.
 — Retshandel 9 f, 12, 252.
 — Skylderklæring 78₂.
 — Disposition til Fordel for Trediemand 382, 405 f, 416.
- ensom Viljeserklæring** § 7.I, 80, 81 f, 370.
 Forholdet mellem — og Trediemandsløfte 78, 383 f, 370.
- Entreprise**, Svig ved Licitation af — 142.
- Erhvervsfrihed**, Værn for — 218 ff.
- Erklæringsteori** 152.
 Se *Tillidsteori*.
- Erlæggelseshandling** § 37.II.4, 60, 80, 199 f.
 Se *Betaling*.
- error** 151, se *Vildfarelse, Forudsætninger*.
 — in motivis 151, 156, 457, 459.
 — in persona 161₄₃, 179.
 — in corpore 162₄₄, 179.
 — in negotio 162₄₄.
 — in substantia 479.

- Erstatning**, se *Ansvar*, *negativ Kontraktsinteresse*, *Opfyldelsesinteresse*.
essentialia negotii 434⁶⁵.
exceptio doli generalis 170³.
- Fabriklovgivning** 204.
- Faktura**, Reklamation over for — 431, ubestilte Varer maa betales med — Pris 391.
- falsa demonstratio non nocet** 423⁹.
- Falsk** 41 f, uskriftkyndiges Indsigelse om — 108 ff.
 Negativ Kontraktsinteresse ved — 129.
 Reklamation over for — 399.
- Fejlskrift** 156 f.
- Fejltagelse**, — ved Afgivelse af Løfte 40.
 Erklæring afgivet ved — § 17.I, II (se Indh).
 Se *Vildfarelse*.
- fiduciarisk Retshandel** 168 f.
- fingerede Viljeserklæringer** 400⁵⁹.
- Flytning**, Adressats — 72.
- Fondsbørsmedlemmers Ansvar** 339¹⁵.
- Forbehold i Tilbud eller Løfte** 394 f, 50, 56, 33, 35, 92.
- Fordring**, — uden Retskraft 15.
 Løfte, der skaber — 11, § 26.VII.
- Forening**, Dom til Optagelse i — 99.
- Forfalskning** 42 f.
 — af uskriftkyndiges Dokumenter 110²⁵.
 Negativ Kontraktsinteresse ved — 129.
- Forføjning**, Begreb 11.
 — er Løfte 32.
 Virkning af — 19 f, § 8.IV.
 Raadighedens Betydning for Virkning af — § 26.I–VII (se Indh).
 — over Trediemands Formuegenstand § 34.I, uvirksom — 118, 451 ff, 485 ff, 198.
 Er — abstrakt 485 f.
- af Fuldmægtig i Strid med Fuldmagtsgivers — 325 f.
 Umulighed ved — § 25.11.
- Forhaandsoverdragelse** 263, 362 ff, 203⁶⁷.
- Forhandlinger**, uafsluttede — 34 f.
 — faar Betydning for Tolkning 429 f.
- Forkontrakt** § 10.II–III, 35.
 Omfattes — af Formregler § 11.V.B.
- Forkøbsret** 96, 449^{11 18}.
- Form**, — for Løfter og Aftaler § 11 (se Indh), 18, 52.
 — for Gaveløfter 13.
 Ugyldighed ved Mangel af — 105 ff, 240⁹, 253.
 Om Godkendelse kræver — 246.
 — for Fuldmagt 300.
 — for Paabud 413.
- Formuedisposition** 11, se *Forføjning*.
- Formueretten**, — som Del af Privatretten § 1.I.
 Ordet — i Aftl's Titel 5 f.
 Retsgrundsætninger i — 22, 37, 188 f.
- Fornuftmangel**, — hos Adressat 48, 494.
 — ved Afgivelse af Løfte 130, 128, 246, 174, 494.
 — tages i Betragtning ex officio 240⁹.
 — indtraadt efter Løftets Afgivelse 73.
 — indtræder hos Fuldmagtsgiver 320.
- Fornyelsesklausuler** i Forsikringsbetingelser 185⁶⁸.
- Forretningsbestyreres Fuldmagt** 304³⁸.
- Forsikring**, hvornaar — forpligter Selskabet 79 f.
 Urigtige Risikoplysninger ved — 183, 171⁵, 177³⁵.
 — som Hasardkontrakt 214 f.
 — af fremmed Interesse 376⁴³, 379.

- Om Trediemands Ret er uigenkaldelig 376⁴³, 377⁴⁷, 48, 50.
 Se *Livsforsikring*.
- Forskrifter** fra Fuldmagtsgiver 302 f, 307.
- Forsørgelsesretshandler** 372.
- Fortalelse** 156 f.
- Fortielse**, Løftemodtagers — som Ugyldighedsgrund 141 ff, 173 f.
- Fortolkning**, — af Lov 421³, 188 f.
 — af Forbudslov 194 f.
 — af Formregler § 11.V.
 — af Viljeserklæringer § 39.I–III (se Indh).
 Begreb 421, 432.
 — af Bemyndigelse 302²⁹.
 Teorier om — 421 f.
 — til Fordel for Løftegiver 426.
 — mod Affatteren 427 f.
- Fortolkningsregler** 427³¹.
- Forudsætninger**, —s Svigten §§ 41–42 (se Indh), 174, 178 ff, 181 ff, 73, 75, 318 f.
 Begreb 459 f, urigtige og bristende — 457 f.
 Afgørende, bestemmende, væsentlige — 461, 470 f, 482³.
 Individuelle — 469, 471.
 Typiske — 463, 472.
 Specielle Regler om — 476 ff, 468 f.
 — for Gaver 476 f.
 — i gensidig bebyrdende Aftaler 477, 483 f, 488 ff, 495 f.
- Forvanskning** af Viljeserklæringer 345 ff, 42, 129, 244.
- Forventning** 27.
- Forventningsprincippet** 21 ff.
- fravigelige**, hvilke Regler er — 188 f.
 Om Reglerne i Aftl Kap 1 er — 31, 47, 79, 82.
- fremkaldt**, Begrebet — om Viljeserklæringer 122.
 — ved Svig 139, 143.
 — ved Tvang 138.
 — ved Vildfarelse 181 f, 173.
- fremmed Navn**, Forretning drevet i — 299.
 Løfte afgivet i — 280 ff, § 29.I–V, § 31.I–II, § 32 (se Indh).
 Løfte afgivet under — § 29.VI, 341.
- fremmed Regning**, Forsikring for —, se *Trediemands Interesse*.
 Retshandler for — i eget Navn § 35.
- Frihavnsoplagsbeviser** 43.
- Frugter**, Ret til — ved betinget Løfte 449, ved Tidsbestemmelse 456⁵⁶, af Ydelse erlagt under svigtende Forudsætning 489 f, 492.
- Fuldmagt**, — m H t Løfter §§ 28–31 (se Indh), 284, 8.
 — m H t Paabud § 38.IV–V.
 — med særlig Tilværelse over for Trediemand 290, 292 f, 296 ff, 301, 303 ff, 307, 311, 313 ff, 319, 332.
 Anden Fuldmagt (§ 18-Fuldmagt) 290, 291, 296, 301, 302 f, 311, 317, 319 f, 332 ff.
- Fuldmagtsgivelse** 287, 296 ff, 294 f.
- Fuldmægtig**, Retsforholdet mellem — og Fuldmagtsgiver 288 ff, 286, 309 f, 321, 335.
 Pligtstridig Optræden af — 174 f, 303, 308, 142¹⁷.
 —s Ansvar over for Trediemand § 31.II.
 Retserhvervelse ved — § 30.I.
 Hvilke Retshandler kan foretages af —? 300.
 Sammenstød mellem Forføjninger af Fuldmagtsgiver og — 325.
- Fællesvilje**, Parternes — 54³⁶.
- Garanti**, Udtalelser, der virker som — 389.
 Se *Ansvar*.

- Gave** § 3, — uden Gavetilsagn 14.
— ved ensom Erklæring 82.
Trediemandsaftale, der indeholder — 366.
- Gavetilsagn** § 3 (se Indh), Akcept af — 57, 77.
Afslag af — 57.
Tilbagekaldelse af — 47, 59, 61.
Form for — 105 f.
God Tro ved — § 12.VI.B, 158.
Tab af Skrømtindsigelse mod — 166.
Medfører — Ansvar for Vanhjemmel? 265.
— kan begrænse Gavemodtagers Raadighed 274.
Forudsætninger for — 76, 476 f.
- Generalfuldmagt** 310, 303₃₀.
- generisk bestemt Ydelse**, Løfte om — 11, 426.
Opfyldelse af Løfte om — 392, 80, 325₁₃₈.
Kommissionærs Salg af — 351.
- Genkaldelse**, se *Tilbagekaldelse*.
- Genkaldelsesret** forbeholdt i Løfte 30 f, 33, § 8.VI.
- Genkøbsret** 33, 96, 274.
— forbeholdt Trediemand 377₅₀.
- gensidig**, se *gensidig bebyrdende*.
- gensidig bebyrdende Aftale**, Begreb 9.
Tilbud og Svar ved — 30.
Svigtende Forudsætninger ved — 477 ff, 483 f, 490, 492 f, 494 ff, 468 f.
Ugyldighed ved — § 24.VIII, 257, § 43.I, se *Ugyldighed*.
Viljesmangel ved — § 17.IV.
— indgaaet uden Fuldmagt 341 f.
— der rummer Trediemandsløfte 374 f, 366.
- Godkendelse** 8, — af ugyldigt Løfte 240 f, 242, 246 ff, 237, 257, 85.
— af uvirksom Forføjning 267.
— ved manglende Fuldmagt § 31.I.A.
— af Paabud 414.
stiltiende — 247.
— af anfægtelige Løfter 238, 247.
- god Tro**, Begreb 27 f.
At — bør beskyttes 23 ff, 27, 120.
Tidspunktet da — skal foreligge 125 f, 158, 171, se L 242 8 Maj 1917 § 39 i Lovregister.
Gavemodtagers — 16, 126, 158.
— hvor Løfte ej er afgivet 40 ff.
Ugyldighedsgrunde, der slaar igennem trods — 132, 134, 136, 127 f, 345 f, andre 124, 125 f, 136, 139, 147, 155, 170 f, 176 ff, 196, se om Sondringen § 12.V.
Betydningen af — hos den, der handler med en Fuldmægtig, 293, 301, 302, 304, 307, 308, 312, 317, 319 f, 323 f, 340 f, 344, hos Fuldmægtig og Fuldmagtsgiver 328 f.
— kan udelukke Erstatningsansvar 259.
Se *Eksstinktion*, *eksstinktiv Erhvervelse*.
- Gratialer** 147, 37₂₈.
- Gyldighed**, se *Ugyldighed*.
- Gyldighedsvirkning** 90₁₃.
- Gældsfragaale** i Dødsbo 272, 324, 319 f, 73₁₃₁.
- Gældsovertagelse**, om Løfte om — er Trediemandsløfte 373, 377₁₈.
- Haanden**, give paa — 63.
- Haandpantsætning** for Spillegæld 211.
- Haandpenge** 107.
- Handelsagent**, se *Salgsagent*, L 243 8 Maj 1917 §§ 74-84 i Lovregister.
- Handelsbrug** 437, 31, se *Sædvane*.
- Handelskommissionær** 355, 357, 358, 359, 363, 395.
- Handelsrejsende** 304, 321, 419.
Se *Salgsagent*, L 243 8/5 1917 §§ 85-92 i Lovregister.

Handelssædvane 437 f, 440, se *Sædvane*.

Handlende 440, 423, 429, 444¹¹³.

Hasardkontrakt § 20 (se Indh), 79.

Hasardspil § 20.11.

Hensigt, om — kan gøre Løfter ugyldige 191, 236.

Hvervgivelse 288^{m 10}, 291, 309, 389, 395, 321, 335.

— kan medføre Pligt til at erstatte negativ Kontraktsinteresse 129.

Hæderlighed, Paaberaabelse af Løfte vilde stride mod almindelig — § 18.I, 142.

Omraadet for Reglen 173 ff, 121, 398, 427³⁴.

Kan Kravet om Strid mod — opgives 177.

Se *Tro og Love*, L 242 8/5 1917 § 33 i Lovregister.

hæve Kontrakt 57, 402, 403, 411, 460, 477, se *Tilbagetræden*.

Aftalt Ret til at — 450.

Ihændeleverpapirer 113, 132³, 297^a.

ikke-eksisterende Viljeserklæring 119.

Ikrafttræden, Betydning af Lovs — 84.

Aftls — 6.

inden, Svar — et Tidsrum eller en Dato 63⁸².

individuelt bestemt Ydelse, Løfte om — 11.

Indsamling, offentlig — 388⁹⁹, 366⁸.

Indskud, — ved Spil 211.

— i Sparekassen, se *Sparekasse*.

Inhabilitet § 13 (se Indh).

Løftgivers mellemkommende — 132, § 6.VII.

Virkning af — 130 f.

Inkompetence § 26.II, IV og V.

Begreb 265.

Interesse, — i Løfters Opfyldelse ikke Gyldighedsbetingelse 208.

Betydningen af — ved Trediemandsløfter 370, 371 f, 385 f, for Tolkning og Udfyldning 425, 435 ff, 468 f.

Interessentskab, —skontrakt 9.

Tilsyneladende — 299.

juridisk Persons Organer 284.

jus tollendi 493.

Kartelaftaler § 21.III.

Kaution, Form ved — 105 f.

Umyndiges — 131.

— ved Spil 211⁷.

— for ugyldigt Løfte 250, 255.

— for Løfte imod Ærbarhed 192.

Kendelighed, Betydningen af Forudsætnings — 461, 471 f, af Viljesmangels — 159 ff, 415, af — af andre Mangler ved Viljeserklæringen § 18.II.

Se *ond Tro*.

kollektiv Aftale § 22 (se Indh), 19, 220.

Virkning af — over for udenforstaaende 229 f.

Dens Betydning for Enkeltkontrakter 230 ff, 430.

kollektiv Fuldmagt 303³³, 300²².

kommet frem, hvad — betyder 70 ff.

At Erklæring er —, kræves ved Akcept 62 ff, Tilbagekaldelse 46 f, 311 f, Paabud i Alm 407 ff, ved andre Viljeserklæringer 46^a.

Kommission 350 f, § 35 (se Indh), 280 f.

Om der foreligger — eller Fuldmagt 302²⁹.

Civil — 355.

Kommissionær, Begreb og Sprogbrug 353 f, 281².

Om — kan selvindtræde 81.

Forpligtelse gennem — § 35.II.

Retserhvervelse ved — § 35.III.

Ond Tro hos — 363.

- Kommissionstratte** 353.
Kommissionsveksel 353.
Kompagniskab, tilsyneladende — 299.
Kompetence, se *Inkompetence*.
 Kompetenceforholdet mellem Fuldmagtsgiver og Fuldmægtig 325, 310 f.
Konfirmation, se *Stadfæstelse*, *Stadfæstelsesskrivelse*.
Konkurrencebegrænsning § 21.1—III.
Konkurrenceforbud 205 ff, 220.
Konkurrenceklausul 205 ff, 196.
Konkurs, Virkning af Adressats — 75 f.
 Løftegivers — 90, 91, 266, 273₃₂, 277, ved ugyldigt Løfte 249, 250, 255.
 Fuldmagtsgivers — 320, 323 f, 340₂₀.
 Fuldmægtigs og Salgsagents — 321.
 Kommissionærs — 359.
 Trediemandsløftemodtagers — 378 ff, 384.
 Se *Kreditorforfølgning*.
Konnossement 43.
Konstruktion, — af Fuldmagt 286, 294, 332 f.
 — af Retserhvervelsen ved Løfter til Kommissionær 356, 360 ff.
 Overenskomst- og Løfteteoriens — § 9.
 — af Trediemandsaftaler 382 ff.
 Viljesdogmets og Forventningsprincippets — 25 ff.
Kontraheringspligt 98 f, 404, 393.
Kontrakt 9, se *Aftale*.
Kontraktsbetingelser, faste almindelige, hvorledes de fortolkes 424.
 Om de binder den anden Part 183, 427 f, 429 f.
Kontraktfrihed, — som Princip 18, 186 f, 197 f, 367₁₃, 451₃₂.
 Begrænsninger i — 19, 121 f, §§ 19–21 (se Indh).
Kontraktsprincip, se *Overenskomstteori*.
Konventionalbod 190, 193.
 Se L 242 8/5 1917 § 36 i Lovregister.
Kreationsteori ved Trediemandsaftale 382 f.
Kreditaager 146.
Kreditkonsignation 352.
Kreditorforfølgning, — mod Løftemodtagers Ret 76 f, 89.
 — mod Kommittents Gods og Fordringer 355.
 — mod Trediemands Ret efter Trediemandsløfte 381, mod Genkaldelsesretten ved Trediemandsløfte 378 ff.
 — mod betingede Rettigheder 451.
 — mod en Ret, der er stiftet under bristende Forudsætninger 486 f.
 Se *Konkurs*.
krydsende Tilbud 60₆₄.
Kundskab, se *Bevidsthed*, *ond Tro*.
Kutyme 437, 438₇₉, se *Sædvane*.
Kvasiløfter § 37.1, II.
 Sprogbrug 399 f.
 Se *Anmodning*, *Meddelelse*, *Reklamation*, *Tilegnelse*.
Kvittering 252.
Kædehandel 228.
Køb 18, — paa Prøve 96.
 — paa successiv Levering 227₃₂.
 Se L 102 6/4 1906 i Lovregister.
Køreplaner 36.
Laan ved Spil 211, 212.
Lavværgemaal 130 ff.
Legitimation som Indehaver af en Ret 352.
Lempelse af Kontrakt 482 f.
Letsind, Udnyttelse af — 147 f.

- Levering**, naar indtræder Pligten til — 86.
 Køb paa — 217.
- Leveringskøb** 103.
- Licitation** 36, 77, 142.
- Livsforsikring**, —spolice 43.
 — til Fordel for Trediemand 365, 406, 416, 78, Meddelelse herom 32.
 Om Begunstigelse ved — kan tilbageskaldes 375³⁹, 376⁴³, 416.
 Tilbagekaldelsesrettens Karakter 378, 379 ^m 57, 406,
 Fortolkning af Begunstigelse ved — 432.
- Lotteri** 79, 158, § 20.III.
- Lov og Ærbarhed**, Løfter og Aftaler, der strider mod — § 19 (se Indh).
 Tilbagesøgning ved Ydelse i Strid med — 199 ff.
 Se *lovstridige Kontrakter*, Ærbarhed.
- lovstridige Kontrakter**, om — er ugyldige § 19.IV, 201.
 Oversigt over — § 19.VI.
 Se *ufravigelige Regler*.
- Loyalitet** 172, se *Hæderlighed*.
- Lærlinge**, Form ved —kontrakt 107.
- læsio enormis** 146.
- Løfter**, Begreb 6 ff, § 5.II.
 Forskellige Slags — § 2.III, udtrykkelige og stiltiende — 103 f, 429.
 Almindelige Regler om — §§ 5–26, 39, 41–42 (se Indh).
 — der skaber Ret for eller imod Trediemand §§ 27–36 (se Indh).
 Grundlaget for at — forpligter § 4.
- Løfteteorien** 53.
 Vurdering af — 53 ff.
 — som konstruktiv Sammenfatning 93 ff.
- Løsøre** 91, 486 ff.
- Maksimalavance** 227.
- Maksimalpriser** 224 ff.
- Maksimalrente** 146, 150.
 Omgaaelse af Regler om — 234, 236.
- Mandat** 318, se *Hvervgivelse*.
- Mandatskontrakt**, — og Fuldmagt 286, 288, 309, 321, 335.
 Kommissionskontrakt er — 363.
- Mangel**, — ved Ydelsen 181, 389, 431⁵⁶, 484, se L 102 6/4 1906 §§ 42–54 i Lovregister.
 — af Vilje § 17 (se Indh).
 Synlig — ved Viljeserklæring § 18.II.
- Meddelelse**, om — forpligter 389.
 Pligt til at give —, se *Reklamation*.
- Misforhold**, aabenbart — 148 f, se *Udnyttelse*.
 Kan Kravet om — opgives 174¹⁶.
- Misforstaaelse** 164.
- Modregning** 7, 90, 404.
 — i Kommissionsforhold 360, 362 f.
 Fuldmagt til Modtagelse af Erklæring om — 419.
 Tidspunkt for Retsvirkning af — 409.
- Modtagelse**, — af Løfte § 6 (se Indh).
 — af Anmodning 395.
 — af Fragtgods 391.
 Se *Akcept*, *Bevidsthed*, *kommet frem*, *Tilegnelse*.
- Moralopfattelsen** 24, 171, 190.
- Mortifikation** af Fuldmagt 315.
- Motorkøretøjer**, Ansvarsforsikring af — 99.
- mundtlig Fuldmagt** 290¹³.
- mundtligt Løfte** er bindende 101, kræver Akcept 59, straks 64.
- Myndighed** § 13 (se Indh).
 Personlig — 74.
 Kræves — til Fuldmagtsgivelse 301, til Paabud 415, hos Modtager af Paabud 407, hos Fuldmægtig 322 og anden Stedfortræder 343?

Mægler 283⁹, 306, 307⁴⁷, 340¹⁹, 396.
Møbellaan 236.

naturalia negotii 434 ff, 463, 79, 81¹² 392.

Naturalopfyldelse, Dom til — 19, 97, 116, 194²⁵, 195, 393.

negativ Kontraktsinteresse 42, 44, 52, 65, 127, 483, 493.

Begreb 116 f.

Om — skal svares af den, der gør Ugyldighed gældende § 12.VII, 127, 152 f, 162, af den anden Part § 24.XII, 138, 145, 149.

— ved manglende Fuldmagt § 31.I.C, 302, 341, 346.

— ved Forvanskning af Løfte 346.

— ved mellemkommende Død 74¹³⁴.

— ved Udlovers Tilbagekaldelse 51²⁰.

— som Lempelse af Overenskomstteorien 56⁴³.

Negotiabilitet, — gælder kun skriftlige Dokumenter 107.

negotiable Dokumenter, se *Omsætningspapirer*.

negotia in favorem tertii 365.

Se *Trediemandsaftale*, *Trediemandsløfte*.

negotiorum gestio, Umyndigs Retshandel som — for Værgen 131.

— som Grundlag for Repræsentation 284.

Fuldmægtigs — 316.

— ved Trediemandsløfter 385.

negotium mixtum cum donatione 15.

Nød, Udnyttelse af — 147 f.

Nullitet 237 f, 256 f, se *Ugyldighed*.

obligatio naturalis 15.

obligatorisk, — Aftale om Overdragelse 10.

— forpligtende Løfte, se *personlig forpligtende Løfte*.

offentlig bekendtgjort, — Løfte 51 f.
 — Fuldmagt 297 f, 303, 313 f.

Omsaaelse af Love § 23.

Omstødelighed, Ugyldighed har ikke Karakter af — 239, 257 f, se *Anfægtelighed*.

Om Inkompetence medfører — 266 ff, se *Afkræftelse*.

Omsætningsbeskyttelse 91 f, 276 f.

Omsætningsgældsbevis 43, 91, 250, 256, 132⁸.

Formløst Løfte om — er gyldigt 112.

Hasardindsigelsen ved — 213.

Omsætningspapir, eksstinktiv Godtroserhvervelse af — 272, 363.

Tab af Indsigelse mod — 124, 43, 41³⁶, 136¹³, 242¹⁵, 268.

— udstedt af uskriftkyndig 111.

Om Fuldmagt kan være et — 297⁶.

Om Ihændehaveelse af — giver Fuldmagt 299¹⁶.

ond Tro, Begreb § 4.V, § 12.VI.A, 160.

Hvorvidt — har Betydning for Løftets Ugyldighed 120 f, 123 f, 126 f.

Negativ Kontraktsinteresse ved — 129.

— hos Fuldmægtig 328 f, 126, 339 f.

— hos Fuldmagtsgiver 329.

— hos Stedfortræder 344, 126.

— hos Agent 349.

— hos Bud 348.

— ved Trediemandsløfter 373 f.

Se *god Tro*, *svag Ugyldighedsgrund*.

Opfordring til at give Tilbud 35 f, 394 f, 50, 52, 56, 57⁵⁰.

Opfyldelse, — af Forpligtelse er ej Gave 15.

— af Gaveløfte 14, 15.

— der ikke er bindende 252.

Se *Betaling*, *Dom*, *Erlæggelseshandling*.

- Opfyldelsesinteresse**, Ansvar til — er Hovedvirkning af Løfter 19, 20, 116 ff.
— ved Svig 145, ved Umulighed 262, 263, ved Inkompetence 265, ved Baandlæggelse 275.
Den foregivne Fuldmægtigs Pligt til at tilsvare — 339 ff.
- Opgivelse** 11, 19, 32, 47, 198⁴⁵, 249.
Magt til — 351 f.
— af betinget Ret 445, 451, 453.
— gennem Trediemandsløfte 369¹⁹.
- Ophævelse**, se *hæve Kontrakt*.
- Oplysninger**, urigtige, Vildfarelse fremkaldt ved — fra Løftemodtager 140 ff, 181 ff, fra Fuldmagts-giver 329, fra Agent 349.
— ved Forsikring 170⁵, 177³⁵, 183, 373 f.
- Oplysningspligt**, Løftemodtagers — 141 f, 173 f, 178³⁸.
- Opløsning** af Trediemands Ret ifølge Trediemandsløfte, se *Tilbagekaldelse*.
- Opsigelse**, — som Eks paa Paabud 7.
Naar — faar Virkning 408 f.
Fuldmagt til at modtage og af-give — 419 f.
— af Trediemandsaftale 375.
- Ordregældsbrev** 43, se *Omsætningsgældsbrev*.
- Organisationer**, se *Sammenslutninger*.
- Overdragelse**, Begreb 10.
— er Løfte 32.
Tilbagekaldelse af — 47.
Virkning af — 19 f.
Begrænsning af Adgang til — 204.
— af Ret efter Tilbud 89, 94⁹.
— sløftets Gyldighed 118, 257 f, 202, 248, 249 f, 140.
Anteciperet — 263, 362.
Betinget Rets — 452.
Sammenstød mellem — r til flere 91 f, 94, 267, 325.
— af Kommittentens Gods 350 f.
— til Sikkerhed 236.
Ugyldige — r § 24.XI, 248 f.
— gennem Trediemandsaftale 370¹⁹.
Se *eksstinktiv Erhvervelse*.
- Overdragelsesretshandler**, om — er »tinglige« 10.
Forudsætningers Svigten ved — 485 ff.
- Overenskomst** 9.
- Overenskomstteori** 53.
Legislativ Vurdering af — 53 ff.
— som konstruktiv Sammenfatning 93 ff.
- Paabud** § 38 (se Indh), 70, 243.
Begreb 7.
Adgang til at give — § 38.I, 99.
Afslag af — 57.
Fortolkning af — § 39.III.
Rene — 7, 406, 414 f, 432, 417 m ⁵⁸.
Andre — 7, 32⁸, 406, 413 f.
- Paalæg** 71, se *Paabud*.
- Pantebreve** 41³⁶, 43, 132⁸.
Se *Akkomodationsobligation*.
- Partsed**, uskriftkyndiges — 108 f.
- Passivitet**, — kan forpligte som Løfte § 37.III, 105 eller paadrage Ansvar 42, 399⁵².
— kan læge Ugyldighed 251, 253 f og Uvirksomhed 268.
— kan skabe Fuldmagt 299 f og læge Mangel af Fuldmagt 337 f.
Betydning af — ved Fortolkning 429 ff.
- Penge**, Modtager af — i god Tro vinder Ret 43, 132⁸, 136, 272.
Modtagers Ansvar for —, naar Overdragelsens Forudsætninger svigter 490 f.
- Pengeværdi**, Løfter om Ydelse uden — 5, § 19.VII.
- personlig**, om Løftemodtagers Ret er — 75 f.

personlig forpligtende Løfte 11, 32, 277 ff.

Pladsagent 309, se L 243 8 Maj 1917 § 93 i Lovregister.

Postopkrævning som Tilbud 60⁶⁸.

Prioritetsvirkning 91, 245, 248 ff.

Prisaftaler § 20.111.

Prislister 36.

Prislovgivningen 221 ff.

Prismærker 36.

Prisstop 224.

Privatretten, Systemet i — § 1.1.

Proformarethandel § 17.V, 174.

Prokura, Anmeldelse af — 298 f.

Omfang af — fuldmagt 308¹⁹, 304, 306¹³.

Ophør af — 312⁶⁶, 314, 318.

præceptive Regler, se *ufravigelige*.

Præmiekonkurrence, se *Udlovelse*.

Præmieobligationer § 20.111.

Prøve, Køb paa — 96.

Punktationer 351⁹.

Raadighed, Udtrykket — § 26.IX.

— som Betingelse for Løfters

Retsvirkning § 26 (se Indh).

Ratihabition, se *Godkendelse*.

Realkontrakter 52, 100, 103.

Redelighed 172, se *Hæderlighed*.

Regnefejl 160, 163, 179, 183.

Regning, Fuldmægtigs Handlen for egen — 288.

Se *fremmed Regning*.

Reklamation, Begreb 412, 403.

Almindelige Regler om — 410 ff, 60 f.

Fuldmagt til Modtagelse af — 419.

Nødvendighed af — overfor ikke-behørig Akcept 396, 66 f, 68 f, 394²⁹, Anmodninger 395, Faktura 431, Forvanskning 396, 399, 244, ved Optræden uden Fuldmagt § 31.I.B, 396, hvor — kræves af alm Hæderlighed 398, overfor Meddelelse om endelig Aftale 395 f,

35²⁰, ved Benyttelse af Salgsagent 395 f, over for forsinket Tilbagekaldelse 51, Tilbud 394 f, 50, Tilsendelse af ubestilte Varer 394, 398, Tvang 134, 136, 396, 244, ved Misbrug af Navn 42, Afslag 57⁵⁰.

Virkning af undladt —: Bundethed 399, 420, Betydning ved Fortolkning 431, Omlægning af Bevisbyrden 397, Tab af Misligholdelsesbeføjelser 431⁵⁷, 178³⁸.

Reklame, —ydelser ej Gave 161.

—henvendelser kan faa Betydning for Aftale 429¹⁸, men er i Reglen kun Opfordring til at give Tilbud 36, 55.

relativ Uvirksomhed 265 ff.

Relevans, Forudsætningers — 461 ff.

Rembours 61⁶⁹, 373, 480.

Rente, om — skal svares i Kontraktforhold 443 f, ved Tilbagesøgning 489.

Handlendes indbyrdes Ret til — 444¹¹³.

Se *Maksimalrente*.

Repræsentant, se *Salgsagent*, *Stedfortræder*.

Repræsentation §§ 27–32 (se Indh). Begreb 280, frivillig og nødvendig — 284¹¹.

Grundlaget for — § 27.111.

Almindelige Regler om — § 32.

reproberet Viljeserklæring 192¹⁷.

reservatio mentalis 163 f.

Retsforfølgning, se *Kreditorforfølgning*.

Retshandel 3 ff, § 2 (se Indh).

ensidig —, tosidet — 10, 95, 122. tinglig — 10.

Uegentlig — 400⁵⁹.

—slærens Plads 5.

Retshandelsvilje 40³⁵, 159, se *Retsvirkningsvilje*.

Retsopgivelse, se *Opgivelse*.

Retssædvane 437 f, se *Sædvane*.

retstridig, — *Tvang* 137 f.

— *Fortielse* 141 f, 173 f.

Svig er — 140 f.

—e *Løfter* 193 ff.

—e *Forføjninger* 196, 264 ff.

Retsvirkningsvilje 38, 83, se *Rets-handelsvilje*.

Rettergangsfuldmægtig 305₃₈, 318.

Returkommission 142, se *Bestik-kelse*.

Salgsagent, om — har *Fuldmagt* til at sælge 304, 299 f, til at modtage *Varer retur* 391₁₆ og *Reklamation* 419.

Ophør af —s *Bemyndigelse* 321.

Reklamationspligt for den, der bruger — 395, 396, for den, der forhandler med — 397.

Se *Agent*, L 243 8/5 1917 §§ 74–93 i *Lovregister*.

Sammenslutninger i det økonomiske Liv 19, 220 ff.

Se *kollektiv Aftale*.

Samtykketeori, se *Overenskomstteori*.

sekundære Retshandler 71, 401₁, 407₃₃.

Selvdømmeklausuler 34₁₈, 203₆₅.

Selvindtræde, *Fuldmægtigs* — § 7.IV, 306 f.

Anden Stedfortræders — 344.

Selvkautionering 234₂.

Selvkontrahering § 7.IV, 306 f.

Servitut, *Indrømmelse* af — 10.

Sikkerhedsoverdragelse 236, 169.

Sikkerhedsstillelse ved *Spil* 211.

simuleret Retshandel, se *Skinrets-handel*.

Sindssygdom 174, se *Fornuftmangel*.

Skik og Brug 437 ff, 60.

Se *Sædvane*.

Skinretshandel § 17.V, 174.

skriftlig, — *Aftale* 102 f, 105 ff, 113, 428, se *Stadfæstelse*.

— *Fuldmagt* 287, 292, 297, 303, 315.

— *Proformaretshandel* 166.

Skrømtretshandel § 17.V, 174.

Skyldovertagelse, *Løfte* om — 373, 327₁₉.

Skøde, *Adgang* til at knytte *Betingelser* til — 452, 445₃.

Virkning af, at *Forudsætning* for — *svigter* 486.

Skødning 101.

Slutseddel, — *fremskaffet* af *Salgs-agent* 349.

— *udstedt* af *Mægler* 97, 396.

Slutseddelblanket 315₈₆, 300.

Sparekasse, *Indskud* i — paa *Tredie-mands Navn* 32 f, 376₁₁, 385₈₈, 386, 372.

— *vedtægters Bestemmelse* om *Udbetaling* 184₆₃.

Specifikationskøb 401, 405.

Spekulationshandler, *Akcept* i — 66, 69.

Gyldighed af — § 20.V.

Spil § 20 (se *Indh*).

Spillerum 426, 402.

Sprogbrugens *Betydning* ved *For-tolkning* 421 ff.

Spøg, *Løfte* afgivet i — 174, 163. *Trusel* fremsat i — 137.

staaende Løfte § 10.1 og III.

Stadfæstelse, *skriftlig* — af *Aftale* 103₈, 68₁₀₇, se *Godkendelse*.

Stadfæstelsesskrivelse, *Reklamation* overfor — 396 f, 69, 35₂₀, 430.

Standarder, *retlige* — 172₉, 190.

Standsningsret, hvor *Aftale* ikke er *bindende* 252.

Stedfortræder 280, 281 f, § 32, 417 ff.

Stempellovgivningen § 11.VI.

Se *Bek* 99 23/4 1929 i *Lov-register*.

Stiftelsesoverenskomst 106, 112.

Stillingsfuldmagt, *Begreb*, *Stiftelse* 298, 292, 331.

- Omfang 303 f.
 Tilbagekaldelse 314.
stiltiende, — Løfte 103 f, § 39.II, 389, 399 f.
 — Godkendelse 247.
 — Betingelse 446 f.
Straamand, Udstedelse af Pantebrev til — 167.
stærke Ugyldighedsgrunde § 12.V.
subjektiv Fortolkningsteori 21, 422.
Submandatar 306.
Substitution ved Fuldmagt 306.
svage Ugyldighedsgrunde § 12.V og VI.
Svar, — paa Tilbud 29 f, 47.
 — i anbefalet Brev 72.
 Se *Afslag*, *Akcept*.
Svig § 15, 39.
 — ved gensidig Aftale 248, 495.
 — fra Agent 349.
 — fra Fuldmagts giver 329.
 — mod Fuldmægtig 322, mod Bud 347.
 — mod Stedfortræder 343.
 Ansvar for — 145, 128 f.
Sygeforsikring 378⁵⁴.
synlig, — Fejltagelse 159 ff.
 — Vildfarelse iøvrigt 178 f, 262, 464²⁵.
 — Mangel ved Viljeserklæringer 176 ff.
 — Bristen af Forudsætning 180.
 Betydningen af at Forudsætning er — 461, 471 f.
Sædvane § 39.V, 433 f.
 — stridende mod udfyldende Retsregler 441, 31, 427³⁶.
 — bestemmende for Tolkning 423.
særskilt meddelt, — Fuldmagt 292, 296, 303.
 — Tilbagekaldelse 293, 313.
Tarifaftaler 230 ff, 430, 229⁵.
Tavshed kan forpligte 105, § 37.III, 250 f, og skabe Fuldmagt 300.
 Se *Fortielse*, *Reklamation*.
Teaterplakater 36.
telefonisk Aftale 51, 59, 64, 103⁵.
Telegram, Løfter afgivet ved — 345 ff, 42, 86, 129, 157, Akcept deraf 60 f, 62 ff, Stadfæstelse deraf 103⁵.
 Akcept ved — 67¹⁰⁷.
 Fuldmagt givet ved — 341.
Testamente 5, 7¹, 32, 369.
Tidsbestemmelser § 40.IV.
 Sondring mellem — og Betingelser 455.
Tidspunkt for Retsvirkning, — af Løfter § 8.
 — af Paabud 406 ff.
Tilbagekaldelse, — som Paabud 403, 406, 73¹²⁷.
 — virker naar den er kommet frem § 6.I.A, B, 70, 72 f, 410.
 — af Begunstigelse ved Livsforsikring 375 m ³⁹, 378 f, 416.
 — af ensom Erklæring § 7.
 — af Fuldmagt 311 ff, 333.
 — af Paabud 414.
 — af Tilbud og Svar 46 f, 49 ff, 79 f, 84, 349.
 — af Trediemandsløfte 374 ff, 387.
 — af Udlovelse 51.
Tilbagesøgning 258.
 — af Ydelse fremkaldt ved Svig 140⁸.
 — af Ydelse i Strid med Lov og Ærbarhed § 19.V.
 — af Tab i Spil 211, 212.
 — af Betaling i Strid med Maksimalpriser 226.
 — ifølge Aftl § 33, 175.
 — paa Grund af svigtende Forudsætning 488 ff.
 Se *condictio indebiti*, *Vindikation*.
Tilbagetræden fra gensidig bebyr-

- dende Aftale 252 ff, 495 f, 477 f.
Aftalt Ret til — 450.
- tilbagevirkende Kraft**, om Godkendelse af ugyldige Løfter har — 242, 247 ff, 245, 237 f.
Om Fuldmagtsgivers Godkendelse har — 337.
Om den berettigede Trediemands Godkendelse af en Forføjning har — 267.
Om Gældsfragaelse i Fuldmagtsgivers Dødsbo har — 325.
- Tilbud** 29 ff, 35 f, 58, 89.
Tilbagekaldelse af — 46 f.
Forbehold i — 50, 56.
Hvornaar — bliver bindende 46 f.
Krydsende — 60⁶⁴.
Reklamation over for — 394.
- Tilegnelse** af tilsendt Ydelse § 37.11.3, 60, 339¹³.
- Tilladelse** 403.
Bemyndigelse og Fuldmagtserklæring er en — 289, 293.
— til at forføje i eget Navn 350, 270.
- Tillidsteori** 21, § 17.1, 26¹⁸, 38.
- Tilsagn**, se *Løfte*.
- Tinglysning**, Retsvirkning af — 107 f, 91.
— af betinget Ret 454.
— af Fuldmagt 297⁵.
— af Skøde 452, 445³, 486.
— af Umyndiggørelse 133, 317.
- Tjenesteveksel** 167.
- tosidet Retshandel** 10, 95.
- Totalisatorspil** § 20.111, 158²⁷.
- Traktater** 35¹⁹.
- Trediemandsaftale** § 36 (se Indh).
- Trediemands Interesse**, Forsikring af — 372 f, 376⁴³, 377, 379.
- Trediemandsløfte** § 36 (se Indh).
Sprogbrug 365.
kollektiv Aftale som — 233¹⁷.
- Trediemandsretshandel** 364 f.
—, som ikke er et Trediemandsløfte § 36.V.
Se *uegentlig Trediemandsretshandel*.
- Tro**, se *god Tro*, *ond Tro*.
- tro och heder** 172, se *Hæderlighed*.
- Tro og Love** 260.
Se *Forventningsprincip*, *Hæderlighed*.
- Trusel**, hvornaar — medfører Ugyl-dighed 137 f.
- Truster** 221 f.
- Tvang** § 14 (se Indh), 39.
mekanisk — 44, 119, § 14.1, 245.
kompulsiv — § 14.11.
voldelig — 135 f, 244 f.
ikke voldelig — 136 f.
— ved gensidig Aftale 248, 495.
— mod Fuldmægtig 322.
— mod Stedfortræder 343.
— mod Bud 347.
— fra Fuldmagtsgiver 329.
— fra Agent 349.
- tvetydige Løfter** 163 f, 426 ff.
- Typedannelser** i Kontraktsretten 434 f.
- Typeforudsætninger** 463, 472.
- Uagtsomhed**, — hos Løftemodtager udelukker god Tro § 4.V, 125 f.
— ved Fremkaldelse af Vildfarelse 181 f.
- uanmodet Forretningsførelse**, se *negotiorum gestio*.
- ubestemt**, Løfte til — Person 51 f.
Løfte om — Ydelse 34.
- Udeblivelsesdom** 114, 239 f.
- uden Forbindtighed**, uden obligo 394, 50.
- udfyldende Retsregler** 432 ff, 427.
Sondring mellem — og Fortolk-ningsregler 427³⁴.
— om Tid for Løftets Retsvirk-ning 85 f.
- Udfyldning** af Løfter § 39.IV, 467 f.
- Udlovelse** 51 f.

Udlæg, — i Ret efter Tilbud 77.
Sammenstød mellem — og Forføjning 91.

Udnyttelse § 16 (se Indh), 495.
Særregler om — 150.
— suppleres af Aftl § 33, 174.
Godkendelse af Løfte, der var ugyldigt paa Grund af — 241.
— mod Fuldmægtig 322.
— fra Fuldmagtsgiver 329, fra Agent 349.

Udstilling af Varer 36.

udtrykkelig Erklæring 103, 105.

uegentlig, — Retshandel 399⁵³.
— Trediemandsretshandel 371, 373, 368¹⁴, 168.

Uerfarenhed, Udnyttelse af — 147.

ufravagelige Retsregler 188 f, 207.
Eksempel paa — 81 ff, 204, 211 f, 185⁶⁵.

ufærdig Viljeserklæring 119.

Ugyldighed, Løfters — §§ 12—24 (se Indh).

Begreb 117 f, 485.

absolut og relativ — 238 f, 256 f.
— i gensidig Aftale § 24.VIII, § 43.I, 122.

— af Fuldmagtsgivelse 300 f.

— af Fuldmægtigs Viljeserklæring 322.

— af Løfte til Fuldmægtig 328 f.

— af Kommissionærs Løfte 355.

— af Kvasiløfter 391 f.

— af Trediemandsløfter 373 f.

— af Paabud 413 ff.

Se *delvis Ugyldighed*, *Uvirksomhed*.

Uhæderlighed § 18.I, se *Hæderlighed*.

uigenkaldelig, — Bemyndigelse 289, 309 f.

— Fuldmagt 309 f, 318.

— Ret for Trediemand ved Trediemandsløfter 375 ff.

Se *Tilbagekaldelse*.

Ulykkesforsikring til Fordel for Trediemand 377⁴⁷, 378⁵⁴, 380⁶⁰, 374³⁵.

Umulighed § 25.

— som svigtende Forudsætning 478.

Umyndiggørelse § 13.

Løftgivers mellemkommende — 132 f.

Fuldmagtsgivers — 317 f.

— ved uegentligt Trediemandsløfte 371.

Umyndighed § 13, 128, 246, 487.

— hos Adressat 48, 85, 494 f.

— tages i Betragtning ex officio 240⁹.

— hos Fuldmægtig 341, 322, 328⁶.

— hos Stedfortræder 343.

Underfuldmægtig 306.

Underhaandsprovision 142, 175²⁵, 203.

Underskrift, falsk — 41 f.

Nødvendigheden af — 106 f.

Egenhændig — 300.

— med ført Pen 107, 110, 111²⁸.

Undersøgelsespligt 178³⁸.

Undladelse, — af Reklamation § 37.III, 60, 61, § 24.VII.B.

Løfte om — 205 ff, 193.

Trusel om — 138.

Se *Passivitet*.

undue influence 146 f, 148¹⁶, 17.

Uoverensstemmelse, — mellem Vilje og Erklæring ved Løfter 20, 26,

§ 17 (se Indh), ved Paabud 415.

— mellem Tilbud og Akcept 67 ff, 164, 494, 496¹⁶, 57.

Uraadighed § 26.II, IV, V, VII, VIII.

Hvad — betyder § 26.IX.

Usancer 437, se *Handelsbrug*.

Uskriftkyndighed, Betydning af Løftgivers — § 11.IV.D, 159.

Usædelighed, se *Ærbarhed*.

udfyldt Dokument, Overgivelse af — med Underskrift 305.

Uvirksomhed 118 f, 485.

Tilfælde af — 265 ff, 447 ff,
§ 42.I-II.
— serklæring 315.
Se *Ugyldighed*.
uægte, se *Falsk*.
— Vildfarelse 151.
— Trediemandsaftale 371²⁴.

Vareknaphed 99.

Vederlag, om — kan kræves 441.
Størrelsen af — 442.
Forudsætningen om — 477, 479,
487.

Se *gensidig bebyrdende*.

Vederlagsfrihed 14 f.

Veksel 43, 132^a.

— akcept 78.

Formløst Løfte om — er gyldigt
112.

Viden, Betydningen af Løftemodta-
gers — 170 f, 178 ff, 125.

Se *Bevidsthed*, *god Tro*.

Vildfarelse, — hos Løftegiver § 17.I,
II, 173 f, 178 f, 181 ff, § 41.

Ægte og uægte — 151.

— i Bevæggrunden 151, 156,
457 ff.

— som Misforstaaelse 164.

— hos Fuldmægtig 322.

Se *error*, *Forudsætninger*, *Uover-*
ensstemmelse mellem Vilje og Er-
klæring.

Vilje, Parternes hypotetiske — 436,
462 ff, 469, 473⁵⁵.

Viljesbegrænsning som Kriterium
for Forudsætningers Relevans
462 f, 465²⁶.

Viljesdogmet 20 ff, se *Viljes-*
princippet.

Viljeserklæring 3 ff, § 2 (se Indh),
122.

Uselvstændig — 8.

Ufærdig — 119.

Ikke-eksisterende — 119.

Se *Løfter*, *Paabud*, *Retshandel*.

Viljesmangel 151, se *Uoverensstem-*
melse mellem Vilje og Erklæring.

Viljesprincippet 20 ff, 25 f, 37 f, 41,
54³⁶, 120, 152³, 422.

Viljesteori 20 f, § 17.1.

Vindikation, — ved Betingelsers
Indtræden eller Svigten 448, 451.

— ved Forudsætningers Svigten
486 ff.

— af Ydelse fremkaldt ved Svig
§ 15⁸.

Se *eksstinktiv Erhvervelse*.

Vinduesudstilling som Tilbud 36.

Vitterlighedsvidners Underskrift 107,
159³⁰.

voldelig Tvang 135 f.

Voldgiftsaftale 310⁵⁹.

voldsom Tvang 135^a.

Væddemaal § 20.IV.B, 158, 126.

Værge, — kan handle for umyndig
131.

— som Stedfortræder 284.

Selvindtræde af — 81, 344.

væsentlig, — Forudsætning 461¹⁴,
482^a, se *bestemmende Forudsætning*.

— Mangel 482^a.

— Vildfarelse 161 f.

Ydelse, indirekte — 365 f, 380, 382,
481.

Ægteskabsmægler, Løfte om Veder-
lag til — 193¹⁸.

Ændring, — i Forholdene, se *clausula*
rebus sic stantibus.

— af Kontrakten ved svigtende
Forudsætninger 482 f.

Ærbarhed, Løfte i Strid med —
§ 19.III, V.A og B, VI.

økonomisk Værdi 1, 5, § 19.VII.

LOVREGISTER

omfattende de danske Love, Bekendtgørelser etc., der omtales i Bogen.

De Love, der paa Grund af Ændringer er blevet bekendtgjort fuldstændig, staar under Bekendtgørelsesdatoen.

En Lov, der indfører Ændringer i en anden Lov, maa søges under Hovedloven. Alle Henvisninger sigter til Lovene i den Skikkelse, de havde i Slutningen af Oktober 1945. Dette gælder dog ikke ophævede Love og Love, der staar med gammel Dato, skønt Loven senere er bekendtgjort fuldstændig.

Hvor der til et Lovsted hører flere Sidetal og højere Tal staar foran lavere, er de første vigtigst.

<i>15/4 1683, Danske Lov,</i>	<i>5-14-46</i> 165
<i>1-9-13</i> 155, 288	<i>5-14-55</i> 209 f, 216
<i>1-15-3</i> 61 ₇₀	<i>6-22-3</i> 210
<i>2-9-8</i> 210	<i>26/9 1735, Pl, § 5</i> 210
<i>3-17-35</i> 210	<i>6/10 1753, Fr,</i>
<i>3-19-2</i> . . . 129, 260, 288, 338, 346	<i>§ 1</i> 212
<i>4-1-19</i> 210	<i>§ 2</i> 212 ₉
<i>5-1-1</i> . . . 6, 18, 54 ₃₅ , 101, 107,	<i>§ 3</i> 212
114, 154	<i>§ 5</i> 212
<i>5-1-2</i> . . . 186 ff, 6, 18, 120,	<i>§ 6</i> 212
130, 132, 134, 154, 214, 216,	<i>§ 7</i> 212
217, 219, 220, 279, 421, 448,	<i>§ 8</i> 212, 241
464 ₂₄ , 480	<i>§ 9</i> 213 ₁₁
<i>5-1-3</i> 6, 107, 154	<i>§ 11</i> 212
<i>5-1-4</i> 6, 54 ₃₅ , 134, 154	<i>14/5 1754, Fr, § 6</i> 234
<i>5-1-5</i> 6, 54 ₃₅ , 134	<i>2/10 1754, Pl, § 3</i> 108
<i>5-1-6</i> 6, 109	<i>28/11 1755, Rs</i> 212
<i>5-1-7</i> 6, 108 ff, 159	<i>13/2 1767, Fr</i> 444
<i>5-1-8</i> 5	<i>15/6 1792, Fr, § 11</i> 234
<i>5-1-9</i> 204 ₆₉	<i>22/12 1808, Fr, § 13</i> 283 ₉
<i>5-4-8</i> 13	<i>5/1 1813, Fr, § 21</i> 444
<i>5-5-4</i> 489	<i>23/4 1817, An, § 12</i> 437
<i>5-8-3</i> 102	<i>25/1 1820, Pl</i> 65
<i>5-14-4</i> 87 ₁₀ , 405, 413, 454	<i>10/4 1841, Pl, §§ 1 og 4</i> 132
<i>5-14-29</i> 102	<i>23/4 1845, Fr, § 8</i> 444

21/5 1845, <i>Arvefr</i> ,	§ 25 304, 306 ⁴³
§ 14 194 ²⁶ , 204	§§ 26 og 27 304
§ 30 13	§ 29 306 ⁴³
5/6 1849, <i>Grundlov</i> , § 88 218	§ 30 318
22/12 1850, <i>L</i> 213	§ 31 298
10/5 1854, <i>Tyendelov</i> 187	§ 32 314
6/4 1855, <i>Rentelov</i> ,	12/4 1889, <i>L</i> 47, § 1 377 ⁴⁸
§ 1 146, 234, 236, 444	1/4 1892, <i>Sølov</i> 56,
§ 3 444, 490 ³¹	§ 242 374 ³⁶
29/12 1857, <i>Næringslov</i> 218	§ 244 461 ¹⁴ , 465 ²⁵
§ 31 437	30/3 1894, <i>L</i> 34 28
19/2 1861, <i>L om Fæste</i> § 10 146 ⁴	30/3 1895, <i>L</i> 73, § 4 213
10/2 1866, <i>Straffelov</i> ,	7/4 1899, <i>L</i> 75 270
§ 243 136	14/4 1905, <i>L om Tvangsakkord</i>
§ 261 195 ²⁸	225 1906,
6/3 1869, <i>L</i> , § 2 213	§ 13 454
25/6 1870, <i>L om Bortforpagtning</i>	§ 30 202
af <i>Fæstegaarde</i> , § 1 234	6/4 1906, <i>L om Køb</i> 106,
25/3 1872, <i>Konkurslov</i> 51,	§ 1 188, 441
§ 1 234 ² , 279, 454 ⁴⁴	§ 4 444 ¹¹³
§ 2 90, 91, 271, 277	§ 5 34, 442 f
§ 4 76	§ 6 431
§ 15 90, 202, 250 ³⁷ , 454 ⁴⁴	§ 10 225 ²⁰ , 392
§ 16 451, 487	§ 11 413 ⁴⁵
§ 21 454 ⁴⁴	§ 13 426 ³³
§ 26 13, 14, 127 ²³ , 251	§ 18 456 ⁵⁶
§ 27 378 ⁵⁵	§ 21 460, 470, 477 ⁶⁴ , 482, 483
§ 29 372 ³⁰	§ 27 484
§ 35 13, 234 ²	§ 28 227 ³² , 460, 482, 483
§ 62 454	§ 34 270
§ 131 456 ⁵³ , 55	§ 38 444 ¹¹³
§ 132 454, 456 ⁵³ , 55	§ 39 482
§ 151 204 ⁶⁹	§ 42 144, 145 ³⁶ , 181, 460,
21/3 1874, <i>L</i> 33, § 1 273 ³¹	471, 482, 484
30/11 1874, <i>Skiftelov</i> 155,	§ 43 144, 145 ³⁶ , 460, 482
<i>Kap</i> 3 77	§ 47 469 ³³
§ 31 393 ²³	§ 51 484
§ 44.2° 13	§ 52 178 ³⁸ , 484
§ 58 271, 278, 328 ¹²⁸	§ 53 251, 484
§ 64 a 271, 278	§ 54 251, 411 ⁴¹
7/5 1880, <i>Veksellov</i> 52, § 21.3° 78	§ 58 492
1/3 1889, <i>Firmalov</i> 23,	§ 59 28, 179, 262, 363
§ 7 299 ¹⁴ , 314	§ 60 96, 395
§ 12 299 ¹⁴	§ 61 411
§ 21 299 ¹⁴	§ 62 426 ³⁴

- § 63 426₃₄
 § 64 426₃₄
 § 65 225₂₀, 413₄₅, 426₃₄
 § 66 426₃₄
 § 67 426₃₄
 § 68 426₃₄, 456
 § 69 426₃₄
 § 70 426₃₄
 § 71 426₃₄
 14/3 1911, L 52 213
 1/4 1912, L om udenl Arbejdere
 67,
 § 4 106
 § 5 106, 253₄₂
 17/4 1916, Lods1 131,
 §§ 31 ff. 208₉₆
 § 37 208₉₆
 8/5 1917, L om Aftaler 242
 3 ff, 9, 120, 124, 176
 Kap 1 29 ff, 45, 52, 57 f,
 70 f, 103, 188, 373
 § 1, Pkt 1 53, 40
 § 1, Pkt 2 31, 47, 66, 79,
 82, 188, 441₉₂
 § 2 62 f, 70, 96, 408 f,
 83, 31, 33
 § 3 63 ff, 103, 408 f, 66₉₈,
 83, 31, 33
 § 4 65 f, 92₂₄, 396, 399₅₄,
 410, 51, 31, 33
 § 5 56 f, 67, 328, 31, 33
 § 6 67 ff, 92₂₄, 160₃₉,
 396, 399₅₄, 445, 31, 33
 § 7 46 f, 50, 53, 66₉₉,
 69 f, 79, 82, 243, 313, 403 f,
 408, 410, 414, 31, 83
 § 8 61 f, 31, 58₅₉
 § 9 394, 50, 56, 57₅₀, 31, 35
 Kap 2 4, 287
 § 10.1° 301 f, 287, 417,
 321, 323, 339, 4, 307
 § 10.2° 292, 298, 303 f
 § 11 287, 4
 § 11.1° 307 f, 417, 420
 § 11.2° 302 f, 28, 180, 290₁₄
 § 12 311 ff, 83, 293₁₆
 § 13 313, 296, 408, 70,
 287, 292, 298₇, 301, 312,
 320, 333₂₀, 83
 § 14 296 ff, 301, 312 f,
 320, 287, 292, 83, 51₂₂
 § 14.3° 297₅
 § 15 314, 312 f, 83
 § 16 315, 297 f, 287, 292,
 301, 312 f, 320, 83
 § 17 315 f, 83, 314₇₄
 § 18 290 ff, 311, 333,
 408, 70, 83, 27₂₀, 43₃₉
 § 19 312, 316, 335₂₅,
 396, 417₅₆, 4, 83, 28, 42
 § 20 312, 417, 420, 4,
 83 180, 290₁₄
 § 21 318 ff, 4, 316, 347
 § 21.1° 318 f, 74 f, 180,
 287, 324, 417₅₆
 § 21.2° 324 f, 272
 § 22 317 f, 347, 417₅₆, 4
 § 23 323 f, 320, 347, 417₅₆, 4
 § 24 316 f, 324, 325₁₃₈, 4
 § 25 339 ff, 347, 389,
 393₂₃, 417₅₆, 418, 420, 4, 179
 § 26 327, 419, 4
 § 27 304, 314
 Kap 3 4, 140, 373, 415
 § 28 134 ff, 138, 124,
 143, 163, 170, 177, 244, 246,
 252, 256₃₃, 257, 322, 343,
 396, 461, 4, 7, 28, 40, 44, 53, 117
 § 29 134 ff, 125, 143,
 163, 170, 177, 252, 263, 343,
 373₃₄, 461, 4, 7, 40, 53, 117
 § 30 139 ff, 125, 163,
 170, 177, 252, 263, 343, 459,
 461, 4, 7, 40, 53, 117
 § 31 174 ff, 125, 163,
 170, 172, 174₁₆, 177, 208,
 241, 252, 263, 343, 464₂₄,
 4, 6, 7, 40, 121
 § 32.1° 155 ff, 26, 170,
 173, 177, 179, 252, 260, 263,

- 306, 326, 343, 417^{5a}, 459,
464²⁵, 4, 7, 26, 40, 63⁸⁰, 125,
127, 154⁷
§ 32.2° 345 ff, 338, 333,
396, 244, 246, 261⁹, 28, 42,
69¹¹², 256⁵³
§ 33 169 ff, 121, 180 f,
4, 7, 40, 73, 75, 76, 125,
178³⁸, 201⁵⁴, 203, 250, 252,
260, 262, 265, 279, 293,
301²⁴, 324¹³⁴, 329, 343,
355, 427³⁴, 464²⁴, 485, 495⁹,
496
§ 34 166 f, 4, 28, 40,
90, 107, 125¹⁸, 179, 271, 325
§ 35 43, 28, 107, 299
§ 36 6, 150, 203, 239⁶
§ 37 6, 150, 203, 239⁶
§ 38 206 ff, 220, 6
§ 39 126, 4, 28, 40, 49,
74, 125¹⁸, 136, 147, 158,
166⁶⁷, 170², 171, 244²¹, 340
§ 40 411 f, 8³, 66⁹⁹, 69,
136, 244, 345
§ 41 134
8/5 1917, Kommissionslov 243,
§ 1 188, 441, 309
§ 3 411
§ 4 307⁴⁶, 359
§ 5 395, 399⁵⁴
§ 7 363
§ 14 363
§ 15 482
§ 36 357
§ 40 307⁴⁶
§ 41 105, 307⁴⁶
§ 46 309, 402
§ 47 320, 321
§ 48 317⁹⁴
§ 50 309
§ 53 351, 357 f
§ 54 351, 357, 28
§ 55 351, 357
§ 56 354 f
§ 57 359, 362
§ 58 359 f, 362, 405
§ 59 362
§ 60 358 f, 362
§ 61 359, 362
§ 62 359, 361
§ 63 360 f
§ 64 360 f, 362
§ 74 315⁸⁷
§ 76 309, 317⁹⁴, 320, 321
§ 77 304
§ 78 338⁸, ⁹, 396, 399⁵⁴
§ 79 395, 399⁵⁴
§ 80 338⁸, ⁹, 395, 396
§ 81 327, 348, 349
§ 82 397
§ 83 304, 338⁸
§ 84 304, 419
§ 86 309
§ 87 309, 315⁸⁷, 317⁹⁴, 320, 321
§ 88 300, 304, 315⁸⁸
§ 89 338⁸, ⁹, 395, 396
§ 90 349, 397
§ 91 300, 304, 349, 396, 338⁸
§ 92 304, 349, 419
§ 93 304, 309, 320, 349, 397
8/5 1917, L om Køb paa Afbeta-
ling 244 189
15/1 1919, Bek 20, §§ 2 og 4 227³⁴
9/5 1919, Postlov 288, § 1 98
28/6 1920, L 259, § 15 84
17/9 1920, Grundlov 489, § 81 219
6/5 1921, L 272, § 17 233
10/4 1922, L 147, § 5 234
10/4 1922, L 149, § 38 490²⁷
30/6 1922, Ægteskabslov 276,
§ 46 13
30/6 1922, Myndighedslov 277,
§ 1 130, 133
§ 2 130, 133
§ 3 130
§ 4 132⁹
§ 6 284
§ 34 123, 132, 133, 328⁶
§ 35 130
§ 38 130

§ 39	131	§ 40	105
§ 40	131	§ 42	108
§ 41	131	§ 43	132
§ 43	495 f, 253 ₄₃ , 337 ₅	§ 46	132, 317 ₉₇
§ 44	128, 258, 260, 487, 117 ₂ , 145 ₃₁	§ 48	132, 133, 317 ₉₇
§ 48	131	§ 53	132 ₉ , 204 ₆₉
§ 54	130, 133 ₁₃	20/4 1926, L 120,	
§ 55	130, 132	§ 6	13, 14 ₆
§ 56	131, 145 ₃₁	§ 13	204
§ 63	128	26/11 1926, Tinglysningsan 298,	
§ 64	128, 145 ₃₁	§ 3	108
§ 65	132, 123, 128, 130, 44, 174, 177, 240, 246, 320	§ 6	297 ₅
§ 71	131 ₅	§ 7	297 ₅
30/6 1922, Lbek om Livsforsik- ringsvirksomhed 299,		4/5 1927, Lbek om Skibes Regi- strering 103,	
§ 11	184 ₆₃	§ 26	314 ₈₃
§ 13	184 ₆₃	§ 38	314 ₈₃
§ 38	298 ₈	§ 52	132 ₉ , 133 ₁₄
§ 40	311	15/7 1927, L 196, § 4	195 ₂₇
§ 43	311	22/12 1927, Bek 314,	
§ 44	304 ₃₇	§ 10	98 ₁₂
1/5 1923, Sømandslov 181, § 1 163		§ 12	99 ₁₃
18/3 1925, Ægteskabsl 56,		27/3 1929, L 70, § 1	220
§ 11	131, 284	23/4 1929, Lbek om Stempel- afgift 99	112
§ 18	269, 272 ₂₀	§§ 1, 11 og 19	113
§ 19	269, 272 ₂₀ , 278	§ 32	113, 195 ₂₇
§ 30	13, 106 ₁₂	§§ 33 og 40	113
1/4 1925 L 83, §§ 7, 16, 29 og 30 188 ₂		19/3 1930, L 80,	
31/3 1926, L 77, § 32	301 ₂₂	§ 4	339 ₁₅
31/3 1926, Tinglysningslov 111,		§ 10	218
§ 1	91, 127 ₆₃ , 258	15/4 1930, Aktielov 123,	
§ 5	28, 125 ₁₀ , 132, 317 _{98, 99}	§ 3	106
§ 9	108	§ 5	106
§ 10	297 ₅ , 445 ₃ , 452, 454, 132 ₉	§ 10	106, 314 ₈₃
§ 13	132 ₉	§ 18	314 ₈₃
§ 17	454	§ 30	106
§ 25	91	§ 49	301 ₂₂
§ 27	41 ₃₆ , 90, 108, 124, 125 ₁₆ , 258, 271, 297 ₅	§ 58	239 ₆
§ 29	118	§ 78	314 ₈₃
§ 30	41 ₃₆	§ 83	314 ₈₃
§ 31	41 ₃₆ , 297 ₅	15/4 1930, Ikrafttrædelseslov 127,	
§ 39	373, 377 ₄₈	§ 3	212
		§ 15	188
		15/4 1930, Forsikringsaftalelov	

129	188	§ 2	107, 445
§ 3	441 ⁹²	§ 8	288
§ 4	171 ⁵ , 177 ³⁵	§ 9	389 ⁹
§ 5	183, 482	§ 10	28, 305 ⁴⁰
§ 6	181 ⁵⁶ , 482	§ 12	445
§ 8	412 ¹³	§ 16	28, 258
§ 11	79, 85	§ 18	317 ⁹⁷ , 319 ¹¹⁰
§ 18	450 ²⁸	§ 29	78
§ 21	412	§ 36	426 ³¹ , 456
§ 31	185 ⁶⁸	§ 37	423 ¹²
§ 33	410, 412	§ 45	412
§ 34	150, 207, 239 ⁶	§ 49	443 ¹⁰⁷
§ 39	215	§ 75	445
§ 45	482	§ 76	445
§ 47	482	23/3 1932, Checklov 69,	
§ 48	412 ⁴³	§ 1	107, 445
§ 54	373	§ 2	107, 445
§ 55	373	§ 11	288
§ 56	373, 376 ⁴³	§ 12	389 ⁹
§ 57	373, 376 ⁴³ , 377 ⁵⁰	§ 13	28, 305 ⁴⁰
§ 87	375	§ 15	445
§ 97	215	§ 21	28
§ 102	365 ³ , 372 ²⁷ , 375 ³⁹ , 376 ⁴³ , 378, 379 ⁵⁷ , 382, 403, 416	§ 23	317 ⁹⁷ , 319 ¹¹⁰
§ 103	382, 413 ⁴⁵ , 416	23/3 1932, Bek 92,	
§ 104	378, 416	§ 4	283 ⁹
§ 105	426 ³⁴	§ 10	307 ⁴⁷ , 396
§ 106	381 ⁶⁸	31/3 1932, Bek 98	298 ⁸
§ 108	375	31/3 1932, Apotekerlov 107, § 28	
§ 109	204	208 ⁹⁰ , 227 ³⁴	
§ 116	378, 379 ⁵⁷ , 381 ⁶⁸	26/4 1933, Forfatterlov 149,	
§ 117	13, 378	§ 9	203 ⁶⁷
§ 118	365 ³ , 382	§ 14	405
§ 122	365 ³ , 372 ²⁷ , 378 ⁵⁴ , 380 ⁶⁰ , 382	§ 15	405
§ 123	378 ⁵⁴ , 380 ⁶⁰	20/5 1933, Bek 183, § 9	188
§ 133	378 ⁵⁵	20/5 1933, Bek 204	204 ⁷²
28/4 1931, Næringslov 138,		§ 1	194
§§ 30, 32, 34 og 35	298 ⁸	2/4 1934, Dansk Søforsikrings-	
§ 87	208 ⁹⁰	konvention	184 ⁶²
§ 92	437	12/4 1935, Bek 126, § 18	233
28/4 1931, L 139	221	16/4 1935, L 132, § 13	65
16/2 1932, Deponeringslov 29	78	7/4 1936, Helligdagslov 85	204 ⁷²
23/3 1932, Veksellov 68,		1/10 1936, Bek af Retsplejelov 212,	
§ 1	107, 445	§ 263	288
		§ 264	288, 317 ⁹⁷ , 318, 324 ¹³²
		§ 293	239 f, 243, 250

§ 307	107, 108 f	§ 17	28, 123, 124
§ 341	114, 239 _a	§ 20	28
§ 363	239 _a	§ 22	118
§ 391	239 _a	§ 28	90 ₁₆
§ 434	239 _a	§ 29	272
§ 478	108	§ 30	124, 268, 271
§ 493	209	§ 31	28, 91, 92, 118, 272, 362
§ 496	97 ₅	§ 33	184 ₆₃
§ 499	209	§ 34	28
§ 546	393 ₂₃	§ 60	213 ₁₁ , 490 ₃₁
§ 576	65	§ 62	490
§ 583	78, 376 ₄₆	13/4 1938, Funktionærlov 168 .	188
§ 616	264	§§ 2 og 5	106
§ 794	271 ₂₁ , 278	§ 11	106, 207
§ 795	271 ₂₁ , 278	25/7 1938, Bek af Banklov 254, § 9	288, 301 ₂₂
15/2 1937, L 25	220	25/7 1938, Bek af Sparekasselov 255, § 8	301 ₂₂
7/5 1937, Lærningelov 120, § 1	107, 112	24/6 1939, Bek af Straffelov 215, § 144	195 ₃₇
§ 3	131	§ 203	212, 241
18/5 1937, Prisaftalelov 158 .	222	§ 204	212
§§ 8, 9, 11 og 12	222	§ 260	138
§ 14	107	§ 281	138
§ 15	222	§ 282	147
11/11 1937, An 313, § 11 . .	347 ₁₃	2/9 1939, L 288, § 1	223
1/12 1937, Bek af Søløv 319, § 11	288, 304	30/5 1940, Prislov 306, § 10, § 11	223
§ 13	288	§ 17	223
§ 48	288, 204	11/6 1940, Bek 310, § 1	228
§ 49	304	§§ 5, 6 og 9	225 ₂₀
§ 54	288, 304	24/6 1940, Bek 335, § 18 . . .	80
§ 58	339	25/7 1940, Bek 399, § 81 . . .	188
§ 90	170 ₂	30/8 1940, Bek 465, § 1	98
§ 98	170 ₂	29/3 1941, Bek 134, § 12 . . .	225 ₂₀
§ 112	391	7/6 1941, Bek 253, § 7	225 ₂₀
§ 124	443	16/6 1941, Bek af Medhjælperlov 270, § 5	482
§ 164	28	§ 9	443
§ 166	28	§ 10	377 ₄₇
§ 227	146, 150, 239 ₆ , 244 ₂₀	§ 16, § 21	482
13/4 1938, Gældsbrevslov 146, § 1	480	§ 29	105
§ 8	150, 207, 239 _a		
§ 9	179, 262		
§ 14	132 _a , 258 ₅₇ , 275		
§ 15	43, 90, 124, 180, 213, 263		
§ 16	28		

Lovregister.

533

<i>12/11 1941, Bek 471, § 1 . . .</i>	<i>225₂₀</i>	<i>§ 19</i>	<i>223</i>
<i>22/11 1941, L 474, § 8</i>	<i>224₁₈</i>	<i>13/3 1943, L 116, §§ 4 og 7 .</i>	<i>108</i>
<i>3/7 1942, Rentelov 285,</i>		<i>29/5 1943, Bek af Lejelov 265,</i>	
<i>§ 1</i>	<i>150, 208</i>	<i>§ 24</i>	<i>105</i>
<i>§ 4</i>	<i>224₁₇</i>	<i>§ 27</i>	<i>150, 208</i>
<i>28/11 1942, Prislov 472,</i>		<i>§§ 28 og 29</i>	<i>150, 208</i>
<i>§ 1</i>	<i>223</i>	<i>§ 30</i>	<i>150, 207, 239₆</i>
<i>§ 8</i>	<i>223 f</i>	<i>§ 35</i>	<i>244₂₀</i>
<i>§§ 10 og 13</i>	<i>224</i>	<i>14/3 1944, Lovan 72</i>	<i>224</i>
<i>§ 17</i>	<i>107</i>	<i>21/11 1944, Lovan 352</i>	<i>223</i>

RETTELSE OG TILFØJELSE

- S 5 i Note 8 staar: Teksten; læs: Titelen
- S 19 i Overskriften til II tilføjes Notetallet ³
- S 125 Linie 10 staar: 21; læs: 38
- S 201 Note 56 indføres i Begyndelsen: Se dog U 1945.879.
- S 288 Linie 6 staar: 1—19—13; læs: 1—9—13
- S 299 Note 15 tilføjes: Se endvidere U 1944.1109 H.
- S 300 Note 18 Linie 1—2 staar: Kmsl § 91, sidste Pkt; læs: 1944.889,
1945.419.
- S 304 Note 38 Linie 1 fra neden indskydes foran 1944: 1945.419,
- S 347 Note 15 efter § 31 indskydes: v
- S 367 Note 8 i Slutn staar 39; læs: 88 og 91